

HUOMENNA

Katselee lipasta pojanpoika.
Avaa kannen
ja siirtelee aarteita noita.
Miettii hetken –
sanoiksi isälleen aatoksen lausuu.

Mikä on tämä?
Tämä ja tämä?
Lippaasta löysin mä
aarteet nämä.
Tässä on risti,
pala kirkasta nauhaa.
Kirjeissä lukee:
Toivotan teille ikuista rauhaa!

Ne ovat muistoja
kansamme sotaisen ajan.
Taatto kai ylitti
käskystä itäisen rajan.
Se risti on varmaan
Vienan risti.
Sen taatto kai
meille muistoksi kätköönsä pisti.

Niissä kirjeissä kuvastuu
valoisa huomen
ja toivo,
että varjelisi
kansojen Herra vapaana Suomen.

Lauri Luimula

OULUN YLIOPISTON KIRJASTO

177 079 7305

ISÄIN TIETÄ ASTUMASSA

ISÄIN TIETÄ ASTUMASSA

Fe 138996

ISÄIN TIETÄ ASTUMASSA

OULAISTEN
VETERAANIMATRIKKELI
1918, 1939–1945

TOIMITTANUT HARRI TURUNEN

tyl-
us-
eet
as-
du-
aa-
tis-
ja
en,
iti-
een
on,
ja
ien
lit-
in-
lin

sin
il-
ää
ta-
re-
li-
ni-
ni-
n.
lla
o-
ii-
ta
as
ii-
a-
ir-
ii-
e-
e-
in
ut

**TÄTÄ TEOSTA ON PAINETTU
2000 KAPPALETTA, JOISTA
50 TEOSTA ON NUMEROITU**

LUKIJALLE

Sotavuodet 1918 ja 1939—1945 olivat Suomen historiassa murrosaikoja, joiden vaikutukset heijastuivat monella tavalla jokaisen suomalaisen perheen ja kansalaisen elämään. Näiden vuosien tietoja on koottu viimeisen kahden vuosikymmenen aikana valtakunnallisiin ja paikkakunta-kohtaisiin matrikkeleihin. Oulaisissa, kuten muissakin Pyhäjokialueen kunnissa, matrikkelitietojen keruuseen päästiin 1990-luvun alussa. Vuoden 1918 veteraanien osalta liikkeellelähtö tapahtui aivan liian myöhään, ja myös viime sotien veteraanien rivit olivat ehtineet harventua ennen tietojenkeruun käynnistymistä.

Nämä tosiasiat olivat tiedossa, kun Oulaisten veteraanimatrikkeliä ryhdyttiin kokoamaan vuonna 1992. Lähtökohdaksi oli saada samoihin kansiin kaikkien oulaistelaisten sankarivainajien sekä Oulaisista sotaan lähteneiden ja paikkakunnalle myöhemmin muuttaneiden ja täällä elämäntyönsä tehneiden rintamamiesten ja -naisten henkilö—tiedot. Rintamalaolon kriteerinä on pidetty rintamasotilas-, rintamapalvelus- tai rintamatunnusta tai mukanaoloa sellaisissa olosuhteissa, joissa tunnuksen olisi voinut saada. Rajan vetäminen ei ole ollut kaikissa tapauksissa helppoa. Tiedoissa on myös virheitä ja puutteita, joita pahoittelemme etukäteen. Virheitä selittää osin se, että monien veteraanien kohdalla on jouduttu turvautumaan omaisten muistitietoihin, koska kaikkien tietojen tarkistaminen olisi ollut ylivoimainen urakka. Jokaista matrikkeliin oikeutettua ei ole myöskään tavoitettu johtuen muun muassa Oulaisten vilkkaasta muuttoliikkeestä sodan jälkeisinä vuosikymmeninä. Muutamien veteraanien kohdalla tietojen puuttuminen johtuu heidän omasta halustaan. Useimmissa tapauksissa syynä on ollut se, että ko. henkilön tiedot on julkaistu jo jonkin muun kunnan matrikelissa. Henkilötietojen lisäksi teoksessa on sota-ajat eläneiden omakohtaisia muistelmia rintamalta ja kotirintamalta sekä laajaan arkisto- ja kirjallisuusaineistoon pohjautuvia artikkeleita sotavuosien historiasta. Viimeksi mainitut kirjoitukset ovat teoksen toimitustyöstä vastanneen FM Harri Turusen käsialaa. Matrikelissa on julkaistu myös Oulaisissa toimivien veteraani- ja maanpuo-

lustusjärjestöjen historiikit.

Matrikkelihanke lähti liikkeelle 5.5.1992 pidetyllä järjestöpäalaverilla. Asian eteenpäin vieminen uskottiin päätoimikunnalle. Siihen ovat kuuluneet Aarto Arvio Kaatuneiden Omaisten Oulaisten osaston, Olavi Nylund Sotainvalidien Veljesliiton Oulaisten osaston, Martti Kesti Oulaisten Sotaveteraanien, Eeva Ylikulju Oulaisten sotaveteraanien naisjaoston, Reino Takalokastari (vuoteen 1993) ja Tauno Arola Oulaisten Rintamamiesveteraanien, Tapani Tirilä vpi Oulaisten kaupungin, Jari Lahtinen Oulaisten seurakunnan, Hannu Jussila (vuoteen 1995) ja Juha Wirta Oulaisten sotilastoimiston, Harri Pirttijärvi Oulaisten Reservinupseerikerhon ja Toivo Raudaskoski Oulaisten Reservin Aliupseerien edustajana. Toimikunnan puheenjohtajaksi valittiin Tapani Tirilä ja sihteeriksi Oulaisten kaupungin kulttuurisihteeriksi Tuula Nurmela. Matrikelin toimittaja Harri Turunen on osallistunut myös päätoimikunnan työskentelyyn.

Henkilötietojen keruun ovat suorittaneet pääosin veteraanit, mistä parhaat kiitoksemme heille ja muillekin keruutyöhön osallistuneille. Haluamme kiittää myös Oulaisten lukion oppilaita, jotka ovat auttaneet tietojen tallentamisessa osana omaa atk-opeutustaan. Matrikkelitietojen tarkistuksessa ja lopullisessa järjestämisessä on tehnyt suururakan toimikunnan sihteeriksi Tuula Nurmela. Kirjan taiton ja toimitustyön on suorittanut puolestaan Harri Turunen. Heille, kuten myös painatustyön ammattitaidolla tehneelle Raahen Kirjatyö Oy:lle, lausumme monet kiitokset. Lopuksi haluamme kiittää kaikkia niitä yhteisöjä, jotka ovat tukeneet matrikkeliä taloudellisesti sekä kaikkia niitä kymmeniä ja taas kymmeniä oulaistelaisia veteraaneja, heidän omaisiansa ja järjestöaktiiveja, jotka ovat mahdollistaneet matrikelin kokoamisen antamalla tietoja, kirjoittamalla muistelmia- ja historiikkijuttuja sekä lainaamalla valokuvia, kirjeitä ja päiväkirjoja. Veteraanimatrikkeli on erinomainen esimerkki oulaistalaisesta yhteis- ja talkoohengestä, jota ilman näin mittavan kirjan julkaiseminen ei olisikaan ollut mahdollista.

Oulaisissa syyskuun 7. päivänä 1995

Oulaisten veteraanimatrikelin päätoimikunta

VETERAANIT

*Te olitte suojana synnyinmaan,
kun vaara uhkasi sitä.
Teille rakas oli isänmaa,
saitte käskyn suojata sitä.*

*"Siellä jossain" Karjaan korvessa
rajoilla rakkaan Suomen,
saitte käydä raskaan taistelun,
vuosikymmentä kesti se puolen.*

*Ei kertoa kukaan sitä voi,
mitä kärsiä saitte siellä.
Toisten osa oli sankarikuolema,
toiset vammaissa kulkevat vielä.*

*Siellä tuntematon oli itsekkyyks,
aseveli muistathan tätä,
hiljaista pyyntöä uupuvan:*

*"Veli minua älä jätä!"
Veli veljeä jättänyt siellä ei,
vaan apunsa hänelle antoi.
Oman henkensä vaaraan saattaen
veljen turvaan, suojaan kanto.*

*Teille silloin rakas oli isänmaa
ja rakas se on yhä vielä.
Teille antoi se voimaa uhrauksiin
tällä raskaalla kohtalon tiellä.*

*Teidän raskaan uhrinne ansiosta
vielä vapaa on isänmaamme.
Teidän raskaan uhrinne ansiosta
oman lippumme nostaa saamme.*

*Siis itsekkyytesi heitä nyt pois,
kuule uupuvan ääntä tätä.
Veteraani, kun oikeutta pyytävi:
"Veli minua älä jätä!"*

Sylvi Salonpää

ELÄMÄÄ MAAILMANSODAN VARJOSSA

HÄTÄAPUTOITÄ JA PETTULEIPÄÄ

Kun ensimmäinen maailmansota puhkesi elokuussa 1914, sotatila heijastui varsin pian myös oulailaisten jokapäiväiseen elämään. Ulkomaiset yhteydet katkesivat, mikä tiesi suuria vaikeuksia erityisesti vientiteollisuudelle ja elintarviketuonnille. Oulaisten Olkossa toiminut F.A. Juséliuksen höyrysaaha, joka oli tarjonnut parhaimmillaan työpaikan yli sadalle, lopetti sodan vuoksi toimintansa kokonaan. Kuntakokous päätti asettaa kokouksessaan 7.9.1914 työnvälitystoimikunnan, jotta paineet kunnan köyhäinkassan suuntaan vähenisivät. Toimikuntaan nimettiin Matkanivasta Juho Tuomikoski ja Isak Lehtola, Piipsjärveltä Juho Ikkala ja Vilho Honkala, Petäjäskesteltä Matti Laulumaa ja Ferdinand Hannus sekä Oulaisten kylältä Antti Manner, Jaakko Kilpua, Samuli Pajala, Juho Jaakola ja Juho Anttila. Samassa kokouksessa päätettiin järjestää ns. hätäaputoimia ojitusta ja metsätöitä Paratiisinnella. Niinkään päätettiin anoa hätäapuvaroja Oulun läänin rahastosta sekä perustaa tilattoman väestön lainarahasto, jonka 50 000 markan peruspääomaa varten otettiin pankkilaina. Maaliskuussa 1915 hätäapurahoista huolehti kuntakokouksen asettama viisimiehinen toimikunta: Isak Lehtola, Jaakko Rajaniemi, Matti Laulumaa, Jalmari Engberg ja Samuli Pajala.

Syksyllä 1915 tilanne oli entistä vaikeampi. Kuntakokous ennakoiti työttömyyden kasvun ja elintarvikkeiden korkeiden hintojen johtavan suoranaiseen hätään, jonka helpottaminen uskottiin hätäaputoimikunnalle. Siihen kuuluivat Jaakko Laukka, Mikko Kiviranta, J.A. Niemelä, Jaakko Laulumaa ja Jalmari Engberg. Hätäaputoimia päätettiin hakkauttaa kunnan tarpeisiin Paratiisinnella 300 metriä halkoja. Lokakuussa 1917 valitussa työttömyyslautakunnassa istuivat Aukusti Nieminen, Ivar Vuorinen, Antti Huhtala, Taneli Siipilehto ja Heikki Kurki. Hätäaputoimia mainittiin tuolloin muun muassa kunnalliskodin viemäriojien kaivuun sekä erinäiset maatyöt kunnalliskodin alueella. Pitkään valmistelussa kunnalliskotikysymyksessä oli edetty myönteiseen lopputulokseen edellisenä vuonna, kun kuntakokous oli päättänyt ostaa Matti ja Juho Lastumäeltä tilan Törmäperältä.

Ensimmäisen maailmansodan alkaessa suomalais-

ten käyttämä sokeri oli kokonaan tuontisokeria. Juurikassokeriin valmistaminen alkoi maassa vasta vuonna 1918. Vuoden 1916 lokakuussa Venäjän rahaministeriö asetti Suomeen tuotavalle sokerille kiintiön, mikä taas edellytti keinottelun ja liikakulutuksen estämiseksi jakelun järjestämistä. Kuukausiannokseksi henkeä kohti tuli maaseudulla 500 grammaa. Vastuu sokerin hankinnasta ja jakelusta paikallistasolla sysättiin kunnille, jotka saivat suorittaa jakelun parhaaksi katsomallaan tavalla. Oulaisissa jakelu uskottiin samana vuonna ovensa avanneelle Oulaisten osuuskaupalle. Vuosina 1917—1918 säännöstely ulotettiin voihin, viljaan, maitoon, juustoon, lihaan, kahviin, kalaan ja herneeseen. Osa säännöstelystä koski vain kaupunkeja, mutta pula elintarpeista koetteli ankarasti maaseutuakin. Elintarvikehallinnosta vastasi läänin tasolla lääninkomitea. Kuhunkin kuntaan piti perustaa elintarvikelautakunta, joka vastasi käytännön säännöstelytoimista, suoritti valvontaa ja teki itsenäisiä omaa aluettaan koskevia päätöksiä esimerkiksi elintarvikkeiden kaupan järjestämisestä.

Oulaisiin elintarvikelautakunta perustettiin 18. tammikuuta 1917. Lautakunta oli peräti 10-jäseninen: Isak Lehtola, Matti Koistila, Heikki Heikkilä, Aksel Huhtelin, Jalmari Engberg, Juho Roth, Matti Kivioja, Jaakko Laulumaa, Juho Pasanen ja Mikko Kiviranta. Saman vuoden toukokuussa lautakunnan jäsenmäärä pudotettiin puoleen, ja jäseniksi tulivat Isak Lehtola, Juho Roth, Jaakko Laulumaa, Juho Pasanen ja J.A. Niemelä. Kuukautta myöhemmin Lehtola joutui kuitenkin luovuttamaan paikkansa Jaakko Kilpualle, kun työväenjärjestöjen valitus läänin kuvernöörille työväen edustajan puuttumisesta lautakunnasta todettiin perustelluksi. Lautakunnan puheenjohtajan päiväpalkaksi määrättiin keväällä 1917 seitsemän ja jäsenten viisi markkaa.

Elintarvelautakunta ryhtyi toteuttamaan tehtäväänsä ponnekaasti. Kesäkuussa 1917 päätettiin kauppias Niemelälle antaa jaettavaksi jauhoja sitä mukaan, kun tarvitsijoita ilmaantuu. Elokuussa tehtiin päätös siitä, että kaikki trokareille voita myyvät henkilöt asetetaan syytteeseen. Silakkaa ja siikaa pyrittiin hankkimaan lähinnä Pyhäjoelta ja Raahesta. Keväällä 1918 palkattiin kasvitarhaneuvojaksi 125 markan kuukausipalkalla Lempi Tervonen Oulaisista.

Elintarvekautakunnan ponnisteluista huolimatta

Nivalalainen kirjailija Kyösti Wilkuna oli aktiivinen itsenäisyysmiehen ja jääkärivärveäjä, jonka varväs-matkat ulottuivat myös Pyhäjokilaaksoon. Kuva Nivala-Seuran arkisto.

Oulaisissa kärsittiin suoranaista nälänhätää. Oulun läänin eteläisen elintarviketoimiston arvio yhden henkilön päivittäisestä viljatarpeesta oli 318 grammaa. Lokakuussa 1918 tehdyssä inventoinnissa Pyhäjokialueen viljaomavaraisuus jäi alle 260 grammaa henkeä kohti päivässä. Näiltä ajoilta muun muassa Oulaisista, Merijärveltä ja Kärsämäeltä onkin ilmoituksia hätä- eli pettuleivän käytöstä. Vaikeuksiin varautumisesta kertoi elintarvelautakunnan päätökset toukokuussa 1918 kuorituttua päiväpalkkamiehillä petäjiä kruununmetsästä sekä lähettää J.A. Niemelä Kajaanissa pidettäville kursseille ottamaan selkoa puuleivän valmistamisesta. Pulasta kieli myös elintarvelautakunnan päätös asettaa heinäkuussa 1918 kortille kahvi, voi, saippua ja tupakka. Vuoden 1918 lopulla ”kortilla” eli noin 2 500 oulaistelaista.

Elintarviketilanne alkoi helpottua vuonna 1919 ulkomaisen tuonnin jälleen kasvaessa. Säännöstelyn purkaminen voitiin aloittaa lihasta, kalakaupasta, perunasta, juustosta ja maidosta. Joulukuussa 1919 Oulaisten elintarvelautakunta päätti olla palkkaamatta enää lautakunnalle vakinaista sihteeriä, koska kansliatyöt olivat vähentyneet. Myöhemmin päätöstä jouduttiin kuitenkin siirtämään, ja Olga Syrén oli sihteerin toimessa vielä vuonna 1920. Sokerin vapauttaminen 11.3.1921 merkitsi elintarvikesäännöstelyn päättymistä. Oulaisten elintarvelautakunta lak-

kautettiin kunnanvaltuuston päätöksellä maaliskuun 22. päivänä vuonna 1921.

Jo ennen elintarvelautakunnan perustamista Oulaisiin nimettiin helmikuussa 1916 toimikunta karjan pakko-ottoa varten. Toimikuntaan kuuluivat Otto Rautiola, Juho Roth, Jaakko Laulumaa ja Heikki Kurki. Lokakuun puoliväliin mennessä Oulaisista oli jouduttu luovuttamaan yleisiin ja valtiollisiin tarpeisiin 26 hevosta. Kuntakokous toivoikin, että paikkakunnalta ei enää tarvitsisi antaa hevosia ko. taroituksiin.

JÄÄKÄRILIIKKEEN SYNTY

Vuoden 1905 suurlakon jälkeen Suomen senaattila oli monia suunnitelmia yhteiskunnallisten uudistusten toteuttamiseksi. Tähtäimessä oli muun muassa hallitsijan ja Suomen oman kansanedustuslaitoksen suhteiden uudelleen määrittelemine sekä eduskunnan taloudellisten valtaoikeuksien laajentaminen. Nämä tavoitteet saatiin kuitenkin unohtaa, sillä vanhoilliset voimat ottivat pian yliotteen Venäjän duumassa. Tämän taantumuksellisen politiikan — ns. toisen sortokauden — kärkihahmoksi Suomessa nousi vuonna 1909 kenraalikuvernööriksi nimitetty Frans Albert Seyn. Seyn oli seurannut Suomen olojen kehittymistä jo 1890-luvulta lähtien aluksi Suomen sotilaspiirin esikunnassa sekä myöhemmin Bobrikovin kenraalikuvernöörin kanslian päällikkönä.

Suomalaisten ja venäläisten suhteita kärjisti erityisesti vuonna 1910 Venäjällä annettu laki yleisvaltakunnallisesta lainsäädännöstä eli ns. kesäkuun manifesti. Lain perusteella yleisvaltakunnalliset, siis myös Suomessa toimeenpantavat lait, jätettiin Venäjän valtiopäivien päätettäväksi. Lakiesityksen hyväksymisen katsottiin romuttavan Suomen autonomian. Tätä seikkaa kuvasti kiihkovenäläisen Vladimir Puriskevitsin asian käsittelyn yhteydessä esittämä huudahdus: ”Finis Finlandiae!” — Se on Suomen loppu! Kahta vuotta myöhemmin säädettiin ns. yhdenvertaisuuslaki, joka mahdollisti syntyperäisille venäläisille muun muassa pääsyn kaikkiin Suomen virkoihin. Lain soveltaminen aiheutti maassa vakavia ristiriitoja. Moni viranomainen kieltäytyi lain säädösten toteuttamisesta, mikä taas johti vankeusrangaistuksiin tai kuten eduskunnan monivuo-

tisen puheenjohtajan P.E. Svinhufvudin kohdalla karkoitukseen Siperiaan.

Koko 1900-luvun alku oli voimakasta kilpavarustelun aikaa. Samalla korostui myös Suomen sotilaspoliittinen merkitys, mikä selitti pitkälle maassa toteutettuja venäläistämistoimia. Levottomimmat olot olivat Balkanilla, missä muun muassa Itävalta-Unkarin ja Venäjän intressit olivat pahasti ristiriidassa. ”Maailmanpalo” saikin alkunsa Balkanilla, kun serbialaiset kansalliskiihkoilijat murhasivat Sarajevossa vierailulla olleen Itävallan arkkiherttua Franz Ferdinandin ja hänen puolisonsa. Murha johti Serbian ja Itävalta-Unkarin väliseen selkkaukseen, mikä riistäytyi pian eurooppalaiseksi suursodaksi. Rintamalinja kulki keskusvaltojen — Saksa ja Itävalta-Unkari — sekä ympärysvaltojen — Ranska, Englanti ja Venäjä — välillä.

Sodan alla venäläiset näkivät Suomen taholla kolme vaaraa: Saksan maihinnousun, Ruotsin liittymisen sotaan Saksan rinnalle ja Suomessa puhkeavan kapinan. Pahin uhka erityisesti Pietarin turvallisuuden kannalta oli näiden kolmen vaihtoehdon yhteisvaikutus. Uhkan välttämiseksi vahvistettiin Suomessa olevia venäläisiä sotavoimia. Niinikään suoritettiin linnoitustöitä. Ensimmäisen maailmansodan puhkeaminen elokuussa 1914 merkitsi puolestaan entistä tiukempia toimia kansalaisvapauksien rajoittamiseksi. Tämä heijastui muun muassa ankarana sensuurina ja poliisivaltana, vakoilutoimien laajenemisena sekä pidätysten ja karkotusten lisääntymisenä.

Maailmansodan syttymisen myötä entisestäään kiristynyt venäläistämishjelma ja Venäjän raskaat tappiot sotarintamalla kypsyttivät nuorten Suomen Venäjältä irrottamiseen tähtäävien aktivistien parissa ajatuksen sotilaskoulutuksen hankkimisesta ulkomailla. Yhteistyökumppaniksi ajateltiin Ruotsia, mutta hanke kariutui, kun Ruotsi omaksui puolueettomuuslinjan suursodassa. Niinpä aktivistit lähestyivät koulutusasiassa Saksaa, joka oli omista itsekäistä sotilaallisista ja poliittisista syistä kiinnostunut Suomesta. Saksalaisten ensikontakteista huolehti Tukholman suurlähettiläs Franz von Reichenau. Suomalaisia yhteydenottajia olivat taas Konni Zilliacus, Jonas Castrén, Herman Gummerus ja Fritz Wetterhoff.

Myöhemmin syksyllä 1914 sotilaskoulutusasia nousi näkyvästi esille suomalaisten ylioppilasaktivistien parissa. 20. marraskuuta Ostrobotniolla pidetyssä kokouksessa perustettiin yhteistyöelin suunnittelemaan aktiivista toimintaa. Joulukuun alussa matkustivat Bertel Paulig ja Walter Horn pienen uusmaalaisen osakunnan opiskelijaryhmän toimeksiannosta Tukholmaan, missä he tapasivat Herman Gummeruksen. Näiden kolmen neuvonpidosta laadittiin

kirjelmä, jossa esitettiin 150 suomalaisen ylioppilaan kouluttamista ja aseistamista Saksassa. Vuoden 1915 alussa Wetterhoff teki oman esityksensä suomalaisten — nimenomaan päällystön — kouluttamisesta saksalaisella maaperällä. Saksan sodanjohdon ja ulkoasiainministeriön edustajat pohtivat suomalaisesityksiä 26. tammikuuta 1915. Päätökseksi tuli, että 200 suomalaiselle annettaisiin ”sabotöörinkoulutusta” tihutöiden suorittamiseen. Päätös oli pettymys varsinkin niille aktivisteille, jotka olivat toivoneet maihinnousua Suomeen. Pettymystä tuotti myös koulutuksen supistuminen neljäksi viikoksi.

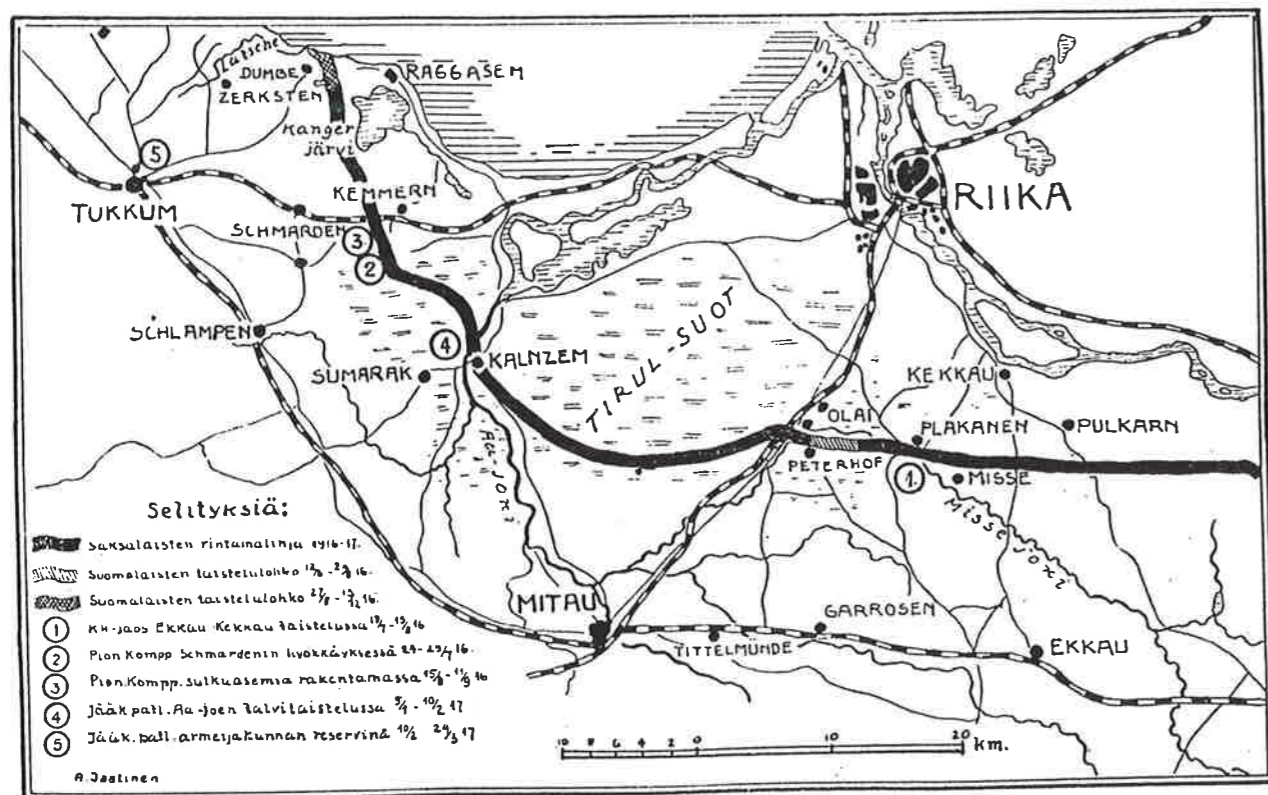
Suomalaisten vapaaehtoisten koulutuspaikaksi valittiin Holsteinissa sijaitseva Lockstedter Lager, nykyinen Hohenlockstedt, minne ensimmäiset suomalaiset — 55 miestä — saapuivat 25. helmikuuta 1915. Myöhemmin saapuneet nostivat kokonaismäärän 189 mieheen, joista noin kolme neljäsosaa oli suorittanut ylioppilastutkinnon. Valtaosalla oli äidinkielenä ruotsi. Koulutus naamioitiin partioleriksi ja siitä käytettiin nimitystä Pfadfinder-Kursus, partiolaiskurssi. Suomalaisnuorukaisten vaatepartena oli saksalainen partioasu. Kurssin johtaja oli majuri Maximilian Bayer. Alunperin neliviikkoiseksi kaavailtu koulutus jatkui aina elokuun loppuun 1915. Varsinainen Pfadfinder-kausi loppui kuitenkin jo 24. heinäkuuta. Tuolloin kurssilaiset vaihtoivat ylleen Saksan armeijan harmaat asepuvut, ja suomalaisia alettiin kutsua musketööreiksi.

Kevään ja kesän 1915 aikana saksalaiset viranomaiset neuvottelivat keskenään suomalaisen vapaaehtoisjoukon kohtalosta. Sotaministeriö olisi halunnut lakkauttaa joukon, kun taas ulkoasiainministeriö ja yleisesikunta suhtautuivat myönteisemmin koulutuksen jatkamiseen. Lopulta myönteinen kanta voitti, ja 28. elokuuta 1915 keisari Wilhelm II allekirjoitti käskyn, jolla Pfadfinder-kurssi määrättiin laajennettavaksi vahvennetuksi jääkäripataljoonaksi. Toukokuun alussa 1916 annetun liikekannallepanokäskyn yhteydessä suomalaisosaston nimeksi vakiintui Kuninkaallinen Preussin Jääkäripataljoona 27. Aikaisemman nimen Ausbildungsgruppe Lockstedt otti käyttöön leirille perustettu pataljoonan täydennysosasto. Lisämiehistön värväminen käynnistyi heti keisarin päätöksen jälkeen. Majuri Maximilian Bayer asetti tavoitteeksi suomalaisjoukon laajentamisen 2 000 mieheksi. Aluksi värväys kohdistui niihin suomalaisiin, jotka olivat jääneet maailmasodan syttyessä Saksaan. Näin Lockstedtin joukot kasvoivat runsaalla sadalla miehellä. Myös Tanskasta, Ruotsista ja Norjasta matkusti Saksaan joitain kymmeniä vapaaehtoisia.

Pääosa täydennysmiehistä piti kuitenkin värvätä Suomesta. Värväystoiminnan johtoelimeksi muodostettiin Aktionskommitén (AK eli Aktiivinen komi-

Vuosina 1916-1917 suomalaiset jääkärit osallistuivat Riian edustalla käytyihin taisteluihin muun muassa Aa- ja Misseejoella, Sch-mardenissa ja Ekkau-Kekkaussa. Yläkuvasa jääkäreitä ampumahaudassa Misseejoella. Kuvat teoksista Suomen jääkärit I (1918) ja II (1933).

tea) ja sen tukielimeksi Centralkommitén (CK eli Keskuskomitea). Komiteoissa olivat edustettuina kaikki porvarilliset puolueet. Sosiaalidemokraatit jättäytyivät virallisesti niiden ulkopuolelle, mutta monet puolueen johtomiehistä — Oskari Tokoi, Yrjö Mäkelin ja K.H. Wiik — asennoituivat toimintaan myönteisesti.

AK:n tavoite maan kattavasta keskitetystä värväysorganisaatiosta ei johtanut tulokseen. Niinpä paikalliset värvärit joutuivat toimimaan varsin itsenäisesti. Toiminta venäläisten miehittämässä ja valvomassa maassa oli luonnollisesti vaarallista, mutta värvääjiä löytyi runsaasti eri puolille maata. Värvärien varovaisuudesta huolimatta venäläiset saivat kuitenkin vihiä jääkäriliikkeestä jo alkusyksystä 1915. Tehokkaat vastatoimet pääsivät vauhtiin seuraavan vuoden alussa. Tärkein etappitie Kemistä Haaparantaan paljastui 20. tammikuuta 1916, mihin mennessä reittiä oli ehtinyt käyttää kuitenkin noin 800 nuorukaista. Helmikuun alusta alkaen ei enää myönnetty passeja 19—35 -vuotiaille miehille. Kevään kuluessa venäläiset pidättivät viitisenkymmentä aktivistia. Hieman suurempi joukko pakeni Ruotsiin, mistä moni jatkoi Lockstedtiin.

Venäläisten vastatoimet lamaannuttivat värväystoiminnan, mutta jääkäripataljoona ennätti kuitenkin saada syyskuun 1915 ja toukokuun 1916 välillä runsaat 1 500 miestä. Myöhemmät yritykset uusien koulutettavien värväämiseksi eivät johtaneet kovinkaan hyviin tuloksiin. Kesäkuusta 1916 tammikuuhun 1918 Lockstedtiin matkusti Suomesta ainoastaan 177 miestä. Tähän jälkivärväykseen liittyi Simon kahakan -nimellä historiaan jäänyt tulitaistelu. Simon Maaninkajärvellä niittysaunaan piiloutunut kahdeksan ns. etappimiehen ryhmä joutui 11. joulukuuta 1916 venäläisten sotilaiden ja poliisien yllättäviksi. Laukaustenvaihdossa yksi etappimiehistä sai surmansa ja kaksi joutui vangiksi. Surmansa saanut Armas Lyytikäinen oli Haapaveden seuduilla aktiivista värväystoimintaa harjoittaneen Viljo Lyytikäisen pikkuveli. Tieto kahakasta levisi nopeasti. Tapahtuma sai yleisön ja jääkäreiden silmissä vertauskuvallisen luonteen, olihan jääkäriliike saanut ensimmäisen marttyyrinsa kahakassa, joka oli ensimmäinen suomalaisten ja venäläisten välinen yhteenotto Suomen kamaralla sitten Suomen sodan vuosina 1808-1809.

JÄÄKÄRIVÄRVÄYSTÄ PYHÄJOKIALUEELLA

Liki 1 900 jääkärin lähtöaluetta oli ennen kaikkea Pohjanmaa, mutta myös Uudeltamaalta (lähinnä Helsingistä) ja Karjalasta matkasi sotilasoppiin paljon

nuoria miehiä. Yksittäisistä pitäjistä lähetti määrällisesti eniten miehiään Saksaan Alahärmä. Asukasluukuun suhteutettuna aktiivisimmaksi jääkäripitäjäksi nousi Korttesjärvi. Erityisesti Etelä-Pohjanmaan keskeisen aseman taustatekijöiksi on nähty muun muassa seudun suuri ns. liikaväestön määrä ja maakunnan hyvät yhteydet Ruotsiin. Pohjanmaa oli myös voimakasta siirtolaisaluetta, joten sieltä oli totuttu lähtemään kauas valtamerienkin taakse.

Helmikuussa 1915 alkaneelle Pfandfinder-kurssille ei Pyhäjokilaaksosta matkustanut kukaan. Lockstedtin leirille 3.3.1915 saapuneen Albin Palménin syntyjuuret olivat kuitenkin Oulaisissa, missä hänen isänsä Karl Konstantin toimi vuosina 1887-1891 asemapäällikkönä. Albin Palmén osallistui Misseejoen, Riianlahden, Ekkau-Kekkaun ja Aa-joen taisteluihin yleten ryhmänjohtajaksi (Gruppenführer). Hän palasi Suomeen 25.2.1918 ja otti osaa kansalaissotaan patterinpäällikkönä Kurun, Muroleen, Viljakkalan, Ylöjärven, Tampereen ja Viipurin taisteluihin. Palmén valmistui vuonna 1922 eläinlääkäriksi, missä ammatissa hän työskenteli eri puolilla maata, muun muassa Haapajärven piirieläinlääkärinä vuosina 1945-1953. Mikkelissä vuonna 1956 kuollut Albin Palmén osallistui talvisotaan 12. D:n sekä jatkosotaan ensin Uhtuan suunnalla 3. D:n ja sitten vuosina 1942-1944 Sortavalan ympäristön sotilashallintopiiriin ja Laatokan Rannikkoprikaatin eläinlääkärinä. Sotilasarvoltaan Palmén oli eläinlääkintämajuri.

Pyhäjokialueella vaikuttaneita värvääjiä olivat Väinö A. Paananen, Viljo A. Lyytikäinen, Kyösti Wilkuna, Oiva Rustanius ja Väinö Veriö. Savonlinnasta kotoisin ollut, sittemmin jääkärieverstiksi kohonnut Väinö A. Paananen (1889-1964) kuului ensimmäisten Lockstedtin leirille saapuneiden pfandfindereiden joukkoon. Syksyllä 1915 hän palasi Suomeen värväys- ja etappiteiden järjestelytehtäviin. Paananen värväystoiminnan keskeistä aluetta olivat Oulu ja Oulun läänin läntiset pitäjät muun muassa Kempele, Liminka, Revonlahti, Paavola, Saloinen ja Oulainen. Paananen oli myös laittamassa kuntoon Tervolasta Ylitorniolle kulkevaa etappilinjaa, ja ehti hän kuljettaa pariinkin kertaan noin 20 miehen ryhmän Kemistä Ruotsiin. Väinö A. Paananen matkusti takaisin Lockstedtiin joulukuun lopulla 1915.

Metsänhoitaja Viljo A. Lyytikäinen palasi syksyllä 1915 Kittilästä Haapavedelle, missä hän asui Ester-vaimonsa kanssa maanviljelijä Emil Veikkolalta vuokratussa huoneistossa Huiskan sotilasvirkatolossa. Kipinän värväystoiminnan käynnistämiseen Lyytikäinen sai vanhalta koulutoveriltaan Kaarlo von Hertzeniltä, jonka kanssa hän oli jo koulupoikana suunnitellut aseellista nousua venäläisiä vastaan.

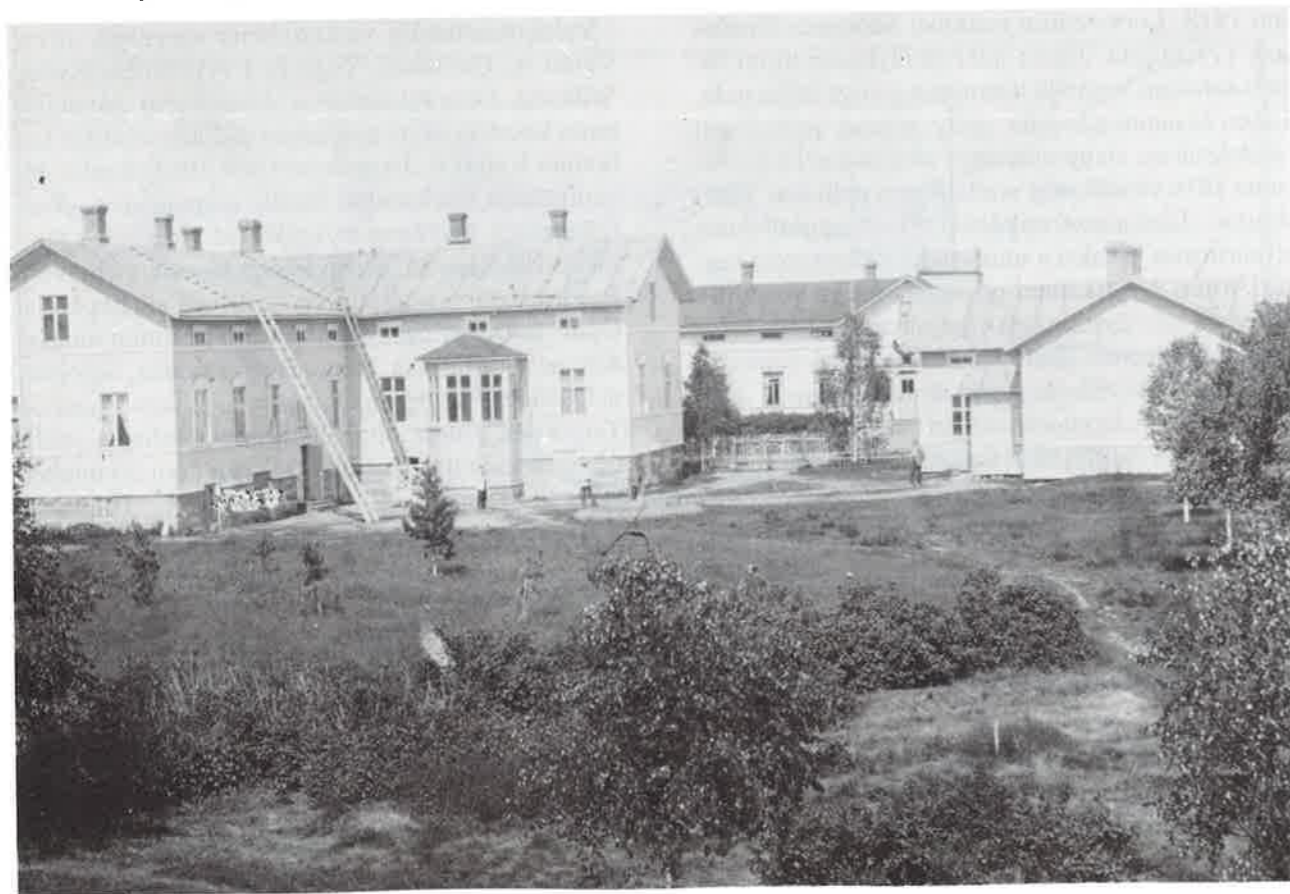
Hertzenin kutsusta Lyytikäinen matkusti junalla Oulaisista Helsinkiin, missä hän tapasi muun muassa tohtori Sven Donnerin sekä maisteri Eino Välikankaan ja Arvi Korhosen. Professori Anders Donnerin kodissa pidetyssä neuvottelussa Viljo Lyytikäisen värväysalueeksi sovittiin Haapaveden seudut. Käytännön työ alkoi marraskuussa, jolloin Lyytikäisen kanssa Kittilän metsissä työskennelleet metsäntyönjohtaja Samuli Ilmari Autio Nivalasta ja kauppalvelija Lauri Vilhelm Niiranen Haapavedeltä matkustivat Lyytikäisen innostamina Kemin etapitietä Ruotsiin ja edelleen Lockstedtiin. Kymmenisen päivää myöhemmin jääkärikoulutukseen lähti Lyytikäisen veli Eelis Aarne Lyytikäinen, jonka päättös lähteä Saksaan innosti ”Haapavedenvärväriä” entistäkin tehokkaampaan värväystoimintaan. Lisäintoa antoivat myös muiden värvääjien — Esko Rieki, Väinö A. Paananen ja Kyösti Wilkuna — tapaamiset.

Huhu Lyytikäisen värväystoimista levisi nopeasti laajalle alueelle, ja hänen luokseen alkoi tulla runsaasti ”työnhakijoita”. Joukossa oli joitakin ns. keinnottelijarekryyttejä, jotka kulkivat värväritä toiselle pelkkien matkarahojen toivossa. Niinpä Lyytikäisen ennen joulua 1915 matkalle lähettämästä noin

kolmestakymmentä miehestä ainoastaan puolet saapui lopulta pataljoonaan. Monet ”tekojääkärit” paljastuivat myös urkkijoiksi, joiden takia Viljo Lyytikäisen toiminta vaikeutui huomattavasti. Lopulta maaliskuussa 1916 tilanne kävi niin tukalaksi, että Lyytikäisen oli ryhdyttävä valmisteluihin maasta pakenemiseksi. Noin viikon kestänyt hiihtomatka päättyi lopulta onnellisesti huhtikuun alkupäivinä Haaparannalle. Ester Lyytikäinen ja perheen pieni tytär pääsivät pakenemaan Ruotsiin toukokuun puolivälissä.

Nivalalaisesta kirjailija Kyösti Wilkunasta oli kehittynyt innokas itsenäisyysmies jo paljon ennen maailmansodan puhkeamista ja jääkäri liikkeen syntyä. Niinpä hän lupautui mitään epäroimattä värvääjäksi, kun jääkäri liikkeen johtomiehiin kuuluu Kai Donner tiedusteli mieheltä asiaa lokakuussa 1915. Wilkuna ei noudattanut kovinkaan suurta varovaisuutta, minkä vuoksi tieto hänen värväystoimistaan KalaPyhäjokialueella kantautui varsin pian viranomaisten korviin. Suunnitelmissa ollut pako Ruotsiin tai Saksaan lykkääntyi lykkääntymistään, ja lopulta toukokuun 23. päivän vastaisena yönä vuonna 1916 santarit pidättivät Kyösti Wilkunan. Nivalasta matka kulki ensin Oulun lääninvankilaan

Oulaisissa jääkäri värväyksen keskuspaikaksi muodostui Väinölän suojissa vuosina 1911-1918 toiminut maamieskoulu, jonka oppilaista peräti viisi matkasi jääkärikoulutukseen Saksaan. Kuva Harri Turunen.

ja sieltä edelleen heinäkuussa Pietariin Spalernajan tutkintovankilaan. Spalernajaan kertyi vähitellen 13 jääkäriä sekä 60 muuta aktivistia, joista ryhdyttiin yleisesti käyttämään nimitystä kalterijääkärit. Kyösti Wilkunan Spalernajanaika kesti vuoden 1917 kevääseen, jolloin Venäjän maaliskuun vallankumous mursi myös kalterijääkärien kahleet.

JÄÄKÄRIKSI OULAISISTA

Oulaisissa harjoittivat värväystoimintaa ainakin Väinö Veriö ja Urho Oiva Rustanius. Kalajoelta Oulaisiin sahan konttoristin tehtäviin muuttanut Veriö tunnettiin paikkakunnalla myös aktiivisena suojeluskuntalaisena. Veriö muutti alkuvuodesta 1921 Kaskisiin. Oululaisen Oiva Rustaniuksen värväystoiminnan keskuspaikaksi muodostui Oulaisten Väinölässä toiminut maamieskoulu, jonka vuosikursilla 1915-1916 Rustanius oli oppilaana. Ilmapääri värväystoiminnalle oli Väinölässä hyvä. Maamieskoulun johtajalta K.A. Södermanilta löytyi varmasti ymmärrystä itsenäisyys- ja sotilaskoulutuspyrkimyksille, toimihan hän itse myöhemmin Oulaisten suojeluskunnan johtotehtävissä. Rustaniuksen opinnot Oulaisissa rajoittuivat syyslukukauteen, sillä mies matkasi vuoden 1916 alkupäivinä Lockstedtiin. Rustaniuksen innostamina maamieskoulun jättivät tammikuun lopulla myös kempeläläinen Ahti Johannes Karppinen, oululainen Väinö Leopold Merikallio ja lumijokelainen Lauri Heikki Pieti. Heidän koulutuksensa Saksassa alkoi helmikuun 2. päivänä jääkäripataljoonan 3. komppaniassa, jossa myös Rustanius palveli.

Kaikki neljä Oulaisten maamieskoulun kasvattia osallistuivat Misse-joen, Riianlahden ja Aa-joen taisteluihin. Suomeen miehet palasivat jääkärien pääjoukon mukana 25. helmikuuta 1918. Ahti Karppinen ja Oiva Rustanius saivat surmansa kansalaissodan taisteluissa. Karppinen kaatui Kolikkoinmäellä huhtikuun lopulla. Kelhon taistelussa 7. huhtikuuta pahoin haavoittunut Rustanius jäi puolestaan punaisten käsiin ja löydettiin toukokuun loppupuolella kuolleena Mäyhäjärvestä. Myös Väinö Merikallio ja Lauri Pieti osallistuivat kansalaissodan rintamatapahtumiin. Merikallion tie kulki sittemmin sotilasuralle. Everstiksi vuonna 1941 ylennetty Merikallio haavoittui kuolettavasti jatkosodassa Rajapirtin lohkolla kesäkuussa 1942. Pieti palveli myös kansalaissodan jälkeen aluksi armeijan leivissä, kunnes ryhtyi vuonna 1922 viljelemään maata kotikunnassaan. Pieti osallistui sekä talvi- että jatkosotaan ja toimi ennen eläkepäiviään kymmenkunta vuotta Lumijoen säästöpankin johtajana.

Oulaisista lähti jääkärikoulutukseen kolme nuorta miestä. Fabian Saastamoinen (1884-1959) ja Yrjö Jalmar Tikkanen (1893-1920) saapuivat Lockstedtiin 2. päivänä joulukuuta 1915. Antti Sefanias Hautamäen (1884-1962) saapumisaika oli 2. tammikuuta 1916. Se, kenen värvääminä Saastamoinen, Tikkanen ja Hautamäki tekivät päätöksensä, ei ole tiedossa. Hautamäen Saksaan meno ajoittui kuitenkin yksin Oiva Rustaniuksen matkustusaikataulun kanssa, joten hän on mahdollisesti saanut virikkeet Rustaniukselta. Mainittakoon, että Hautamäkikin oli Oulaisten maamieskoulun kasvatteja lukuvuodelta 1914-1915.

Sen enempää Hautamäki, Saastamoinen kuin Tikkanenkaan eivät olleet syntyperäisiä oulaistalaisia. Antti Hautamäen syntyjuuret olivat Etelä-Pohjanmaalla Ylistarossa. Hän muutti marraskuussa 1913 Kymistä Oulaisiin, missä toimi toisen tiedon mukaan työnjohtajana ja toisen tiedon mukaan suutarina. Jääkäripataljoonan riveissä Hautamäki osallistui kesä-elokuussa 1916 Misse-joen, elo-joulukuussa 1916 Riianlahden sekä tammihelmikuussa Aa-joen taisteluihin. Vuonna 1917 hän oli rautatienrakenuskurssilla Libaussa ja sai saman vuoden lopussa sairauden tähden siirron ensin täydennysjoukoihin ja sittemmin siviilitöihin. Jääkärit olivatkin kysytyä työväkeä jatkuvaa työvoimapulaa kärsineessä Saksassa. Suomeen Hautamäki palasi tammikuussa 1919. Saman vuoden kesäkuussa hän muutti Oulaisista Vaasaan, missä teki pitkän päivätyön poliisilaitoksen palveluksessa.

Keiteleellä mäkitupalaisperheen lapsena varttunut Fabian Saastamoinen saapui kirkonkirjojen mukaan Oulaisiin elokuussa 1904. Hänen ammatikseen mainittiin työmies. Saastamoinen ei osallistunut jääkärikautenaan rintamatapahtumiin, vaan hänet laskettiin helmikuun lopussa 1916 Berliinin työkeskuksen kautta siviilitehtäviin. Kotimaahan helmikuussa 1919 palannut Saastamoinen asui Oulaisissa aina vuoteen 1939, jolloin muutti ensin Liminkaan ja sitten pienviljelijäksi Temmekseen. Ruotsin Jälliväärassa syntyneen ja Oulaisiin syyskuussa 1904 muuttaneen työmies Yrjö Tikkanen jääkärintie kulki samoja latuja kuin Saastamoisenkin. Suomeen Tikkanen palasi kuitenkin pari kuukautta aikaisemmin. Yrjö Tikkanen kuoli työtapaturmassa Kuusiluodon lastausatamassa heinäkuussa 1920 noin kymmenen kilon painoisen rautaplokin osuessa vahingossa miehen päähän.

Kansalaissodan jälkeen Oulaisiin asettuneita jääkäreitä olivat Herman Huhtala (1893-1969), Jaako Kokkila (1896-1974) ja Leino Korhonen (1892-1963). Kokkila saapui Lockstedtin leirille marraskuussa 1915, Korhonen ja Huhtala seuraavan vuo-

den alussa. Kaikki kolme kokivat Misse-joen, Rii-anlahden ja Aa-joen taistelut, Korhonen lisäksi Sch-mardenin taistelun heinäkuussa 1916. Ylihärmästä kotoisin ollut Herman Huhtala joutui munuaissairau-den vuoksi kesäkuussa 1917 Libaun sotilassairaalaan ja palasi parannuttuaan kotimaahansa vuoden 1918 syksyllä. Oulaisiin hän muutti vuonna 1923 toimi-en maanviljelijä kuolemaansa asti. Oulaisissa Her-man Huhtala osallistui suojeluskunnan toimintaan ja hoiti sotavuosina muun muassa vartiopäällikön teh-täviä.

Kemiläissyntyinen Leino Korhonen siirrettiin hel-mikuussa 1917 Altona-Bahrenfeldin tykistövarikon työkomennuskuntaan ja saman vuoden syyskuun alussa siviilitöihin. Suomeen hän palasi vuoden 1919 maaliskuussa. Hoidettuaan maatilaa ensin Tervolas-sa ja sittemmin Haapavedellä hän muutti vuonna 1942 maanviljelijäksi Oulaisten Matkanivaan.

Kortesjärven 40-miehiseen jääkärijoukkoon kuu-lunut Jaakko Kokkila yleni Saksassa ryhmän vara-johtajaksi (Hilfsgruppenführer). Jääkärien pääjoukon mukana Suomeen matkannut Kokkila toimi kansa-laissodassa joukkueenjohtajana 2. Jääkärirykmen-tin konekiväärikomppaniassa aina siihen asti, kun haavoittui vakavasti Tampereella 4. huhtikuuta. Kokkila kuului siihen jääkärien suureen joukkoon, joka löysi elämänuransa puolustusvoimista. Talvi-sodassa hän palveli konekiväärikomppanian päällik-könä JR 25:ssä osallistuen muun muassa taistelui-hin Kuhmon rintamalla. Vuonna 1940 kapteeniksi ylennetty Kokkila hoiti jatkosodan aikana pataljoon-an komentajan ja koulutusupseerin posteja. Kesäl-lä 1945 Jaakko Kokkila muutti Oulaisiin, missä hänelle avautui työnsä Annosen sahan ja myllyn työnjohtajana ja kirjanpitäjänä. Kokkila asui Oulai-sissa vuoteen 1962. Vanhuudenpäivänsä hän vietti Jyväskylässä. Mainittakoon, että Jaakko Kokkilan veli Juho Valter Kokkila (1894-1971) oli myös jää-käri.

JÄRJESTYSKAARTI PERUSTETAAN

Vaikka ensimmäisen maailmasodan taistelut käy-tiin Suomen rajojen ulkopuolella, venäläiset pyrki-vät vahvistamaan asemiaan myös täällä lisäämällä maahan sijoitetun venäläisen sotaväen määrää. Toi-menpiteen taustalla oli Venäjän pelko Saksan mah-dollisesta hyökkäyksestä Pietariin. Ainoa Oulaisis-sa asunut venäläinen oli santarmi Mihailov, joka Oulaisten suojeluskunnan 10-vuotishistoriikin laati-jan Herman Putkosen mukaan ”sattui onneksi ole-maan sellainen, ettei hän suuria välittänyt puuhail-

lakaan, tekihän muodolliset tehtävänsä”. Varatoi-mia sodan varalta tehtiin kuitenkin Oulaisissakin. Jo vuonna 1913 laadittiin luettelo miehistä, jotka kutsuttaisiin sotatilan aikana vartioimaan lennätin-linjoja ratavarressa. Pitäjän läpi kulkeva rautatie jaetiin kolmeen osaan, joille kullekin määrättiin oma päällysmies apulaisineen sekä yhteensä 50 vartio-miestä. Päällysmiehiä olivat Juho Maunula, Otto Hemmilä ja Mikko Rautioaho. Poliisi valvoisi puo-lestaan siltoja ja itse rautatietä. Pyhäjoen piirin ni-mismies Knut Sebastian Åkerman laati myös luet-telon rakennuksista, joita voitaisiin käyttää sotilas-sairaaloina, sotilasosastojen majoituksessa, sotavan-kien tilapäisessä sijoittamisessa tai muussa sotilas-tarkoituksessa. Tällaisiksi kiinteistöiksi nimettiin Oulaisissa kunnanhuone, työväentalo, Soihtula, rau-hanyhdistyksen rukoushuone ja reservikasarmen en-tinen sairaala.

Venäjällä helmikuussa 1917 puhjennut vallanku-mous merkitsi tsaari Nikolai II syöksymistä vallasta ja pääteipsettä Romanov-suvun vuosisataiselle val-takaudelle. Todellisuudessa vallankumous tapahtui maaliskuussa, sillä Venäjällä oli tuolloin käytössä juliaaninen kalenteri. Keisarikunnan sijaan perus-tettiin vapaamielisten porvarien ja sosialidemokraat-tien johtama tasavalta. Sen elinkaari jäi kuitenkin lyhyeksi, kun äärivasemmisto otti V.I. Leninin joh-dolla vallan ns. lokakuun vallankumouksessa 1917. Tästä alkoi Venäjän kehitys kohti Neuvostoliittoa alkoi.

Venäjän helmikuun vallankumous merkitsi yhteis-kunnallisen aktiivisuuden kasvua myös Suomessa. Samalla voimistuivat vaatimukset Suomen irroitta-miseksi itsenäiseksi valtioksi. Valtiollinen yhteys Venäjään katkesikin, kun Suomen eduskunta päätti lokakuun vallankumouksen jälkeen äänin 127—68, että se ryhtyy itse käyttämään toistaiseksi korkeinta valtaa. Marraskuun lopulla 1917 eduskunta nimesi maalle uuden hallituksen, senaatin, jonka johtoon tuli P.E. Svinhufvud. Senaatti antoi 4. joulukuuta edus-kunnalle uutta hallitusmuotoa koskevan esityksen, johon sisältyi myös itsenäisyysjulistus. Eduskunta halusi esittää oman kannanottonsa julistukseen, jon-ka lopullisesta sisällöstä ja sanamuodosta päätet-tiin äänin 100—88 joulukuun 6. päivänä. Kansan-komissaarien neuvosto tunnusti itsenäisyyden vuo-den 1917 viimeisenä päivinä. Venäjän korkein päättävä elin, työläis- ja sotilasneuvostojen toimeen-paneva keskuskomitea vahvisti asian 4. tammikuu-ta 1918. Samana päivänä tunnustus saatiin myös Ruotsilta ja Ranskalta sekä kahta päivää myöhem-min Saksalta, joskin senkin tunnustus oli päivätty neljännelle päivälle.

Itsenäistyminen ei merkinnyt maassa jo pitkään vallinneen kahtiajaon loppumista. Leirit olivat alka-

Työväenliikkeen vahvuus Oulaisissa perustui paljolti paikkakunnan sahalaitoksiin. Kuvassa Lehtopään Olkos-sa toimineen Juseliuksen höyrysaahan työväkeä 1910-luvun alussa. Juseliuksen sahan toiminta loppui ensim-mäisen maailmansodan aikana, kun ulkomaankauppa tyrehtyi. Kuva Harri Turunen.

neet muotoutua selkeästi kesän ja syksyn 1917 ai-kanä, kun porvarilliset ryhmät alkoivat perustaa suo-jeluskuntia ja vasemmistolaiset työväenkaarteja. Viimeksi mainittujen aseellisen järjestäytymisen taitekohta ajoittui lokakuuhun 1917, kun ammatti-järjestöjen valtuusto antoi 20.10. kehoituksen työ-väen järjestyskaartien perustamiseksi. Tätä ennen löytyi koko maasta vain 37 kaartiä, mutta tammikuun 1918 lopussa luku oli jo 357.

Oulaisissa tsaarivallan kukistumista tervehdittiin riemulla niin porvarien kuin sosialistien taholta. Työ-väentalolla pidetyssä kansalaiskokouksessa vaadit-tiin nimismiehen ja poliisien erottamista ja asetet-tiin järjestyksen takaamiseksi 10-miehinen järjestys-miesjoukkue. Punaisia rusetteja kiinnitettiin rintapie-liin molemmissa leireissä. Yhteinen juhlinta ei kui-tenkaan kestänyt montaa päivää. Pian porvarit vaih-toivat punarusetin sinivalkoiseen nauhaan. He ei-vät myöskään osallistuneet enää ”vallankumousko-mitean” kuuluttamiin kokouksiin. Porvariston ”lipe-äminen” yhteisestä rintamasta ei estänyt poliittisen ja ennen kaikkea ammatillisen työväenliikkeen vah-vistumista. Touko-kesäkuun vaihteessa Pirnesojan varrella valtion halkotyömaalla palkkaerimielisyyk-sistä ja työajoista puhjennut lakko nosti sahatyöläis-

ten ammattiosaston jäsenmäärän hetkessä vajaasta paristakymmenestä 150 henkeen. Pian kävi kuiten-kin selväksi, että useimpien kohdalla liittyminen ammattiosastoon oli tapahtunut liian myöhään jär-jestöturvaa ajatellen. Niinpä lakkolaiset joutuivat tin-kimään palkkavaatimuksistaan. Tuntipalkat kohosi-vat markkaan, kun alkuperäinen vaatimus oli ollut 1,25 markkaa. Lisäksi päivittäinen työaika lyheni kymmenestä kahdeksaan tuntiin.

Kuten edellä todettiin, oulaistalainen työväestö pe-rusti Venäjän helmikuun vallankumouksen tuoksi-nassa ns. järjestysmiesjoukkueen, jonka toiminta lie-nee jäänyt vähäiseksi ja lyhytaikaiseksi. Samankal-taisia työväen järjestys-, järjestö- tai punakaarteja syntyi pitkin vuotta 1917 eri puolille maata. Huip-punsa kaartinmuodostus sai marraskuun yleislakon alla ja aikana. Tähän ajankohtaan liittyi Oulaisten työväenyhdistyksen varsinaisen järjestyskaartin-kin synty 13. marraskuuta.

Oulaisten työväenyhdistyksen järjestyskaartin luonnetta ja roolia pyrittiin selvittämään keväällä 1918 toimeenpannuissa kuulusteluissa. Oulaisten suojeluskunnan esikunta nimesi 25. helmikuuta 1918 kolmihenken toimikunnan — Väinö Veriö, T.A. Aittola ja Samuli Pajala — tarkastamaan työ-

väenyhdistyksen ja järjestyskaartin asiakirjat. Veriö teki 1. maaliskuuta esikunnalle selkoa toimikunnan työn tuloksista. Niiden pohjalta päätettiin kutsua Jaakko Kilpua ja Jaakko Lepsu sekä Arvi ja Kalle Krogerus kuulusteltaviksi esikuntaan 6. maaliskuuta. Kolme ensin mainittua olivatkin paikalla sovittuna aikana. He kaikki korostivat, että Oulaisten kaarti oli puhtaasti järjestyskaarti, jolla ei ollut aseita ja joka ei myöskään kannattanut aseellista esiintymistä. Samansuuntaisen todistuksen antoi kansalaissodan jälkeen valtiorikosoikeudessa kuulusteltavana ollut Markus Jussila, joka oli marraskuun 1917 yleislakon aikaan osallistunut muutamia kertoja kaartin harjoituksiin. Jussilan mukaan kaartin lakon aikaisiin toimiin oli kuulunut muun muassa oulaistelaisten kauppojen sulkeminen.

Kansalaissodan ja sen jälkeisen ajan kiihkeässä ilmapiirissä annetut varovaiset selitykset olivat viisaita ja luonnollisia, sillä kaikki kaartin toiminnasta ja luonteesta kertovat asiapaperit olivat kadoksissa tai hävitetty. Kilpuan, Lepsun ja Krogerusten lisäksi kaartin johtoportaan kuuluivat ainakin Herman Suomela ja Lauri Cannelin. Lepsu osallistui Oulaisten järjestyskaartin edustajana joulukuun puolivälissä 1917 Tampereella pidettyyn valtakunnalliseen työväen järjestyskaartin edustajakokoukseen. Arviot kaartin miesvahuudesta vaihtelevat 40—60 mieheen. Pian edellä mainitun Tampereen edustajakokouksen jälkeen jäsenluvun mainitaan pudonneen 40:stä 20 mieheen.

PALOKUNNASTA SUOJELUSKUNNAKSI

Osasyynä työväenyhdistyksen ja sen järjestyskaartin rauhallisiin otteisiin Oulaisissa oli varmasti se, että suojeluskuntaliike sai paikkakunnalla jalansijaa jo alkusyksystä 1917. Ensimmäiset pienet suojeluskunnat eli palokunnat oli perustettu Pohjois-Suomessa Ouluun ja Kemiin kesällä 1917. Saman vuoden syksyllä ryhdyttiin toimiin palokunnan saamiseksi jokaiseen alueen kuntaan. Pyhä- ja Kalajokilaaksoissa asian puolesta teki ”propagandaa” muun muassa Kyösti Wilkuna. Oulaisten Matkanivaan syntyi syyskuussa 1917 palokunta, jonka päälliköksi valittiin Antti Rautiola. Matkanivan palokunta ei koontunut kuin kerran, joten sen merkitys jäi lähinnä asian tunnetuksi tekemiseen.

Suojeluskunta-aate oli tullut tutuksi osalle oulaistelaisia jo kesällä 1917, kuten Herman Putkosen kirjoittamasta historiikista ilmenee: ”Pitkin syyskesää ja syksyä oli aktivistihenkisillä paikkakuntalaisilla keskustelua suojeluskunnan perustamisesta kuitenkin johtamatta suurempaan tulokseen. Päätettiin

tehdä suojeluskunnan perustamisesta julkinen ilmoitus. Aikaisemmissa neuvotteluissa osallisina olleet henkilöt, joista mainittakoon nimismies V.F. Planting, maanmittari I. Jorma, kauppiat N. Ojajärvi, K. Huotari ja O.F. Penttilä, tohtori Viljo Veijo, sähköttäjä V.V. Louhivaara, konttoristi Väinö Veriö, asemapäällikkö Allan Helenius y.m. kehoittivat konttoristi V. Veriötä panemaan julkiset ilmoitukset paikkakunnan tavan mukaan seiniin ja pylväisiin suojeluskunnan perustamisesta. Ilmoituksia lähetettiin myöskin sivukyliin. Ilmoitusten johdosta kokoontuikin kunnantalolle 3/11 -17 lukuisa joukko kansalaisia eri piireistä. Mainittu ilmoituksen laatija V. Veriö avasi kokouksen selostaen tilannetta sekä suojeluskunnan tarkoitusta. Asija sai kannatuksen ja kokouksen puheenjohtajaksi valittiin nimismies V.F. Planting ja kirjuri V. Veriö. Kokoukseen oli saapunut myöskin sosialisteihin kuuluvia henkilöitä, jotka vastustivat suojeluskunnan perustamista sillä, että työväestö on aikonut perustaa oman järjestyskaartinsa. Suojeluskunta päätettiin kuitenkin perustaa ja valittiin sille jo heti esikunta. Suojeluskunnan nimeksi hyväksyttiin Oulaisten Suojeluskunta ja valittiin sen päälliköksi nimismies Planting. Näin oli suojeluskunta perustettu ja päästiin järjestyneenä joukkona käymään kohti tuntematonta tulevaisuutta. Mainittakoon että perustavassa kokouksessa liittyi suojeluskuntaan 39 jäsentä. Suojeluskuntaan liittyi sittemmin jatkuvasti jäseniä kaikkialta kunnan alueelta.” Naapurikunnissa suojeluskunta perustettiin ensimmäisenä Haapavedelle syyskuussa 1917. Ylivieska sai oman suojeluskuntansa parisen viikkoa Oulaisten jälkeen. Viuhannissa, Merijärvellä ja Pyhäjoella perustamista saatiin odotella kansalaissodan alkuun.

Oulaisten suojeluskunnan esikuntaan valittiin nimismies V.F. Plantingin ohella konttoristi Väinö Veriö, joka nimettiin sihteeriksi, asemapäällikkö Allan Helenius, kunnanlääkäri Viljo Weijo, insinööri Aarne Koskinen ja kauppiat Nikolai Ojajärvi ja J.A. Niemelä. Suojeluskunnan toiminta oli ennen vapuussota—kansalaissodan puhkeamista pienimuotoista. Suojeluskunta jaettiin ryhmiin ja joukkueisiin. Kuhunkin ryhmään kuului kahdeksan miestä ja ryhmäpäällikkö. Viisi ryhmää muodosti joukkueen päällikönään joukkueenjohtaja. Aseiden ja harjoitusten pitäjän saamiseksi Oulaisten suojeluskunta kääntyi tuloksetta oululaisten puoleen. Harjoittajakysymyksen ratkaisemiseksi keskusteltiin myös Väinö Veriön lähettämistä Vöyrin sotakouluun. Kysymyksessä ei ehditty ratkaisuun ennen sodan syttymistä.

TILANNE KÄRJISTYY SODAKSI

Oululaisen FT Turo Mannisen mukaan vuoden 1918 tammikuussa alkaneen kansalaissodan ”taustalla oli monenlaisten taloudellisten, poliittisten ja yhteiskunnallisten syiden ja vastasyiden sekava vyyhti” Tilanteeseen vaikutti se, että Suomelta puuttui sekä kansallinen sotaväki että yleisesti hyväksytty järjestysvalta, mikä johti järjestyskaartin ja suojeluskuntien syntyyn. Näiden vapaaehtoisjoukkojen välinen taistelu aseista ruokki ajatusta tulevasta sodasta. Työväenkaartin toiminta radikalisoitui selvästi vuodenvaihteessa 1917—1918 erityisesti Helsingissä, Turussa, Kymenlaaksossa ja Viipurissa. Samoihin aikoihin senaatti alkoi asteittain muokata suojeluskunnista omia joukkojaan. Lisäjännitteensä tilanteeseen toivat venäläiset, joita oli maan varuskunnissa edelleen noin 40 000 miestä.

Itsenäisyysaktivistien yleisesikuntana toimiva sotilaskomitea sai tammikuun 7. päivänä 1918 virallisen aseman, kun se muuttui neuvoo-antavasta elimestä valtion laitokseksi. Sen puheenjohtaja luutnantti Claes Charpentier sai tehdä tammikuun puo-

livälissä tilaa kenraaliluutnantti Carl Gustaf Emil Mannerheimille. Svinhufvud valtuutti Mannerheimin järjestämään hallituksen joukot Pohjois-Suomessa ja toimimaan niiden päällikkönä. Mannerheim matkusti toteuttamaan tehtävää Vaasaan.

Sotaa ennakoiden joutuivat Viipurin seudun suojeluskunnat ja punakaartit aseelliseen kahakointiin 19. tammikuuta Viipurissa. Pohjanmaalla syntyi puolestaan kahta päivää myöhemmin kriittinen tilanne suojeluskuntien ja venäläisen sotaväen välille, kun suojeluskuntalaiset yrittivät pysäyttää venäläisiä sotilaita kuljettaneen junan. 25. tammikuuta senaatti julisti suojeluskunnat virallisesti hallituksen joukoiksi. Seuraavana päivän iltana työväen järjestyskaartin yleisesikunnasta ja punaisen kaartin Uudenmaan piirin esikunnista muodostettiin Suomen punaisen kaartin yleisesikunta. Tämä merkitsi järjestyksen ja punakaartin yhdistymistä koko maan laajuisesti Suomen punaiseksi kaartiksi, joka muodosti kansalaissodassa punaisten armeijan. Kaartin johdossa tapahtui muutos 27. tammikuuta. Ali Aaltonen syrjäytettiin ja hänen paikkansa punakaartin ylipäällikkönä sai Eero Haapalainen. Punaisten jouk-

Varsin moni marraskuussa 1917 perustetun Oulaisten suojeluskunnan jäsenistä osallistui kansalaissodan rintamatapahtumiin eri puolilla maata. Kotipaikkakunnalla tehtävää riitti muun muassa rautatiesillan ja -aseman vartiointissa. Valokuv. Mäkitalo. Kuva Aino Siponmaa.

kojen toiminta päätettiin käynnistää 27.—28. päivien välisenä yönä. Suojeluskuntalaiset saivat määräyksen ryhtyä samana yönä riisumaan aseista venäläisiä joukkoja Pohjanmaalla. Turo Mannisen mukaan toimintojen yhtäaikaisuus ei ollut sattuma,

LÄHTEET:

Ammatillinen liike Oulaisissa (Kirj. V. J..no = Väinö Junno) — Pohjan Voima 24.7.1926. Apunen Osmo, Rajamaasta tasavallaksi — Itsenäisen Suomen historia 1. Jyväskylä 1991. Hersalo N.V., Suojeluskuntain historia I. Puolustustahtoinen kansa. Lahti 1955. Lauerma Matti, Jääkärien tie (Toim. Markku Onttonen ja Hilka Vitikka). Porvoo 1984. Manninen Turo, Tie sotaan — Itsenäistymisen vuodet 1917—1920. I. Irti Venäjästä. Helsinki 1992. Oulaisten 20-vuotias työväenyhdistys — Pohjan Voima 24.7.1926. Oulaisten kaupunginarkisto: Kuntakokouksen, kunnanvaltuuston, kunnallislautakunnan ja elintarvelautakunnan pöytäkirjat. Oulaisten suojeluskunnan toimintaa vuosina 1917—1937 (Kirj.

vaan ”tuona yönä vain päättyi pitkään jatkunut ja kiihtyvällä vauhdilla edennyt siirtojen ja vastasiirtojen kierre; tuon yön jälkeen viimeisetkin sillat oli poltettu eikä rauhanomainen ratkaisu enää ollut mahdollinen.”

A.V. = Armo Vaismaa) — Kuormarenki 1937. Rantatupa Heikki, Elintarvikehuolto ja -säännöstely Suomessa vuosina 1914—1921 — Studia Historica Jyväskyläensia 17. Tampere 1979. Salkola Marja-Leena, Työväenkaartien synty ja kehitys punakaartiksi 1917—18 ennen kansalaissotaa 1-2. — Punaisen Suomen historia 1918. Helsinki 1985. Sotaarkisto: Putkonen Herman, Oulaisten suojeluskunnan historiikki. Suomen jääkärien elämäkerrasto 1975 — Sotatieteen laitoksen julkaisuja XIV. Vaasa 1975. Suomen jääkärit. Elämä ja toiminta sanoin ja kuvin. Osat I-II. Kuopio 1933. Turunen Harri, Oulaisten historia. Oulainen 1986. Wegelius K.A., Rautaa ja routaa III. Porvoo 1929.

VELI VELJEÄ VASTASSA

KANSALAISSODAN KULKU

Kansalaissodan tapahtumien vyöry lähti siis liikkeelle tammikuun 28. päivän vastaisena yönä 1918. Maan eteläosat joutuivat pian punaisten joukkojen käsiin, ja punaisten korkeimmaksi johtoelimeksi nimettiin 29. tammikuuta kansanvaltuuskunta. Sen puheenjohtajaksi tuli Kullervo Manner. Mannerheimin johtamat valkoiset keskittyivät aluksi selustansa puhdistamiseen Pohjois- ja Keski-Suomessa valtaamalla muun muassa Oulun, Kuopion, Tornion ja Varkauden. Helmikuun alkupuolella punaisten ja valkoisten välinen rintamalinja kulki länsirannikon Ahlaisista Karjalan Rautuun seuraavien paikkakuntien kautta Ikaalinen-Parkano-Ruovesi-Vilppula-Jämsä-Kuhmoinen-Mäntyharju-Savitaipale-Joutseno-Antrea-Valkjärvi. Hallituksen joukot asettuivat puolustukseen tälle linjalle. Samanaikaisesti ryhdyttiin perustamaan ja kouluttamaan uusia joukkoja. Näihin toimiin kuului se, että hallitus määräsi 18. helmikuuta asetuksella voimaan vuoden 1878 asevelvollisuuslain ja kutsui palvelukseen kaikki 21—40 -vuotiaat miehet. Samana päivänä Venäjän bolsevikkihallitus lähetti Suomessa olleille venäläisjoukoille käskyn poistua maasta.

Punakaarti ryhtyi 21. helmikuuta yleishyökkäykseen Hämeessä ja Karjalassa. Ankarimmat taistelut käytiin Vilppulassa ja Ruovedellä. Valkoiset onnistuivat kuitenkin torjumaan hyökkäykset. Tämä jälkeen valkoiset pyrkivät muodostamaan pikaisesti hyökkäyskykyisen armeijan. Päälystö ja alipäälystö saatiin Vaasaan 25. helmikuuta kotiutuneista jääkäreistä. Rintamalla olevat joukot jaettiin neljään ryhmään: Satakunnan ryhmä komentajana Ernst Linder, Hämeen ryhmä komentajana Martin Weltzer, Savon ryhmä komentajana Ernst Löfström ja Karjalan ryhmä komentajana Aarne Sihvo. Punaiset joukot hyökkäsivät uudelleen Hämeessä 9. maaliskuuta, mutta hyökkäykset päättyivät suuriin tappioihin. Valkoisten joukkojen 15. maaliskuuta aloittama hyökkäys punaisten Vilppulan seudulla olleita päävoimia vastaan johti sen sijaan nopeaan etenemiseen. Punaiset vetäytyivät Tampereelle, missä käytiin huhtikuun alkupäivinä eräs kansalaissodan ratkaisutaisteluista. Veristen taistelujen jälkeen hallituksen joukot valtasivat Tampereen 6. huhtikuuta. Punaiset menettivät kaatuneina Tampereen taisteluissa noin 2 000 ja valkoiset noin 600 miestä. Valkoisten vangiksi jäi kaikkiaan noin 11 000 punaista.

Saksalaisen kreivi Rüdiger von der Goltzin johtama Itämeren divisioona nousi maihin Hangossa 3.—

5. huhtikuuta aloittaen etenemisen kohti pääkaupunkia, jonne divisioona pääsi 14. huhtikuuta. Loviisaan nousseen 2 500 miehen saksalaisosaston avustuksella valkoiset saartoivat Hämeeseen 20. huhtikuuta noin 40 000 punaista. Näin punaisten vastarinta oli murrettu Länsi-Suomessa, ja sodan painopiste siirtyi Karjalaan. Valkoiset valtasivat Viipurin 29. huhtikuuta. Samaan aikaan punaiset tekivät viimeisen epätoivoisen yrityksen murtaa valkoisten ja saksalaisten saartorengas Hämeessä. Yritys päättyi 25 000 punaisen antautumiseen. Muutamaa päivää myöhemmin valkoiset pääsivät niskan päälle Kymenlaaksossa. Sota päättyi 15. toukokuuta, kun valkoiset valtasivat venäläisten räjäyttämän Inon linnituksen Kronstadtin suulla. Seuraavana päivänä valkoiset marssivat päällikkönsä Mannerheimin johdolla voitonparaatissa Helsingissä.

Valkoisten joukkojen voiton takana oli enemmänkin joukkojen laatu kuin määrä, sillä kummallakin osapuolella oli riveissään sodan loppuvaiheessa noin 70 000 miestä, joista noin puolet osallistui rintamatahtumiin. Erot valkoisten eduksi tulivat näkyviin joukkojen koulutuksessa, organisoinnissa ja kurissa. Valkoiset saivat avukseen myös ruotsalaisia vapaaehtoisia sekä saksalaisia joukkoja, kun taas venäläisen sotaväen tuki punaisille joukoille jäi odotettua vähäisemmäksi.

Vajaat kolme kuukautta kestäneen kansalaissodan hinta oli kova. Sodan uhrien määrä nousi lähes 30 000 henkeen, joista noin 7 000 kuoli varsinaisissa taisteluissa, noin 10 000 sodanaikaisen terrorin uhreina ja peräti noin 12 500 sodanjälkeisillä vankileireillä. Valkoisen puolen menetykset olivat vajaat 4 900 ja punaisen puolen 24 500 henkeä. Valkoisten ottamien vankien määrä oli suurimmillaan 80 000. Valtiorikosoikeudessa langettiin tuomio lähes 68 000 punaiselle. Valtaosa sai lievän (= alle 3 vuoden) ehdollisen vapausrangaistuksen. Kuolemaan tuomittiin 554 henkeä. Kuolemantuomioista pantiin täytäntöön 125.

TAPAHTUMAT POHJOIS-SUOMESSA

Oulainen sijaitsi kaukana kansalaissodan päänäytämöistä, mutta sota loi omat jännitteensä varsinkin alkuvaiheessa myös Oulaisiin. Herman Putkonen selvitteli 1920-luvulla laatimassaan Oulaisten suojeluskunnan historiikissa varsin tarkoin vuoden 1918 tapahtumia paikkakunnalla:

”Julkinen aseisiinnousumääräys tuli Oulaisten suojeluskunnalle tammikuun 27. päivän illalla 1918. Rautatieasemalle oli klo 10 aikaan illalla tullut Seinäjoelta sähkösanoma, jossa ilmoitettiin sodan alkamisesta sekä määräys liikekannallepanosta. Ensimmäisiä toimia oli rautatieaseman ja puhelinkeskusten miehittäminen sekä rautatiesillan vartiointi. Tällöin ei vielä ollut käytettävissä kunnollisia aseita vaan muodostivat aseituksen kunkin omat metsästys- ja taskuaseet. Esikunta sijaitsi rautatieasemalla ja sieltä päin annettiin kaikki toimintaa koskevat määräykset ja tiedonannot, sillä esikunnan puheenjohtana toimi asemapäällikkö Allan Helenius.

Ensimmäiset taistelut luultiin tapahtuvan radan varrella Oulaisten asemalta Ouluun päin ja Oulaisista Raahen menevällä maantiellä noin 4—5 km Oulaisten kirkolta Pyhäjoelle päin. Näiden kahden melkein samanaikaisen tapahtuman viimeksi mainitun syyksi kuultiin seuraavaa: Kalajoen suojeluskunta ei ollut voinut riisua siellä majailutta sotaväkeä aseista vaan olivat venäläiset päässeet lähtemään hevosilla maantietä Pyhäjoelle päin. Koska ei ollut tietoa pyrkiikö mainittu joukkue Raahen vai Oulaisiin päin annettiin määräys Oulaisten suojeluskun-

nalle koettaa riisua aseista tuo 40 henkilöä käsittävä sotaväen osasto siinä tapauksessa että ne tulisivat maantietä Pyhäjoelta Oulaisiin.

Esikunta piti kokouksen ja päätettiin lähettää 20 suojeluskuntalaista maantien varteen mainittua määrystä toteuttamaan. Vaikkakaan ei ollut aseita suojeluskunnan puolesta toivottiin saatavan jotain kotoista asevarastoa sen verran kokoon, että olisi voitu kovaäänisellä yhteislaukauksella säikäyttää ryssät äkkiarvaamatta jolloin, niin uskottiin, aseistus olisi vallattu pelästyneiltä sotamiehiltä. Muuten oli kova määräys, että kalajokelaisia kyytimiehiä ei saa ampua. Tästä taistelusta ei tullut mitään sillä mainittu sotaväki meni Raahen yhtyen siellä ennestään majailleeseen venäläiseen sotaväkeen.

Toista taistelua varten varustauduttiin Oulaisten aseman seuduilta hiukan pohjoiseen päin. Eteläpohjalaiset olivat alkaneet liikehtiä Ouluun päin jota vastaan odotettiin saapuvaksi punaista juna joka piti tuoda Oulaisten ja Ylivieskan punakaarteille aseita ja lisävoimia. Tätä vastaan piti oulaistelaisten varustautua. Oli määräys rikkoa rautatie Oulaisten aseman pohjoispuolella sekä mahdollisesti ryhtyä taisteluun varsinkin sen jälkeen, jos juna olisi saa-

tu pois raiteilta. Eteläpohjalaiset kuitenkin asettuivat aseisiin Ylivieskassa ja niin ollen aseettomien oulaistelaisten olisi ollut jokseenkin toivotonta ryhtyä taisteluun aseellista joukkoa vastaan. Miehet hajaantuivatkin, vain muutamia jäi yöksi asemalle seuraamaan tapausten kulkua. Tästäkään taistelusta ei tullut mitään sillä punaisetkaan eivät tulleet Oulaisiin asti. Juna palasi Lapin (= Tuomiojan) aseman eteläpuolelta takaisin. Seuraavana helmikuun 3. päivänä sivuutti eteläpohjalaisten juna Oulaisten aseman. Tältä joukolta saatiin ensimmäiset aset Oulaisten suojeluskunnalle, 20 kappaletta kiväärejä.

Oulun valtauksen jälkeen selkisikin tilanne Pohjois-Suomessa siihen määrin, että tarvittiin vaan paikallista vartiointia erinäisissä paikoissa kuten rautatiesillalla ja aseman seuduilla. Ensimmäisen uhrin maamme vapaudelle sai Oulaisten suojeluskunta antaa helmikuun 1. päivän illalla rautatieasemalla. Tapahtui jollain tavoin hälyytys, että puhelinkeskusten ovat punaiset saaneet haltuunsa. Siinä syntyneessä tilanteessa sattui tapaturmalaukaus, jonka uhrina suojeluskuntalainen Matti Jaakko Puska menetti henkensä.

Mainittiin, että suojeluskunta sai aseita aluksi sivumenneiltä eteläpohjalaisilta. Tämä oli kuitenkin vaan ensitarpeeseen. Suojeluskunnan miehistö oli kuitenkin paljon runsaslukuisempi kuin asevarasto. Niinpä pyysivätkin suojeluskunnan päällikkö Planting ja esikunnan puheenjohtaja Helenius 5/2 päivätyllä sähkösanomalla luutnantti Weckmanilta 80 kivääriä ampumatarpeineen. Sittemmin aseita saatiinkin, joten harjoituksia voitiin alkaa oikeilla aseilla.”

Pohjois-Pohjanmaan suojeluskunnat saivat 28. tammikuuta 1918 sähköitse kehoituksen vaatia venäläisiä ja punaisia luovuttamaan aseensa. Ensimmäisenä olivat liikkeellä liminkalaiset, jotka riisuivat aseista 50-miehisen venäläisjoukon tammikuun 29. päivän illalla. Raahessa olleet noin 230 venäläistä antautuivat 1. helmikuuta, kun Ruukista lähetetty 250-miehinen joukko hyökkäsi työväentalolle, jonne venäläiset olivat kokoontuneet. Noin 70 punaista oli jättänyt työväentalon jo aikaisemmin. Venäläisten taisteluhaluttomuus oli vienyt ilmeisesti parhaan puhdin myös kaartilta.

Pohjois-Pohjanmaan taistelujen keskus oli Oulu, missä oli runsaat 1 000 venäläistä sotilasta. Tilanne kaupungissa kärjistyi 30. tammikuuta, kun 300-miehinen suojeluskunta valtasi pari venäläisten pienempää majoitusta paikkaa ja yritti saada haltuunsa näiden suuren kasarmin. Valkoisten lähestyessä kasarmia laukesi erään suojeluskuntalaisen kivääri, jolloin venäläiset avasivat tulen. Pian seurasi aselepo ja hetken jo näytti, että venäläiset luovuttaisivat aseensa. Paikalla olleet punakaartilaiset käänisivät

kuitenkin venäläisten päin. Vielä samana päivänä Oulun valkoisten joukkojen avuksi luvattiin lähettää avustusretkikunta. Kun Oulun Työväenneuvosto sai vihiä näistä apujoukoista, neuvoston sihteeri Yrjö Kallinen tarjoutui lähtemään neuvotteluun ”jääkärrirykmentin” kanssa rauhanomaisen ratkaisun löytämiseksi. Luvan saatuaan Kallinen lähti 31. tammikuuta yhdessä muiden neuvottelijoiden, Juho Kosken ja Konstantin Kinnusen, kanssa valkoisten junaan vastaan. Juuri tämä on se tapaus, johon Herman Putkonen viittasi edellä Oulaisten suojeluskunnan historiikissa.

Kosketus valkoisiin joukkoihin ja niiden johtajaan eversti Örnflyktiin eli A. Tunzelman von Adlerflugiin tapahtui Ruukissa. Neuvotteluissa Kallinen antoi lupauksen, että punakaartilaisen aset luovutettiin työväenneuvostolle, joka antaisi ne edelleen lailliselle hallitukselle. Oulussa olevat venäläiset taas pääsisivät lähtemään aseineen maasta. Esitys sen enempää kuin helmikuun 1. päivänä Ruukissa pidetty uusi tapaaminenkaan ei johtanut toivottuun tulokseen. Radikaalin kannan voimistuessa Oulun punaiset alkoivat 2. helmikuuta tulitaistelun. Taistelut laantuivat seuraavana päivänä, jolloin työväentalolla olleet punaiset antautuivat klo 15.30. Venäläisten kasarmi antautui samana iltana puoli yhdentoista seudussa. Oulun valtaus oli kansalaissodan siihenastisista taisteluista verisin. Punaisen tappioluvut olivat 26 kaatunutta ja 26 haavoittunutta. Suojeluskuntalaisia kaatui 33 ja haavoittui 37. Lisäksi valtauksessa sai surmansa 8 ja haavoittui 11 siviiliä. Venäläisten vähäisestä osallistumisesta taisteluun kertovat pienet tappioluvut: 1 kaatunut ja 4 haavoittunutta. Punakaartin sota -teoksen kirjoittajan Jussi T. Lappalaisen mielestä taistelu olisi mahdollisesti voitu välttää kokonaan pysymällä alkupe räisessä neuvottelutuloksessa. Taistelun ratkaisun avaimia olivat hänen mukaansa venäläisten passiivisuus sekä valkoisten ylivoima ja liikkuvuus. Kolme päivää Oulun valtauksen jälkeen myös Tornio saatiin valkoisten haltuun. Näin valkoisen armeijan selkäpuoli oli turvattu, ja samalla oli saatu rautatieyhteys Ruotsiin.

OULAISTELAISET KANSALAISSODASSA

Oulaisten suojeluskunnan ensimmäiset toimet kansalaissodan puhjettua liittyivät rautatien ja puhelinkeskusten vartiointiin. Erilaista huoltoapua tarjottiin myös rautateitse ohimatkaaville joukoille. 16. helmikuuta Oulaisten kunnallislautakunta käsitteli Oulun sotilaspiirin päällikön luutnantti (myöh. keväällä everstiluutnantti) Reinhold Weckmanin alle-

Petäjäsosken miehiä vuonna 1918 edessä vas. Ferdinand Hannus, Joonas Ylikulju, Eino Ylikangas, Otto Kortet ja Eino Tossavainen, takana vas. Antti Lammaskoski, Väinö Korkiakoski, Juho Kortet ja Jalmari Korkiakoski. Kuva Harri Turunen.

kirjoittaman kirjeen, jossa hän pyysi oulaistelaisia lähettämään 40 miestä Ouluun perustettavaa keskusvartiota varten. Kunnallislautakunta päättikin kutsua tehtävään ”18—50 ikävuoden välisiä miespuolisia sekä punakaartista vapaiksi tunnettuja henkilöitä”. Matkanivan ja Piipsjärven miehet muodostaisivat toisen sekä Petäjäsken ja Oulaisten miehet toisen 40-henkisen joukon, joka viipyisi Oulussa aina viikon kerrallaan. Vartiomiesten kutsumisesta vastaisi kiireellisesti kukin kunnallislautakunnan jäsen omassa piirissään. Samassa kokouksessa kunnallislautakunta nimesi majoituslautakuntaan kauppia J.A. Niemelän, talokas Jalmary Anttilan ja kunnankirjuri Akseli Huhtelinin. Myöhemmin lautakuntaa täydennettiin vielä Heikki Heikkilällä ja Juho Sahlgrenilla. Niinikään päätettiin ”kehoittaa kaikkia maan turvallisuutta rakastavia henkilöitä liittymään jäseneksi suojeluskuntaan, ottamaan itselleen suojeluskunnan merkin sekä ryhtymään heti sen toimiin maan rauhan ja turvallisuuden saavuttamiseksi”.

Eri puolilla maata saatettiin helmikuun alkupuoliskolla voimaan kunnallinen asevelvollisuus. Kysymys nousi esiin myös Oulaisten kunnanvaltuuston kokouksessa 25. helmikuuta. Valtuusto päättikin panna toimeen välittömästi päätöksen, jonka mukaan kaikki 18—60 -vuotiaat asekuntoiset miehet kutsuttaisiin sota- ja vartiopalvelukseen Oulaisiin ja Ouluun. Asian käytännön järjestelijäksi valittiin kutsuntalautakunta, johon tulivat talokkaat Juho Tuomikoski ja Otto Rautiola Matkanivasta, Akseli Huhtelin, Juho Puska, Emil Niemelä ja Wilho Törmälä Oulaisista, Ferdinand Hannus ja Juho Myllykangas Petäjäskenkelta sekä Mikko Kiviranta, Mikko Rautioaho ja Wilho Honkala Piipsjärveltä. Kunnanhuone päätettiin antaa sotaväen majoituskäyttöön. Samaan tarkoitukseen vuokrattaisiin rauhanyhdistyksen talo, ja mikäli tarve vaatisi myös muita taloja, joissa pidettäisiin kunnan puolesta vapaa lämpö ja valo. Järjestelyjen vuoksi päätettiin irtisanoa kunnanhuoneella asuva vuokralainen sekä vahtimestari J. Kilpua. Paikkakunnalla olevien vartiomiesten muonitus jäi toistaiseksi vapaaehtoisvoimien hoidettavaksi. Vapaaehtoisten lahjoitusten vastaanottajiksi valtuutettiin eri puolille kuntaa yhteensä 26 henkilöä. Lahjoituksena saatu ruokatavara tuli toimittaa majoituslautakunnalle, jolla oli oikeus palkata kunnan kustannuksella ”tavarainhuoltaja ja ruanlaittaja sotaväelle”.

Kunnallista asevelvollisuutta ei ennätetty soveltaa käytäntöön Oulaisissa, ennenkuin voimaan astui jo yleinen vuoden 1878 lakiin pohjautunut asevelvollisuus. Kunnankirjuri Akseli Huhtelin sai tehtäväkseen kutsuntaluettelon laatimisen helmikuun lopulla 1918, joten kutsunnat voitiin aloittaa maa-

liskuussa. Piiripäällikkö Weckman kutsui 5., 9. ja 29. maaliskuuta päivätyillä määräyksillään vakinaiseen väkeä kaikki 21—34 -vuotiaat. Oulaisista löytyi tämänikäisiä kutsunnanalaisia miehiä yhteensä 682. Heistä 211 määrättiin sotapalvelukseen. Vapaaehtoisia ilmoittautui lisäksi 45. Toistaiseksi tai kokonaan vapautettuja oli 255 ja pois kutsunnoista jäi 171 miestä. Poisjääneistä 142 oli Amerikassa, ja 29 miehen olinpaikasta ei ollut tietoa. Näin kutsunnoista poisjääneiden määrä oli 25 prosenttia, mikä jäi hieman valtakunnallisen keskiarvon alapuolelle, mutta nousi selvästi suuremmaksi kuin useissa naapurikunnissa. Oulaisten korkeahkoa lukua selittää ennen kaikkea paikkakunnan voimakas Amerikan siirtolaisuus. Toukokuussa 1918 piiripäällikölle lähetetyssä kirjeessä Oulaisten kutsuntalautakunta totesikin, että kutsunnoista ”ei uppiniskaisuudesta jäänyt ketään pois tietyvästi, mutta niitä on tietämättömissä, joitten olinpaikka on tuntematon”. Poisjäännit eivät myöskään johtaneet kenenkään vangitsemiseen. Toisaalta kutsuntalautakunnille annettiin ohjeita, joiden tarkoituksena oli estää epäluotettavien asevelvollisten lähettäminen palvelukseen. Oulaisissakin listattiin 34 tällaista henkilöä. Joukkoon kuuluivat muun muassa aktiiviset työväenyhdistyksen jäsenet. Myöhemmin keväällä 1918 ns. varaväkeen sijoitettiin myös 35—40 -vuotiaita miehiä.

Pääosa Oulaisten asevelvollisista astui riviin Raahessa ja Oulussa muodostetuissa joukkoosastoissa. Varsin moni sai kutsun myös Pietarsaaren tykistökouluun. Oulaistelaisia nähtiin myös rajavartijoina, vartiomiehina Oulun keskusvartiosta, sotapoliiseina sekä erilaisissa tehtävissä rautatiellä. Joidenkin oulaistelaismiesten tie kulki erikoisjoukkoihin. Herman Putkonen ja Hugo Syrén palvelivat sanitääriosastossa, J.A. Maunula lennätinosastossa ja Lauri Jaakkola soittokunnassa.

Ensimmäinen Raahan osasto — vajaat 50 miestä — lähti G.A. Wangelin johdolla kohti rintamaa 19. helmikuuta. Se osallistui sittemmin Vilppulan seudun, Messukylän ja Tampereen taisteluihin ja yhtyi huhtikuussa Karkussa Raahan komppaniaan. Raahan komppania — 175 miestä — lähti taas liikkeelle maaliskuun puolivälissä. Se taisteli päällikkönsä Pihlströmin johdolla Kyröskoskella, Tampereella ja Karkussa ja siirtyi Kymenlaaksoon. Se toimi aluksi erillisenä komppaniana Satakunnan ryhmässä sekä myöhemmin Pohjanmaan 1. rykmentin ja n:o 4 Pohjois-Pohjanmaan rykmentin komppaniana, jonka miehet olivat kotoisin pääasiassa Raahesta ja sen naapuripitäjistä Pattijoelta, Siikajoelta, Revonlahdelta, Paavolasta, Vihannista, Saloisista, Pyhäjoelta ja Oulaisista.

Valkoisten polkupyöräosasto matkalla kohti Helsinkiä sodan viimeisinä päivinä toukokuussa 1918. Perässä seuraa kenttäkeittiö. Valokuv. Foto Laurentz. Kuva Harri Turunen.

Oulussa koottujen vapaaehtoisten ja kutsuttujen joukkojen sotatie kulki samoja polkuja kuin raahelaisten. Näissä joukoissa tulivat oulaistelaisillekin tutuiksi sekä Satakunnan, Hämeen että Kymenlaakson monet taistelupaikat. Osa oulaistelaisista matkasi joukkoosastojensa mukana myös Karjalaan. 5. Jääkärirykmentin XIII Pataljoonan 1. komppaniassa palvelut Ilmari Käkelä lähetti 13. toukokuuta 1918 kotiinsa Fanni Käkelälle postikortin Ollilasta: ”Terveisiä täältä. Täällä minä olen Venäjän rajalla vahtina. Ei täältä päästyäkään Helsinkiin saa nähdä kuinka kauan täällä pitää olla. Oletko saanut kirjeitä täältä minä olen laittanu usijoita. Tervennä minä olen pysynyt täällä. Täältä menee paljo Venäjän alamaisia Venäjälle eilenki meni monta sataa henkiä. Ei täällä tällä kertaa ole mitään hätää, kun saisi vain enemmän ruokaa. Kirjotahan miten te siellä kotona pärjätte. Ilmari. Hyvästi. Voi hyvin.” Ilmarin sotaretki kesti pitkälle kesään 1918, sillä hän postitti ainakin vielä 27. kesäkuuta kortin Raudusta. Samaisessa komppaniassa oli ainakin 30 oulaistelaista. He lähestyivät Oulaisten suojeluskuntaa kesäkuun 18. päivänä pyynnöllä ruoka- ja raha-avun saamiseksi. Poliisi Samuli Pajala päätettiinkin lähettää viemään Rautuun leipää, lihaa ja voita. Asian käytännön jär-

jestelyt uskottiin Oulaisten suurimmille yksityiskauppiaille F.O. Penttilälle, Kalle Huotarille ja Nikolai Ojajärvelle.

Kutsuntaluetteloiden ja vapaaehtoisia koskevien tietojen perusteella voidaan valkoisten joukoissa taistelleiden oulaistelaisten kokonaismääräksi karkeasti sanoa 300—400 miestä. Punaisten riveissä taistelleiden määrän arviointi on huomattavasti vaikeampaa, sillä rangaistusten pelossa asiakirjoja tuhottiin. Samasta syystä moni piti mahdollisen osallistumisensa omana tietonaan. Kirkkoherra Paavo Martikaisen joulukuussa 1918 vapaussodan historian komitealle lähetettävässä kyselyssä hän arvioi paikallisen punakaartin vahvuudeksi 50—60 miestä. Näistä noin kolmannes lienee osallistunut varsinaisiin rintamatapahtumiin muun muassa Oulussa, muualla Pohjois-Suomessa ja Hämeessä. Sodan jälkeen käsiteltiin valtiorikos- ja valtiorikosylioikeudessa kymmenkunta Oulaisiin liittyvää tapausta. Useimmat syytetyistä saivat ehdollisen vankeustuomion valtiorikoksen valmistelusta.

Kansalaissodassa sai surmansa viisi punaista ja kuusi valkoista Oulaisissa asunutta tai ainakin kirjoilla ollutta henkilöä. Tällöin mukaan on laskettu 19-vuotiaana Tampereen valtauksessa kaatunut Gun-

nar Åkerberg, joka asui vuosina 1902—1917 Oulaisissa. Tampereen taisteluissa tapasivat tiensä pään myös Antti Isomikkola, Edvard Into ja Heino Palola. Jaakko Puska sai surmansa vahingonlaukauksesta Oulaisten asemalla, ja Juho Ylikulju kuoli Kuokkalan taistelussa saamiinsa vammoihin ja sairauteen. Kustaa Renvallin kuolinpaikaksi mainitaan Orivesi, Matti Jokilehdon Kuolajärvi ja Aarne Piipon Suomenlinna. Kaikki kolme ilmeisesti teloitettiin. Varsinaisten sotatapahtumien jälkeen menehtyivät vankileireillä Juho Hänninen ja Toivo Korpela, edellinen Viipurissa ja jälkimmäinen Suomenlinnassa.

NAISTEN PANOS

Myös Oulaisten naiset tahtoivat antaa panoksensa valkoisten sotaponnistuksiin ja ryhtyivät helmikuussa 1918 huolehtimaan rautateitse ohikulkevien joukkojen sekä rintamalle lähtevien Oulaisten miesten vaate- ja elintarvikehuollosta. Ruoan hankkiminen joskus monisatalukuisellekin joukolle ei ollut helppoa, mutta vaikeuksista selvitettiin. Vaatehuolto sai vakiintuneet muodot, kun suojeluskunnan haltuun otetussa Väinölässä alkoi kokoontua ompeluseura. Tarveaineita ja varoja toimintaan koottiin kuljemalla hevosella talosta taloon pitäjän joka kulmalla. Väinölässä ommeltiin muun muassa alusvaatteita, sukkia, reppuja sekä ampumalapasia, joista sanottiin sattuvasti, että niissä näkyi ”ajan sormi”. Naisten toimesta hankittiin myös Oulaisten suojeluskunnalle sen ensimmäinen väliaikaiseksi jäänyt lippu.

Rintamille lähtevien oulaistelaisten varustaminen ja ohi matkaavien joukkojen muonittaminen eivät riittäneet kaikille oulaistelaisnaisille. Seurakunnan diakonissa Hanna Sarkola ja parantolan sairaanhoitaja, ”pikkutädiksi” kutsuttu, Elsa Kaskinen lähtivät hoitajiksi Vaasan sotilassairaalaan. Raahesta rintamalle lähteneen 12 naisen joukkoon kuului Anna Seppänen (myöh. Häkkilä). Neljä naista — Aino Länne, Helmi Huotari, Sigrid (Lilli) Grönroos ja Naima Huhtelin — matkasi taas maaliskuussa vapaaehtoisina muonitustehtäviin rintamalle. Heidän kokemuksistaan voidaan lukea vuonna 1928 ilmestyneestä ”Valkoisesta kirjasta”. Helmi Huotarin kertomuksesta ilmenee, kuinka konkreettisesti naisetkin kohtasivat sodan monet julmuudet:

”Jouduimme siis Hämeen rintamalle. Miehistön täytyi joka päivä marssia niukalla ravinnolla useita kymmeniä kilometriä. Me kuormaston mukana seurassimme pitkänä jonona perässä. Joskus kävi niin, kun pysähdyttiin levähtämään ja pantiin kenttäkeittöt kuntoon ja ruoka-aineet pataan, että saatiin mää-

räys lähteä eteenpäin. Ei auttanut muu, kuin panna puita pesään padan alle ja antaa ruoan kypsyä kulkiessa. Siitä oli aina suurin suru, kun ruokatavarat olivat niin niukat, että täytyi jakaessaan koettaa säästää, että jokaiselle edes vähänkin riittäisi. Sääksmäen Ritvalan kylän naiset kantoivat siellä yövyttyämme meille korillisia leipää, isoja voikimpaleita sekä maitoa. Kelpasi silloin laittaa pojille voileipiä aamuteen kanssa.

Kuljettuamme Lempäälästä läpi Valkeakosken, Sääksmäen, Hauhon, Tuuloksen ja Lammin pysähdyttiin Kosken kirkolle. Siihen asti olimme kuulleet tykkien jyskettäkin, vaikkakaan ei läheltä. Olimme nähneet poltettuja kyliä ja poltetun Lammin kirkon rauniot sekä ihmisruumiita kasoittain tiepuolella. Vaikka joka päivä oli silmäin edessä näin kauheat sodan jäljet, olimme aina päivän työstä niin väsyneitä, että nukuimme yöme yösihasta ja paikasta huolimatta rauhallisesti, ja niin saatiin uusia voimia uuden päivän varalle. Koskella olimme majoitetut Pätilän kartanoon, josta isäntäväki oli pakosalla ja jossa saimme nähdä punaisten sairaalan. Hoitajat ja potilaat olivat silloin jo poissa, siivottomat jäljet vain jäljellä. Sieltä joukkomme mukana kuljimme vielä Hämeenlinnaan ja edelleen Helsinkiin paraatiin. Toukokuun 16 p. jälkeen oli työmme lopussa, ja niin matkustimme taas kotiseudullemme rauhan toimiin.”

KOTIRINTAMAN TAPAHTUMIA

Edellä on jo parissa yhteydessä viitattu siihen, että suojeluskuntalaiset avustivat paikkakunnalla toimivia vartiomiehiä ja ohikulkevia joukkoja muonituksessa ja myös muissa huoltotehtävissä. Matkanivan suojeluskunta herätettiin uudelleen henkiin helmikuussa 1918. Sen puheenjohtajana oli Kaarlo Korpela. Oulaisten suojeluskunnan paikallispäällikönä toimivat sotakuukausien aikana V.F. Planting, Väinö Veriö, Kaarlo Korpela ja K.A. Söderman. Suojeluskunta organisoiti paikkakunnalla elintarvike- ja rahakeräyksen. Avustuksia kerättiin listalla, jonka vetoomus kuului: ”Taistelu isänmaan vapautuksen puolesta riehuu parhaillaan. Sankarit vuodattavat vertansa tämän meille kaikille pyhän asian eteen, mutta me, jotka emme ole tilaisuudessa tähän, tekkäämme kaikkemme edistääksemme heidän työtänsä; lahjoittakaamme elintarpeita, vaatteita ja rahavaroja tähän tarkoitukseen.” Maaliskuun loppuun mennessä raha-avustuksia oli saatu keräytyksi noin 4 400 markkaa. Oulaisten kuntakin päätti kantaa kortensa kekoon ja lahjoitti suojeluskunnalle 10 000 markkaa. Piiripäälliköltä anottiin lupaa käyttää ko. summa suojeluskunnan omiin tarpeisiin, kuten muo-

nitukseen ja rintamalla lähtevien varustuksiin. Lupa saatiin vain 5 000 markan käyttöön.

Oulaisten suojeluskunnalla oli monella tavoin keskeinen rooli sodanaikaisissa tapahtumissa paikkakunnalla. Sen asemaa korosti entisestään se, että keskeiset kunnalliset elimet — kunnanvaltuusto ja kunnallislautakunta — eivät kokoontuneet useaan kertaan keväällä 1918. Suojeluskunta osallistui erilaisten huoltotehtävien ohella aktiivisesti muun muassa kutsuntatoimiin ja sotamiesten kouluttamiseen. Maaliskuussa se sulki yhdessä poliisiviranomaisten kanssa työväentalon ja takavarikoi työväenyhdistyksen arkiston. Sittemmin taloa esitettiin käytettäväksi sotilasvaatteita valmistavan räätälinverstaan tarpeisiin, mutta tämä hanke ei toteutunut. Suojeluskunta kuulusteli myös henkilöitä, jotka olivat syystä tai toisesta jättäneet maksamatta Maanpuolustusrahastoon taksoitetut verot. Kunnalle päätettiin maksaa sen teettämistä selkälaukuista ja patruunavöistä 3 000 markkaa suojeluskunnan kassasta. Rautasillan vartiointi päätettiin jättää Valtionrautateiden hoidettavaksi 21. toukokuuta alkaen. Samalla suojeluskunnan esikunta jakoi hallussaan olleet kiväärin ja ampumatarvikkeet lähellä asuville suojeluskunnan jäsenille, joista voitiin tarpeen vaatiessa koota nopeasti luotettava vartiosto.

Oulaisten kunta halusi auttaa myös rintamalle vapaaehtoisesti tai kutsunnan kautta matkaavia luvaten vaatettaa kaikki yhdenmukaisilla pukimilla kunnan kustannuksella. Vaatettaminen uskottiin 8-jäseniselle toimikunnalle, johon valittiin F.O. Penttilä, Juho Puska, Mikko Rautioaho, Kaarlo Korpela, K.A. Söderman, Ivar Vuorinen, Ilmari Jorma ja Juho Myllykangas. Vaikea elintarviketilanne tarjosi paljon päänvaivaa Oulaistenkin kunnallisille päättäjille vuonna 1918. Vaikeuksia lisäsi osaltaan maassa riehunut influenssaepidemia, ns. Espanjan tauti, joka koitui loppuvuodesta 1918 ainakin 16 oulaistelaisten kohtaloksi.

Herman Putkonen kuvaa Oulaisten suojeluskunnan historiikissa myös yleisiä mielialoja kansalaisodan aikana ja välittömästi sen jälkeen: ”Sotaaikainen tilanne paikkakunnalla oli mieliä kiinnostava sotatapahtumiin siitä huolimatta että rintamat olivatkin kaukana. Koska paikkakunnan läpi kulkee rautatie oli asemalla käynti junien aikana hyvin yleistä. Sattuihan aina tapaamaan henkilöitä, jotka tulivat tai menivät rintamalle. Usein laskettiin ruumiita myöskin alas vaunuista, sillä ylimaiden kulureitti maanteitse ennen Ylivieskan-Iisalmen rataa oli laajoille alueille Oulaisista. Yleensä oli isänmaallinen mieli korkea. Niinpä sitten kun toukokuussa pidettiin koko maata käsittävä lippujuhla maan vapautumisen johdosta liehui melkein joka talon katolla sinivalkolippu, mikä minkin kokoinen ja min-

kälaisesta kankaasta kokoonpantu. Pääsija oli että lippu oli katolla. Se oli innostuneen isänmaallisen mielialan ilmaisu jonkalaista ei sittemmin olojen vakiinnuttua ole ilmaantunut, päättäen esim. siitä että lippua ei vielä kukaan tavallisten talojen katoilla juuri näe.”

Lähteet: Apunen Osmo, Rajamaasta tasavallaksi — Itsenäisen Suomen historia 1. Jyväskylä 1991. Hannula J.O., Suomen vapaussodan historia. Porvoo 1956. Hersalo N.V., Suojeluskuntain historia I — Puolustustahtoinen kansa. Lahti 1955. Itsenäinen Suomi — Seitsemän vuosikymmentä kansakunnan elämästä. Keuruu 1987. Itsenäistymisen vuodet 1917—1920. 2. Taistelu vallasta. Helsinki 1993. Kansallisarkisto: Valtiorikos- ja valtiorikosylioikeuden asiakirjat. Lappalainen Jussi T., Punakaartin sota 1-2. — Punaisen Suomen historia 1918. Helsinki 1981. Oulaisten kunnanarkisto: Kunnanvaltuuston, kunnallislautakunnan ja elintarvelautakunnan pöytäkirjat 1914—1918 ja kutsuntalautakunnan asiakirjat 1918. Oulaisten suojeluskunnan toimintaa vuosilta 1917—1937 (Kirj. A.V. = Armo Vaismaa) — Kuormarenki 1937. Oulun läänin vapaaehtoiset rintamakomennuskunnat — Suojeluskuntalaisen lehti 25-26:1921. Rasku Teuvo, Yrjö Kallinen — legenda jo eläessään. Porvoo 1979. Sota-arkisto: Oulaisten suojeluskunnan pöytäkirjat 1917—1918 ja Herman Putkosen kirjoittama Oulaisten suojeluskunnan historiikki; Luettelo 21—34 ikäisistä kutsunnalalaisista miehistä Oulun piiriin kuuluvissa kunnissa vuonna 1918; Kalle Marjomaan kirjoittama Historiikki Raahen suojeluskunnan vaiheista vuosina 1917—27. Valkoinen kirja (toim. Elsa Soini-Hagan). Helsinki 1928.

SOTA-AJAN MUISTIKUVIA JA KIRJEITÄ

SOITTOKUNNAN MATKASSA

Haapaveden kansanopiston johtaja Lauri Merikalio lähetti kansalaissodan jälkeen kyselyn yli 330 opiston entiselle oppilaalle esittäen heille kysymyksiä sodan syistä ja merkityksestä sekä sotaanlähden motiiveista. Noin joka neljäs vastasi kyselyyn. Tähän joukkoon kuului oulaistelainen Lauri Jaakola, joka kertoi omasta sotamatkastaan seuraavasti:

”Liityin Oulaisen suojeluskuntaan tammik. 4 p. Toimin vahtipalveluksessa ja kävin harjoituksissa. Helmik. 28 p. läksin sanomalehtikehoituksesta tiedon saatuaani Korsholmaan liittyäkseni siellä muodostettaviin sotilassoittokuntiin. Maalisk. 17 p. jou-

duin ensimmäisessä 4teen rykm. lähetettävässä soittokunnassa Savonlinnaan silloin vielä harjoituksissa olevan 9nen pataljoonan joukkoon.

Huhtik. 2 p. lähetettiin 9:äs pataljoona Antrean as., josta laivoilla pitkin Wuoksijokea Muolaan, sieltä marssittiin Heinjoelle, jonne myös muutkin 4nen rykm. pataljoonat kohta alkavaa Wiipurin valloitusta varten saapuivat. Olin soittokunnan matkassa taistelun ajan tykistö patterin ääressä. Taisteluun ei otettu osaa, oltiin määrättyllä paikalla valmiina kohta kaupungin antauduttua musiikin kanssa kaupunkiin marssimaan. Suoriuduin terveenä tästä 4 vuorok. kestävästä toisinaan taajastakin kranaattisateesta.

Olin päättänyt lähteä vapaaehtoisena joukkoon yhtenä ryssäin ja heidän kätyriensä vihaajana. Soittokuntaan menin vähemmän harkittuani omaten luonnollista halua ja taipumusta musiikkiin. Ajattelin sen

Oulaistelaisia puhallinmusiikin harrastajia 1910-1920-luvun vaihteessa. Takana toinen oik. Lauri Jaakola, jonka tie kulki valkoisten sotilassoittokunnan mukana vuonna 1918 Viipuriin. Kuva Harri Turunen.

olevan huviksi ja hyödyksi sotajoukoille.

Warmaan opistossa ollessa nuoreen mieleen saadut hyvät vaikutteet ovat luulen kaikkien siellä olleiden mielipiteiden muodostumiseen painavasti vaikuttaneet. Nyt meillä on aika jolloin on Suomi saanut kauan kaivatun itsenäisyyden. Kalliilla uhrauksilla se on ostettu, mutta mikään uhri ei liene liian kallis ollut kotimaamme perikadon partaalta pelastamiseksi. Eikä meidän onnellisten eloon jääneiden ihmisten saa myöskään mitään uhraamatta heittää puoleen vapautemme säilyttämiseksi.”

MUISTIKIRJAN KERTOMAA

Oulaisten kanttoriurkuriksi vuonna 1917 valittu nurmolaissyntyinen Kustaa Penttilä (1888—1950) otti osaa kansalaissodan rintamatapahtumiin Hämeessä. Hän haavoittui vaikeasti Tampereen valloituksessa luodin murskatessa muun muassa oikean käsivarren olkaluun. Penttilää hoitava lääkäri suunnitteli jo hetken käden amputointia, mutta luopui aiheesta kuultuaan potilaansa ammatista. Toivuttuaan Penttilä osti vastaan Oulaisten seurakunnan kanttorin viran ja hoiti sitä kuolemaansa asti. Olkavarteen jääneet luunsirut haittasivat kuitenkin Penttilää aina vuoteen 1948, jolloin eräs helsinkiläinen lääkäri havaitsi kivun aiheuttajan ja olkavarresta poistettiin märkineet luunsirut. Ennen haavoittumistaan Kustaa Penttilä ennätti pitää lyhyen aikaa muistikirjaa, jossa hän kertoo sotakokemuksistaan. Muistikirjaan on merkitty päiväys Messukylässä 27.3.1918.

*****

Tiistaina maalisk.- kello 10 a.p. kokoonnuttiin Seinäjoen asemalle josta lähti sotilasjuna etelää kohden jossa Seinäjoen soittokunta soitteli mieltäylentävästi. Kello 12ta tienoissa lähti meidän juna jossa oli 600 miestä. Kell. 8 ill. saavuttiin Haapamäellen missä meidät sijoitettiin Kotiniemen kasvatuslaitokseen 4 km päässä asemalta. Täällä meitä pidettiin 2 vuorokautta josta siirryttiin Orivedellen mutta kun ei täällä ollut näin suurelleen joukollenen majoituspaikkaa niin tultiin takaisin seuraavalle pysäkillen nim. Oripään pysäkillen. Täällä sijoitettiin meidät Oriveden kansanopistollen. Täällä saatiin jo nähdä sodan jälkiä varsinkin Haapamäeltä tullessa Orivedellen rikkoutuneita taloja y.m. ja punaisia makas aina siellä täällä kasoittain ja yksittäin. Oriveden kansanopistolla oltua 2:si vuorokautta lähetettiin Maarian päivänä marssien järven jäätä myöten Oriveden asemallen (Jäällä oli vettä kokolailla). Orivedellä meistä sijoitettiin 3:mas komppania Orived. pappilaan. Pappilan olivat punaiset ampuneet aivan ikäänkuin sihiviläksi vaikei pappilassa ollu ketään sisällä. Orivedeltä jatkoi 1:nen ja 2:nen komppania mat-

kaa eteenpäin. Täällä pappilassa niinkuin edellisissäkin paikoissa puhdistimme punikkien saastaiset jäljet. Maanantaita vastain yöllä kello 1/2 11 tuli hälytys että pitää kaikkineen kampeineen lähteä asemallen. Vikkelän hyörrinnän jälkeen ehdittiin asemallen kell. 12:ta yöllä. Asemalla laulettiin useita maallisia lauluja, kun oltiin vaunuihin asetetut. Meille tietämättömän syyn takia viivytettiin vaunuissa aina kello 4:tä aamulla ennenkuin päästiin lähtemään. Kun vaunut olivat sellaisia ettei niitä voinu lämmittää tuli poikain kovin kylmä. Vaunuissa hypettiin yhdessä kohden saadakseen lämpimänsä. Kun viimeinkin päästiin lähtemään ja vilun kansa yhä edelleen taistellen tultiin Kangasalallen kello 8 a.p. Täällä seurattiin tarkalla korvalla kun tykit jyskyi. ”Nyt ollaan rintamalla sanoi pojat.” Täällä jaettiin pojilleen kiväärin kutia joka toi pojilleen sen vakavan leiman että nyt täytyy mennä vihollista vastahan. Tähän tuli tämän tuosta vihollisen kranaattia joka ei kuitenkaan sattunut paikalleen. Täällä taas makaili punaisia siellä ja täällä.

Täällä kun saatiin syödä niin jatkettiin matkaa Kangasalan kansakoululle jossa oltiin yötä. Yhä kuului tykkien jyske ja kuularuiskun rätinä. Illalla näkyi tulipalo kolmesta kohden jotka olivat syttyneet kranaatista. Täällä pojat laskelevollen aralla mielellä ja joku Herraa rukoillen ja häneen turvaten. Tälläkin paikkaa oli kuulat rikkoneet taloista ikkunat. Täällä kun saatiin syödä ja teetä juoda lähdettiin eteenpäin erään järven yli ja tultiin Haihda nim. kartanoon jossa oli sijoitettuna meikäläisiä sekä sairaala. Täällä kartanossa hetki huilattua jatkettiin matkaa eteenpäin ja tultiin Messukylän kirkkoon. Tällä matkalla näkyi paljon sodan jälkiä työväenkin taloissa jossa punaisia oli asunu, seinät oli kuin sihivilä tykin kuulista. Pihamaalla asui useita punaisia sekä 3-4 hevosta. Työväent. ja kirkon välillä keski tiellä makas punainen reessä kuolleenna ja hevonen myös y.m. punaisia. Kirkolle tullessa sai ikävällä nähdä että 2:si Waasalaista makas kirkon ovella kuoliaana. Me mentiin kirkkoon sisälleen jossa punaiset oli asunu. Täällä kanttori Koivisto soitti sekä allekirjoittanut. Soitettiin ja laulettiin m.m. V:si N:152. Kirkko oli saanut myöskin vaurioita tykin ja kiväärin kuulista.

Oulaisiin kanttoriurkuriksi valittu Kustaa Penttilä (edessä istumassa) haavoittui vaikeasti Tampereen taisteluissa. Hän toipui kuitenkin vammoistaan ja hoiti yli 30 vuoden ajan kanttoriurkurin tehtäviä, joihin kuului muun muassa Oulaisten maineikkaan sekakuoron johtaminen. Kuva Harri Turunen.

POSTIA RINTAMALTA JA RINTAMALLE

Oulaistalainen Jalmari Anttila (1889-1936) otti osaa Raahen II vapaaehtoisen komennuskunnan ryhmänjohtajana muun muassa Satakunnan ja Hämeen rintaman tapahtumiin. Aino Siponmaan hallussa on kaksi kirjettä, joista toisen Jalmari Anttila on kirjoittanut isälleen Juho Anttilalle. Toisen kirjeen hän on puolestaan saanut rintamalle merijärviseltä Fanni Viirelältä.

* * * * *

Satakunnan rintama 19/III -18
Kotoiset!

Tervehdykset täältäpäin maailmaa. Pääsimme viisi tuntia takaperin perille. Matka sujui erittäin hyvin. Istumme tässä Mikkolan kylässä erään mäen laidassa päivä on puolessa. Me tulemme tässä aluksi pitämään takavartiota. Wihollinen on joku päivä sitten peräytynyt tästä. Ei tämä näytä ollenkaan poi-

kia hämmästyttävän tuntuu vaan näin ensikertalaiselle kuin juhlalliselle ukonilmalle. Kerron näistä sitten kotia tultua enemmän. Kuinka te siellä kotona jaksatte? Jos ne työt näyttää olevan kovin vaikeat teettää niin antakaa olla semmosenaan, onhan niitä jo puitakin kesäksi kotona. Kunhan heinät vaan laittatte elukoille. Minun suhteeni voitte olla aivan huolletta sillä ei täällä niin suuressa vaarassa ole kuin siellä helposti voisi otaksua. Ja jos minun kohtalokseni on aijottu niin ei ole sittenkään surun syytä teillä, sillä olenhan silloin tehtäväni täyttänyt joten voitte tyydytyksellä muistella minua. Ja onhan teidän toimeen tulonne turvattu aineellisesti niinkuin näin ajatellen on mahdollista. Hilja hoitelee isää ja tättiä vanhuuden päivinä. Isä antaa tilaisuuden käydä Hiljan ainakin kansanopiston ja ehkä muutain koulua jos Hilja haluaa. Niin tämä on vaan äärimmäinen

sattuma jonka en usko näin tapahtuvan mitä tässä kuvittelin. Tampere on vaan viiden peninkulman päässä. Kun pojat marssii sinne tulen käymään kotona, kun ei tarvitse enään kulkea tuota pitkää maamatkaa. Hyvästi vaan! Parhainta vointia. Jalmari
Osote: Satakunnan rintama Raahen komppania.

* * * * *

3 kuun 16 p:vän vastaisen yön yksinäisyydessä

Koska sielusi on lämmennyt Synnyinmaan rakkaudesta rajattomasti, niin lämmittäköön nämä sukat jalkojasi tuhansin kerroin!

Se syvä sointu mikä soi sielussani tällä hetkellä, tahtoo sydämmellisimmin sanoa teille; te Suomen urheat pojat: Menkää ja palatkaa Jumalan avulla voitokkaina Synnyinmaamme sankareina!

Jos teiltä puuttuu jotain lämmittävää vaatetta; talvi varmaan on siellä etelän mailla, niin kirjottakaa minulle, olen valmis tekemään voitavani auttaakseni teitä!

Kun taistelunne on päättynyt onnelliseen voittoon, muistakaa silloin niitä jotka syvimmin huokaavat puolestanne....Muistan sanasi: Mun täytyypi lähteä.

Lämpöisin tervehdys! Fannilta

Jatkoa aamusella

Jos et palaja, saanko entisellä luvallasi käydä koitoasi hakemaan kuvasi säilyttääkseni muistonani? - Viimme yönä katsottuani Raamattuun aukesi Sinun osaksi Psalmi 94.

Jos joskus muistat entisiä tovereita, niin piirräppä joku rivi minullekin kuulumisia etelän mailta.

Sama

SOTAVANKINA NORJASSA

Valkoisen Suomen sotatoimet suuntautuivat myös maan itärajan taakse Itä-Karjalaan. Näistä sotatoimista sai alkunsa tapahtumakokonaisuus, josta käyteään yleisesti nimitystä heimosodat. Oulaistalaisia oli mukana sekä Kuolajärven komennuskunnassa että Malmin joukoissa, jotka molemmat koottiin keväällä 1918. Oulusta lähti maaliskuun lopulla jääkäriluutnantti Lauri Starckin johdolla kohti Kuolajärveä 243 miestä, jotka koottiin puoleksi Pohjanmaan Jääkärirykmentin ja suojeluskuntajoukkojen 8. komppanian miehistä. Maalis-huhtikuun vaihteessa Kuolajärvelle matkasi vielä viidessä eri erässä 254 miestä Oulun suojeluskuntareservistä. Viimeksi mainituissa joukoissa oli mukana yhdeksän oulaistelaista: Erkki Haapakangas, Mikko Hillukkala, Väinö Junno, Otto Juusola, Leander Kallio, Einari Lehtola, Matti Pyykölä, Otto Savallampi ja Juho Yli-oja. Everstiluutnantti Malmin johtaman ja hänen nimeään kantaneen retkikunnan 3. komppaniassa oli mukana oulaistalainen Sylvester Huovinen. Niinikään Malmin joukoissa taisteli oulaistelaissyntyinen Arvo Pakasmaa, jonka isä Aaron Emil Simeon Frosterus (myöh. Pakasmaa) toimi pappina Oulaisissa vuosina 1895-1898. Sittemmin heimosotia käytiin Virossa, Aunuksessa ja Inkerissä. Ainakin Viron ja Aunuksen retkellä oli matkassa oulaistelaista. Niinikään Oulaisista osallistuttiin vuonna 1920 tehdylle Petsamon retkelle. Petsamoon Suomen etuja valvomaan lähetetyn noin 100 miehen retkikunnan seikkailurikkaista vaiheista kerrottiin tuoreeltaan Kalevassa syyskuussa 1920. Kalevan artikkeli jul-

kaistaan ohessa kokonaisuudessaan. Artikkelissa on pääosassa oulaistalainen jääkäri Vilho Pohjanen, mutta siinä mainitaan myös kaksi muuta oulaistelaista-nuorukaista alikersantti Kaarlo Emil Ranta-Eskola eli Äijänaho sekä jääkäri Matti Taskila.

* * * * *

Toukokuun 13. päivää vasten yöllä saapui Vaasaan kaksi Kaartin Jääkäripataljoonan konekiväärikomppanian miestä pitkältä ja seikkailurikkaalta matkalta eli ”komennukselta” kuten sotilaskielessä sanotaan. Kuten muistanette lähti Vaasasta viime vuoden lopussa 60 vapaaehtoista sotilasta siihen retkikuntaan, jonka hallitus lähetti Petsamoon. Muistetaan tuon yrityksen epäonnistuminen ja tuhoisa Salmijärven taistelu, jossa retkeläisistä joitakin kaatui, pääjoukko pääsi murtautumaan saarroksista ja kolme miestä joutui rajan yli Norjan puolelle, jossa heidät sotilasviranomaisten toimesta vangittiin. Se oli huhtikuun 1. p:nä tänä vuonna. Vangiksi joutuneita suomalaisia sotilaita säilytetään pienessä Kirkkonniemen kauppalan (norj. Kirkenäs) sotilasvartios-tossa. Sieltä on toukokuun 9. p:nä onnistunut karkaamaan kolme sotilasta nim. korpraali Aappo Sep-pälä Kärsämäeltä, jääkäri Vilho Pohjanen Oulaisista, molemmat Kaartin Jääkäripataljoonan miehiä sekä alikersantti Junno Nivalasta. Hän kuuluu Kaajanin Sissipataljoonaan.

Salmijärven taistelusta, johon pojat ottivat osaa, oli meillä tämän vuoden huhtikuun 20 p:n n:ossa laaja mukana olleen selostus, joten emme nyt puutu siihen. Huomautamme vaan, että nyt kotiutunut Aap-

po Seppälä on samainen hurjan rohkea konekiväärin mies, josta silloin kerrottiin, että hän jäi yksin konekiväärineen pidättämään hyökkävää vihollista istuen ja rauhallisesti laulellen "rukkinsa" takana, siten auttaen jälkijoukon perääntymistä. Kun hänellä ei ollut enää toivoa ehtiä perääntyvien tovereiden luokse ja vihollinen oli jo aivan lähellä, tempaisi hän konekiväärinsä piipusta kiinni ja löi sen kelvottomaksi läheisen rakennuksen seinään ja pakeni kuulasateessa joen yli Norjan puolelle antautuen norjalaiselle rajavartiostolle vangiksi.

Jääkäri Pohjanen joutui Norjan puolelle sen takia, että hänen toverinsa jääkäri Ruuttula Sievistä sai kuulun hartian läpi ja olisi jäänyt vihollisen käsiin, ellei P. ja alikersantti Äijänaho Oulaisista olisi häntä pelastanut. He asettivat Ruuttulan suksien päälle ja lähtivät kuljettamaan joen poikki Norjan puolelle, sillä muualle ei ollut enää pääsyä. Luotisaateessa pääsivätkin he joen poikki ja kuljettivat haavoittuneen eräeseen mökkiin, missä tätä ei kuitenkaan tahdottu mitenkään ottaa vastaan. Mutta miehet pakottivat. He määräsivät, että haavoittunut olisi vietävä saamaan lääkärin apua. Rupesivat muuttamaan märkiä vaatteita ja aikoivat saman tien kautta palata rajan yli Suomen puolelle. Mutta samassa piirittivätkin norjalaiset sotilaat mökin ja miesten oli pakko antautua vangiksi, koska ymmärsivät aseiden käytön voivan saada aikaan ikävän poliittisen tilanteen Suomen ja Norjan välillä.

Siksi he luovuttivat aseensa. Mutta samalla huolehtivat haavoittuneesta toveristaan. Heidän vaatimuksestaan ja 200 markan kohtuuttomasta maksusta kuljetettiin haavoittunut Ruuttula porokyydillä puolen kilometrin matka lääkärinapua saamaan sekä siirrettiin heidät sitten kolmisiin Sandvikiin päävahettiin Syd-Varangasissa, jonne muutkin rajan yli tulleet ja vangitut suomalaiset koottiin. Kaikkiaan joutui suomalaisista sotilasta 39 Norjan puolelle Salmijärven taistelun aikana. Niistä kuoli saamistaan haavoista kolme: luutnantti Koivisto ja rajan yli tuotaessa alikersantti Kamutta Pattijoelta ja sotilas Koskinen Halikosta. Edelliset kuuluivat Kaart. Jääk. Pat., jälkimmäinen Kajaanin sisseihin. Vangiksi joutuneista oli 20 Kajaanin sissiiä, 13 Kaartin Jääk. pat. miestä ja 3 Lapin rajavartiopataljoonasta. Kaartin Jääk. pat. olevat ovat seuraavat:

-korpraali	Seppälä	Kärsämäeltä
-jääkäri	Pohjanen	Oulaisista
-alikers.	Äijänaho	Oulaisista
-alikers.	Alakopsa	Siikajoelta
-korpraali	Välitalo	Ylivieskasta
-jääkäri	Rautio	Pyhäjärveltä
-jääkäri	Anttila	Pyhäjärveltä
-jääkäri	Ruuttula	Sievistä
-jääkäri	Savilampi	Rantsilasta

-jääkäri	Hellala	Ylivieskasta
-jääkäri	Nevasaari	Ylivieskasta
-jääkäri	Taskila	Oulaisista
-jääkäri	Tainio	Kannuksesta.

Haavoihinsa kuolleet Koivisto, Kamutta ja Koskinen haudattiin Kirkkoniemen hautausmaahan. Hautauksen toimittivat asetoverit ja ruumiin siunauksen eräs norjalainen pappi. Tilaisuus oli juhlallinen. Haudalle ei vielä ole pystytetty muistomerkkiä. Haavoittunut Ruuttula on parantunut ja kantaa rinnassaan kylkiluiden ja nahan välissä saamaansa kiväärinkuulaa.

KIRKKONIEMESSÄ

Sandvikin vartiopaikasta siirrettiin sotilasvangit pieneen Kirkkoniemen kauppalaan Varangervuonon rannalla lähellä Jäämerta. Kirkkoniemi on pieni kaupunkipahanen, jossa on ehkä tuhatkunta asukasta. Enemmistö lie norjalaisia, mutta väki on varsin kirjavaa. Siellä on suomalaisia, lappalaisia, venäläisiä ja jos jotakin maanpakolaista ja karkulaista. Talot ovat pieniä puisia, eikä siisteys ole kovin kehuttavaa. Siellä on joitakin pieniä tehtaita. Suurin on rautakaivos ja tehdas josta viedään jonkin verran rautaa ja malmia. Laivaliikennettäkin on vähäsen. Varsin huomattavaa on kalastus, joka on tuottoisaa. Siksiäpä saakin runsaasti halvalla ostaa kalaa, kuten turskaa ja lohta, joka on pääruokalaji. Siellä on runsaasti leivänpuolta, melkein vain vehnäleipää. Ruisleipää ei juuri ollut. Vehnäjauhot maksoivat 45 äyriä kilo. Voin asemasta käytetään kasvisvoita ja maidon asemasta keinotekoista "purkkimaitoa". Kahvia on runsaasti, sokeria vähemmän. Lihaa kohtalaisesti. Tupakkana käytetään suomalaista "Armiroa" ja "Fenniaa", joista Armiro maksaa 1 kruunu 10 äyriä ja Fennia 1,50. Suomen markasta maksettiin 21-22 äyriä. Asutuspulaa ei ole, sillä tehdas kannattaa huonosti, työväkeä sanotaan irti ja sitä muuttaa pois. Odotetaan koko kaivoksen ja rautatehtaan konkursia.

Aikaisemmin on näillä main ollut vain harvoja sotilasasemia, mutta on viime vuonna lisätty niin, että koko Norjan - Suomen rajalla on nyt ehkä yhteensä 200 sotilasta. Viime keväänä pelkäsivät norjalaiset kovin, että suomalaiset ottavat heiltä koko Syd-Varangerin ja sen tähden lisättiin rajavartiointia huomattavasti. Olipa siellä käynyt norjalaisia sotilainvojakin. Norjan sotaväestä ei pojilla ollut suuria kuumisia. Heidän mielestään puuttuu norjalaiselta sotilalta kovin paljon. Asevelvolliset käyvät kuukauden pari ehkä kolmena vuonna harjoituksissa. Tulon onkin sen mukaista. Puuttuu sotilaallinen ryhti, järjestys ja harjoitukset ovat meikäläisen silmissä lei-

Aika heihastui myös leikkeihin. Pienet valkokaartilaiset Eino Ojajärvi, Maija Huotari, Timo Ojajärvi ja Ahti Nyberg (Nirviö). Valokuv. Betty Nyberg. Kuva Harri Turunen.

kintekoa. Pojat kertoivat, että kun suomalaiset kävivät katsomaan heidän sotilasharjoituksiaan, niin norjalaiset häpeissään heittivät pois koko touhun. Ja kun vangittuja suomalaisia sotilaita tuli heidän majaan katsomaan norjalaisia upseereita ja pojat kuten ovat oppineet nousivat äkkiä asentoon ja karjaisivat karskin "huomio" - niin norjalaiset upseerit säikähtivät ja lähtivät kiireenvilkkua pois. Kun pojat äkkäsivät, että norjalaiset upseerit arkailevat heidän kunniantekoaan ja huomio-huutoaan, niin he aivan tahallaan panivat kovaäänisimmän karjumaan, toivotulla tuloksella. Upseerit korjasivat kintunsa. Muuten on norjalaisilla asevelvollisilla hyvät olot, ruoka hyvä ja komea puku. Palkkaa saavat 25 äyriä päivässä. Suomalaisiin suhtautuivat norjalaiset sotilaat ja vartijat epämääräisesti. Oli joitakin ystävällisiä, mutta oli toisenkinlaisia vartijoita. Heitä vartioitiin kovin ankarasti ja samalla peläten. Olipa keväällä norjalaisissa sotilaissa selviä suomalaisia asevelvollisia, Norjan kansalaisia, Pohjois-Norjassa asuu paljon suomalaisia.

Kirkkoniemessä sijoitettiin vangitut suomalaiset entiseen eläväinkuvain teatteriin. Siinä oli kolme huonetta, keittiö, ruokahuone ja suuri huone. Ruokakomentoa saivat pojat hoitaa itse, ollen vuoron perään keittäjinä. Vankilan pihalla oli norjalainen päävahti ja koko alue oli köysillä eristetty. Kolme sotilasta piti vartiointia ovien ulkopuolella ja viereisessä päävahdissa oli 13 sotilasta. Kaupungissa oli myöskin kasarmi ja siellä satakunta miestä. Ruokaa ei voi moittaa. Sitä saatiin aivan riittävästi: lihaa ja varsinkin vehnäleipää sekä kahvia. Sokeria vain 2 palaa päivässä miestä kohden.

Kuten sanottu, oli vartiointi varsin ankaraa. Huh-tikuusta juhannuksen jälkeen pidettiin vangit kotonaan huoneissa ja kävelemään pääsi vain pienelle talon pihalle. Ensimmäisen karkuyrityksen jälkeen, kun norjalaisille selitettiin, että oli hirveän tukalaa aina olla sisällä pääsemättä liikkumaan, myönnettiin vangeille se helpotus, että he saivat noin yhden

kilometrin suuruisen laakson pohjan kävelypaikakseen. Laakson ympärillä kohosi tuntureita, joilta vah-tisotilaat voivat helposti vartioida ja ampumalla estää pakeneminen. Ainoa ajankulu oli ja on yhä leikki-peli: lukemattomat hörrit on siellä lyöty. Jonkin verran on saatu urheilla. Kerran pelattiin potkupallo-ottelu vartijoita vastaan ja silloin pojat "rökittä-vät" norjalaiset 5-2. Ei siinä paljon pelata osattu, mutta äijää heilui kuin heinää ja vängällä pallo vie-tiin. Sen erän perästä eivät vartijat ole ottelua hal-luneet.

Se hyvä puoli oli pojilla kuitenkin ollut, että he saivat sinne kirjeitä kotoaan ja sanomalehtiä, tosin sensuroituna. Heille on tullut U.S, H.S, Liitto, Kai-ku ja muita lehtiä joita kotiväki on heille tilannut. Samoin saavat he kirjoittaa omisilleen, sensuurin valvovan silmän alla. Heitä on käynyt useita kertoja katsomassa Suomen konsuli herra Lampio Vuorei-jan läheisestä kaupungista. Tämän välityksellä ovat pojat saaneet 40 kruunua mieheen tupakkarahoiksi. Lisäksi ovat he saaneet 10 kruunua mieheen varti-jain päällystön kautta. Mistä se raha tuli eivät he tiedä. Toiset ovat lisäksi saaneet jonkun verran rahaa kotoa, niin että huononpuoleisesti on tupakassa pysytty. Mutta ilmeisesti on täytyntyy olla. Konsuli Lampio on tehnyt parhaansa poikain hyväksi, hoi-dellen heidän asioitaan.

Herman Huhtalan jääkärikausi Saksassa kesti helmikuusta 1916 syksyyn 1918. Kuva Veikko Huhtala.

PAKO SUOMEEN

Pois palaa poikain mieli tuosta ahtaasta ja yksitoikkoisesta vankilasta. Niinpä onkin haudottu pitkän matkaa pakoyritystä. Ensimmäinen sellainen sattui kesäkuussa. Nyt karkuun päässyt Pohjanen lähti yrittämään toverinaan alikersantti Tomperi Muhokselta. Oli tarkoitus lähteä suuremmalla roikalla pikapuoliin, mutta Pohjanen ja Tomperi päättivät heti yrittää. Oli valoisaa ja kello 11 eräänä iltana, kun pojat lähtivät pihamaalta juoksemaan erästä kujaa pitkän kohti tunturia. Siviilihenkilöt näkivät paon ja hälyttivät sotaväen, joka oli heti liikkeellä, seuraten kintereillä ja ampuen kuitenkin osaamatta. Pojat painoivat minkä ehtivät yli soiden ja tunturien yhdeksän kilometriä vuonon rantaan Kotajoen kylään. Sinne tulivat yöllä ja rupesivat etsimään venettä rannalta. Mutta sitä ei löytynyt. Pian oli sana lennätetty kylään ja vartijain ketju piiritti pakolaiset rannalle. Heidät vangittiin ja kuljetettiin takaisin. Sitä seurasi tutkinto ja tuomio. Karkulaiset tuomittiin kahdeksaksi päiväksi linnaan. Heidät vietiin Vesisaaren linnaan istumaan. Sitten takaisin ja se hyvä siitä oli, että pojat saivat ruveta liikkumaan ja kävelemään jo mainitussa laaksossa.

Mutta uutta yritystä haudottiin. Pohjanen oli jo ollut matkalla tutustumassa reittiin. Niinpä yritet-

tiin uudestaan. Tämän kuun 9 p:nä kello kymmentä vaille kymmenen illalla, ennen iltahuutoa panivat Pohjanen, Seppälä ja Junno aikeen toimeen. Oli pimeä ilta ja satoi rankasti. Kun vartija sattui kääntämään silmänsä pois päin lähtivät he juoksemaan, Pohjalainen yllään norjalainen sadetakki, Seppälä ilman takkia, Junno samoin ja kaikilla lakit vyön alle pistettyinä. Samaan aikaan olivat toiset vangit toisaalla köysiaidan raosta juttelemassa tyttöjen kanssa. "Tytöt olivat meille suomalaisille kaikkein ystävällisimpiä", vakuuttivat pojat suu messingillä. Vartijat olivat juuri tyttöjä pois ajamassa. Ja silloin pojat lähtivät painamaan tunturia kohden Pohjosen näyttäessä tietä. He kuuluivat jonkin verran tunturirinnettä noustuaan, miten syntyi hälinä iltahuudon aikaan. Vartijat huusivat miehiä riviin, huutaen karkulaisten nimiä, mutta nämä mennä ponkivat minkä ennättivät.

Toiset suomalaiset eivät tienneet karkulaisten lähdöstä. Nyt alkoi etsintä ja takaaajo. Sen pojat tiesivät ja siksi mentiinkin oikein Kolehmaisien vauhtia. Pohjanen oli hyvä juoksija, Oulun piirin mestari ja kovaa vauhtia painettiin. Pojat olivat juuri samana päivänä saaneet tiedon olympiavoitoista ja siitä iloa ja juttua piisasi. Kiri, kiri, kaulaa tehdään, hoputtivat he toisiaan. Ja kiire olikin. Ei ollut aikaa levätä, ei mutkia juosta. Suoraan vaan yli tunturien ja soiden saman Kotajoen kylän rantaan kuin ennenkin. Sinne tultiin ja onni seurasi poikia. Vene löydettiin rannalta, mutta ilman airoja. Revittiin istuinlaudat irti ja seisoltaan soudettiin puolen kilometrin matka vuonon yli. Vastapuoleisella rannalla ei ole asuntoja, mutta yli maiden, rämeikköiden, soiden ja vuorien kulkee puhelinlanka norjalaiseen Näättämän kylään, jonne oli 38 kilometriä taivalta. Nyt seurattiin puhelinlankaa ja juostiin minkä jaksettiin. Se oli matkan vaivalloisin taival. Täytyi painaa suoraan halki pensaikkojen, lampien ja soiden, jonne upposi. Vaatteet repeytyivät ja oltiin likomärkiä, mutta eteenpäin piti päästä niin nopeaan kuin suinkin.

Kovien ponnistusten perästä ehdittiin aamulla vuonon rantaan, jonka toisella puolen oli tämä kylä. Tavattiin rannalta mökki, jossa asui suomalainen ukko. Hänet saatiin soutamaan yli ja pyydettiin ukon sanomaan takaa-ajajille parhaat terveiset, kun he

tulevat ja että etumatka on karkulaisille riittävä. Kun yli päästiin jatkettiin matkaa kylän laitaan, jossa tavattiin kovin ystävällinen suomalainen talonemäntä. Hän antoi pojille heti ruokaa, nosti pyytämättä viilipytyt pöytään, keitti kahvit ja oli kovin iloinen. Maksusta ei ollut puhuttakaan ja kyllä ruoka maistui näille murtomaa-maratonjuoksijoille. He olivat yhteen painoon taivaltaneet kello kymmenestä illalla aamuun asti ja tehneet vaikeinta murtomaataivalta mitä olla voi, noin 50 kilometriä.

Mutta aina vaan piti eteenpäin. Maa poltti jalkain alla. Saatiin syödyksi, pyyhittiin suut ja saatiin pieni poika opastamaan kiertotie tullivartijapaikan ohi. Pitkä taival oli seuraavaankin kylään. Sen nimi oli jokin Kagarka. Täällä tavattiin Suomen puolelta Räkijärven talon poika, joka lähti opastamaan tietä Suomen puolelle. Sinne oli K:sta noin 20 kilometriä yli tunturien. Sekin matka tehtiin niin nopeaan kuin suinkin. Ja niin saavuttiin Suomen rajalinjalle Pakanajoen kohdalla. Nyt loppui kiire. Pojat heittäytyivät lepäämään maahan ja niin iloisia olivat, että pistivät kauniiksi ja raikuvaksi lauluksi. Vieläpä kirjoitettiin vankileirin vartiostolle kirje, jossa pojat parhaiten kiittelivät pitkäaikaisesta täysihoidosta, ilmoittivat reippaan kilpajuoksun onnistuneen ja olevansa terveet ja voivansa suurenmoisesti. Monet kiitokset ja terveiset.

Noin neljän kilometrin päässä rajasta on eräs Suomen metsänvartijan yksinäinen asunto. Sinne siirryt-

tiin ja hän otti kovin ystävällisesti vastaan. Metsänvartija elää yksin mökissään ja hankos nyt keittämään ruuat ja kahvit pojille. Siellä sitten syötiin ja levättiin päiväkausi. Seuraavana päivänä kuitenkin jo jatkettiin matkaa, "sillä sotilas ei voi viipyä". Käveltiin noin 30 kilometriä Järvenpään majataloon Inarin pitäjässä. Siellä oli jo rajavartioston miehiä. Seuraavana päivänä lähtivät pojat rajavartioston opastamaan soutamaan yli Inarin järven pienenuoleisella veneellä. Siinä oli soutamista 120 kilometriä. Kädet rakkoihin vähemmästäkin tulee. Lisäksi nousi lopputaipaleella myrsky, joka oli hukuttaa heidät. Kolmantena päivänä päästiin Kyrön kylään, josta sitten sotilasautolla tultiin Rovaniemelle ja maanantaita vasten yöllä Vaasaan.

Sodankylässä poikkesivat pojat tervehtimässä Petsamon retken sotilasappia Järventausta, joka oli myös mukana Salmijärven taistelussa. Kovin oli kirkkoherra ihastunut nähdessään retkeläiset luonaan. Siellä kestettiin ja juteltiin iloisesti yhteisistä muistoista viisi tuntia yhteen painoon. Heti Vaasaan saavuttuaan kävivät pojat esimiehilleen ilmoittautumassa, että he ovat "komennukselta saapuneet", tosin hiukan pitkänpuoleiselta. Se oli kestänyt kuusi päivää alle yhdeksän kuukautta. Sitten he astuivat komppaniaansa, jossa ilo nousi eläköönhuutojen kera kattoon asti. Mutta komppanian raportti aamulla kertoi vain lyhyesti: "Korpraali Seppälä ja jääkäri Pohjanen ovat palanneet komennukselta".

OULAISTELAISET JÄÄKÄRIT

HAUTAMÄKI Antti Sefanias Jääkäri. Vanhempi konstaapeli. Synt. 30.1.1884 Ylistarossa. Kuol. 10.9.1962. Vanhemmat Iisakki ja Anna Hautamäki. Vaimo Impi Maria (o.s. Mahla). Lapsi Seija 1934. Kävi kansakoulun ja Oulaisten maamieskoulun. Muutti Oulaisiin Kymistä 1913. Toimi työnjohtajana. Jääkärikausi: 2.1.1916 3. komppaniaan.

Osallistui Misse-joen, Riianlahden ja Aa-joen taisteluihin. Rautatienrakennuskursseilla Libaussa. Siirrettiin 30.12.1917 täydennysjoukkoon ja edelleen siviilityöhön. Palasi Suomeen 17.1.1919 ja toimi ensin vanginvartijana ja myöhemmin poliisina Vaasassa vuoteen 1944, jolloin siirtyi eläkkeelle. Jm, Saks Mskr.

HUHTALA Herman Jääkäri. Maanviljelijä. Synt. 25.1.1893 Ylihärmässä. Kuol. 23.1.1969 Oulaisissa. Vanhemmat Kustaa ja Liisa Huhtala. Vaimo Viivi

(o.s. Kosola). Lapsi Veikko 1925. Kävi kansakoulun. Viljeli kotitilaa. Jääkärikausi: 16.2.1916 4. komppaniaan. Osallistui Misse-joen, Riianlahden ja Aa-joen taisteluihin. Sairaalaan Libaussa 2.6.1917. Palasi Suomeen 15.9.1918. Maanviljelijänä Ylihärmässä sekä maanviljelijänä ja työmiehenä Oulaisissa vuodesta 1923. Jm, Saks Mskr.

KOKKILA Jaakko Kapteeni. Työnjohtaja. Synt. 20.9.1896 Korttesjärvellä. Kuol. 15.2.1974 Jyväskylässä. Vanhemmat Yrjö ja Liisa Kokkila. Vaimo Saima (o.s. Kohonen). Lapset Kalevi 1928, Ritva 1933 ja Yrjö 1934. Kävi kansakoulun ja suoritti 7/8 luokkaa Viipurin reaalkoulussa ja Helsingin suomalaisessa lyseossa. Jääkärikausi: 27.11.1915 1. KKK:aan. Osallistui Misse-joen, Riianlahden ja Aa-joen taisteluihin. Hilfgruppenführer 28.10.1917. Varaväpeli 11.2.1918. Palasi Suomeen 25.2.1918.

Kansalaissodassa joukkueenjohtajana 2. Jääkäriryhmentin kk-komppaniassa. Osallistui Kalevankankaan taisteluun. Haavoittui vaikeasti 4.4. Tampereella. Kansalaissodan jälkeen puolustusvoimien palveluksessa. Talvisodassa kk-komppanian päällikkönä JR 25:ssä. Osallistui Kuhmon lohkolla Hotakan, Rostin ja Löytövaaran taisteluihin. Jatkosodassa pataljoonan komentaja, koulutusupseeri. Osallistui Kolvasjärven, Repolan, Omelian ja Ontrosenvaaran taisteluihin. Muutti sotien jälkeen Oulaisiin, missä toimi Annosen Sahan ja Myllyn työnjohtajana ja kirjanpitäjänä. Muutti vuonna 1962 Jyväskylään. Jm, Saks Mskr, VR 3, Vm 1, Mm 1939-1940.

KORHONEN Leino Antero Jääkäri. Maanviljelijä. Synt. 18.5.1892 Kemissä. Kuol. 30.9.1963 Oulaisissa. Vanhemmat Antti ja Anna Korhonen. Vaimo Kaisa Matilda (o.s. Alatosava). Lapset Markus 1922, Eila 1924, Elma 1926, Eeva 1929 ja Martti 1931. Kävi kaksi luokkaa kansakoulua. Toimi työmiehenä. Jääkärikausi: 12.1.1916 pioneerikomppaniaan. Osallistui Misse-joen, Riianlahden, Schmar-

denin ja Aa-joen taisteluihin. Siirrettiin 10.2.1917 Altonan työosastoon ja 1.9.1917 siviilityöhön. Palasi Suomeen maaliskuussa 1919. Maanviljelijä Tervolassa, Haapavedellä ja vuodesta 1942 Oulaisissa. Jm, Saks Mskr.

SAASTAMOINEN Fabian Jääkäri. Pienviljelijä. Synt. 11.1.1884 Keiteleellä. Kuol. 16.9.1959. Vanhemmat Herman ja Kristiina Saastamoinen. Muutti 1904 Oulaisiin, missä toimi työmiehenä. Jääkärikausi: 2.12.1915 Pioneerikomppaniaan. 27.2.1916 Berliinin työkeskuksen kautta siviilityöhön. Palasi Suomeen 2.2.1919. Toimi ensin työmiehenä Oulaisissa ja myöhemmin pienviljelijänä Temmeksessä.

TIKKANEN Yrjö Jalmar Jääkäri. Työmies. Synt. 5.1.1893 Jällivaarassa Ruotsissa. Kuol. 7.7.1920 työtaturmassa. Vanhemmat Adolf ja Anna Tikkanen. Perhe muutti Oulaisiin 1904. Toimi työmiehenä. Jääkärikausi: 2.12.1915 1. komppaniaan. Siviilityöhön 26.2.1916. Palasi Suomeen 29.11.1918 ja toimi työmiehenä Kuusiluodossa.

10.11.1894 Merijärvellä. Vanhemmat Juho ja Kaisa Isomikkola. Muutti Merijärveltä Oulaisiin vuonna 1915. Käynyt kiertokoulun. Työskenteli renkinä ja maatyömiehenä. Lähti helmikuussa vapaaehtoisena vapaussotaan. Kaatui Tampereella. Haudattu Ylöjärven sankarihautaan. Nimi Oulaisten sankarihautalle pystytetyssä patsaassa.

INTO Edvard Maanviljelijä. Synt. 15.3.1893 Oulaisissa. Vanhemmat Nikodeemus ja Alma Into. Muutti vuonna 1914 Utajärvelle. Kaatui Tampereella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan.

PALOLA Heino Edvard Talollisen poika. Synt. 7.5.1895 Nivalassa. Vanhemmat Feeliks ja Kustaa Palola. Muutti Nivalasta Oulaisiin vuonna 1916. Työskenteli kotitalossaan. Mukana nuorisoseuratoiminnassa ja suojeluskunnassa. Osallistui Oulun valtauksen. Kaatui Tampereella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan. Vap. risti ja vapaussodan muistomitali.

ÅKERBERG Gunnar Helge Viking Opiskelija. Synt. 8.6.1898 Alavetelissä. Vanhemmat Lennart Wilhelm ja Anna Åkerberg. Muutti vuonna 1902 Oulaisiin, missä isä työskenteli rautateiden palveluksessa. Perhe muutti Töysään lokakuussa 1916, Gunnar heinäkuussa 1917. Luki yksityisesti keskikoulukurssin. Kuului Töysän suojeluskuntaan. Otti osaa yli kuukauden ajan Vilppulan seudun taisteluihin. Siirrettiin Vaasaan I krenatööripataljoonaan. "Kuularuiskumiehenä" Länkipohjan, Pitkäjärven, Kangasalan, Oriveden, Lempäälään ja Tampereen taisteluissa. Kaatui Tampereella. Haudattu Kokkolan sankarihautaan, jolle pystytetyssä sankaripatsaassa on hänen nimensä. Oulaisten suojeluskunta laski hautalle seppeleen. Vap. risti IV.

JOKILEHTO Matti Torppari. Synt. 2.2.1888 Oulaisissa. Vanhemmat August ja Kaisa Jokilehto. Kirkonkirjojen mukaan ammuttu Kuolajärven Kurttin kylässä.

PIIPPO Aarne Johannes Itsellinen. Synt. 28.11.1897 Oulussa. Vanhemmat Herman ja Janikka Piippo. Kuollut Suomenlinnassa. Haudattu Santahaminan hautausmaahan 10.5.1918.

11.5.1918

SUOJELUSKUNTA HANKKII SANKARIPATSAAN

Oulaisten suojeluskunta juhlisti vuoden 1920 itenäisyypäivää kunniakäynnillä vapaussodassa kaatuneiden sankarihautalla. Tilaisuuteen otti osaa 60 suojeluskuntalaista. Samana päivänä Soihtulassa pidetyn kokouksen esityslistalla oli kaksi asiaa: sankaripatsaan hankkiminen vuoden 1918 vapaussodassa kaatuneille sekä lipun hankkiminen suojeluskunnalle.

Sankaripatsaan hankkimista ajamaan asetettiin viisihenkinen toimikunta, johon tulivat kauppiaat F.O. Penttilä ja J.A. Niemelä, poliisi Juho Puska, talolli-

YLIKULJU Juho Viljami Maanviljelijä. Synt. 22.7.1895 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Maria Ylikulju. Nuorisoseuran johtokunnassa. Liittyi 18.3. Pohjois-Pohjanmaan jääkäripataljoonan IV komppaniaan. Otti osaa Kuokkalan taisteluun 23.4. Haavoittui ja sai vielä kuristustaudin. Hoidettavana ensin Käkisalmen sairaalassa, mistä siirrettiin omasta pyynnöstä Oulun diakonissalaitokselle. Kuoli Oulussa. Haudattu 19.5. Oulun sankarihautaan. Nimi Oulaisten sankarihautalle pystytetyssä patsaassa. Kaksi vap. mitalia ja muistomitali.

22.7.1918

HÄNNINEN Juho Aleksander Itsellinen. Synt. 11.6.1887 Viipurissa. Muutti vuonna 1911 Muolaasta Oulaisiin. Kirkonkirjojen mukaan vuonna 1911 merillä ja vuonna 1913 Venäjällä. Muutti vuonna 1915 Lappeenrantaan, mistä palasi perheineen Oulaisiin kesällä 1918. Vaimo Maria os. Lehtola. Kaksi lasta. Kuoli Viipurin sotavankileirillä.

3.9.1918

KORPELA Toivo Johannes Työmies. Synt. 24.1.1887 Lappeenrannassa. Muuttanut vuonna 1910 Muolaasta Oulaisiin, missä kirjoilla vielä vuonna 1918. Työskenteli Oulaisissa ollessaan Juseliuksen sahalla. Vuonna 1918 töissä Vuoksenniskan Immolan sahalla. Kuului Vuoksenniskan kaartiin. Kuoli Suomenlinnassa. Haudattu Santahaminan hautausmaahan 6.9.1918.

KANSALAISSODASSA KAATUNEET

1.2.1918

PUSKA Matti Jaakko Maanviljelijä. Synt. 4.3.1899 Lapualla. Vanhemmat Juho ja Maria Puska. Muutti Lapualla Oulaisiin vuonna 1916. Käynyt Lapualla kansakoulun ja Oulaisissa jatkokurssit Jauhinkankaan koulussa. Mukana raittiusseuran ja suojeluskunnan toiminnassa. Työskenteli isänsä omistamassa talossa. Kuoli Oulaisten asemalla asetoverin kiväärin lauetessa vahingossa. Haudattu 15.2.1918 yksityiseen hautaan. Nimi Oulaisten sankarihautalla olevassa patsaassa.

16.3.1918

RENVALL Kustaa Richard Maanviljelijä. Synt. 15.5.1896 Porissa. Vanhemmat Kustaa ja Sanna Renvall. Perhe muutti Oulaisiin Tuusulasta keväällä 1918. Osallistui muun muassa Länkipohjan taisteluun. Kirkonkirjojen mukaan ammuttu Orivedellä.

29.3.1918

ISOMIKKOLA Antti Rikhard Renki. Synt.

Oulaisten suojeluskunnan itsenäisyyspäivänä 1920 käynnistämä sankaripatsashanke eteni myönteiseen lopputulokseen jo seuraavana kesänä. Juhlallinen paljastustilaisuus järjestettiin 31.7.1921. Kuva Harri Turunen.

vaikka Oulaisten kunta tuki patsaan hankintaa mitavalla summalla. Hankkeen mahdollisti lopulta suojeluskunnan päätös lainata sankaripatsasrahastolle vielä puuttuva 2 500 markan rahasumma. Patsaasta voidaan lukea viiden valkoisten joukoissa kaatuneen oulaistelaisen —Edvard In-to, Antti Isomikkola, Heino Palola, Matti Puska ja Juho Ylikulju — nimet sekä sanat: ”Nyt teille jälkeen hyvän taistelun ijäinen rauha voittamane on, ijäisen suojan Suomi helmassaan suo teille teiltä suojaa saatuaan.”

Suojeluskunnan esikunnan neuvotteleva jäsen Väinö Teerijoki piti paljastustilaisuudessa seuraavan puheen:

Arvoisat suojeluskuntalaiset ja muu yleisö!

Kun Ruotsin kuningas Eerik Pyhä vuonna 1157 sotalaivastollaan saapui Aurajoen suulle, saivat suomalaiset ensi kerran Suomenniemellä oloaikanaan nousta puolustamaan uuden isänmaansa vapautta vierasta valloittajaa vastaan. Tämä valloittaja oli voimakas, sen rautapukuihin ei suomalaisten puukko eikä keihäs voimakkaidenkaan käsien iskemänä pystynyt. Ja vielä lisäksi silloinkaan ei Suomen kansa yksimielisenä noussut vihollista vastaan. Eri heimot olivat silloin vihollisia keskenään ja yhden hei-

mon kerrallaan oli vieraan valloittajan helppo voittaa.

Vieras käskijä oli tästä alkaen suomalaisilla korpia raataissaan. Vieras se oli, joka määräsi koska talonpojan täytyi jättää kuokkansa ja lähteä sotaretkille vieraisiin maihin, jolloin useinkin toinen vihollinen oman kotipiirtin tuhkaksi poltti, viljelykset pelloilla tallasi ja vaimon ja lapset julmalla tavalla surmasi. Lukemattomat ovat varmaan ne huokaukset, jotka tänä vuosisataisena sortokautena on huokailtu ja järviä varmaan tulisi niistä kyynelistä, joita täällä vieraan käskystä käytyjen sotien kauhuissa on itketty.

Muistamme jokainen mitenkä viimeinen satavuotinen sortajamme ryssä varsinkin mahtavuutensa loppuaikoina yritti täydellä todella tehdä meistäkin ryssiä. Ja kaiken hyvän lopuksi idän jättiläisen muututtua toiseen olomuotoon, olimme vähällä joutua mukaan tähän kauhistuttavaan kaaokseen. Mitä olisi tullut meistä ja meidän isänmaastamme, jos täällä ryssät omien kommunistiemme avustamina olisivat tähän asti riehuneet. Kun muistamme mitenkä he vallassa ollessaan esim. maatyöväen lakkojen aikana riisuivat talonpoikain edestä hevosia, kun he nä-

län uhkaamassa maassaan yrittivät toukojaan tehdä, emme ihmettele, vaikka hommalla tällaisella Euroopan entisessä vilja-aitassakin nähdään nälkää.

Onneksi emme joutuneet mukaan tällaiseen sekamelskaan. Suomalainen talonpoika ei sallinut, että hänen vapauttaan määräämättömiin asti loukattiin. Kuten usein ennenkin, kävi nytkin kuten runoilija sattuvasti sanoo: ”Silloin nousi Suomen suku, miehet, lapset, vanhukset. Sydän harras halpa puku, huonot myöskin asehet. Lähti kansa, korven kansa, keran sanan saatuaan. Vaarassa on vapaa Suomi, talonpoikaa tarvitaan.” Idästä, lännestä, pohjoisesta ja etelästä saapui silloin miehiä valkoisen Suomen armeijaan. Tämä näin muodostunut Suomen talonpoikainen sarkatakkarmeija, joka sodassa ollessaan: ”Tski kuin ois’ korvessansa kelokuusta kaatanut. Niinkuin kotinurkillansa heinämaillaan heilunut.” Tämä armeija se teoillaan osoitti, että hakkapeliitain veri vielä virtaa nykypäivienkin suomalaisen suonissa, sillä sellaista kylmäverisyyttä, kun useinkin yksi kymmentä vastaan huonoilla aseilla hyökättiin, olisivat varmaan esi-isämmekin, karaistut sotaurhot ihmetellen katselleet.

Mutta sota on aina sota, se vaatii aina myöskin uhreja. Niinpä tässäkin rytkäksä, jossa: ”Yötä päivää, päivää yötä, tykit jyski, luodit soi. Milloin tuolle, milloin tälle, tuoni unenlehvän toi. Nukkui niinkuin lasna ennen kotikehdon kiikuntaan. Nurkumatta maata mennen kirkas hymy huulillaan. Loppuun leikki leikiltiin, verin pestiin puhtaaks’ maa. Sadat sankarhaudat nukkuu unta tyyntä valkeaa.”

Mekin olemme tänne Oulaisten sankarihaudalle pystyttäneet muistomerkin muistuttamaan tuosta

vuosisatoja kaivatusta ensi kertaa maaillemme koitaneesta onnesta, jonka nimi on vapaus. Ja ennen kaikkea muistuttamaan niistä miehistä, joiden nimet ovat tässä patsaassa ja jotka sydänverensä uhrasivat isänmaamme vapauden hyväksi. Heidän ja tuhansien muiden Suomen parhaiden poikien sydänveren hinnalla olemme saavuttaneet sen, että me nyt saamme vapaina astella vapaan maan kamaralla. Meidän on osattava oikein käyttää tätä kauvan toivottua ja kalliisti ostettua vapauttamme ja ennen kaikkea meidän on suojeltava sitä.

Suuri runoilijamme Runeberg kertoessaan vänrikki Stoolin tarinoissa eräistä sen aikuisen sodan sankarihautajaisista lopettaa niillä pidetyn puheen sanoilla: ”Kunnia nyt kukkuroikoon hautaa missä urho makaa. Ikimuiston saakoon aina, miehuus, miehenkunto vakaa. Orjan jalka ei saa painaa, hautaa mis’ on sankarvainaa.” Nämä sanat, jos mitkään, sopivat varsinkin vapaussotamme kaatuneitten sankarien muistolle. Mekin jotka seisomme tämän Oulaisten juuri paljastetun sankaripatsaan ympärillä, varsinkin me suojeluskuntalaiset painakaamme tulikirjaimin mieleemme nämä kaksi viimeistä säettä. Uhkasipa isänmaatamme vaara idästä tai lännestä, pohjoisesta tai etelästä, tunkipa vihollinen julkisesti hyökäten tai salakavalasti myyränteitä, me seisomme valmiina vakaasti päättäneinä ennemmin kuolla kuin enää orjina, ainakaan ryssän orjina astella kaatuneitten sankariemme haudoilla. Sankaripatsastoimikunnan puolesta pyydän saada luovuttaa tämän patsaan Oulaisten seurakunnalle, vielä kerran toistaen nämä suuren runoilijamme meille sopivat sanat: ”Orjan jalka ei saa painaa, hautaa mis’ on sankarvainaa.”

OULAISTELAISET VAPAUSSOTURIT

Seuraavat vapaussotureita (mukana myös rintamatahtumiin osallistuneet naiset) esittelevät matrikelitiedot on koottu omaisilta saatujen tietojen lisäksi laajan arkistomateriaalin pohjalta. Käytössä ovat olleet muun muassa Oulaisten kutsuntalautakunnan kutsuntaluettelot ja muut asiakirjat, sota-arkistosta löytyneet erilaiset miehistöluettelot, Oulaisten ja lähiympäristön rintamamiesyhdistyksen jäsenluettelo 1930-luvun lopulta sekä erilaiset sotainvalideja ja veteraaneja koskevat jäsenluettelot. Henki-

lötietoja on voitu tarkistaa kirkonarkiston monista lähteistä. Koska useimmista miehistä oli käytettävissä alunperin vain kutsuntaluettelossa ollut nimi ja syntymävuosi, ei kaikista ole löydetty edes perustietoja. Samasta syystä seuraavissa tiedoissa voi esiintyä virheellisyyksiä. Kaikkien osalta ei ole myöskään täyttä varmuutta siitä, ovatko he osallistuneet varsinaisiin sotatoimiin tai vartiointitehtäviin. Näillä varauksilla jätämme matrikelitiedot lukijoiden tarkasteltaviksi.

AALTO Johannes Synt. 1885. Oulu X komppania. Lapua.

AALTO Yrjö Sähköttäjä. Synt. 1.12.1893 Helsingissä. Sähköttäjänä rautateilla. Muutti vuonna 1921 Ouluun.

AALTONEN Ilmari Sylvester Synt. 1.7.1900 Sysmässä. Osallistui sotatapahtumiin Raahen vapaaehtoisien komennuskunnan riveissä. Muutti vuonna 1931 Helsinkiin.

AHINKO Kustaa Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 23.5.1897 Alavudella. Kuol. 14.12.1973 Oulaisissa. Vaimo Sanna Liisa os. Perälampi. Synt. 30.10.1896 Kuortaneella. Kuol. 13.6.1980 Oulaisissa. Lapset Annikki 1923, Aila 1924, Airi 1927, Erkki 1929, Irja 1930, Maire 1932, Orvokki 1933, Terttu 1935, Pirkko 1937, Martti 1939 ja Hilikka 1940. Keski-Suomen Rykm./I Pat./3. Komp. Ruovesi ja Paarlampi. Talvisota 5/II/JR 65. Jatkosota JR 32. Kuljetusryhmän ajomies. Juntusranta, Vuonninen, Pistojoiki, Korpivaara sekä Uhtuan länsi- ja pohjoispuolen taistelut.

AHLHOLM Anton Maanviljelijä. Synt. 16.10.1892 Oulaisissa. Kuol. 28.8.1955 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

AHLHOLM Sakari Synt. 1888. Tykistö Pietarsaari.

AHO Heikki Synt. 1888. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

AHO Matti Maanviljelijä. Synt. 8.9.1889 Oulaisissa. Kuol. 24.3.1947 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

AHOKANGAS (Perikangas) Nestori Suutari. Synt. 22.10.1894 Oulaisissa. Kuol. 18.5.1953 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

AHOLA Juho Arvid Maanviljelijä. Synt. 13.5.1887 Haapavedellä. Kuol. 21.5.1956 Oulaisissa. Vaimo Ida os. Tarkiainen. Synt. 6.2.1884 Mikkelissä. Kuol. 2.11.1968 Oulaisissa. Lapset Urho 1913, Martta 1917, Ida 1919, Toini 1922 ja Taimi 1924. Oulu X komppania. Lapua.

AHOLA Matti Synt. 1889. Määrättiin kutsunnassa varaväkeen. Oulu III komppania. Lapua.

AHOLA Juho Martti Suutari. Synt. 12.3.1899 Sievissä. Lähti vapaaehtoisena rintamalle. Oulu V Komppania. Lapua. Muutti alkuvuodesta 1918 Haapavedeltä Oulaisiin ja täältä vuonna 1920 Merijärvelle. Asui Oulaisissa myös vuodesta 1924 vuoteen 1939, jolloin muutti Petsamoon.

AHOLA Lauri Arvid Synt. 25.2.1901 Sievissä. Lähti vapaaehtoisena rintamalle. Muutti alkuvuodesta 1918 Haapavedeltä Oulaisiin ja täältä saman vuoden loppupuolella Sieviin.

AITTAMAA Kustaa Maanviljelijä. Synt. 17.10.1884 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto. Tila liitettiin vuonna 1930 Merijärveen.

AITTOLA Antti Vaihdemies. Synt. 10.3.1892 Vihannissa. Vaihdemiehenä rautateilla. Muutti Sieviin vuonna 1919.

AITTOLA Tuure Adrian Maanviljelijä. Synt. 16.9.1881 Helsingissä. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1920 Helsinkiin.

AITTO-OJA Heino Työmies. Sotamies. Synt. 13.8.1894 Nivalassa. Kuol. 8.8.1941 Oulaisissa. Vaimo Alina os. Jussila. Synt. 1.11.1893 Oulaisissa. Kuol. 15.9.1977 Oulaisissa. Lapset Vieno 1918, Martta 1920, Aarne 1922, Veikko 1925, Taisto 1928, Saara 1930, Eino 1933, Voitto 1935 ja Niilo 1938. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. 1. JääKR/I Pat. Kiväärimies. Raivola, Rautu, Metsäpirtti, Kivennapa ja Tampere.

ALAKASTARI Matti Kirvesmies. Synt. 19.9.1898 Oulaisissa. Kuol. 28.4.1958 Oulaisissa. Osallistui vartiointitehtäviin.

Alakastari Matti (vas.) ja Heikki Uusitalo

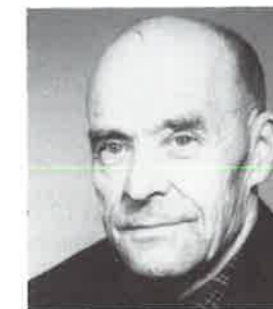
ALAKULJU Matti Maanviljelijä. Korpraali. Synt. 6.2.1895 Oulaisissa. Kuol. 3.11.1965 Oulaisissa. Vaimo Aino os. Sukkala. Synt. 14.9.1892 Oulaisissa. Kuol. 16.4.1984 Oulaisissa. Lapset Yrjö 1921, Väinö 1923, Veikko 1925, Viljo 1927, Aarne 1928, Eeva 1929, Elsa 1930, Eino 1933 ja Pentti 1938. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Kiväärimies. Rautu, Kivennapa, Raivola ja Kuokkala.

ALAKULJU Toivo Maanviljelijä. Synt. 1.12.1894 Oulaisissa. Kuol. 5.6.1927 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

ALAMÄNNISTÖ Johan Viljam Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 4.5.1896 Oulaisissa. Kuol. 4.2.1989 Oulaisissa. Vaimo Martta Johanna os. Poutiainen. Synt. 23.3.1920 Oulaisissa. Lapset Irma 1938, Iines 1939, Kaija 1940, Liisa 1942, Jukka 1944 ja Unto 1948. Harrasti metsästystä ja kalastusta. Pohjois-Pohjanmaan Jääkärit. Ryhmäpäällikkö. Viipurin-Rajajoen alue. Talvisodassa ErP 1. Pikakivääriampujan apulainen. Nuoskuan-Vuoksen lohko.

ALAMÄNNISTÖ Otto Maanviljelijä. Synt. 24.10.1886 Oulaisissa. Kuol. 15.11.1944 Merijärvellä. (Tarkemmat tiedot löytyvät Merijärven veteraanimatrikkelista s. 12).

ALANEN Jaakko Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 13.11.1901 Nurmossa. Kuol. 16.6.1971 Oulaisissa. Vaimo Tyne Katariina os. Pitkämäki. Synt. 19.12.1898 Lapualla. Kuol. 31.12.1967 Oulaisissa. Lapset Erkki 1921, Irja 1923, Terttu 1926, Rauha 1928, Esko 1931, Mervi 1935, Maija-Liisa 1944. Tampereen valtaus. Osallistui myös talvi- ja jatkosotaan mm. muonitustehtävissä.

ALAVAikko Johannes (Janne) Maanviljelijä. Synt. 11.11.1888 Oulaisissa. Kuol. 2.11.1949 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Sotapoliisina Oulussa.

ANIAS Antti Oskar Synt. 29.1.1894 Oulaisissa. Kuol. 10.10.1931 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartijana Torniojokivarressa.

ANTTILA Heikki Synt. 1891. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

ANTTILA Johan Jalmar Maanviljelijä. Synt. 7.8.1889 Oulaisissa. Kuol. 23.12.1936 Oulaisissa. Vaimo Hilma Eliisabet os. Kahila. Synt. 9.11.1908 Kurikassa. Kuol. 31.1.1990 Oulaisissa. Lapsi Aino Kaarina 1929. Osallistui ryhmänjohtajana Raahen II vapaaehtoisessa komennuskunnassa muun muassa Ikaalisten, Kyröskosken, Viljakkalan ja Tampereen taisteluihin. Aktiivisesti mukana suojeleuskuntatyössä. Kävi Oulaisten Oulaisten maamieskoulun. Oulaisten kunnallislautakunnan jäsen.

ELSILÄ Otto Johannes (Juho) Työmies. Synt. 25.11.1893 Oulaisissa. Kuol. 17.12.1959 Oulaisissa. Vaimo Vieno os. Pääkkö. Synt. 23.6.1914 Ylivieskassa.

Oulaistelaisia vapaussotureita vas. Väinö Teerijoki, Jalmari Anttila, Heikki Honganpuhto ja Hannes Tolonen

Kuol. 10.7.1981 Oulaisissa. Lapset Taimi Annikki 1935, Toini Sisko 1936, Niilo Johannes 1937 (k.), Valma Inkeri 1938, Tauno 1939 (k.), Veikko 1939 (k.), Ahti 1939 (k.), Viljo Einari 1940, Taisto Veli 1941, Rauha Esteri 1944 (k.), Voitto Arvid 1945, Toivo Matias 1947, Väinö Antero 1947 (k.), Vieno Anneli 1948, Aino Marjatta 1949 ja Eeva Maija 1950. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

ERKKILÄ Arvid Räättäli. Synt. 27.11.1890 Raahessa. Oulu X komppania. Lapua. Muutti Ouluun vuonna 1929.

ERKKILÄ (Järvenpää) Juho Kustaa Maanviljelijä. Synt. 22.5.1891 Nurmossa. Kuol. 15.4.1955 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari.

ERKKILÄ Natanael Työmies. Synt. 5.5.1890 Oulaisissa. Kuol. 5.7.1968 Oulaisissa. Vaimo Martta os. Korhonen. Synt. 28.3.1897 Haapavedellä. Kuol. 2.9.1971 Oulaisissa. Lapset Mirja 1921, Maire 1923, Helvi 1925, Olavi 1928, Sylvi 1930, Irene 1934 ja Matti 1940. Tykistö Pietarsaari. Tampereen valtaus.

ERKKILÄ Niilo Synt. 10.3.1893 Oulaisissa. Kuol. 1969 Haapavedellä. (Tarkemmat tiedot löytyvät Haapaveden veteraanimatrikelista s. 188).

FISK Feliks Hjalmar Työmies. Synt. 26.5.1889 Nilalassa. Kuol. 14.4.1927 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

FÄRM Vilho Synt. 1887. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

GRÖNFORS Aleksander Synt. 15.2.1887 O:n Pyhäjärvellä. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti lokakuussa 1918 Pyhäjärvelle.

HAAPAKANGAS Erkki Itsellinen. Synt. 5.2.1893 Oulaisissa. Kuolajärvi VIII komppania. Muutti vuonna 1928 Kemiin.

HAARANIEMI Heino Edvard Maanviljelijä. Synt. 2.8.1892 Oulaisissa. Kuol. 16.4.1966 Oulaisissa. Vaimo Fanni Maria os. Siirtola. Synt. 11.4.1895 Oulaisissa. Kuol. 12.10.1983 Oulaisissa. Lapset Martta 1917 ja Aini 1923. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

HAKALA Feliks Samuel Työmies. Synt. 14.1.1901 Teuvalla. Kuol. 26.5.1940 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

HAKALA Juho Jaakko Pientilallinen. Synt. 20.9.1895 Kurikassa. Kuol. 29.12.1948 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartiijana Torniojokivarressa. (Kts. Kuva Adrian Vinkin tietojen kohdalla.)

HAKALA (Kallio) Mikko Työmies. Synt. 23.11.1887 Oulaisissa. Kuol. 19.1.1963 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

HAKALA Yrjö Iisakki Kauppias. Synt. 2.5.1898 Kurikassa. Kuol. 3.1.1960 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

Into Hallia kuvassa keskellä. Kuva on talvisodasta.

HALLIA Into Maanviljelijä. Kersantti. Synt. 19.11.1901 Ikaalisissa. Kuol. 5.3.1983 Vihannissa. Vaimo Laina os. Korpela. Synt. 24.12.1907 Peräseinäjoella. Kuol. 1973 Vihannissa. Lapset Esko Matti 1936 (k.), Heikki Sakari 1940 ja Maria Leena 1946. Tarkemmat tiedot osallistumisesta vuoden 1918 sotaan puuttuvat. Talvisodassa KTR 21. Vuosalmen lohko. Jatkosodassa KrhK/JR 32. Ryhmän- ja joukkueenjohtaja. Juntusranta, Vuonninen, Pistojoeki sekä Uhtuan länsi- ja pohjoispuolen taistelut. Vm 2.

HALME Väinö Kustaa Kirjuri. Synt. 1.12.1887 Turussa. Kirjurina rautateillä. Muutti alkuvuodesta 1918 Turusta Oulaisiin ja saman vuoden loppupuolella takaisin Turkuun.

HANNUKSELA Heino Maanviljelijä. Synt. 18.2.1895 Oulaisissa. Kuol. 12.2.1965 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

HANNUKSELA Manne Sähköttäjä. Synt. 1892. Rautateiden palveluksessa.

HAUTAMÄKI Anders Artturi Maanviljelijä. Synt. 20.5.1888 Oulaisissa. Kuol. 8.6.1968 Oulaisissa. Vaimo Aleksandra (Santra) Elida os. Alavaikko. Synt. 27.8.1873 Oulaisissa. Kuol. 16.9.1968 Oulaisissa. Lapsi Johannes (Jussi) 1910. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Sotapoliisina Oulussa. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen.

HAUTAMÄKI Henrik (Heikki) Maanviljelijä. Synt. 11.8.1892 Oulaisissa. Kuol. 30.12.1965 Tervolassa. Vaimo Impi Aliina os. Kalapudas. Synt. 13.12.1892 Merijärvellä. Kuol. 24.3.1964 Oulaisissa. Lapset Viljo 1914, Väinö 1917, Impi 1919, Eino 1922, Seliina (Selli) 1925, Kaino 1927, Eino 1933 ja Erkki 1936. Vartiointitehtävissä.

Taneli ja Johanna Heikkilä.

Matti (vas.) ja Heikki Hautamäki vuonna 1918.

HAUTAMÄKI Matti Verner Suutari. Synt. 27.8.1897 Oulaisissa. Kuol. 3.3.1970 Oulaisissa. Vaimo Hulda Kristiina os. Luoto. Synt. 26.8.1893. Lapset Niilo 1916, Olavi 1918, Voitto 1922, Lilli 1924, Kalle 1926, Meimi 1929, Mirja 1932 (k.) ja Paavo 1934. Vartiointitehtävissä.

HEIKKILÄ Jaakko Itsellinen. Synt. 10.4.1886 Oulaisissa. Oulu X komppania. Lapua. Muutti vuonna 1919 Ylivieskaan.

HEIKKILÄ Taneli Maanviljelijä. Synt. 28.1.1891. Kuol. 18.3.1951 Oulaisissa. Vaimo Johanna os. Alakulju. Synt. 19.3.1887 Oulaisissa. Kuol. 21.1.1968 Oulaisissa. Lapset Helmi 1911 (k.), Toivo 1912, Martta 1916 (k.), Emmi 1919, Yrjö 1921, Anni 1924, Heikki 1927 ja Voitto 1931. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu V komppania. Lapua. Tampere.

HEINO Mikko Autokatsastaja. Synt. 28.8.1893 Kouviossa. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1928 Haapavedeltä Oulaisiin ja täältä vuonna 1946 Jyväskylään.

HEISKALA Henrik (Heikki) Edvard Konttoripäällikkö. Synt. 30.7.1899 Kuortaneella. Vapaaehtoisena rintamalla. Raahen suojeluskuntapiirin urheiluoahjaaja, sotilasohjaaja ja kansliapäällikkö. Oulaisten suojeluskunnan paikallispäällikkö noin kahden vuoden ajan. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen. Muutti vuonna 1967 Kuortaneelle.

HEISKANEN Alarik Työnjohtaja. Synt. 24.5.1890 Virtasalmella. Määrättiin varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 27.3.1918. Muutti Lappeen pitäjään vuonna 1924.

HELENIOUS Allan Asemapäällikkö. Synt. 22.4.1873 Uudellakirkolla. Rautateiden palveluksessa. Oulaisten suojeluskunnan esikunnan jäsen. Muutti vuonna 1920 Tornioon.

HEMMILÄ Otto Liikemies. Sotamies. Synt. 12.9.1874 Oulaisissa. Kuol. 25.8.1932 Oulaisissa. Vaimo Jenny Maria os. Sakko. Synt. 12.6.1883 Oulussa. Kuol. 26.1.1955 Oulaisissa. Lapset Eila 1916, Arne 1918, Eeva 1919, Elma 1921 ja Esko 1923. Raahen vapaaehtoinen komennuskunta. Osallistui

Tampereen valtauksen. Vs.Mm. ja Tampereen vall. mm.

HERRALA Juho Työmies. Synt. 14.7.1883 Oulaisissa. Kuol. 11.1.1933. Vaimo Anni Sofia os. Pehkonen. Synt. 10.5.1897 Kalajoella. Kuol. 3.1.1972 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

HIETAHARJU Valfrid Emil Maanviljelijä. Synt. 7.10.1892 Kälviällä. Oulun keskusvartiosto. Muutti kesällä 1918 Kälviälle.

HIETAHARJU Vilho Fritiof Maanviljelijä. Synt. 29.5.1894 Kälviällä. Kuol. 3.5.1962 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

HILLUKKALA Johannes (Juho) Mäkitupalainen. Synt. 7.8.1887 Oulaisissa. Kuol. 3.3.1927 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

HILLUKKALA Mikko Maatyömies. Synt. 19.6.1892 Oulaisissa. Kuol. 9.11.1959 Oulaisissa. Kuolajärvi VIII komppania.

HILLUKKALA Otto Maanviljelijä. Synt. 2.10.1897 Oulaisissa. Kuol. 27.3.1972 Oulaisissa. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

HILLUKKALA Väinö Metsätyömies. Synt. 14.2.1890 Oulaisissa. Kuol. 23.12.1969 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

HOLLAND Heino Jalmari Koneenkäyttäjät. Synt. 12.2.1893 Kannuksessa. Kuol. 9.4.1951 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartijana Torniojokivarressa. Muutti vuonna 1923 Amerikkaan ja sieltä Venäjälle. Palasi Oulaisiin vuonna 1937.

HONGANPUHTO Heikki Maanviljelijä. Synt. 9.12.1891 Oulaisissa. Kuol. 1.3.1964 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania. Lapua. (Kts. Kuva Jalmari Anttilan tietojen kohdalla.)

HONKAKOSKI Matti Roopertti Maanviljelijä. Korpraali. Synt. 16.5.1897 Oulaisissa. Kuol. 21.8.1955 Oulaisissa. Vaimo Iida Maria os. Tuomikoski. Synt. 27.4.1905 Oulaisissa. Kuol. 25.2.1956 Oulaisissa. Kerttu 1924, Veikko 1926, Eeva 1928, Terttu 1931 ja Rauno 1938. Tarkemmat tiedot osallistumisesta vuoden 1918 sotaan puuttuvat. Talvi- ja jatkosodassa mm. Kuhmon ja Sallan suunnalla.

HONKALA Heino Henrik Metsätyömies. Synt. 17.7.1896 Oulaisissa. Kuol. 15.5.1968 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

HONKALA (Honka) Jaakko Einari Pientilallinen. Synt. 3.12.1891 Oulaisissa. Kuol. 6.7.1949 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 16.3.1918.

HONKALA (Honka) Matti Maanviljelijä. Synt. 2.2.1894 Oulaisissa. Kuol. 7.12.1961 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

HONKIMAA Jooseppi Eemeli Maanviljelijä. Synt. 20.9.1889 Kälviällä. Kuol. 12.10.1949 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania.

HONKIMAA Juho Miika Maanviljelijä. Synt. 10.11.1887 Kälviällä. Kuol. 27.2.1957 Oulaisissa. Vaimo Katri Johanna (Hanna) os. Peltoniemi. Synt. 19.7.1892 Oulaisissa. Kuol. 8.4.1966 Oulaisissa. Lapset Reino 1914, Tyyne 1920, Arne 1922 ja Veikko 1926. Vartiopalveluksessa Oulussa. Talvisodassa silta-vartiopäällikkönä Oulaisissa. SVUL:n Oulun piirin mestari 5000 metrin juoksussa vuonna 1913. Ikämiesmestari

ruus 10 km:n hiihdossa vuosina 1925-1927 ja 1929. Raahen suojeluskuntapiirin ikämiesten hiihtoammuntamestaruus kuutena vuotena sekä suojeluskuntajärjestön kisojen ikämiesten 10 km:n hiihdon mestaruus Kuopiossa vuonna 1928. Toimi oman työnsä ohella veiston opettajana kahdella kansakoululla. Oulaisten kunnallislautakunnan jäsen.

HONKIMAA Anders Väinö Pientilallinen. Synt. 9.7.1893 Kälviällä. Kuol. 11.6.1954 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin myöhemmin palveluksesta.

HUHTALA Heikki Maanviljelijä. Synt. 25.2.1891 Oulaisissa. Kuol. 31.12.1941. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua. Muutti Kanadaan.

HUHTALA Jakob (Jaakko) Maanviljelijä. Sotamies. Sotamies. Synt. 13.4.1898 Ylihärmässä. Kuol. 16.10.1978 Oulaisissa. Vaimo Anni Matilda os. Johansson. Synt. 22.5.1900 Isossakyrössä. Kuol. 1986 Ruotsissa. Lapset Eila Elisabet 1922, Seidi Salli Sanna 1926 ja Jaakko Olavi Johannes 1926. Kiväärinmies. Tampereen valloitus. Osallistui heimosotiin: Aunus, Viena ja Viro. Talvisodassa vartiointitehtävissä Oulaisten rautatiesillalla.

HUHTELIN Naima Ellida Maanviljelijä. Synt. 29.4.1894 Oulaisissa. Kuol. 26.6.1970 Oulaisissa. Vapaehtoisena muonittajana Hämeen rintamalla.

HULTIN John Arvo Selim Vaihdemies. Synt. 19.4.1882 Lopella. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Vaihdemiehenä rautateillä. Muutti vuonna 1922 Pattijoelle.

HUOTARI Helmi Kauppias. Synt. 19.3.1891 Oulaisissa. Kuol. 26.1.1974 Oulaisissa. Vapaehtoisena muonittajana Hämeen rintamalla. Käynyt kansakoulun. Kauppa-apulaisena Oulaisissa Abr. Koskisella 1907-1909, Penttilä & Huotarilla 1909-1918 ja Kalle Huotarilla 1926-1932. Omisti Hilma Maunulan kanssa Oulaisten kirjakaupan ja sen yhteydessä olleen kangas- ja lyhyttavarakaupan 1918-1925, jolloin möi osuutensa Maunulalle. Muutti 1933 Seinäjoelle, missä omisti kangasliikkeen. Raittiusseura Soihdun johtokunnassa 10 vuotta. Oulaisten Lotta Svärd -paikallisosastossa sen perustamisesta lähtien. Harrasti kuoro- ja seuranäyttämötoimintaa.

HUOVINEN Sylvester Poliisi. Synt. 18.12.1898 Kiu-ruvedellä. Malmin joukot. Muutti vuonna 1948 Li-minkaan.

HUSSA Andrew Viljami Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 10.1.1902 Yhdysvalloissa. Kuol. 4.2.1969 Oulaisissa. Vaimo Taimi os. Raudaskoski. Synt. 25.11.1908 Oulaisissa. Kuol. 24.7.1995 Oulaisissa. Lapset Niilo 1925, Annikki 1928, Aino 1944 ja Aimo 1947. Vartiointitehtävissä. Talvisodassa KrhK/JR 40. Kranaatinheitinmies. Pelkosenniemi, Savukoski ja Joutsijärvi. Jatkosodassa KrhK/JR 32, II/JR 11:n KrhJ, E/JR 11. Apusuuntaaja ja ammusmies. Juntusranta, Vuoninen, Pistojoeki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuolen taistelut sekä Vuosalmen puolustustaistelut. VM 2.

HYYTINEN Matti Maanviljelijä. Synt. 21.4.1882 Lappajärvellä. Kuol. 17.1.1964 Oulaisissa. Tarkemmat tiedot osallistumisesta vuoden 1918 sotaan puuttuvat. Muutti Oulaisiin vuonna 1921 Lappajärveltä.

HÄKKILÄ (os. Seppänen) Anna Emäntä. Synt. 9.12.1897 Utajärvellä. Kuol. 25.3.1947 Oulaisissa. Puoliso Jalmar Häkkilä. Synt. 31.7.1890 Oulaisissa. Lapset Paavo Einari 1921, Eeva Annikki 1922, Elviira Elisabet 1924 ja Pentti Pietari 1926. Lähti vapaaehtoisena Raahesta muonitustehtäviin Hämeen rintamalle.

HÄKKILÄ Hjalmar Työnjohtaja. Maanviljelijä. Synt. 31.7.1890 Oulaisissa. Kuol. 29.10.1977 Pyhäjoella. 1. vaimo Anna os. Seppänen. Synt. 9.12.1897 Utajärvellä.

Kuol. 25.3.1947 Oulaisissa. 2. vaimo Hannele Matilda os. Tirola. Synt. 19.12.1900 Pyhäjoella. Kuol. 3.8.1992 Pyhäjoella. Lapset Paavo Einari 1921, Eeva Annikki 1922, Elviira Elisabeth 1924 ja Pentti Pietari 1926. Raahen vapaaehtoinen komennuskunta. Ryhmänjohtaja. Raahen valtaus sekä Kyröskosken, Tampereen, Karkun, Tyrvään, Kouvolan, Viipurin, Kotkan ja Haminan taistelut. Vs. II lk. vm., Tampereen val. mm. ja Vs.mm.

HÄNNINEN Juhon Itsellinen. Synt. 5.5.1892 Rautalamilla. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1919 Rautalamille.

HÄRÖ Arturi Jahfet Työmies. Alikersantti. Synt. 15.8.1901 Oulaisissa. Kuol. 12.8.1978 Oulaisissa. Vaimo Aino Katariina os. Haarala. Synt. 25.12.1901 Vihannissa. Kuol. 17.10.1974 Oulaisissa. Lapset Hilja Annikki 1924, Hellin Katariina 1925, Laila Anida 1927, Lilja Marjatta 1928, Rauno Ensio 1930, Aino Kyllikki 1934, Reino Veli 1936, Aili Sisko 1938, Arvo Matias 1941, Eino Johannes 1942, Terttu Helena 1945 ja Esko Olavi 1947. Vartiointitehtävät sekä kaatuneitten kuljetus Oulaisista Haapavedelle. Talvisodassa kiväärimiehenä. Onkamo, Metsäpirtti ja Märkäjärvi. Jatkosodassa E/III/JR 32, 8/JR 32. Lääkintämies. Vuonni-

Myös monet naiset osallistuivat vapaaehtoisina rintamalla muonitus- ja sairaanhoitotehtäviin. Heihin kuului Anna Häkkilä (kolmas vas.)

nen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara sekä Uhtuan länsi- ja pohjoispuolen taistelut.

HÄRÖ Antti Maanviljelijä. Synt. 14.3.1883 Oulaisissa. Kuol. 22.3.1956 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

HÄRÖ Johannes Maanviljelijä. Synt. 27.12.1894 Oulaisissa. Kuol. 23.11.1921 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. (Kts. Kuva Adrian Vinkin tietojen kohdalla.)

HÖYLÄ Otto Maanviljelijä. Synt. 8.5.1884 Oulaisissa. Kuol. 11.2.1938 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

IJOLAINEN Abel Työmies. Synt. 17.4.1893 Viitasaarella. Kuol. 28.3.1942 Oulaisissa. Vaimo Fanny os. Laitala. Synt. 2.7.1896 Merijärvellä. Kuol. 4.11.1976 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

IMMONEN Antti Toimitusjohtaja. Synt. 19.5.1886 Kajaanissa. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1919 Kestilästä Oulaisiin ja täältä Ouluun vuonna 1951.

INTO Jaakko Työmies. Synt. 12.5.1896 Oulaisissa. Vaimo Fanni Josefiina os. Tikkanen. Synt. 4.12.1894

Alavieskassa. Lapset Nemmi Maria 1920 ja Toivo Jaakko Johannes 1928. Työskenteli renkinä Alavaikossa Petäjäskoskella. Lähti vapaaehtoisena Raahen komennuskuntaan. Muutti Kemiin.

ISOKIVELÄ Andreas (Antti) Simpri Maanviljelijä. Synt. 19.8.1895 Oulaisissa. Kuol. 16.11.1927 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

ISOKIVELÄ (Kivelä) Juhon Emil Työmies. Synt. 13.1.1891 Oulaisissa. Kuol. 13.6.1962 Oulaisissa. Vaimo Aino os. Arola. Synt. 9.11.1897 Oulaisissa. Kuol. 2.11.1986 Oulaisissa. Lapset Siiri 1921, Sirkka 1924, Sulo 1926, Hilikka 1931, Veikko 1934, Aira 1937 ja Raija 1939. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari.

ISOKANGAS Sigfrid (Sihveri) Maanviljelijä. Synt. 5.2.1887 Oulaisissa. Kuol. 22.12.1927 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

ISONIEMI (Rautionaho) Wilhelm (Ville) Maanviljelijä. Synt. 27.10.1896 Oulaisissa. Kuol. 26.2.1929 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

ISOTALO Set Työmies. Synt. 9.3.1893 Pyhäjoella. Kuol. 27.12.1947 Oulaisissa. (Tarkemmat tiedot löytyvät Pyhäjoen veteraanimatrikelista s. 25).

JAAKKOLA Ahti Ilmari Maanviljelijä. Synt. 3.12.1890 Rantsilassa. Kuol. 31.8.1980 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 15.3.1918. (Kts. Kuva Valtteri Lahden tietojen kohdalla.)

JAAKOLA Lauri Yrjö Maanviljelijä. Synt. 30.4.1894 Oulaisissa. Kuol. 20.7.1980 Oulaisissa. Vaimo Anna Vappu os. Peltola. Synt. 1.5.1914 Oulaisissa. Lapset Raita 1937 ja Liisa 1939. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Savo-Karjalan JääkP/II Komppania. Soittokunnassa. Viipurin valtaus. Talvisodan aikana hevostotolautakunnassa. Oulaisten kunnanvaltuuston puheenjohtaja 1946-1953. Myös monien kunnallisten lautakuntien jäsen. Vs.Mm., Ts.Mm. ja Sininen risti.

JANKO Leo Synt. 1892. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tykistö Pietarsaari.

JOHANSSON David (Taavi) Itsellinen. Synt. 10.6.1895 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti Kemian maaseurakuntaan vuonna 1924.

JOKELA Aukusti Rakennusmestari. Synt. 12.7.1893 Lapualla. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Rajavartijana Torniojokivarressa. Muutti vuonna 1941 Raaheen.

JOKILEHTO Jaakoppi Viljami Työmies. Synt. 24.7.1898 Oulaisissa. Vapaaehtoisena rintamalle. I Oulun KrenR/I Pat. Muutti vuonna 1939 Haapavedelle.

JOKILEHTO Valtteri Maanviljelijä. Synt. 30.1.1885

Oulaisissa. Kuol. 30.8.1974 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

JORMA (ent. Johansson) Juho Ilmari Maanmittausinsinööri. Synt. 13.11.1883 Helsingissä. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1925 Helsinkiin.

JUKKOLA Johan Arvid Työmies. Synt. 4.10.1896 Pyhäjoella. Kuol. 10.8.1965 Oulaisissa. Vaimo Fanni os. Hillukkala. Synt. 15.4.1895 Oulaisissa. Kuol. 21.1.1975 Oulaisissa. Lapsi Mikko 1939 (k.). Muutti vuonna 1931 Pyhäjoelta Oulaisiin.

JUNNO Väinö Työmies. Synt. 19.12.1895 Oulaisissa. Kuolajärvi VIII komppania. Muutti vuonna 1931 Raaheen.

JUUSOLA Johan (Juho) Mikael Kauppias. Synt. 22.1.1896 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1925 Iisalmeen.

JUUSOLA Otto Maanviljelijä. Synt. 5.2.1894 Oulaisissa. Kuol. 8.9.1974 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Kuolajärvi VIII komppania.

JYLKKÄ Heikki Muurari. Synt. 24.9.1891 Oulaisissa. Kuol. 3.5.1963 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari.

JYLKKÄ Juho Emil Itsellinen. Synt. 20.5.1894 Oulaisissa. Kuol. 25.9.1930 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

JÄRVENPÄÄ Johannes (Juho) Maanviljelijä. Synt. 14.3.1894 Oulaisissa. Kuol. 23.12.1929 Oulaisissa. Vapaaehtoisena rintamalle. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

JÄRVENPÄÄ Otto Synt. 25.10.1895 Oulaisissa. Kuol. 1.1.1986. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

JÄRVIKANGAS Abram (Aappo) Uuria Työmies. Synt. 6.6.1895 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1957 Saloisiin.

JÄRVIKANGAS Aksel Robert Maanviljelijä. Synt. 1.11.1891 Oulaisissa. Kuol. 22.4.1958 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari.

JÄRVIKANGAS Juho Arttur Pientilallinen. Synt. 3.6.1886 Oulaisissa. Kuol. 14.5.1951 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

JÄRVIKANGAS Matti Osvald Maanviljelijä. Synt. 6.11.1887 Oulaisissa. Kuol. 18.4.1956 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

JÄRVISALO Juho Emil Maanviljelijä. Synt. 18.8.1892 Toholammilla. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartijana Torniojokivarressa. Muutti loppuvuodesta 1918 Pyhäjoelle.

JÄÄSKELÄ Leino (Leonart) Työmies. Synt. 30.12.1891 Oulaisissa. Kuol. 16.1.1941 Oulaisissa. Tykistö Pietarsaari. Oulu.

KAJANDER Einar Gabriel Maanviljelijä. Synt. 30.3.1889 Somerolla. Oulu X komppania. Lapua. Muutti Vihannista Oulaisiin vuonna 1916 ja täältä Ullavalle vuonna 1919.

KALAPUDAS Juho Ilmari Synt. 17.10.1897 Oulaisissa. Kuol. 29.5.1981 Oulaisissa. (Tarkemmat tiedot löytyvät Merijärven veteraanimatrikelista s. 13).

KALAPUDAS Matti Synt. 22.11.1895 Oulaisissa. Kuol. 13.3.1978 Oulaisissa. (Tarkemmat tiedot löytyvät Merijärven veteraanimatrikelista s. 14).

KALLIO Leander Itsellinen. Synt. 28.2.1891 Oulaisissa. Kuolajärvi VIII komppania. Muutti vuonna 1928 Espooseen.

KALLIOKULJU Adrian Maanviljelijä. Synt. 4.3.1897 Oulaisissa. Kuol. 17.3.1978 Oulaisissa. Vaimo Senja os. Männistö. Synt. 4.11.1897 Oulaisissa. Kuol. 20.11.1983 Oulaisissa. Lapset Lilja 1919, Matti 1921, Viivi 1923, Vilma 1925, Sulo 1925, Toini 1927, Etti 1929, Tellervo 1931 ja Tauno 1935. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

KANGAS-(Vääntö) Heino Maanviljelijä. Synt. 24.5.1891 Oulaisissa. Kuol. 20.9.1953. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

KANGAS Otto Maanviljelijä. Synt. 15.9.1887 Oulaisissa. Kuol. 23.10.1957 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

KANNELIN Lauri Itsellinen. Synt. 7.8.1891 Oulaisissa. Kuol. 9.8.1923 Kemissä. Oulu X komppania. Lapua.

KARKULAHTI Daniel David (Taavetti) Itsellinen. Synt. 6.3.1896 Merijärvellä. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1930 Haukiputaalle.

KASKELA Väinö August Maanviljelijä. Synt. 6.3.1892 Kiikalassa. Kuol. 14.5.1975 Oulaisissa. Vaimo Rauha os. Pajunen. Synt. 9.7.1898 Paimiossa. Kuol. 23.4.1934 Oulaisissa. Lapsi Leea 1923. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

KASKINEN Elsa Sairaanhoidtaja. Työskenteli vuosina 1915-1923 Oulaisten parantolassa. Sairaanhoidtajana Vaasan sotilassairaalaissa.

KETOLA (v:teen 1914 Härkälä) Jaakko Itsellinen. Synt. 26.12.1885 Oulaisissa. Kuol. 12.7.1924 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

KETONEN Arvo Maanviljelijä. Synt. 21.4.1890 Ilmajoella. Kuol. 7.2.1971 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

KIIMALA (Ylikangas) Antero (Antti) Maanviljelijä. Synt. 3.2.1893 Oulaisissa. Kuol. 18.12.1936 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

KIIMALA (Ylikangas) Jaakko Maanviljelijä. Synt. 10.4.1892 Oulaisissa. Kuol. 16.12.1973 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

KIIMALA Johannes (Juho) Maanviljelijä. Synt. 4.8.1893 Oulaisissa. Kuol. 29.10.1946 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

KILPUA (Pinola) Heikki Rautatien työmies. Synt. 18.9.1891 Oulaisissa. Kuol. 23.5.1968 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

KITINPRAMI Frans Työmies. Synt. 23.4.1889 Py-

häjoella. Kuol. 16.11.1945 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania. Lapua.

KIVINIEMI Antti Maanviljelijä. Synt. 2.4.1890 Oulaisissa. Kuol. 14.5.1949 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

KIVINIEMI Vilhelm (Ville) Maanviljelijä. Synt. 14.1.1894 Oulaisissa. Kuol. 13.8.1962 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

KIVIOJA Juho Viljami Maanviljelijä. Synt. 20.3.1891 Oulaisissa. Kuol. 4.12.1962 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

KIVIRANTA (Jaakola) Antti Pientilallinen. Synt. 28.1.1889 Oulaisissa. Kuol. 25.3.1950 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

KIVIRANTA Luukas Pientilallinen. Synt. 7.4.1885 Oulaisissa. Kuol. 21.3.1956 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

KNUUTILA Aarne Johannes Maanviljelijän poika. Synt. 17.10.1891 Virroilla. Oulu X komppania. Lapua. Muutti vuonna 1925 Töysään.

KNUUTILA Jaakko Aukusti Itsellinen. Synt. 1.11.1895 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartijana Torniojokivarressa. Muutti vuonna 1920 Ranualla.

KNUUTTILA Vilho Liikkeenharjoittaja. Korpraali. Synt. 6.3.1901 Teuvalla. Kuol. 15.5.1985 Oulaisissa. Vaimo Eeva os. Nevala. Synt. 8.8.1907 Oulaisissa. Kuol. 5.3.1988 Oulaisissa. Lapset Matti 1929, Pirkko 1930, Pentti 1935 ja Pekka 1944. II KrenatR/3. Seinäjoen Pat. Länkipohja ja Tampere. Talvisodassa KKK/JR 26. Kannaksen taistelut. Jatkosodassa upseeriston autonkuljettajana kotirintamalla. Vs.mm., Länkipohjan taistelun mm., Ts.mm. ja Js.mm.

KOISTINEN Väinö Edvard Maanviljelijä. Synt. 27.10.1883 Oulaisissa. Kuol. 30.12.1969 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

KONTIO Joonas Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 9.9.1900 Ylivieskassa. Vaimo Jenni os. Lehtola. Synt. 4.6.1901 Oulaisissa. Kuol. 22.4.1956 Oulaisissa. Lapset Eeva 1924, Airi 1925, Irja 1927, Rauha 1929, Liisa 1931, Vappu 1941 ja Anna 1944. Vapaaehtoisena vapaussotaan. Vartiointitehtävät. Talvisodassa 1.KKK/I/JR 40. Kk-ampuja. Pelkosenniemi, Savukoski, Salla, Saija, Säkkijärvi. Jatkosodassa 3.KKK/JR 32. Kk-ampuja. Vuonninen, Pistojoeki, Korpivaara, Terivaara sekä Uhtu-

an länsi- ja pohjoispuolen taistelut. Sininen risti, Vm 2, Ts.mm., Js.mm. ja Lapin sodan mr.

KONTIOKANGAS Klaus (Klase) Johannes Työmies. Synt. 13.2.1890 Ylivieskassa. Kuol. 3.5.1954 Oulaisissa. Tykistö Pietarsaari. Vapautettiin palveluksesta 20.3.1918.

KORKIAKOSKI (Heikkilä) Johannes Vilho Maanviljelijän poika. Synt. 24.3.1896 Kuhmalahdella. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti keuhkokuumeella 1918 Pyhäjoelle.

KORPELA Juho (Janne) Maanviljelijä. Synt. 10.8.1892 Oulaisissa. Kuol. 22.5.1961 Oulaisissa. Vaimo Jenni Maria os. Kivilahti. Synt. 1.9.1895 O.l:n Pyhäjärvellä. Kuol. 9.2.1976 Oulaisissa. Lapset Väinö 1918, Kalervo 1920, Tauno 1923 ja Raune 1925. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartijana Torniojokivarressa.

KORPELA Kaarlo Asemapäällikkö. Synt. 26.11.1867 Vähäsäkyrössä. Toimi Oulaisten suojeluskunnan paikallispäällikkönä ja Matkanivan suojeluskuntaosastossa. Muutti vuonna 1920 Luumäelle.

KORTET Otto Maanviljelijä. Synt. 12.1.1896 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartijana Torniojokivarressa. Muutti vuonna 1930 Kaajaan.

KOSKELA Väinö Henrik Maanviljelijä. Synt. 6.3.1891 Oulaisissa. Kuol. 14.7.1961 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

KOSKENKORVA Juho (Jussi) Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 7.3.1890 Pulkkilassa. Kuol. 23.12.1964 Oulaisissa. Vaimo Hilda Sofia os. Seppälä. Synt. 26.1.1890 Pulkkilassa. Kuol. 11.12.1975 Oulaisissa. Kiväärimies. Tampere ja Viipuri. Haavoittui. Talvisodassa vartiointitehtävissä kotirintamalla. Vs. mm., Vs. Invaliidimerkki ja Ts.mm.

KOTILA Kaarlo Maanviljelijä. Synt. 5.3.1894 Vihannissa. Kuol. 14.2.1975 Oulaisissa. Vaimo Martta Alina os. Jutila. Synt. 25.11.1897 Ylivieskassa. Kuol. 6.2.1968 Oulaisissa. Lapset Kaarlo 1925, Urho 1926, Siiri 1928, Elsa 1930, Elli 1931, Vilho 1932, Elvi 1935 ja Leevi 1936. Vartiotehtävät.

KOTILA (Ahola) Mikko Evert Itsellinen. Synt. 1.11.1889 Vihannissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari. Muutti vuonna 1927 Vihantiin.

KUJALA Matti Leander Maanviljelijä. Synt. 17.7.1884 Oulaisissa. Kuol. 2.7.1960 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

KYTÖKORPI Leander Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 18.12.1887 Oulaisissa. Kuol. 5.1.1963 Oulaisissa. Vaimo Anna-Liisa os. Harvala. Synt. 28.11.1892 Ylivieskassa. Kuol. 23.9.1970 Oulaisissa. Lapset Martti 1919, Väinö 1921, Hanna 1922, Uuno 1925, Erkki 1928, Vappu 1931 ja Laina 1935. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Kiväärimies. Lapua, Tampere ja Viipuri. Vs.mm.

KÄKELÄ Alarik Ilmari Maanviljelijä. Synt. 24.5.1892 Oulaisissa. Kuol. 29.12.1920 Oulaisissa. Vaimo Fanni os. Jaakola. Synt. 4.6.1890 Oulaisissa. Kuol. 21.4.1975 Oulaisissa. Lapset Senja Sofia 1915, Maire Annikki 1919 ja Alarik Ilmari 1921. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. 5. JääkR/XIII Pat/I Komp. Ollila ja Rautu.

KÄKELÄ Evald Maanviljelijä. Synt. 3.10.1889 Oulaisissa. Kuol. 4.6.1944 Oulaisissa. Vaimo Pauliina os. Ylitirinen. Synt. 16.10.1889 Oulaisissa. Kuol. 1.2.1938 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania. Lapua.

KÄPYLÄ Heikki Maanviljelijä. Synt. 22.7.1895 Oulaisissa. Kuol. 21.3.1955 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palveluun, josta vapautettiin 16.3.1918. (Kts. Kuva Adrian Vinkin tietojen kohdalla.)

KÄPYLÄ Iivari Työmies. Synt. 4.5.1890 Oulaisissa. Kuol. 27.11.1965 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari.

KÄTKÄ Juho Maanviljelijä. Synt. 23.3.1896 Alavudella. Kuol. 28.5.1967 Oulaisissa. Vaimo Lempi Siviä os. Kilponen. Synt. 12.10.1900 Virroilla. Kuol. 7.3.1971 Oulaisissa. Lapset Arvo 1923 ja Reino 1925. Etelä-pohjalaisissa joukoissa. Hevosmies.

KÄTTÖ Leander Itsellinen. Synt. 16.9.1890 Kalajoella. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 10.4.1918. Muutti vuonna 1921 Kalajoelle.

KÄÄNTÄ Juho Väinö Maanviljelijä. Synt. 15.8.1892 Kalajoella. Kuol. 27.3.1962 Oulaisissa. Vaimo Viivi Elisabet os. Heusala. Synt. 1.1.1894 Kalajoella. Kuol. 1.6.1962 Oulaisissa. Lapset Arvo 1915, Aune 1918 ja Aarne 1924. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartijana Torniojokivarressa. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen.

KÖYKKÄ Mikael (Mikko) Maanviljelijä. Synt. 11.8.1888 Jalasjärvellä. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti Vähäkyröön.

LAHTI Valtteri Asemamies. Synt. 6.7.1884 Oulaisissa.

Väinö, Viivi ja Arvo Käntä

sa. Kuol. 30.11.1962 Oulaisissa. Rautateiden palveluksessa.

LAHTINEN Arvo Kansakoulunopettaja. Synt. 5.2.1894 Pudasjärvellä. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tykistö Pietarsaari.

LAITAKORPI (Luiskala) Matti Työmies. Synt. 8.6.1896 Oulaisissa. Kuol. 18.11.1961 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

LAITALA Matti Maanviljelijä. Synt. 19.1.1887 Oulaisissa. Kuol. 11.8.1936 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

LAITALA Niilo Henrik Pienviljelijä. Synt. 21.1.1897 Merijärvellä. Kuol. 16.2.1985 Oulaisissa. Vaimo Helli Elisa os. Halttu. Synt. 9.7.1902 Kuivaniemellä. Kuol. 30.12.1987 Oulaisissa. Lapset Kerttu 1923, Terttu 1924, Teuvo 1929, Veikko 1932, Paavo 1934, Osmo 1937, Helena 1942, Jukka 1945 ja Raija-Liisa 1949. Osallistui Tampereen valtaukseseen.

Oulaisten Huiman voimistelijoita 1910-luvulla. Ylärivissä vas. Väinö Korhonen, Janne Maunula, Jalmari Anttila, Ahti Jaakola, Viljo Törmälä ja Oskari Norrena. Keskellä vas. Lauri Jaakola, Väinö Ranta, Kauno Martikainen, Siivert Hemmilä, Alarik Björnvik sekä edessä vas. Valtteri Lahti ja August Turja.

1926. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

LAMMASKOSKI Antti Maanviljelijä. Synt. 13.4.1887 Oulaisissa. Kuol. 3.2.1958 Oulaisissa. Vaimo Kreetta Alfhillt os. Alakulju. Synt. 29.12.1884 Oulaisissa. Kuol. 10.10.1978 Oulaisissa. Johanna 1911, Tyyne 1913, Vieno 1915, Laina 1918, Fanni 1920, Milja 1922 ja Emmi

LAMMASKOSKI Juho (Janne) Asioitsija. Synt. 30.4.1893 Oulaisissa. 1. vaimo Miina os. Nissilä. Synt. 7.5.1886 Oul. Pyhäjärvellä. Kuol. 6.12.1928 Oulaisissa. 2. vaimo Helli Sofia os. Tuorila. Synt. 23.2.1910 Limingassa. Lapset Anna-Liisa 1917, Martti 1932 ja Sirkka 1938. Vartiontitehtävissä Oulaisissa. Vapautettiin vakinaisesta palveluksesta 15.3.1918. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen.

LANKILA Juho Työmies. Synt. 24.6.1896 Haapavedellä. Kuol. 30.7 ja 5.8.1928 välisenä aikana. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

Edessä vas. Ville Alavaikko ja Jaakko Laulumaa, takana vas. Viljami Heikkilä ja Otto Ylivaikko

LAULUMAA Herman Maanviljelijän poika. Synt. 10.6.1894 Oulaisissa. Kuol. 7.4.1924 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulun keskusvartiosto. Vapautettiin palveluksesta 20.3.1918.

LAULUMAA Jaakko Maanviljelijä. Synt. 8.2.1879 Oulaisissa. Kuol. 13.8.1964 Oulaisissa. Vaimo Anna os. Laulumaa. Synt. 22.2.1879 Oulaisissa. Kuol. 27.8.1965 Oulaisissa. Osallistunut vartiointitehtäviin Oulaisissa. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen.

LAULUMAA Juhon poika Maanviljelijä. Synt. 19.4.1892 Oulaisissa. Kuol. 15.5.1965 Oulaisissa. Vaimo Anna Maria os. Husa. Synt. 11.8.1898 Oulaisissa. Kuol. 20.4.1950 Oulaisissa. Lapset Anna-Liisa 1918, Olavi 1921, Osmo 1923, Antti 1926, Aimo 1933, Elsi 1939 ja Eeva 1939. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Vartiointitehtävissä Oulaisissa ja rajavartijana Torniojokivarressa.

LAULUMAA Viktor Maanviljelijä. Synt. 15.7.1885 Oulaisissa. Kuol. 28.7.1970 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

LEHTIKANGAS Juhon Kustaa Itsellinen. Synt. 24.6.1896 Oulaisissa. Kuol. 3.2.1927 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

LEHTIKANGAS Luukas Iivar Maanviljelijä. Synt. 19.8.1890 Oulaisissa. Kuol. 26.1.1965 Oulaisissa. Vaimo Kaisa Liisa os. Hannuksela. Synt. 15.1.1891 Oulaisissa. Kuol. 5.6.1974 Oulaisissa. Lapset Aune 1912, Tauno 1914, Niilo 1917, Heino 1920, Veikko 1927 ja Taimi 1936. Tykistö Pietarsaari.

LEHTIKANGAS Luukas Viktor (Vihtori) Maanviljelijä. Synt. 16.12.1895 Oulaisissa. Kuol. 12.4.1972 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

LEHTIKANGAS Matti Synt. 1887. Tykistö Pietarsaari.

LEHTOLA Einari Johannes Rakennustyömiehen. Synt. 19.9.1894 Pyhäjoella. Kuol. 3.5.1958 Oulaisissa. Kuolajärvi VIII komppania.

LEHTOLA Heikki Itsellinen. Synt. 2.12.1894 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1923 Merijärvelle.

LEHTOLA Otto Pientilallinen. Synt. 10.2.1891 Oulaisissa. Kuol. 20.11.1976. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 9.4.1918.

LEHTONEN Johannes Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 8.1.1893 Sortavalan maalaiskunnassa. Kuol. 28.8.1968 Oulaisissa. Vaimo Anna os. Suoninen. Synt. 17.1.1900 Ruskealassa. Kuol. 7.3.1982 Oulaisissa. Lapset Arvo 1924, Taimi 1925, Eini 1928 ja Unto 1931. Kiväärimies. Kannas. Vs.mm.

LEPSU (Rantala) Jaakko Maanviljelijä. Synt. 4.12.1887 Oulaisissa. Kuol. 28.5.1962 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin myöhemmin palveluksesta.

LEPSU Ville Itsellinen. Synt. 23.7.1896 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1923 Kemin maaseurakuntaan.

LEVÄNIEMI Matti Itsellinen. Synt. 16.10.1894 Lappajärvellä. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1927 Alavieskaan.

LIEVONEN Eino Petter Maanviljelijä. Synt. 25.8.1893 Paavolassa. Kuol. 1.8.1961 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

LINDROOS Edgar Henry Alfons Apteekkari. Farmasi-aluutnantti. Synt. 13.10.1900 Turussa. Kuol. 21.11.1974 Oulaisissa. Vaimo Kerttu Onerva os. Näsänen. Synt. 30.9.1900 Turussa. Lapsi Anja Anitra Kerttuli 1936. Turun läänin tykistö. Laatokan puolustus. Talvisodassa 36. Sot. Apteekkari. Jatkosodassa 13 KS. Apteekkari. Sot.Apt.I. Proviisori. Toimi Oulaisten apteekkarina vuosina 1944-1974. Shakin Suomen mestari vuonna 1924. Oulaisten urheilun-, ammattioppilas- ja taksoituslautakunnassa sekä Oulaisten ja Viuhannin sairaalakuntainliiton liittohallituksessa. Vs. mm., Mm. 1941-1945 ja Reserviupseeriliiton kultainen ansiomerkki.

LINTELÄ Juhon (Janne) Maatyömiehen. Synt. 24.3.1885 Oulaisissa. Kuol. 3.9.1962 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

LISKO Kaarle (Kalle) Maanviljelijä. Synt. 23.1.1886 Kangasalalla. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Raahen komennuskunnassa. Muutti kesällä 1918 Kangasalalle.

MARTIKAINEN Kauno Pankinjohtaja, hovi oikeuden auskultantti. Synt. 1.3.1891 Pudasjärvellä. Kuol. 6.11.1955 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 16.3.1918. (Kts. Kuva Valtteri Lahden tietojen kohdalla.)

MATINLAURI August Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 29.10.1897 Limingassa. Kuol. 23.1.1979 Oulaisissa.

Vaimo Kerttu os. Kosola. Synt. 12.12.1908 Lappajärvellä. Kuol. 12.5.1989 Oulaisissa. Lapset Antero 1930, Veikko 1932, Eero 1934, Kaarlo 1937 ja Kerttu-Liisa 1941. Tarkemmat tiedot osallistumisesta sotaan vuonna 1918 puuttuvat. Talvisodassa osallistui Suomussalmen suunnan taisteluihin. Jatkosodassa KrhK/JR 32. Viestimies. Uhtuan suunnan taistelut. Ts.mm. ja Js.mm.

MATKASELKÄ Heino Mäkitupalainen. Synt. 21.12.1895 Oulaisissa. Kuol. 23.2.1925 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

MATTILA Matti Maanviljelijä. Synt. 3.3.1894 Oulaisissa. Kuol. 19.12.1964 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 17.3.1918.

MATTILA Johan Oskari Maanviljelijä. Synt. 25.4.1878 Lappajärvellä. Kuol. 21.3.1924 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

MAUNULA Juhon Aaron Tehtailija. Synt. 27.12.1887 Toholammilla. Kuol. 18.2.1961 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Lennätinosastossa. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen. (Kts. Kuva Valtteri Lahden tietojen kohdalla.)

MERILEHTO Matti Ernest Maanviljelijä. Synt. 30.3.1894 Lapualla. Kuol. 3.9.1976 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

MICKELSEN Juhon Oskari Asemamiehen. Synt. 5.2.1887 Lapualla. Rautateiden palveluksessa. Muutti vuonna 1921 Kemiin.

MIETTILÄ (Räsy) Väinö Synt. 1892. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 21.3.1918.

MIKKOLA Oskari Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 15.2.1894 Oulaisissa. Kuol. 4.3.1975 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Lapin Rajav. I patr. Talvisodassa Jv.Koul.K 5, Er.P 37/5. Komp.

MYLLY Jaakko Työmiehen. Synt. 5.10.1887 Oulaisissa. Kuol. 17.7.1973 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

MYLLYLÄ Kaarlo Juhon Maanviljelijän poika. Synt. 8.2.1894 Kalajoella. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1922 Helsinkiin.

MYLLYLÄ Niilo Maanviljelijän poika. Synt. 8.5.1896 Kalajoella. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1922 Helsinkiin.

MYLLYLÄ Vilho Joel Maanviljelijän poika. Synt. 13.7.1898 Helsingissä. Vartiopalveluksessa. Muutti vuonna 1922 Helsinkiin.

MYLLYMÄKI Weini Pumpumiehen. Synt. 1888. Rautateiden palveluksessa.

MÄENPÄÄ Matti Eemeli Maanviljelijä. Synt. 20.8.1892 Ilmajoella. Kuol. 8.12.1930 Oulaisissa. Sotapoliisina Oulussa.

MÄKELÄ Aleksanteri Itsellinen. Synt. 9.5.1891 Alavudella. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Rajavartijana Torniojokivarressa. Muutti vuonna 1928 Alavudelle.

MÄKI-PENTTILÄ Matias August Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 25.9.1899 Nurmossa. Kuol. 8.2.1978 Oulaisissa. Vaimo Maria Johanna os. Honkala. Synt. 8.8.1901 Oulaisissa. Kuol. 10.12.1960 Oulaisissa. Lapset Tauno 1922, Helge 1926, Aale 1928, Saimi 1930, Meeri 1932, Terttu 1934, Irja 1936 ja Lauri 1943. Tarkemmat tiedot osallistumisesta sotaan vuonna 1918 puuttuvat. Talvisodassa KTR 21:ssä. Jatkosodassa 3.KKK/JR 32. Uhtua, Vuoninen, Pistojoeki, Korpivaara ja Tetri-vaara.

MÄNNISTÖ Johan (Jussi) Synt. 21.10.1892 Merijärvellä. Kuol. 1.4.1967 Oulaisissa. (Tarkemmat tiedot löytyvät Merijärven veteraanimatrikelista s. 14).

MÄNNISTÖ Johan Vilhelm Synt. 11.6.1900 Oulaisissa. Kuol. 16.2.1974 Merijärvellä. (Tarkemmat tiedot löytyvät Merijärven veteraanimatrikelista s. 14).

MÄNNISTÖ (Ylimännistö) Tuomas Maanviljelijä. Synt. 24.7.1891 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Sotapoliisina Oulussa. Tila liitettiin Merijärven vuonna 1930.

MÄYRÄ Antti Maanviljelijä. Synt. 15.4.1890 Haapavedellä. Kuol. 11.8.1961 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania.

MÄYRÄ Eskil Torppari. Synt. 2.11.1894 Oulaisissa. Kuol. 22.6.1922 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Vapautettiin palveluksesta 30.3.1918.

NEVALA Ville Synt. 1886. Oulu X komppania. Lapua.

NEVANPERÄ Vilhelm (Ville) Työmies. Synt. 14.10.1888 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua. Muutti vuonna 1931 Alatorniolle.

NIEMINEN (Niemi) Herman Einari Työmies. Synt. 11.5.1889 Ruovedellä. Kuol. 13.1.1974 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania.

NIKU Juho August Maanviljelijä. Synt. 29.6.1884 Haapavedellä. Oulun keskusvartiosto. Perhe muutti vuonna 1922 Piippolaan.

NIKULA Antti Viljami Maanviljelijä. Synt. 25.12.1901 Kalajoella. Kuol. 8.9.1975 Kokkolassa. Vaimo Sylvi Sofia os. Tuulas. Synt. 11.1.1906 Merijärvellä. Kuol. 8.6.1955 Oulaisissa. Lapset Niilo 1928, Veikko 1932, Helli 1934, Irja 1937, Martti 1943 ja Erkki 1947. Tykkimies. Vahtipalveluksessa Ka-

lajoen suojeluskunnan riveissä.

NISKANEN Antti Maanviljelijä. Synt. 8.9.1900 Nivalassa. Kuol. 24.1.1968 Oulaisissa. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

NISULA Emil Wilhelm Maanviljelijä. Synt. 1.8.1895 Oulaisissa. Kuol. 31.5.1941 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartijana Torniojokilaaksossa.

NORRENA Juho Oskari Työnjohtaja. Synt. 9.8.1888 Evijärvellä. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania. Muutti keväällä 1918 Kannukseen. (Kts. Kuva Valteri Lahden tietojen kohdalla.)

NUHA Matti Maanviljelijä. Synt. 24.12.1893 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1918 Merijärvelle.

OIVO Jaakko Vilhelm Maanviljelijä. Synt. 16.11.1896 Ylivieskassa. Kuol. 12.8.1988 Oulaisissa. Vaimo Lempi Edita os. Verronen. Synt. 18.11.1898 Sievissä. Kuol. 4.12.1858 Oulaisissa. Lapset Vilho 1923, Veikko 1929, Risto 1933, Veijo 1935, Martti 1938 ja Martta 1941.

OJA (Onnela) Johannes (Juho) Asemamies. Synt. 4.7.1892 Oulaisissa. Kuol. 7.6.1947 Oulaisissa. Sodan aikana rautatien palveluksessa.

OJALA Matti Maanviljelijä. Synt. 6.8.1881 Oulaisissa. Kuol. 18.2.1952 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

OLLILA Johannes (Juho) Maanviljelijä. Synt. 4.5.1894 Haapavedellä. Kuol. 13.4.1959 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

OLLIHONKA (Honkala) Matti Maanviljelijä. Synt. 23.12.1896 Oulaisissa. Kuol. 4.11.1963 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Vapautettiin myöhemmin palveluksesta.

PAJALA Heikki Viljam Maanviljelijä. Synt. 21.3.1893 Oulaisissa. Kuol. 30.9.1967 Oulaisissa. Vaimo Iida Johanna os. Koskela. Synt. 24.4.1894 Oulaisissa. Kuol. 13.3.1967 Oulaisissa. Lapset Olavi 1915, Lyyli 1919, Osmo 1921 ja Anneli 1935. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Raahan komennuskunta. Pohjois-Pohjanmaan JääkPat. Tampereen ja Viipurin valtauksat. Talvisodassa elintarvikevarikolla Oulaisissa hoitamassa rehujen ja elintarvikkeiden rautatiekuormuksista. Vs.mm. ja Ts.mm.

PALOLA Adiel Evert Maanviljelijän poika. Synt. 12.7.1887 Nivalassa. Vaimo Eedit Sofia os. Malo. Synt. 20.3.1901 Säräisniemellä. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua. Muuttivat vuonna 1921 Haapavedelle.

PALOKANGAS Nikodemus (Teemu) Maanviljelijä. Synt. 24.5.1896 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 16.3.1918.

PALOKANGAS Juho Viljami Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 26.5.1894 Oulaisissa. Kuol. 15.11.1973 Oulaisissa. Vaimo Fanni os. Alakulju. Synt. 24.4.1892 Oulaisissa. Kuol. 1.1.1980 Oulaisissa. Lapsi Yrjö 1923. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Osasto Villamo. Ryhmänjohtaja. Salla, Tolvantojärvi ja Kurtti. Oulaisten kunnanvaltuuston ja useiden kunnallisten lautakuntien sekä kirkkovaltuuston ja kirkkoneuvoston jäsen. Heimosotaristi, Sinen risti ja Js. mm.

PALORANTA Matti Synt. 1891. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

PARSTINAHO Klemens Työmies. Synt. 20.1.1888 O.l:n Pyhäjärvellä. Oulu X komppania. Lapua. Muutti vuonna 1931 Haapavedelle.

PAUNA Kalle Maanviljelijä. Synt. 12.9.1898 Kuusamossa. Kuol. 5.8.1974 Oulaisissa. Vaimo Susanna os. Kumpula. Synt. 23.11.1906 Kuusamossa. Kuol. 13.11.1977 Oulaisissa. Lapset Eila 1928, Maija-Liisa 1930, Erkki 1931, Sisko 1933, Aila 1938, Paavo 1941,

Maila 1943, Alpo 1946, Lauri 1947, Leena 1950 ja Tuula 1952. Soukelon taistelut Vienassa. Jatkosodassa Kiestingin ja Uhtuan suunnan taistelut.

PEKURI Toivo Rautatiekirjuri. Synt. 22.9.1892 Oulaisissa. Kuol. 17.12.1939 Oulaisissa. Ylioppilas. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Seinäjoen liikenneosastossa.

PELKONEN Lauri Työmies. Synt. 9.9.1887 Muhoksella. Kuol. 24.7.1945 Oulaisissa. Sotapoliisina Oulussa.

PELTOKOSKI Eero Heikki Työmies. Synt. 15.1.1897 Jurvassa. Kuol. 10.3.1940 Kuhmon suunnalla. (Tarkemmat tiedot löytyvät luvusta: Talvi- ja jatkosodan sankarivainajat.)

PELTOLA Jaakoppi Viljami Maanviljelijä. Synt. 24.7.1898. Kuol. 12.5.1995 Oulaisissa. Vaimo Iida os. Jylkkä. Synt. 17.12.1896 Oulaisissa. Kuol. 20.2.1975 Oulaisissa. Lapset Inkeri 1931, Reino 1934, Maria 1936, Kirsti 1937, Esko 1940 ja Anja 1942. Krenat.R/3. komppania. Kiväärinmies. Kyröskoski, Lempäälä ja Tampere.

PELTOLA Leo Maanviljelijä. Synt. 22.1.1891 Tammelassa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin myöhemmin palveluksesta. Muutti vuonna 1919 Tampereelle.

PELTOLA Väinö Johan Maanviljelijä. Synt.

24.6.1892 Oulaisissa. Kuol. 15.12.1967 Oulaisissa. Vaimo Anna os. Oikkonen. Synt. 2.1.1910 Oulaisissa. Lapset Toini 1927, Saara 1937, Leevi 1941 ja Matti 1948. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Pohjois-Pohjanmaan JääkPat. Kiväärinmies. Tampere ja Viipuri. Vs.mm.

PENTTI Jaakko Kauppias. Synt. 31.3.1888 Iissä. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua. Muutti vuonna 1937 Raaheen.

PENTTILÄ Antti Jaakko Synt. 1891. Oulu X komppania. Lapua.

Kustaa Penttilä (oik.) sotasairaalassa haavoittuaan vaikeasti Tampereen valtauksessa.

PENTTILÄ Kustaa Kanttori-urkuri. Synt. 8.10.1888 Nurmossa. Kuol. 16.7.1950 Oulaisissa. Vaimo Kreetta Matilda os. Viirimäki. Synt. 12.6.1896 Ylistarossa. Kuol. 23.1.1974 Oulaisissa. Lapset Saara 1922, Eeva 1926 ja Lauha 1936. Eteläpohjalaisten joukoissa Hämeessä. Haavoittui vaikeasti Tampereen valtauksessa. Oulaisten seurakunnan kanttori-urkuri vuosina 1918-1950.

PERIKANGAS Antti Vilho Maanviljelijä. Synt. 23.11.1890 Oulaisissa. Kuol. 9.7.1928 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu V komppania. Lapua.

PERIKANGAS Juho Eemil, Maanviljelijä. Synt. 27.12.1883 Oulaisissa. Kuol. 30.3.1971 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Mikkeli.

PERKIÖMÄKI Isakki Maalari. Synt. 5.1.1883 Kurikassa. Kuol. 19.6.1933 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

PERKIÖMÄKI Joonas Emil Maanviljelijä. Synt. 14.9.1887 Kurikassa. Kuol. 3.5.1971 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 16.3.1918. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen.

PERÄLEHTO Kaarlo Synt. 21.4.1893 Vihannissa. Kuol. 4.3.1948 Amerikassa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Rajavartijana Torniojokivarressa. Muutti vuonna 1922 Amerikkaan.

PIENIHÄKKINEN Heikki Maanviljelijä. Synt. 14.1.1886 Oulaisissa. Kuol. 26.10.1959 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

Vilhelm Pienihäkkinen.

rättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

PIENIHÄKKINEN Jaakko Maanviljelijä. Synt. 16.12.1888 Oulaisissa. Kuol. 10.1.1969 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 18.3.1918.

PIENIHÄKKINEN Vilhelm Maanviljelijä. Synt. 26.10.1890 Oulaisissa. Kuol. 17.7.1983 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vartiointitehtävissä. Oulu X komppania. Raahe. Oulu. Lapua.

PIENIPAAVOLA (Paavola) Aukusti Rakennusurakoitsija. Synt. 10.1.1894 Oulaisissa. Kuol. 23.7.1976 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Rajavartijana Torniojokivarressa.

PIENIPAAVOLA (Paavola) Toivo Puuseppä. Synt. 28.2.1886 Oulaisissa. Kuol. 4.10.1955 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Rajavartijana Torniojokivarressa.

PIETIKÄINEN Eemil Nestor Synt. 11.6.1886 Vesannossa. Oulun keskusvartiosto. Muutti vuonna 1926 Kanadaan.

PIETILÄ Matti Työmies. Synt. 15.9.1888 Oulaisissa. Kuol. 26.1.1961 Oulaisissa. Tykistö Pietarsaari. Oulu.

PIHLAJAOJA Iivari Maanviljelijä. Synt. 18.5.1893 Oulaisissa. Kuol. 24.8.1959 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

PIHLAJAOJA Matti Torppari. Synt. 8.1.1886 Oulaisissa. Kuol. 17.3.1923 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

PINOLA Valtteri Synt. 14.1.1896 Oulaisissa. Kuol. 6.12.1973 Merijärvellä. (Tarkemmat tiedot löytyvät Merijärven veteraanimatrikelista s. 15).

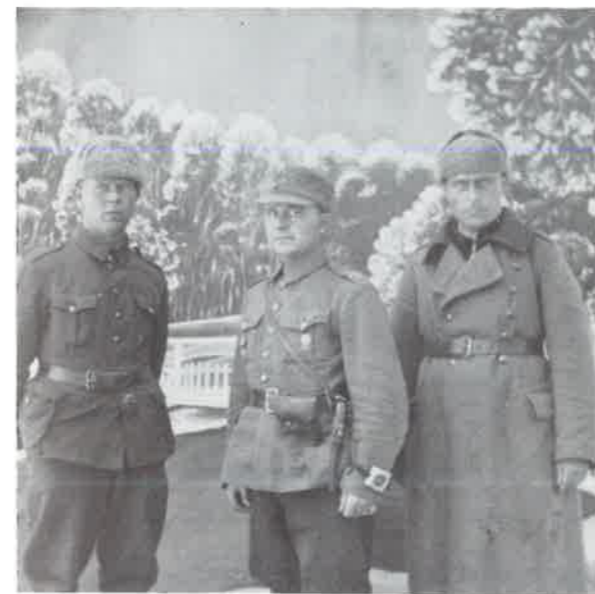

PIRKOLA Matti Viljam Liikemies. Synt. 11.6.1893

Haapavedellä. Kuol. 29.8.1975 Oulaisissa. Vaimo Fanni os. Peltola. Synt. 23.3.1897 Oulaisissa. Kuol. 28.4.1932 Oulaisissa. Lapset Matti Viljam 1922, Väinö Johannes 1925, Bertta Anna Liisa 1926, Fanny Emilia 1927 ja Terttu Helena 1929. Pohjois-Pohjanmaan JääkPat. Kapt. Damsteinin kompp. Kivääriryhmän johtaja. Tampere. Viipuri. Rautu. Haavoittui Raudun taistelussa. Talvi- ja jatkosodassa elintarvikevarikolla elintarvikkeiden vastaanotto- ja lähettämistehtävissä. Vs:n mitalit (2 kpl), Sininen risti. Vm 2 ja Muistomitalit.

PIRTTIKOSKI Abram (Aappo) Viljam Maanviljelijä. Synt. 1.10.1896 Oulaisissa. Kuol. 22.5.1981 Oulaisissa. Vaimo Elina os. Pyy. Synt. 6.3.1903 Oulaisissa. Kuol. 19.4.1957 Oulaisissa. Lapset Johan 1930 ja Olavi 1933. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Kivisalmen ja Kilislammen taistelut.

PIRTTIKOSKI Juho Kasper Maanviljelijä. Synt. 2.8.1883 Oulaisissa. Kuol. 5.9.1929 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

Matti Pirttikoski (keskellä) oli mukana Oulun valtauksessa.

PIRTTIKOSKI Matti Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 25.7.1899 Oulaisissa. Kuol. 1.11.1985 Oulaisissa. Vaimo Milka Sofia os. Ylitalo. Synt. 18.9.1908 Haapavedellä. Kuol. 21.5.1942 Oulaisissa. Lapset Liisa 1929 ja Tapani 1938. Oulun valtaus. Talvisodassa 4/JR 40. Ryhmänjohtaja. Märkäjärvi ja Vilajoki. Jatkosodassa talousaliupseeri ja ryhmänjohtaja. Vuokkiniemi ja Uhtuan suunta. Oulaisten suojeluskunnan jäsen 1918-1944. Vs.mm., Sininen risti, Ts.mm., Js.mm. ja Lapin sodan mr.

PIKKARAINEN Petter Aadolf Maanviljelijä. Synt. 18.3.1896 Oulussa. Kuol. 21.4.1980 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

PLANTING Väinö Ferdinand Frans Nimismies. Synt. 3.3.1891 Oulussa. Vapaaehtoinen. Toimi Oulaisten suojeluskunnan paikallispäällikkönä ja esikunnan jäsenenä. Muutti vuonna 1923 Ouluun.

ten suojeluskunnan paikallispäällikkönä ja esikunnan jäsenenä. Muutti vuonna 1923 Ouluun.

POHJANEN Jaakko Vilhelm Maanviljelijä. Synt. 14.7.1899 Ylivieskassa. Asui Oulaisissa vuosina 1903-1930. (Tarkemmat tiedot löytyvät Merijärven veteraanimatrikelista s. 15).

POUTINEN Arvid Armas Maanviljelijä. Synt. 20.2.1891 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

PUOLITAIVAL Matti Kirvesmies. Synt. 21.12.1896 Haapavedellä. Kuol. 16.6.1970 Oulaisissa. Vaimo Tyne Maria os. Pajala. Synt. 12.12.1908 Haapavedellä. Kuol. 5.3.1942 Helsingissä. Lapset Arvo 1927, Kalevi 1928, Hannu 1930, Antti 1932, Anna-Liisa 1932, Leevi 1934 ja Tauno 1938. JääkPat. Oulu ja Tampere.

PUTILA Väinö Johannes Maanviljelijän poika. Synt. 28.11.1901 Oulaisissa. Kuol. 7.5.1928 Oulaisissa. Raaheen vapaaehtoinen komennuskunta.

Herman Putkonen (oik.) palveli sodan aikana lääkintäjoukoissa.

PUTKONEN Herman Maanviljelijä. Synt. 30.7.1893 Pieksämäellä. Kuol. 15.3.1931 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Sodassa sanitääri-eli lääkintäjoukoissa. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen.

PYRRÖ Otto Maanviljelijä. Synt. 9.4.1893 Oulaisissa. Kuol. 22.12.1959 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

PYY-JAAKOLA Antti Synt. 1890. Oulu X komppania. Lapua.

PYYKÖLÄ Matti Työmies. Synt. 1.11.1891 Oulaisissa. Kuolajärvi VIII komppania. Muutti vuonna 1929 Kuusankoskelle.

RAJANIEMI Juho Fritiof Maanviljelijä. Synt. 21.3.1895 Ilmajoella. Kuol. 14.7.1987 Oulaisissa. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1952 Ilmajolta Oulaisiin.

RANTA-ESKOLA Kaarlo Emil Maanviljelijä. Kersantti. Synt. 27.3.1897 Oulaisissa. Kuol. 13.4.1962 Oulaisissa. Vaimo Hilma Aliina os. Ylikangas. Synt. 2.11.1895 Oulaisissa. Kuol. 1.8.1974 Oulaisissa. Lapset Tauno 1922, Eeva 1923, Kaarlo 1925, Paavo ja Toivo 1929. Kaartin JääkPat/4. Komennettiin Petsamon retkikuntaan 22.12.1919. Osallistui talvi- ja jatkosotaan. KkorjR. Uhtuan suunnan taistelut. Vs.mm. ja Pohjois-Viinan risti.

RANTA-ESKOLA (Äijänaho) Matti Suutari. Korpraali. Synt. 1.3.1899 Oulaisissa. Kuol. 25.6.1959 Oulaisissa. 1. vaimo Emma os. Hietaharju. Synt. 22.8.1899 Kälviällä. Kuol. 22.11.1931 Oulaisissa. 2. vaimo Anna Lempi os. Mäyrä. Synt. 8.1.1910 Oulaisissa. Kuol. 3.8.1976 Oulaisissa. Lapset Veikko 1923, Reino 1924, Terttu 1926, Kalervo 1927, Raili 1933, Rauha 1934, Aira 1935, Raimo 1936, Alpo 1938, Martti 1939, Maila 1941, Voitto 1942 (k.), Kauno 1943 (k.), Irene 1945, Vesa 1946, Paavo 1947, Pirkko 1949 ja Seppo 1951. Suodenniemi, Mouhijärvi ja Vammala. Talvisodassa kiväärimiehenä Sallan suunnalla. Jatkosodassa korjausryhmässä Uhtuan suunnalla. Vs.mm.

RANTA-ESKOLA Rafael (Jeeli) Maanviljelijä. Synt. 2.1.1889 Oulaisissa. Kuol. 21.7.1938 Oulaisissa. Vaimo Helmi Julia os. Törmälä. Synt. 1.9.1898 Yhdysvalloissa. Kuol. 28.10.1943 Oulaisissa. Kaino 1923 (k.), Toini (k.), Anja 1927, Eeva 1929, Reijo 1932 (k.), Reijo 1934 ja Toini 1937. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tamperen valtaus.

RAUDASKOSKI Eino Henrikki Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 4.3.1899 Oulaisissa. Kuol. 4.8.1980 Oulaisissa. Vaimo Tyyne Sofia os. Mäkinen. Synt. 12.12.1889 Jalasjärvellä. Kuol. 13.3.1971 Oulaisissa. Lapset Onni 1922, Oiva 1924, Osmo 1927 ja Mirja 1934. Vartiointitehtävissä. Talvisodassa kranaatinheitinmiehenä. Pitkäranta ja Juntusranta. Jatkosodassa hevostmiehenä. Vuonninen, Pistojohti ja Uhtuan suunta.

RAUDASKOSKI Eino Henrikki Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 4.3.1899 Oulaisissa. Kuol. 4.8.1980 Oulaisissa. Vaimo Tyyne Sofia os. Mäkinen. Synt. 12.12.1889 Jalasjärvellä. Kuol. 13.3.1971 Oulaisissa. Lapset Onni 1922, Oiva 1924, Osmo 1927 ja Mirja 1934. Vartiointitehtävissä. Talvisodassa

RAUDASKOSKI Juho (Jussi) Eemil Maanviljelijä. Synt. 1.12.1888 Oulaisissa. Kuol. 27.3.1957 Oulaisissa. Vaimo Kaisa Liisa os. Takaloeskola. Synt. 23.12.1883 Oulaisissa. Kuol. 31.5.1956 Oulaisissa. Lapset Toivo 1912, Vieno 1914, Eeva 1915 ja Vilho 1919. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania. Lapua ja Viipuri.

RAUDASKOSKI Väinö Sanfrid Työnjohtaja. Synt. 4.2.1887 Ylivieskassa. Kuol. 30.3.1966 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Rajavartijana Torniojokivarressa.

RAUTAKOSKI Heikki Synt. 25.6.1901 Oulaisissa. Kuol. 25.5.1932 Amerikassa. Aunuksen retki. Isontalon komppania. Muutti vuonna 1928 Amerikkaan.

RAUTIO Vilhelm Viktor Pienviljelijä. Synt. 11.2.1888 Oulaisissa. Kuol. 14.12.1956 Oulaisissa. Vaimo Fanni os. Kalliokangas. Synt. 3.3.1886 Oulaisissa. Kuol. 3.5.1958 Oulaisissa. Lapset Voitto 1919 ja Vieno 1921. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania. Lapua.

RAUTIOAHO Aarne Artturi Synt. 3.10.1901 Oulaisissa. Kuol. 1.4.1993 Haapavedellä. (Tarkemmat tiedot löytyvät Haapaveden veteraanimatrikelista s. 210).

RAUTIO(AHO) Henrik (Heikki) Viktor Maanviljelijä. Synt. 12.11.1888 Oulaisissa. Kuol. 8.10.1969 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

RAUTIOLA Heikki Työmies. Synt. 5.11.1884 Oulaisissa. Kuol. 2.8.1964 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

RAUTIOLA Otto Työmies. Synt. 28.1.1887 Oulaisissa. Kuol. 30.4.1947 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

RIEMULA (Arola) Heikki Maanviljelijä. Synt. 7.6.1887 Oulaisissa. Kuol. 19.1.1962 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

RUNTUJÄRVI Adolf Filemon Työmies. Synt. 7.3.1894 Kokkolassa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1943 Kokkolaan.

RUNTUJÄRVI Kustaa Laurentius (Lauri) Vänrikki. Synt. 10.8.1892 Kokkolassa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1921 Raahen, missä toimi muun muassa Raahen suojeluskuntapiirin sotilasohjaajana.

RUOKOKOSKI Aaron Eemil Simeon Maanviljelijä. Synt. 23.9.1896. Kuol. 8.1.1957 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

RUOKOKOSKI Frans Suutari. Synt. 26.9.1884 Ylivieskassa. Kuol. 4.9.1937 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Rajavartija Torniojokivarressa.

RUOKOKOSKI Sylvester Maanviljelijän poika. Synt. 1.1.1886 Oulaisissa. Kuol. 23.2.1933 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

RÄTTYÄ Heino Osvald Torpparin poika. Synt. 14.3.1892 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1931 Merijärvelle.

RÄTTYÄ Svante Matias Työmies. Alikersantti. Synt. 15.9.1899 Oulaisissa. Kuol. 23.11.1965 Oulaisissa. Vaimo Tyyne Maria os. Sillankorva. Synt. 24.1.1910 Oulaisissa. Lapset Aino 1929, Anni 1930, Sanni 1934 ja Maire 1940. Vartiointitehtävissä. Otti osaa talvi- ja jatkosotaan. Jatkosodassa ajomiehenä PstK/JR 11. Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonninen, Pistojohti, Korpivaara, Tetrivaara sekä Uhtuan länsi- ja pohjoispuolen taistelut.

Vaimo Jenni os. Sorvisto. 15.6.1891 Oulussa. Kuol. 14.9.1959 Oulaisissa. Lapset Heikki 1927 ja Paavo 1932. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania. Lapua. Tampereen seudun taistelut. Talvisodassa ilmavartiosta ja vartiointitehtävissä rautatiesillä. Jatkosodassa työtehtävissä työvelvollisena.

RÖYTTÄ (Kirkkosaari) Väinö Edvard Osuuskaupan hevosmies. Synt. 23.5.1888 Oulaisissa. Kuol. 10.5.1960 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Rautatieaseman yövartija.

SAARELA Emil Maanviljelijä. Synt. 27.1.1891 Oulaisissa. Kuol. 20.2.1967 Oulaisissa. Tykistö Pietarsaari. Oulu III komppania. Lapua.

SAARELA Heino Renki. Synt. 3.5.1894 Oulaisissa. Kuol. 8.7.1925 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

SAARI Jaakko Vihtori Maanviljelijä. Synt. 27.3.1892 Ilmajoella. Kuol. 13.8.1948 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Vapautettiin palveluksesta 20.3.1918. Oulaisten kunnanvaltuuston varapuheenjohtaja vuosina 1937-1943 ja puheenjohtaja vuosina 1944-1945.

SAARINEN William Valfrid Itsellinen. Synt. 21.10.1889 Merikarvialla. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua. Muutti vuonna 1919 Paavolaan.

RÖYTTÄ (Kirkkosaari) Aarne Einari Pienviljelijä. Synt. 23.5.1891 Oulaisissa. Kuol. 1.10.1973 Oulaisissa.

SADINMAKI Nikodemus Seppä. Sotamies. Synt. 30.3.1894 Ylivieskassa. Kuol. 8.4.1964 Oulaisissa. Vai-

mo Iida Johanna os. Vaikonpää. Synt. 10.9.1897 Oulaisissa. Kuol. 24.5.1983 Oulaisissa. Lapset Aukusti 1921, Hanna 1930, Aune 1933 ja Eino 1938. IV/Vaasan II JääkR. Kiväärimies. Kalevankangas, Tampere, Tarpila, Rajamäki, Raivola ja Rajajoki. Talvisodassa linnoitustöissä Karjalan kannaksella. Vs.mm. ja Ts.mm.

SAHLGREN Kaarle Akseli Maanviljelijä. Synt. 5.11.1895 Oulaisissa. Kuol. 1.2.1974 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

SAIKKALA Nestor Edvin Maanviljelijä. Synt. 2.5.1883 Honkilahdella. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1916 Kaarinasta Oulaisiin ja täältä Vihantiin kesällä 1918.

SALMIKANGAS Jaakko Itsellinen. Synt. 10.6.1892 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Perhe muutti vuonna 1924 Kemian maaseurakuntaan.

SALMINEN Aukusti Villehard Kauppias. Synt. 21.9.1891 Laukaassa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari. Muutti vuonna 1923 Paavolaan.

SALONPÄÄ Joel Jaakob Pientilallinen. Synt. 1.1.1891 Oulaisissa. Kuol. 4.10.1933 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari.

SARKOLA (vuoteen 1914 Färm) Johanna (Hanna) Karoliina Diakonissa. Synt. 25.5.1873 Teiskossa. Sairaanhoidtajana Vaasan sotilassairaalassa. Työskenteli vuosina 1908-1920 Oulaisten seurakunnan diakonissana. Muutti Teiskoon vuonna 1923.

SAVALLAMPI Eemil Maanviljelijä. Synt. 26.6.1887 Oulaisissa. Kuol. 26.6.1987 Oulaisissa. Vaimo Jenni Kustaava os. Petäjäniemi. Synt. 12.7.1895 Oulaisissa. Lapset Ines 1917, Aino 1919, Meimi 1921, Eila 1923, Teodor 1924, Kerttu 1927, Salli 1929, Oiva 1931, Pauli 1934, Eini 1936 ja Aili 1939. Vartiointitehtävät Oulaisissa. Rajavartija Torniojokivarressa.

Kustaa Seppälä (toinen vas.) matkasi rintamalle etelä-pohjalaisissa joukoissa.

SAVALLAMPI (Ojala) Matti, Maanviljelijä. Synt. 18.2.1887 Oulaisissa. Kuol. 1.8.1948 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

SAVALLAMPI Niilo Työmies. Synt. 21.11.1893 Merijärvellä. Kuol. 7.6.1986 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 27.3.1918.

SAVALLAMPI Otto Maanviljelijä. Synt. 28.10.1892 Oulaisissa. Kuol. 1.2.1971 Oulaisissa. Vaimo Anna Alina os. Pohjanen. Synt. 2.11.1892 Ylivieskassa. Lapset Voitto, Veikko, Väinö ja Aune. Kiväärimies. Kuolajärvi VIII komppania. Kilislampi ja Kuolajärvi. Vm 2, Vs.mm. ja Ts. mm.

SEPPÄLÄ Kustaa Viljami Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 17.4.1896 Kauhavalla. Kuol. 6.4.1955 Merijärvellä. Vaimo Anna Aadolfiina os. Sepponen. Synt. 31.10.1897 Alahärmässä. Kuol. 3.9.1991 Merijärvellä. Lapset Toivo Johannes 1918, Voitto Iisakki 1921, Anna Liisa 1927 ja Kustaa Henrik 1935. Vaasan JääkPat. Tampereen valtaus. Haavoittui Tampereella. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen.

SIIRTOLA Heikki Torppari. Synt. 25.12.1888 Oulaisissa. Kuol. 13.4.1920 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

SIIRTOLA Jaakko Pientilallinen. Synt. 15.12.1890 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

SIMILÄ Matti Pienviljelijä. Synt. 12.12.1886 Vihannissa. Kuol. 16.10.1955 Oulaisissa. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

SJÖBERG Johan Hilding. Maanviljelijä. Synt. 21.4.1893 Kauhavalla. Kuol. 17.6.1955 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

STENBÄCK (v:sta 1935 Ketopuro) Matti Sahatyömies. Synt. 24.3.1891 Oulaisissa. Kuol. 4.12.1955 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 20.3.1918.

SUKSI Feliks Synt. 1886. Asemamiehenä rautateillä.

SUOTULA Heikki Pientilallinen. Synt. 14.11.1883 Oulaisissa. Kuol. 25.7.1959 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

SUVANTO Heikki Synt. 1891. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

SYRÉN Kaarle (Kalle) Juho Asemamies. Synt. 2.9.1889 Oulaisissa. Palveli rautateillä. Muutti vuonna 1926 Ouluun.

SYRÉN (Saraniva) Hugo Liikeapulainen. Synt. 9.4.1900. Kuol. 28.7.1941 Pistojoella. Vapaaehtoinen. Sodassa sanitääri- eli lääkintäjoukoissa. (Tarkemmat tiedot löytyvät luvusta: Talvi- ja jatkosodan sankarivainajat).

SÄILÄ (ent. Grönroos) Sigríd Aleksandra Kosmetologi. Synt. 27.4.1899 Kivennavalla. Kuol. 3.1.1975 Varkaudessa. Vapaaehtoisena muonittajana Hämeen rintamalla. Mukana Lotta Svärdirin Oulaisten osaston toiminnassa. Talvi- ja jatkosodassa muonitustehtävissä, keskuksessa, varusjaoston päällikkönä, postissa ja kortistinhoitajana. Vs.mm. ruusun ja soljen kera, Ts.mm., Js.mm.

TAKALO-ESKOLA (o.s. Länne) Aina Helena Emäntä. Synt. 15.4.1878 Lapissa. Kuol. 10.4.1932 Oulaisissa. Puoliso Jaakko Takalo-Eskola. Synt. 24.11.1878 Oulaisissa. Kuol. 23.3.1951 Oulaisissa. Lapset Matti 1920 (k.), Jussi 1922 ja Marja 1929. Vapaaehtoisena muonittajana Hämeen rintamalla. Työskenteli vuosina 1906-1914 Oulaisten karjantarkastusyhdistyksen karjakoassistenttina.

TAKALOKASTARI Matti Mylläri. Alikersantti. Synt. 13.9.1895 Ylivieskassa. Kuol. 18.9.1968 Oulaisissa. Vaimo Fanni Auroora os. Hannus. Synt. 16.3.1905 Oulaisissa. Kuol. 30.11.1961 Oulussa. Lapset Reino Johannes 1924, Urho Matias 1925, Benjam Sylvesteri 1928, Tennes Kallervo 1929, Tauno Elo 1931,

Teuvo Uolevi 1933, Jouko Armas 1935, Eeva Salme Emilia 1940, Raiili Marjatta 1945 ja Veli Oiva 1950. Pohjois-Pohjanmaan JääkPat/4. Komp. sekä 5. JääkR/I Pat. Partionjohtaja. Kuukkala, Ollila ja Rajajoki. Talvisodassa koulutusaliupseerina. Jatkosodassa 60. sotasairaalan muonitusaliupseerina Oulaisissa tehtävänä muonan hankinta ja muonavaraston hoito. Vs.mm., Sininen risti ja Js.mm.

TAKALOKASTARI Taavetti Synt. 1895. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot osallistumisesta vuoden 1918 sotaan puuttuvat.

TAPANILA Johannes (Janne) Maanviljelijä. Synt. 10.12.1893 Muhoksella. Kuol. 3.3.1946 Paavolassa. Muutti vuonna 1917 Lumijoelta Oulaisiin ja täältä edelleen Pyhäjoelle vuonna 1919. (Tarkemmat tiedot löytyvät Pyhäjoen veteraanimatrikelista s. 17).

TAPANILA Väinö Synt. 19.9.1892 Muhoksella. (Tarkemmat tiedot löytyvät Pyhäjoen veteraanimatrikelista s. 17).

TASKILA Heino Synt. 1896. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Rajavartijana Torniojokivarressa.

TASKILA Matti Jalmari Maanviljelijä. Synt. 28.10.1898 Vihannissa. Kuol. 4.10.1957 Oulaisissa. Vaimo Lyidia Eliina. Synt. 9.4.1898 Ylivieskassa. Kuol.

23.2.1932 Oulaisissa. Lapset Matti 1925 ja Tauno 1928. Kaartin JääkPat/3. Komp. Komennettiin Petsamon retkikuntaan.

TEERIJOKI Väinö Aleksis Liikemies. Synt. 4.12.1892 Orivedellä. Kuol. 16.2.1980 Raisiossa. Vaimo Laura Maria os. Kärnä. Synt. 4.8.1900 Ylistarossa. Lapset Vilho Sakari 1925 ja Eero Ilmari 1926. Käynyt kansanopiston ja maamieskoulun. Vöyrin sotakoulun mukana Ruoveden, Vaskiveden ja Tampereen taisteiluissa. KrenatR:n TäydP:n joukkueenjohtaja. Toimi kolmen vuoden ajan Oulaisten suojeluskunnan paikallispuhallikkonä. Vuosina 1939-1942 Oulaisten vss-päällikkö. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen. Vm 2, Vs.Mm., Tamp.Mm., Viip.Mm., Ts.mm. ja Js. mm.

Albinus Tenkula (oik.) osallistui sotatapahtumiin muun muassa Karjalassa.

TENKULA Albinus Henrik Maanviljelijä. Synt. 11.5.1889. Kuol. 4.3.1974 Oulaisissa. Vaimo Lyydi Vilhelmiina os. Knuuttila. Synt. 15.1.1897. Kuol. 7.4.1935. Lapset Ester 1921, Heikki 1923, Kallervo 1924, Impi 1926, Eeva 1927, Kaarina 1928, Vieno 1931, Aili 1933 ja Sisko 1935. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari. Hevososasto 2. Vääpelin tehtävät. Antrea ja Rautu.

TENLÉN (v:sta 1935 Tena) Paul Emil Maanviljelijä. Synt. 2.11.1885 Oulaisissa. Kuol. 16.4.1944 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 11.4.1918.

TIKKA Heikki Työnjohtaja. Synt. 31.7.1894 Oulaisissa. Kuol. 10.9.1957 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

TIKKA Johan Leopold Työmies. Synt. 26.1.1892 O.l:n Pyhäjärvellä. Kuol. 28.10.1934 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

TIKKA Juho Emil Työmies. Synt. 4.3.1887 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1948 Ylitorniolle.

TIKKALA Jaakko Työmies. Synt. 22.5.1886 Oulaisissa. Kuol. 3.8.1921 Oulaisissa. Lapin jääkärien komennuskunta/V komppania.

TIPPULA (Siirtola) Johannes Maanviljelijä. Synt. 14.10.1895 Oulaisissa. Kuol. 15.1.1972 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

TIRILÄ Tapani Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 23.8.1891 Oulaisissa. Kuol. 5.7.1972 Oulaisissa. Vaimo Aino Maria os. Kiviranta. Synt. 13.8.1892 Oulaisissa. Kuol. 4.7.1924 Oulaisissa. Lapset Tapani 1918 ja Veikko 1921. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania. Lapua. Oulaisten

kunnanvaltuuston ja -hallituksen sekä useiden kunnallisten lautakuntien jäsen. Oulaisten kirkkovaltuuston ja kirkkohallintokunnan jäsen.

TIRILÄ Väinö Maanviljelijä. Synt. 1.7.1897 Oulaisissa. Kuol. 16.2.1971 Oulaisissa. Vaimo Iida Maria os. Soukka. Synt. 5.11.1899 Ylivieskassa. Kuol. 5.10.1970 Oulaisissa. Lapset Arvo 1919, Raune 1922 ja Toini 1936. Vartiointitehtävissä Oulaisissa. Suoritti asevelvollisuutensa Vaasassa vuosina 1919-1920

Jääkäriprikaatin miinanheitinkomppaniassa.

TOLONEN Johannes (Hannes) Metsätyönjohtaja. Alikersantti. Synt. 11.2.1894 Utajärvellä. Kuol. 4.1.1952 Oulaisissa. Vaimo Olga Aleksandra os. Putti. Synt. 7.9.1895 Kiikassa. Kuol. 12.12.1972 Oulaisissa. Lapset Jussi Esaias 1923, Sirkka Helena 1927 ja Pirkko Sisko 1929. Vapaaehtoinen. PionPat. Ryhmänjohtaja. Kuhmoi-

nen, Vesilahti, Lempäälä, Tampere ja Kotka. Haavoittui Tampereella. Talvisodassa 8/JR 27. Ryhmänjohtaja. Kuhmon taistelu. Kunnostautui urheilussa, erityisesti hiihtäjänä. Vm 2. Tamp.Mm., Vs.mm. ja Ts. mm.

TORKKOLA Aappo Maanviljelijän poika. Synt. 23.9.1885 Haapavedellä. Kuol. 21.2.1933 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

TORKKOLA Eino Metsätalousneuvoja. Synt. 30.7.1903 Paavolassa. Kuol. 18.11.1970 Oulaisissa. 1. vaimo Hilja os. Anttila. Synt. 18.11.1905 Oulaisissa. Kuol. 9.5.1955 Oulaisissa. 2. vaimo Bertta Elisabet os. Niskanen. Synt. 4.5.1902 Helsingissä. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

TORKKOLA Jaakko Johannes Maanviljelijä. Synt. 25.4.1890 Haapavedellä. Kuol. 18.3.1925 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu.

TOSSAVAINEN Juho (Jussi) Eemeli Työmies. Synt. 19.10.1894 Kiuruvedellä. Kuol. 25.7.1965 Oulaisissa. Vapaaehtoinen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

TUKALA Eemil Sahatyömies. Synt. 14.8.1893 Oulaisissa. Kuol. 4.7.1967 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

TUOMAALA Antti Antinpoika Työmies. Synt. 25.7.1893 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen.

Jaakko Johannes Torkkola.

Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1931 Kemin maaseurakuntaan.

TUOMAALA Antti Oskari Synt. 11.5.1892 Oulaisissa. Oulu X komppania. Lapua. Muutti vuonna 1959 Ouluun.

TUOMAALA Heikki Pienviljelijä. Synt. 2.1.1894 Oulaisissa. Kuol. 3.12.1938 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

TUOMIKOSKI Aaro Siimeon Maanviljelijä. Väepeli. Synt. 5.12.1895 Oulaisissa. Kuol. 28.1.1985 Oulussa. Vaimo Olga os. Soukka. Synt. 20.7.1895 Ylivieskassa. Kuol. 16.8.1964 Oulussa. Lapset Eero Aaro 1922, Sisko Saara 1925 ja Elsa Kaisa Tuulikki 1930. Oulun II vapaehtoisen rintamakomennuskunta. Tampereen valtaus, Lempäälä, Ky-

röskoski, Karkku ja Tyrvää. Talvisodassa Jv.Koul.K. 5:n huoltoväepelinä. Vs.mm. ja Ts.mm.

TURKKA Juho Synt. 1890. Tykistö Pietarsaari.

TURJA Onni Vilhelm Torpparin poika. Synt.

29.5.1895 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1920 Lahteen.

TYYSKÄ Heikki Maanviljelijä. Synt. 28.2.1887 Merijärvellä. Kuol. 3.11.1955 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

TÖRMÄLÄ Alfred Andreas Kirvesmies. Synt. 12.8.1886 Oulaisissa. Kuol. 4.2.1957 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

TÖRMÄLÄ Johan Vihtori Synt. 12.10.1888 Oulaisissa. Oulu III komppania. Lapua.

TÖRMÄLÄ Vilhelm (Ville) Arttur Maanviljelijän poika. Synt. 20.1.1896 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1931 Ouluun.

UUSITALO Heikki Maanviljelijä. 25.1.1900 Oulaisissa. Kuol. 3.1.1971 Oulaisissa. Vaimo Helmi Maria os. Ketonen. Synt. 20.7.1899. Kuol. 24.6.1982 Oulaisissa. Lapset Erkki 1922 ja Hilikka 1928. Vartiointitehtävissä Oulaisissa. (Kts. Kuva Matti Alakastarin tietojen kohdalla.)

UUSITALO Juho Mylläri. Synt. 22.4.1891 Oulaisissa. Kuol. 7.4.1984 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 8.4.1918.

VAIKONPÄÄ Heino Maanviljelijän poika. Synt. 18.12.1891 Oulaisissa. Kuol. 26.4.1923 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari.

VAIKONPÄÄ Jaakko Maanviljelijä. Synt. 20.8.1893 Oulaisissa. Kuol. 2.9.1971 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

VALKJÄRVI Viktor Arvid Työnjohtaja. Maanviljelijä. Synt. 18.9.1890 Urjalassa. Kuol. 28.12.1963 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Rajavartiijana Torniojokivarressa. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen.

WALLIN Juho Suutari. Synt. 1.9.1892 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen, josta vapautettiin 9.4.1918. Muutti vuonna 1931 Kemin maaseurakuntaan.

VANHAKANGAS Viktor (Vihtori) Henrik Mäkitupalaisen poika. Synt. 6.8.1895 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1931 Paavolaan.

VANHALUKKARI (Vähätörmälä) Matti Maanviljelijä. Synt. 6.9.1887 Oulaisissa. Kuol. 26.12.1963 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

VARILA Eljas Parantolan lääkäri. Synt. 14.7.1886 Kaustisilla. Kuol. 12.3.1943 Oulaisissa. Vaimo Lily Synnöve os. Hedman. Synt. 25.5.1890 Kokkolassa. Kuol.

Oulaisten parantolan potilaita ja henkilökuntaa. Keskellä istumassa parantolan lääkäri Eljas Varila.

31.7.1949 Oulaisissa. Lapset Mirjam 1912, Matti 1913, Maija 1917, Kai 1918, Liisa 1920, Erkki 1921 ja Lena 1924. Karjalan retkikunnassa eversti Malmi joukoissa. Mukana suoje-luskuntatyössä Nilsiässä, Alavudella ja Oulaisissa. Raahen suoje-luskuntapiiriin lääkäri 1926-1927.

WEIJO Wiljo Arvid Kunnanlääkäri. Synt. 9.10.1887 Korpilahdella. Vaimo Hilja Maria os. Tornainen. Synt. 27.8.1893. Lapsi Osmo Johannes 1917. Ambulanssijoukoissa. Oulaisten kunnanlääkäri vuosina 1916-1919. Muutti vuonna 1919 Rantasalmelle.

VEPSÄLÄINEN Hannes Synt. 1894. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Vapautettiin palveluksesta 20.3.1918.

VERIÖ Väinö Iivar Henrik Sahan konttoristi. Synt. 11.8.1888 Jalasjärvellä. Toimi jääkärivärvääjänä ja Oulaisten suoje-luskunnan paikallispäällikkönä. Muutti Kasiksiin vuonna 1921.

VIERIMAA Karl (Kalle) Edvard Muurari. Synt. 21.12.1891 Oulaisissa. Kuol. 27.6.1959 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tykistö Pietarsaari.

VIERIMAA Sigfrid (Sihveri) Maanviljelijä. Synt. 2.12.1888 Oulaisissa. Kuol. 31.7.1962 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

VIITALA Ilmari Niilo Pankinjohtaja. Synt. 19.7.1898

Kortesjärvellä. Tarkemmat tiedot puuttuvat. Muutti vuonna 1935 Rovaniemeltä Oulaisiin ja täältä vuonna 1958 Lahteen. Oulaisten kunnanvaltuuston jäsen.

Vas. Johannes Härö, Juho Hakala, Aaro Tuomikoski, Adrian Vinkki ja Heikki Käpylä.

VINKKI Adrian Maanviljelijä. Synt. 12.8.1894 Oulaisissa. Kuol. 2.3.1995 Oulaisissa. Vaimo Anna os. Vilminko. Synt. Vihannissa. Kuol. 5.6.1927 Oulaisissa. Lapset Kerttu 1921, Martta Inkeri 1923 ja Eila Kyllikki 1926. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Talvisodassa täydennysjoukoissa.

VINKKI Matti Pientilallinen. Synt. 24.3.1879 Oulaisissa. Kuol. 29.8.1961 Oulaisissa. Oulun keskusvartiosto.

VUORI Jaakko Toivo Kunnankirjuri. Kersantti. Synt. 20.5.1898 Ylihärmässä. Oli perustamassa Ylihärman suojeluskuntaa. Vilppula ja Tampere. Oulaisten suojeluskunnan paikallispäällikkö osan vuodesta 1940 ja 1944. Hoiti talvisodan aikana erilaisia joukkojen, hevosten ja ajoneuvojen kuljetushuoltotehtäviä. Oulaisten kunnankirjuri 1933-1945. Muutti vuonna 1951 Evijärvelle. Ilk. Vm, Vs. mm., Vilppulan risti sekä Tampereen vall. mm.

VÄHÄHEIKKILÄ (Heikkilä) Juho Viktor Maanviljelijä. Synt. 12.10.1888 Oulaisissa. Kuol. 19.4.1963 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

VÄHÄTÖRMÄLÄ Hannes Synt. 1886. Sodan aikana Mikkelissä.

VÄHÄTÖRMÄ Matti Maanviljelijä. Synt. 6.5.1892 Oulaisissa. Kuol. 27.11.1967 Oulaisissa. Vaimo Martta Alina os. Hanhela. Synt. 21.4.1903 Oulaisissa. Lapset Niilo 1929, Mirja 1932, Kalevi 1936, Kerttu 1939, Kaarina 1944 ja Esko 1947. Raahen vapaaehtoinen komennuskunta. Pohjois-Pohjanmaan JääkPat. Kiväärinmies. Tampereen ja Viipurin seudun taistelut. Oulaisten kirkkovaltuuston jäsen.

VÄHÄTÖRMÄ Otto Maanviljelijä. Synt. 29.4.1895 Oulaisissa. Kuol. 4.6.1932 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa vakinaiseen palvelukseen. Oulun I JääkP/konekiväärikomppania.

VÄHÄTÖRMÄ Väinö Työmies. Synt. 25.5.1891 Oulaisissa. Kuol. 26.2.1944 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu X komppania. Lapua.

VÄÄTÄINEN Antti Metsäpiiripäällikkö. Kersantti. Synt. 7.3.1897 Nilsissä. Kuol. 2.10.1945 Oulaisissa. Muutti Oulaisiin Kalajoelta vuonna 1938. Osallistui vapaussotaan. Talvisodassa puhelinvartioston päällikkönä Oulaisissa ja kutsunta-asioiden vääpelinä Kokkolan sotilaspiirin esikunnassa.

YLIKANGAS Kaarlo Henrik Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 22.1.1897 Oulaisissa. Kuol. 29.5.1940 Oulaisissa. Vaimo Joosefiina os. Pienihäkkinen. Synt. 24.9.1898 Oulaisissa. Kuol. 3.7.1988 Oulaisissa. Lapset Sylvi,

Olavi, Rauha 1924, Eino 1927, Sirkka 1930, Terttu 1932 ja Eero 1936. Vartiomiehenä. Osallistui Tampereen taisteluihin.

YLIKOSKI (v:teen 1934 Niemi) Aleks Työmies. Korpraali. Synt. 31.7.1897 Teuvalla. Kuol. 16.4.1968 Oulaisissa. Vaimo Saima Elisabet os. Kauppila. Synt. 3.9.1892 Teuvalla. Kuol. 10.4.1962 Oulaisissa. Lapset Reino 1925, Alli 1928, Elli 1930 ja Rainer 1932. Kenttätykistörykmentti I/8. patteri. Lavia, Lempäälä ja Kotka. Talvisodassa kiväärinmiehenä. Suomussalmi. Jatkosodassa JR 32. Pistojoen-Korpivaara-Tetrivaara ja Uhtuan suunnan taistelut. Muutti vuonna 1925 Teuvalta Oulaisiin. Mukana suojeluskunnan ja vapaussoturien toiminnassa. Vs.mm., VM 2, Vienan risti, Ts.mm. ja Js.mm.

YLIKOSKI Matti Maanviljelijä. Synt. 1898. Lapin jääkärien komennuskunta/III komppania.

YLIMÄNNISTÖ (Männistö) Matti Maanviljelijä. Synt. 20.4.1887 Oulaisissa. Kuol. 2.11.1925 Oulaisissa. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

YLIOJA Eliel (Eelis) Metsätyömies. Synt. 30.3.1898 Oulaisissa. Kuol. 2.7.1969 Oulaisissa. Tarkemmat tiedot puuttuvat.

YLIOJA Johan (Juho) Vilhelm Räättäli. Synt. 15.10.1895 Haapavedellä. Kuolajärvi VIII komppania. Muutti vuonna 1937 Iisalmeen.

seudun taistelut. Vs.mm.

YLITALO Viljam Arvid Puuseppä. Synt. 17.12.1895 Oulaisissa. Kuol. 17.11.1971 Oulaisissa. Vaimo Jenny Lydia os. Heikkinen. Synt. 23.6.1893 Muhoksella. Kuol. 8.6.1971 Oulaisissa. Lapset Juhani 1922 ja Anna-Liisa 1928. Vapaaehtoinen. Pohjois-Pohjanmaan JääkPat. Kiväärinmies. Tampereen ja Viipurin

YLITALO Ville Synt. 1891. Määrättiin kutsunnoissa varaväkeen. Oulu III komppania. Lapua.

ÄIJÄLÄ Otto Itsellinen. Synt. 2.8.1890 Oulaisissa. Oulu. Tykistö Pietarsaari. Muutti vuonna 1920 Lestijärvelle.

* * * * *

Edellisten lisäksi kansalaissodan tapahtumiin ottivat ilmeisesti osaa Iivari Erkkilä (s. 1895), Matti Hietaharju (Oulun keskusvartiosto) ja E. Tervonen. Heistä ja heidän osallistumisestaan sotaan ei ole kuitenkaan tarkempia tietoja.

Juhon Jönskönen ova.
N:o 1114.

„Vapaussodan Invaliidimerkki”.

Tasavallan Presidentti on 29 päivänä elokuuta 1925 vahvistanut „Vapaussodan Invaliidimerkin” jaettavaksi ja kannettavaksi Vapaussodan Invaliidien Liiton Johtokunnan ehdotuksen mukaisesti allaolevien määräysten mukaan:

1. Vapaussodan Invaliidimerkin on oikeutettu saamaan jokainen Vapaussodassa haavoittunut tai muun ruumiinvamman saanut invaliidi, joka
  - a) on Suomen Tasavallan kansalainen.
  - b) on ollut vähintään yhden vuoden Vapaussodan Invaliidien Liiton jäsen.
  - c) ei ole tehnyt itseään kunniantomaan menettelyyn tai Vapaussodan invaliidin arvoa alentavaan tekoon syytäksi.
2. Vapaussodan Invaliidimerkin siihen oikeutetulle invaliidille antaa Vapaussodan Invaliidien Liiton Johtokunta, joka myöskin on oikeutettu riistämään merkin kanto-oikeuden siltä, joka ei enää täytä 1 c) kohdassa mainittua ehtoa.
3. Vapaussodan Invaliidimerkki kannetaan sotilasvirka- ja suojeluskuntapuvussa asetakin vasemman rintataskun alapuolella tai vastaavalla kohdalla. Samoin kannetaan se siviilipuvussakin, mutta kiinnitetään arkipuvussa liiviin ja juhlapuvussa takkiin.
4. Merkkiä ei saa luovuttaa toiselle, pantata eikä myydä ja rangaistaan tämä merkin ehdottomalla menettämällä.

Harri Turunen

OULAISTEN SUOJELUSKUNTA

RAAHEN PIIRI PERUSTETAAN

Oulaisten suojeluskunnan perustamisvaiheita sekä toimintaa kansalaissodan aikana on kuvattu edellä. Pian sodan jälkeen suojeluskuntatyö lamaantui hetkellisesti niin Oulaisissa kuin koko maassa lähtien kuitenkin uuteen nousuun jo syyskesällä 1918. Elokuun 2. päivänä 1918 senaatti vahvisti asetuksen suojeluskunnista. Asetuksessa määrättiin suojeluskuntien tehtäväksi ”maan hallituksen ohjeiden mukaan edistää kansan puolustuskuntoisuutta sekä turvata laillista yhteiskuntajärjestystä”. Oulun läänin eteläosien ja Kajaanin kihlakunnan suojeluskunnat muodostivat Oulun läänin II kutsuntapiiriin. Sen keskuspaikaksi tuli Raahen ja ensimmäiseksi sotakomissarioksi majuri C. Less. Häntä seurasi tehtävässä pian everstiluutnantti Yrjö (Georg) Elfvingen, joka oli vuonna 1918 johtanut 1. Karjalan rykmenttiä Raadussa. Apulaissotakomissariona toimi ensin vänrikki Rintala sekä joulukuun 9. päivästä lukien vänrikki Otto Holmström.

Oulun läänin II kutsuntapiiriin kuului 44 suojeluskuntaa. Syyskuun 14. päivänä 1918 Raahessa pidetyssä piirin perustamiskokouksessa anottiin Kajaanin kihlakunnan suojeluskuntien erottamista omaksi piiriksi, mutta anomus ei johtanut tuloksiin. Piiri pieneni kuitenkin jo samassa kuussa, kun Kempeleen, Limingan, Lumijoen, Muhoksen, Temmeksen ja Tyrnävän suojeluskunnat siirrettiin Oulua pääpaikkanaan pitäneeseen I kutsuntapiiriin.

Helmikuun alusta 1919 kutsunta- ja suojeluskuntatoiminta erotettiin toisistaan. Otto Holmström määrättiin nyt Oulun läänin II suojeluskuntapiiriin piiripäälliköksi. Piirin vuosikokouksessa maaliskuussa 1919 uudistettiin anomus Kajaanin piirin perustamisesta. Suojeluskuntain yliesikunta kannatti esitystä, ja sotaministeriö suostui anomukseen. Huhtikuun 15. päivänä 1919 Oulun läänin II suojeluskuntapiiri jakaantui Raahen ja Kajaanin piireiksi. Raahen piiriin kuuluivat Saloisten ja Haapajärven kihlakuntien 27 suojeluskuntaa ja Kajaanin piiriin Kajaanin kihlakunnan 11 suojeluskuntaa. Vänrikki Otto Holmström johti molempia piirejä, mutta järjestelyn hankaluuksien vuoksi Kajaanin piiri sai kesäkuun alusta omaksi päällikökseen kapteeni Kanervan. Holmströmin johtoon jäänyt Raahen piiri oli tätä ennen hieman pienentynyt, kun Kalajoen, Raution ja Sievin suojeluskunnat liitettiin Keski-Pohjanmaan piiriin.

UUSI NOUSU OULAISSA

Merkkinä siitä, että suojeluskuntatyö ei joutunut Oulaisissa täysin kesannolle kansalaissodan päätyttyä, olivat 22.-23. kesäkuuta 1918 pidetyt Oulaisten suojeluskunnan esikunnan kokoukset. Kanslia päätettiin siirtää tuolloin kunnantuvalle, ja väliaikaiseksi kassa- ja juoksevien asioiden kanslistiksi pyydettiin neiti Ellen Planting. Kanslian aukiolosta - päivittäin klo 13.30-15.30 sekä 18-19 tai 19-20 - päätettiin tiedottaa ”tolppailmoituksin”. Suojeluskunnan yleinen kokous sovittiin pidettäväksi raittiusseurantalolla (= Soihtulassa) heinäkuun alussa. Kesäkuun 23. päivän kokouksessa esikunta päätti lähettää suojeluskunnan päällikön, maamieskoulun johtaja K.A. Södermanin suojeluskuntien valtakun-

Otto Holmström oli Raahen sk-piirin ensimmäinen päällikkö. Kuva Oulaisten sotilastoimisto.

nalliseen kokoukseen 4. päivänä heinäkuuta Jyväskylässä. Koska Söderman oli estynyt osallistumaan kokoukseen, Oulaisten suojeluskunnan kokousedustajaksi Jyväskylään matkustikin kauppias Nikolai Ojajärvi. Heinäkuun 7. päivänä pidetyssä suojeluskunnan yleisessä kokouksessa valittiin esikunnan jäseniksi nimismies V.F. Planting, poliisi Juho Puska, talokkaat Tuure Aittola ja Juho Tolonen, nahkuri Frans Keränen sekä kauppias Nikolai Ojajärvi. Verenvaihto oli melkoinen, sillä aiemmista esikunnan jäsenistä jatkoi vain Ojajärvi. Jatkopestin sai myös suojeluskunnan päällikkö Söderman. Kahta päivää myöhemmin pidetyssä esikunnan kokouksessa valittiin esikunnan puheenjohtajaksi V.F. Planting, sihteeriksi Tuure Aittola ja rahastonhoitajaksi Frans Keränen. Suojeluskunnan rahavarat, noin 2 700 markkaa, päätettiin tallettaa paikalliseen säästöpankkiin. Asemalla varastossa olleet 55 kiloa kauraryynejä myytiin kunnalliskodille. Samoin menetettiin kauppias F.O. Penttilän huostassa olleen 11,5 voikilon kanssa.

Heinäkuun 1918 jälkeen Oulaisten suojeluskunnan toiminnassa seurasi aallonpohjavaihe. Esikunta, johon tuolloin kuuluivat kansliapäällikkönä nimismies

V.F. Planting, talouspäällikkönä kunnanlääkäri Viljo Veijo, kasvatuspäällikkönä opettaja J.K. Oksa sekä ns. neljäntenä jäsenenä poliisi Samuli Pajala, ryhtyi lokakuussa uuden aluepäällikön Niilo Sevonin tuella määrätietoisiin ”henkiinherättämistoimiin”. Kullekin kyläkunnalle nimettiin asiamiehet suojeluskunta-asetuksen mukaisten jäsenten värväämiseksi. Asiamiehiksi päätettiin pyytää Mikko Rautionaho, Lauri Runtujärvi, Ferdinand Hannus, Viljami Laulumaa, Kauno Martikainen, Heikki Honganpuhto ja Juho Puska.

Värväys ei kuitenkaan sujunut aluksi toivotulla tavalla. Marraskuun 26. päivänä pidettyyn esikunnan kokoukseen mennessä asiamiesten haaviin ei ollut tarttunut yhtään miestä. Huonon tuloksen takana oli nuorten miesten pelko joutua suorittamaan vartiopalvelusta muille paikkakunnille. Kahta päivää aikaisemmin järjestetyssä suojeluskunnan uudelleen perustamiskokouksessa 30-40 vanhempaa miestä oli kuitenkin luvannut kirjoittautua jäseneksi ikäänkuin esimerkiksi ja innostukseksi nuoremalle polvelle. Sotakomissariolle ja piiriesikunnalle lähettämässään selvityksessä Oulaisten suojeluskunnan esikunta rohkenikin ”paikkakunnan tur-

Suojeluskunta-aate kiinnosti niin nuoria kuin varttuneempiakin. Kuvassa Oulaisten suojeluskuntalaisia vuonna 1922. Erillinen poikaosastotyö käynnistyi Oulaisissa vuonna 1930. Kuva Oulaisten nuorisoseuran arkisto.

Suojeluskuntalaisten taitojen ja tietojen kartuttamiseksi järjestettiin leirejä ja manöövereitä. Näiden tilaisuuksien järjestelyissä olivat hyvänä apuna paikkakunnan lotat. Valok. Mäkitalo. Kuva Harri Turunen.

vallisuuden vuoksi pyytää, että sen käytettäväksi luovutettaisiin ainakin sama määrä suojeluskunnan aseita ja ampumavaroja, mikä täällä luotettavien henkilöiden hallussa nykyisin on.” Kirje vakuutti piiriesikunnan, joka lupasi oulaistelaisille 160 kivääriä ja 18 000 ammusta. Aseita Raahesta hakemaan valtuutettiin aluepäällikkö Niilo Sevonin johtama 10-miehinen joukko, jolle maksettiin vaivan palkaksi 10 markan päiväraha hengeltä sekä majoituksesta aiheutuvat kulut.

Suojeluskuntalaisten käyttöön saatujen aseiden ja ammusten edelleen jakamisesta päätettiin Oulaisten suojeluskunnan esikunnassa 22. joulukuuta 1918. Sotakomissario Holmströmin ohjeiden mukaisesti kullekin jäsenelle päätettiin antaa haltuun ainoastaan viisi patruunaa. Lisäksi kyläkunnille nimetyille luotettaville asiamiehille luovutettiin ”tarkkaa tilitystä vastaan” 45 kappaletta patruunoita kivääriä kohti. Samalla esikunta päätti ilmoittaa jokaiselle suojeluskuntalaiselle, että kiväärin saaminen veloitettiin osallistumaan säännöllisesti harjoituksiin. Poikkeustapauksissa harjoitusajoista voitiin kuitenkin sopia erikseen aluepäällikön kanssa.

MANÖÖVEREITÄ JA URHEILUA

Väepeli Niilo Sevonin aluepäällikön pesti jäi lyhyeksi. Hän jätti tehtävän jo vuoden 1919 alussa. Uudeksi aluepäälliköksi nimettiin kersantti Lauri Runtujärvi Oulaisista. Varustetilannetta pyrittiin kohentamaan tilaamalla alkuvuodesta 1919 paikallisosastolle 100 kappaletta käsivarsinauhoja ja 60 lakkia. Vuonna 1918 suojeluskunnan esikunta oli kokoontunut kunnanhuoneella tai nimismiehen konttorissa. Nimismies Plantingin muutettua paikkakunnalta jouduttiin maaliskuussa 1919 etsimään uudet kokous- ja kansliahuoneet. Tiloiksi vuokrattiin kansalaisosaston alussa takavarikoitu työväentalo. Vuokraa luvattiin taloa hoitaneelle poliisi Samuli Pajalalle 500 markkaa vuodessa. Lisäksi vuokraaja vastasi ”valosta, lämmöstä ja puhdistuksesta”. Ratkaisu jäi väliaikaiseksi, sillä työväentalo luovutettiin takaisin alkuperäiselle omistajalle kesäkuun lopulla.

Alue- eli paikallisapäällikkö Lauri Runtujärven johdolla Oulaisten suojeluskuntalaiset aloittivat määrätietoisin harjoitustoiminnan vuoden 1919 alussa.

Harjoituksia jaluentotilaisuuksia pidettiin kahdesti viikossa. Myös sivukylät - Matkaniva, Piipsjärvi ja Petäjaskoski - liitettiin harjoitusten piiriin. Apukouluuttajina toimivat muun muassa Väinö Teerijoki, Juho Tolonen ja Aaro Tuomikoski. Taitojen karttuessa yhä useampia Oulaisten suojeluskuntalaisia alettiin nähdä myös piirin talvi- ja kesämanöövereissä. Vuonna 1920 oli Raahen talvimanöövereissä mukana 47 oulaistelaista, mutta Nivalan kesämanöövereihin matkasi Oulaisista vain kymmenen miestä. Vuoden 1920 toimintakertomuksessa valitettiin harjoitusnoin hiipumista. Kesällä 1920 ei järjestetty lainkaan aseharjoituksia. Ampuma- ja urheiluharjoituksiin saapui vielä kesällä runsaasti tulijoita, mutta syksyllä, kun suojeluskunnan harjoitukset määrättiin pidettäväksi joka sunnuntai, miehiä ei löytynyt aika ajoin kuin nimeksi. Osanottajien vähäisyys estikin kunnolliset yhteisharjoitukset. Samankaltainen passiivisuus varjosti toimintaa parina seuraavana vuonna, mutta vuonna 1923 näkyi jo pirstymisen merkkejä. Aktivoitumiseen vaikutti suojeluskunnan jakaminen 15 korpraalikunnaksi sekä varustehuollon parantuminen. Kouluttajien saami-

seksi lähetettiin miehiä ahkerasti alipäällystökursseille. Esimerkiksi lokakuussa 1920 Ylivieskassa pidetyille kursseille osallistui kahdeksan oulaistelaista, jotka kaikki olivat tosin kirkonkylältä, missä harjoitusolot olivat jo entuudestaan parhaat.

Oulaistelaiset isännöivät laajoja kesämanöövereitä ensi kerran vuonna 1922. Harjoitukset järjestettiin yhteistyössä Raahen, Oulun ja Keski-Pohjanmaan piirien kanssa, ja niille osallistui noin 700 miestä. Manööverit huipentuivat kesäkuun 29. päivänä järjestettyihin Oulaisten suojeluskunnan lipun vihkimisjuhliin, jotka käynnistyivät ulkoilmajuhlana ja jatkuivat lipun vihkimistilaisuutena Oulaisten kirkossa. Kaiku-lehti kertoi juhllisuuksien kulusta:

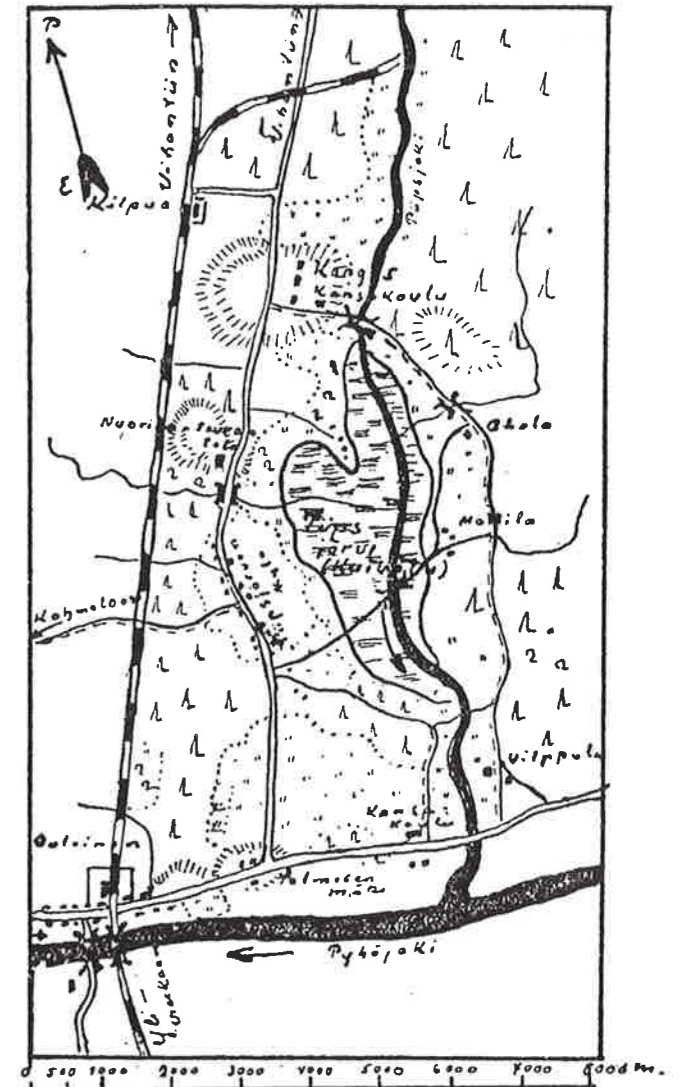
”Kello 5 illalla alkoi ulkoilmajuhla. Oulaisten torvisoittokunnan soitettua muutamia kappaleita, piti maanwilj. J.A. Niemelä awauspuheen. Runon Döbeln Juuttaalla lausui tohtorin rouwa Saikko. Raahen suojeluskuntapiirin w.t. paikallispäällikkö L. Pentzin teki kartan awulla selkoa Suomen wapaustaistelusta. Haukiputaan mieskuoron laulettua tilaisuuteen sopiwiä lauluja, alkoi Oulaisten suojelus-

kunnan lipun vihkiminen, jonka toimitti Oulaisten kirkkoherra. Suojeluskunnat marssiivat kirkkoon neliriwisenä, torvisoittokunnan marssiessa edellä. Suojeluskuntalaisten jälessä seurasi Oulaisten Lotat ja lipunkantaja. Näitten jälestä piiriesikunnan ja paikallisen suojeluskunnan esikunnan jäsenet sekä jälkimmäisenä muu yleisö. Kirkkoon marssiwa joukko oli noin puolen kilometrin pituisessa jonossa ja tulikin awara kirkko aiwan ääriään myöten täyteen. Torvisoittokunnan soitettua Jumala ompi linnamme, nousi saarnatuoliin Rantsilan kirkkoherra Martin ja piti woimakkaan, tilaisuuteen sopiwan saarnan. Saarnan jälkeen soitti torvisoittokunta Sotarukouksen, jonka jälkeen kantoiwat Lotat alttarille lipun, jonka rowasti Martikainen siunasi, toiwottaen sille menestystä ja onnea. Lottien puolesta lipun merkityksestä puhui neiti Heiniö. Lipun otti vastaan Raahen suojeluskuntapiirin päällikkö Holmström luowuttaen sen Oulaisten suojeluskunnan paikallispäällikölle, joka taas luowutti lipun lipunkantajalle kauppias O. Penttilälle, samalla kumpikin lausuen asiaan kuuluvat muodollisuudet. Lipun vihkimisen jälkeen marssiivat suojeluskunnat torvisoittokunta etunenässä halki kylän, minkä jälkeen mentiin Raittiustalolle yhteiseen juhlaillanviettoon. Illanvieton ohjelma oli monipuolinen ja arwoka.” Jutussa mainitulla raittiustalolla tarkoitetaan Soihtulaa, joka oli vielä tuohon aikaan raittiusseura Soihdun omistuksessa.

Vuosi 1922 oli muutenkin työntäyteinen Oulaisten suojeluskunnalle, sillä se isännöi kesämanöövereiden ohella piirin ampuma- ja yleisurheilumestaruuskilpailuja. Urheilu kuului keskeisiin toimintoihin Raahen suojeluskuntapiirissäkin, mihin saatiin ensimmäinen oma urheiluohtaja - Taavi Kujala - vuonna 1920. Kujalaa seurasi toimessa vuosina 1922-1924 vääpeli Heikki Heiskala, joka siirtyi piiriesikuntaan Oulaisten suojeluskunnan vs. paikallispäällikön postilta.

Oulaisten suojeluskunnassakin harrastettiin innokkaasti liikuntaa. Vuoden 1920 vuosikertomuksessa tosin todettiin, että ”tulokset kilpailuissa kyllä eivät olleet parhaimpia, mutta hyvä niinkin”. Tilanteen parantamiseksi lähetettiin neljä suojeluskuntalaista liikuntakasvatuskursseille. Päälajeja olivat ammunnan ohella hiihto ja yleisurheilu. Vuonna 1920 kuvaan astui pesäpallon edeltäjä pitkäpallo. Syyskuussa Oulaisissa käydyssä ottelussa Raahen piiri nujersi Keski-Pohjanmaan piirin juoksuin 44-11. Seuraavana vuonna oulaistelaiset kohtasivat otteluissa Raahen, Vihannin ja Nivalan suojeluskuntien joukkueet. Hyvään vauhtiin päässyt pitkäpalloharrastus näyttää kuitenkin laantuneen jo vuonna 1922, mihin suurimmaksi syylliseksi nimettiin pallopelin ainaiset ”muodonvaihtelut”.

Suojeluskunnan urheilutoiminnan edistymistä jar-

Karttaluonnos Oulaisissa kesäkuussa järjestetyn yhteisharjoituksen taistelupaikasta. Kuva Suojeluskuntalaisten Lehti.

rutti osaltaan Oulaisten nuorisoseuran alaoston Huiman vireä työ urheilun eteenpäin viemiseksi. Huiman riveissä toimivatkin lähes kaikki urheilua harrastaneet suojeluskuntalaiset. Oulaisten suojeluskunnan vuoden 1922 kesäurheilukilpailujen pääalajina pidettiin suojeluskuntapuvussa kiväärin kanssa suoritettua 10 kilometrin pikamarssia. Voittajaksi selvinneen kersantti Honganpuhdon aika oli 45 minuuttia ja 19 sekuntia. Hiihtolajeissa kunnostautui vuonna 1922 parhaiten alikersantti Tolonen. Urheilukursseille osallistuivat Väinö Keränen, Janne Hannus ja Jukka Merilehto. Vuonna 1923 Miika Honkimaa ylsi suojeluskuntajärjestön hiihtomestaruuskilpailuiden ampumahiihdon ikämiessarjassa peräti toiselle sijalle. Tuolloin suojeluskuntalaisten parissa yritettiin virittää myös voimisteluharrastusta, mutta into loppui varsin pian pätevän ohjaajan puutteeseen.

Suojeluskunnan panos pesäpalloharrastuksen käynnistämässä ja juuruttamisessa oli suuri myös Oulaisissa. Kuvassa Oulaisten Huiman pesäpalloilijat ottelun tiimellyksessä Pyhäjärvellä 1920-luvulla. Kuva Harri Turunen.

HIHTOKUNINGAS KRUUNATAAN

Vuonna 1924 Oulaisten suojeluskunnalla oli edessään todella mittava voimainkoetus, kun se sai järjestääkseen suojeluskuntajärjestön hiihtomestaruuskilpailut. Suurten koko maan kattavien kilpailujen isännöisyys epäilytti aluksi oulaistelaisia. Mutta kun paikkakunnalla tehty kysely osoitti, etteivät majotus ja muonitus tuottaisi ylivoimaisia ongelmia, suojeluskunta suostui kisaisännäksi lokakuun 27. päivänä 1923 pidetyssä kokouksessa. Asian eteenpäin viemiseksi nimettiin paikallispuhailija Erkki Söderlundin johtama parikymmenjäseninen toimikunta, jossa oli myös lottien edustus. Joulukuussa pidetyssä esikunnan kokouksessa vieraili yliesikunnan urheilutarkastaja luutnantti Väinö Teivaala, joka saattoi todeta Oulaisten sopivaksi kisapaikaksi, joskin ”matkan pituus tekee jonkun verran haittaa”.

Lyhyt valmistelu-aika tiesi Oulaisten suojeluskuntalaisille ja lotille työntäyteisiä päiviä. Tammikuussa 1924 kisatoimikunta nimesi erilliset majotus-, muonitus- eli ravintola-, kanslia-, rata- sekä iltatoimikunnat. Ravintolatoimikunta jakaantui edelleen kuudeksi alatoimikunnaksi: soppa-, pannukakku-, kahvi-, voileipä-, kenttä- ja kassatoimikunta. Kisojen järjestysmiesten puolelta vastuuun valittiin Matti Hyytinen. Kilpailu- ja majotuskanslia sijoitettiin kunnantalolle, mistä sai myös tilata ajurin. Ruokailu tapahtui Väinölän pihapiirissä sijainneessa kansakoulurakennuksessa. Kilpailujen aikana oli voileipiä ja maitoa tarjolla myös lähöpaikalla.

Ranne Roni kuvaili Suojeluskuntalaisen Lehdesissä avajaispäivän kisatunnelmia: ”Hetki Oulaisten asemalle saavuttua sai käsityksen näitten kisojen suuruudesta ja paikallisen suojeluskunnan huolellisesta kilpailujen järjestelystä. Tavallisista maanviljelijöistä ja hevostömiehistä oli tekaistu ajureita keltaisine käsivarsinauhoinen, ja nämä odottelivat asemalla pitkässä rintamassa hevoskyytiä haluavia. Suomen liput liehuivat useampien talojen lipputangoissa, ja väkeä oli runsaasti liikkeellä.”

Kilpailujen mittasuhteet olivat mahtavat. Tiedusteluhihtoon otti osaa 31 kolmimiehistä joukkuetta, hiihtoampuma- eli ampumahiihtokilpailuun 134 sekä 20 kilometrin hiihtoon peräti 238 miestä. Luutnantti Teivaalan pelko Oulaisten syrjäisestä sijainnista osoittautui turhaksi. Kisoihin otti osaa lähes koko tuonaikainen ”hiihtokerma”. Kuukautta aikaisemmin Chamoniin olympialaisissa maamme värejä puolustaneesta viisimiehisestä joukkueesta nähtiin Oulaisissa Tapani Niku, Matti Raivio, Erkki Kämäräinen ja Matti Ritola. Olympiakävijöistä puuttui ainoastaan Anton Collin sekä muista ni-

mimiehistä Asser Autio ja Yrjö Sepponen.

Kisojen päämatka, 20 kilometrin hiihto, oli Chamoniin'ssa Suomelle ensimmäisen hiihdon olympiamitalin napanneen Tapani Nikun juhlaa. Haapaveden mies teki eroa toiseksi tulleeeseen Matti Raivioon noin kolme minuuttia. Kolmanneksi sujutteli Erkki Kämäräinen. Talvi 1924 oli todella menestyksenkäs 28-vuotiaalle Tapani Nikulle. Olympiapronssia edelsivät Suomen mestaruudet 10 ja 30 kilometrillä, ja loppupalvesta Niku osoitti kykynsä voitamalla Salpausselällä sekä 10 että 50 kilometriä. Oulaisten kisojen ylivoimainen voitto sai Kalevan toimituksen julistamaan: ”Tapani Niku ansaitsee tällä hetkellä kunnianimen Suomen hiihtokuningas!” Näin Oulainen sai olla harvinaislaatuisten ”kruunajisten” tapahtumapaikkana.

Nikun sekä Paavolan Eemeli Mainion ja Raahen Väinö Lahden ansiosta Raahen suojeluskuntapiiri vei ykkössijan piirien välisessä joukkuekilpailussa. Ampumahiihdossa voittoon ylsivät L. Riska Vaasasta yleisessä ja O. Kolu Jyväskylästä ikämiessarjassa. Ampumahiihdon joukkuekisan paras oli Jyväskylän piiri ennen Raahen piiriä. Tiedusteluhihdon ykköseksi ennätti Pälkäneen suojeluskunnan joukkue Vihannin kolmikokoon sijoituessa pronssille.

Oulaisten suojeluskuntalaiset ja lotat selviytyivät suururakastaan kunnialla, mikä käy ilmi Ronin edellä mainitusta lehtiartikkelista: ”Huolellisen ja pitkäaikaisen valmistelun kautta saatiin kaikki hyvään järjestykseen. Joskin monet paikkakunnan suojeluskuntalaiset ja lotat saivat kantaa raskaan kuorman ja helteen näitten juhlien valmistamisessa, niin kannattaa kuitenkin erikseen mainita paikallispuhailija Söderlund, jonka harteille suurin taakka oli sälytetty. Myöskin on mainittava urheiluohtaja H. Heiskala, jonka työn jälkeä oli m.m. 20 km:n kilpailurata, joka näissä olosuhteissa - maanpinnan ollessa korkeussuhteiltaan hyvin vähän vaihtelevaa - ei olisi voinut olla onnistuneempi.” Heikki Heiskalan suunnittelema rata kiersi nykyisen Ouluntien pururadan maastoissa.

ALUEJÄRJESTELYJÄ JA KIINTEISTÖKYSYMYKSIÄ

Vuoden 1925 huhtikuussa Hailuodon suojeluskunta siirtyi Raahen suojeluskuntapiiristä Oulun piiriin. Seuraava vuosi toi monia merkittäviä uudistuksia Raahen piiriin toimintaan. Huhtikuun alusta toteutettiin aluejako. Piirin suojeluskunnat jaettiin viideksi alueeksi. Oulaisten, Merijärven ja Vihannin suojeluskunnat muodostivat V alueen. Järjestelyt vietettiin loppuun vuosina 1927-1928, jolloin vuonna

Numerolla 41 matkaan startannut haapavetinen suurhiihtäjä Tapani Niku vei vakuuttavasti nimiinsä suojeluskuntajärjestön hiihtomestaruuden Oulaisissa vuonna 1924. Eroa toiseksi tulleeeseen Erkki Raivioon tuli 20 kilometrin matkalla liki kolme minuuttia. Kuva Harri Turunen.

1926 itsenäisiksi jääneet Alavieskan, Haapajärven, Nivalan, Paavolan, Pyhäjärven, Rantsilan, Reisjärven ja Ylivieskan suojeluskunnat tulivat aluejärjestelmän piiriin. Alueiden lukumäärä nousi yhdeksään Oulaisten, Alavieskan ja Merijärven suojeluskuntien kuuluessa reservin vänrikki A.R. Torvisen johtamaan I alueeseen.

Raahen suojeluskuntapiiri sai vuonna 1926 myös oman äänenkannattajansa, kun piirin Kuormarenki-lehti aloitti ilmestymisensä. Oulaisten kannalta tärkeä päätös oli piiriesikunnan siirtäminen Raahesta Oulaisiin 1.10.1926 alkaen. Siirtoon vaikutti varmaankin se, että piirin keskusampumarataa oli ryhdytty rakentamaan Oulaisiin jo vuonna 1922. Myöhemmin ampumaradan yhteyteen kunnostettiin myös urheilukenttä. Piiriin siirrosta ja piiritalon rakentamisesta käytiin ankara kädenvääntö oulaistelaisten ja raahelaisten välillä. Lopulta piiritalo jäi rakentamatta, ja piiriesikunta palasi Raahen joulukuun alussa vuonna 1927. ”Lohdutuksena” Oulaisiin saatiin upea ampumapaviljonki, joka vihittiin käyttöön syyskuussa 1928. Piirin keskuspaikkakiistelyyn

antoi oman lisävärinsä samoihin aikoihin käyty keskustelu koko Raahen piirin lakkauttamisesta. Tämän suuntaiset suunnitelmat saatiin torjutuksi kuitenkin piirin suojeluskuntalaisten yhteisvoimin. Vuoden 1927 alusta Raahen suojeluskuntapiiriin uudeksi puolellyksi nimitettiin everstiluutnantti Aksel Vuokko.

Raahen suojeluskuntapiirin piiriesikuntalääkäriinä toimi vuosina 1919-1921 Oulaisten kunnanlääkäri Viljo Veijo. Vuosina 1926-1927 tehtävää hoiti Elias Varila, jonka päätyönä oli myös Oulaisten kunnanlääkärin toimi. Piirin ensimmäiseksi valistusohjaajaksi nimitettiin vuonna 1925 Vilho Karjalainen. Hän toimi sittemmin vuosina 1954-1962 opettajana Oulaisten Matkanivan kansakoulussa. Muita oulaistelaisia piirin palkkaloilla olivat Lauri Runtujärvi sotilasohjaajana vuosina 1920-1923 sekä Heikki Heiskala urheiluohtajaajana vuosina 1922-1924, toisena sotilasohjaajana vuosina 1924-1925 ja kansliapuolellykkönä vuosina 1925-1927. Vuonna 1932 Raahen suojeluskuntapiiri sai oman kenttäpaikan ja kapellimestarin.

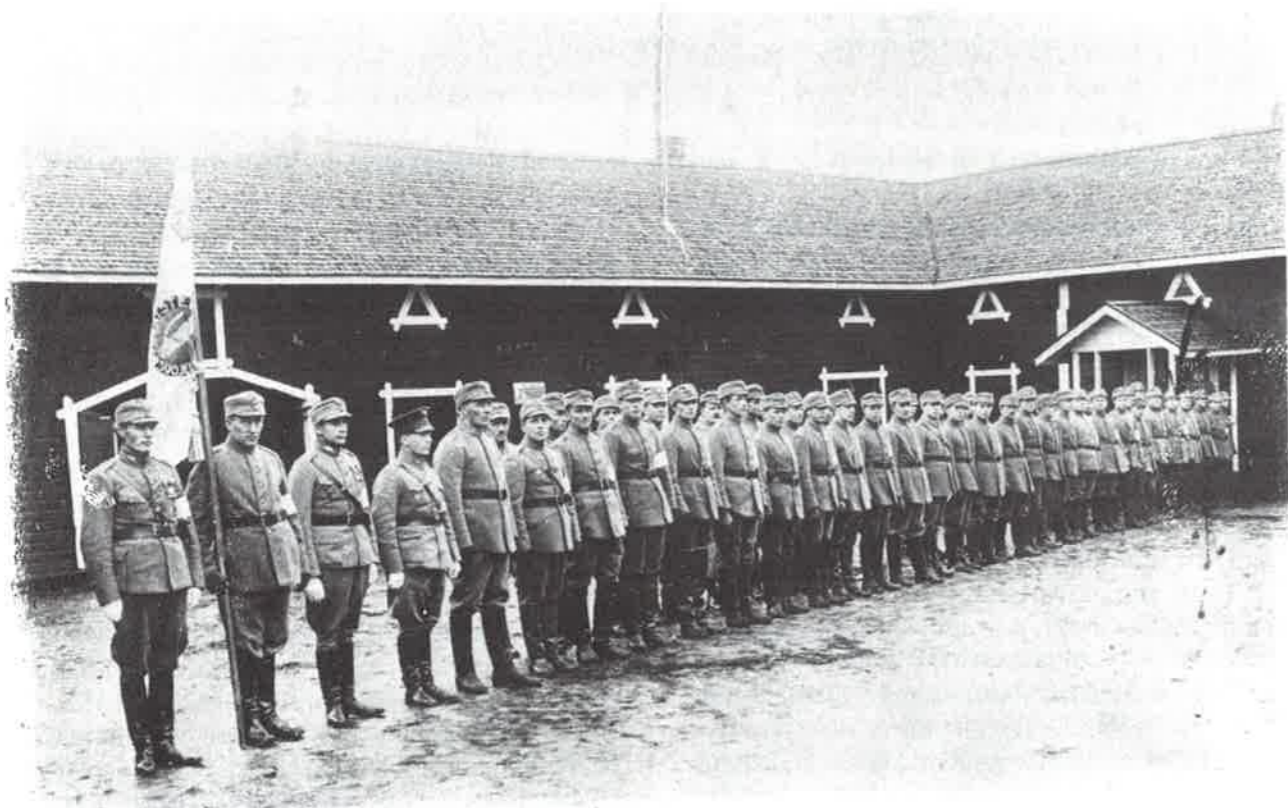
Kanslia- ja varastotilakysymys askarrutti toiminnan alkuvuosina Oulaisten suojeluskuntaa. Vuonna 1924 asia ratkaistiin hankkimalla kiinteistö saarnaaja Tervoselta 30 000 markalla. Paria vuotta myöhemmin talo myytiin nimismies Ojaniemelle 32 000 markalla. Samalla päätettiin vuokrata Ojaniemeltä navetta suojeluskunnan varastoksi. Kiinteistön myynti liittyi ilmeisesti odotuksiin piirin toimitalon saamisesta Oulaisiin. Kun nämä haaveet kariutuivat, suojeluskunta harkitsi vuoden 1927 lopulla kansliavarastotilan rakentamista Soihtulan länsipäätyyn. Nämäkin kaavailut toteutuivat vain paperilla. Kesäkuussa 1930 varasto siirrettiin Ojaniemen navetasta Heiskalan talon kellariin. Paikallispäällikönä toiminut Heikki Heiskala tarjosi talostaan tilat myös kanslialle. Samaa käytäntöä toteutti hänen seuraajansa Juho Pohto.

Kun Oulaisten työväenyhdistyksen toiminta lakautettiin 1930-luvun oikeistoradikalismien vuosina, suojeluskunta osti toukokuussa 1932 pakkohuutokautta työväenyhdistyksen talon. Tarpeellisten korjaustoimien jälkeen työväentalosta suojeluskuntataloksi muuttuneen kiinteistön vihkiäisjuhlaa päästiin viettämään elokuussa 1932. Talon vahtimestariksi

valittiin oulaistelainen Toivo Aho. Hänen tehtäviinsä kuuluivat siivous, lumenluonti, lämmitys ja puitten pilkkominen. Lisäksi hän työskenteli juhlissa, iltamissa ja kokouksissa narikassa, mistä tehtävistä hän sai laskea hyväkseen puolet vaatteiden vastaanotosta kertyneistä tuloista. Myöhemmin toimenkuvaa tarkennettiin siten, että ikkunat ja lattiat tulipestä kerran kuukaudessa.

Vuonna 1939 Oulaisten suojeluskunta ryhtyi valmistelemaan toimitalonsa mittavaa remonttia. Vaihtoehtona oli myös kokonaan uuden talon rakentaminen, mitä varten suojeluskunnan esikunta ja rakennustoimikunta tutustuivat muun muassa Hildenin, Koskelan ja Räisäsen nahkatehtaan tontteihin. Samoihin aikoihin virisi ajatus elokuvatoiminnan käynnistämisestä. Näissä merkeissä suojeluskunta kävi vakavia neuvotteluja Vilho Knuutilan elokuvateatteri-kiinteistön ostamisesta. Lopulta päädyttiin kuitenkin erillisen konehuoneen rakentamiseen suojeluskuntatalon yhteyteen. Talon korjaustoimiin kuuluivat muun muassa lattioiden, välikattojen ja sähköjohtojen uusiminen sekä huoneiden ja huonekalujen maalaaminen. Kesällä 1940 pihapiiriin kohosi 40 neliömetrin suuruinen varasto. Talvisodan

Oulaisten suojeluskuntalaisia vuonna 1928 valmistautumassa Ojajärven kauppakartanon pihassa lähtöön itenäisyyspäivän jumalanpalvelukseen. Lipunkantajana toimi kauppias F.O. Penttilä. Kuva Harri Turunen.

Oulainen sai toimia usein Raahen piirin leiri- ja kilpailutapahtumien isäntänä. Kuljetuksia helpotti 1920-luvulla käyttöön saatu Agros. Lavalla paikallispäällikkö Erkki Söderlund. Valokuv. Betty Nyberg. Kuva Harri Turunen.

vuoksi korjaus- ja rakennustoimet veivät arvioitua enemmän aikaa. Uudistuneen talon tupaantuliaisiiin päästiinkin vasta marraskuussa 1940.

Oman toiminnan ohella suojeluskuntataloa vuokrattiin erilaisiin maallisiin ja hengellisiin tilaisuuksiin. Talossa istuttiin myös kärkejä. Rintamamiesyhdistyksellä oli talon tiloissa kahvilatoimintaa, samoin lotilla, jotka muutenkin käyttivät taloa ahkerasti omiin tarkoituksiinsa. Vuonna 1944 keskusteltiin puolen talon myymisestä paikalliselle Lotta Svärd-osastolle. Asia ei kuitenkaan edennyt käytännön ratkaisuihin.

SOTILASKOULUTUSTA JA MONIPUOLISTA URHEILUA

Kykenevän päällystön vähälukuisuus vaikeutti Raahen suojeluskuntapiirin sotilaskoulustoimintaa erityisesti 1920-luvun alkupuoliskolla. Vuosina 1926-1928 toteutettu aluejako paransi tilannetta, sillä jokainen alue sai nyt pätevän kouluttajan. Samaan

aikaan alkoi koulutuksen yhdenmukaistaminen ja uudistaminen. Koulutus pyrittiin toteuttamaan entistä järjestelmällisemmin ja järkipäisemmin, joskin erikoisajelajien koulutuksessa oli edelleen hankaluuksia. Piirin koulutus voitiin järjestää parhaiten kursseilla ja leiripäivillä. Kukin suojeluskunta jakoi sotilaskoulutusta myös omien harjoituspäivien ja erillisten harjoitusten avulla. Kun puolustusvoimat siirtyivät vuonna 1932 ns. aluejärjestelmään, koulutustehtävät laajenivat ja saivat kiinteät muodot suojeluskuntien joutuessa vastaamaan aluejärjestelmän runkomuodostelmiin kuuluvien jäsentensä jatko- ja kertauskoulutuksesta. Reserviläisten ohella suojeluskunnat huolehtivat nostoväen III luokkaan kuuluvien 17-21-vuotiaiden sekä I ja II luokkiin kuuluvien yli 50-vuotiaiden koulutuksesta. 1930-luvun loppupuolella Raahen piirin suojeluskuntalaisten osallistuminen harjoituksiin oli tyydyttävällä tasolla. Keskiarvo miestä kohti oli noin 60 tuntia eli 7,5 harjoituspäivää vuodessa.

Oulainen sai toimia keskeisen sijaintinsa, hyvien liikenneyhteyksiensä ja keskusampumaratansa ansiosta usein piirin leiripäivien ja erilaisten kurssien

pitopaikkana. Kuormarenki-lehti kertoi vuoden 1927 leiripäivistä Oulaisissa: "Leirijoukot olivat majoitetut ryhmätelttoihin ent. reservikasarmien kentälle. Harjoituksiin oli saapunut suojeluskuntalaisia seuraavasti: a) sk-ikämiehiä 20, b) sk-sotamiehiä 50 ja c) sk-alokkaita 70, jotka olivat jaetut ikämies-, sotamies- ja alokaskomppanioihin. K.k. komppaniaan oli sitäpaitsi vielä yhdistetty tiedonanto- ja radiokursssi. Palvelus ja harjoitukset eri osastoille olivat järjestetyt silmälläpitäen kunkin koulutustasoa niin, että esim. ikämiehillä oli osaksi muodollista ja taistelukoulutusta ja lisäksi kiinnitettiin enemmän huomiota niiden sodanaikaiseen käyttöön, siis rintamantakaiseen vartiopalvelukseen. Sen sijaan sotakomppaniolla oli etupäässä taistelukoulutusta ryhmän puitteissa ja alokaskomppaniolla taas muodollista ja yksittäistaistelukoulutusta. Konekivääri- ja tiedonanto- sekä radio-osastojen koulutus oli järjestetty erikoisohjelman mukaan huomioonottaen kunkin ase-lajin vaatimukset."

Varsinaisten harjoituspäivien päätteeksi pidettiin sotilaalliset kuntoisuuskilpailut. Ikämiehillä lajei-

Oulaisten työväentalo siirtyi vuonna 1932 suojeluskunnan omistukseen ja käyttöön. Kuva Harri Turunen.

na olivat etäisyyden arviointi, käsikranaatin pituus- ja tarkkuusheitto sekä kivääriammunta, sotamiehille lisäksi estejuoksu. 14-16-vuotiaiden alokkaiden kilpailu käsitti etäisyyden arvioinnin ja pienoiskivääriammunnan. Kilpailua oli seuraamassa suojeluskuntajärjestön ylipäällikkö kenraalimajuri Lauri Malmberg. Ikämiessarjan voiton vei oulaistelainen I. Anttila, yleisen sarjan nivalalainen J. Haavisto ja nuorten sarjan piippolalainen E. Riskola. Viimeisen leiripäivän huipennuksena oli piirin uuden lipun vihkiminen. Lottien lahjoittama lipun oli ommellut ylipäällikön adjutantti, kapteeni Haapakosken luonnoksen pohjalta Kirjotaide Helsingissä. Lipputangon oli valmistanut Oy Yhtyneiden Sahojen puunjalostustehdas Oulaisissa ja tangon messinkisen kärjen niinikään Oulaisissa toiminut Vartiaisen kassakaappi- ja metallitehdas.

Suojeluskuntajärjestön ampumatoiminta alkoi yhtenäistyä vuonna 1922, jolloin otettiin käyttöön kuntoisuusmerkit. Yleisesikunnan vuonna 1924 laatima kouluammuntaohjelma otettiin yleisesti käyttöön Ampumakirja I -nimisenä seuraavana vuonna. Vuonna 1924 valmistui myös uusi kiväärimalli. Aseistuksen ja ampumataidon kehittyessä otettiin vuonna 1936 käyttöön uusi ampumaohjelmisto. Suojeluskuntalaisten perusampumakoulutus perustui tähän ohjelmaan jatkokoulutuksen tapahtuessa taisteluumuntojen ja ampumakilpailujen avulla. Vuodesta 1925 pääkilpailulajeiksi muodostuivat kiväärikoulu- ja kiväärikenttäammunta sekä pistooliammunta. Näissä lajeissa kilpailtiin sekä järjestön, piirin että mieskohtaisista mestaruuksista. Vuosina 1925-1938 Raahen suojeluskuntapiirin kivääriammuntakilpailuissa menestyi parhaiten Haapajärven suojeluskunta. Oulaisten suojeluskunnan ainoa joukkuevoitto kirjattiin kiväärikenttäammunnassa vuonna 1933. Ryhmätaisteluumuntakilpailuissa Raahen piirin mestaruus irtosi sen sijaan kolmesti vuosina 1932, 1933 ja 1936. Heikki Heiskala ylsi useaan henkilökohtaiseen mestaruuteen niin kiväärikoulu- kuin pistooliammunnassa. Hän tosin edusti vuosina 1922-1926 piiriesikuntaa, kuten myös vuonna 1922 pistooliammuntamestaruuden vienyt Lauri Runtujärvi. Selkeä osoitus ampumatulosten kehitymisestä Raahen piirissä oli sijoittuminen 1930-luvun puolivälissä kärkisijoille piirien välisessä kilpailussa. Raahen piirin suojeluskuntien ampumakilpailuinnostusta nosti osaltaan myös kamppailu pankinjohtaja Kerttulan lahjoittamasta arvokkaasta hopeakilvestä. Kerttulan kilven innoittamana Oulaisten suojeluskunta järjesti kyläkuntien välisen kisan ns.

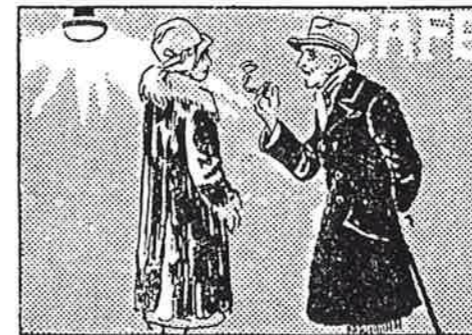
Väärää ja oikeata puolustuskuntoisuutta.

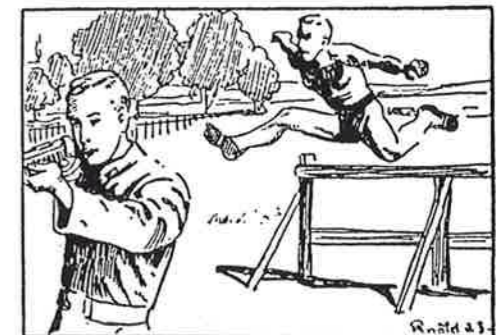
Liiaksi hemmotelluista lapsista kasvaa raukkamainen, veltostunut sukupolvi.

Reippaasti telmivistä pojista tulee useimmiten toimintakykyisiä miehiä.

Kaikenlaisia nautintoja tavoittelevat pojat tuskin hätätilassakaan kelpaavat sotilaksi.

Urheilua harjoittava nuoriso on myös isänmaan puolustuksessa miesten mittainen.

Elämän nautinnoita tavoittelevat tytöt unohtavat helposti isänmaalliset velvollisuutensa.

Naisnuoriso joutuu sodan aikana suorittamaan velvollisuuksia, joihin sen on valmistauduttava.

Raahen suojeluskuntapiirin omassa Kuormarenki-lehdessä esiteltiin vuonna 1928 sarjakuvan keinoin järjestön kasvatuksellisia ajatuksia ja tavoitteita.

Runtujärven kilvestä.

Vuonna 1927 valmiiksi saatu piirin keskusampumarata tarjosi Oulaisten suojeluskunnan jäsenille erinomaiset mahdollisuudet ammunnan harrastamiseen ja harjoitteluun. Radan vilkkaasta käytöstä kertoo vuoden 1936 pienoiskiväärikilpailujen lukumäärä: 25. Uskollisin osanottaja oli suojeluskunta-

veteraani Kalle Huotari. Heikki Heiskalan ja Lauri Runtujärven ohella hyviin sijoituksiin piirin ampumakilpailuissa ylsivät Ilmari Anttila, Olavi Sauso, V. Knuutila, H. Manner, K. Kuoppala, J. Pohto, Erkki Söderlund, P. Piippo, Ilmari Laasonen, Ahti Nirviö, Uuno Torkkola ja Veikko Helpinen. Matkanivan kyläosaston jäsenet raivasivat Tirilän ja Yli-

kivelän metsäsarkojen rajalle oman ampumaradan, jolla järjestettiin sekä ampuma- että hyökkäysharpitoituksia.

Sotilaskoulutus ja -kasvatustoiminnan rinnalla oli urheilulla keskeinen asema suojeluskuntatyössä. Raahen suojeluskuntapiirissä toiminta liittyi lähinnä hiihtoon, ampumahiihtoon, yleisurheiluun, voimisteluun ja pesäpalloon. Haapaveden ja Paavolan nimekkään hiihtäjäkaartin johdolla Raahen piiri menestyi varsinkin 1920-luvulla hyvin valtakunnallisestikin. Oulaistalaisista mahtuivat piirin kärkisijoille yltäneisiin hiihto- ja ampumahiihtojoukkueisiin Miika Honkimaa ja Otto Turula. Honkimaa saavutti myös monia mestaruuksia ja kärkisijoja Raahen piirin kilpailujen ikämiessarjoissa.

Oulaisten suojeluskunnan hiihtäjiin kuuluivat muun muassa Hannes Tolonen, Pauli Kanninen, Viljami Mäkelä, Toivo Santala, Stefan Tenkula, Toivo Koskinen, Leino Rajaniemi, Mikko Lehtola, Nikolai Kari, A. Erkkilä, O. Ranta-Knuutila, H. Mikkola, Lauri Erkkilä, Reino Saari, Veikko Hannus, Toivo Alatalo, Veikko Lehtikangas, Yrjö Hannus, Arvo Lehtikangas, Olavi Niemi, Olavi Aalto, Sulo Puskala, Matti Pirttikoski, O. Heilala, Mauno Kuusisto, Kalle Lehtikangas, Reino Kahila, Väinö Laulumaa, Ville Stenbäck, Kaarlo Mustonen, Niilo Voittis, Toivo Partanen, Erkki Pursiainen, Veikko Ahola, Reino Koste, Väinö Keränen, Reino Similä, Hannes Kari, Veikko Saari, Seemi Lehtikangas, Pauli Erkkilä, Taisto Päivikkö, Pentti Karppinen, Adolf Sipilä, Mauno Hurnasti, Launo Hurnasti, Vilho Huovinen, Bruno Nurmi, Veikko Helpinen, Aarto Arvio, Olavi Laulumaa, Eelis Reinikka, Arne Honkimaa, Jaakko Multanen, Reino Pahkasalo ja Olavi Raudaskoski. Monet edellä mainituista nimistä menestyivät myös yleisurheilukentillä. Yleisurheilijoita olivat niinkään Heikki Honganpuhto, J. Merilehto, Janne Hannus, E. Ilomäki, Juhani Leskelä, L. Vasala, V. Heikkilä, V. Kivilahti, J. Ylitalo, A. Immonen, Alpo Lahti, Esko Hatermaa ja Tapani Tirilä. Kolme viimeksi mainittua muodostivat yhdessä Niilo Voittiksen kanssa kvartetin, joka voitti vuonna 1938 piirin mestaruuden pikaviestissä ajalla 50,1. Samana vuonna Esko Hatermaa otti ylivoimaisen voiton 5-ottelussa.

Pesäpallokenttien ehdoton valtiasta Raahen piirissä oli Paavolan suojeluskunta. Myös Oulaisista löytyi taitavia pelaajia, mistä kertovat vuosien 1932 ja 1934 loppuottelupaikat paavolalaisten vastustajina. Ilmeisesti pesäpallotoiminta hiipui Oulaisissa tämän jälkeen, koskapa Yrjö Kosteelle annettiin vuonna 1938 tehtäväksi koota pesäpallojoukkue. Suojeluskunta lupasi ostaa pelivälineet ja kustantaa kilpailumatkat. Suojeluskuntaurheilun piiriin kuuluivat myös partioimismestaruuskilpailut. Vuonna

1930, jolloin kilpailut järjestettiin Oulaisissa, parhaaksi osoittautui isäntäpaikkakunnan Ahti Nyberg (myöh. Nirviö). Kilpailuun liittyi muun muassa välimatkan ja etäisyyden arviointitehtäviä, käsikranaatin tarkkuusheittoa, suunnistusta ja maastoon kätkeytyneiden maalien havaitsemista. Nybergin johdolla oulaistalaiset voittivat myös joukkuekisan.

ELOKUVIA JA POIKATYÖTÄ

Suojeluskunnassa ei unohdettu myöskään kulttuurista, sillä juhlat, iltamat ja erilaiset valistustilaisuudet vaativat onnistuakseen monipuolista ohjelmaa. Oulaisten torvisoittokunta ja tirehtööri Kustaa Penttilän johtama sekakuoro avustivat mielellään suojeluskunnan tilaisuuksissa. 1930-luvun alussa suojeluskunnalla oli oma mieskuoronsakin, jonka elinkaari lienee jäänyt varsin lyhyeksi. Sen sijaan paikkakunnan torvisoittoharrastus kytkeytyi kiinteästi osaksi suojeluskuntatyötä vuonna 1937, jolloin torvisoittokunta lahjoitti suojeluskunnalle kymmenen torvea ja bassorummun. Toiminta käynnistyi Veikko Helpisen johdolla, mutta pian johtajaksi tuli Yrjö Syrjänen. Suojeluskunnan torvisoittokunta sai useana vuonna tuntuksen avustuksen yliesikunnalta (myöh. kotijoukkojen esikunta).

Vuoden 1939 alussa harkittiin suojeluskunnan oman näytelmäseuran perustamista. Samaan aikaan ryhdyttiin toimiin elokuvateatteritoiminnan käynnistämiseksi. Heinäkuussa paikallispäällikkö Väinö Vuorinen matkusti Helsinkiin ostamaan elokuvateatterin vaatimat koneet ja laitteet sekä vuokraamaan filmejä. Syyskuussa päätettiin tilata Helsingin oopperasta 60 tuolia 50 markan kappalehintaan. Talvisodan vuoksi elokuvatoiminnan käynnistyminen siirtyi kesään 1940. Saman vuoden syksyllä nimettiin ensimmäinen filmilautakunta: Väinö Oksala, Mauno Laikari ja paikallispäällikkö. Myöhemmin lautakuntaan tuli myös lottien edustajat. Elokuva-toiminnasta saatu taloudellinen tulos ei vastannut niitä ennako-odotuksia, joita suojeluskunnan esikunnalla oli ollut. Osaltaan tulosta heikensi luonnollisesti se, että paikkakunnalla oli jo entuudestaan Vilho Knuutilan omistama elokuvateatteri. Helmikuussa 1943 suojeluskunnan elokuvateatteri päätettiin vuokrata helsinkiläiselle Vieno Riutalle 3 000 markan kuukausivuokralla. Vuonna 1944 vuokraajana mainittiin mikkeliäinen Hannes Vilenius, joka syksyllä 1944 myi vuokraoikeuden edelleen Kerttu Mustoselle Vilppulasta. Mustosen toiminta loppui heti alkuunsa, kun rauhansopimuksen perusteella lakkautetuksi määrätty Oulaisten suojeluskunta päätti lahjoittaa elokuvakoneen laitteineen

SOTILASPOIKA

OMISTAJA JA KUSTANTAJA: SUOMEN SUOJELUSKUNTAJÄRJESTÖ
PÄÄTOIMITTAJA: TAUNO KARILAS
ENSIMMÄINEN VUOSIKERTA — NUMERO 5. 1942

• »Sotilaspojan» toimitus ja konttori, os. Helsinki, Kaivokatu 6. Puh. vaihde 61 606. • Tilaushinta: 1/1 vsk. 20: —, 1/2 vsk. 10: —.
• Ilmestyy joka kuukauden keskivälissä.

Suojeluskuntapöytäryhdyttiin organisoimaan valtakunnan tasolla vuonna 1927. Toiminnan laajetessa nuoret saivat myös oman kuukausittain ilmestyneen Sotilaspoika-lehtensä.

Puhallinmusiikki liittyi Oulaisten suojeluskunnan toimintoihin vuonna 1937. Soittokuntaan kuuluivat vuonna 1939 vas. Valto Sipilä, Yrjö Syrjänen, Heikki Huotari, Paavo Ranta, Sakari Teerijoki, Veikko Helpinen, Viljo Vuorinen ja Martti Kantola. Kuva Harri Turunen.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Oulaisten osastolle.

Koska suojeluskunnan jäseneksi pääsi vasta sinä vuonna, kun täytti 17 vuotta, ryhdyttiin 13-16 -vuotiaille pojille järjestämään omaa suojeluskuntapoi-katoimintaa. Valtakunnallisen organisoidun poika-työn syntysanat lausui syksyllä 1927 yliesikunnan urheiluosaston päällikkö kapteeni K.E. Levälähti. Raahen piirin alueella poikatyö lähti liikkeelle seuraavana vuonna. Myös Oulaisissa "startti" tapahtui 1920-luvun lopulla, mutta aluksi toiminta oli hyvin laimeaa. Tilanteen kohentamiseksi perustettiin tam-mikuussa 1930 erityinen poikatyön johtajan posti, jolle nimitettiin reservin vänrikki Leo Ojajärvi. Seuraavan vuoden alussa johtajaksi valittiin Lauri Syr-jänen, jonka johdolla suojeluskuntapojat kokoon-tuivat harjoituksiinsa kerran viikossa. Lisäksi osas-to teki "reippaita eräpojan hetkiä" sisältäneitä ret-kiä. Urheilu kuului myös tärkeänä osana suojelus-kuntapoi-katyöhön.

Vuosina 1933-1944 Oulaisten suojeluskunnan poikatyön johtajana toimivat Ahti Nyberg (Nirviö), Lauri Syrjänen, Pentti Pääkkönen, Väinö Vuorinen, Armo Vaismaa, Matti Huotari, Veikko Koskinen, Pekka Räisänen, Olavi Niemi, Teuvo Väätäinen ja O. Kivioja. Vuodesta 1934 poikatyön johtajan työn helpottamiseksi nimettiin kullekin kyläosastolle oma vastuuhenkilönsä (joskus useampiakin). Pisim-pään kyläosaston johtajan toimesta viihtyivät Veik-ko Hannus Petäjäskoskella, Emil Ilomäki Piipsjär-vellä ja Matti Pirttikoski Matkanivassa. Vuonna 1944 poikatyön johtajan avuksi valittiin nelihenkinen poi-katyölautakunta.

Talvi- ja jatkosota merkitsivät myös suojeluskun-tapojille harjoitusten muuttumista tosi toimiksi. Suo-jeluskuntapojat, joita alettiin syksyllä 1941 kutsua sotilaspojiksi osallistuivat muun muassa vartiopal-velukseen, lähettitehtäviin, desantti- ja kulontorjun-taan sekä ennen kaikkea maataloustöihin. Myös eri-lainen keräystoiminta ja mottitalkoot tulivat tutuik-si sotilaspojille. Arjen askareiden vastapainona oli-vat illanvietot sekä monipuolinen urheilutoiminta.

SUOJELUSKUNTAJÄRJESTÖ LAKKAUTETAAN

Suojeluskunnan paikallisen hallinnon johdossa oli esikunta, johon kuului Oulaisissa pääsääntöisesti neljä jäsentä. Pitkäaikaisimpia esikunnan jäseniä olivat Kalle Huotari 1919-1921 ja 1933-1944, Väi-nö Teerijoki 1920-1921 ja 1928-1932, Hugo Rik-hard Lauraeus 1922-1927, Heikki Honganpuhto 1923-1927, Lauri Jaakola 1923-1927, Mikko Kivi-

ranta 1928-1937, Eino Torkkola 1933-1939, Uuno Torkkola 1935-1939 ja 1941, Väinö Kosola 1929-1934 ja 1944 sekä Antti Väätäinen 1940-1944. Suo-jeluskuntaveteraani Mikko Kiviranta nimitettiin vuo-sikokouksessa 1938 esikunnan kunniajäseneksi.

Käytännön toiminnan pyörittämisessä avainase-massa oli paikallispäällikkö. Liekö suuri työmäärä ollut syynä siihen, että päälliköt vaihtuivat Oulaisten suojeluskunnassa tiheään - jopa moneen ker-taan saman vuoden aikana. Pisimmän päivätyön paikallispäällikkönä teki Erkki Söderlund, jonka pesti vuosina 1922-1926 kesti nelisen vuotta. Väinö Tee-rijoki hoiti tehtävää vuosina 1921-1922 ja 1941-1943 kaikkiaan kolme vuotta, Väinö Vuorinen vuo-sina 1937-1939 noin kaksi ja puoli vuotta sekä Heikki Heiskala vuosina 1921, 1922, 1930-1931, 1933 ja 1939 yhteensä noin kaksi vuotta. Runsaan vuoden mittaiseen pestiin ylsivät myös Lauri Run-tujärvi, Oskari Huotari, John E. Sierilä, Olavi Sau-so, Lauri Syrjänen ja Pentti Pääkkönen. Esikunnan ja paikallispäällikön apuna olivat toimi- ja lautakun-nat. Tällaisia olivat eri aikoina muun muassa ampu-makasvatus-, huvi-, urheilu- ja rakennustoimikunnat sekä valistus-, filmi- ja kurinpitolautakunnat. Kun-kin elimen tehtäväkenttä käy ilmi nimestä.

Oulaisten suojeluskunnan toiminnan rahoittami-seen liittyi jäsenmaksujen, juhlatulojen sekä erilais-ten keräys- ja myyntitulojen ohella yliesikunnalta ja piiriltä saatu rahallinen tuki. Suojeluskuntaa tu-kivat avustuksin ja lahjoituksin myös yritykset, yk-sityiset ja yhteisöt. Tärkeän taloudellisen tukensa suojeluskunnalle antoivat niinkään lotat.

Syyskuussa 1944 Moskovassa solmitun välirau-hansopimuksen 21. artiklassa Suomi sitoutui hajoit-tamaan kaikki sen alueella toimivat fasistiluontei-set järjestöt. Liittoutuneiden valvontakomission neuvostoliittoilainen puheenjohtaja Andrei Zdanov jätti edellä mainittuun artiklaan vedoten Suomelle jyrkkäsanaisen vaatimuksen suojeluskuntajärjestön lakkauttamiseksi. Lakia suojeluskuntajärjestöstä annetun lain kumoamisesta ryhdyttiin käsittelemään eduskunnassa seuraavana päivänä. Jo marraskuun 3. päivänä laki oli kolmannessa ratkaisevassa kä-sittelyssä, missä se hyväksyttiin äänestyksestä. Suo-jeluskuntatyö lakkasi kaikissa muodoissaan, joten laajat mitat saanut sotilaspoikatoiminta oli tullut myös tiensä päähän.

Oulaisten suojeluskunnan esikunta käsitteli ky-symystä järjestön todennäköisestä lopettamisesta kokouksessaan 26. lokakuuta 1944. Esikunnan esi-tys suojeluskunnan omaisuuden jaosta hyväksyt-tiin ylimääräisessä yleisessä kokouksessa 6. marras-kuuta. Suojeluskuntatalo irtaimistoinen lahjoitet-tiin Oulaisten kunnalle, elokuvakoneet Mannerhei-min Lastensuojeluliiton Oulaisten osastolle ja raha-

varat Oulaisten Sankaripatsasrahastolle. Lahjakir-jojen allekirjoittajiksi valtuutettiin paikallispäällik-kö Jaakko Vuori ja esikunnan jäsen Kalle Huotari. Kokouksen lopuksi siihen osallistuneet 20 suojelus-kuntalaista viettivät hiljaisen hetken Oulaisten suo-jeluskunnan riveistä sankarikuoleman kautta poistu-neiden muistolle.

Lähteet:

Sota-arkisto (Helsinki), Oulaisten suojeluskunnan ja Raahen suojeluskuntapiirin asiakirjat, erityisesti Oulaisten suojeluskunnan pöytäkirjat ja vuosiker-tomukset. Hersalo N.V., Suojeluskuntain historia I. Puolustustahtoinen kansa. Lahti 1955. Hersalo N.V., Suojeluskuntain historia II. Puolustuskelpoinen kan-sa. Vaasa 1962. Kuormarenki-lehden vuosikerrat 1926-1944. Putkonen Herman, Oulaisten suojelus-kunnan historiikka. (Käsikirjoitus Sota-arkistossa). Raikkala Hannes, Suojeluskuntain historia III. Kamppaileva kansa. Vaasa 1964. Suojeluskuntalai-sen Lehti - vuosikerrat 1921-1924.

Harri Turunen

OULAISTEN LOTAT

LOTTA SVÄRDIN SYNTY

Suomen naiset olivat toimineet jo ennen kansalais-sotaa muun muassa vapaapalokunnissa ja urheiluseuroissa muonittajina, kahvinkeitäjinä sekä kuljetus- ja vartiointitehtävissä. Sodan päätyttyä naiset ryhtyivät huolehtimaan suojeluskuntien muonittamisesta, varusteista ja varainhankinnan tukemisesta. Riihimäen suojeluskunnan naisosasto otti marraskuussa 1918 ensimmäisenä käyttöönsä Lotta Svärd -nimen. Nimen taustalla oli J.L. Runebergin Värikki Stoolin tarinoiden runo. Se kertoo Svärd-nimisen sotilaan Lotta-vaimosta, joka otti miehensä rinnalla osaa Suomen sodan tapahtumiin. Suojeluskuntain ylipäällikön, eversti G.D. von Essenin vuonna 1919 antamalla päiväkäskyllä naisosastot liitettiin elimelliseksi osaksi suojeluskuntia. Samalla Lotta Svärd -

nimi levisi koko maahan, ja seuraavana vuonna alettiin lotille puuhata omaa organisaatiota. Valtakunnallisen Lotta Svärd -yhdistys syntyi lopullisen sinettinsä maaliskuussa 1921. Yhdistyksen alkuvuosien puheenjohtajia olivat Greta Krohn, Helmi Arneberg-Pentti (kahdessa jaksossa), Dagmar von Essen ja Tyne Söderström. Vuonna 1925 järjestön johtoon astui "lottakenraali" Fanni Luukkonen. Hän johtikin lottia aina järjestön syksyllä 1944 tapahtuneeseen lakkauttamiseen asti.

Osallistuminen huoltotehtäviin kansalaissodan rintamalla ja kotirintamalla oli Oulaisissakin se kipinä, joka sytytti ajatuksen paikallisen Lotta Svärd -yhdistyksen perustamisesta. Sanoista tekoihin päästiin helmikuun 8. päivänä vuonna 1920, jolloin kokkolalainen Hanna Lehtinen, sittemmin Keski-Pohjanmaan LS-piirin puheenjohtajana toiminut, innokas lotta saapui Oulaisiin kertomaan lottatyön peri-

Oulaistelaisia lääkintä- ja muonituslotta lähdössä taisteluharjoituksiin 1920-luvun puolivälissä kuljettajanaan Toivo Sallamaa (ent. Sallmén). Valokuv. Mäkitalo. Kuva Harri Turunen.

Lotta Svärdin Oulaisten osaston syntysanat lausuttiin helmikuussa 1920, joten paikallisosaston 10-vuotisjuhliin voitiin valmistautua Soihdulassa vuonna 1930. Kuva Oulaisten kotiseutuarkisto.

atteista. Perustamiselle lämmitettiin ja jo samassa tilaisuudessa valittiin kolmihenkinen toimikunta valmistelemaan osastolle sääntöjä Porin Lotta Svärd -yhdistyksen sääntöjen pohjalta. Kullekin kyläkunnalle nimettiin myös kaksi jäsenkerääjää.

Kahta viikkoa myöhemmin, 22. helmikuuta 1920, pidettiin Lotta Svärdin Oulaisten osaston varsinainen perustava kokous kirkonkylän vanhalla kansakoululla. Osaston ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin Anna Boström, varapuheenjohtajaksi Kirsti Juntunen sekä sihteeri-rahastonhoitajaksi Anna-Liisa Kintamo. Uusi yhdistys sai hyvän vastaanoton paikkakunnalla. Jäsenmäärä nousi jo ensimmäisen toimivuoden lopussa 64:ään. Osasto toimi aluksi paikallisen suojeluskunnan alaisuudessa. Lotta Svärdin Raahan piiriin liitettiin vuonna 1923.

Osasto jakautui aluksi saniteetti-, muonitus- ja vaatetusosastoon sekä huvitoimikuntaan. Myöhemmin näistä rakentui neljä jaostoa: lääkintäjaosto, muonitusjaosto, varustusjaosto sekä keräys- ja kansliajaosto. Vuonna 1926 jaettiin kaikki lotat - huolimatta siitä, mihin osastoon he kuuluivat - viiden hengen muonitusryhmiin. Samalta vuodelta peräisin olevan tiedon mukaan Oulaisten osaston 72 lotasta 34

kuului muonitus-, 21 lääkintä-, 12 varustus- ja kolme keräysjaostoon. Lisäksi riveissä oli kaksi ns. kannattajalotaa.

RAUHAN AJAN TYÖMUOTOJA

Lääkintäjaoston työ oli rauhan aikana varsin pienimuotoista. Jaosto järjesti omia työiltojaan ja teki muun muassa sidetarpeita suojeluskunnalle. 1920-luvulla hankittiin paikallisosaston käyttöön lääkintälaukku. Vuonna 1926 pantiin toimeen ensimmäiset lääkintä-kurssit. Opettajana oli kunnanlääkäri Elias Varila, joka kurssitti lottia useaan otteeseen myöhemminkin. Kurssittajana nähtiin myös valtakunnallisen järjestön lääkintäneuvoja Martha Hofsbäck. Joskus jouduttiin oppeja soveltamaan käytännössä. Näin kävi vuonna 1933, kun kaksi suojeluskuntalaista sai palovammoja leiripäivien harjoituksissa ruutisäiliön syttyessä tuleen. Lääkintälottien antaman ensiavun ansiosta onnettomuudesta selvittiin varsin vähällä. Vuonna 1927 lahjoitettiin Oulaisten suojeluskunnalle 500 markkaa lääkintävarusteiden hankintaa varten sekä seuraavalla vuo-

sikymmenellä 5 000 markkaa valtakunnalliseen kenttäsairaalarahastoon.

Muonitusjaostoa työllistivät suojeluskunnan ja piiriesikunnan järjestämät kurssit, talkoot, kilpailut, harjoitukset, leiripäivät ja juhlat. Erityisen mittava voimainponnistus myös lotille oli vuoden 1924 suojeluskuntajärjestön hiihtomestaruuskilpailujen järjestäminen Oulaisissa. Vuonna 1933 osastolle hankittiin käytetty kenttäteitti. Se sai viittä vuotta myöhemmin tehdä tilaa uudelle kotimaiselle kenttäteitille. Osaston pitkäaikainen muonituspäällikkö oli Rauha Keskitalo, jota Aune Keränen nimitti vuonna 1937 Kuormarenki-lehdessä todelliseksi työmuurahaiseksi. ”Kyllä Rauha sen tekee, sanotaan meillä, kun jokin työ kaipaa tekijää.” Näitä työmuurahaista tarvittiinkin, sillä esimerkiksi vuonna 1932 Oulaisten lotat huolehtivat muonituksesta yksillä alueleiripäivillä, yksillä poikaleiripäivillä, kolmilla kursseilla, yhdeksässä ampuma- ja urheilutilaisuudessa, yksissätoissa harjoituksissa, yhdeksässä talloissa, yhdeksässä juhlassa sekä siltavahtien muonituksessa yhteensä 262 työpäivää. Lisäksi muonituslotta tarvittiin osaston omissa tilaisuuksissa laskeispuullien leivontaan, siman ja tippaleipien tekoon

sekä kahvitarjoilun järjestämiseen kolmissa iltamissa, yhdessä valistustilaisuudessa, vuosikokouksessa ja iltakursseilla. Lottia kysyttiin ravintolanpitäjäksi myös Oulaisissa järjestettyihin erilaisiin yleisötilaisuuksiin mm. kirkkomusiikkijuhlille, seuroihin, ilmailupäiville sekä maataloustuottajain tilaisuuksiin.

Varustusjaoston alkuvaiheiden todellinen ”kulttuuriteko” oli lipun hankkiminen Oulaisten suojeluskunnalle. Lippuhanketta varten nimettiin vuonna 1921 toimikunta, johon tulivat Lotten Forsman, Hilma Penttilä, Rosa Koskinen, Martta Ojaniemi, Anna-Liisa Kintamo, Signe Suomi, Helmi Huotari ja Anna Jaakkola. Lipun suunnitteli taiteilija Ilmari Virkkala. Neulontatyöstä vastasivat puolestaan Sylvi Torkkola ja Hanna Kempainen. Lipun juhlallinen luovutus ja vihkiminen tapahtui kesämanööverien yhteydessä 29. kesäkuuta 1922. Lottien puolesta olivat lippua luovuttamassa Aino Hakalahti, Hilja Heiniö ja Sylvi Torkkola.

Sittemmin varustusjaosto hankki suojeluskunnalle muun muassa lumipukuja, kiväärien puhdistustarpeiden pusseja ja kiväärin piippuja. Myös omalle lottaosastolle hankittiin erilaisia varusteita: sade- ja sarkatakkeja, selkäreppuja, esiliinoja, kenkiä, pyy-

Talvella 1926-1927 Oulaisten lotat suorittivat innokkaasti hiihtomerkkejä. Hiihdon ohella lotat harrastivat muun muassa kävelyä, pesäpalloa ja voimistelua. Kuva Oulaisten kotiseutuarkisto.

heliinoja sekä kahvi- ja ruokailuvälineitä. Jaostolla oli tärkeä rooli suojeluskuntatalon sekä ampumaradan paviljongin kunnostamisessa ja kaunistamisessa. Jaoston tärkeimpänä toimimuotona olivat ompeluillat, joita pidettiin lähes viikoittain. Niissä valmistettiin erilaisia tuotteita arpajaisiin ja myyjäisiin. Illoissa luettiin myös kiertokirjeitä sekä lottatyötä käsitteleviä tai yleissivistäviä kirjoitelmia. Ompeluillat päättyivät 1930-luvun loppupuolella aina Irja Simojoen pitämään iltahartauteen.

Keräysjaoston lotat kokosivat aluksi raha- ja muonavaroja sekä käsityöaineita listoilla. Sittemmin ryhdyttiin järjestämään yleisö- ja perheiltamia. Keräysjaoston työsarkaan kuului myös erilaisen myyntitoiminnan organisointi. Kaupan oli muun muassa lehtiä: Joululotta, Hakkapeliitan Joululotta, Lotta Svärd-lehti, Kuormarenki, Jääkäri-Invalidi -jääkärimerkkejä, Valkoinen kirja, Punaisen Ristin merkkejä, vappuviuhkoja, arpoja, lottanenäliinoja, lottalakeja, jäsenkortti- ja työkorttikansia, sääntöjä, ”kultaisia sanoja”, lottakauluksia, urheilu- ja vuosimerkkejä, lottanappeja, laulukirjoja ja lottaneuloja. Osasto välitti myös Suomen lippuja. Rahavaroja koottiin

edelleen Maanantaimarkka-laatikolla ja arpajaisilla. Esimerkiksi vuonna 1935 kudotettiin arpajaisten pääpalkinnoksi Kalevalan juhlavuoden kunniaksi ”Sammon sirpaleet”-ryijy. Myyjäisissä oli joskus tarjolla omissa ompeluilloissa valmistettujen tuotteiden ohella paikkakunnalta keräämällä saatuja leivonnaisia ja elintarvikkeita. Vuoden 1930 elomyyjäisissä myyntipöydiltä löytyi viljaa, jauhoja, perunointa, juurikkaita, kakkuja ja leipiä.

Varsinaisen jaostotyön ohella Oulaisten Lotta Svärd-osastoon liittyi monenlaisia muita toimintoja. Liikunta- ja urheiluharrastusta pidettiin yllä suorittamalla innokkaasti hiihto- ja kävelymerkkejä. Ensimmäiset merkit – seitsemän kultaista, 10 hopeista ja 40 pronssista – jaettiin Lotan-päivänä vuonna 1927. Prosenttihihtoon osallistuttiin ensi kerran vuonna 1931, ja heti ylettiin piirin ykköseksi. Sama toistui vuosina 1932 ja 1934. Palkintona menestyksestä saatiin neljä tusinaa LS-kahvikuppeja sekä kermakko ja sokeriastia. Oulaisten lotat voittivat myös kahdesti kilpailun piiripäällikön maljasta. 1930-luvulla lotilla oli oma pesäpallojoukkue, ja marraskuussa 1933 perustettiin voimisteluseura. Sen vetä-

Kahvituksen ja muonituksen järjestäminen suojeluskuntalaisten ja lottien kursseille, harjoituksiin, talkoisiin ja juhliin vaati Oulaisten lotilta vuosittain satoja työpäiviä. Kuva Harri Turunen.

Kesällä 1939 järjestettiin Oulaisissa ilmavalvontakurssit. Kurssin oppeja jouduttiin soveltamaan käyttöön jo saman vuoden syksyllä, kun Suomen ja Neuvostoliiton väliset suhteet alkoivat kiristyä. Kuvat Oulaisten kotiseutuarkisto sekä Aino Haapakoski, Pyhäjoki.

jäksi lupautui osaston urheiluhooltaja Laina Heiskala. Voimistelun ohella harrastettiin kansantansseja. Heiskalan jälkeen toimivat voimistelunohjaajina tai urheiluhooltajina Irja Ullakko, Kerttu Savolainen, Hilda Keskitalo, Johanna Hartikainen, Hellin Paananen ja Kerttu Lämsä.

Paitsi suojeluskuntaa Oulaisten Lotta Svärd-osasto tuki toiminnallaan monia paikallisia ja valtakunnallisia järjestöjä ja yhteisöjä, kuten invalideja, Punaista Ristiä, olympialaisrahastoa ja Oulaisten sekakuoroa. Vuonna 1929 lähetettiin kaikille oulailaisille asevelvollisille joulupaketissa sukat, tupakkaa, hedelmiä ja karamelliä. Sankarihautojen kunnossapito tuli lottien tehtäväksi heti osaston toiminnan käynnistyttyä. Kulttuuriakaan ei unohdettu. 1930-luvulla toimi pieni lottakuoro, ja vuonna 1938 hankittiin piano. Raahen suojeluskuntapiiriin kuukausijulkaisun, Kuormarengin, kirjeenvaihtajana toimi 1930-luvun puolivälissä Hilja Heiniö, jonka ky-

nästä oli lähtöisin myös Oulaisten lottien laulu. Sen ensimmäinen säkeistö kuuluu: ”Oomme lottia laajan lakeuden, työinto syömmemme täyttää. Me vaalimme lasta vapauden, sitä tahdomme muillekin näyttää.”

Vaikka Lotta Svärdin Oulaisten osastoon tuli heti alkuvaiheessa mukaan naisia myös sivukyliltä, oli sekä jäsenkunnan että toiminnan pääpaino kirkonkylällä. Tilanteen korjaamiseksi tehtiin marraskuussa 1927 retki Matkanivaan, minne päätettiin perustaa oma kyläosasto. Siihen liittyi ensimmäisenä vuotena kymmenen jäsentä. Seuraavana keväänä vierailtiin Petäjäskoskella, missä ei kuitenkaan löytynyt tarvittavaa innostusta kyläosaston synnyttämiseksi.

ILMAVALVONTAA JA OMPELUILTOJA

Vuosi 1939 merkitsi käännekohtaa Oulaisten lottoiminnassa. Syyskuun ensimmäisenä päivänä liekkiin leiskahtanut ”maailmanpalo” ei jättänyt rauhaan Suomeakaan. Neuvostoliitto aloitti sotatoimet 30. marraskuuta pommituksilla ja rajan ylityksellä. Talvisota oli syttynyt. Lottatyössäkin harjoitukset vaihtuivat nyt tositoimiin.

Pahimman varalle oli osattu varautua Oulaisten Lotta Svärd-osastossa jo ennen syksyä 1939. Osaston jäseniä oli osallistunut ilmavalvontakursseille jo vuonna 1935. Oppeja täydennettiin suojeluskunnan aluepäällikön ohjauksessa vuosina 1938 ja 1939. Viimeksi mainitun vuoden kesällä pantiin Oulaisissa toimeen ilmavalvontakurssit, joille ottivat osaa omalta paikkakunnalta Sylvi Oksala, Laura Teerijoki, Sointu Nokkala, Kaino Lehtola, Siiri Ranta ja Kyllikki Roukala. Samoihin aikoihin Irja Simojoki, Aune Köyste ja Ilmi Karavirta matkustivat muonitustehtäviin Karjalan Kannaksen linnoitustyömaille. Vuoden 1937 marraskuussa Oulaisissa oli järjestetty väestönsuojelukurssit, joiden ohjaajana oli ollut lotta Vuokko Tarmio Haapavedeltä. Kolmipäiväisillä kursseilla oli perehdytty mm. suojautumiskeinoin kaasuun vastaan, kaasunaamarin käyttöön ja ilmahälytyksen aikaisiin toimiin.

Ilmavalvonta käynnistyi Oulaisissa aluepäällikkö Väisäsen johdolla illalla 6. lokakuuta 1939. Aluksi joutuivat samat lotat olemaan ilmapartiassa yhtämittaa parikin viikkoa, mikä kävi luonnollisesti rasakaksi. Niinpä kursseilla olleet lotat kouluttivat edelleen muita lottia, ja näin ilmavalvontaan saatiin kolme kahdeksan lotan ryhmää. Kukin ryhmä oli vartiossa joka kolmas vuorokausi. Ruoka haettiin aluksi suojeluskuntatalolta, mutta myöhemmin se alet-

tiin valmistaa majapaikassa Perkiömäen talossa. Toiminnan vaikeuksista ja puutteellisista oloista kertoo Laura Teerijoen laatima raportti:

”Ei ollut mitään muuta kuin toimintaohjeet salaisissa papereissa. Puhelimet, kellot, turkit y.m. kaikki lainattiin. Kompassi oli toki suojeluskunnalla ja suuntalevy tekaistiin kätevästi pahvista ja osoitin siihen vuolttiin puutikusta. Levy myöhemmin uusittiin ja tehtiin oikein faneerista. Näine kapistuksinemme lähdimme aluepäällikön kanssa Perkiömäen taloon, jossa oli majapaikka ja korkea iv.-torni majapaikan vieressä oli tähytyspaikkamme. Kaikki oli aluksi outoa ja intoa ja innostusta liikaakin, niin että tähdetkin alussa näyttivät lentokoneiden valoilta.”

Vaikeuksista selvittiin, ja ilmavalvonta jatkui lottien hoitamana huhtikuun 17.päivään 1940. Kymmenen lottaa työskenteli myös puhelinkeskuksesta. Päivystys tapahtui öisin kuuden tai neljän tunnin mittaisissa vuoroissa, joissa oli aluksi kaksi lottaa ja myöhemmin vain yksi lotta.

Sotaa edeltävä viikot ja sota-aika työllistivät suuresti myös muonitus- ja varustusjaostoja. Syksyllä 1939 lotat huolehtivat ylimääräisiin harjoituksiin kutsuttujen reserviläisten muonituksesta. Muonitustehtäviä riitti niinkään ase- ja ilmapartiassa sekä evakuoitujen parissa. Muonavarikko 7:lle leivottiin ja leivotettiin leipää 5 000 jauhokilosta. Varustusjaoston työstä saa hyvän kuvan paikallisosaston vuoden 1939 vuosikertomuksesta:

”Ompeluiltoiminta varsinkin alussa oli hyvin vilkasta. Ei mitenkään tahdottu ehtiä leikata paitoja ja housuja sekä jakaa niitä ja villalankoja kyllin nopeasti niitä odottavalle jonolle. Ompeluiltoja pidettiin aluksi 3 kertaa viikossa ja myöhemmin kahdesti. Keräämiään ja ompeluilloissa valmistettuja lämpimiä varusteita alussa paikallisosasto lähetti 2 kertaa Ouluun materiaalivarikkoon ja 3 kertaa Oulun keskusvarastoon. Sen jälkeen kun saatiin tietää aluepäällikkö, luutnantti Väisäsen kenttäpostiosoite, lähetettiin hänelle varusteita ja tupakkaa jaettavaksi oman pitäjän miehille. Samoin lähetettiin varusteita muihinkin joukko-osastoihin, missä tiedettiin olevan Oulaisten miehiä. Lukuisat lotille osoitetut kiitoskirjeet osoittavat, miten hyvään tarpeeseen nämä paketit ovat olleet ja miten kiitollisella mielellä ne on vastaanotettu. Jouluksi lähetettiin kaikille Oulaisten miehille, joiden kenttäpostiosoitteet tiedettiin joulutervehdyksenä paketti sisältäen jonkin lämpimän vaatekappaleen, tupakkaa, makeisia ym. Kaikkiaan lähetettiin yli 600 joulupakettia tunnetuille vastaanottajille ja näiden lisäksi yli 50 pakettia tuntemattomille sotilaille.”

AHKEROINTIA KANTTIINEISSA

Lääkintäjaoston lottien kurseilla ja harjoitusiloissa oppimat taidot olivat tarpeen sen jälkeen, kun Koulutuskeskus 5 siirtyi Oulaisiin vuodenvaihteessa 1939-1940. Tammikuun 9. päivänä vuonna 1940 Oulaisten parantolaan perustettiin koulutuskeskuksen varuskuntasairaala. Sairaalaa tarvittiinkin, sillä paikkakunnalle siirtyneissä sotilaissa oli monta Kuopion ja Mikkelin pommituspalojen sammutustöihin osallistunutta. Sammutustöissä kastuneet ja vilustuneet miehet täyttivät pian parantolan huoneet viimeistä sijaa myöten. Tammikuun 10. päivästä aina huhtikuun 25. päivään sairaalassa työskenteli päivittäin aamuvarhaisesta yömyöhään vähintään kaksi lääkintälottaa. Lisäksi yövuorossa oli aina yöhoitajan apuna yksi lotta. Näin kullekin oulaistalaiselle lääkintälotalle tuli viikossa keskimäärin yksi yö- ja kaksi päivävuoroa. Vapaapäivinä lääkintälottat ennättivät osallistua vielä muihin lottatehtäviin.

Koulutuskeskus 5:n siirto Oulaisiin edellytti keräys- ja kanslia-jaostolta mittavan kanttiinotoiminnan käynnistämistä. Tammikuussa 1940 perustettiin kanttiinit Väinölään, suojeluskuntatalolle, Jauhinkankaalle, Lehtopähän ja Anttilaan. Helmi-maaliskuun vaihteessa jouduttiin kanttiinit avaamaan vielä Rautiorannalla, Matkanivassa ja Rautosissa. Lisäksi kanttiinia pidettiin viikon päivät Petäjaskoskella ja kaksi päivää Turulassa. Kaikkiaan kymmenen kanttiinin perustaminen oli tarpeen, sillä paikkakunnalle sijoitettiin aika ajoin 6 000 - 8 000 miestä, jotka asuivat etupäässä kansakouluilla. Kanttiinien toiminta pyrittiin järjestämään siten, että miehillä oli aina vapaa-aikanaan mahdollisuus ostaa kahvia, leivonnaisia, tupakkaa, karamellejä ja virvokkeita sekä erilaista pikkutavaraa nenäliinoista, lukkoneuloista, kammoista, peleistä, saippuasta ja partavaahdosta aina postikortteihin ja kirjoitustarpeisiin. Aukioloajat venyivät pisimmillään aamukuudesta iltayhteentoista, minkä lisäksi lotilla riitti työtä leipomisessa, tiskaamisessa, siivoamisessa sekä pyyhe- ja esiliinojen pyykkämisessä. Joskus töihin jouduttiin yösydämenäkin, kuten Rautoson kanttiinin toiminnasta vastanneen Ida Leskelän muisteluksesta ilmenee:

”Rauhan teon päivänä oli koulumme tyhjä ja esikunta luuli, ettei tänne enää miehiä majoiteta. Evakointi kanttiinitavarat kylälle ja itseni Väinölään kanttiinin entisiin hommiin. Maalisk. 17. pv:n illalla kello 23 tuli naapurin isäntä Väinölään sanomaan, että siellä koululla on taas talo täynnä avuttomia miehiä ja he ovat menneet sisälle hakkaamalla ovet rikki. Olimme lotta Keskitalon kanssa Väinölässä. Hänen kanssaan järjestimme taas kanttiinin alkua

Kanttiinit työllistivät niin lottia kuin pikkulottiakin. Kuva Aino Rautio.

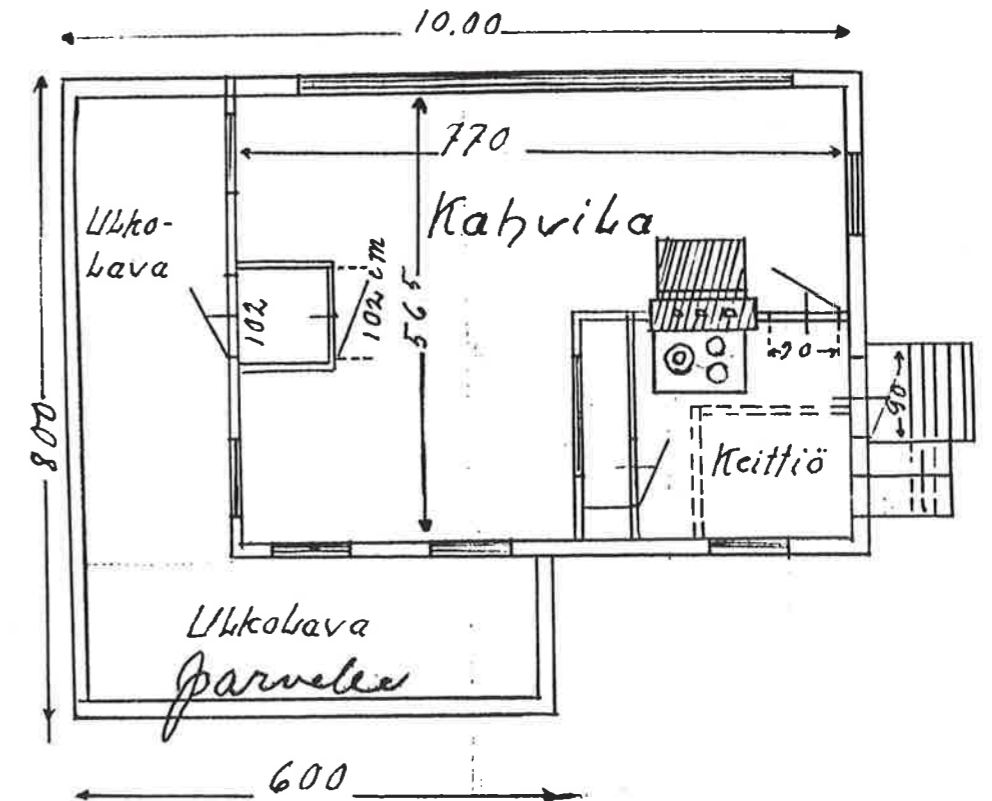
Väinölästä mukaani ja otin kyytihevosen ja lähdin tavaroineni koululle.

Kyllä siinä hyvää tahtoa ja ymmärtämystä tarvittiin kotiin päästessä. Ovi oli rikottuna, kuten jo kylällä kuulin. Miehiä oli kaikissa huoneissa. Upseeri ja aliupseereita nukkui sängyssäni. Korttikahvini ja sokerini olivat kaapeista etsineet ja keitelleet tulisäikahvikseen ja ruokakomerosta syöneet, mitä syötävää oli. Likaisia kahvikuppeja ja pannuja oli pöydällä todistamassa, että vieraat ovat hyvin kotiutuneet ja nyt yltäkyläisinä nukuivat sängyssäni.

Menin keittolaan ja luokan puolelle. Siellä olivat miehet aivan raivoissaan, kun oli vilu ja nälkä. Vuorokausi oli kuljettu ruokkimatta. Keskustelin heidän kanssaan ja laitettiin tulia takkoihin. Sitten herätin upseerit ja neuvottelimme miesten nälästä. Heidän mukanaan tuomasta muonasta jaoimme miehille leipää ja voita siinä kello 2 yöllä. Miehетkin

pohjapiirros Oulaisten Lottakahvilasta.

Mittakaava: 1:100

rauhoutuivat nukkumaan, lupasin aamulla heille keittää aamukahvit.”

Apua kanttiinien pyörittämiseen saatiin oman pitäjän pikkulotilta sekä Merijärven, Alavieskan, Pulkilan, Vihannin ja Oulun lotilta. Kanttiinitehtäviin osallistuivat myös sellaiset paikkakunnan naiset, jotka eivät olleet lottosaston jäseniä, ja pyrkivät majoituksessa olleet miehetkin osaltaan helpottamaan lottien työtaakkaa. Ilmi Karavirran kertomuksessa suojeluskuntatalon kanttiinista todettiin:

”Suurena apuna olivat varsinkin alkuaikoina suojeluskuntataloon majoitetut miehet, jotka keskuudestaan valitsivat puiden ja veden kantajat ja keittiöapulaisen. Näistä apulaisista jäi lotille monta hauskaa muistoa ja muistivatpa ”Villet” ja ”Jullet” Oulaisista poissiirryttyään silloin tällöin suojeluskuntatalon lottiakin korteilla.”

Samanlaisesta ystävällisyydestä kertoo Irja Simojoki Jauhinkankaan kanttiinista, missä miehet komppanianpäälliköstä asti auttoivat lottia. Jauhinkankaalla oli myös omat ”muonamiehensä ja kus-

kinsa”, jotka osallistuivat ostoskäynneille. Anttilan kanttiinilla olivat niinkään omat innokkaat apurinsa, joita Anna-Liisa Penttilä kiitteli kanttiinien toimintakertomuksessa:

”Täydet pullakorit menivät ja tyhjä tulivat Rannan aina avulaiden poikien juoksujalkaa kuljettamina talojen välillä. Toisinaan, kun pullaa tuli kellarit ja komerot täyteen, lähtivät pojat pullan kaupalle sotapoikien luo ja niin oli taasen sekin puoli tasapainossa.”

Valtavassa leipomisurakassa avustivat monet oulaistelaistalot. Esimerkiksi Anttilan kanttiinin toimittiin leivonnaisia aina Petäjaskoskea myöten, missä organisaattorina toimi Fanny Junila. Väinölään kanttiinin vehnänen leivottiin vuorotellen Teerijoen, Huotarin, Niemelän, Peuran, Oksalan, Äkäslompolan ja Kartilan keittiössä sekä osuuskaupan leipomossa. Lisävehnäsen saannin turvasi leipuri Tilda Hildén. Suojeluskuntatalon kanttiinin hankittiin jonkin verran leipää Seppäsen leipomosta. Jauhinkankaan kanttiinin ”pullahuollosta” vastasi taas

kokonaan neiti Hyvösen kauppa. Sotatilan vuoksi ei saatavilla ollut aina kaikkia tarveaineita. Kahvia jouduttiin joskus jatkamaan sikurilla, ja aika ajoin tupakkamiehille ei voitu myydä edes "Piippu-Jymyä". Kermaa ja maitoa jouduttiin silloin tällöin etsimään "puhelinlangat kuumina" litra sieltä toinen täältä. Kanttiinien käyttämästä elintarvikemäärästä kertoo se, että yksin Anttilan kanttiinissa kulutettiin maitoa 50-60 litraa ja kermaa jopa 15 litraa päivässä. Väinölän kanttiinissa myytiin päivässä parikin sataa pulloa limonaadia, jota hankittiin paitsi paikkakunnan kaupoista myös Haapavedeltä, Raahesta ja Oulusta.

Sivukylien kanttiinit sijaitsivat kansakouluilla. Kirkonkylällä käyttöön jouduttiin ottamaan myös suojeluskuntatalo, Väinölä ja Anttila, missä talon pienemmän rakennuksen tupa toimi yhdistettynä keittiö-, myymälä- ja tiskaushuoneena. Väinölän kanttiinisiin saatiin lainaksi pöytiä ja tuoleja nuorisoseuralta, yhteiskoululta ja rouva Rosa Koskiselta. Ainakin suojeluskuntatalon, Väinölän, Rautosen ja Jauhinkankaan kanttiineissa tarjoutui miehille mahdollisuus radion kuunteluun. Jauhinkankaalla radio sijaitsi opettaja Simojoen pienessä kamarissa, jonne mahtui vain osa uutisnäköisistä. "Kuulolle" päässeet kertoivat kuitenkin päämajan tiedotukset ja muut kuulumiset ulkopuolelle jääneille. Tilanne parani olennaisesti sen jälkeen, kun eräässä kompaniassa mukana ollut sähkötekniikko rakensi kovaäänisen luokkahuoneen puolelle. Anttilan kanttiin gramofoni ja fortuna olivat luonnollisesti ahkerassa käytössä, samoin kanttiineihin hankitut aika- ja sanomalehdet. Jauhinkankaalla jaettiin lähijoukkoille henkiseksi evääksi joitain Pyhäkoulu-laulukirjoja, Kotimaa-lehtiä sekä pieniä raamatunlausekortteja, jotka koululla asunut siirtolainen Kullervo Hämäläinen oli kauniisti tekstannut.

Kanttiinitoiminta jatkui pisimmillään - Väinölä ja suojeluskuntatalo - huhtikuun 21. päivään saakka. Kanttiinien hintataso pidettiin tarkoituksella alhaisena. Silti toiminta muodostui taloudelliseksi menestykseksi Oulaisten lotille. Kanttiinien yhteenlaskettu puhdas tulo kohosi 183 301 markkaan (= noin 220 000 nykyrahassa), mistä tuottoisimmaksi nousseen Väinölän kanttiin osuus oli 62 360 markkaa eli yli kolmannes.

Talvisodan aika oli työntäyteinen myös muonitusjaoston lotille. Yksin koulutuskeskuksen muonitustehtävät työllistivät sodan aikana ja hetken sodan päättymisen jälkeenkin kahdeksan oulaistelaistolaa sekä joitain naapurikuntien lottia. Muonitusapua annettiin lisäksi rautatiesillan vartiomiehille, osasto Palmqvistille, sotaväen tarpeisiin otettujen hevosten kuljettajille ja evakuoituille. Muonitusvarikko 7:lle leivottiin leipää eri puolilla pitäjää yli 40 000 jauhakilosta.

KOTIRINTAMAN TOIMIA JATKOSODAN VUOSINA

Rauhan palattua Oulaisten lotat panivat huhtikuussa 1940 toimeen Suomen Turvan nimissä keräyksen oman paikkakunnan invalidien ja vähävaraisten kaatuneitten perheiden avustamiseksi. Keräys uusittiin vielä myöhemmin samana vuonna, ja tulos oli todella hyvä liki 84 000 markkaa. Tämän rahaston, jonka nimeksi tuli Oulaisten sotaorpojen ja invalidien huoltorahasto, hoitajaksi tuli johtokunta, johon valittiin lottien, suojeluskunnan, rintamamiesten, kunnan ja seurakunnan edustaja. Rahastosta jaettiin avustuksina noin 30 000 markkaa. Invalideille jaettiin myös joulupaketteja ja lahjakortteja. Jo sodan aikana ilmapuolustuksen hyväksi järjestetty keräys oli tuottanut noin 15 400 markkaa. Lotat ottivat osaa myös kultasormuskeräyksiin. Hilja Heinio ajoi asiaa tehokkaasti syrjäkylillä kooten yksin 64 sormusta ja yhdet korvarenkaat. Lehtien ja merkien myynti jatkui entiseen malliin. Sen sijaan neuvonta- ja valistustilaisuuksia ei järjestetty vuonna 1940. Lotta Aili Heino saattoi kuitenkin osallistua Raahen piirin kustantamana keskusjohtokunnan toimeenpanemille ilmavalvonnan jaostopäällikkökursseille.

"Idän vainolainen hyökkäsi hiukan toista vuotta kestäneen rauhan jälkeen maamme kimppuun ja yksimielisenä, kuten edelliselläkin kerralla nousi kansamme kallista vapautta puolustamaan. Taas tarvittiin lottienkin apua. Heti kun sotatorvi soi ja kutsu saapui, olivat kenttälötkä matkalla toimiinsa, muonituslotat kenttä-keittiöitensä äärellä ruokkimassa rajalle lähteviä miehiä, varuslotat jakamassa puutuvia varusteita, ilmavartio- ja viestilötkä paikoilleen ja lääkintälötkä sotasairaalaan perustamassa. Kiirettä ja touhua oli kaikilla, ja sitä on riittänyt aina vuoden loppuun saakka."

Näin kirjoitti Rauha Keskitalo Lotta Svärdin Oulaisten osaston vuoden 1941 vuosikertomuksessa saman vuoden kesäkuun lopulla puhjenneen jatkosodan vaikutuksista lottien toimintaan. Tavanomaiset työmuodot saivat jälleen tehdä tilaa sodan vaatimille tehtäville. Tällä kertaa työsarkaa riittikin aina vuoden 1944 syksyyn saakka. Muonituslotat jatkoivat työtään siltavahtien ja erilaisten tilaisuuksien muonitustehtävissä. Armeijan käyttöön leivottiin edelleen kuivaa leipää. Sodan loppuvaiheessa syksyllä 1944 lisätehtäviä löytyi siirtoväen ruokahuollon järjestämisessä. Päivittäin ruokittiin suojeluskuntatalolla tavallisesti tuhatkunta, poikkeustapa- uksissa kaksikin tuhatta siirtoväkeen kuulunutta lasta, naista ja vanhusta. Varusjaoston lotat ahersivat omalla sarallaan. Vuonna 1941 ompeluiltoja

Lottien vuonna 1932 perustettu tyttöosasto keräsi riveihinsä enimmillään yli 200 pikkulottaa. Kuvassa pikkulottia vetäjiensä Laura Teerijoen, Aune Köysten ja Raakel Enkolan kanssa vuonna 1933. Kuva Harri Turunen.

järjestettiin 29 kertaa. Rintamalle ja sotasairaaloihin lähetettiin lakanoita, tyynypusseja, paitoja, sukia, alushousuja, jalkarättejä, lapasia, päähineitä, lumipukuja, polvikkaita sekä nenäliinoja.

Vuonna 1941 toteutui Oulaisten lottien pitkäaikainen haave oman kahvilan perustamisesta. Jo edellisenä vuonna oli asemapäällikkö Anton Henrik Kartilan suosiollisella avustuksella saatu vuokratuksi valtiolta pieni 8 x 10 metrin maapala rautatien tasoristeyksen läheltä. Kahvilan piirustukset laadittiin Pihtiputaan lottakahvilan mallin pohjalta. Rakennustyöt annettiin Väinö Salmiselle 20 000 markan urakkasummasta. Heinäkuun puolivälissä 1941 avatun kahvilan ensimmäinen lyhytaikainen hoitaja oli Aili Heino. Kahvilatoiminnan vastuuryhmäksi nimettiin liiketoimikunta, johon tulivat Elina Väättäinen, Lempi Maunula ja Rauha Keskitalo. Kahvila osoitautui kannattavaksi sijoitukseksi. Ensimmäisen puolen vuoden voitto oli liki 22 000 markkaa. Kahta vuotta myöhemmin lottien liiketoimet laajenivat, kun Sanna Jussilalta vuokrattiin huoneisto parturiliikkeelle. Parturin kaavut valmistettiin lumipuvuista. Kahvilan ja parturin ohella toivat tilapäis-

ansioita kahvitarjoilu suojeluskuntatalolla, karamellien kauppaaminen elokuvailloissa ja kanttiinien pito sotasairaaloissa.

Lottien kunniatehtävänä oli sotavuosinakin sankarihautojen hoito yhdessä omaisten kanssa. Kesällä 1941 haudoille hankittiin lasimaljakot. Samana vuonna tilattiin suunnitelma kukkaistutuksia varten oululaiselta puutarhuri Äijälältä. Suunnitelman käytännön toteutuksesta huolehti Otto Törmäkangas. Talveksi sankarihautoille tuotiin jäkäläseppeleitä ja jouluksi iso kynttilöin valaistu havuristi. Lotat ottivat osaa sankarivainajien hautajaisiin koristamalla kirkon ja laskemalla yhdessä suojeluskunnan kanssa seppeleen. Alttari oli verhottu mustalla kankaalla ja sankarivainajien arkut siniristilipulla.

Talvisodan aikana olivat ainakin Annikki Keränen ja Eila Hemmilä toimineet rintamalottina. Jatkosodan vuosina rintamalle lähdön valitsi yhä useampi oulaistelaistolotta (kts. tarkemmin matrikkelitiedot). Heidän työskarkanaan olivat etupäässä erilaiset lääkintä-, kanslia-, kanttiini- ja muonitustehtävät sota- ja kenttäsaairoissa. Sota-ajan asettamat ras-kaat haasteet innostivat myös yhä useamman oulais-

telaisnaisen lottien riveihin kotirintamalla. Tämä näkyy selvästi oheisessa asetelmassa, jossa on eritelty Oulaisten osaston vuosien 1920-1944 ja Mat-

kanivan kyläosaston vuosien 1927-1944 jäsenmäärien kehitys:

Vuosi	Oulainen	Matkaniva	Yhteensä	Vuosi	Oulainen	Matkaniva	Yhteensä
1920	64	—	64	1933	110	17	127
1921	65	—	64	1934	115	10	125
1922	60	—	60	1935	119	14	133
1923	60	—	60	1936	122	14	136
1924	57	—	57	1937	122	11	133
1925	51	—	51	1938	127	12	139
1926	72	—	72	1939	132	15	147
1927	70	10	80	1940	184	17	201
1928	70	17	87	1941	246	20	266
1929	81	20	101	1942	248	22	270
1930	82	21	103	1943	257	22	279
1931	82	24	106	1944	276	22	298
1932	91	25	116				

Vuosien 1943-1944 osalta Matkanivan kyläosastosta ei ole käytettävissä tilastolukuja. Asetelmassa Matkanivan jäsenmäärän on oletettu pysyneen entisellään. Kaiken kaikkiaan vuosina 1920-1944 Oulaisten lottien toimintaan otti osaa jäsenluettelon mukaan 531 naista.

Matkanivan kyläosaston puheenjohtajan tehtäviä

hoitivat ainakin Hilja Kari, Maria Torkkola, Toini Kosola, Aune Stenius, Anni Nuojua, Nanni Rapinoja ja Ida Hautala. Sihteerinä toimivat muun muassa Toini Untinen, Senja Kari, Hilja Jarva, Nanni Rapinoja ja Maria Torkkola. Oulaisten osastossa puheenjohtajan ja sihteerin tointa hoitivat vuosina 1920-1944:

Vuodet	Puheenjohtaja	Vuodet	Sihteeri
1920	Anna Boström	1920	Anna-Liisa Kintamo
1921	Anna-Liisa Kintamo	1921	Anna Jaakkola
1922	Hilja Heiniö	1922	Rosa Koskinen
1923	Betty Lastumäki	1923-1924	Saima Virtanen
1924	Laura Teerijoki	1924	Kerttu Penttilä
1925	Sylvi Torkkola	1925	Hanna Kemppainen
1926	Laura Teerijoki	1926-1943	Rauha Keskitalo
1927-1928	Lyyli Sauso		
1928-1929	Helmi Huotari		
1929	Hilja Tervonen		
1930	Irja Simojoki		
1931-1932	Vieno Heiskala		
1933-1935	Irja Simojoki		
1936-1937	Aune Keränen		
1938-1942	Ilma Helpinen		
1943-1944	Laura Teerijoki	1943-1944	Elina Väättäinen

Lottatyön myönteinen kehitys pysähtyi syksyllä 1944, kun Lotta Svärd-järjestö jouduttiin lakkauttamaan välirauhan sopimusehtojen perusteella. Oulaisten osaston lakkauttamista käsitelleet kokoukset pidettiin 4. ja 14. marraskuussa. Omaisuus päätettiin jakaa Mannerheimin Lastensuojeluliiton Oulaisten osastolle, yhteiskoulun stipendiraahastolle, sotainvalideille, sankaripatsasrahastolle ja sankarihautojen kunnossapitorahastolle. Lottatyön jatkuvuuden turvaamiseksi perustettiin huhtikuussa 1932 kirkonkylälle 10-16 -vuotiaille tytöille tarkoitettu tyttöosasto eli Pikkulotat. Aloitteen asiassa teki joukko kirkonkylän tyttöjä, jotka tulivat kysymään lotilta, voitaisiinko paikkakunnalle perustaa pikkulottaosasto. Myöhemmin osaston alaikäraja aleni kahdeksaan vuoteen. Vuonna 1938 tyttöosastotyö virisi myös Rautosissa, Honkarannalla ja Rautiorannalla, seuraavana vuonna Matkanivassa ja Petäjaskoskella sekä sotavuosina vielä Turulassa, Lehtopäässä ja Jauhinkankaalla. Myös Ahonperällä virisi vuonna 1939 ajatus omasta tyttöosastosta, mutta hanke raukesi heti alkuunsa. Oulaisten pikkulottien määrä kehittyi vuosina 1932-1943 oheisen asetelman mukaisesti. Vuodelta 1944 ei ole tietoja. Yhteensä kertyi tyttöosaston vuosien 1932-1944 jäsenluetteloon 485 oulailaisnimeä.

Kirkonkylän tyttöosaston pitkäaikainen johtaja oli Aune Köyste. Kirkonkylän osaston toiminnassa olivat mukana eri aikoina myös Irja Simojoki, Laura Teerijoki, Raakel Enkola, Aili Laikari, Signe Vasala, Aune Keränen, Laina Heiskala, Martta Oksanen, Anna Turakka ja Ilona Laasonen. Sivukylillä pikkulottatyön vetovastuu jäi kunkin kyläkunnan aktiivisille lotille, useimmiten kansakoulunopettajatarille. Tyttötoiminnan vetäjiä olivat Lempi Huotari Jauhinkankaalla, Ida Leskelä Rautosissa, Siiri Rautio Rautiorannalla, Aili Heino ja Kaarina Väisänen Honkarannalla, Salli Tammikko Turulassa, Ida Hautala ja Maria Torkkola Matkanivassa, Meimi Lauumaa Petäjaskoskella ja Aino Gallen Lehtopäässä.

Oulaisten kirkonkylän tyttöosaston 14-vuotias jäsen Siiri Ranta toi esiin vuonna 1936 Kuomarengas-lehdessä ajatuksiaan pikkulottien velvollisuuksista:

”Pikkulottien täytyy ensinnäkin rakastaa isänmaataan. Hänellä täytyy olla voimakas kunniantunto. Hänen täytyy olla rohkea, kuuliainen, auttavainen ja tottelevainen. Jos joku vanhempi ihminen, opettaja tai isolotta antaa hänelle jotakin tehtävää, on pikkulottien ilomielin ryhdyttävä heti toimeen. Vaikka tehtävä on kuinka helppo, ei sitä saa laiminlyödä ajatellen, että tehtävä on liian vähäpätöinen, en minä sitä viitsi suorittaa. Ennenkaikkea tulee pikkulottien

Kylä	Jäsenmäärä vuonna											
	1932	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43
Kirkonkylä	65	63	66	49	47	45	43	62	87	79	65	70
Honkaranta							7	11	10	9	7	7
Rautonen							12	14	17	15	15	10
Rautioranta							15	13	13	15	23	16
Ahonperä								1				
Matkaniva								12	11	12	12	12
Petäjaskoski								7	17	17	17	16
Lehtopää										18	20	16
Turula										16	16	12
Jauhinkangas											29	32
Yhteensä	65	63	66	49	47	45	77	120	155	180	205	211

olla Jumalaa pelkääväisen. Hänen täytyy myöskin auttaa sairaita, heikkoja ja puutteenalaisia.

Pikkulottien pitää olla aina esimerkkinä sellaisille, jotka eivät ole tyttöosastossa tai eivät noudata pikkulottien sääntöjä. Hänen tulee olla esimerkkinä myös siisteydessä sekä koulussa että kotona. Huono käytäytyminen ei sovi hänelle missään. Tielläkin oikea pikkulotta kulkee kauniisti. Jos kaikki pikkulottat muistaisivat nämä säännöt, voisi heistä silloin sanoa,

että he ovat kunnan pikkulottia.”

Oulaistellaiset pikkulottat pyrkivät toteuttamaan näitä periaatteita harjoittelemalla lääkintätaitoja sekä avustamalla lottia muonituksessa, sankarihautojen hoidossa, vappuviuhkojen ja käsitöiden valmistuksessa ja arpojen myynnissä. Pikkulottat järjestivät myös juhlia ja retkiä - vuonna 1936 Kalajoelle - sekä harrastivat monipuolisesti liikuntaa ja leikkejä. Vuonna 1939 tyttöosastolaiset osallistuivat Suomen Tur-

van työiltoihin ja valmistivat kotonaan muun muassa lapasia, sukkaa, pähkineitä ja polvenlämmittäjiä sotilaiden ja osin myös varattomien reserviläisperheiden tarpeisiin. Talvisodan aikana pikkulotat auttoivat lottia kanttiinitehtävissä. Vuoden 1940 lopulla muisteli tuolloin 11-vuotias Eeva Ranta edellistalven tapahtumia:

”Oli tammikuinen pakkasaamu, kun kiiruhdin juoksujalkaa Väinölän kanttiinini. Isoja lottia siellä oli enimmäkseen työssä, mutta meitä pikkulottia he käyttivät apunaa. Kun saavuin sinne, oli täysi työ jo käynnissä. Kahvi oli jo keitetty muutamia tunteja aikaisemmin ja miehiä kahvitettiin. Otin kiireesti päällysvaateeni yltäni ja sidoin pähkineeni pähäni. Oli nyt valmis palvelemaan isoja lottia. Ja kas! Tuollahan näkyikin jo olevan iso kasa likaisia kahvikuppeja ja tiesin siis ilman muuta, mihin oli ryhdyttävä. Koko päivä kului yhtämittaisessa työn touhussa. Kannoin puita, juoksin pikkuasioilla kaupassa ja sainpa vielä leikata pullaa ja kaataa toisinaan kahvia-kin. Kun tuli ilta, olin kovin uupunut, mutta oli kuitenkin iloinen siitä, että oli tänäänkin saanut uhrata vähän yhteisen asiamme hyväksi.”

Jatkosodan puhjettua pikkulottia tarvittiin Oulaisten sotasairaalan ja Lotta-Kahvilan erilaisissa toimitissa ja tehtävissä. Niinkään pikkulotat keräsivät elintarvikkeita, vaatetta ja rahaa rintamamiesten joulupaketteja varten. Honkarannan pikkulotat järjestivät tässä tarkoituksessa vuonna 1942 pikkujoulujuhlan, jonka ohjelmistoon mahtui runoa, laulua, kertomuksia ja näytelmä. Pääsylipuista ja ”korvikkeesta” kertyi 450 markkaa. Turulan tyttöosaston vuoden 1941 toimiin kuuluivat jäkäläkeruu seppelien tekoon ja invalidien joulukeräyksen avustaminen. Rautosten pikkulotat saivat taas toimia maaliskuussa 1941 emäntinä Aseveliyhdistyksen järjestämissä kylätalkoissa.

Lähteet:

Sota-arkisto (Helsinki), Lotta Svärdin Oulaisten osaston arkisto, Sisältää mm. pöytäkirjoja, vuosikertomuksia, jäsenluettelota paikallisosastosta ja tyttöosastosta. Lukkarinen Vilho, Suomen lotat - Lotta Svärd järjestön historia. Porvoo 1981. Kuormarengin vuosikerrat 1926-1944. Valkoinen kirja (toim. Elsa Soini-Hagan). Helsinki 1928.

OULAISTEN LOTTIEN LAULU

Oomme lottia laajan lakeuden työinto syömmemme täyttää. Me vaalimme lasta vapauden sitä tahdomme muillekin näyttää

Oomme lottia laajan lakeuden me hoidamme isäimememaata. Verihinnoin kalliisti ostettua sitä emme-

hän sortaa saata.

Tämä aika meitäkin velvoittaa se vaativi tilille tunnon. Me annamme aikamme, kaikkemme me annamme voiman ja kunnon.

Oomme lottia ihanan isänmaan veri kuumana suonissa kiehuu. Etäälläkin asuvat näkevät miten lippumme puhtaana liehuu.

Oomme lottia laajan lakeuden oikeutta me puolamme innoin. Missä apuamme vaan tarvitaan sinne riennämme tulirinnoin.

Tämä maa, tämä ihana Suomenmaa se meillekin työtä antaa. Sisarina me yhdessä tahdomme oman kortemme kehoon kantaa.

Oomme lottia Oulasten osaston meill' on johtaja Luojamme suuri. Hän on valoisa tulipatsaamme, Hän on tukemme, turvamme muuri.

*****

”Oulaisten lottien laulu” julkaistiin Raahen suojeluskuntapiiriin Kuormarengin-lehdessä vuonna 1931. Laulun sanat ovat Hilja Heiniön käsialaa. Hän toimi vuosina 1917-1947 kiertokoulunopettajana Oulaisissa ja osallistui vapaa-aikanaan innokkaasti paikalliseen lottatyöhön.

Syksy Helsingin salamassa

N:o 7 - 1940

Myös pikkulotilla oli oma kuukausittain ilmestyvä valtakunnallinen lehtensä.

Harri Turunen

VIISI SODAN VUOTTA

TALVISODAN SATAVIISI PÄIVÄÄ

Saksan nousu, voimistuneet sotavalmistelut ja asetteittaiset aluevaltauksukset kiristivät 1930-luvun lopulla poliittista tilannetta Euroopassa. Elokuun 23. päivänä 1939 Saksa ja Neuvostoliitto solmivat yllättäen hyökkäämättömyyssopimuksen. Sen salaisessa lisäpöytäkirjassa sovittiin, että Suomi kuului Neuvostoliiton etupiiriin. Vain reilu viikko sopimuksenteon jälkeen 1. syyskuuta Saksa hyökkäsi Puolaan. Kaksi päivää myöhemmin Ranska ja Iso-Britannia julistivat sodan Saksalle. Toinen maailmansota oli alkanut.

Syksyn 1939 mittaan Suomi ja Neuvostoliitto jatkoivat jo edellisvuonna käynnistyneitä neuvotteluja, jotka koskivat Neuvostoliiton esittämiä aluevaatimuksia. Koska neuvotteluissa ei löydetty yhteistä säveltä, Suomessa ryhdyttiin varustautumaan mahdollisen sodan varalle muun muassa reserviharjoituksia järjestämällä sekä tekemällä linnostustöitä Kannaksella. Liikekannallepano eli ylimääräiset harjoitukset (YH) toimeen pantiin lokakuun 10.—11. päivinä. Varotoimet osoittautuivat tarpeellisiksi. Kun suomalaiset torjuivat Neuvostoliiton vaatimat alueluovutukset myös marraskuussa pidetyissä neuvotteluissa, Neuvostoliiton ulkoministeri Molotov toimitti Suomelle 26. marraskuuta nootin, jossa suomalaisia syytettiin Mainilan kylän tulittamisesta. Kaksi päivää myöhemmin Neuvostoliitto sanoi irti maiden välisen hyökkäämättömyyssopimuksen ja varhain aamulla 30. marraskuuta neuvostoarmeija aloitti sotatoimet maalla, merellä ja ilmassa.

Suomen armeijan miesvahvuus oli talvisodan sytyessä alle 300 000 miestä, kun taas neuvostojoukkojen määrä oli noin 450 000 miestä. Neuvostoliitolla oli myös selkeä materiaallinen ylivoima. Suomen puolustus suunnitelmat rakentuivat sille ajatukselle, että Neuvostoliiton päähyökkäys tulisi Karjalan Kannaksen suunnasta. Tämän suunnan puolustamista varten koottua Kannaksen Armeijaa komensi kenraaliluutnantti Hugo Österman. Laatokan Karjalassa puolustukseen ryhmittäytyi IV armeijakunnan kaksi divisioonaa. Pohjoisemmaksi tuli vain erillisiä pataljoonia ja rajakomppanioita. Lieksan ja Jäämeren välisen laajan alueen puolustus jäi taas Pohjois-Suomen Ryhmälle.

Puna-armeija eteni Kannaksella sodan alkupäivinä nopeasti, mutta 6. joulukuuta hyökkäys pysähtyi ns. Mannerheim-linjalle. Sen sijaan Kannaksen

itäosassa Taipaleenjoella venäläiset onnistuivat tunkeutumaan joen yli Koukkuniemeen, mutta tykistön ja panssarivaunujen tukemat läpimurtoyritykset epäonnistuivat. Venäläiset yrittivät turhaan samalla suunnalla Suvannon ylittämistä joulun seudussa. Päähyökkäyssuunnalla neuvostojoukot torjuttiin Summan ja Lähteen alueella. Torjuntavoitosta ryhdyttiin sittemmin käyttämään nimitystä ”Summan ihme”.

Sodan alkuvaiheissa venäläiset etenivät nopeasti myös Laatokan Karjalassa ja siitä pohjoiseen sijainneilla rintamaloikoilla. Ryhmä Talvela onnistui kuitenkin lyömään vihollisen joulukuun puolivälissä Tolvajärvellä ja Ägläjärvellä. Myös Laatokan koillipuolella operoinut IV Armeijakunta ryhtyi menestyksellä vastahyökkäykseen. Suomussalmen korkeudella Pohjois-Suomen ryhmä lähetti eversti Hjalmar Siilasvuon prikaatin katkaisemaan venäläisten huoltoyhteydet Raateen tiellä. Tässä onnistuttiin, ja kun aloite siirtyi suomalaisille, venäläisten 163. divisioonaa joutui perääntymään Suomussalmelta. Huonosti kävi myös hyökkäysjärjessä kohti Suomussalmea edenneelle 44. divisioonalle, jonka suomalaiset tuhosivat Raateen tielle. Lapin puolustus uskottiin 11.12. Lapin Ryhmälle, jonka Kemijärveltä käynnistämä vastahyökkäys pakotti Pelkosenniemenle edenneet neuvostojoukot perääntymään. Näin neuvostojoukot oli onnistuttu pysäyttämään vuodenvaihteeseen mennessä kaikkialla itärajalla.

Neuvostoliitto alkoi keskittämään vuodenvaihteessa 1939—1940 Kannakselle lisää miehiä ja materiaalia. Varsinainen hyökkäys länsi-Kannaksella alkoi 11. helmikuuta 1940, mutta sitä edelsi pitkään kestänyt tykistötulen ja ilmahyökkäysten täyttämä harhauttamis- ja uuvuttamisvaihe. Murskaavan ylivoiman edessä suomalaiset joutuivat perääntymään Summasta väliasemaan. Suomalaiset perustivat puolustuksensa tehostamiseksi Vuoksen ja Perojoen väliselle alueelle uudeksi johtoportaaksi I Armeijakunnan. Sen komentajaksi tuli kenraalimajuri Taavetti Laatikainen. Kannaksen Armeija sai uudeksi komentajakseen 19. helmikuuta kenraaliluutnantti Erik Heinrichsin. III Armeijakunnan komentajana oli taas kenraalimajuri Paavo Talvela. Suomalaisten asema heikkeni ratkaisevasti maaliskuun alussa, jolloin neuvostojoukot hyökkäsivät suurin joukoin Viipurinlahden yli Karjalan Armeijan selustaan. Sodan viimeisinä päivinä käytiin ankaria taisteluja Viipurinlahden länsipuolella, Talin alueella, Vuosalmessa

Täällä 30/39

Ryssä on tänään ylittänyt rajan 2 kahden
naivan laittan vastaan.

Rakas Tyttö,

Rakkaimmat terveiset läältä
läheltä rajaa. Nyt täällä kaikkien se aika
jota on peljätty kaikkien, että naiset
se meidän yhdessä elämä loppua tähän
mutta sehan on korkeimman salinur
suhon meidän täytyy tytytyä. Ole vain
uskollinen ainastaan minulle muuta
en voi vaatia myyjä Jummalta.

Alloks etke annan Tyttöneni kalliin
kyttä saaman jos luaja sen suo — —
jos jää kentälle — — — Toverit sulle nimen
me tervehdyseseni tuo.

Meillä on nyt kaikki valmista
muuta kun lähtee vain. Ei kai
luaja ole minun tietäni vain lyhyeen
päättämä ei kai. Miksikä minun
elämä olis näin määrätty. Kersimystä
on olla koko elämä, kun jostin olis
järjestyneet. nimen mytkä se samuus minun

Rintamalta lähetetty kirje kertoi kotijoukoille, että kertausharjoitukset olivat muuttuneet sodaksi. Neuvostoliitto aloitti sotatoimet varhain aamulla 30.11.1939 niin maalla, merellä kuin ilmassa. Kuva Seija Tanskala.

ja Viipurissa, jonka suomalaiset onnistuivat pitämään hallussaan sodan loppuun saakka.

Rauhanneuvottelut käynnistyivät Moskovassa maaliskuun 8. päivänä 1940, ja aseet vaikenivat rintamalla 13. maaliskuuta. Rauhanehtojen mukaan Karjalan Kannas ja Laatokan pohjoispuoliset alueet jouduttiin luovuttamaan Neuvostoliitolle, samoin suurin osa Sallan kunnasta sekä Kalastajansaarennon kaksi pientä niemeä. Hanko jouduttiin vuokraamaan laivastotukikohdaksi 30 vuodeksi Neuvostoliitolle. Rauhanehdot olivat ankara isku suomalaisille, mutta niihin suostuttiin. 105 päivää kestäneen talvisodan henkilötappiot olivat suuret kummallakin puolella. Suomalaisia kaatui 22 800 ja haavoittui 43 600. Kun mukaan lasketaan vielä pommituksissa menehtyneet siviilit, kauppalaivastossa sodan vuoksi menehtyneet sekä sotasairaaloissa välittömästi sodan jälkeen kuolleet nousi sodan uhrien luku noin 25 200:aan. Neuvostoliiton tappiolluvut olivat uusimpien tutkimusten valossa 90 000 kaatunutta ja 200 000 haavoittunutta, mutta venäläisten tappioista on esitetty monta kertaa suurempiakin arvioita.

OULAISTELAISET TALVISODASSA

YH-käskyn saapuminen lokakuussa 1939 merkitsi kotoisten askarten taaksejäämistä myös oulaistelaismiehille. JR 26:n toisessa konekiväärikompaniassa oli mukana runsaasti oulaistelaisia. Kompanian sotapäiväkirja kertoo lähtövalmisteluista:

12.10.1939 klo 23: Ylivieskan sotilaspiirissä tuli eri pitäjiin. Käsky saapua ylimääräisiin reservin harjoituksiin. Käskyt jaettiin kyläkunnittain jaettavaiksi asianomaisille reserviläisille. Lähtöpäiväksi oli merkitty "perjantaina lokakuun 13 p:nä klo 20" käskyssä määrättyyn kokoontumispaikkoihin.

13.10.1939 klo 20: Reserviläisiä alkoi saapua ilmoittautumispaikkoihin, jossa heidän sotilaspassinensa ja käskykortit tarkastettiin sekä määrättiin ensimmäiseen majoituspaikkaan odottamaan kuljetusjunan saapumista. Oulaisten pitäjässä oli ilmoittautumispaikaksi määrätty Oulaisten kunnantalo, josta majoituspaikoiksi oli määrätty Oulaisten suojeluskunnan talo sekä kansakouluja ja nuorisoseurantalot.

14.10.1939 klo 1: Määräys kokoontua Oulaisten kunnantalolle junalle lähtöä varten. Reserviläisiä saattamaan oli saapunut suuri yleisöjoukko eri puolilta pitäjää myöhästä yön ajasta huolimatta. Reserviluutnantti Erkki Väisänen järjesti reserviläiset Oulaisten kunnantalon pihalla yksikköjärjestykseen, jossa muutamin sanoin ilmoitti, että tästä hetkestä lähtien olette sotilaita ja ollaan vakavan ajan kohda-

nessa maamme lähdössä maamme itsenäisyyttä ja puolueettomuutta turvaamaan. Tämän jälestä Oulaisten kirkkoherra E. Peura piti puheen, jonka jälkeen veisattiin yhteisesti virsi "Jumala omi linnamme".

14.10.1939 klo 2: Lähdimme nelirivissä res.luutn. E. Väisäsen johdolla Oulaisten asemalle suuren yleisöjoukon seuraamana. Kaikki oli rauhallista ja vakavin ilmein marssivat reserviläiset kuten yleisökin. Junan aikataulusta ei ollut reserviläisillä enempää kuin yleisölläkään tietoa. Vaikka olikin keskiyö eivät ihmiset lähteneet asemalta, vaan odottivat junamme lähtöä.

14.10.1939 klo 3.15: Kuljetusjunamme vislasi lähtömerkin, jolloin lähti rauhallisena pohjoiseen päin. Yleisö paljasti päänsä ja naiset kohottivat kätensä tervehdykseksi lähteville reserviläisille. Ilma oli kaunis noin -4-5 astetta pakkasta ja revontulet leimusivat erittäin värikkäinä pohjoisella taivaalla ikään kun kehoittamassa meitä tulemaan rajojamme suojaamaan. Junassa oli vakava mieliala. Kaikilla oli vakava ilme. Ei huudettu, eikä roikuttu vauujen ulkopuolella, kuten rauhallisina aikoina reserviläiset kertausharjoituksiin kuletettaessa tekevät.

14.10.1939 klo 7.20: Saavuttiin Oulun asemalle, josta marssittiin Oulun tyttölyseolle, johon meidät majoitettiin. Tyttölyseon pihalla höyryivät Oulun lottien kenttäteitit, joiden ympärillä lotat häärailivät tietäen että heidän tarjoamansa aamiainen on tervetullut yöllisen matkan jälkeen.

Konekiväärikompanian matka jatkui Oulusta lokakuun 18. päivän iltana kohti Karjalan Kannasta. Sairalan asemalle Kirvussa saavuttiin 20. päivän aamulla. Sieltä matka jatkui marssimalla kohti Makkolaa. Marraskuun alkupuolella siirryttiin kenttävarustustöihin Vuoksenrantaan ja sieltä edelleen Vuokselaan. Sotapäiväkirjan merkintä joulukuun 1. päivältä kertoi sodan alkamisesta: "Aamulla kun herättiin jyräsi etulinjojen tykit täyttää päätä." 8 D:aan liitetyn ja Vuoksen lohkon miehityksenä olleen JR 26:n komentaja oli aluksi everstiluutnantti Aksel Vuokko. Kun hän siirtyi joulukuun alkupäivinä prikaatin komentajaksi Pohjois-Suomen Ryhmään, uudeksi komentajaksi määrättiin ensin majuri H. von Essen sekä myöhemmin everstiluutnantti Väinö Merikallio. Joulukuun 14. päivänä JR 26 määrättiin Vuosalmelle, mutta käsky peruutettiin ja rykmentti otti pian vastaan entiset asemansa Vuoksenniemenellä. 8 D:n lohkojako pysyikin samana läpi sotakuukausien. Helmikuun lopulla JR 26:n miehiä osallistui suuret uhrin vaatimisiin Salmenkaidan taisteluihin, joissa saavutti polkunsaa pään toistakymmentä oulaistelaista.

Joulukuun alussa perustettiin Oulussa ja Porissa 9 D:aa varten JR 40. Se koottiin 2. Koti-T-divisioonan joukoista. Joulukuun 16. päivänä Lapin Ryh-

Jatkosodan taistelujen aikana suomalaiset ampuivat "oikeita Mainilan laukauksia". Kuva Eeva Uunila.

män esikunnassa tehtiin päätös, että majuri A. Perksalon komentama JR 40 lähetettäisiin lyömään Pelkosenniemen edennyt neuvostojoukkojen JR 273. JR 40:n onnistumisen mahdollisuudet näyttivät heikoilta, sillä tällä vasta perustetulla, lähes kouluttamattomalla ja heikosti varustetulla rykmentillä oli vastassa hyvin varustettu ja tulivoimainen vihollinen. Pelkosenniemen 17.—18. joulukuuta käydyt taistelut näyttivätkin ratkeavan 18. päivän illalla neuvostojoukkojen eduksi, kunnes I/JR 40 onnistui pureutumaan vihollisrykmentin selustaan. Yön pimeydessä ja ankarassa lähes 40 asteen pakkasessa käydyssä taistelussa suomalaiset tuhosivat yllätetyn JR 273:n huoltokeskuksen ja rykmenttiä tukeneen patteriston tuliasemat. Neuvostojoukot jättivät Pelkosenniemen ja irtautuivat sekasorron vallassa ilman kalustoaan Savukosken suuntaan. Suomalaisen tappiot Pelkosenniemenellä olivat 117 kaatunutta, 103 haavoittunutta ja 50 kadonnutta. Venäläisten kaatuneiden määräksi on arvioitu 300—400. Oulaistelaisten uhri Pelkosenniemenellä oli 16 kaatunutta, enemmän kuin missään muussa talvisodan taistelussa. Näihin sankarivainajiin kuului alikersantti Matti Tähjänjoki, joka ennen kohtalokasta taistelua kirjoitti perheelleen Oulaisiin: "Lähden nyt kohti tais-

telua, vaan lähden niin vapaalla mielellä, sillä sydämessäni on rauha Jumalan kanssa. Hän johtaa kaiken kuin parhaaksi näkee. Ja ellen palaa, niin muistakaa, että isä antoi henkensä rakkaan isänmaan ja kotien puolesta." Sittemmin JR 40 otti osaa Joutsijärven ja Märkjärven taisteluihin ja siirtyi maaliskuun alussa Karjalan Kannakselle ruotsalaisista vapaaehtoisista kootun Stridsgruppen SFK:n ottaessa rintamavastuun Märkjärvellä

JR 26:n ja JR 40:n lisäksi oulaistelaisia oli muun muassa JR 39:n, JR 64:n, JR 65:n, JR 67:n ja JP 4:n riveissä. Taistelupaikkoina tulivat tutuiksi Suomussalmi, Kuhmon suunta, Pitkäranta, Punnus, Kämärä jne. Tieto rauhan palaamisesta kirjattiin JR 26/2. KKK:n sotapäiväkirjaan:

13.3.1940 klo 11: "Rauha". Kaikki on aivan hiljaa. Ei yhtään laukausta kuulu. Eikä lentokoneen surinaa ole enää mistään päin. Joukkomme vetäytyivät kiireesti taakse päin uusiin aseisiin määrätyn matkan päähän, jossa tähytettiin pitääkö ryssä puheensa ja vetäytyypi samalla tavalla. Kaikki käypi niinkuin puhe oli. Ryssä vetäytyypi samallaisella kiireellä kuin meikäläisetkin taakse päin.

13.3.1940 klo 11.30: Miehistä alkoi tuntua, että tämä sota loppui kesken, sillä kukaan ei osannut aja-

tella sen tällä tavalla loppuvan. Sää: -10 astetta tyventä, kirkasta.

13.3.1940 klo 14.00: Joukkueet ovat kokoontuneet yhteen odottamaan uusia määräyksiä, sillä kaikki oli niin oudon tuntuista, ettei voitu toimia juuri mitään.

13.3.1940 klo 16.00: Joukkueet majoitettiin teltoihin lepäämään, sillä miehet olivat taasen hyvin uupuneita pitkällisen ja kiusallisissa avoasemissa olosta, hirmuisessa tykistötulessa ja lentopommituksessa. Liikkeelle lähtö tapahtui myöhemmin.

Talvisodan ensimmäisen oulaistelaishuuri oli joulukuun 14. päivänä Vuokselassa Karjalan Kannaksella haavoittunut ja kaatunut sotamies Setti Yrjö Kellokoski. Kellokoski siunattiin sankarihaudan lepoon tapaninpäivänä. Kalajokilaakso-lehti kertoi hautajaisista: "Arkkua, jota kantoivat vainajan lähimmät omaiset, seurasi Oulaisten suojeluskunnan ja rintamamiesyhdistyksen kunniavartiot lippuineen sekä suuri joukko omaisia ja ystäviä. Siunauksen toimitti kirkkoherra Einari Peura puhuen valituin sanoin nuoren vainajan muistolle. Omaisten laskettua seppeleensä toivat rouva Helpinen ja aluepäällikkö Heiskala Oulaisten lottien, suojeluskunnan ja rintamamiesyhdistyksen seppeleen. Oulaisten kunnallislautakunnan seppeleen laskivat kunnallislautakunnan esimies Lauri Pietarila ja mv. Jaakko Saari. Kanttori Penttilän soittaessa surumarssia kannettiin arkkua suojeluskunnan ja rintamamiesyhdistyksen muodostamaa kunniakujaa kirkon luona olevaan vuoden 1918 sankarihaudan viereen järjestettyyn uuteen sankarihautaan. Hautaa umpeen luotaessa ammuttiin kunnialaukauksia. Lopuksi veisattiin hengellisiä lauluja ja virsiä. Illalla pidetyissä muistoseuroissa puhui kirkkoherra Peura." Kaikkiaan talvisodan tapahtumissa kuoli 75 oulaistelaista, oulaistelaishuuria, joista neljä sankarivainajaa kuoli varsinaisten sotatoimien tauottua sodassa saamiinsa vammoihin tai sairauksiin.

JATKOSOTA JA LAPIN SOTA

Talvisodan jälkeisestä rauhanajasta saatiin nauttia Suomessa vain vuoden päivät. Saksalaisten suunnitelmassa ollut hyökkäys Neuvostoliittoon vastaan teki Suomen Saksan kannalta strategisesti merkittäväksi alueeksi. Elokuussa 1940 Suomi myönsi kauttakuluvan Norjaan matkalla olleille saksalaisjoukoille. Adolf Hitlerin kaavaileman idänretken pääsuunnitelma, Barbarossa-suunnitelma, valmistui joulukuussa 1940. Suurisuuntaisen hyökkäyksen aikaisimmaksi toteuttamisajaksi nähtiin toukokuu 1941. Alkuunsa Suomen armeijan osuus laskettiin Barbarossa-suunnitelmassa varsin pieneksi, mutta keuhällä 1941 neuvottelut Suomen ja Saksan väli-

sestä sotilaallisesta yhteistyöstä tiivistyivät. Yhteistyö varmistui kesäkuun alussa. Saksa ryhtyi toteuttamaan Barbarossa-suunnitelmaansa 22. kesäkuuta 1941. Suomea ei temmattu heti mukaan sotatapahtumiin, mutta kun Neuvostoliiton ilmavoimat ryhtyivät pommittamaan Suomea 500 koneen voimalla 25. päivänä kesäkuuta, pääministeri Jukka Rangell totesi iltamyöhällä antamassaan tiedonannossa Suomen olevan sodassa.

Kun jatkosota syttyi Suomen armeija oli selvästi suurempi ja tehokkaampi kuin talvisodassa. Kokonaisvahvuus oli 475 000 miestä ja kun mukaan lasketaan lotat, ilmavalvontahenkilöstö jne. puolustuslaitoksen palveluksessa oli kaikkiaan 630 000 henkeä eli noin kuudennes maan koko väestöstä. Joukkojen keskityksen painopiste oli Karjalan Kannaksella ja Laatokan Karjalassa. Suomalaisen ensimmäiset hyökkäykset tehtiin Suomussalmi—Kuusamo -linjalla. Täällä suomalaiset saavuttivat syksyllä Louhen maastot, joihin taistelut pysähtyivät. Kuhmon suunnasta 3. heinäkuuta aloitettu hyökkäys pysähtyi puolestaan syyskuussa puolustustaisteluksi Rukajärvellä. Laatokka saavutettiin heinäkuun 16. päivänä, Sortavala 20. elokuuta, Viipuri 29. elokuuta ja Petroskoi lokakuun 1. päivänä. Loppuvuodesta 1941 suomalaiset ryhmittivät puolustukseen linjalle Suomenlahti—Rajajoki—Syväri—Ääninen—Seesjärvi—Rukajärvi—Louhi. Alkoi asemasotavaihe, jota kesti kesään 1944. Kesän ja syksyn 1941 sotamenestys ei tullut ilmaiseksi, sillä kaatuneita oli noin 20 000. Myös asemasotavaihe vaati rintamalinjojen pysyvyydestä huolimatta omat uhriensa. Vuosina 1942—1943 kaatuneita oli 9 500 ja kadonneita 4 000. Suurimmat tappiot koettiin alkuvuodesta 1942 puna-armeijan hyökätessä koko rintaman leveydeltä.

Neuvottelut rauhan aikaansaamiseksi käynnistettiin loppuvuodesta 1943. Rauhanehtoja pidettiin kuitenkin Suomessa kohtuuttomina. Keväällä 1944 Neuvostoliitto alkoi keskittää lisävoimia Suomen rajalle. Venäläisten suurhyökkäys alkoi 10. kesäkuuta. Kovin isku kohdistui Valkeasaareen, missä venäläiset onnistuivatkin läpimurrossaan. Uusi läpimurtohyökkäys alkoi 14. kesäkuuta ja suomalaiset vetäytyivät Viipurin—Vuoksen linjalle. Viipuri menetettiin 20.8. Kesäkuun lopussa ja heinäkuun alussa taistelut Kannaksella keskittyivät Tali—Ihantala -alueelle. Neuvostojoukot yrittivät myös läpimurtoa Viipurinlahdella ja Vuosalmella, mutta nämä hyökkäykset torjuttiin pienin aluemenetyksin. Itä-Karjalassa neuvostojoukkojen suurhyökkäys alkoi 20. kesäkuuta Syvärillä. Rintamalinja vakiintui heinäkuun alkupuolella Loimolan—Pitkärannan alueelle. Suomalaiset joukot onnistuivat Neuvostoliiton ylivoimasta huolimatta pysäyttämään neuvos-

"Omelian oiva motti, jossa piru vanjat otti...". Omelian mottitaistelussa heinäkuussa 1941 suomalaiset saivat runsaasti vankeja ja sotasaalista. Kuva Arvo Tirilän kuva-albumi.

toijoukkojen etenemisen heinäkuun puoliväliin mennessä. Rauhanneuvottelut käynnistyivät uudelleen elokuun lopulla. Ne johtivatkin aselepoon syyskuun 4. päivänä sekä välirauhansopimuksen allekirjoittamiseen 19. syyskuuta.

Välirauhansopimusehtojen vuoksi suomalaiset olivat pakotettuja sotaan entisiä aseveljiään, saksalaisia, vastaan Suomen maaperällä. Maan pohjoisosissa toimivaan saksalaiseen 20. Vuoristoarmeijaan kuului yli 210 000 miestä. Pohjoiseen siirretyistä suomalaisista joukoista muodostettiin kenraaliluutnantti Hjalmar Siilasvuon komentama III Armeijakunta. Idässä RajaJPr eteni Suomussalmelta Savukoskelle ilman taisteluita. Rovaniemi vallattiin pahoin tuhottuna lokakuun puolivälissä. Suomalaisen päähyökkäyssuunta oli lännessä, missä 3 D. suoritti lokakuun 1. päivänä yllättävän mairinnousun Tornioon saksalaisten selustaan. Lokakuun loppuun mennessä suomalaiset olivat edenneet jo Muonioon. Marraskuun alussa palvelukseen jäivät vain nuorimmat — 1924 ja 1925 syntyneet — ikäluokat, joiden raskaaksi tehtäväksi jäi edetä Käsivarteen sekä Inariin ja Utsjoelle. Saksalaiset lähtivät Kilpisjärveltä

lopullisesti 25. huhtikuuta. Jatkosodan ja Lapin sodan saldo oli kova. Suomi menetti kaatuneina ja kadonneina 66 000 miestä. Haavoittuneita oli kaikkiaan 145 000.

UHTUA—KANNAS—TORNIO

Liikekannallepano valmisteltiin Suomessa 10. kesäkuuta 1941 alkaen, ja 17. päivänä alkoi varsinainen liikekannallepano. Raahen suojeluskuntapiirin alueelta koottavien joukkojen perustaminen alkoi samana päivänä. Oulainen sai toimia hyvien liikenneyhteyksiensä ansiosta useiden joukkojen perustamispaikkana. Näitä olivat tykkikomppania (Tyk.K/JR 11), III/JR 32, kranaatinheitinkomppania 13./JR 32, Kolonna/JR 32, sotapoliisijoukkue (4. SPol.J), kenttäsaairaala (24. KS), kuormastokorjausr ryhmä (24. Km.Korj.R) ja liikennekomppania (12. Liik.K). Kesäkuun 28. päivänä perustettiin vielä 60. Sotasairaala.

Perusyksikkö eli komppania tai patteri koottiin pääsääntöisesti samasta pitäjästä. Niinpä esimerkiksi oulaistelaisia oli paljon JR 32:ssa. 3.KKK/JR 32:n

miehille alettiin jakaa YH-käskyjä kesäkuun 15. päivänä klo 16. Ilmoittautuminen piti tehdä Oulaisten kunnantalolle viiden tunnin sisällä käskyn saapumisesta. Komppanianpäällikkö luutnantti U. Pystynen saapui kokoontumispaikalle seuraavana päivänä. Komppanian miehet olivat enimmäkseen toisilleen tuttuja, sillä he olivat taistelleet talvisodassa yhdessä 2. KKK/JR 26:ssa. Komppanian kirjuri, oulaistalainen Eino Järvi kuvasi sotapäiväkirjassa Oulaista lähdön tunnelmat 19. kesäkuuta klo 22: "Jumamme lähti pohjoista kohti. Asemalla oli runsaasti väkeä saattamassa tuttujaan. Mieliala oli rauhallista joukoissa. Jokaisesta näki, että nyt lähdettiin jatkamaan sitä työtä, joka v. 1940 jäi kesken." Jatkosodan alkuvaiheessa JR 32:n tie kulki Uhtuan—Kiestingin suunnalle, jossa taistelivat myös JR 11 ja JR 53. Heinä-elokuussa 1941 näillä seuduilla kaatui parisenkymmentä oulaistelaista. Eino Järven sotapäiväkirjamerkinnot heinäkuun 28. päivästä konekiväärikomppaniassa kuvastavat kesällä käytyjen taisteluiden ankaruutta:

klo 7.15: Pataljoona saavutti tien korkeuden, mistä on noin 18 km Uhtualle. Tiellä sattui olemaan juuri sillä korkeudella divisionin viestikuormasto. Kuormastoa oli luonnollisesti varmistamassa isot

joukot. Syntyi kiivas laukausten vaihto. P:mme hyökkäsi rajusti ryssien kimppuun. Kiivasta taistelua kesti kolme tuntia, jolloin ryssän oli pakko vetäytyä takaisin.

klo 11.00: Taistelu taukosi jokseenkin kokonaan ja näytti, että ryssä luopui kuormastostaan. Eikä alettu tuhoamaan kuormastoa ja hevosia.

klo 12.00: Ryssä aloitti kiivaan vastaiskun kranaatinheittimien tukemana. Noin 2 tunnin rajun taistelun jälkeen oli meidän vetäydyttävä takaisin. Kun meidän heittimillämme ei enää ollut kranaattia, emme kestäneet ryssän vastaiskua.

klo 13.45: Pat:mme lähti peräytymään samaa tietä, mistä hyökkäyskin suoritettiin. Peräytyminen oli raskasta, sillä oli useita vaikeasti haavoittuneita, jotka oli paareilla kannettava. Kun miehet olivat entisestä marssista väsyneet, oli miehet täysin uupuneet kuin peräydyttiin metsämaata noin kolme—neljä kilometriä kalustoineen ja sairaineen. Tappiot: kaatui 1 au, haavoittui: 1 ups kompp. pääll. luutnatti Pystynen U., 3 au ja 5 m.

Kaatunut aliupseeri oli oulaistalainen Väinö Keränen, joka monen kohtalotoverinsa tavoin haudattiin ensin kenttähautausmaahan, ja siirrettiin myöhemmin syksyllä taistelutilanteen rauhoituttua ko-

Suomalaisjoukot etenivät syksyllä 1941 Äänislinnaan (Petroskoihin), missä järjestettiin paraati kesällä 1942. Kuva Eino Laukka.

tiseurakunnan kirkkomaan multiin. Kalajoki-laakso kertoi marraskuun 18. päivän 1941 numerossaan näistä muistotilaisuuksista: "Oulaisissa sankarihautaan laskettiin sunnuntaina sotamiehen Väinö Johannes Keräsen tomu. Siunauksen toimitti kirkossa kirkkoherra Einari Peura. Surujuhlaan osallistui omaisten lisäksi suojeluskunta, lotta- ja rintamamiesosastot lippuineen, vainajan aseveljiä ja urheilutovereita sekä muuta yleisöä. Sepeleitä laskettiin omaisten, lottien, suojeluskunnan, aseveljien ja rintamamiesten puolesta. Samana päivänä pidettiin klo 13 Oulaisten kirkossa muistotilaisuus kenttähautausmaasta tuotujen viidentoista sankarivainajan muistolle. Muistopuheen piti kirkkoherra Peura. Tilaisuuden jälkeen oli kunnianosoitus sankarihautalla, jonne laskettiin lukuisia sepeleitä omaisten, suojeluskunnan, lottien ja rintamamiesten sekä aseveljien puolesta."

Vuoden 1941 heinä—elokuun taisteluissa kaatui yli 20 oulaistelaista. III/JR 32, jonka riveissä oli runsaasti oulaistelaisia, muuttui keväällä 1944 3.D:n erilliseksi pataljoonaksi (Er.P. 13/3). Se sekä JR 11 ja JR 53 siirrettiin ennen venäläisten suurhyökkäyksen alkamista Karjalan Kannakselle. Kun Lapin

sota syttyi, uutena suuntana oli Pohjois-Suomi. Jatkosodan loppuvaiheessa kesä—heinäkuussa 1944 Kannaksella käydyissä taisteluissa kaatui noin kuu-kauden aikana 25 oulaistelaista. Taistelupaikkoina olivat muun muassa Heinjoki, Noskua, Kääntymä, Kivennapa, Ino ja Ihantala. Lapin sota merkitsi syksyllä 1944 surusanoman saapumista 16 oulaistelaisperheelle. Erityisen kohtalokkaita olivat Tornion seudun taistelut.

Sodan pitkittyminen merkitsi sitä, että rintamajoulu tuli tutuksi monelle oulaistelaistellekin. Seuraavasta JR 32:n sotapäiväkirjan lainauksesta ilmenee, että aito joulutunnelma pyrittiin löytämään myös rintamalla:

24.12.1941 klo 8.00: Jouluaatto valkeni pakkasena ja huurteisena. Luntakin oli tullut siksi paljon, että maa on kauniin valkoinen. Yö oli aivan rauhallinen lohkollemme. Heti aamulla alettiin tehdä joulusiivouksia korsiissa. Jokaiseen korsiun haettiin pienet joulukuuset. Joulusaunassa myöskin alettiin käydä heti aamusta, sillä sauna täytyi lämmitellä useamman kerran, että kaikki saivat kylpeä. Puhasta pyykkiä ei kylläkään saatu jouluksi, ettei jokamies saanut puhdasta alusvaatekertaa saunan

Suomalaishävittäjien pudottama venäläiskone Rukajärven eteläpäässä vuonna 1941. Samana päivänä suomalaisten onnistui pudottaa kaikkiaan parisenkymmentä konetta. Kuva Arvo Tirilän kuva-albumi.

Suomen hevosella oli tärkeä rooli erilaisissa tehtävissä rintamalla. Hevosottojen kautta rintamalle vietiinkin tuhansia hevosia. Kuva Herta Pienipaavola.

päälle.

24.12.1941 klo 12.00: Sää: kirkasta, - 22 astetta, tyventä. Tässä puolen päivän tienoilla odotettiin, että varmaan ryssä muistaapi tykistöllään meidän jouluamme kuten 1939 sodassakin. Tämä tykistön tervehdysodotus meni turhaan, sillä ryssä ei ampunut laukaustakaan koko päivänä. Luutn. Pystynen kävi jokaisessa korsiissa joulutervehdyksellä. Myöskin patl. kom. S. Mäkinen kävi joka yksikössä joulutervehdyksellä. Keittäjillä oli kova touhu, sillä piti keittää useammanlaista ruokaa, eikä ollut keittiölaatikoita, että olisi voinut muonaa kullettaa. Kuivamuona oli jouluksi erittäin hyvä: saatiin joulupulla, paketti keksiä, omenia, sikaaria, savukkeita. Sitten joululimpua ja kinkkuakin aika lailla. Jouluna saatiin riisipuuro ja hedelmäsoppa. Tapaninpäiväksi oli vielä mannaryynipuuro. Sitten ryyppyyn puolelle saatiin 1/2 ltr viiniä ja 1 dl viinaa miestä päälle. Pataljoonan pastori kävi yksiköissä lukemassa joulun tekstin ja veisattiin kaksi virttä.

24.12.1941 klo 20.00: Koko pataljoonassa veisattiin samaan aikaan ulkona (myöskin linjoilla) kolme värssyä virrestä "Enkeli taivaan lausui". Ryssä

kuuli virren hyvästi, mutta ei häirinyt yhtään. Tämän jälestä jaettiin tuntemattomien joulupaketit, joita yksikkömme sai 90 kpl.

Jatkosodan asemasotavaihe synnytti suomalaisotilaiden parissa puhdetyöharrastuksen. Puhdetöinä valmistettiin monenlaisia tarveesineitä: päre- ja juurikorit, länget, pesusoikot, huonekalut, leikkulaudat, veitset, sukset jne. Korut, lippaat, rasiat, laukat, peilit, lelut ja erilaiset koriste-esineet syntyivät myös kätevässä käsissä puhdetöinä. Materiaaleina olivat yleensä puu, tuohi, olki ja metallit. Metalleja saatiin muun muassa alasmutteruista viholliskoneista sekä tykinhylsystä. Divisioonissa kilpailtiin puhdetyömestaruuksista. Asian tiimoilta ilmestyi myös vuonna 1943 kaksi opaskirjaa "Puhdetyömalleja" ja "Sotilaan puhdetyöopas". Puhdetojen valmistamisen suurimmat innoittajat olivat perhe ja koti, mutta joskus löytyi myös muita syitä, kuten Kalajokilaaksossa vuonna 1943 olleesta uutisesta voidaan lukea: "Hyvässä ajoin ennen viime joulua lähetti sotamies K.I. Rautiainen kotoisin Oulaisista ja siviilissä puuseppätehtaan työnjohtaja Saksan valtakunnankanslerille Hitlerille lahjaksi asepalveluksensa ohella valmistamansa

"Tulkaa minun tyköni kaikki työtätekevät ja..." Ehtoollisen jako kenttäjumalanpalveluksessa Rukajärven suunnalla. Jumalanpalveluksen piti pastori Honkanen. Kuva Arvo Tirilän valokuva-albumi.

koivupuuisen arkun. Tämä arkku, joka lähetettiin Saksan Helsingissä olevan lähetystön välityksellä, oli noin 50 x 90 senttimetrin kokoinen, siroin ja paljon aikaa, taitoa ja vaivaa vaativin leikkauksin koristettu m.m. Saksan, Italian, Japanin ja Suomen vaakunain ollessa leikkausten aiheena. Lisäksi on arkun koristeihin sijoitettu valtakunnankansleri Hitlerin nimen etukirjaimet A. H. ja vuosiluku 1942. Nytemmin on sotamies Rautiainen saanut samoin Saksan Helsingissä olevan lähetystön välityksellä valtakunnankansleri Hitlerin kiitokset lahjasta sekä vastalahjana umpikuorisen taskukellon, johon on kaiverrettuna nimikirjaimet A.H. sekä vuosiluku 1943."

Monet sotilaat näkivät sodan ahdistavassa ilmapiirissä joko omaan tai ystävien kohtaloon liittyviä enneunia. Kilpualta kotoisin oleva Olavi Takalo näki seuraavan unen Äänislinnan valtauksen aikoihin syksyllä 1941, jolloin hän itse oli Sallan rintamalla: "Metsään oli hakattu soikea alue, jolle oli rakennettu runsaasti sotilaskämppejä. Alueen keskelle oli jätetty kuja, joka kulki metsän laidasta toiseen. Oli yö ja olin vartiassa. Katselin kujaa pitkin metsän toista laitaa, josta alkoi ilmestyä mies. Kun hän

ennätti näkyviin, tunnistin hänet Arvo Hautalaksi, lapsuuden ystäväkseni. Hän lähti tulemaan hiljaista tahtia minua kohti. Arvolla oli päällään siviilipuku ja päässään hattu. Kun hän saapui eteeni, hän kävi samassa käsiksi minuun. Säikähdin kovasti, koska tiesin, etten pärjää hänelle ja kaikki muut nukkui- vat. Mutta kun hän tarttui minuun, tajusin, että nyt ei ollut kyse painimisesta eikä tappelusta, vaan hän yritti viedä minut väkisin matkaansa. Asetta hänellä ei ollut, eikä hän yrittänyt myöskään viedä minun asettani. Muistin vartiomiehen ankan määräyksen, että vartiopaikalta ei saa poistua minkään uhan edessä. Niinpä hän päästi minut irti ja lähti hitaalla ja tasaisella vauhdilla palaamaan kujaa pitkin. Pian tämän jälkeen sain siskoltani kirjeen, jossa hän kertoi Arvon kaatuneen Äänislinnassa. En ole koskaan voinut tarkistaa sitä, kuoliko hän silloin, kun ilmestyi minulle unessa. Joka tapauksessa minulle tuli tämän unen jälkeen tunne, että säilyisin hengissä sotareissulla."

Kaikkiaan jatkosota ja Lapin sota vaativat kaatuneina, kadonneina ja rintamalla sairastuneina 126 oulaistalaisen hengen heinäkuun 1941 ja toukokuun 1945 välisenä aikana. Varsinaisten sotatoimien jo

tauottua laskettiin vuosina 1945—1949 Oulaisten sankarihaudan lepoon vielä kahdeksan sodassa saattuihin sairauksiin tai vammoihin kuollutta sankarivainajaa. Lisäksi kirkonarkistossa säilytettävä kas- tettujen, vihittyjen ja haudattujen ulkoseurakuntalais- ten kirja vuosilta 1899—1958 ilmoittaa Oulaisiin haudatuksi vuonna 1943 sotamies Osmo Edvard Ter- von Rovaniemen seurakunnasta (15.8.1911—15.10. 1943) sekä alikerstantti Tauno Arvid Tossavai- sen Mynämäeltä (3.6.1920—16.10.1943). Oulaisis- sa kirjoilla olleista sortavalalaisista kaatuivat Uhtu- an ja Kiestingin suunnalla kesällä ja syksyllä 1941 ainakin Eino Ensio Heikkinen, Väinö Kuokkanen, Matti Paavilainen, Johannes Arvid Pitkänen, Reino Ensio Pulkkanen, Johannes Rätty ja Reino Ensio Saikkonen. Heidät on haudattu tai siunattu kentäl- le jääneenä Sortavalan sankarihautaan.

ASEKÄTKENTÄJUTTU — SODAN JÄLKINÄYTÖS

Päämajan upseerit everstiluutnantti Usko Hahti sekä majurit Reino Lukkari ja Reino Arimo ryhtyi- vät loppukesästä 1944 valmistelemaan aseiden kät- kemistä siltä varalta, että Neuvostoliitto miehittäisi Suomen. He saivat suunnitelmilleen Haahdin esi- miehen, Päämajan operatiivisen osaston päällikön, eversti Valo Nihtilän tuen. Kätkentää ryhdyttiin valmistelemaan tosi mielellä syyskuun lopulla. Or- ganisaation rungon muodostivat suojeluskuntapiirei- hin sijoitetut 2. yleisesikuntaupseerit eli "kakko- set", jotka saivat avukseen kuntatasolle noin 5 000 henkeä, yleensä luotettaviksi tunnettuja suojelus- kuntalaisia. Tällä organisaatiolla kätkettiin joulu- kuuhun 1944 mennessä aseita ja erilaisia varus- teita (räjähdysaineita, miinoja, nalleja, tulilankaa, kenttäpuhelimia, -keskuksia, -radioita ja -kaapelei- ta, radiopuhelimia, elintarvikkeita, savukkeita sekä lääkkeitä) noin 35 000 miestä varten. Raahen suo- jeluskuntapiirin 2. yleisesikuntaupseeriksi nimitet- tiin syyskuun 1944 lopulla KTR 16/II patteriston ko- mentaja, kapteeni Osmo Vihma. Hän kutsui puo- lestaan apulaisikseen Raahen suojeluskuntapiirissä pitkään palvelleen luutnantti Vilho Karjalaisen sekä varatuomari Martti Penttilän Oulaisista.

Laajan järjestelmän salassa pitäminen osoittautui pian vaikeaksi, ja jo marraskuussa 1944 alkoi yksittäisiä kätköjä paljastua. Kätköjen purkamismah- dollisuudesta ryhdyttiin keskustelemaan helmi- kuussa 1945. Purkamista ei ennätetty toteuttaa, sillä huhtikuun lopulla lähti liikkeelle tapahtumien vyyhti, joka johti lopulta kätkennän paljastumi- seen. SKDL:n Oulun piiri ja Haapaveden osasto te- kivät 23. huhtikuuta virallisen ilmoituksen Haapa-

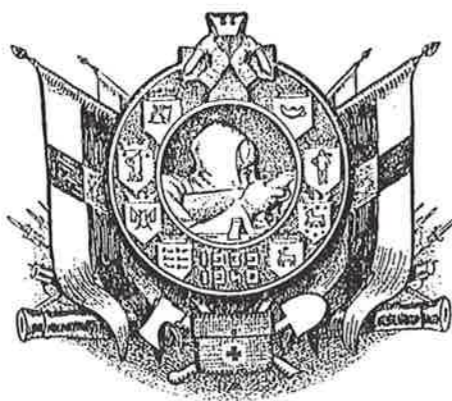
vedellä sijaitsevasta "todellisesta asekatkosta". Tämä vaatetavaraa sisältänyt kätkö selitettiin kui- tenkin kotiutumisen aikoihin paikkakunnalla majail- leiden sotilaiden unohdukseksi. Toukokuussa Ou- lussa tehty ilmianto pani suman lopullisesti liikkeel- le. Sen jälkeen kun Oulun sotilaspiiristä löytyi Vih- man nimellä osoitettuja rahtikirjoja int-varusteiden lähettämistä Oulusta Raahen, Vihma pidä- tettiin 21. toukokuuta. Haahdin ja Nihtilän pidätys tapahtui runsasta kahta viikkoa myöhemmin. Sen si- jaan Oulun piiriin 2. yleisesikuntaupseeri majuri Aito Keravuori pääsi pakenemaan Ruotsiin. Kesällä 1945 käynnistyneestä asekatkentuotun tutkinnasta tuli suururakka, jonka aikana kuulusteltiin 5 900 ihmistä. Kuulustelupöytäkirjoja kertyi yli 45 000 sivua.

Tammikuussa 1947 säädettiin laki aseellisen toi- minnan luvattoman valmistelun rankaisemisesta ja sen perusteella langetettiin vuosina 1947—1949 ran- gaistus liki 1 500 henkilölle. Ankarimman tuomion, kuusi vuotta kuritushuonetta, sai Sulo Hahti. 2. yleisesikuntaupseerien tuomiot vaihtelivat 3—18 kuukauteen. Valtaosa kätkentään osallistuneista sai ehdollisen 1—4 kuukauden rangaistuksen. Asekät- kentäoikeudenkäynneissä sai tuomion myös seit- semän oulaistelaista: Eeli Erkkilä, Matti Hyytinen, Maunu Laikari, Lauri Pietarila, Martti Penttilä, Jaak- ko Vuori ja Arvi Välimaa. Niinikään tuomion sai Matkanivassa sittemmin kansakoulunopettajan ollut Vilho Karjalainen. Raahen piirin kätköistä löydet- tiin ainoastaan kolmannes, ja muun muassa Raahen, Haapaveden ja Oulaisten kätköet säilyivät pääosin tutkijoiden ulottumattomissa. Kätkentä kuohutti tunteita. Oulaisissakin pidettiin touko-kesäkuussa 1945 ainakin kaksi vasemmiston organisoimaa kan- salaiskokousta, joissa tuomittiin yksimielisesti kät- kennät ja vaadittiin siihen osallistuneita erotettavik- si kunnan palkkalistoilta ja luottamustoimista. Mi- hinkään suuriin "puhdistuksiin" ei Oulaisissa kuiten- kaan ryhdytty, vaan esimerkiksi Erkkilä, Penttilä ja Pietarila jatkoivat toimintaansa kunnallishallinnon keskeisissä luottamustoimissa.

Lähteet:

Itsenäisen Suomen historia 3. Vantaa 1992. Jat- kosodan historia. Porvoo 1988—1994. Kalajokilaak- son vuosikerrat 1939—1945. Linsuri Paavo, Mistä miehet tulivat — havaintoja yksiköiden perustami- sesta Pohjois-Pohjanmaalla kesällä 1941 — Poh- jois-Pohjanmaan sotaveteraani 1992. Lukkari Mat- ti, Asekätkentä. Keuruu 1992. Oulaisten kaupungin- arkisto, Saapuneet kirjeet. Sota-arkisto, JR 32:n ja JR 40:n sotapäiväkirjat. Steffa Liisa ja Tim, Muisto Syvärintä. Sota-ajan puhdetyöt. Keuruu 1981. Tal- visodan historia 1—4. Porvoo 1978—1981.

K U N N I A

I S Ä N M A A

Suomen armeijan sotilaat!

Te ette tahtoneet sotaa, Te rakastitte rauhaa, työtä ja kehitystä, mutta Teidät pakotettiin taisteluun, jossa teitte suurtöitä, tekoja, jotka vuosisatoja tulevat loistamaan historian lehdillä.

Olen taistellut monilla tantereilla, mutta en ole vielä nähnyt vertaisianne sotureita. Olen ylpeä Teistä kuin olisitte omia lapsiani, yhtä ylpeä tunturien miehestä Pohjolassa kuin Pohjanmaan lakeuksien, Karjalan metsien, Savon kumpujen, Hämeen ja Satakunnan viljavien valtioiden, Uudenmaan ja Varsinais-Suomen lauhjojen lehtojen pojista. Olen yhtä ylpeä uhrista, jonka tarjosi tehdastyöläinen ja köyhän majan poika samalla kuin varakkaampiinkin.

Kiitän Suomen kunniaakkaan armeijan kakkia aselajeja, jotka jalossa kilpallussa suorittivat sankaritekoja sodan ensi päivästä saakka. Kiitän rohkeudesta, millä armeija kävi päin moninkerroin ylivoimasta, osittain tuntemattominkin aseine varustettua vihollista, ja sitkeydestä, millä se pureutui kotimaan kamaran jokaiseen askelmittaan.

Holla ja ylpeydellä ajattelen Suomen lottia ja heidän osuuttaan sodassa — heidän uhrimielteään ja uupumatonta työtään eri aloilla, mikä vapautti tuhansia miehiä tullinjoille. Muistan samoin muut lukemattomat, isänmaan asian omakseen ottaneet naiset.

Kunniapaikalla seisovat myös sodan ankarana aikana ne tuhannet työläiset, jotka ilmahyökkäystenkin aikana usein vapaaehtoisesti tekivät työtä koneittensa ääressä valmistuen armeijalle sen tarpelta, sekä ne, jotka herpaantumatta vihollisen tulesa työskentelivät asemien varustamisessa. Holla totesin, että yksimielinen kansamme tahtoi kaikessa tukea armeijan taistelua.

Urhoollisten sotilaittemme puolustaessa rajojamme oli ylivoimaisin ponnistuksin hankittava sitä mitä puuttui, oli rakennettava puolustuslinjoja, joita ei ollut, oli koetettava saada apua, jota ei tullut. Oli hankittava aseita ja varusteita aikana, jolloin kaikki maat kuumaisesti varustautuivat maailman yli vyöryvää myrskyä vastaan. Teidän sankaritekonne, sotilaat, herättivät ihailua yli maiden, mutta kolme ja puoli kuukautta kestäneen sodan jälkeen olimme edelleen melkein yksin. Te saitte taistelussa öin ja päivin, ilman vaihdon mahdollisuutta, ruumiilliset ja henkiset voimanne rajattomiin asti ponnistaen ottaa vastaan yhä uusien vihollisvoimien hyökkäykset, mutta kuitenkin armeijamme seiso i sodan päättyessä voittamattomana hirveitä tappioita kärsineen, vaikka siiti vahvistuneen vihollisen edessä. Kotirintammekkaan, missä lukemattomat ilmahyökkäykset levittivät kuolemia ja kauhua naisten ja lapsien keskuuteen, ei hetkeäkään horjunut. Kansamme kesti koettelemuksensa rautaisella tahdolla.

Kiitän sankareina kaatuneiden äitejä ja isiä, kiitän jokaista tullinjojen taistelijaa ja kotirintamalla toiminnutta.

Isänmaan nimessä ja Puolustusvoimain Ylipäällikkönä
annan Teille,

Sotamies Jussi Koskenkorva

s. 7.3.1890, Pulkkila

sodan 1939-1940 muistomitalin soljella:

— Kotijoukot —

Päämajassa v. 1940.

Sotamarsalkka

Mannerheim

TALVISODAN SANKARIVAINAJAT

14.12.1939

KELLOKOSKI Setti Yrjö
Talollisen poika. Sotamies. Synt. 23.9.1914 Oulaisissa. Vanhemmat Aadolf ja Briitta Kaisa Kellokoski. Jalkaväki. Haavoittui Vuoksen Lauttaniemessä ja kuoli matkalla sairaalaan Räisälässä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 26.12.1939.

HINTSALA Matti Liikeapulainen. Alikersantti. Synt. 28.1.1906 Ylivieskassa. Vaimo Aino Esteri os. Asikkala. Synt. 16.5.1905 Oulaisissa. Kuol. 17.10.1991. Lapset Pentti 1931, Arvo 1933, Anneli 1934, Hannu 1936, Eero 1938 ja Aarno 1939. Syvästi uskonnollinen, iloinen ja suoraluontoinen mies. 5/II/JR 40. Haavoittui ja kuoli Pelkosenniellä, kun reserviläisiä kuljetettiin autoilla Kemijokivarteen ja purkupaikalle osui ankara tulitus. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

17.12.1939

SUKKALA Oskari Matias Työmies. Sotamies. Synt. 25.2.1906 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Anna Sukkala. Jalkaväki. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 10.2.1940.

HUHTALA Kauno Johannes Seppä. Sotamies. Synt. 12.4.1915 Oulaisissa. Vanhemmat Eemil ja Henriikka Huhtala. Toimi seppänä Vartiaisen kassakaappitehtaalla Oulaisissa. Jalkaväki. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 14.1.1940.

HUHTALA Kauno Yrjö Suutari. Sotamies. Synt. 4.6.1914 Oulaisissa. Vaimo Toini Maria os. Kotka. Synt. 13.5.1917 Oulaisissa. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 12.5.1940.

HUHTALA Matti Eemil Talollisen poika. Sotamies. Synt. 2.5.1905 Ylihärmässä. Vanhemmat Kustaa ja Elisabet Huhtala. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.1.1940.

18.12.1939

HIITOLA Frans Uuno Peltiseppä. Sotamies. Synt. 28.3.1909 Oulaisissa. Vaimo Jenny Sylvia os. Laukka. Synt. 5.5.1912 Oulaisissa. Lapset Irja 1933 ja Irma 1936. Vapaa-ajan harrastuksina metsästyks ja retkeily. Jalkaväki. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.1.1940.

KÄRKKÄINEN Erkki Abraham Varastonhoitaja. Korpraali. Synt. 9.9.1912 Kiuruvedellä. Vaimo Anna Katri os. Pöksyläinen. Synt. 1.9.1911 Kiuruvedellä. Lapsi Vilho 1938. Pikaväkimies. JR 40. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisissa sukhautaan 21.1.1940.

LAAKSO Toivo Henrik Työmies. Sotamies. Synt. 22.5.1909 Haapavedellä. Vaimo Sylvi Emilia os. Ukonmurto. Synt. 28.1.1912 Oulaisissa. Lapset Mauno 1938 ja Hilka 1940. JR 40. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 30.5.1940.

MÄMMELÄ Helky Mikael Työmies. Sotamies. Synt. 7.9.1906 Vihannissa. Vaimo Johanna os. Hovi. Synt. 16.2.1910 Paavolassa. Lapset Eila 1930, Terttu 1933, Anja 1935, Toini 1937 ja Kerttu 1939. Innokas nuorisoseuralainen. Kiväärimies. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.1.1940.

niemellä. Haudattu 14.1.1940.

OLLILA Eemil Matias Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 30.3.1909 Isossakyrössä. Vaimo Martta Julia os. Pajala. Synt. 17.4.1914 Merijärvellä. Lapset Tyyko 1933, Tero 1936 ja Tapio 1938. Maamiesseuran, nuorisoseuran ja suojeluskunnan jäsen. Ryhmänjohtaja jalkaväessä. Sallan suunta. Kaatui Pelkosen-Oulaisten sankarihautaan

SIMUNANIEMI Henrik Matias Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 8.10.1909 Oulaisissa. Vanhemmat Antti ja Iida Simunaniemi. Jalkaväki. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 19.1.1940.

TAKALO Heino Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 10.6.1909 Oulaisissa. Vanhemmat Otto ja Iida Maria Takalo. 5/II/JR 40. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan.

niemellä. Haudattu Oulaisissa sukhautaan 16.1.1940.

TAKALO-ESKOLA Lauri Johannes Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 15.8.1909 Oulaisissa. Vaimo Hilda Sofia os. Papinaho. Synt. 20.11.1912 Oulaisissa. Kuol. 7.9.1987 Oulaisissa. Lapsi Venla Johanna 1938. Maamiesseuran, urheiluseuran ja suojeluskunnan jäsen. Pikakiväärimies. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisissa sukhautaan 16.1.1940.

TENA Aksel Immanuel Työmies. Sotamies. Synt. 23.10.1909 Oulaisissa. Vanhemmat Kalle ja Lydia Tena. Vaimo Senja Reeta Stiina os. Erkkilä. Synt. 3.3.1913 Oulaisissa. Lapsi Veikko 1939. Jalkaväki. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 28.1.1940.

TÄHJÄNJOKI Matti Työmies. Alikersantti. Synt. 12.1.1910 Oulaisissa. Vaimo Hilma Emilia os. Laukka. Synt. 6.10.1912 Oulaisissa. Lapset Kerttu 1935, Hilka 1937 ja Eila 1939. Jalkaväki. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.1.1940.

19.12.1939

SAARELA Matias Oskari Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 18.10.1900 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Liisa Saarela. Kiväärimies. 5/II/JR 40. Kaatui Pelkosenniellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.3.1940.

25.12.1939

KANGASNIEMI Väinö Antti Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 13.8.1911 Jepualla. Vaimo Anna Vilhelmiina os. Oksanen. Synt. 1.9.1915 Oulaisissa. Kuol. 22.1.1986 Oulaisissa. Lapset Lahja Mirjam 1937 ja Esko Johannes 1938. Sairaankantaja, lääkintämies. 2/PPP 7. Osallistui Aittojoen, Ristosalmen, Tolvajärven ja Äkläjärven taisteluihin. Haavoittui ja kuoli Korpiselän Äkläjärvellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 14.1.1940.

28.12.1939

LEPPÄMÄKI Kustaa Matias Varastomies. Sotamies. Synt. 31.1.1901 Alavudella. Vaimo Hanna os. Asikkala. Synt. 16.1.1901 Oulaisissa. Lapset Kerttu 1932, Veikko 1934, Martti 1937 ja Kustaa 1940. Katosi 28.12.1939 Suomussalmella. Epäviraalisten tietojen mukaan joutui sotavankeuteen, missä kuoli. Julistettu kuolleeksi oikeuden päätöksellä 25.1.1941 päivämäärällä 14.9.1940. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla 23.3.1941.

MÄYRÄ Arvi Alarik Pienviljelijän poika. Alikersantti. Synt. 14.10.1916 Oulaisissa. Vanhemmat Juho Eemil ja Iida Amalia Mäyrä. Harrastuksina urheilu ja kirjallisuus. Ryhmänjohtaja. Jalkaväki. Haavoittui 23.12.1939 Muolaanjärven taistelussa, kuoli kenttäsairaalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.1.1940.

RANTA-ESKOLA Johan Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 10.1.1901 Oulaisissa. Mukana nuorisoseura- ja suojeluskuntatyössä. Vaimo Signe os. Kukkohovi. Synt. 26.6.1914 Utajärvellä. Lapsi Maria Johanna 1935. Jalkaväki. Katosi Suomussalmella 28.12.1939. Löydettiin kaatuneena 16.5.1940. Haudattiin Oulaisten sankarihautaan 23.5.1940.

31.12.1939

ALAKASTARI Joonas Sekatyömies. Sotamies. Synt. 29.4.1903 Oulaisissa. 1. Vaimo Hilja os. Takalo. Synt. 1.3.1894 Oulaisissa. Kuol. 19.5.1931 Oulaisissa. Lapset Aune 1929 ja Eero 1931 (k.). 2. vaimo Fanni Elviira os. Koivisto. Synt. 16.11.1904 Oulaisissa. Kuol. 5.7.1981 Oulaisissa. Lapset Jouni 1937 ja Jorma 1939 (k.). Harrastuksina musiikki ja kirjallisuus. Konekiväärikomppania. Osallistui Pelkosennien taisteluun, kaatui Joutsijärvellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.1.1940.

RANTALA Niilo Ilmari Tiilitehtailija. Korpraali. Synt. 15.1.1914 Pyhäjoella. Vaimo Bertta os. Laulumaa. Synt. 11.12.1916 Oulaisissa. Lapset Lahja Kyllikki 1937 ja Maija Hellevi 1939. Opiskeli kansakoulun jälkeen kirjeopistossa koneoppia. Nuorisoseuran ja suojeluskunnan jäsen. Viestijoukot. Kaatui Taipaleenjoella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.1.1940.

2.1.1940

MÄYRÄ Armas Henrik Mylläri. Sotamies. Synt. 31.5.1901 Oulaisissa. Vaimo Kreetta Johanna os. Savela. Synt. 15.3.1902 Haapavedellä. Kuol. 5.11.1992 Oulaisissa. Lapset Vappu 1924, Erkki 1926, Aino 1934, Leena 1936 ja Eeva 1938. Ryhmänjohtaja. Jalkaväki. Kaatui Suomussalmella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 18.2.1940.

RAJALA Johan Viljam Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 7.11.1901 Oulaisissa. Vaimo Iida Maria os. Myllylä. Synt. 27.4.1901 Oulaisissa. Kuol. 25.4.1989 Oulaisissa. Lapset Siiri 1924, Signe 1926 ja Salme 1939. Harrasti urheilua, erityisesti hiihtoa ja kuului suojeluskuntaan. Kiväärimies. Kaatui Suomussalmella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 18.2.1940.

3.2.1940

RITOLA Heikki Einari Työmies. Sotamies. Synt. 20.2.1903 Haapavedellä. Vaimo Hilja Maria os. Ryyti. Synt. 3.7.1908 Haapavedellä. Lapset Pentti 1928 ja Kalevi 1929. Kiväärimies. Osallistui Pelkosenniemen taisteluun. Kaatui Märkäjärvellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 25.2.1940.

6.2.1940

PUSSINEN Viljo Aukusti Maanviljelijä poika. Sotamies. Synt. 17.11.1917 Sotkamossa. Vanhemmat Juho Topias ja Maria Eliisa Pussinen. Katosi Pitkärannassa. Siunattu Oulaisten sankarihautalla 24.6.1940.

13.2.1940

SAARIKANGAS (Koivuaho) Toivo Matias Maanviljelijä. Aliupseerioppilas. Synt. 23.7.1917 Oulaisissa. Vanhemmat Mikko ja Eliida Koivuaho. Kävi neljä vuotta Oulaisten yhteiskoulua. Suojeluskunnan jäsen. Konekivääriampuja. Kaatui Summassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.3.1940.

14.2.1940

HEMMILÄ Aarne Johannes Rautatien työmies. Alikersantti. Synt. 18.6.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Otto ja Jenny Maria Hemmilä. Suojeluskunnan jäsen. Konekivääriupseeri. Karjalan kannas. Kaatui Leipäsuolla jääden kentälle. Siunattiin Oulaisten sankarihautalla 24.6.1940. Julistettu kuolleeksi oikeuden päätöksellä päivämäärällä 14.9.1941. Löydettiin kesällä 1942 ja haudattiin Oulaisten sankarihautaan 24.6.1942.

KURKI Taneli Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 12.11.1917 Oulaisissa. Vanhemmat Heikki ja Maria Kurki. Kuului urheiluseuraan ja suojeluskuntaan. Kiväärijoukkueen ryhmänjohtaja. Karjalan kannas. Kaatui Muolaan taistelussa. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla 24.6.1940.

16.2.1940

KOISTINEN Heino Edvard Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 23.2.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Väinö Edvard ja Olga Maria Koistinen. Mukana nuorisoseuran ja urheiluseuran toiminnassa. Kranatinheitinkomppania. Laatokan koillispuoli. Kaatui Pitkärannassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 31.3.1940

KORTET Leander Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 9.9.1910 Oulaisissa. Vaimo Olga os. Männikkö. Synt. 11.2.1913 Pudasjärvellä. Lapsi Rauha Eila Sofia 1939. 2.KKK/JR 26. Karjalan kannas. Kaatui Punnusjoella. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla 24.6.1940.

LEPSU Matias Ernesti Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 13.3.1913 Oulaisissa. Vaimo Rauha Katri os. Viitala. Synt. 2.5.1915 Merijärvellä. 2.KKK/JR 26. Konekivääriampuja. Vuoksela ja Punnusjoki, missä haavoittui ja kuoli 16.2.1940. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

RAUTIO Tauno Henrikki Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 3.3.1914 Oulaisissa. Vanhemmat Mikko ja Fanny Rautio. Konekiväärin johtaja. 2.KKK/JR 26. Karjalan kannas. Kaatui Punnuksessa. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla 24.6.1940.

VIKSTRÖM Tuure Maanviljelijä. Korpraali. Synt. 28.4.1916 Oulaisissa. Vanhemmat Frans Viktor ja Anna Vikström. 2.KKK/JR 26. Karjalan kannas. Kaatui Punnuksessa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

17.2.1940

HANNUS Veikko Armas Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 6.4.1910. Vaimo Iida Kustaava os. Uusitalo. Synt. 30.10.1912 Haapavedellä. Petäjäskosken nuorisoseuran ja Oulaisten suojeluskunnan jäsen. Oulaisten Huiman edustusurheilija hiihdossa ja yleisurheilussa. II/JR 26. Osallistui Vuokselan ja Punnusjoen taisteluihin. Kaatui Salmenkaidalla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan.

RAUTIO Arvid Aleksander Työmies. Alikersantti. Synt. 20.1.1899 Maariassa. Vaimo Marita Sofia os. Lehtola. Synt. 23.12.1902 Oulaisissa. Lapset Kalevi Arvid 1924, Saara Maria 1927 ja Anna Liisa 1929. Kaatui Pitkärannan Nietjärvellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 31.3.1940.

VIITANEN Lauri Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 28.2.1912 Oulaisissa. Vaimo Hilma Fredriika os. Vaaranmaa. Synt. 30.7.1918 Ylivieskassa. Lapsi Matti Eljas 1939. JR 26. Karjalan kannas. Kaatui Vuokselan Pölläkkälässä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1941.

19.2.1940

OHUKAINEN Leevi Miikael Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 29.9.1917 Oulaisissa. Vanhemmat Toivo ja Ida Ohukainen. Nuorisoseuran ja maamiessseuran jäsen. Palveli Suomussalmen suunnalla ja Laatokan koillispuolella. Kaatui Pitkärannassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 31.3.1940.

20.2.1940

RÄISÄNEN Veikko Oskari Konttoristi. Alikersantti. Synt. 27.7.1914 Piippolassa. Vanhemmat Petter Johan ja Hilda Elviira Räisänen. Kävi kuusi luokkaa Oulaisten yhteiskoulua ja Raahen kauppakoulun. Konekiväärinjohtaja. JR 67. Karjalan kannas. Kaatui Ylä-Sommeella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.3.1940.

21.2.1940

JATKOLA Sulo Eljas Mikael Työmies. Sotamies. Synt. 10.1.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Otto ja Lyyti Jatkola. Kiväärimies. Karjalan kannas. Kaatui Kämärällä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

RANTA Eino Matias Ylioppilas. Vänrkki. Synt. 21.12.1917 Oulaisissa. Vanhemmat Väinö ja Jenni Ranta. Mukana urheiluseuran ja suojeluskunnan toiminnassa. Joukkueenjohtaja jalkaväessä. Munasuo, Summa ja Kitee. Kaatui Kämärällä. Haudattiin Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

22.2.1940

HIRVINEN Veikko Augusti Varastomies. Korpraali. Synt. 23.5.1918 Oulaisissa. Vanhemmat August ja Liisa Hirvinen. Harrastuksena urheilu. Osallistui taisteluihin Raatteen suunnalla. Haavoitui Pitkärannan Peräkylässä 22.2.1940 ja kuoli samana päivänä. Haudattiin Oulaisten sankarihautaan 28.4.1940.

KOSTET Pentti Kalervo Työmies. Sotamies. Synt. 3.3.1917 Oulaisissa. Vanhemmat Arvid ja Hilja Kostet. Toimi Oulaisten työväenyhdistyksessä. Kiväärimies. Karjalan kannas. Kaatui Kämärällä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan.

PARTANEN Eino Iisakki Asentaja. Alikersantti. Synt. 16.12.1914 Piippolassa. Vanhemmat Antti ja Saara Partanen. Suojeluskunnan jäsen vuodesta 1930. Harrasti itseopiskelua lukemalla teknillistä kirjallisuutta ja askartelemalla kemiallisten kokeiden parissa. Ryhmänjohtaja. Puolijoukkueen johtaja partiotehtävissä. JR 60. Suomussalmi. Kaatui Kuhmon suunnalla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.3.1940.

23.2.1940

KUOPPALA Matti Nikolai Maanviljelijä. Aliupseerioppilas. Synt. 30.1.1918 Alahärmässä. Vanhemmat Antti Kustaa ja Sanna Maija Kuoppala. Konekiväärikomppania. Karjalan kannas. Kaatui Kämärällä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

NYMAN Erkki Eugen Suutari. Sotamies. Synt. 28.6.1918 Pielavedellä. Vanhemmat Robert ja Anna Miina Nyman. JR 64. Laatokan koillispuoli. Katosi Pitkärannan Peräkylässä. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla 24.6.1940.

24.2.1940

HÄNNINEN Pekka Antero Työmies. Sotamies. Synt. 3.3.1918 Paavolassa. Vanhemmat Adiel ja Iida Katariina Hänninen. JR 65. Kaatui Kuhmossa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 14.4.1940.

RIIHIMÄKI Toivo Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 6.11.1917 Oulaisissa. Vanhemmat Antti ja Anna Mari Riihimäki. Jalkaväki. Laatokan pohjoispuoli. Kaatui Pitkärannassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

25.2.1940

MATKASELKÄ Johannes Talollisen poika. Sotamies. Synt. 19.6.1912 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Ida Regiina Matkaselkä. Osallistui maamiesseuratoimintaan. Kiväärimies. Karjalan kannas. Kaatui Salmenkaidalla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.3.1940.

27.2.1940

RAUDASKOSKI Vilho Eemeli Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 5.4.1919 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Kaisa Raudaskoski. Osallistui nuorisoseuran ja maamiesseuran toimintaan. Innokas urheilija. Konekiväärimies. Kaatui Kuhmossa. Haudattu Oulaisissa sukhautaan 21.4.1940.

SALLMÉN Johan Paavali Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 14.2.1920 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Anna Sallmén. Lähti talvisotaan vapaaehtoisena. Jalkaväki. Kaatui Laatokan koillispuolella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 31.3.1940.

SAUKKO Lauri Andreas Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 17.3.1913 Kalajoella. Vaimo Martta os. Lahti. Synt. 23.4.1912 Saloisissa. Lapsi Väinö Matias 1939. Konekiväärin mies. Karjalan kannas. Kaatui Salmenkaidassa. Siunattu kentälle jääneenä 24.6.1940 Oulaisten sankarihauhdalla.

28.2.1940

HAUTALA Johan Emil Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 27.3.1914 Oulaisissa. Vanhemmat Emil ja Kaisa Adelina Hautala. Osallistui nuorisoseuran urheilutoimintaan. Konekiväärikomppania. Summa ja Karjalan kannas. Kaatui Salmenkaidalla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

HEINIKOSKI Taavi Olavi Työmies. Sotamies. Synt. 14.6.1915 Kuivaniemellä. Vanhemmat Alfred ja Lyydia Heinikoski. Pikakiväärin apumies. Karjalan kannas. Kaatui Salmenkaidalla. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihauhdalla 24.6.1940.

JOKILEHTO Leevi Andreas Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 23.2.1915 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Pieta Liisa Jokilehto. Urheilu- ja raittiusseuran jäsen. Kiväärin mies. Osallistui Vuokselan ja Punusjoen taisteluihin. Kaatui Salmenkaidalla. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihauhdalla 23.3.1941.

Israel Kärkkäinen vas.

KÄRKKÄINEN Israel Talollisen poika. Sotamies. Synt. 16.6.1912 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Anna Kärkkäinen. Kiväärin mies. JR 26. Katosi Salmenkaidalla 28.2.1940. Julistettu kuolleeksi oikeuden päätöksellä 25.1.1941 päivämäärällä 14.9.1940. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihauhdalla 23.3.1941.

LUIMULA Aarne Matias Seppä. Alikersantti. Synt. 14.4.1913 Oulaisissa. Äiti Maria Kustaava Luimula. Konekivääriryhmän johtaja. JR 26. Kaatui Salmenkaidalla. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihauhdalla 24.6.1940.

RINTA Juhani Ilmari Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 22.11.1912 Ylistarossa. Vanhemmat Matti ja Sanna Rinta. Mukana nuorisoseura- ja suojeluskuntatyössä. Jalkaväen ryhmänjohtaja. Karjalan kannas. Kaatui Salmenkaidalla. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihauhdalla 24.6.1940.

SAARI Reino Vihtori Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 16.5.1915 Oulaisissa. Vaimo Lyyli Ilona os. Sippola. Synt. 9.6.1916 Alavudella. Lapsi Liisa 1937. 2.KKK/JR 26. Kaatui Salmenkaidalla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

SUKSI Orpo Mikael Työmies. Sotamies. Synt. 4.12.1907 Oulaisissa. Äiti Hilma Tikkala os. Suksi. Karjalan kannas. Kaatui Salmenkaidalla. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihauhdalla 24.6.1940.

TUOMIKOSKI Otto Vilho Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 17.9.1912 Oulaisissa. Osallistui urheiluseura- ja suojeluskuntatoimintaan. Ryhmänjohtaja jalkaväessä. JR 26. Kaatui Salmenkaidalla. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihauhdalla 24.6.1940.

1.3.1940

HAIKOLA Otto Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 15.1.1916 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Liisa Haikola. Toimi Piipsjärven nuorisoseurassa, Piipsjärven Reippaissa ja Oulaisten suojeluskunnassa. Ryhmänjohtaja jalkaväessä. Karjalan kannas. Haavoittui Salmenkaidalla 28.2.1940 ja kuoli seuraavana päivänä Rauhan sairaalassa Ruokolahdella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

5.3.1940

AITTOLA Viljami Aleksanteri Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 27.8.1898 Oulaisissa. Vaimo Iida Maria os. Järvikangas. Synt. 22.5.1893 Oulaisissa. Haavoittui ja kaatui Kuhmon suunnalla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 12.5.1940.

6.3.1940

EPÄILYS Matti Jalmari Maanviljelijä. Korpraali. Synt. 7.3.1901 Oulaisissa. Vaimo Hulda os. Roukala. Synt. 7.2.1898 Kärsämäellä. Lapset Kaarlo 1925, Maria 1927,

Kaisa 1932, Aili 1935 ja Matti 1938. Jalkaväki. Kunnanvaltuuston, huoltolautakunnan ja kansakoulun johtokunnan jäsen. Oulaisten kirkonkylän osuuskassan kirjanpitäjä ja kassanhoitaja 1933-1939. Osallistui Pelkosenniemen ja Karjalan Kannaksen taisteluihin. Kaatui Säkijärven Vilajoella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

SARANIVA (ent. Syrén) Eino Artturi Metsätalousneuvoja. Sotamies. Synt. 12.6.1907 Oulaisissa. Vaimo Alma os. Rajaniemi. Kaksi lasta. Jalkaväki. Kaatui Karjalan Kannaksella. Haudattu Muhoksen sankarihautaan.

10.3.1940

PELTOKOSKI Eero Heikki Kivenhakkaaja. Alikersantti. Synt. 15.1.1897 Juvassa. Vaimo Hilja Katariina os. Partala. Synt. 14.5.1905 Oulaisissa. Lapset Tenho 1927, Vuokko 1928, Taisto 1930, Rauni 1931, Pirkko 1933, Laura 1936, Maire 1937 ja Tarmo 1939. Harrastuksina urheilu ja työväen näyttämö. Osallistui kansalaissota-vapauksotaan ja haavoittui Suodenniemellä. Ylimääräisten kertausharjoitusten aikana tie- ja siltarakennuskomppaniassa Kontiomäellä sekä hankintaosastossa Koivistolla. Haavoittui Kuhmossa 9.3.1940 ja kuoli kentäsairaalassa seuraavana päivänä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 31.3.1940.

TAMMINEN Olavi August Maanviljelijä. Jääkäri. Synt. 13.4.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Emilia Tamminen. Osallistui Lemetin mottitaisteluihin. I/JP 4. Kaatui noin kilometrin Impilahden Lavajärven kylästä etelään yöllisessä partiohyökkäyksessä vihollisen huoltotietä vastaan. Jäi kaatumispaikalle. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihaudalla 24.6.1940. Vainaja löytyi suomalaisten vallattua alueen uudelleen vuonna 1941. Tunnistaminen tapahtui tuntolevyn perusteella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.6.1942.

12.3.1940

KIVILAHTI Juho Einari Pienviljelijä. Sotamies. Synt. 14.3.1903 Haapavedellä. Vaimo Lempi Aliina os. Törmi. Synt. 5.1.1907 Vihannissa. Paavo 1932, Eero 1933, Sinikka 1935, Saara 1940 ja Sisko 1940. Mukana nuorisoseura- ja urheilutoiminnassa. Konekiväärikomppania. Kaatui Säkijärvellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 28.4.1940.

13.3.1940

RAUDASKOSKI Aarne Johannes Metsätyönjohtaja. Vänrkki. Synt. 27.12.1919 Oulaisissa. Vanhemmat Väinö ja Mandi Raudaskoski. Kävi keskikoulun. Toimi suojeluskunnassa. Karjalan kannas. Kaatui Tammisuolla 13.3.1940. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.4.1940.

6.5.1940

OJALA Bruuno Andreas Talollisen poika. Sotamies. Synt. 8.5.1909 Oulaisissa. Vanhemmat Jaakko ja Eliida Ojala. Toimi nuorisoseurassa. Konekiväärimies. Osallistui Pelkosenniemen, Savukosken ja Sallan suunnan taisteluihin. Haavoittui Joutsijärvellä 6.2.1940. Kuoli Muurolan sotasairaalassa 6.5.1940. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 19.5.1940.

12.5.1940

HÖYLÄ Reino Oskari Suutari. Sotamies. Synt. 30.1.1916 Oulaisissa. Vanhemmat Ville ja Fanni Höylä. Tykistö. Sairastui Karjalan kannaksella ja kuoli sotasairaalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 19.5.1940.

9.8.1940

ALAKULJU Toivo Albert Työmies. Sotamies. Synt. 11.11.1909 Yhdysvalloissa. Vanhemmat Albert ja Aino Alakulju. Viestimies. Osallistui muun muassa Pelkosenniemen taisteluihin. Sairastui rintamalla keuhkotautiin ja kuoli kotonaan Oulaisissa 9.8.1940. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 15.8.1940.

29.6.1941

Toivo Makkonen (2.oik.) alokkaana

MAKKONEN Toivo Työmies. Sotamies. Synt. 6.12.1911 Soanlahdella. Vanhemmat Antti ja Tilda Makkonen. Konekiväärimies. JR 26. Osallistui Vuoksen, Punnusjoen, Salmenkaidan ja Vuosalmen taisteluihin. Sairastui sodan rasituksista keuhkotautiin ja kuoli Oulaisten parantolassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 6.7.1941.

JATKOSODAN SANKARIVAINAJAT

10.7.1941

PARTANEN Vilho Ananias Metsätyönjohtaja. Vänrinki. Synt. 8.1.1914 Kerimäellä. Vanhemmat Ananias ja Alviina Partanen. Harrasti urheilua ja oli mukana suojeluskuntatyössä. Talvisodassa joukkueenjohtajana mm. Suomussalmen taisteluissa. Jatkosodassa joukkueenjohtaja 2/JR 12. Kaatui Kuolajärven (Sallan)

Kieristelmävaaralla. Haudattu Punkaharjun sankarihautaan 14.12.1941.

12.7.1941

YLINIEMI Martti Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 11.11.1919 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Lyydia Yliniemi. EK/JR 10. Kaatui Repolassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 20.7.1941.

16.7.1941

HIHNALA Ernsti Johannes Maanviljelijä Sotamies. Synt. 11.3.1916 Merijärvellä. Vanhemmat Matti ja Edla Hihnala. II/JR 32. Lähteti. Kaatui Uhtuan suunnalla Las-kujärvellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan.

OLKKONEN Yrjö Tapio Seppä Sotamies. Synt. 18.6.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Eemil ja Fanny Olkkonen. Harrasti urheilua. Ratsuväen taistelulähteti. 3/HRR. Kaatui Ilomantsissa. Haudattiin 17.7.1941 Ilomantsin ja myöhemmin Oulaisten sankarihautaan.

23.7.1941

ROTH Otto Einari Maanviljelijä Sotamies. Synt. 9.9.1904 Oulaisissa. Vaimo Anna Maria os. Murto. Kansakoulun jälkeen suoritti autonkuljettajan ja koneenhoitajan kurssit. Pikakivääriampuja. Kaatui Pistojoella. Haudattiin ensin kenttähautausmaahan ja 4.1.1942 Oulaisten sankarihautaan.

27.7.1941

SARANIVA (ent. Syrén) Hugo Valentin Myymälänhoitaja. Korpraali. Synt. 19.4.1900 Oulaisissa. Vanhemmat Kaarle ja Hilma Syrén. Käynyt kauppakoulun. III/JR 32. Kaatui Pistojoella. Haudattiin 1.8.1941 Pistojoen kenttähautausmaahan ja myöhemmin Oulaisten sankarihautaan.

28.7.1941

KERÄNEN Väinö Johannes Nahkuri, kirjanpitäjä. Kersantti. Synt. 1.9.1904 Oulaisissa. Vanhemmat Frans ja Iida Keränen. Mukana suojeluskunnan ja Oulaisten Huiman toiminnassa. Kuului vuosia Raahen suojeluskuntapiiriin pesäpallojoukkueeseen. Talvisodassa konekiväärinjohtajana 2.KKK/JR 26. Jatkosodassa puolijoukkueenjohtajana 3.KKK/JR 32. Kaatui Pistojoen ja Uhtuan välisellä tiellä. Haudattiin 1.8.1941 Pistojoen kenttähautausmaahan ja 16.11.1941 Oulaisten sankarihautaan.

PAPINAHO Otto Maanviljelijä. Korpraali. Synt. 13.1.1915 Oulaisissa. Vaimo Saimi os. Hiltunen. Synt. 4.1.1918 Simossa. Lapsi Salme 1941. Talvisodassa patruunankantajana konekiväärikomppaniassa Karjalan Kannaksella. Jatkosodassa Uhtuan suunnalla III/JR 32. Kaatui Pistojoella. Haudattiin 1.8.1941 Pistojoen kenttähautausmaahan, josta siirrettiin myö-

hemmin sukuhautaan Oulaisiin.

SIIRTOLA Taisto Henrik Työmies. Sotamies. Synt. 2.10.1914 Oulaisissa. Vanhemmat Heikki ja Maria Siirtola. 12/JR 32. Katosi Eldankajärvellä. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla 21.5.1945. Julistettu kuolleeksi oikeuden päätöksellä 8.5.1950 päivämäärällä 28.7.1941.

30.7.1941

LEHTIKANGAS Erkki Eino Työmies. Korpraali. Synt. 19.12.1912 Vihannissa. Vanhemmat Matti ja Maria Lehtikangas. Konekiväärimies. 3.KKK/JR 32. Kaatui Eldankajärven koillispuolella. Haudattiin 1.8.1941 Pistojoen kenttähautausmaahan ja joulukuussa 1941 Oulaisten sankarihautaan.

ROUKALA Matti Autoilija. Kersantti. Synt. 6.8.1911 Pulkkilassa. Vaimo Inga Maila os. Koli. Synt. 3.2.1909 Taipalsaarella. Lapsi Liisa 1942. Osallistui urheiluseuran ja suojeluskunnan toimintaan. Osallistui talvisodassa mm. Suomussalmen taisteluihin. Kaatui Eldankajärven koillispuolella. Haudattiin 1.8.1941

Pistojoen kenttähautausmaahan ja 16.11.1941 Oulaisten sankarihautaan.

2.8.1941

ANTIKA Heikki Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 10.10.1914 Oulaisissa. Vanhemmat Heikki ja Kaisa Stiina Antikka. Sairaankantaja. JR 32. Kaatui Vuonnissa. Haudattiin 2.8.1941 Pistojoen kenttähautausmaahan ja myöhemmin Oulaisten sankarihautaan.

3.8.1941

KELLOKOSKI Veikko Ilmari Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 10.9.1916 Oulaisissa. Vanhemmat Aadolf ja Briitta Kaisa Kellokoski. Nuorisoseuran näyttämö- ja urheilutoiminnassa. 3.KKK/JR 32. Haavoittui 3.8.1941 Kiskiskukkulalla ja kuoli samana päivänä. Haudattiin 14.8.1941 Pistojoen kenttä-

hautausmaahan ja myöhemmin Oulaisten sankarihautaan.

6.8.1941

KÄKELÄ Veikko Herman Synt. 2.6.1917 Kuusamossa. Vanhemmat Juho ja Kaisa Käkelä. Viestimies. Haavoittui ja kuoli Kiestingissä. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla.

7.8.1941

HIETALA Sulo Johannes Työmies. Sotamies. Synt. 8.11.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Henriika Hietala. JR 31. Sairaankantaja. Rukajärven suunta. Haavoittui Kolvasjärvellä. Kuoli 7.8.1941 Kajaanin sotasairaalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.8.1941.

8.8.1941

MÄYRÄ Kauno Jalmari
Suutari. Alikersantti. Synt. 14.1.1914 Oulaisissa. Vaimo Emmi os. Knuutila. Synt. 28.10.1915 Oulaisissa. Lapsi Raili 1940. Mukana nuorisoseuran toiminnassa. Viestijoukot. III/JR 32. Kaatui Kiskis-kukkuloilla. Haudattu 14.8.1941 Pistojoen kenttähautausmaahan ja myöhemmin Oulaisten sankarihautaan.

16.8.1941

SADINMÄKI Aukusti Nikodemus Työmies. Sotamies. Synt. 18.2.1921 Oulaisissa. Vanhemmat Nikodemus ja Johanna Sadinmäki. Kuului suojeluskunnan poikaosastoon. I/JR 53. Haavoittui Kiestingissä 12.8.1941 ja kuoli 16.8.1941. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 31.8.1941.

20.8.1941

JYLKKÄ Otto Pienviljelijä. Sotamies. Synt. 6.6.1899 Oulaisissa. Vaimo Hilda os. Käkelä. Synt. 30.4.1904 Oulaisissa. Lapset Taina 1929, Anna 1933, Paavo 1938 ja Sauli 1940. Osallistui nuoruudessaan nuorisoseura- ja maamiesseuratoimintaan. Viestimies. KrhJ/JR 32. Kaatui Kiskis-kukkuloilla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 4.1.1942.

23.8.1941

HAKALAHTI Johannes
Teologian ylioppilas. Korpraali. Synt. 24.6.1919 Rautiossa. Vanhemmat Lauri ja Aino Hakalahti. Ylioppilaaksi Oulaisten yhteiskoulusta keväällä 1939. Opiskeli lukuvuoden 1940-1941 teologiaa (juma-luusoppia) Helsingissä. Lähti vapaaehtoisena heimosoturi-

joukkoihin, pyrki ja pääsi kaukopartioon. Kaatui Porajärven Kuutamolahdella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 7.9.1941.

24.8.1941

KALLIO Tuomas
Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 28.11.1902 Yhdysvalloissa. Vaimo Eeva os. Takalo-Eskola. Synt. 20.10.1902 Oulaisissa. Kuol. 31.1.1992 Oulaisissa. Lapset Leo 1930, Aino 1934, Kerttu 1937 ja Esko 1938. Mukana maamiesseuratoiminnassa. JR 53. Kaatui Kiestingissä. Siunattiin kentälle jääneenä Oulaisten sankarihaudalla 21.5.1945.

25.8.1941

KOISTINEN Väinö Henrik Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 19.11.1913 Oulaisissa. Vanhemmat Väinö Edvard ja Olga Maria Koistinen. Mukana nuorisoseuran ja urheiluseuran toiminnassa. Pst.Tyk. K/JR 11. Haavoittui 24.8.1941 Malviainen-Uhtua-tiellä. Kuoli seuraavana päivänä kenttäsairaalassa. Haudattiin ensin Mustajärven kenttähautausmaahan ja 16.11.1941 Oulaisten sankarihautaan.

TIKKALA Toivo Johannes Työmies. Sotamies. Synt. 28.6.1909 Oulaisissa. Vanhemmat Heikki ja Kaisa Tikkala. Pst.Tyk.K./JR 11. Kaatui Malviainen-Uhtua -tiellä. Haudattiin ensin Mustajärven kenttähautausmaahan ja 21.11.1941 Oulaisten sankarihautaan.

TÖRMÄLÄ Uno Olavi
Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 7.11.1915 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Liisa Törmälä. Mukana nuorisoseuran ja suojeluskunnan toiminnassa. Talvisodan aikana ilmavarti-ossa. Jatkosodassa Pst.Tyk. K./JR 11. Kaatui Malviainen-Uhtua -tiellä, kun lähti pelas-

tamaan rintamien väliin jäänyttä haavoittunutta kotipitäjän poikaa. Haudattiin ensin Mustajärven kenttähautausmaahan ja myöhemmin Oulaisten sankarihautaan.

26.8.1941

KARI Heino Aleksanteri Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 11.9.1924 Oulaisissa. Vanhemmat Antti Vilhelm ja Aina Johanna Kari. II/JR 50. Kaatui 26.8.1941 Jessoilassa. Haudattu Käsnäselän sankarihautaan.

3.9.1941

KNUUTILA Uno Matias Työmies. Korpraali. Synt. 28.3.1919 Oulaisissa. Äiti Iida Kustaava Knuutila. I/KTR 14. Kaatui Sallassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.9.1941.

6.9.1941

LASTUMÄKI Eino Vilhelmi Maanviljelijän poika. Alikersantti. Synt. 3.1.1913 Oulaisissa. Vanhemmat Mikko ja Eeva Lastumäki. Talvisota taistelulähetti. JR 26. Salmenkaija-Punnus. Jatkosota taistelulähetti. 3.KKK/JR 32. Kaatui Kiskis-kukkuloilla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.9.1941.

8.9.1941

LAMPELA Aapo Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 3.7.1904 Oulaisissa. Vanhemmat Aapo ja Ida Lampe-la. Taisteli talvisodassa mm. Pelkosenniemen, Joutsijärven, Märkäjärven ja Vilajoen suunnalla, jatkosodassa Hyrynsalmella, Suomussalmella, Raateen suunnalla ja Vuokkiniemessä. Kaatui Latvajärvellä 8.9.1941. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.9.1941.

9.9.1941

KALLIOKULJU Väinö Antero Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 3.6.1917 Oulaisissa. Vaimo Alli os. Ojala. Synt. 3.9.1917 Ylistarossa. Lapset Valto Veijo Antero 1938 ja Onerva Orvokki 1942. Osallistui innokkaasti Petäjäskosken nuorisoseuran toimintaan. Talvisodassa vartiomiehenä Mikkelin päämajassa. Jatkosota taistelulähetti. KrhK/JR 32. Kaatui putkiräjähdyksessä Kiskis-kukkuloilla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.9.1941.

11.9.1941

YLIKULJU Ville Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 16.10.1910 Oulaisissa. Vaimo Elina os. Bäckman. Synt. 11.7.1911 Kalajoella. Kuol. 22.8.1992 Oulaisissa. Lapset Veikko 1934, Raili 1935, Leila 1937, Kaisa 1939 ja Eeva 1942. Mukana nuorisoseura- ja maamiesseuratoiminnassa. Ajomiehenä tykistössä. Kaatui miinan räjähdyksessä Uhtualla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.9.1941.

27.9.1941

PALOKANGAS Väinö Andreas Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 17.7.1920 Oulaisissa. Vanhemmat Teemu ja Fanni Palokangas. Innokas urheilumies. Mukana suojeluskunnassa. Pikakivääriampuja. JP 4. Kaatui Derevjan-nojessa lähellä Äänislinnaa, kun lähti toverinsa kanssa noutamaan polttopuita ja joutui tulitaisteluun vihollisen kanssa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 26.10.1941.

28.9.1941

HAUTALA Arvo Työmies. Sotamies. Synt. 28.2.1920 Oulaisissa. Vanhemmat Mikko ja Anna Hautala. Harrastuksina urheilu ja musiikki. Kiväärimies. JP 4. Karjalan kannas. Kaatui Äänislinnassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 12.10.1941.

29.9.1941

SUVANTO Johan Artturi Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 14.11.1903. Vaimo Salli Aili Linnea os. Hultin. Synt. 26.12.1905 Tuusulassa. Lapset Toivo Johannes 1927, Veikko Tapani 1928, Arne Tuomo 1932, Linnea Inkeri 1934 ja Alma Liisa 1937. Kranaatinheitimen johtaja. JR 32. Kaatui Uhtuan suunnalla viallisen kranaatin räjähtäessä heittimen putkessa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 12.10.1941.

3.10.1941

KOKKONEN Heino Jaakoppi Työmies. Sotamies. Synt. 22.7.1916 Oulaisissa. Vanhemmat Otto ja Annan Karoliina Kokkonen. 10/II/JR 56. Kaatui Solomannissa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 26.10.1941.

6.10.1941

LAITALA Arvo Mikael Maanviljelijä. Jääkäri. Synt. 1.5.1920 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Hilda Laitala. Pk-ampuja. PP 25/JR10. Lentiira, Suovukkajärvi, Vitsavaara, Klyyssinvaara, Kuutamolahti, Nurmasjärvi. Kaatui Porajärvellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 26.10.1941.

12.10.1941

LUHTAVAARA (ent. Engberg) Jalmari Johannes Vänrikki. Synt. 24.3.1913 Oulaisissa. Vanhemmat Jalmari ja Emilia Luhtavaara. Käynyt yhteiskoulua ja armeijan taistelukoulun. Suojeluskunnan jäsen. Haavoittui 29.9.1941 ja kuoli 12.10.1941 Prääsän sotasaaralassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 26.10.1941.

MYLLYLÄ Kaarlo Kustaa Työmies. Alikersantti. Synt. 3.2.1919 Oulaisissa. Vanhemmat Viljami ja Lyydia Myllylä. Tykistön tulenjohto- ja jalkaväen partiointitehtävät. 11 Tyk.K. Kaatui Kiestingin suunnalla Lohilahdessa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 26.10.1941.

15.10.1941

RAUDASKOSKI Niilo Työmies. Korpraali. Synt. 16.8.1917 Oulaisissa. Äiti Aino Raudaskoski. Mukana nuorisoseuratoiminnassa. Er. os. P. Katosi partioetkellä Lounavaarassa. Siunattiin kentälle jääneenä 21.5.1945 Oulaisten sankarihautalla. Julistettiin kuolleeksi 6.3.1950 päivämäärällä 15.10.1941.

23.10.1941

KAUSTINEN Veikko Ilmari Rakennusmestari. Alikersantti. Synt. 14.11.1910 Kaustisilla. Vaimo Toini Johanna os. Suvanto. Yksi lapsi. Päästötodistus Kuopion teollisuuskoulusta 1938. Kuulunut Kaustisten kirkonkylän nuorisoseuraan, suojeluskuntaan ja urheiluseura Pohjan-veikkoihin. Konekiväärinjohtaja. Haavoittui 3.8.1941 Kokkosalmella ja kuoli Oulun lääninsairaalassa 23.10.1941. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 9.11.1941.

1.11.1941

VUORINEN Viljo Väinö Koululainen. Alikersantti. Synt. 26.8.1922 Kalajoella. Vanhemmat Väinö ja Toini Vuorinen. Kävi viisi luokkaa Oulaisten yhteiskoulua. Soitti useita vuosia Oulaisten torvisoittokunnassa. Sai ansioistaan partiossa Mannerheimsojlen. Osallistui myös urheiluseura- ja suojeluskuntatoimintaan. Kranaatinheitimen tulenjohtue. Kaatui Uhtuan-Malviaisten -tien varressa. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla 21.5.1945.

2.11.1941

HEILALA Tauno Mikael Työmies. Kersantti. Synt. 23.3.1920 Oulaisissa. Vanhemmat Kalle Heikki ja Tilda Heilala. Lääkintäaliupseerina Karjalan rintamalla. Kaatui 14-15 kilometriä Kontupohjasta pohjoiseen auttaessaan haavoittunutta asetoveriaan. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 30.11.1941.

14.11.1941

PELTONEN Väinö Kustaa Pientilallinen. Sotamies. Synt. 17.2.1921 Oulaisissa. Vanhemmat Aksel ja Liisa Peltonen. Osallistui nuorisoseuratoimintaan. Ryhmänjohtaja. JR 53. Kaatui Kiestingin Lohijärvellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 30.11.1941.

18.12.1941

SAUKKO Kalle Nikolai Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 31.5.1916 Kalajoella. Vanhemmat Heikki ja Hilma Saukko. Palveli aluksi tykistössä ja sittemmin konepistooliampujana jalkaväessä. Kaatui Uhtualla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan.

8.1.1942

KORPELA Väinö Olavi Maanviljelijä. Kersantti. Synt. 25.5.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Janne ja Jenni Korpela. Kuului Petäjäsken nuorisoseuraan. KKK/JR 4. Osallistui taisteluihin Värttilän, Syvärin ja Karhumäen suunnilla. Haavoittui 7.1. Poventsassa ja kuoli seuraavana päivänä Karhumäen sotasaaralassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 8.2.1942.

SAVOLAINEN Reino Johannes Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 19.11.1918 Jaakkimassa. Käynyt Jaakkiman kristillisen kansanopiston. 1.KKK/JR 8. Kaatui Gorassa. Haudattu Jaakkiman sankarihautaan 8.2.1942.

14.3.1942

NURMI Väinö Johannes Talollisen poika. Aliupseerioppilas. Synt. 16.6.1923 Oulaisissa. Vanhemmat Kalle ja Miili Nurmi. Osallistui suojeluskunta-, partio- ja torvisoittokuntatoimintaan. 2.KKK/JR 16. Sairastui keuhkokuumeeseen. Toipumislomalla sairastui uudelleen ja kuoli sotasaaralassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 29.3.1942.

31.3.1942

RAUDASOJA Veikko Armas Kaivostyönjohtaja. Alikersantti. Synt. 8.2.1916 Ylivieskassa. Vanhemmat Otto ja Miina Raudasoja. Kirjuri. Petsamon ja Uhtuan suunnalla. Haavoittui latumiinasta partioetkellä Röhössä ja kuoli. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 12.4.1942.

20.4.1942

LAULUMAA Hugo Maanviljelijä. Korpraali. Synt. 18.1.1920 Oulaisissa. Vanhemmat Herman ja Aino Laulumaa. Konepistoolimies. 1/JP 4. Haavoittui Shemenskissä ja kuoli KS 38:ssa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.5.1942.

SAARI Väinö Olavi Maanviljelijä. Jääkäri. Synt. 2.2.1920 Merijärvellä. Vanhemmat Aleksanteri ja Tyne Maria Saari. 1/JP 4. Kaatui Shemenskissä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.5.1942.

TUOMIKOSKI Simo Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 28.10.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Eemil ja Kaisa Tuomikoski. Talvisodassa kiväärimies. Jatkosodassa ryhmänjohtaja. 3/JP 4. Kaatui Shemenskissä. Murskaantui pahoin haavoittuneena ilmeisesti suomalaisen panssarivaunun alle. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.5.1942.

9.5.1942

HERNESNIEMI Väinö Hemminki Puuseppä. Sotamies. Synt. 27.9.1914 Lappajärvellä. Vanhemmat Hemminki ja Impi Hernesniemi. Suoritti maamieskoulun kurssin. Mukana nuorisoseurassa. Konekivääriampuja. Kaatui Kuusamon suunnalla saamiinsa vammoihin. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.5.1942.

NIRVIÖ (ent. Nyberg) Ahti William Autoilija. Kersantti. Synt. 6.2.1914 Oulussa. Vaimo Signe Saimi Sofia os. Mäenpää. Synt. 23.8.1917 Oulaisissa. Lapset Kari 1938, Siski Maija-Liisa 1940 ja Veli Ahti 1941. Käynyt keskikoulun. Harratuksina ampumarheilu ja suojeluskuntatyö. Talvisota autonkuljettaja. Jatkosota varajoukkueenjohtaja. Pst.Tyk.K/JR 11. Kaatui Uhtualla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 25.5.1942.

17.5.1942

LEHTOLA Paavo (Paulus) Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 28.11.1922 Oulaisissa. Vanhemmat Tapani ja Iida Lehtola. Kuului suojeluskuntaan. 1KrhJ/JR 11. Haavoittui 16.5.1942 Kiestingin suunnalla ja kuoli seuraavana päivänä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 31.5.1942.

9.7.1942

SALMINEN Ensio Valdemar Maalari. Sotamies. Synt. 7.7.1922 Oulaisissa. Vanhemmat Väinö ja Hilma Salminen. Mukana partio- ja urheiluseuratoiminnassa. JR 11. Kaatui Kiskis-järven maastossa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 19.7.1942.

21.7.1942

SAARNIO Eino Olavi Edvard Maanviljelijä. Korpraali. Synt. 7.10.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Reetta Saarnio. Kiväärimies. Lääkintämies. Haavoittui Rajajoen taistelussa. Kuoli sodassa saamaansa keuhkosairauteen kotonaan Oulaisissa. Haudattiin Oulaisten sankarihautaan 26.7.1942.

7.8.1942

HAUTAMÄKI Voitto Elo Suutari. Sotamies. Synt. 5.2.1922 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Hilda Hautamäki. JR 11. Haavoittui Uhtuan suunnalla 5.8.1942 ja kuoli kenttäsairaalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 16.8.1942.

6.10.1942

HÄKKILÄ Matti Pienviljelijä Korpraali. Synt. 14.4.1905 Oulaisissa. Vaimo Anna Aliina os. Paananen. Synt. 13.4.1912 Merijärvellä. Lapset Kaino 1935, Raimo 1936, Aino 1939 ja Mauri 1941. Talvisodassa kiväärimiehenä pohjoisrintamalla ja Viipurinlahdella. Jatkosodassa E/3 D. Lomalaisten tarkastuselimessä Uhtuan suunnalla. Kuoli Vuonnisen kenttäsairaalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 18.10.1942.

8.10.1942

MÄNNISTÖ Kaarlo Aleksanteri Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 13.8.1919 Oulaisissa. Vanhemmat Aleksanteri ja Jenny Maria Männistö. Kiväärimies. JR 11. Kaatui Jyväskylän Enonsuussa. Haudattu sukulaisiin Oulaisissa 18.10.1942.

28.11.1942

SILLANKORVA Eino Jalmari Autonkuljettaja. Sotamies. Synt. 3.4.1920 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Karoliina Sillankorva. JR 16 ja Rask. Psto/11 Pr. Sairastui tou-

kokoussa 1942 ja kuoli 28.11.1942 Kangasalan parantolassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 6.12.1942.

27.12.1942

LINTULA Esko Johannes Veterinäärimies. Vänrikki. Synt. 29.4.1919 Kestilässä. Vanhemmat Erland ja Vilhelmiina Lintula. Käynyt keskikoulun. Joukkueenjohtaja jalkaväessä. Kaatui Uhtuan suunnalla. Haudattu Oulun sankarihautaan 6.1.1943.

20.4.1943

KARJALA Toivo Ilmari Talollisen poika. Kersantti. Synt. 7.3.1917 Kärämäellä. Vanhemmat Juho ja Susanna Karjala. Innokas urheilija. Kuului suojeluskuntaan. Ryhmänjohtaja tykistössä. Haavoittui Makkarakukkulalla ja kuoli samana päivänä joukkosidontapaikalla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 16.5.1943.

23.7.1943

LAULUMAA Osmo Viljami Talollisen poika. Sotamies. Synt. 7.9.1923 Oulaisissa. Vanhemmat Juho Viljami ja Anna Maria Laulumaa. Mukana nuorisoseura-, maamiesseura-, urheiluseura ja suojeluskuntatoiminnassa. Lähetettiin 8./JR 12. Kaatui Vienan kanavalla. Luultiin aluksi joutuneen vangiksi, mutta ruumis löytyi etumaastosta. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 8.8.1943.

25.7.1943

MURTOPERÄ Viljo Johannes Työmies. Korpraali. Synt. 20.12.1922 Merijärvellä. Vanhemmat Viljo ja Maria Murtoperä. Esikunnan lähettinä Uhtuan suunnalla. Sairastui ja joutui sotilastehtäviin Vaasaan, missä hukkui 25.7.1941. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 1.8.1943.

26.7.1943

KOSKINO Matti Viljami Pientilallisen poika. Sotamies. Synt. 9.4.1923 Oulaisissa. Äiti Iida Koskino. Käynyt keskikoulun. Konepistoolimies. Kaatui Kenttjärvelä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 1.8.1943.

3.8.1943

SEPPÄLÄ Toivo Johannes Maanviljelijä. Kersantti. Synt. 16.12.1918 Kauhavalla. Vanhemmat Kustaa ja Anna Seppälä. Mukana urheiluseurassa. Taisteli Pitkärannan, Äänislinnan, Karhumäen, Poventsan ja Syvärin suunnalla. 3/Jp 4. Kaatui Kuuttilahdesa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 15.8.1943.

28.8.1943

RAUTIOLA Kalervo Työmies. Sotamies. Synt. 21.5.1921 Kemissä. Vanhemmat Otto ja Sofia Rautiola. Mukana urheilu- ja nuorisoseurassa. KrhK/JR 53. Kaatui Uhtualla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 12.9.1943.

12.9.1943

LAHTINEN Reino Samuel Talollisen poika. Kersantti. Synt. 15.11.1910 Parkanossa. Vaimo Impi Katariina os. Ristimaa. Synt. 31.3.1913 Haapavedellä. Lapset Reino 1941 ja Eino 1942. Talvisodassa konekivääriampujana Vuokselassa, Salmenkaidalla, Äyräpäässä, Muolaassa ja Punnusjoella. Jatkosodassa JR 32. Kaatui Uhtualla tarkka-ampujan luodista. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 26.9.1943

20.9.1943

TENKULA Kalervo Edvard Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 2.3.1924 Oulaisissa. Vanhemmat Alpiinus ja Lyydia Tenkula. Kranaatinheitin ammushenkilö. 4/Täyd.P 9. Kuoli putkiräjähdyksen uhrina Äänislinnassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 10.10.1943.

13.10.1943

LESONEN Pekka Työmies. Sotamies. Synt. 3.5.1923 Merijärvellä. Kiväärinmiehenä. 4/JR 12. Kaatui Vienan kanavalla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 31.10.1943.

3.11.1943

NURMINEN Eino Ilmari Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 16.2.1916 Vesilahdella. Vaimo Bertta Vilhelmiina os. Heinikoski. Synt. 11.8.1917 Kuivaniemellä. Lapsi Sirkka Liisa 1938. Puhelinmiehenä Äänislinnan ja Karhumäen suunnalla. Kaatui 3.11.1943 Karhumäen ilmapommituksessa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 21.11.1943.

14.12.1943

ARVIO Olavi Ahti Talollisen poika. Sotamies. Synt. 28.8.1923 Karungissa. Vanhemmat Karl Albert ja Helmi Susanna Arvio. Harrastuksina partio ja eränkäynti. 2.KKK/JR 12. Haavoittui Poventsan 13.12.1943 ja kuoli seuraavana päivänä Karhumäen sotasairaalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 2.1.1944.

31.12.1943

RUOKOKOSKI Ahti Kalevi Työmies. Korpraali. Synt. 9.1.1915 Ylivieskassa. Vaimo Betty os. Saarto. Synt. 31.12.1915 Forssassa. Konepistoolimiehenä Kiestingin ja Uhtuan suunnalla. Kaatui Kostamuksessa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 16.1.1944.

26.4.1944

PINOLA Väinö Työmies. Sotamies. Synt. 14.10.1910 Pyhäjoella. Vaimo Taimi Maria os. Alavaikko. Synt. 11.11.1909. Kuol. 1960 Oulaisissa. Lapsi Aino Elsa Helena 1940. Mukana nuorisoseurassa. Palvelikranaatinheitin. Kuoli sydänhalvaukseen Käksälässä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 14.5.1944.

17.5.1944

TENA Aarne Johannes Työmies. Korpraali. Synt. 10.1.1915 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Kaisa Tena. Talvisodassa kiväärinmiehenä Karjalan kannaksella. Jatkosodassa Uhtuan suunnalla. 9/JR 11. Sairastui ja kuoli Kangasalan sotasairaalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 4.6.1944.

11.6.1944

UUSIKANGAS Arvo Andreas Työmies. Tykkimies. Synt. 9.8.1912 Oulaisissa. Vaimo Martta Maria os. Ojala. Synt. 23.3.1915 Merijärvellä. Lapsi Arvo Juhani Antero 1944. Panssaritorjuntatykistössä Uhtuan suunnalla ja Karjalan Kannaksella. Kaatui Kivennavalla. Siunattu kentälle jääneenä 21.5.1945 Oulaisten sankarihaudalla.

15.6.1944

ALAVAIKKO Antti Rikhard Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 5.10.1918 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Anna Mari Alavaikko. Pikakiväärimies. Katosi Inossa. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihaudalla 21.5.1945. Julistettu kuolleeksi 4.11.1949 päivämäärällä 15.6.1944.

LINTULA Lauri Akseli Leikkaaja. Kersantti. Synt. 4.8.1913 Oulussa. Vaimo Bertta os. Koivisto. Synt. 17.7.1912 Alavudella. Lapset Reijo 1934 ja Raija 1944. Harrasti urheilua, erityisesti hiihtoa ja pyöräilyä. Pst-komppanian väepeli. Kaatui Kivennavalla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 19.7.1944.

19.6.1944

ISOJÄRVI Matti Vihtori Työmies. Sotamies. Synt. 21.3.1920 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Emma Isojärvi. Harrasti urheilua. Vapaaehtoisena linnoitustöissä. Talvisodassa konekiväärikomppaniassa Kollaalla. Jatkosodassa Uhtuan suunnalla ja Karjalan kannaksella. JR 11. Jäi haavoittuneena vihollisen puolelle Heikurilassa. Siunattu kentälle jääneenä 21.5.1945 Oulaisten sankarihaudalla. Julistettu kuolleeksi 19.7.1946.

21.6.1944

LAHTI Niilo Verneri Työmies. Sotamies. Synt. 23.6.1911 Oulaisissa. Vaimo Saima os. Peltola. Synt. 3.3.1903 Oulaisissa. Kuol. 14.10.1990 Oulaisissa. Lapset Taisto 1932, Saimi 1934, Voitto 1936, Eeva 1940 ja Eero 1942. JR 32. Kaatui Heinjoella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 9.7.1944.

LUOPAJÄRVI Mikko Kustaa Talollisen poika. Korpraali. Synt. 30.11.1922 Kuopiossa. Vanhemmat Samuli ja Elisabet Luopajarvi. Suojeluskunnan poikaosaston johtaja. Kranaatinheittimen tulenjohtaja. I KrhJ/JR 11. Kaatui Noskualla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 9.7.1944.

26.6.1944

AROLA Artturi Daniel Talollisen poika. Sotamies. Synt. 20.3.1923 Oulaisissa. Vanhemmat Heikki ja Eedit Emilia Arola. Kiväärimies. 6/3 Pr. Kaatui Ihantalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 16.7.1944.

KALLIO Eino Johannes Maanviljelijä. Kersantti. Synt. 24.6.1920 Oulaisissa. Vanhemmat Johannes ja Hilma Kallio. Toimi sodan aikana tykistöissä ja jalkaväessä Louhen, Kiestingin ja Uhtuan suunnalla sekä Karjalan kannaksella. 1/JR 53. Haavoittui 26.6.1944 Ihantalassa ja kuoli samana päivänä Enson kenttäsaairalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 14.7.1944.

KYTÖKORPI Väinö Leander Talollisen poika. Sotamies. Synt. 12.6.1921 Oulaisissa. Vanhemmat Leander ja Anna-Liisa Kytökorpi. Kiväärimiehenä Uhtuan suunnalla ja Karjalan kannaksella. JR 11. Haavoittui lokakuussa 1943 jalkaan. Katosi Alanoskualla. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihaudalla 19.5.1946.

Aarne Lehtola oik.

LEHTOLA Aarne Aukusti Työmies. Sotamies. Synt. 25.2.1915 Oulaisissa. Vaimo Hilja Johanna os. Nokela. Synt. 11.4.1920. Lapsi Elli 1942. Talvisodassa kiväärimiehenä Kannaksen puolustustaisteluissa. JR 26. Jatkosodassa kiväärimiehenä ja pst-miehenä. JR 11. Uhtuan länsipuolen taistelut. Kivennapa-Muolaa-Heinjoki. Haavoittui Heinjoen pohjoispuolella 26.6.1944 ja kuoli samana päivänä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 16.7.1944.

PUSKALA Toivo Alekski Kirvesmies. Kersantti. Synt. 7.8.1909 Kurikassa. Vaimo Pirkko Kyllikki os. Jokela. Synt. 21.3.1921 Korpilahdella. Lapset Kauko 1938, Seija 1941 ja Raimo 1944. Puolijoukkueen ja joukkueen johtajana Uhtuan suunnalla. JR 53. Kaatui Antrean Noskuassa, kun jäi yksin haavoittuneena suojelemaan joukkueensa vetäytymistä tehtäessä vastaiskua menetetyille kukkulalle. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihaudalla 21.5.1945.

RAUTIO Iivari Henrikki Maanviljelijä. Ylikersantti. Synt. 27.3.1914 Oulaisissa. Vaimo Siiri Maria os. Ripatti. Synt. 28.2.1907 Mikkelissä. Kuol. 2.11.1981 Hämeenlinnassa. Talvisodassa konekiväärikomppanian ryhmänjohtaja. JR 26. Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita. Jatkosodassa Pst-ryhmän ja joukkueenjohtaja Uhtuan suunnalla ja Karjalan kannaksella. JR 11/Pst. Kaatui Kämärällä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 16.7.1944.

SYRJÄLÄ Heino Ilmari Työmies. Alikersantti. Synt. 9.8.1918 Oulaisissa. Äiti Lyydi Elina Syrjälä. Kasvatusäiti Ilja Kirkkala. Mukana suoje-luskuntatyössä. Konekiväärijoukkueen johtaja. 3 Pr. Kaatui Alanoskualla. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla 21.5.1945.

27.6.1944

HUHTELIN Kaarlo Adolf Maanviljelijä. Korpraali. Synt. 25.5.1912 Alatorniolla. Vaimo Sylvi Josefiina os. Uusitalo. Synt. 5.11.1920 Oulaisissa. Lapsi Taisto Juhani 1944. III/JR 11. Haavoittui 23.6.1944 Heinjoella ja kuoli kenttäsaairalassa 27.6.1944. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 3.9.1944.

RANTA-ERKKILÄ Aarne Matias Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 5.5.1909 Oulaisissa. Vaimo Laina Katri os. Myllylä. Synt. 13.3.1913 Oulaisissa. Viestimies. JR 53. Kaatui Antrean Alanoskuan kylässä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 23.7.1944.

VILJANEN Sven Rudolf Työmies. Sotamies. Synt. 16.7.1924 Oulaisissa. Vanhemmat Hugo ja Helmi Viljanen. Konekiväärikomppaniassa Uhtuan suunnalla ja Karjalan kannaksella. JR 11. Kaatui Antrean eteläpuolella Revonkylässä. Haudattiin ensin Luumäen sankarihautaan ja 10.9.1944 Oulaisten sankarihautaan.

30.6.1944

HEIKKILÄ Lauri Johannes Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 5.10.1923 Oulaisissa. Vanhemmat Vihtori ja Reeta Heikkilä. 8/3. Pr. Konekiväärimies. Taisteli Sallan ja Karhumäen suunnalla sekä Karjalan kannaksella. Kaatui Ihantalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 16.7.1944.

HÄNNINEN Antti Johannes Pienviljelijän poika. Sotamies. Synt. 11.4.1925 Oulaisissa. Vanhemmat Kaarlo ja Aili Hänninen. Urheiluseura Tarun innokas jäsen. Karjalan kannas. Haavoittui Antrean Noskuassa 26.6.1944. Kuoli kenttäsaairaalassa. Haudattu heinäkuussa 1944 Luumäelle ja 3.9.1944 Oulaisten sankarihautaan.

1.7.1944

JÄRVENPÄÄ Eino Johannes Työmies. Korpraali. Synt. 3.1.1924 Oulaisissa. Vanhemmat Johannes ja Hilda Järvenpää. JR 11. Kaatui Heinjoella. Haudattu Oulaisten sankarihautaan.

MÄYRÄ Niilo Joel Eelis Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 20.3.1923 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Anna Mäyrä. Mukana suojeluskuntatoiminnassa. Viestimies ja tarkka-ampuja. JR 45. Katosi Vieljärvellä yksikön joutuessa ilmapommituksen kohteeksi. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihaudalla 12.6.1945.

SATTA Viljo Armas Työmies. Alikersantti. Synt. 29.9.1915 Alatorniolla. Äiti Fiina Satta. Tykistön tulenjohtue ja lähetti. 1/Rask. Psto 33. Haavoittui Karjalan kannaksella ja kuoli kenttäsaairaalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 16.7.1944.

3.7.1944

HUOTARI Kalle Heikki Opiskelija. Korpraali. Synt. 3.3.1922 Oulaisissa. Vanhemmat Kalle ja Suoma Huotari. Torvisoittokunnan ja suojeluskunnan poikaosaston jäsen. Vapaaehtoisena talvisotaan sotapoliisiosastoon. Suoritti välirauhan aikana asevelvollisuutensa rannikkolaivastossa, jossa suoritti radiosähkötäjäkurssin. Radiosähkötäjänä Kietsingin ja Karhumäen suunnalla ja Karjalan Kannaksella. JR 12. Kaatui Hiisjärvellä Ihantalan maastossa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 23.7.1944.

4.7.1944

PIENUHAKKINEN Väinö Jaakko Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 22.10.1915 Oulaisissa. Vanhemmat Jaakko ja Jenny Pienuhakkinen. Raskaan kranaatinheitinjoukkueen muonitusaliupseerina Karjalan kannaksella. Haavoittui Heinjoella 4.7.1944 ja kuoli kenttäsaairaalassa samana päivänä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 16.7.1944.

5.7.1944

LAULUMAA Martti Vihtori Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 6.10.1924 Oulaisissa. Vanhemmat Vihtori ja Kaisa Selma Laulumaa. Kranaatinheitinmies. JR 53. Haavoittui Karjalan kannaksen torjuntataisteluissa Kivennavalla 14.6.1944 ja kuoli Tampereen sotasairaalassa 5.7.1944. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 10.7.1944.

9.7.1944

UUSITALO Einar Armas Edvard Pienviljelijä. Sotamies. Synt. 5.5.1906 Oulaisissa. Vaimo Tyyne Elisabet os. Mehtälä. Synt. 23.9.1909 Oulaisissa. Lapset Toini 1932, Taimi 1934 ja Eero 1937. Tykkimies Uhtuan suunnalla ja Karjalan kannaksella. 27. Tyk.K. Haavoittui Uhtualla. Katosi Äyräpäässä, kun vihollinen valtasi tykkiaseman. Ilmoitettiin ensin joutuneen vangiksi, mutta ruumis löytyi syksyllä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 1.10.1944.

14.7.1944

SALLMÉN Martti Paavali Talollisen poika. Oppilas. Synt. 14.10.1923 Oulaisissa. Vanhemmat Johan ja Maria Sallmén. Käynyt keskikoulun. Osallistui urheiluseuran ja suojeluskunnan toimintaan. Ryhmänjohtaja. JR 7. Haavoittui Vuosalmella 9.7.1944 ja kuoli kenttäsaairaalassa 14.7.1944. Haudattu sukuhautaan Oulaisissa 4.8.1944.

17.7.1944

AHO Alpo Hjalmar Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 24.11.1921 Oulaisissa. Vanhemmat Hjalmar ja Anna Aho. Mukana suojeluskunnan ja nuorisoseuran toiminnassa. Talvisodassa Kuhmon suunnalla. Jatkosodassa Kiestingissä ja Laatokan koillispuolella. JR 33. Haavoittui Suojärven Joutsensuolla 16.7.1944 ja

kuoli joukkosidontapaikalla Vegaruksen tiellä seuraavana päivänä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 6.8.1944.

30.7.1944

KUROLA Kalle Kustaa Myymälänhoitaja. Sotamies. Synt. 1.5.1922 Revonlahdella. Vanhemmat Sakari ja Hilma Kurola. Kuului suojeluskuntaan ja urheiluseuraan. Lähetettiin 8/JR 9. Kaatui Korpiselällä. Haudattu Revonlahden sankarihautaan 13.8.1944.

3.8.1944

MYLLY Eino Arviittu Talollisen poika. Korpraali. Synt. 11.6.1922 Merijärvellä. Vanhemmat Heikki ja Aili Emilia Mylly. 1/RJP 8. Kaatui Kontron maastossa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 20.8.1944.

9.8.1944

SAVUKOSKI Kaarlo Johannes Autonkuljettaja. Sotamies. Synt. 16.5.1908 Merijärvellä. Vaimo Emma Matilda os. Perälä. Synt. 17.4.1911 Merijärvellä. Lapsi Simo 1937. Mukana nuoriso- ja urheiluseurassa. Jalkaväessä Uhtuan suunnalla. Loukkaantui auto-onnettomuudessa Pudasjärvellä 9.8.1944 ja kuoli Pudasjärven sairaalassa samana päivänä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 20.8.1944.

2.9.1944

RITOLA Väinö Verner Työmies. Sotamies. Synt. 31.12.1906 Oulaisissa. Vaimo Lempi os. Kärkkäinen. Synt. 30.4.1912 Oulaisissa. Lapset Veikko 1940 ja Vieno 1943. 10/JR 48. Haavoittui Viipurin lähellä ja kuoli kenttäsairaalassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.9.1944.

7.9.1944

LEHTIKANGAS Vihtori Adriaani Työmies. Sotamies. Synt. 31.5.1911 Oulaisissa. Vaimo Hanna Elisabet os. Mäkipvierikko. Mukana urheiluseuratoiminnassa. Konekiväärimies. Kuoli auto-onnettomuudessa Hyrynsalmella. Haudattu Vihannin sankarihautaan.

1.10.1944

MATKASELKÄ Aarne Yrjö Työmies. Alikersantti. Synt. 23.4.1917 Oulaisissa. Vaimo Aune Esteri os. Laukka. Synt. 9.7.1920 Haapavedellä. Lapset Sauli 1940, Leena 1942 ja Maija-Liisa 1944. Osallistui Kiestingin ja Uhtuan suunnan sekä Karjalan kannaksen taisteluihin. 11/JR 11. Kaatui Torniossa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 22.10.1944.

3.10.1944

HANHIKORPI Yrjö Sefanias Työmies. Korpraali. Synt. 25.6.1915 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Amanda Hanhikorpi. Harrasti urheilua ja kirjallisuutta. Talvisodassa konekiväärikomppaniassa Vuoksella, Vuosalmella ja Salmenkaidalla. Jatkosodassa Uhtualla ja Karjalan kannaksella. Katosi 3.10.1944 Torniossa. Asetovereiden mukaan joutui mahdollisesti saksalaisten vangiksi. Siunattu kentälle jääneenä Oulaisten sankarihautalla. Julistettu kuolleeksi 31.1.1949.

LAUKKA Toivo Olavi Maanviljelijä. Alikersantti. Synt. 17.4.1916 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Ilma Laukka. Opiskeli kirjeopistossa. Konekiväärialiupseerina mm. Uhtuan suunnalla. Kaatui Alatorniolla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 5.11.1944.

4.10.1944

AHO Ahti Augusti Kirvesmies. Korpraali. Synt. 23.1.1911 Oulaisissa. Vaimo Saimi Maria os. Martikkala. Synt. 16.2.1913 Revonlahdella. Lapsi Veikko Juhani 1938. Taistelulähetti Uhtuan suunnalla. JR 32. Kaatui Röytän satamassa vihollisen pommitaessa laivaa, jolla suomalaiset joukot olivat tulossa Tor-

nioon. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 22.10.1944.

5.10.1944

RAUDASKOSKI Arvid Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 23.10.1914 Oulaisissa. Vanhemmat Heikki ja Kaisa Raudaskoski. Jalkaväessä Uhtuan suunnalla ja Karjalan kannaksella. III/JR 11. Kaatui Torniossa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 29.10.1944.

6.10.1944

HANNUKSELA Niilo Henrik Talollisen poika. Sotamies. Synt. 24.12.1917. Vaimo Elsa Maria os. Kortet. Synt. 2.12.1910 Oulaisissa. Lapset Aune Marjatta 1941 ja Salme Anneli 1944. JR 11. Kaatui Alatorniolla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 29.10.1944.

KALLIOHONKALA Heikki Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 23.8.1914 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Aino Kalliohonkala. Konekiväärimiehenä Vienan Karjalassa, Karjalan kannaksella ja Pohjois-Suomessa. 12/JR 11. Haavoittui kesällä 1944. Kaatui Alatorniolla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 5.11.1944.

KÄTKÄ Reino Johannes Talollisen poika. Korpraali. Synt. 20.7.1925 Alavudella. Vanhemmat Juho ja Lempi Kätkä. Kuului nuorisoseuraan ja urheilujärjestöihin. Taisteli Karjalan kannaksella ja Pohjois-Suomessa konekivääri-ampujana ja ryhmänjohtajana. JR 11. Kaatui Alatomion Ylä-Raumossa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 5.11.1944.

9.10.1944

PIRKOLA Väinö Johannes Maatyömies. Korpraali. Synt. 28.6.1925 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Fanni Pirkola. Harrasti urheilua ja oli mukana suojeluskunnan poikaosastossa. Ryhmänjohtajana Kiestingin ja Uhtuan suunnalla sekä Pohjois-Suomessa. Haavoittui 9.10.1944 Ranualla ja kuoli samana päivänä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 29.10.1944.

UUSITALO Veikko Heikki Talollisen poika. Sotamies. Synt. 7.1.1924 Oulaisissa. Vanhemmat Eljas ja Lyydia Uusitalo. Toimi nuorisoseurassa ja urheiluseurassa. Taisteli Kannaksella ja Pohjois-Suomessa. JR 53. Haavoittui Alapaakkolassa ja kuoli joukkosidontapaikalla Torniossa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 26.11.1944.

ÄIJÄLÄ Vilho Ilmari Maanviljelijä. Korpraali. Synt. 19.2.1905. Vaimo Hilja Maria os. Siltala. Synt. 23.4.1910 Oulaisissa. Mukana nuorisoseuratoiminnassa. Talvisodassa Pelkosenniellä, Joutsijärvellä, Märkäjärvellä ja Viipurinlahdella. Jatkosodassa Uhtuan suunnalla, Ihantalassa ja Pohjois-Suomessa. JR 53. Kaatui Alatorniolla. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 5.11.1944.

13.10.1944

HATERMAA (vuoteen 1935 Hampspinnare) Esko Armas Alfred Pankinjohtaja. Luutnantti. Synt. 25.5.1915 Karhulassa. Vaimo Maija os. Varila. Synt. 27.6.1917 Nilsiässä. Lapset Reijo Esko Alfred 1941 ja Erkki Elias Kristian 1943. Käynyt keskikoulun ja kauppaopiston. Lahjakas yleisurheilija (pikajuoksu, pi-

tuus, 3-loikka). Valittiin Suomen olympiakisojen edustusjoukkueeseen. Mukana suojeluskuntatyössä. II/KTR 16. Tykistöupseeri. Adjutantti. Osallistui Kiestingin ja Uhtuan suunnan sekä Karjalan kannaksen taisteluihin. Kaatui Lievejoella miinaräjähdyksen uhrina.

16.10.1944

SALONPÄÄ Yrjö Vilhelmi Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 15.4.1913 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Liisa Salonpää. Kuului raittius- ja maamiesseuraan. Talvisodassa konepistoolimiehenä mm. Juntusrannalla, Salmenkaidalla ja Muolaassa. Jatkosodassa Uhtuan suunnalla ja Pohjois-Suomessa. Katosi Torniossa. Julistettu kuolleeksi 31.1.1949 päivämäärällä 16.10.1944.

25.10.1944

KURKI Väinö Armas Työmies. Sotamies. Synt. 29.4.1912 Oulaisissa. Vaimo Impi Sofia os. Ojalehto. Synt. 28.8.1912 Haapavedellä. Lapset Reino 1937, Voitto 1940 ja Laine 1943. Urheilu- ja nuorisoseuran jäsen. Taistelulähettilä. 3/Er.P. 13. Kaatui Kittilän Kaukosissa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan.

4.11.1944

PELTONIEMI Jaakko Valentin Maanviljelijä. Kersantti. Synt. 3.1.1912 Alavudella. Vaimo Vieno Maria os. Uusitalo. Synt. 9.6.1916 Oulaisissa. Lapset Taimi Maria 1937, Irja Annikki 1939 ja Kerttu Sisko 1941. Talvisota lääkintäaliupseeri. JR 26. Vuoksela-Punnusjoki-Salmenkaita. Jatkosota lääkintäkersantti. Tyk.K./JR 11. Uhtua-Kivennapa-Muola-Heinjoki-Noskua-Vuosalmi-Ihantala. Lapin sota. Haavoittui 8.10.1944 Alatorniolla. Kuoli Tukholmassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 26.11.1944.

8.11.1944

MÄYRÄ Ahti Emil Suutari. Sotamies. Synt. 13.4.1911 Oulaisissa. Vanhemmat Heikki ja Reeta Mäyrä. Konekiväärimiehenä Uhtuan suunnalla, Karjalan kannaksella ja Pohjois-Suomessa. Kaatui miinaräjähdyksessä Kolarin Sieppijärvellä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 3.12.1944.

30.12.1944

KIIMALA Kalle Olavi Maanviljelijän poika. Sotamies. Synt. 24.11.1925 Oulaisissa. Vanhemmat Jaakko ja Hilma Kiimala. Jv.Koul.K. 15. Sairastui keuhkotuberkuloosiin ja kuoli Harjavallan sotasairaalaan. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 6.1.1945.

14.2.1945

KÄÄNTÄ Arvo Johannes Maanviljelijä. Ylikersantti. Synt. 27.1.1915 Oulaisissa. Vaimo Hanna os. Tolkki. Synt. 4.10.1920 Sortavalassa. Lapsi Tauvo Aarno Juhani 1944 (k.). Harrastuksina musiikki ja nuorisoseuratyö. Talvisodassa eläinlääkintäkomppaniassa. Vääpelin tehtävät. Jatkosodassa kranaatinheitinjoukkueessa. Vääpelin tehtävät. Sairastui tammikuussa 1944 ja kuoli 14.2.1945 Oulaisten parantolassa. Haudattu sukhautaan 23.2.1945.

6.3.1945

KIVI Vilho Arttur Muurari. Sotamies. Synt. 2.2.1912 Oulaisissa. Vanhemmat Juho Nikolai ja Edla Sofia Kivi. Kuollut sodassa saamaansa sairauteen. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 18.3.1945.

20.3.1945

LEHTIKANGAS Eino Henrik Talollisen poika. Sotamies. Synt. 8.10.1923 Oulaisissa. Vanhemmat Taneli ja Nanni Lehtikangas. Tykistössä Maaselän kannaksella. JR 5. Sairastui ja kuoli Kinkomaan sairaalassa Jyväskylässä. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 5.4.1945.

6.4.1945

SALMIKANGAS Pentti Jaakko Työmies. Sotamies. Synt. 1.3.1922 Oulaisissa. Vanhemmat Jaakko ja Fanny Salmikangas. Automiehenä mm. Äänislinnassa ja Lapin rintamalla. Sairastui sodan rasituksista keuhkotautiin ja kuoli Oulaisissa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 22.4.1945.

12.6.1945

MÄYRÄ Veikko Andreas Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 20.9.1921 Oulaisissa. Vanhemmat Matti ja Anna Mäyrä. Osallistui maamiesseuratoimintaan. Kiväärimies ja kranaatinheitinmies. Kuoli saamiinsa vammoihin. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 17.6.1945.

22.3.1946

HYLKINEN Matti Työmies. Sotamies. Synt. 22.2.1910 Pihtiputaalla. Vanhemmat Matti ja Hilda Hylkinen. Mukana nuorisoseuratoiminnassa. Konekiväärimiehenä Karjalan kannaksella. Sairastui sodan rasituksista ja kuoli Oulun lääninsairaalsa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 7.4.1946.

15.5.1947

NIEMI Taisto Artturi Poliisikonstaapeli. Ylikersantti. Synt. 21.5.1919 Oulaisissa. Vaimo Kyllikki Maria os. Nevala. Synt. 12.2.1925 Oulaisissa. Lapsi Kaija 1946. Radioryhmien johtajana Tuulos, Aunus, Syväri, Äänislinna, Karhumäki, Poventsa ja Korpiselkä. Sairastui sodan rasituksista keuhkotautiin ja kuoli Oulaisten parantolassa. Haudattu Oulaisiin 26.5.1947.

13.7.1947

UUSITALO Väinö Johannes Sähköasentaja. Sotamies. Synt. 22.4.1923 Oulaisissa. Vanhemmat Juho ja Hilja Uusitalo. Konekiväärimies. JR 12. Er.P. 16. Vienan kanaava ja Karjalan kannas. Haavoittui Ihantalla heinäkuussa 1944. Sairastui keuhkotautiin ja kuoli Oulaisissa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 20.7.1947.

14.8.1947

IIPONEN Reino Olavi Työmies. Sotamies. Synt. 16.8.1923 Oulaisissa. Vanhemmat Taavetti ja Johanna Iiponen. Konekiväärimiehenä Karjalan kannaksella. Kuoli rintamalla saadun taudin murtamana Oulaisten parantolassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 24.8.1947.

15.8.1947

ISORÄSY Matti Maanviljelijä. Sotamies. Synt. 14.2.1906 Oulaisissa. Vaimo Impi Juliaana os. Koskinen. Synt. 30.1.1910 Oulaisissa. Lapsi Seppo Matti 1946. Mukana maamiesseuratömminnassa. Konekivääriampujana Uhtuan suunnalla ja Karjalan kannaksella. Sairastui jatkosodan aikana Kannaksella.

la. Kuoli Oulaisten parantolassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 24.8.1947.

12.2.1948

ISOKANGAS Arvo Johannes Sorvaaja. Sotamies. Synt. 15.3.1920 Vihannissa. Vanhemmat Matti ja Vilma Isokangas. Käynyt VR:n oppilaskoulun. Toimistolähetä ja kirjuri Kiestingin suunnalla. Maaliskuussa 1944 sai komennuksen korjausjunaan. Sairastui keväällä 1944. Kuoli Oulaisten parantolassa. Haudattu

Oulaisten sankarihautaan 29.2.1948.

7.11.1949

TOLPPALA Paavo Henrik Maanmittausapulainen. Alikersantti. Synt. 11.2.1917 Iitissä. Vaimo Aune Ester os. Haapalehto. Synt. 19.11.1920 Kannuksessa. Lapsi Pirkko Annikki 1950 (k.). Karjalan kannas. Sairastui 1943. Kuoli Oulaisten parantolassa. Haudattu Oulaisten sankarihautaan 12.11.1949.

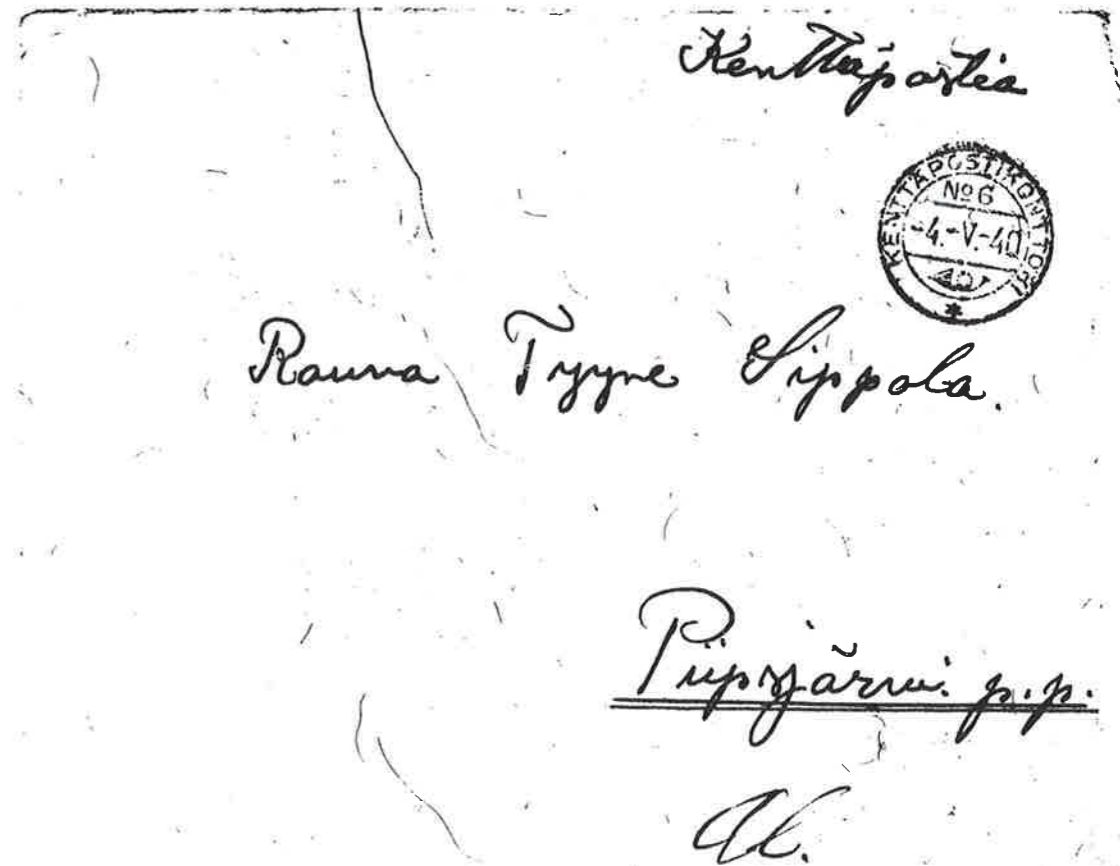
Harri Turunen

TALVI- JA JATKOSODAN KENTTÄPOSTIA

Kirjein ja kortein tapahtunut yhteydenpito koettiin sotavuosina tärkeäksi niin rintamalla kuin kotirintamalla. Nämä kirjeet ja kortit tarjoavat myös ainutlaatuisen lähteistön, jonka avulla voidaan tarkastella sitä, miten sota koettiin yksilötasolla, ja kuinka se vaikutti yksittäisten ihmisten ja perheiden elämään. Vuonna 1975 julkaistun maisteri Annikki Lumpeen kokoaman Kenttäpostia -kirjan alkusanoissa tätä arvokasta lähdeaineistoa luonnehditaan osuvasti: ”Yhtä paljon kuin voi lukea kirjeiden riveiltä, voi todeta rivien väleistä. Niihin sisältyy rohkaisevien sanojen lomassa pelkoa kaiken lopputuloksesta, ahdistusta ja levottomuutta sekä omaisten ja koko maan kohtalosta ja kuitenkin luottamusta oikeudenmukaisuuden lopulliseen voittoon. Niihin sisältyy aito kiintymys omaisiin, aseveljiin, yhteiseen kohtaloon ja isänmaahan. Ne ovat järkyttävä ja lahjomaton osa kansamme historiaa ajalta, jota täy-

dellä syyllä voidaan sanoa Suomen kohtalon vuoksi.”

Koska kenttäpostin toimintaa ei oltu valmisteltu etukäteen, jouduttiin kaikki suunnittelemaan alusta vuonna 1939. Käsky kenttäpostin yleisestä järjestelystä annettiin 16. lokakuuta. Sen mukaan keskus-kenttäpostikonttori (KKpk.) siirrettiin Viipurista Pieksämäelle. Joulukuun puolivälissä oli sen ohella toiminnassa yhtymissä 18 kenttäpostikonttoria sekä Kpk. 16 Tampereella kotiseudun konttorina. Toisaalta postilähetysten suuri määrä ja toisaalta henkilöstön vähyys johti siihen, että kenttäpostiliikenne ruuhkautui pahoin varsinkin joulun seudussa 1939. Seuraavan vuoden alussa kenttäpostia ryhdyttiinkin järjestämään uudelleen. Uuteen järjestelmään siirryttiin maaliskuun alusta 1940. Keskus-kenttäpostikonttoreiden määrä väheni kuuteen. Näihin liittyivät 23 yhtymien, ryhmien ja kotijoukkojen kenttä-

postikonttoria ja suojeluskuntapiirit.

Jatkosodan alussa toiminnassa oli kymmenen keskusenttäpostikonttoria. Sittemmin niiden lukumäärä laski kahdeksaan. Ne vastaanottivat omassa piirisään yleisten postitoimipaikkojen ja kenttäpostikontoreiden lähettämän postin sekä lajittelivat ja jakoiivat sen edelleen. Ne osallistuivat myös yhdessä erillisten tarkastuspaikkojen kanssa postin sensurointiin. Kirjeiden lähettäminen joukoista ja aluksi myös joukkoihin oli maksutonta. Kirjeet leimattiin Kenttäpostileimalla. Paketteja voitiin lähettää alennetuilla maksuilla. Kenttäpostimerkit ja -lipukkeet tulivat käyttöön syksyllä 1943. Lipukkeet, joita jaettiin palveluksessa oleville 12 kappaletta kuukaudessa, oikeuttivat lähettämään kirjeen tai kortin ilmaiseksi ja paketin alennetulla maksulla kotialueelta joukkoihin. Lähetyksen osoitetietona oli keskusenttäpostikonttorin numero sekä joukon peiteluku. Kenttäpostin toimivuus oli koetuksella erityisesti aina joulukuussa. Esimerkiksi 1. Keskusenttäpostikonttori Äänislinnassa vastaanotti ja jakoi joulukuussa 1942 peräti 210 vaunukuormaa postia.

Seuraavien korttien, kirjeiden ja kirjeotteiden avulla voidaan perehtyä oulaistelaisten sotilaiden ja kotirintamalla olleiden tuntemuksiin talvi- ja jatkosodan aikana. Niissä käy hyvin ilmi niin rintamalla taistelleiden huoli omaisten ja omasta kohtalosta ja tulevaisuudesta kuin sodan monet heijastusvaikutukset kotien jokapäiväiseen elämään. Arkisissa askareissa tarvittiin kaikkien, myös lasten, panosta. Kirjeissä näkyy niimikään kiintymys läheisiin ja voimakas uskonnollisuus.

OTTEITA ILMARI SIPPOLAN KIRJEISTÄ VAIMOLLEEN TYYNELLE VUOSILTA 1939-1940:

Oulu 15.10.39

Rakas Tyyne

Rakkaimmat terveiset täältä Oulusta. Täällä sitä nyt ollaan Tyttölyseolla. Oulaisista lähdimme siinä 2 aikana yöllä. Tänne tulimme aamulla. Ei ole tullu mitään kummaa vielä eikä tiedä mihin viedään se riippuu tilanteista. Täällä on hienot huoneet ja olkia haettiin vain alle yöksi, mutta kyllähän sitä silti saattoi hyvin nukkua....Älkäähän nyt kovin surko siellä, eihän täällä vielä mitään hätää ole, jos ei tilanne muutu. Sehän riippuu vielä niistä neuvotteiluista ja niitä kun vielä on jatkettu 6-10 päivään.... Eihän sitä tiedä kuinka kauvan sitä täällä saadaan olla mutta täytyy osottaa tänne kirja. Tottapahan tulee jälissä jos viedään mualle.

Onko se Jaani ruvennu kyntämään ja kuinka se tapahtuu. Onhan tämä vähän sellaista jännittävää ai-

kaa niin kuin sielläkin. Ainahan tämä menis kun ei tulisi oikein sotaa, mutta kohtalohan se määrää kuinka pitkä on elon taival, siitä ei pääse mihkään. se parata. Saahan sitä lisää kun on rahaa ja kun saatas olla kaupungissa. Meillä on omat vaatteet vielä ainakin, eikä ole vielä kivääriäkään. Kyllähän täällä ainakin pidetään vielä viikko, ei tiedä yhtään vielä, se riippuu nyt tilanteista. Toivotaan nyt kuitenkin parasta. Rakkaimmat terveiset Ilmari.

Ylitalon Veikko laittaa terveisiä kanssa, on samassa rakennuksessa. Onko Erkillä ollu ikävä?

* * * * *

Kannaksella 10.11.39

Rakas Tyyne

Paljon kiitoksia kirjeestäsi, jonka eilen illalla sain. Sepä hauskaa että on kynnot kynnetty ja muutenkin on kaikki asiat hyvin. Sain Maijulta kirjan tänään. Laitoin kortin hänelle niin pauskasi kirjeellä kun sai osoitteen, mutta ei sinnekkään mitään ihmeellisempiä kuulunut. Meillä oli taas siirto siirryttiin taas 30 km. Kierti ja kaartti ne tiet. Oli kova reisu hevoselle oli niin pehmiä tie ja mäkinen. Minäkin pääsin hevosmieheksi ainakin toistaiseksi ensin ratsun hoitajaksi mutta sain sitten vaihtaa Isonkankaan Reinon kanssa, se on ollu ratsuväessä niin osaa paremmin satuloida. Olihan tuo helpompi kun ei tarvinnu kävellä. Nyt ollaan vielä pienemmän kylän laidassa ei ole kun 1 isompi talo 3 pienempää taloa. Saapa nähdä kuinka kauvan tässä ollaan. Pääsispä tästä jo lähtemään kotiin päin. Silloin se olisi jotain jota ei osaa kynällä kirjottaa....Olekkoo tukittanu niitä navetan akkunoita ja ovenpieliä. Tästä tulee semmosta sotkua kun ei ole pöytää meidän talossa ollenkaan, lattialla täytyy kirjottaa. Äsken juuri Kallekin astu mun kirjekuoren päälle kun nousi ylös ja lähti ulos. Taas karjuvat että kaikki miehet perunan kuorintaan. Semmosta se on täällä....No jää nyt taas hyvästi ja voikaa hyvin. Näitä piirteli Ilmaris.

* * * * *

Täällä 30.11.39

Ryssä on tänään ylittänyt rajan 2 kohdin voivat laittaa vastaan.

Rakas Tyyne!

Rakkaimmat terveiset täältä läheltä rajaa. Nyt taisi koittaa se aika jota on peljätty kauvan, että vois se meidän yhdys elämä loppua tähän, mutta sehän on korkeimman sallimus siihen meidän täytyy tyytyä....Jos sattus, että tämä olis viimeinen kirja sulle Rakas Tyyne niin anna anteeksi mun heikkouteni. Täytyy lähteä Isänmaan ja teidän puolesta taistoon. Kerro joskus aina Erkillä isästä jos vaivun unholaan viimeinen toivomus. Älä unhoita minua kyllä sitä joskus tavataan ainakin elämän virran tuolla puolen. On kiire laittaa kuntoon kaikki jos lähtö tulis. Joten lopetan. Jääkää siis Herran hal-

Ilmari Sippola ikätovereineen matkalla "kenttäharmasiin". Kuva Seija Tanskala.

tuun rakkaat omaiset. Näitä piirsi kiireessä aina muistava Ilmaris.

* * * * *

Täällä Etelässä 12.12.39

Hei taas Rakkaani!

Kiitos kirjeestä jonka sain tänään, on mukava saara aina tietoja sieltäpäin, sieltä rauhan seudulta, vaikka onhan se sielläkin kauhian jännittävää seurata miten täällä asiat luistaa ja hyvinhän se on vielä mennyt....Tästä on 3 km matkaa sinne mihin asti vihollinen pääsee tulemaan, mutta ei niitä vielä ole ollu aivan niin lähellä....Minäkin opin täällä lypsämään kun pitää joka päivä hommata ruokaa itselleen. Tänäkin aamuna kävin ämpäriin vetämässä. Saisimme me keittiöstäkin ruokaa, mutta ei me ole hakenu kun sinne on 1 km matka. Olemme itse laitaneet ruan on siitä homma kylää lisää. Tämä on semmonen varastopaikka missä me olemme. Tänne tuoraan ja me toisinaan haemme ruokaa ja ammuksia ja tästä sitten hakee komppanian hevoset. Eihän me jourukaan tulilinjalle oikiastaan ollenkaan mutta kylähän se tykistö pommittaa jos sais selville meidän olinpaikan, että kyllähän se kuolema tulee jo on tulakseen täälläkin. Se muonan haku on vaarallista hommaa, jos sattuu vihollisen partio yhyttämään niin armota kai ne kävis kimppuun.... Rauhallista joulua

ja oikein Onnellista Uutta vuotta toivotan teille rakkaat omaiset. Aikusta tämä vielä on mutta jos ei kerkiäisi toinen kirja enää tulla ennen joulua....Terveisin rakkain Ilmaris.

* * * * *

Täällä Kannaksella 25.12.39

Tyyne Rakkaani!

On joulu ilta kun kirjotan. Sattu niin ikävästi kun en saanu kirjettä edes jouluksi. Kirjotin eilenkin ja laitoin postin mukana mutta saat tämän varmaan ennemmin kun Oulaisten poika sai kivan komennuksen kun pääsi sinne evakuoimaan kaikenlaisia vaatetavaraa. Se poika on Penttilän kaupassa ollu myöässä. Nyt minä laitan tämän kirjan hänen mukana, joten tämä tulee varmasti perille. Tähän tohtii nyt kirjottaa vaikka mitä vai onko ne mustanu ennenkään. Meidän kulkureitti on ollu seuraava. Ensin tultiin Sairalan asemalle ja sieltä käveltiin 20 km. Sieltä sitten Vuoksenrantaan matkaa 40 km. Sitteen tultiin Vuokselaan matkaa 25 km. Nyt ollaan täällä Vuoksen lähellä sinne on matkaa 5 km ja siinä on puolustuslinja jossa pojat ovat asemassa nyt ja orotavat vihollista mutta ei ole yrittänyt tästä.

Joulu on nyt jo niinkun mennyt nyt kun on jouluilta. Olemme makoillu aika siistissä huoneessa laitomma joulukuusenkin niin kuin ainakin. Saimma

juhlaksi paremmat ruoka annoksetkin ja tupakkia-kin saatiin kanssa. Ei ole tarvinnu tehdä mitään ja on ollu rauhallista. Tykistön ääni on kuulunu kaukaa, yksi lentolaivue kulki yli illalla purottivat pommiakin 2 km päähän tästä ja oikein kantti tärähti, mutta ei ole kuulu mitä pahaa ne teki. Puhuivat että se konekin tuli alas. Kyllä suomalaiset ovat kunnostuneet hyvin. Yksikin lentokersantti purotti yhtenä päivänä 7 konetta alas. Saa nyt nähdä miten tämä tilanne rupiaa kehittymään....Ilmaris

*****

Täälä etelässä 6.1.40

Heipä hei taas Rakkaani!

On loppiaainen, rupesin taas kirjottamaan vaikka en ole saanut vieläkään kirjettä. Kyllä se olis hauska kun sais joka päivä kirjan vaikka eihän sieltä saa lähtemäänkään kirjaa joka päivä. Täältä on helppo laittaa kirja ei tartte kun panna seinällä olevaan laatikkoon. Joku vie ne sitten aina toimistoon kun kertyy enämpi....Tilanne on täälä aina vaan samallinen. Tykki tulta saaraan kyllä joka päivä kuulla eivätkyllä ole ampunu meirän tykö ei kilometriä lähemmä mutta kantti tärähtää silti joka kerta kun räjähtää panos. Kyllä sen soran tuntee vaikka eihän me ole vielä varsinaisesti ottanut taisteluun osaa....Ei ne pojat täälä ole aina kovin murheellisia. Nytkin justiin laulavat kuorossa tuossa Nälkämaan laulua ja paljon muita. Pidetään vähän Loppiaista. Ei ole tullu nyt komennuksia mihkään. Nykkin alottavat laulua ylös nuorten parvi sankka. Eivät tahdo saara oiki-aa nuottia. Se olis toivomus että pääsis oman kullannuo. Ilmaris.

*****

Rintamalla 22.1.40

Rakas Tyyneni.

Kiitos kirjasta jonka sain justiin, rupian heti vastaamaan ettei jää huomisen päivän postista pois....Vai on se lehmä kuitenkin poikinu ja hyvinhän se on lypsäny jo alussa. Oletko myöny vasikan vai miten? Onko possu kasvanu kovasti tietysti. Mitenkähän ne heinät piisaa kun on lehmä lisää vaikka on se hevonen pois. Onhan olkia kyllä antaa lisäksi. Tilanne täälä on samanlaista muuten paitsi tykistö tulta saatiin tänään aika lähelle. On se kolkkua musiikkia mutta tottua siihenkin pitää, vaikka eihän siihen totu....Minun pitää mennä vartioon tuohon ulos aivan pian. Justiin olin päästä uneen kun posti tuli. Se tulikin tavallista myöhemmin siinä 10 aikana. Luin kirjan ja rupesin heti vastaamaan. Kirjotan tässä vuoteellani. Ei saa nytkään nukkua kun 2-6 eikä oikiastaan kun 3-6 mutta kun on yksin vartiossa niin pääsee tunnilla. Vaikka onhan se vähän epävarmaa olla yksin eihän sitä tiedä milloin vihollisen partio on päässy tunkeutumaan salaa ketjun läpi, ja tässäkin on metsä aivan heti 10 m. päässä

portaista ja kenttäreittiä on metsäs. Sielä pitää käydä panemassa puita pesään ettei jääry vesi paras. Kuvittelepa miltä tuntus mennä yksin pimiään metsään yösydännä ja tämmössä aikana. Vois kävellä vaikka partion syliin ja ne veis mielellään elävänä tutkittavaksi ja hutkittavaksi. Tällä kertaa jään odottaa vastausta Ilmari.

*****

Täälä myrskyjen mailla 5.2.40

Tyynne Rakkaani!

Kiitos kirjeestäsi jonka sain nyt ja terveisiä täältä etelän mailta. Tervennä täälä vain ollaan paitsi selkä on ollu pari päivää kipiänä jonkun verran. Meillä on ollu rauhallista muuten mutta lentokoneita on ollu 2 päivää kovasti liikkeellä, mutta eivät ole pudottaneet pommia muuta kun sen yhden meidän tykö josta mainitsin eileses kirjas....Oli se eilenkin pörinää kun tässä kohtikin oli aivan yhtä aikaa ilmas 100 kunta konetta ja koko Kannaksella olis pitäny olla 500. Olen nyt ensi iltaa korsus kun tätä kirjotan. On täälä lämmin ilman villapaitaa ja avojaloin olen, hyvin tarkenee. Muutimme tänne sillä tuola tuvassa oli niin ahdasta ja onhan se turvallisempakin olla, ei ainakaan sirpaleet tule sisään eikä pienet pommitkaan, mutta isua lentopommia ei pidä mikään kun se justiin kohdalle sattuu, mutta toivotavasti ei satu. Jaa nyt muistin että nyt on pyhä ilta, sillä täälä ei tiedä pyhästä yhtään mitään kun ruoka on samallaista, vaatteet on samat ja työ on samaa niin otappa silloin selvä mikä päivä on, eikä almanakkaakaan ole....Kyllä taitaa mennä kevääseen tämä ja hyvä olis kun loppus edes sillonkin. Kyllä se tuottas hankaluutta jos ei pääsis kevääksi-kään pois ja jos sattus olla kuiva kesä niin ryssät poltas kaikki silloin, mutta toivotaan että se loppus ja saatat ja saisin palata kotiin kun kevät aamun aurinko nousee ja käki säestäs pikkulintujen laulua. Vai saanko elää enää milloinkaan minä sinun kanssas vapaassa itsenäises Suomen maas niin ihanaa aikaa. Kyllä pitäis ihmisen osata olla silloin tyytyväinen oloonsa....Jää taasen jumalan haltuun rakkaani. Monin terveisin Ilmaris. Tutuille terveisiä. Pojulle terveisiä tuhansia. Isä.

*****

Täälä taas 20.2.40

Rakas Tyyneni!

Terveisiä taas täältä niinkun kotua. Olemme taas täälä entisillä mailla. Kävimme vähän välillä oikias sodas lähellä Muolasta. Kyllä oli rasittava matka sillä ei ollu yön eikä päivän rauhaa. Uhriakin vaati meiltä Rautiorannalta kaatui yksi poika ja haavottu Ahonperältä 1 poika Hyytinen jalkoihin, Niemen Aaro käteen, Matkanivasta 1 poika haavottu. Tuli täysosuma huoneeseen yöllä kun pojat nukku sielä ja sytty heti palamaan. Yksi poika Hannus Veikko haavottu

ja jäi palavaan huoneeseen. Eivät kerinny pelastaa eikä päässy itse uloa, kaamiaa. Meiltä kuoli 2 hevosta lentopommista. Minunkin hevonen oli 5 metrin pääs johon putosi pommi mutta ei ollu tullu mitään, mullas vain oli. Me ollaan tai päästiin takasi tänne entisille paikolle. Täälä on ollu ihan kirkaat ilmat, liika hyvät lento ilmat pakkasta siinä 30 astetta. Tulta ei tohdi päivällä pitää yhtään sillä savu paljastas heti missä asutaan....Onko minun kirjeitäni avattu yhtään. Sinun on avattu joitakin nytkin hiljan oli avattu se kirja, joka oli lyhyt tai hyvin ohut, olivat kai epäillyt sitä, mutta ei oltu mustattu yhtään mitään kirjaa...Ajakaa rangat siitä Junkkarin tykyä....Kaipauksella Ilmaris.

*****

Täälä 2.3.40

Rakas Tyyneni!

Kiitos kirjeestäsi joita sai eilen 3 kaikkiaan sinulta 2 Kalevilta kans kiitos hänellekin. Olemme muutannu 3 kertaa. Kirjotan korsus tätä, on kiire posti lähtee aivan pian. Olen vielä tervennä luojalle kiitos. Kyllä oli eilenkin sellasta ryminää, pommi tappo 2 miestä 1 hevonen haavottu. Keiskanteri haavottu eilen kans. Saapa nähdä saadaanko olla kauan tässä olishan se paljon mukavampi ja helpompi olla yhdes paikas. Sitä tahtoo olla kaikenlaisia vastuksia aina en jouda enempää. Hyvästi vaan hyvää vointia kirjotan lisää aivan pian. Kaipauksella Ilmaris.

*****

Täälä 26.3.40

Terveisiä taas täältä etelästä. Täälä sitä vielä ollaan vaikka olet kai kovasti odottanu jo kotiin pyhiksi, mutta turhaan. Ei ole vieläkään ole yhtään tietoa milloin päästään. Ollaan kyllä lähellä pysäkkiä ei ole kun 1 1/2 km. Pian sinne menis olemme kyllä käyny sielä. Evakuoituja on paljon ollu, niitä on lastattu yhtäpäätä mutta näyttää että rupeavat vähenemään. Nyt saa nähdä tuleeko meidän vuoro sitten, toivotaan kuitenkin, kun kerran on rauha. Luulis ettei ne reserviä pidä kovin kauvan täälä....Olemme ollu nämä pyhät tässä aika isos talos sisällä. Tässä on radiokin on kuunneltu sitä mutta kyllä tulee aika pitkäksi kun on toivo pois pääsystä ja odottavan aika tulee pitkäksi, kuten aina on sanottu. On kuitenkin hyvä kun saa ostaa maituakin vaikka kuinka paljon, olikin jo hyvää 3 kk:n perästä. Onko Varpunevalta ajettu ne heinät pitäs ajaa että eivät vaan jää sinne jos piankin tulee kelirikko. Ei taittu vielä päästä lähteen kun antavat lomiam vielä vaikka eihän se meidän tulua hidastas. Toivotaan nyt kuitenkin kun sota on kerran loppunut vaikka eihän tuota tahdo uskoa todeksi. Tämän saatkin kai aika pian nyt kun tulee perille ilman sensuroimata....Näkemiin Ilmari.

LAURI ERKKILÄN KIRJE ISÄLLEEN JAAKKO ERKKILÄLLE:

Rintamalla 25.1.1940

Terveppä taas.

Terveiset taasen teillen sinne kotipuoleen. Kirjeenne olen saanut ja rupesin taas piirtämään muuttaman rivin. Eipä tänne kuulu mitään entistä hirveimpiä. Tervennä olen vielä ollut. Armas ja Pauli on myöskin terveenä. Talvi täällä on vaan ollut aika kylmä oli kerran jo yli neljäkymmentä astetta. Nyt on kyllä taas lauhempaa mutta voipa niitä vielä olla pakkasiakin, eihän ole vielä tammikuukaan lopussa ja mitäs siitä antaa vaan pakkasen paukkua, sillä sehän on hyvä vihollinen ryssää vastaan paljo niitä on paleltunut. Saa nähdä milloin tämä loppuu. Kyllä se saisi tämän talven aikana loppua, että pääsisi joskus pois. Luoman Hannes on nyt siellä lomalla pääsi veljensä hautajaisiin. Kyllä kait se olisi hauska käydä kotona mutta on täältä vähän hankala päästä tällaisena aikana. Totta oli Aution Eskokin päässyt isänsä hautajaisiin. Näimme hänet silloin alussa täällä monta kertaa, nyt ei kyllä ole enään näkynyt. Niin monta on Oulaisten poikaa jo saanut uhrata henkensä isänmaan hyväksi. Varjelkoon taivaallinen isämme meitä täällä vaaran teillä kulkeissa, että säilyisimme täällä ryssän kuuliilta ja kranaateilta, johtakoon hän tätä taistelua ja on siitä ollut todistuksia. Oli eräs komppania ollut taistelussa ryssää vastaan olivat kaikki nähneet kuinka valkoinen enkeli oli ollut heidän yläpuolellaan ja varjellut heitä eikä ollut yhtään kaatunut siitä silloin. Näin oli kirjoittanut eräs potilas tänne veljelleen tottapa tämä tosi lienee. Nyt oli uudessa Helsingin sanomassa kuinka yksi suomalainen lentäjä oli viidessä minuutissa pudottanut kuusi ryssän lentokonetta joka on loistava saavutus ja uusi maailman ennätys. Jaa jospa lopetankin tämän, toiste sitten lisää. Hyvää vointia vaan ja paljo terveisiä teillen kaikille tutuille myös. Siis jääkää Jumalan haltuun. Monin terveisin piirteli poikanne Lauri.

NATANAEEL AITTOLAN KORTTI JA KIRJE VAIMOLLEEN SENJA AITTOLALLE:

Täältä josta ennenkin. Maanantaina 18.8.41

Rakas Waimoni.

Taas lähestyn sinua tällä paperilla. Ja toivon Jumalan rauhan tuntemusta. Sain eilen Wiljon 13/8 kirjoittaman kirjeen sekä Antikan Tiltan kirjeen, jotka kirjeet ovat täällä aina tervetulleita. Olin taasen vii-

me yönä kotona olevinani sinun kansasi unisani. Sinä puhut siitä rahasta, että panisitko niitä pankkiin. Kyllä minusta olisi parempi että panisit liiat mitä et luule tarteveksi pankkiin, Oulaisten Osuuskassaan sillä sieltä saapi milloin vain haluaa takaisin, sillä se on hyvä siinä tapauksessa jos sattuu tulemaan tulipalo, niin ne rahat palaa, vaan se ei haittaa vaikka säästökirja palaakin niin rahat saapi kuitenkin pankista. Kuulin että siellä liikkuu monenlaisia huhuja - älä usko niitä kaikkia sillä niissä ei ole perää puolisakaan, kun niitä huhuja on aina sota-aikana niin hirviästi liikkeellä. Me olemme olleet nyt tässä samoisa korsiisa olleet jo 18 päivää ja saa nähtä vaikka saamme olla tässä vielä miten kauan, vaikka sotan loppuun asti. Kuule kyllä meillä on vielä aikaa olla yhtesäkin, jos nyt olemme erotetut, sillä meidän voimme elää jos Jumala suo vaikka kuuten seitsemän kymmenen vuoden vanhaksi, vaarin ja muorin käppyräksi. Ootko saanut sitä sian porsasta josta puhut jos ne porsaat ovat kovin kalliita niin juottaa vasikan. Onko sipuli hyvin kasonnu vain onko siihen tullut mitään tauteja. Oli se hyvä että sait sinne kotiapulaisen että pärjääte siellä ruumiin ja sielun puolesta. Kuule miten siellä nyt on lehmän ostajia, ja onko ne olleet vielä kalliita. Meille taisi tulla niin vähän heiniä että pitääpi myytä yksi lehmä tässä syksyn päälle. Jos siellä sattuu olemaan ostajia, niin annan Isäs arvioita meidän jolleki lehmälle hinta, ja myöpi vain ei ruppattiinaa. Eihän sillä myönnillä nyt niin kiirettä ole, vain jos sattuu olemaan hyvää ostajaa, niin myöpi siinä tapauksessa. Niin kyllä se aika kuluu täälläkin kun on jo tähän täytenyt tottua. Ja kun ajattelee että kyllä sitä saapi vielä olla sielläkin kotona, jos Jumala suo, ja osaapi sitten pitää paremmin kotiin Jumalan lahjana. En nyt tämän enempää. Rukoilen vain sinun puolestasi että Jumala antaisi sinulle voimaa kestämään tämän sota ajan. Jääkää Jumalan haltun. Pojille ja Arville paljon terveisiä sekä Hultalle. Piirsi Isä.

*****

Teltasa 29.9.41

Ilmotan tässä sen siemenmäärän mitä Wuonna 1942 tulemme tarvitsemaan jos siitä siellä tulee kysymystä. Pitä tämä tallessa. Wuonna 1942 Peltoharjusa tarvittava siemen määrä

Ohraa	120 kilua
Wehnää	90 kilua
Kauraa	100 kilua
Ruista	140 kilua
Hernettä	5 kilua

455

Karjala 29.9.41. Nata Aittola

TOIVO PINOLA KIRJEITÄ ÄIDILLEEN ELLI PINOLALLE:

14.2.42

Terve Äiti

Rupesin taas vähän kirjoittamaan sinulle sillä sain kirjeesi jo tiistaina, mutta ei ole tullut vastatuksi ennemmin. Tervennä olen muuten ollut ja muutenkin on hurissut aivan hyvin. Täällä ei tällä kertaa ole ollut kovin kylmät ilmatkaan, joten senkään puolesta ei ole ollut ikävyyksiä. Te sanoitte että olette lähettäneet paketinkin sillä Kajaanin osoitteella, mutta en ole sitä saanut ainakaan vielä ja tuskin sitä enää saakaan sillä olishan se jo kerennyt tulla. Ja sitten sen paketin nim. ne sukat ja lapaset voitte lähettää jos haluatte sillä minä luulen että täältä ei niin pian mihinkään siirrytäkään joten ei ainakaan sen takia hukkaan joudu. Sitten täältä on Esko ja Toivolon Vilho joutuneet sairaalaan sillä heihin kai tuli joku epidemia. Niitä pakettilipukkeita minä en muistanut panna siihen kirjeeseen jonka Kajaanista lähetin enkä silloinkaan kun täältä ensi kerran kirjoitin muistanut niitä ollenkaan, mutta minä koitan lähettää ne nyt jos vain muistan ja sattuvat vielä olemaan tallessa. Sitten jos pakettia lähetätte niin korvike ja sokeri tänne olis hyvin tervetullutta, mutta sellaista kun leipää täällä ei tarvitse sillä sitä on täällä aivan riittävästi. Ja ei täällä muukaan sapska huonoa ole mutta voitahan sitä kyllä ei paljon saa, vaan senkin puolesta pärjää kyllä. Eihän tässä nyt muuta tällä kertaa joten lopetan tämän. Siispä hyvää vointia ja kuulemiin. Terveisin Topi.

*****

Ristijärvi 26.2.42

Terve Äiti

Rupesin tässä vähän kirjoittamaan sinulle kun sattui sopivaa aikaa. Kiitos vaan paketista jonka sain jo tiistaina ja samalla mainitsen että olen saanut myös sen paketin, jonka lähetitte Kajaaniin, vaikka se olikin viipynyt välillä vähän tavallista kauemmin, sillä sain sen vasta viime pyhänä. Ja sitten se paketti olikin oikein tervetullut nim. ne korvikkeet, sokeri, lapaset ja kirjoitus tarpeet sillä niitäkään täällä ei tahdo saada kaupoistakaan sillä täällä on niin iso kuluutus sillä alalla. Eihän tänne mitään erikoista kuuluukaan muuta kun on aika kova pakkanen tällä kertaa, taitaa olla siinä kolmenkymmenen asteen seudulla. Niin se vaan on täälläkin aika kulunut sillä kohtahan se on puolivuotta mennyt ruotuväessä, vaikka eihän se sittenkään ole kun alussa vasta? Lomalle täältä ei ainakaan vielä pääse sillä me kun olemme vanhain miesten seijassa ja heillä on "etu-

oikeus". No eipä sitten muuta tällä kertaa kun kuulemiin. Terveisin Topi.

*****

Multian "motissa" 7.5.42

Hei vaan Äiti

Rupesin tässä vähän piirtämään sinulle kun sattui hyvä tilaisuus. Tervennä olen ollut ja muutenkin täällä elelee ja olelee niinkun muuallakin, vaikka täällä tosin ei taideta kauan olla. Sillä täällä kootaan aina pieni porukka saman rintama osan miehiä ja sitten lähetetään entisiin yksikköihin, niin meille ainakin on sanottu. Täällähän se on Ketolan Toivokin ollut mutta luultavasti häntä on siirretty, sillä en ole ainakaan tavannut häntä. Muuten täällä on ollut niin helvetin kylmät ilmat että tahtoo aivan paleltua kun loma aikana tottui niin lämpimään. Tämä Multia missä me nyt olemme on sellainen pieni kirkonkylä noin 20 kilometrin päässä Keuruulta, ja tästä kautta kulkee miehiä paljon, joka päivä tulee uusia ja lähtee entisiä joten täällä ei ainakaan yksin tarte olla. Ei siitä myöhästymisestäkään puhuttu mitään joten olis kai saanut olla vielä toisenkin vuorokauden kotona. Eipä sitten muuta kun kuulemiin. Terv. Topi. Osoite on kpk. 8. 0771.

*****

Nuorten miesten ollessa rintamalla kodin työt ja askareet jäivät lasten, naisten ja vanhempien miesten huoleksi. Kuva Seija Tanskala.

Kämpässä 25.5.43

Terve Äiti!

Monet kiitokset kirjeestäsi jonka sain tänään ja jota nyt rupesin vastaamaan. Tervennä olen ollut ja aika hurissut entistä rataansa siis ilman mitään mulistavaa. Näillä samoilla kairoilla sitä vielä ollaan eikä liiku minkäänlaisia huhujakaan mistään siirrosta, joten tällä kertaa näyttää hyvin todennäköiseltä, että tässä ollaan koko kesä, mikä muuten olisikin suotavaa sillä kyllähän tässä on kiva kesää vietellä. Sanoit siellä olevan sillä kertaa kylmät ilmat - niin sehän on vähän ikävää sellainen sillä sehän vaikeuttaa kylvön tekoa tai ainakin hidastaa kasvillisuuden alkuun pääsemistä. Oikeastaan se kesän tulo ei vielä juuri myöhäistä ole vielääkään, kun vaan tulisi kerralla kesä sitten kun tulee eikä olisi kovin kuivaa ainakaan kevätkesästä, ettei siellä meidänkään kentillä aivan kaikki kuivettuis pilalle. Jos nyt ensinäkään saatte sinne jotain kuivettumista kylvettyä, sillä tiedän kyllä että se kohtaa meikäläisillä kovia vaikeuksia, mutta siitä huolimatta olen sitä mieltä, että olisi jotain koitettavaa kylvää, jos sattuis että onnistaisi niin saisihan siitä hiukan leivän jatkoa. Se siitä ja sitten sinä puhuit jotain paketin laittamisesta - niin sehän on myöskin kovin hankalaa. Ja täällähän kyllä

pärjäälee aina joten kuten vaikka ei siviiliä saakaan. Heikki se muuten tulee lomalle aivan lähiaikoina, siis asian näin ollen ei kannata sitä pakettia lähettää ainakaan ennen kun hänen matkassaan. Sitten niistä ongenkoukuista paljon kiitoksia sillä ne tulivat perille olivat sopivan kokoisia ja tarpeeksi montakin niitä oli, joten ei tarvitse niitä enää lähettää. Olen muuten saanut Ketolan Taunoonkin jo yhteyden ja hän onkin täällä samalla suunnalla, sanoi olevansa noin 30 kilometrin päässä K.mäestä. Luulen puolestani että hän on suunnilleen sillä kairalla missä me talvella oltiin, vaikkakaan ei sanonut vielä linjassa olevansa. Kysynpä tässä lopuksi vielä, että minkälainen tuntipalkka siinä ratalla nyt on, sillä siinä se isä taitaa nyt olla töissä? Eipä tässä nyt muuta tunnu enää muistuvankaan tällä kertaa joten kai se on parasta lopettaa. Siispä ei muuta kun kirjoittamiin. Monin terv. Topi. Terveiset kaikille tulleille.

**8-VUOTIAAN IRJA KIVIRANNAN
KIRJE ISÄLLEEN JA MAIJA
(MARIA) KIVIRANNAN KIRJE
MIEHELLEEN MATTI
KIVIRANNALLE:**

Oulainen 29.10.-43
Rakas Isä.

Rupesin kirjoittamaan sinulle, kun on aikaa ja Toimilta terveisiä. Äiti sanoi että kirjoita Isälle omituinen kirje. Minä olen leiponut tänäpäivänä piirakoita ja Äiti aikoi laittaa paketin sinulle ensiviikolla silti me leivottiin nisua ja Maijulle evästä kun se lähtee rippikouluun maanantaina ja Erkiltä myös terveisiä. Meille on annettu ruokaa koululla. Pitäs joutua lukemaan läksyjä vaan kyllä minä kirjoitan tämän loppuun. Äiti meni navettaan ja pitäs joutua sinne hämmentämään perunajauhoja kun Äiti ei jouva kun sen pitää juottaa lehmii. Minä en ole ostanut vielä sitä kania vaan kyllä minä ostan sen. Ja valot palaa niin huonosti että ei taho nähä kirjoittaa ja Papalta terveisiä. Rakkain terveisin Irja.

Oulainen 16.1.-44
Rakkaimpani!

Hyvää iltaa taasen, kirjoitan taasen iltani kuluksi, vaikka olen tässä hiukan väsyksissä. Kävin Rautiorannalla Pasasella tänään. Yritin viedä tytöille tosut teetteelle, vaan ne villat olisi pitänyt olla kartatuna, niin piti tuoda ne takaisin ja täytyy ne kartata ja viedä sitten uudestaan. Olisihan ne lämpimiä pakaskenkiä ja huoneella pitää. Viime yönä täällä oli kova suvi, vei taasen lumen vähäksi, aivan jäätiköl-

le. Saa sitten nähdä onko kauvan näin lauhaa. Viikko oli jo melko talveakin. Kävin siellä Rautiorannalla käydessäni Rajalan uutta taloa katsomassa. Aika sievä asunto, vaan onhan se tietenkin maksanut eräitä markkoja, vaikka itse se Oskari oli melkein työt tehnyt. Vaan nyt kaikki aineet niin kalliita ja velaksihan nekin tietysti ovat rakentaneet. Kuulin siellä, että se Lampelan Jenni on Äänislinnassa myymälän hoitajana. Hänen ukkonsa on Uhtualla. Eivät silti saa yhdessä olla, vaikka ovatkin Venäjällä. Erkki tuossa vieressä sanoo, että pitää isän pian tulla kotiin. Samaa mieltä olisi äitimuorikin. Ilmari on parasta aikaa lomalla. Hänellä on ollut koirakin mukana siellä H. salmessa ja hän on metsästellyt, ampunut oraviakin pari sataa kpl. Nehän ovat nyt kovasti muodissa naismailmassa. Kohta on kulunut 3 viikkoa kun läksit. Hitaastihan tuo aika kuluu vaikka on tuota hommaakin. Viime viikolla leivoin ja keritsin lampaat, tällä viikolla pitäisi keittää saippuaa ja pestä pyykkiä. - Kyllä noilla lapsilakin olisi monta vaaraa, jos ei niillä olisi varjelijaa. Tänäänkin Erkki kuumensi hällänkoukun ja työnsi sillä sitten Toimia nenänvarteen lähelle silmää, että nahka vähän paloi. Se olisi voinut käydä silmäinkin. Hyvää yötä! Rakkain terv. Maijusi.

Tähän alle suutelon painan, saat siitä sen poimia. Muista sukkasi kuivina pitää ja Maijalles kirjoittaa.

**AARO SALLMÉN KIRJEITÄ
VAIMOLLEEN ANNI
SALLMÉNILLE SEKÄ ANNI
SALLMÉNIN KIRJE
MIEHELLEEN JA VEIKKO
SALLMÉNIN KIRJE
VELJELLEEN AARO
SALLMÉNILLE:**

Vuoksenranta 6.7.44
Anni rakas.

Pistän muutaman sanan. Tervehdys täältä etelän puolesta hyvinhän täällä vaan on aika mennyt päivästä toiseen. Eihän meitä vielä ole viety linjoihin vaan töitä on paiskittu. Nyt tuli määräys lähteä muutaman päivän reissulle johonkin sivustaan. Saapa nähdä milloin tänne rupeaa kirjoittamaan. Ei ole vielä tullut kenellekkään meidän sakin miehille vaan ehkä niitä pujan rupeaa tulemaan. Täällä on erittäin kauniit ilmat. Kyllä nyt olis hupanen olla siviili töissäkin. Jos laitat pakettia niin pistä vähän korviketakin. Leipää täällä saapi riittävästi ja sokeristakin pärjää. Tuntuukin olevan pujan marssimaan lähtö. Hyvää vointia vaan teille kaikille ja rakkaat terve-

RAKAS ISÄ
MINA TERVEHDÄN
SINUA ISÄ TÄLLÄPIE=
NELLÄ KIRJEELLÄ
ERKKI NAURAA
TUOLTA VAUNUSTA
KUUMI MÄ KIRJOI=
TAN JATOIMI
HÄYSKÄ TUOSSA
VIERESSÄ ÄITI KEIT-

TÄÄN UUROA
LAMEUKKOKUN
MINÄ KIRJOITAN
KOSKA SINÄ ISÄ LÄ=
HETÄSEN RAKE=
TIN ÄITIOSTAA
TÄÄN TAJOSEI
SIELTÄSÄÄ RAN=
SUKUOLEETUPA=
KAN PUUTTEESSEN
SE OOTTAAKUN

SINÄ LUPASIT
LÄHETTÄÄ
MINÄ OLEN HIINH=
TAN YTTÄ O KUTEL
LUTKOVA STI JA
KÄYVÄ VALISTA
KAUPASSAMAKIAIS
TAOSTAMASSA
TULEISPIAN
KOTIIN
TOIVOORJA

Sodan heijastukset kotirintaman oloihin ja ikävä sodassa olevan isän perään tulivat näkyviin myös perheen pienimpien kirjeissä ja korteissa.
Kuva Irja Käntä.

set Isältä.

* * * * *

Oulainen 12.7.44

Rakkaani Aaro

Kiitos kirjeestä jonka saimme eilen illalla. Olemme saaneet kaikki kirjeet mitä olet kirjoittanut meikain joka päivä. Me olemme myös kirjoittaneet joka päivä ja kaksi pakettia olemme laittaneet sillä entisellä osoitteella. Saapa nähdä saatko niitä jälkimmäinen oli isompi. Oisko siellä niitä merkkejä pakettia ja kirjettä varten niin tulis vähän halvemalla vaikka kyllä me laitamme muutenkin. On se ikävä kun et sinä saa meiltä kirjettä vain ehkä niitä rupeaa tulemaan toivotaan nyt niin. Sinäkö olet joutunut linjoihin. Kyllä kai se tuntuu vähän ikävältä vain ehkä se ois nyt varjelia tälläkin kertaa toivotaan ja uskotaan niin. Tulihan ne sinun siviili vaatteen sieltä Raahesta vain kesti ne pari viikkoa ennen kuin saimme. Täällä on nyt kylmät sateet eilenkin satoi aikalaillla ja tänään myös on koko päivän satanut ei pysty niitulle menemään. Saa nähdä sataako se aivan tulvan. Olemme me saaneet sen todistuksen. Perjantaina saapi palkan nyt on keski-viikko meillä on täkin teko touhut. Saimme Paavolta kortin eilen panen tähän sen osoitteen kpk 1. 3662. Matin uutta osoitetta me emme tiedä se on siirretty. Entinen oli kpk 7. 7500. Minä laiton Veikon kirjeen sinne jonka Pasi kirjoitti Veikolle. Lähetä Veikolle jos et ole repinyt. Pienihäkinenkö on sinun kanssa samassa paikassa. Onko Eskolan Toivo lähellä sinua. Ei tänne niin erikoista kuulu. Ainahan niitä kaatuneita tulee. Se Pokela joka oli Penttilässä se on nyt viimeksi kaatunut. Onhan niitä toista kymmentä pitkästi jo mennyt. Kyllä se ois hupanen kun pääsis tervennä pois. Toivotaan nyt että kyllä se Jumala varjelee yhä eteen päin niin kuin tähänkin asti. Rakkaat terveiset meiltä kaikilta isälle. Hyvää vointia. Terveisin äiti.

* * * * *

14.7.44

Rakkaani Anni

Taaskin muutama sana kun tässä on kaunistaa iltaa. Justiin tulit taaskin sopan viennistä. Eihän tänne mitään erikoista kuulu sitä ääntä vaan kuuluu mitä sodassa kuuluu. Kirjeitä en ole vielä saanut. Kyllähän sitä jo odottaa kirjettä kun ei ole saanut mitään tietoja kotoa sitten kun sinä olit saattamassa. Kait sinä pääsit hyvin takasin ettei ollut mitään vastoja. Hyvin minulta on mennyt olen pysynyt hyvin tervennä jota samaa toivon teillekin siellä kotona. Kyllä se usein muistuu koti väki mieleen ja arvaan että tekin siellä kotona muistatte usein Isää vaan toivon että tämä sota pujan loppuu ja päästään taas jatkamaan onnellista koti elämää. Kyllä se olis taas hupanen hetki kun päästään yksiiin. Var-

maan lapsetkin ikävöivät isää. Teillä tietysti on heinä työt käynnissä älähän kovin rasita työllä itseäs. Liekkö velipojalta tullut kirjeitä että ovatko ne säilyneet tervennä. Veikolle minä eilen kirjoitin kun minulla oli hänen osote. Kait sinun hampaatkin ovat asettuneet että saat nukkua yöllä. Minulla on yö paikkana pikkunen maa kuoppa. Meitä on siinä kolme miestä vaan menehän se yö sellaisessakin. Jospa pistät jollonkin vähän kessun lehtiäkin pakettiin täällä menee tupakkaa paljon kun sitä huvikseen polttelee. Rakkaat terveiset teille kaikille Isältä. Terveiset muillekin siellä.

* * * * *

18.7.44

Veli hyvä!

Kiitos kirjeestäsi minkä juuri tänään sain. Olenkin kovasti odottanut jo sinulta kirjettä, että kuulisin vähän missä päin sinä olet. Eihän meillä mahdollisesti ole kylläkään kovin pitkä väli, vaan kummin-kin senverran että ei voi käyttää juttusilla. Hyvinhän minä olen jaksellut täällä, vaan tällä hetkellähän tuo mieli tahtoo väkistenkin mustua, kun näin lehdestä ikävän uutisen, kun aivan yllättäen näin lehteistä, että sairaalassa on kuollut haavoihinsa stm. Matti Sallmén Oulaisista. Tämähän ei voi olla kukaan muu kuin rakas veljemme Paavo. Niin raskas on suruni, että ajatukseni ei tahto luistaa ollenkaan. Olin aamulla heti ylösnoustuani varma, että tänään minulle kuuluu jotain huonoa, jos ei vaan itselleni satu, joka täällä sotassa varsinkin on mahdollista joka hetki.

Sekin oli vielä niin ihmeellistä, kun eräälle pojalle tuli useampia Liittoja ja ne olivat yhdeen sitotut, niin minusta tuntui siltä että pitäisi katsoa onko siinä mitään ihmeitä, kun yleensä Oulun lehtiä tulee vähän. Niin avasin sitten sen nipun josta tämä surusanoma tuli esiin. Kotoa en ole vielä saanut mitään tietoa k. o. asiasta. Kyllä varmaan tämä on raskas isku kotoväille ja varsinkin Isälle. Vaan tietenkin tämä oli Herran tahto Paavon kohdalla näin tapahtua, että kaikki täytyy ottaa vastaan vaan ja tyytyä Herran tahtoon. Siitäkin syystä tämä tuntuu niin raskaalta minusta, kun hän oli niin jalo ja puhdasluontoinen nuorukainen, että parempaa ja rakkaampaa veljeä ei voi olla, kun hän oli meille. Luulisin kuitenkin, että ovat sairaalasta lähettäneet hänen ruumiinsa kotia haudattavaksi sukuhautaan. Sillä olisihan paljon hauskeampi, kun edes ruumis tulisi kotiseurakunnan kirkkomaahan. En ole vielä kysynyt onko mahdollista edes päästä tällaisessa tapauksessa lomalle. Kirjelmät ei kylläkään tunnu siltä. Eipähän sitten tämän enempää, kun toivon sinulle veli rakas mitä parhaita vointia. Monin terv. Veikko.

* * * * *

Lauvantaina 29.7.44

Rakkaimpani Anni.

Taaskin jokunen sana täältä Karjalasta. Eihän tänne mitään ihmeitä kuulu aika vaan menee pikku hiljaa päivästä toiseen. Suuret kiitokset kirjeestäsi jonka sain eilen illalla ja siitä näin että tervennä olette siellä kotona. Onhan se ikävä kun te joututte olemaan niin lujilla siellä koti touhuissa vaan toivotaan että koittaa sekin aika että saadaan taas yksissä tuumin hoitaa niitä koti töitä. Kyllä se on taas hupanen hetki kun päästään yksiiin ja saadaan suulisesti jutella keskenämme onhan se toista kun näitten paperi lappujen välityksellä. Eihän tämä vielä ole ollut kovin pitkäaika kun läksin kotoa vaan kyllä sitä on kerinnyt toisenkin kerran muistaa teitä rakkaat omaiset. Muistan kun sinä usein sanoit silloin kotona ollessa odottanees iltaisin töistä kotiin vaikka ei ollut kun päivän poissa niin varmaankin nyt on kaipaus monin kerroin suurempi. Tiedän että lapset myös kaipaavat hartaasti isää kotiin olihan meillä aina niin hyvät välit. Lapset olivat aina niin kilttejä isälle ja nöyriä kaikessa suhteessa. Meidän yksikkö joutu viime yönä taas siirtymään eteen. Ei saanut olla varsin kahta viikkoa levossa vaan huolto jäi entisille seuvulle. Ehkä vähän siirrytään talo majotukseen ja minä olen vielä entisessä ammatissa. Saapa sitten nähdä miten käypi sen loman kans jos papereitakin sattuu tulemaan kun yksikkö joutu pois levosta vaan ollaanhan kuitenkin vielä toivossa jos sattus saamaan vaan sillekkän ei voi mitään jos ei pääse. Voisithan laittaa pikku paketin jos ei siihen mennessä mitään valaisevaa kuulu kun tämän saat. Voihan sen kaverit nauttia jos minä lomalle tulen. Kyllä minä sitten vuorostani heiltä saan heille tulee usein paketteja ja olen saanutkin heiltä siviili sattumia. Jos kirjoitat paketin sisään niin pistä kuoreen ja nimi päälle. Tekö ootte saanut ne nahat eihän niitä muistaakseni ollut kun kaksi nahkaa toinenhan oli isompi kun se valkoinen. Kait siinä on ollut ereys. Sallamaalla oli 3 nahkaa kun minä vein. Kaitpa siellä on sateet asettuneet että ootta saanut jatkaa niittu töitä. Täällä on tällä kertaa pilvistä vaan ei sada muuten aika koliata. Kyllä minä näin kirjeestä että ne siviili kampeet ovat tulleet vaan jos en ole muistanut mainita. Onkos se sika kuinka kasvanut. Tulis vaan viljaa että sais syksyllä vähän lihaa selkään. Jospa lopetan. Parhainta vointia teille kaikille. Rakkain terveisin aina muistava Isä.

* * * * *

29.7.44

Vielä jokunen sana tähän kirjeen jatkoksi. Sain äsken ne kumminkin paketin joista tuhannet kiitokset. Ne olivat säilyneet aika hyvänä ne rieskat. Siinä pienemmässä paketissa olivat homehtuneet vaan

muut olivat säilyneet hyvin. Minä mainitsin tuossa kirjeessä siitä paketin laittamisesta vaan anna nyt olla laittamatta kun sain nämä paketit ja äsken kuulin että komppanian päällikölle oli tullut jonkinlainen ilmoitus siitä Paavon hautauksesta vaan minulla ei vielä ole tiedoa minkälainen se on. En viitsi enään tänä iltana lähteä sinne käymään kun on lähelle 10 kilometriä matkaa vaan aamulla menen heti kuuven aikana viemään saikkaa niin sitten kuulen siitä. Kirjoitan sitten heti kuinka sen loman kans käy. Terveiset vaan teille kaikille Isä.

* * * * *

11.8.44

Anni Rakas.

Tervehdys taaskin täältä entisiltä asuinpaikoilta. Eilen illalla pääsin tänne perille aivan onnellisesti. Menihän siinä matkalla kaksi ja puoli vuorokautta oli junien kulku niin hidasta. Minä käväsin tässä aamusella saikan viennissä. En tavannut vielä Eskolan Topia hän oli joutunut heinä komennukselle vaan kait minä tänään saan sen paketin menemään. Oli se vaan hupanen kun sain kävästä kotona teitä puhuttelemassa. Myöhästyvän minä vähäsen vaan hyvin se silti meni. Jospa lopetan. Tässä ei ole nyt aikaa kirjoittaa kun posti lähtee. Rakkaat terveiset teille siellä kotona Isä.

* * * * *

22.8.44

Rakkaimpani Anni.

Taaskin muutama sana kun tässä on aikaa. Kirjetä en ole saanut pariin päivään vaan kait se nyt tänä iltana tulee. Kyllä sitä odottaa kun on useampi päivä että ei saa. Me olemme nyt uudessa paikassa siirryimme tänä aamuna etulinjoihin ja minäkin olen nyt täällä heitin asemassa. En ole enään siinä soppa kuskina siihen ei jäänyt kun yksi mies vaan mikäpä täällä on olla. Siinähän se on minkälainen on tuuri vaaransahan voi olla missä hyvänsä. Täällä on ollut oikeen kauniit ilmat nyt viime päivinä yötkin ovat olleet aika lämpösiä. Saapa kuulla kuinka siellä on käynyt viljojen. Kyllähän se tuntuu olleen kova halla. Kyllähän se on tainut mejänkin viljoja viottaa kun se on sielläkin niin arka seutu. Kyllähän se on ikävä jos meni viljat kait perunoita kuitenkin vähän tulee. Kyllä tämä sota olis saanut jo loppua että miehet pääsisivät koti askareihin kyllä täälläkin toivotaan sitä. Kyllä se sinuvakin Anni rakas pitää lujilla kun joutut kaikki yksin järjestämään vaan toivotaan että tämä sota ei ole enään kovin pitkä aikanen että päästään taas yksiiin ja kyllä se tuntuukin hyvälle. Kuuletaa että minä jouvun rakennusmieheksi kait ensin ruvetaan saunan tekoon. Jospa sitten lopetan. Hyvää vointia vaan Aimolle Pasille Irtalle ja sinulle Anni rakas. Parhain terveisin teitä aina muistava Isä.

VIELÄ' LUJEMMIN KUIN ENNEN!

*Kouluni alku 1941 aut.
 Koi minua täällä pääs-
 tety opetustyöhön. En tun-
 nut kukaan. Pöytä ko-
 munuttimame! Pöytä ko-
 vi tiedustelulle. Pöytä ko-
 Ilmin Välikirjeen
 Millin Välikirjeen? - Mätkä
 Käsi luonni ja ali yötälöni.
 Olin on tulot Oulaisten
 Horhas parilaiten, rakkaat
 Jämskimme. Terveisin. Mä*

Yhteistä taistelutahtoa koetettiin nostattaa korttienkin välityksellä. Käytössä oli sekä huumori että vakavampi sanoma. Kuvat Aune Köysten arkisto.

"Lomalla"

*****

5.9.44

Rakas Anni.

Taaskin muutama sana kun tässä on hyvää aikaa. Eilen illalla en saanut kirjettä. Pistinhän minä eilenkin kirjeen vaan ajattelin kun tässä on aikaa niin kirjoitan taas ja tuntuu niin hupaselta kirjoitella kun ei kuulu minkäänlaista pauketta. Kaitpa se on nyt on koittanut se kauvan odotettu rauhan hetki. Kyllä sitä hetkeä onkin hartaasti odotettu täällä samoin kun siellä kotirintamallakin. Kyllä se varmaan sinulle Anni rakas ja samoin lapsille oli ilosanoma kun kuulitte rauhan sanoman ja saatte ruveta odottamaan isää kotiin. Kyllä siitä saapi olla kiitollinen kun säily tervennä sotan melskeissä. Sitähän ei vielä tiedä milloin täältä pääsee miehet kotiin voihan siinä vielä mennä aikaa vaan onhan kuitenkin toivo päästä kun sota loppu jos ei mitään muutoksia tule. Olis se mukava kun joutus syys töihin kotiin kyllähän siellä työt odottaa tekijöitä. Sekö meni meijänkin ohra että siitä ei ole paljon toiveita saada jyyviä. Peruna kuitenkin on kasvanut että niitä kuitenkin tulee jonkun verran. Sain justiin kirjeen kun tätä kirjettä kirjoitin oli kirjoitettu 1.9. Siitä kiitokset Aimolle ja sinulle. Anni vai on Aimokin jo opetellut leikko töihin kyllä se on hyvä kun nuorena opettelee. Tekö ootta saanut pellavatkin loukuttua. Kyllähän siellä on sitä touhua monenlaista. Sinä mainitsit tuossa kirjeessä että rauhan pitäis tulla 24 tahi 25 pv vaan se tulikin ennen kun osas odottaa. Lopetan sitten. Parhainta vointia Aimolle Pasille Irjalle ja sinulle Anni rakas. Terveisin Isä.

*****

Anni Rakkaani.

Tervehdys taaskin täältä Vuoksenrannan kirkolta. Kiitos kirjeistä joita eilen sain kaksi Aimolta ja sinulta Anni rakkaani. Kyllä se tuntuu hupaselta kun saapi kirjeen ja näkee että olette tervennä siellä kotona. Olemme vielä samassa paikassa kirkon vieressä asumassa. Eilen kävimme kirkossa niinkuin ainakin sunnuntaina. Onhan tämä tällä kertaa selaista odotuksen aikaa kun ei ole tietoa kuinka ne neuvottelut menevät vaan toivotaan että ne menevät suotuisaan päätökseen. Tahtovathan täällä päivät tulla pitkiksi kun ei ole mitään hommaa. Kyllä se olis hyvä kun miehet rupeais pääsemään kotiin. Varmasti sinä Anni rakas ja samoin lapset odotatte hartaasti isää kotiin vaan sitähän ei vielä osaa sanoa milloin täältä rupeaa pääsemään voihan siihen mennä aikaa. Ryypäsin tässä välissä korvikkeet. Nyt on kello 6 miehet nouseskelevat ylös. Kylläpä se Ritolan Väinön kohtalo oli ikävä kun piti niin viime päivinä joutua kranaatin alle. Ei hän tietenkään ollut aivan näillä seuvun. Sielläkö on ollut paremmin sateiset ilmat että on tehnyt kiusaa elon korjuussa.

Sateista täälläkin on ollut nytkin viime yönä on satanut aika kovasti vaan puinti sakit ovat olleet töissä joka päivä. Aika paljon ne ovat saaneet viljoja puitua. Jospa lopetan. Hyvää vointia vaan Aimolle Pasille Irjalle ja sinulle Anni rakkaani. Terveiset muillekin siellä. Terveisin Isä.

*****

Enso 24.9.44

Anni rakas.

Tervehdys taaskin täältä rajamailta. Kiitos kirjeestä ja paketista jotka sain toissa iltana. Tervennä minä olen ollut jota samaa toivon teillekin siellä kotona. Eihän tänne mitään ihmeitä kuulu asumme tässä Enson tehtaitten lähellä komeassa talossa. Kyllähän tässä on hyvä asua vaan kodin kaipuu silti on joka hetki. Kyllä se olis ilo sanoma kun pääsis lähtemään kotiin vaan eihän sitä pääse aivan heti ennenkun saavat asijat järjestymään. Kyllähän te varmaankin hartaasti odotatte isää kotiin. Täällä on oltu maa töissä eilenkin oli osa miehistä puinti touhussa ja osa perunamaalla. Minäkin olin perunamaalla. On ollut kauniit ilmat nyt. On sunnuntai aamu ja oikeen kaunis ilma nyt. Ei oltu töissä tänään. Teillä on siellä kovat työt. Kuinka sinä Anni rakas jaksat kun joutut olemaan niin kovin lujilla. Koitahan kuitenkin säästää itseäs missä suinkin voi. Tekö olette käynyt puolukoitakin poimimassa. Taitaakin olla puolukoita aika hyvästi kyllähän niitäkin olis hyvä saada talven varalle vaan eihän niitä jouva enemmälti poimimaan. Nyt taitaa perunat sopia kellarisiin kun pakkasen viotti niin aikasin niin eivät kasvaneet niinkuin muina kesinä. Viljoja ei tietenkään voi käyttää kun elukka viljana. Kuinkahan sinä saat sen kenkä tilanteen järjestymään että ei tarvittis olla kovin resukengissä. Saapas nähdä joko Pie-nihäkkinen tulee tänä päivänä. Häneltä saapi kuulla vähän Oulaisten asioita. Hyvää vointia Aimolle Pasille Irjalle ja sinulle Anni rakkaani. Terveisin Isä.

*****

Omaisten ja tuttavien ohella moni oulaistelainen sotilas oli kirjeenvaihdossa kirkkoherra Einari Peuran kanssa. Näitä kirjeitä on säilynyt sekä Oulaisten kirkonarkistossa sekä Oulun maakuntaarkistossa säilytettävässä Einari Peuran kokoelmassa. Näitä kirjeitä leimasi rintamaolojen kuvausten rinnalla luonnollisesti harras uskonnollisuus. Peura pyrki mahdollisuuksiensa mukaan vastaamaan kirjeisiin koettaen omien sanojensa mukaan "neuvoa sielumme kalliissa asiassa". Einari Peura laati usein myös yhteisiä kirjeitä niille komppanioille, joissa taisteli paljon oulaistelaissyntyisiä miehiä. Seuraavat kirjeenäytteet jatkosodan alkukuukausilta on koottu Oulaisten kirkonarkiston kokoelmissa säilyneistä kirjeistä.

*****

Täällä jossain 182 km Oulusta 30.6.41
Rakas veli Herrassa kirkkoherra Peura
Jumalan rauha, joka kaiken ymmärryksen yli käy
olkoon kanssanne. Tervehdin teitä perheinenne täältä
sotapolulta. Ei mitään erikoista vielä meidän vaihei-
siimme kuulu. Lähdimme Oulusta juhannusaattoon
vasten yöllä. Kiidimme tavatonta vauhtia ylös ja alas
mäkistä maantietä. Sain erään pikkukomennuksen
ollessamme vielä Oulun laidassa niin pistäysin Jun-
tusellakin. Sattuivat olemaan kotona, oli hauska ju-
tella vähän. Onhan täällä jälleen joutunut tunnusta-
maan heikon uskonsakin mutta toisaalta taas olen
monesti kieltänytkin vaikenemalla, koska en ole
synnistä nuhdellut. Näyttää sentään, että jonkin ver-
ran vaikuttaa hillitsevästi kaikkeen jumalatto-
muuteen, kun on joukossa joku, joka silloin tällöin
heikosti nuhtelee. Toden totta elämä tässä piirissä
ei hauskaa ole. Ruoasta täällä ei ole puutetta eikä
työtkään ole vielä rasittaneet. Meitä on muutamia
uskoa tunnustavia tässä likekkäin. Olemme joskus
kerääntyneet yhteen lueskelemaan Herran sanaa,
puhelemaan kalliista asiasta. Majoituksen kannalta
on erittäin hyvä asia, kun on aurinkoiset ilmat. Asum-
me nimittäin teltoissa. Lieneekö siellä kotipuolessa
satanut. Ei ole kuulunut sen enempää niistä anomus-
papereista. Kyllähän se taitaa asia niin olla, ettei täältä
löysäännä, ennenkun tilanteen lopussa, jos vahin-
goittumatta säilyy. Terveisiä lähettää seuraavat Oula-
isten miehet: Alik. Lastumäki, sotam. Kiviniemi,
Tenhula ja Käpylä. Jumalan rauhan terveisin piirteli
esirukouksiinne sulkeutuen K. Eteläinen. Osoite 9.
Kpk. 5090.

*****

29.7.41
Kirkkoherra E. Peura, Oulainen

Tänään sain kirjeenne, josta sydämellisin kiitos!
Valitettavasti en voi koota komppaniaa kokonaisuus-
dessaan sitä kuulemaan - on hieman rauhanhäiritsi-
jöitä ilmassa suhisemassa, vanjan ammuksia, ja
parempi on varoa - vaan on se lähetettävä ryhmästä
ryhmään. Halulla miehet tuntuvatkin ottavan sen
käteensä. Meidän työemme täällä edistyy sekin ta-
saista vauhtia. Luulen, että sodassa olleet ovat mil-
tei poikkeuksetta rauhan ystäviä. Emme halua sotaa,
mutta sehän on tällä kertaa taaskin välttämättömyys
sen tiedämme ja koetamme tehdä parhaalla tavalla
velvollisuutemme. Miesten mieliala on hyvä, näh-
däkseni se on paranemaan päin. Tähän työhön tottu-
minen vie aina aikansa ja hiljalleen on kai selvinnyt
myös tarkoitus: rauhan saavuttaminen pitemmäksi
aikaa. Siitä olen erikoisen iloinen, ettei joukossani
ole vielä sattunut yhtään tapausta, joka olisi pitänyt
ilmoittaa omaisille surusanomana. Meillä ei ole tois-
taiseksi muuta kuin eräitä lievästi haavoittuneita. Niin

ja muutenkin olemme voineet lyhyesti sanottuna
hyvin. Huoli kotitöistä painaa monen mieltä, mutta
eipä sille mitään voi, niinhän on asia monen kohdal-
la. Kirjeeni jää olosuhteiden pakosta lyhyeksi, par-
haat terveiseni Teille, rouvalle ja kaikille oulais-
laisille, joiden omaisia on joukossani. Luutn. Ilmari
Laasonen 9. Kpk 5071.

*****

Tervehdys Oulaisten rintamamiehille

On jo kulunut useita viikkoja siitä kun lähetimme
rinnalle uutistervehdyksen. Tällä välillä on allekir-
joittanut saanut monia kirjeitä etulinjoissa taistele-
viltä aseveljiltä. Samoin olen saanut yhteisiä terveh-
dyksiä eri yksiköistä. Kiitän niistä teitä kaikkia näin
yhteisesti. Olemme myös saaneet lomalla käyneit-
ten sotilaitten kautta terveisiä ja tietoja voinnistan-
ne. Vielä olemme saaneet viestejä kalliista veriuhr-
reista, joilla isänmaamme vapaus on nytkin lunas-
tettava. Kunnia sankarien muistolle! Olen parhaani
mukaan koittanut rohkaista ja lohduttaa Jumalan sa-
nalla surevia omaisia.

Työt kotona ovat tulleet suurin piirtein tehdyk-
si. Niinpä oli täällä harvinaisen hyvä sää heinäaika-
na: aurinko paistoi yhtä päätä n. 4 viikkoa. Sen vuoksi
ovatkin useimmat saaneet jo aikaa sitten heinätyön-
sä tehtyä, vaikka työvoimaa onkin vähän. Elon leik-
kuu on alkanut jokseenkin kaikkialla. Rukiista tulee
erittäin tyydyttävä sato, kevätilja on sensijaan kär-
sinyt jonkun verran kuivuudesta. Näyttää siltä, että
elotkin saadaan korjuuseen jotensakin ajoissa. Voit-
te siis tässä suhteessa olla huoletta. Teemme yhteis-
voimin edelleen parhaamme, jotta kaikki työt saa-
daan tehdyiksi.

Mielialaan täällä on luonnollisesti jonkun verran
vaikuttanut tähän mennessä annettu veriuhr. Olen
huomannut pitäjällä liikkeessäni, että monet jänni-
tyneinä odottavat tietoja omaisistaan rintamalta. On
sen vuoksi oikein, että ahkerasti kirjoitatte kotiin
kuten tähänkin asti ja että olette varovaisia kirjei-
den sisältöön nähden. Muudan varomaton sana voi
täällä aiheuttaa ikävyyksiä, joilla saattaa olla koh-
talokkaat seuraukset. Edelleenkin teen parhaani huol-
taakseni omaisianne henkisesti ja hengellisesti. Sel-
västi erittäin näin sota aikana huomaa, kuinka monet
herkällä mielellä tulevat Jumalan sanaa kuulemaan
kirkkoon ja seuroihin, joissa myös rukouksissa
muistamme rintamalla olevia pitäjän poikia.

Toivotan teille, aseveljet vielä lopuksi rauhaa Ju-
malassa Vapahtajan Jeesuksen tuntemisen osalli-
suudessa. Siellä sodan melskeissä tulkoon teille kai-
kille rakkaaksi se rauha, joka käy yli ymmärryksem-
me, mutta jonka kuitenkin Jumala antaa niille, jot-
ka tahtovat pahasta luopua ja parannetuiksi tulla.
Suuri sotasankarimme Jeesus Kristus tulkoon kalliik-
si ja rakkaaksi kaikille sotilaille, jotta uskossa Hä-

21. 8. 41

Kirkko herru Einar Peura
Oulainen

Tässä tehtävällä olen jyrystänyt ja
toivonut säilyvän. Mutta nyt on sota
tuonut sen eteeni. Komppaniarotamme kaatun-
eilen illalla ensimmäisen miehen tehtävään ja
juhannuksien tulenjohtajana tähtäessään.
Korpraali Otto Juhonp. Jylkkä Oulaisten
matkamieheksi, syntynyt hän on 6.6.1899,
vaimon nimi Hilma ja lapsia neljä.

Kennätohtorit olen prannut tähän
mahdollisimman täydellisesti, jottei tulisi
vain sekamusta. Myöskin seuraavalla,
vain olle osoitetulla kirjellä koetan selittää
hän on kohalokasta matkaansa - jos te
Teistä tuntuu sokeria, min autanade
vain olla.

Luutn. Ilmari Laasonen

Papiston vaatavana ja raskaana tehtävänä oli ottaa vastaan ensimmäisenä viestit rintamalla kaatuneiden koh-
talosta. Kuva Oulaisten kirkonarkisto.

neen voisitte tyynesti ottaa vastaan sodan kovat koetukset. Erittäin tervehdin veljiä Herrassa, jotka jo täällä ollessaan ovat käsittäneet uskon Jumalaan. Jumalan siunaus olkoon mukanaan joka askeleellanne. Mielellämme otamme edelleen vastaan kirjetervehdyksiänne. Kapteeni Salo, joka on sairaana, pyytää kauttani sanomaan kaikille terveisiä. Parhain terveisin kaikille Oulaisten rintamamiemille. Oulaisissa 14.8.1941. Einari Peura. Kirkkoherra.

*****

2.9.41

Arvoisa Kirkkoherra!

Reippaat terveiset täältä Karjalan mailta.

Parhain kiitos kirjeestänne, jonka sain jo toista viikkoa sitten. Ei ole tullut enemminkin vastatuksi kun meillä on ollut juuri muuttotouhu. On muutettu taas lähemmäksi rintamaa, olemme nyt aika likellä rintamaa siihen nähden mitä kenttäsaairaala voi ollakaan noin 5-6 kilometriä ainoastaan. Sotan pauke kuuluu aivan selvästi. Tämän kenttäsairaalan matkassa on monia Oulaisten miehiä ja lottia myös. Ja kaikki Oulaisten pojat ovat täällä lohkolla joten joka päivä tapaa tuttuja. Täällä on ollut tietona että Kirkkoherra olisi luvannut tulla tervehtimään oman seurakuntansa poikia. Sehän olisi oikeen hauska jos se voisi olla mahdollista. Kuinkahan paljon lie jo kaatunut Oulaisten poikia. Kyllä pitää taas antaa kallis hinta vapaudemme lunnaiksi vaan muuta tietähän ei meillä taaskaan ollut kun taistelujen kautta voittoon jos Jumala voiton meille näkee hyväksi antaa. Minä olen voinut täällä aivan hyvin. Toisinaan on kyllä työtä ollut aivan uuvuksiin asti. Tällä kertaa on melko hiljaista ei ole tullut paljon haavoittuneita. Liekö tyyntä myrskyn etellä. Kyllä olisi toivottavaa että sota päättyisi pian ja päästäisiin taas rauhan toihin korjaamaan ja uutesti rakentamaan entistä ehompaa Suomea. Parhaat terveiset täältä rintamalta lähettää Sallmén Vilho.

*****

Täällä tulilinjoiilla 3.9.41

Rakas seurakuntamme sielunpaimen!

Terveiset täältä kaukaa itärintamalta sinne Oulaisiin. On ilta hetki ja aika rauhainen. Rupesin piirtämään ikävissään Teille muutaman rivin. Täällä saa kahtoa kuolemaa joka hetki silmiin. Joutuu aina ajatteleen miten niiten kaikkien sielun kohta on ja miten käy oman sielun jos joutuu uhrauman henkensä Isänmaan puolesta. Kuitenkin koitan virren tekiän sanoin toivoa Mua auta Herra mä toivon vaan, vaikkei ois toivoa ollenkaan. Kyllä on poikain mieli paljon muuttunut mutta vielä kaipaa muuttumista. Oi rukoilkaa rakas sielunpaimen meidän puolestamme, ettei meidän sielumme hukkuisi vaan saisi iankaikkisen elämän. Tuntuu siltä, että jos täältä henkissä ja ehynnä pääsee kotiin, niin kyllä osaa antaa

kotille ja kotikirkolle paljon suuremman arvon kuin mitä ennen osaa antaa. Lopetan tähän ja jään otetaan kirjettä. Piirteli Kytökorpi Väinö. Osoite 9. Kpk. 5020.

*****

Täällä rintamalla 2.10.41

Kirkkoherra E. Peura Oulainen

Jumalan rauhaa toivotan Teille sekä perheellenne täältä rintamalta. Lausun myös parhaat kiitokseni kaikesta mitä olette niin meidän rintamamiesten kuin omaistemmekin hyväksi tehnyt. Olen edelleenkin koettanut kilvoitella sillä tiellä johon olen pyrkinyt ja kiitos Jumalalle, että Hän on antanut minulle voimaa ja uskon vahvistusta. Itsessäni olen heikko ja voimaton, mutta tunnen että olen saanut voimaa yllytykseltä. En voi sanoa kuvitella enkä sanoiksi voi pukea sitä iloa ja riemua mikä toisinaan täyttää mielen kun tuntee että Jeesus Kristus on meidät kurtat ihmisraukat lunastanut ja kärsimisellään sovittanut raskaat syntimme, minunkin vaivaisen ja poloisien synnit, niin että saamme olla Jumalan suuresta rakkaudesta osallisia ja kuulua Hänen omiensa joukkoon. Tämä on niin keventävä ja helpottavaa tietää, että sielun syvyydestä tahtoo nousta äänekkäänä riemunhuuto Ole kiitetty Jumala ja Vapahtaja Jeesus Kristus. Täällä taisteluiden keskellä, jossa mieliala tahtoo pyrkiä niin raskaaksi ja painostavaksi on niin tavattoman huojentavaa uskoa Kristuksen suureen lunastustyöhön. Tänäkin aamuna tuntiessani painostavaa ikävää ryhdyin laulamaan laulua "Mä Jeesuksesta laulan" niin voi kuinka keventyneeksi tuli mieli, melkein lapsellisen iloiseksi. Olen saanut Aittolalta "Vartijan ääntä" luettavakseni ja se on antanut rohkaisua ja uskoa. Myös sain vanhalta uskonkilvoittelijalta Bieta Herralta sydäntä lämmitävän kirjeen samoin Vilmingoilta. Minulle jättämäanne kirjaa olen tutkinut ja saanut siitä paljon, niin tavattoman paljon, oppia ja ojennusta sekä rohkaisua parannuksen tiellä....Sulkeuden esirukouksiinne, sillä vaikka täällä koetan ahkeroida ja rukouksissa lähestyä Jumalaa, tahtoo toisinaan epäusko voittaa ja mieli masentua. Toverien korttipelit, raa-kuudet ja karkeudet vaivaavat mieltä, mutta sittenkin - olen löytänyt mielenrauhan - levollisen ja tyytyväisen mielen Jeesuksen kaikki puhtaaksi pesevässä veressä ja Hänen kärsimisensä kautta. Kiitos olkoon Jumalalle! Toivon että muistatte minuakin. Terv. N. Peurajoki.

*****

Korsussa 18.10.41 klo 24.20

Kirkkoherra Einari Peura Oulainen

Hyvä aseveli!

Lähetän tässä terveiseni täältä etulinjasta teille sinne rakkaaseen Oulaisiin. Ensinnä saan ilokseni ilmoittaa että voimme täällä hyvin ja että Jumala on

TK-kuvia hyödynnettiin myös postikorteissa. Kuvan kortti ilmestyi Lotta Svärdjärjestön painattamana. Valokuv. Sundström.

suuressa armossaan suojellut meitä konekiväärimehiä että meistä suurin osa on tähän asti säilynyt tervennä ruumiin puolesta ja hartain toivomme olisi että jotka täällä hetkellä olemme hengissä ja tervennä että Jumala antaisi armonsa että saisimme palata myös tervennä perheittemme luo. Seisoessani tunti sitten tuolla ulkona yön pimeydessä vartiossa kahden tuhoa tuottavan aseeni kanssa tulin ajatelleeksi läpi tämän kuluneen kesän vaiheet ja ne vaiheet ovat semmoset että joka on ollut matkassamme ei voi niitä koskaan unehuttaa, sillä täällä jos missään tuntee ihmislapsi pienuutensa ja mitättömyytensä tulee huomaamaan kuinka heikko olio se on sodan materiaalin rinnalla. Sillä täällä näkee sen että vahvinkin mies joka juuri äsken oli joku olevinaan voi seuraavan sekunnin kuluttua olla muodoton möhkäle ja taas sen että heikoinkin jonka Jumala on ottanut suojelukseensa kestää sille asetetut vaatimukset. Olen monasti tullut ajatelleeksi kun on ollut ratkaiseva tilanne ja kun se on ohi että olipa kumma että vielä tuosta säily ja silloin on muistunut mieleen raamatun paikka että vaikka tuhat kaatuisi sinun oikealta ja kymmenen tuhatta vasemmalta puoleltasi niin sinuun ne eivät satu ilman minun sallimattani ja tämä ajatus mielessäni on minun ollut helppo suorittaa tehtäväni jotka minulle on uskottu. Sain vaimoltani kirjeen jossa oli terveisenne josta suuri kiitos. Pyydän myös että jos satutte näkemään perheeni jäseniä että sanotte myös heille terveiseni, vaikka kyllä kirjotan kotiini melkein joka päivä mutta sittenkin se on heistä hyvin mukava että saavat teidänkin välityksellä terveiseni sillä he elävät

suuressa jännityksessä ja myös lähetän terveiseni teidän koko perheelle. Jätän nyt Jumalan haltuun tällä kerralla tervehtien Joonas Kontio. 9. Kpk. 5095.

*****

Rintamalla 28.10.41

Kirkkoherra Einari Peura Oulainen.

Monet terveiset täältä yksiköstämme teille sinne rauhanmaille, kotitanhuville. Olemme melkein samoilla paikoilla, missä kirkkoherra kävi vieraillemassa poikiemme keskuudessa. Vahinko vain, että saatuin olemaan lomalla juuri silloin käydessänne täällä. Lohkollamme on sota hiljaista niinkuin ei sotaa olisikaan. Ja vaikka olemme tällä kertaa on hyvä täällä, kun asumme kaikki lämpöisissä korsuissa, tahtoo kotiikävää väkisininkin painaa leimansa miehiin. Omakohtaisesti ikävöin pieniä herttaisia lapsiani, mitkä olen saanut Jumalan lahjana. Vanha äitini on myös saanut kestää kovat ajat veljeni Olavin kaaduttua täällä. Mutta kun tietää Isänmaan suuren asian olevan kysymyksessä niin ymmärtäen tyytyy kaikkeen. Olisin ollut halukas saamaan tänne tiedon ajoissa, koska sankarivainajamme siirretään ja haudataan kotipitäjämmen multiin. Olisin mielelläni mukana silloin siellä. Kun tietäisin ajan, että voisi koettaa lomaa anoa. Jos kirkkoherra olisi hyvä ja ilmoittaisi siitä tänne minulla tai kotiini, että he ilmoittaisivat tänne. Niin, en muuta osaa kun toivoa, että tämä sota pian loppuisi ja pääsisimme itsekukin kotiimme viettämään rauhallista kotielämää perheemme keskuuteen. Siis hyvää vointia ja Jumalan siunausta työllemme. Monin terveisin Akseli Törmälä.

SOTAPÄIVÄKIRJOJEN KERTOMAA

Virallisten joukko-osastoissa pidettyjen sotapäiväkirjojen ohella monet sotilaat pitivät omaa henkilökohtaista päiväkirjaa, johon kirjattiin usein virallisia dokumentteja tarkemmin rintatapahtumat. Nämä henkilökohtaiset päiväkirjat antavat myös hyvän kuvan niistä tunnoista ja tuntemuksista, joista yksittäinen sotilas koki rintaman henkisesti ja fyysisesti kovissa paineissa. Seuraavat päiväkirjamerkinnot ovat peräisin kahden Oulaisista sotatantterille lähteneen miehen kynästä vuosilta 1941-1942. Veikko Tiainen KIN piti päiväkirjaa koko sotareisunsa ajalta, mutta seuraavassa rajoitetaan vain hänen kuvaukseensa jatkosodan alkutapahtumista. Natanael Aittolan sotapäiväkirja vuosilta 1941-1942 julkaistaan kokonaan.

* * * * *

Alikersantti Veikko Tiainen kertoo sotapäiväkirjassaan Os. A/24 KS:n kokoamisesta ja toiminnasta Uhtuan suunnalla kesällä 1941. Päiväkirjat käsittelevät samoja tapahtumia, joista kerrotaan samalla rintamalohkolla kansialottana toimineen opettaja Aune Köysten muistelmissa.

9.6.1941 kello oli noin 24.00, kun jokin sisässänini sanoi, että taidat joutua reserviin. Kirjoittelin silloin siskolleni Rovaniemelle, että mitä kaikki meinaa. Kello oli silloin 00.30. Sytytin tupakan ja katselin rauhallista aamua. Silloin havaitsin konstaapeli res.vääp. Puskan ajavan pyörällä meille. Arvasin asian. Sain siis kutsun ylimääräisiin kertausharjoituksiin 10.6.1941 kello 00.30. Ilmoittautumisaikaa oli 5 tuntia ilmoittautua Oulaisten S. K. talolla. Herätin kotiväen, että sain vähän varusteita kasaan. He olivat kaikki säikähtäneitä, sillä sitä joutui heti ajattelemaan kaikkein pahinta. Sain reppuni kuntoon ja kävin luovuttamassa neiti Sylvi Nuhalle osk. pensiinisäiliön avaimet, koska ne olivat jääneet taskuihini. Ihmettely oli suuri, kun näkivät minut armeijan puvussa. Vastasin minkä kerkesin ja sanoin jäähyväiset. Kävin sen jälkeen omilla asioillani, jotka oli nopeasti suoritettu. Kotiin tullessani oli kahvi jo valmista, joten join sen kotiväen kanssa. Lopetelin sitten kirjeeni johon aamutoimet menivätkin.

Ilmoittauduin res.luut. Laasoselle, joka oli määrätty kokoojaksi S.K:lla, siellä oli jo ennestään 12 miestä. Kaikki joko lääk. miehiä tai automiehiä. Res.luut. Laasonen luovutti osaston minulle, jolloin miehiä oli 14. Kello oli 7.00. Saimme aamuteetä

lotilta, joilla oli ollut myös aikainen herätys. Olimme S.K:lla kello 9.00 saakka arvaillen mitä varuten näin pieni porukka oli kutsuttu ylimääräisiin harjoituksiin. Kello 9.00 saapui luut. Hedman Oulusta. Hän oli määrätty yksikkömme kokoojaksi. Ilmoittauduin hänelle. Hän määräsi minut yksikön v.t. vääpeliksi, koska yksikön vääpeli ei ollut vielä tullut. Nyt alkoi varusteiden jako. Joka mies sai tarpeelliset varusteet ja kello 10.15 oli lääkärintarkastus, jonka suoritti sot.virkam. Lahti. Sen jälkeen oli ruokailu S.K:lla. Nyt sai miehistö lomaa 2 tuntia viädäkseen siviilivarusteet kotiinsa, sillä kaikki oli Oulaisten poikia.

Kello 02.30 saimme autot autonottolautakunnalta. Niitä oli 4 kpl, 1 linjavaunu, 2 kuorma-autoa ja 1 henkilöauto. Kuljettajien jako suoritettiin heti, entisten ajojen perusteella, ja on se osoittautunut myöhemmin oikeaksi. Tämän jälkeen seurasi hevosten otto, joita saimme 2:si. Näille määrättiin ajajat. Nyt oli haettava matkamuona. Saimme niitä 7 päivän annokset. Saimme kenttäkeittiön y. m. Sain sitten tietää, että lähtöä ei tule yöllä, joten oli hommattava yömajoitus miehistölle. Se järjestyi kansakoululle. Asetin vartion S.K:lle ja vein miehet koululle, heitä oli jo 17. Tällä välin oli tullut jo lottia sekä lääkäreitä, jotka olivat saaneet myös kutsun. Vietin yön omilla asioillani.

Seuraava päivä meni lähtöä odotellessa, jota ei kumminkaan tullut. Nyt oli miehistö majoitettava rukoushuoneelle, syytä en tiennyt. Kello 21.00 saimme käskyn olla lähtövalmiina. Nukuin kotona sen yön ja kello 12.15 (= 00.15) tuli res.vän. Junila herätteleämään, sillä lähtö oli tullut. Herätin miehet, joista 4 puuttui. Nyt alkoi kilpapyöräily, sillä puuttuvat oli haettava kotontaan. Löysin ne heti ja olimme lähtökunnossa. Asemalla oli 6 vaunua, johon lastasimme tavarat ja autot. Henkilökunnalle oli matkustajavaunu.

Kello 3.40 oli lastaus suoritettu. Odotimme junaa, joka veisi meidät sinne jonnekin. Asemalla odotus kävi jo hermoille, sillä junaa ei kuulunut ja lupaa ei ollut poistua asema-alueelta. Kantelimme vettä kenttäkeittiöön, teimme hyvän soppalapion, pilkoimme puita ja hommasimme yhtä ja toista pientä. Kävin kello 04.00 osuuskaupalla. Ajoin varastonh. Vehkalahden ylös ja otin nauvoja ja tupakkaa. Junamme saapui asemalle kello 6.30. Sen lähtöaika piti

Alikersantti Veikko Tiainen noudatti oheista toivomusta ja tallensi omat muistikuvansa jatkosodan ajalta päiväkirjoihin. Kuva Aune Köysten arkisto.

olla 6.40, mutta ei pitänyt paikkaansa. Kello 8.15 siivutti aseman saksalaisten juna ja meidät lähetettiin heti sen jälkeen. Asemalla oli isäni, tätini ja oulaistelaisia aika moni sanomassa pojillemme näkemiin ja onnea matkalle.

Lähdimme siis liikkeelle kello 8.30. Matkamme määrä ei ollut tiedossa, mutta sekin käsky oli luutn. Hedmanin taskussa, joten emme udelleet, sillä tiesimme hänen ilmoittavan sen aikanaan. Matkasamme oli jo suurin osa henkilöstöstämme. Matkamme teko oli hidasta, sillä junia kulki yhtenäin. Siivutimme edellämme lähteneen saksalaisten junan useaan kertaan heidän junansa tehdessä samoin. Pysähdyspaikoissa oli lotilla tarjoiltavana perunakeittoa ja teetä. Olomme oli siis melko rattoisaa. Oulussa olimme kello 17.40. Siellä oli sotilasjunia lähdössä sinne jonnekin. Meidät liitettiin yhden semmoisen perään. Oulussa oli monella tuttuja, joita he tapasivat asemalla. Saimme Oulusta lisää henkilöstöä. Lähtömme Oulusta tapahtui kello 19.05 kai-

*Kuvilla muistosi somistele
Kirjaimin kuvasi kirjaele*

kessa hiljaisuudessa sivuraiteilta. Matkamme jatkui, mutta nyt itää kohti. Matkallamme sattui pieniä kommelluksia muiden osastojen kanssa, joissa oli vähän humalaisia. Vaalassa piti junan odottaa sellaisia miehiä, jotka eivät halunneet mielellään jatkaa matkaa.

Saavuimme Hyrynkaalle kello 3.15. Nyt alkoi purkaushomma, joka sujui nopeasti, vaikka miehet olivat puolinukuksissa, sillä emme olleet saaneet kunnon unta 3:meen vuorokautteen. Vastassamme oli 2:si upseeria, jotka ohjasivat meidät uuteen olinpaikkaamme. Olinpaikkamme oli Hyrynsalmen kansakoulu. Tehtävänäimme oli perustaa kenttäsaaraala N:o 24 A. osasto. Naapureita oli meillä lääkäreitä komppania, joka oli majoitettu viereiseen kansakouluun. Ensimmäisenä tehtävänäimme oli majoittaa henkilökunta heti uuteen paikkaan, sillä muita määräyksiä emme olleet saaneet.

Olimme siis Hyrynsalmen kansakoululla 13.6.-41 kello 3.40. Upseerit suorittivat huoneen jaon. Upsee-

rit saivat huoneen koulun yläkerrasta. Majurille varattiin samoin huone, mutta hän ei ollut vielä saapunut. Hoitajat ja lotat majoitettiin myös yläkertaan. Aliups. saivat myös huoneen yläkerrasta. Miehistö majoitettiin alakertaan, samoin alakertaan tuli keittiö ja ruokasali. Nukkumaan pääsimme vasta kello 5.40. Sitä ennen oli kannettava upseereille ja lotille sängyt toisesta koulusta. Uni maistui jokaiselle hyvin. Aamulla oli tee jo kello 10.00 ja työt alkoivat kello 11.00 aamiaisen jälkeen. Se päivä meni siivotessa ja järjestellessä.

14.6.-41 alkoi päivä kello 6.30. Kello 10.00 lähti sot.virk. Lahti, allekirjoittanut sekä 3 miestä tiedustelemaan huoltoelimiä, siis elintarvikevarastoja, autokorjaamoja, bensiini- ja hiilitäydennysp., kansliatarvepaikkaa, komennustoimistoa ja y.m. Aikaamme meni siellä melko pitkästi. Asetin vartion yöksi 2 tunnin vaihtovuoroilla. Kello 19.40 tulivat res.kers. Jokela, res.alik. Pirttikoski, lääk.lotta Ranta, Kallio, Heikkilä, Karavirta, Kantola ja Köyste. He olivat lähteneet Oulaisista aamupäivällä.

15.6.-41 eli sunnuntaina harjoittelimme kalastusta, nautimme lepoa ja otimme auringoa.

16.6.-41 Tänä päivänä oli tehtävänäme hommata patjat kaikille, samoin huovat. Saimme ne prikatin varusvarastolta. Puhdistelimme käymälät ja pihan sekä huoneet pestiin ylhäältä alas saakka.

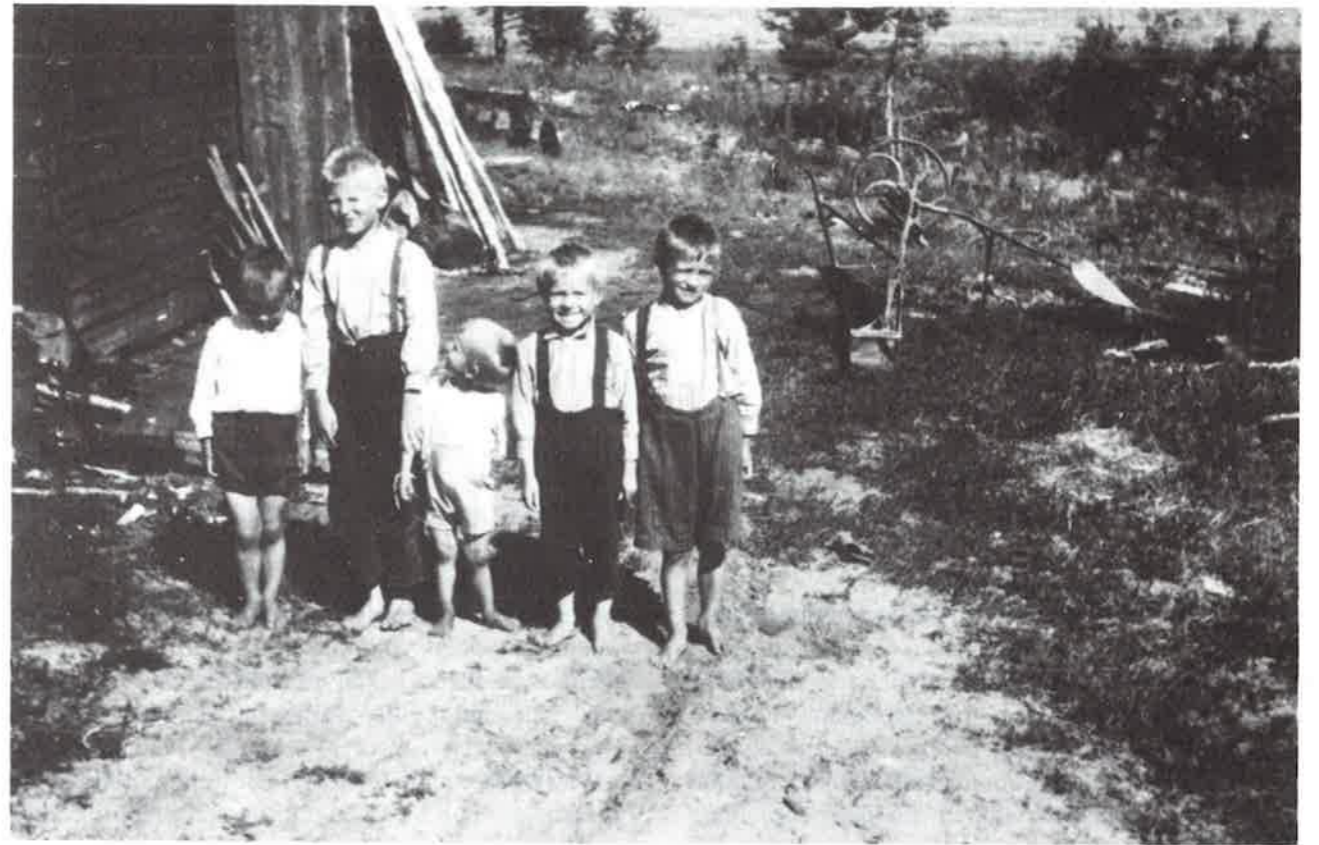
17.6.-41 Kenttäsairaalan varusteet olivat tulleet asemalle ja alkoi niiden purkaus. Niitä oli 4 auto-kuormaa. Ne purettiin ruokasaliin. Kaikki sängyt tarkasteltiin ja rikkonaiset korjattiin. (Nyt oli väpeelimme ja astunut virkaansa, joten olin vapautunut siitä tehtävästä.) Keittelimme illalla kahvia, jota oli lotilla vielä siviilistä tuotua. Toisilla oli kaikki kortit mukana, joten saimme tuoretta pullaa. Maitoa saimme eilisestä lähtien varikolta.

19.6.-41 Kävin rouva Kannisen kanssa ostoksilla kylällä, saimme korteilla kahvia ja y.m. Ostin 4:jä uistinsiimaa tarpeineen. Laitoimme onget kuntoon ja illalla oli kalastusta. Saimme 20:tä pikku kalaa, särkiä ja salakoita. Päivällä 12.40 sai lotta Heinonen (muuten eversti Heinosen rouva Terijoelta, oikein hauska rouva) komennuksen Ouluun. Juna lähti 13.40. Kaikki lotat ja tohtori Lahti olivat asemalla häntä saattamassa.

20.6.-41 Kävin res.alik. Pirttikosken kanssa hake-massa muonaa. Tapasimme Oulaisten poikia, jotka oli kutsuttu reserviin. (Muuten yleinen liikekannallepano oli määrätty 18.6.-41, joten miehiä alkoi tulla lännestä itää kohti.) Kuulimme pojilta kuulumisia ja saimme terveisiä. Tapasimme luut. Hedmanin tiellä ja hän antoi käskyn heti palata yksikköömme, sillä lähtömme oli tullut jatkaa matkaa edelleen. Päämäärää emme tiennet, mutta matkamme tuli jatkaa Suomussalmelle päin. Nyt heti ruokailun

jälkeen alkoi pakkaus. Autot lastattiin tavaroilla, jotka eivät kaikki sopineet. Osa henkilöistä jäi valvo-maan siivousta. Ensimmäisissä autoissa lähti upseerit, 3:me hoitajatarta ja keittiölotat sekä osa miehistä. Tohtori Arppe, osa lotista, allekirjoittanut ja 5 miestä jäi suorittamaan sänkyjen siirtoa ja siivousta. Keitimme välillä kahvia, jota joimme pullan kanssa. Siis jäähyväiskahvit. Autot saapuivat kello 15.45. Saimme tietää uuden olinpaikan, joka tulisi olemaan lähellä Suomussalmen kirkonkylää. Lähdin kuorma-auton kanssa mukana alik. Pirttikoski ja autonkuljettaja Pirttijärvi sekä neiti Ranta hakemaan matkamuonaa. Otimme 3 p:än muonan. Palasimme vasta kello 17.40 hakumatkalta. Toiset autot olivat jo lähtövalmiina. Kuorma-auto, jota ohjasi res.stm Savukoski, oli jo lähtenyt. Lastasimme loput tavarat ja söimme voileipäpalaset sekä nousimme autoihin. Linja-autossa oli 5 henkilöä, loput olivat kuorma-autossa tohtori Arppe päällikkönämme. Lähtömme tapahtui kello 20.50. Matkamme jatkui hiljaista vauhtia sillä maasto oli mäkiä ja joukko-osastoja kulki tien täydeltä. Lotat pitivät laulua yllä suurimman osan ajasta piristääkseen marssivia yksiköitä. Kyllä poikien kasvot kirkastuivat nähdessään toistakymmentä lottaa heille vilkuttelemassa sivuuttaessamme heidät. Lotalla on ihmeellinen vaikutus sotilaiseen, joka ei ole nähnyt kauniimpaa sukupuolta useaan päivään. Saavuimme perille kello 22.15. Tiemme erosi vasemmalle noin 10 km ennen Suomussalmen k.kylää. Majoitusp. oli vastapäätä Ämmänkoskea olevalla harjanteella. Täällä oli parakkeja kymmentään, suuria ja pieniä. Saimme heti tultuamme teetä ja voileipiä, sillä keittoa ei oltu keritty valmistaa, koska hevosajon. tulivat ajam. ollen perillä noin 1/2 tuntia ennen meitä. K.S:än käytettäväksi oli asetettu 4 parakkia. Kuormat jäivät autoihin, joille asetettiin vartio. Nukuimme yömmä tyhjässä miehistöparakissa, lotat ja upseerit mikä missäkin.

21.6.-41 Nyt alkoi parakkien järjestely ja puhdistaminen. Parakkiin N:o 20 perustettiin poliklinikaosasto, siinä oli muuten ollut varuskunnan sairaalan vastaanotto ennen meitä, joten saimme sen täysineen. Sairaala luovutettiin potilaineen meidän huostaan. Potilaita oli 24. Tohtori Arppe suoritti ensimmäisen vastaanoton apul. poliklin.osaston hoitajat ja allekirjoittanut. Potilaita kävi 8. Seuraavaan parakkiin N:o 24 tuli miehistö ja upseerit. Parakki 26 tuli varastohuoneeksi. Parakkiin 25 majoitettiin lotat ja hoitajat. Kello 12.40 lähti tohtori Lahti linjavaunulla Hyrynsalmelle hakemaan postia ja laittamaan autoon parin. Hän saapui kello 20.10 toi kirjeitä ja pakettia. Varsinaista postiosoitetta emme olleet saaneet, joten osoitimme postin Hyrynsalmelle, josta se haettiin. Päivällä saapui yksikköme päällikkö majuri Laukola. Os. B/AK 24 oli jo lähtenyt

Vuokkiniemellä suomalaissotilaat tapasivat kesällä 1941 seudun siviiliväestöä. Kuva Aune Köysten arkisto.

liikkeelle Oulaisista ja saapunut Suomussalmelle lähelle lossia. Se palautettiin Hyrynsalmelle meidän entisiin olinpaikkoihin. Sen päällikkö kapt. Martinoli.

22.6.-41 Oli sunnuntai. Majuri oli edellisenä iltana tutustunut yksikkönsä pitämällä heille puheen ja kyselemällä jokaisen tehtävän. Selostaen myös tehtäväämme. Antaen neuvoja ja määräyksiä. Kiel-täen ketään poistumasta parakkialueelta ilman lupaa. Tähän saakka olimme olleet omassa muonituk-sessa. Nyt tuli muutos. Ruokamme oli ollut tähän saakka hyvää, saimme maitoa y.m. Nyt oli ruoka-varastomme luovutettava sairaalalle ja upseerit ruokailivat tästä lähtien ups. kerholla, lotat sekä väpe-limme aliups. kerholla, miehistö patalj. ruokalassa. Siellä ruoka oli heti erilaista. Aamulla saimme teetä ja voileipiä sekä palan juustoa. Aamiaiseksi vettä, leipää eli faneria ja puuroa. Päivälliseksi soppa tai puuro ja leipää sekä joka toinen päivä markariini-nappi. (Kaduumme kauppojamme.) Sotilaiden vas-taanoton suoritti tohtori Lahti ja Unonius ja tohtori Laukola oli seuraamassa. Tohtori Arppe oli sairaalassa. Sotilaita oli 30:tä: toisilla yskää, hammassär-kyä, ajoksia, silmävaivoja y.m. Veitsi heilui ja mätä lähti. Toiminta oli vielä hidasta näin alussa. Vas-taanotto kesti 12.00 saakka.

Iltapäivällä saimme parakin lisää joten taas alkoi muuttaminen. Kapt. Unonius suoritti korvan ompe-luksen. Sotamies oli lyönyt kirveellä korvaansa, joka oli melkein irti. Olin yksin apuna. Ommeltiin 3 tikkiä. Me otimme siis vastaan kaikkien yksikköjen potilaita, sellaisia, joita ei yksikköjen lääkärit voi-neet hoitaa tai leikata. Muutimme parakkijärjestystä niin, että sairaala tuli parakkiin N:o 19, Leikkaus-osasto N:o 20, Poliklinikka os. N:o 22 sekä hoitaji-en asunto, upseerit N:o 21, kirjurit ja lääk. lotat, miehistö ja aliups. N:o 22, Varastohuone N:o 23. Muutto kesti sen päivää illalle. Kello 20.00 piti kaikki olla valmista. Saimme B. osastolta farmasettin, joka hoitaa lääkevarastoamme. Hän on neiti Väänä-nen Oulusta. Tänne oli saapunut Oulusta soittokun-ta, joka illoin antoi musiikin pauhata sotilaskodissa. Miestä oli kuuntelemassa kuin itikkaa.

Nyt tiesimme, että tosi oli edessä. Kaikenlaisia yksiköitä oli ympärillämme. Edellisenä iltana oli radiosta kuulunut jo epäilyttäviä tietoja. 22.6.-41 aamulla oli Saksan ilmavoimien komentaja marsalkka Göring pitänyt puheen, jossa viitattiin sotatomiini Venäjää vastaan. Päivä uutisissa kuulimme Hitlerin puheen, jossa seikkaperäisesti selostettiin ryssän hommia ja tekoja. Samalla Saksa oli julistanut katkassensa välinsä Venäjän kanssa ilmoit-

taen olevansa sodassa Venäjää vastaan. Venäjä oli loukannut Saksan rajaa lentämällä useaan otteeseen Saksan alueilla. Kello 5.30 olivat Saksan joukot ylittäneet Venäjän rajan yhtäaikaaisesti Romanian joukkojen kanssa. Samoin Italia oli julistanut sodan Venäjälle. Ryssä oli pommittanut suomalaisia laivoja Turun saaristossa rikkoen siis meidän välillämme olevaa sopimusta. Vihollisuudet olivat siis alkaneet. Tulos on Luojan kädessä. Lähetimme 10 potilasta B. osastolle.

23.6.-41 Eilissä iltauutisissa oli jo saatu tietoja Saksan-Venäjän välillä käydyistä taisteluista. En mainitse niistä enempää. Hallituksemme oli antanut tiedon kansalle. Tänään aamulla alkoi miehiä tulla vastaanotolle runsaasti. Vastaanotolla olivat seuraavat tohtorit majuri Laukola, kapt. Unonius, sot.virk. Lahti, luut. Hedman ja vänr. Arppe. Kävi huiske sellainen, jollaista harvoin näkee. Potilaat valitti vaivojaan, tohtorit koputti ja kuunteli, määräsivät lääkkeitä, aukovat ajoksia ja paiseita, puhdistivat haavoja, hoitivat silmäpotilaita ja hammaspotilaita (hammasp. hoiti luut. Hedman). Tohtori Laukolalla oli apuna neiti Terola. Tohtori Lahdella neiti Siitonen, tohtori Unoniuksella allekirjoittanut. Kirjurit olivat töissään vieden potilaita kirjoihin.

Yksik. vääpeli hoiti tehtäviään. Tohtori Hedman paikkaili ja nyhti hampaita, puhelin soi ja lääk. au. huutelivat potilaitaan sisään. Kaikki tämä yhdessä huoneessa. Huminan jo arvannee millainen se oli. Sotilaita kävi yli 50:tä. Vastaanotto loppui kello 11.30 (aika nopiasti läpi).

Saimme päivällä tietää, että osastomme jakautuu kahtia. Kumpikin tulee muuttamaan lähemmäksi itärajaa. Jakoa en tiedä vielä. Kävin iltapäivällä käyttämässä sterilisaattoria, tislaukoneetta, laitoin Petromax-lamput kuntoon. Kello 13.40 lähdimme sot.virk. Lahti, res.vänr. Arppe, res.alik. Pirttikoski, res.korpr. Saikkala ja allekirjoittanut tarkkuuttamaan saamiamme italialaisia kivääreitä: Kivääri ei vedä vertoja Pystykorvalle. Tulos tyydyttävä. Kävin ruokailussa kello 18.00. Ruoka vanhan listan mukaan, juhannusaaton vuoksi heikko.

Kello 19.15 Käytin ja opetin res.korpr. Rintalalle tislaukoneen ja sterilisaattorin käyttämistä. Täytyy opettaa sijainen, sillä itse en kerkiä. Keitin pojille priimuksella teetä ja kahvia. Sain Savukoskelta kahvia, että sain keittää itselleni myös. Join sen nautinnolla. Tietysti mustaa. Ollessani kahvilla huusi neiti Terola minua. Oli kiire. Oli tullut potilas, jolla oli peukalo poikki. Lyönyt kirveellä. Sytytin Petro-

max-lampun ja priikeittimen. Vein potilaan kirjoihin. Pesin käteni. Avasin siteet neidin keittäessä instrumentteja. Tohtorit tulivat kello 22.15. Heitä oli 5:si, 2:si muun yksikön lääkäriä, Majuri Laukola kävi töihin toisten katsellessa päältä. Veri pulppusi ja luu lohkeili, liha leikkautui, mutta sormesta tuli hyvä. Kello 23.00 oli työ tehty ja poika lähti tyytyväisenä palaamaan komppaniaan, johon matkaa oli kuulemma 12 km:ä. Sen jälkeen seurasi siivous ja instrumenttien sterilisoiminen. Sen suoritti neiti Terola.

24.6.-41 Juhannuspäivä. Nukuin kello 8.00. Toiset tulevat jo aamuteeltä, joka on tuntia myöhemmään. Valvoin illalla myöhään. Kello oli 4.00, kun kävin nukkumaan. Kirjoittelin kirjeitä kotipuoleen. Saimme eilen kenttäpostiosoitteen. Se on: Suomussalmi 8106. Heti aamulla piti mennä vastaanotolle, siellä oli jo poikia vartomassa. Pesin kasvoni ja suuni poliklinikalla. Mittasin lämmön ja avasin siteitä ennen tohtoreiden tuloa, merkkasin potilaat poliklinikakirjaan. Tohtorit tulivat vasta kello 9.30. Vastaanotolla oli majuri Laukola, res.kapt. Unonius, res.luut. Hedman ja sot.virk. Lahti. Työ kävi nopeasti. 2:si poikaa joutui sairaalaan. Suoritettiin 4:jä nenäpunkseerausta, 2:si verikoetta, 4 virtsakoetta y.m.

Kävin aamiaisella kello 11.00. Heti ruokailun jälkeen tuli määräys, että Os A/24 KS siirtyy uuteen olinpaikkaan. Alkoi tavaroiden ja instrumenttien pakkaus. Työ piti olla kello 16.00 valmista. Vaihdomme teltat uusiin, vähän lujempiin ja puhtaampiin. Työ oli jo kello 15.30 valmista. Kello 16.10 oli ruokailu. Ruoka huonoa ruisjauhoppuroa ja leipää. Keitin itselleni pakilla kahvia ja söin säilykelihaa, faneria ja ryyppäsin mustaa kahvia päälle ilman sokeria. Se maistui hyvältä. Pelasin pöytäbiljardia, sain tuloksen 535.

Kello 18.11. sain käskyn majurin puheille. Hän sanoi yksikköme lähtevän kello 20.30. Majoitus telttoihin, paitsi sairaala ja vastaanottoleikkausosastot tulevat huoneeseen parakkiin. Matka 38 km:ä. Lähtöemme tapahtui kello 20.15. Kaikki 4 autoa oli raskaasti kuormitettu. Lotat oli majoitettu linja-autoon, osa miehistä ja 3 lottaa toiseen kuorma-autoon. Olin itse ja stm. Rahkola olimme toisessa kuorma-autossa. Upseerit ja ylihoitajat olivat henkilöautossa. Kaikki tavarat eivät sopineet autoihin, joten kompp. vääpeli viiden miehen kanssa jäi vartiioon siksi aikaa, kunnes autot palasivat uudelleen.

Matkamme teko kävi itää kohti. Linja-auto määrättiin kulkemaan lossin kautta. Sen kuorma oli siksi suuri ja painava ja kiertotie oli huono. Toiset autot kiersivät sillan kautta, joka teki 10 km mutkan. Lossilla oli pitkä jono autoja odottamassa vuoroaan. Matkamme jatkui kohti itää. Kuljimme ohi talven 1939-40 taistelupaikkojen. Tien laidat olivat täynnä

ryssän korsuja ja hevosajopelejä. Ilma kylmeni ja auton lavalla oleminen kesäpuserossa ei ollut hauskaa. Käännyimme Raatteentielle ja matkasimme edelleen. Nyt alkoi olla suomalaisia sotilaita maantien laidassa vartiassa, sillä tien kahta puolta oli ammuksia isot varastot. Kello 10.10 (= 22.10) olimme perillä. Paikkamme oli määrätty rajavyöhykkeelle noin 7 km itärajasta. Paikannimi oli Likhoharju. Täällä oli yksi komppania varusväkeä, jotka olivat vartiotehtävissä. Edessämme ei ollut kuin rajavartiosto. Olimme siis kolmas yksikkö etulinjalla.

Meille varattu 2 parakkia olivat hieman likaiset. Lottien ensimmäinen työ oli niiden peseminen. Toiseen sijoitettiin Poliklinikka Os. ja Leikkaus Os. Toisesta tulee sairaala. Purimme kuormat ja autot lähtivät hakemaan loppuja tavaroita Suomussalmelta. Heti teimme työn jaon. Osa miehiä lähti laittamaan tietä ajokuntoon. Osa pystytti telttoja, sillä majoitus oli määrätty telttoihin. Laitoin Petromax-lamput kuntoon. Naapuriyksikön pojat auttoivat parakkien siivouksessa ja telttojen pystyttämässä. Tämä oli Juhannusta.

25.6.-41 kello 03.00 oli teltat valmiina ja patjatissä, parakit puhtaana, joten saimme levähtää. Olimme juoneet tunti sitten teetä. Nyt majuri Laukola ilmoitti, että lottakanttiinissa saa kahvia. Menimme kaikki sinne kahville. Kahvi (tai korvike) oli hyvää, sillä saimme juoda sen kerman keralla. Kello 3.20 saivat lotat mennä saunaan, jonka ystävälliset rajasotilaat olivat lämmittäneet. Se oli korsusauna. Kävin ennen lottia peseytymässä ja löyly maistui suloiselle. Jatkamme tavaroiden purkausta koko aamuyön. Kello 5.15 tulivat autot uudelta reissulta. Linjavaunun oli mentävä Hyrynsalmelle korjattavaksi. Oli muutettava bensiinillä käyväksi. Tohtori Lahti meni mukaan. Nukuin kello 4.30-10.45. Tällä ajalla oli ylitemme lentänyt kone, jota ei tiedetty, mitkä kansallisuusmerkit sillä olivat. Kello 12.30 oli määrätty töiden jatkaminen. Aamiainen oli kello 11.00. En voinut syödä, sillä olin vähän sairas rotokuksen jälkeen, joka oli 23 päivää. Minulla oli lämpöä, päätä särki ja vatsa oli epäkunnossa. Kello 14.00 lensi koneita ylitemme länttä kohti.

Kello 18.00 oli kiväritarkastus ja koeammuunta, sillä miehet eivät olleet kokeilleet italialaista kivääriä. Tulokset olivat heikot, koska ei ollut ampumarataa ja ammunta piti suorittaa pellolla 100 mt matkalta. Kello 21.45 kuuntelimme uutisia, joissa ilmoitettiin ryssän pommittaneen Suomen kaupunkeja 23 konetta menettäen. Tein itselleni hyttysverkon, sillä täällä on itikoita lujasti, kasvoni ovat niiden puremia täynnä. Nukuimme teltassa, joka on hyvin naamioitu. Miehet kuorsaavat ympärilläni. Kello on 24.00. Kirjoitus on huonoa, sillä kirjoitan pitkäläni.

Kenttäsairaala muuttopuhissa Ponkalahdella kesällä 1941. Kuva Aune Köysten arkisto.

26.6.-41 Herätys kello 6.00. Aamutee kello 7.00 ja töihin. Potilaita oli kello 8.00 jo vastaanotolla. Yön aikana oli tullut yksiköitä, jotka olivat majoittuneet vastapäätä maantien toiselle puolelle. Matkaa rajalle 7 km. Potilaiden käsittely kesti kello 10.00, sillä tohtorit tulivat töihin kello 9.00. Sain kotoani paketin, jossa oli kahvia, sokeria, pullaa, voita ja ruispyöriä. Se oli tervetullut, sillä täällä ei saa juomavettä oikein mistään. Aamiaisen jälkeen kävin jauhamassa kahvit lottakanttiinilla, joka on noin 200 mt päässä tästä etelään. Me saimme vieraita. Oulaisten poikia, jotka olivat Pst. 16:ta kävi täällä luut Helpinen, Immonen ja luut. Huotari sekä Olli Kostet ja Pentti Soukka. Kaikki saivat kahvin pullan kera.

Panimme saunan lämpiämään kello 14.30. Pojat vetävät vettä paraillaan. Ville Mylly keittää kahvia itselleen priimuksella. Upseerit ja lotat juovat samoin mustaa kahvia tuolla metsikössä. Itikat syövät ja maailma vihaa. Kävimme saunassa kello 18.00. Kävin pyykinpesussa Karvikkeen kanssa. Hän pesi upseerien pyykkiä. Minun puseroni pesi neiti Köyste. Panin itse puseron likoon ja saippuoin sen. Neiti Terola silitti sen. Kuuntelimme tasavallan presintin Risto Rydin puhetta. Nyt kuulumme ryssän todelliset aiheet ja vaatimukset, jotka se oli esittänyt rauhanteon yhteydessä 1939-40 ja sen jälkeen. Kello 22.30 kulki saksalainen tankkiosasto rajaa kohti 6 tankkia, 5 moottoripyörämiestä ja ups.auto. Keitimme kahvia 23.00 teltassa ja kirjoittelin kirjeitä: os. on nyt Kpk 9. 5156. Vielä kello 24.00 juttelimme Marokon kauhusta ja joimme kahvia. Kello 2.00-4.00 välillä kulki joukko-osastoja ja saksalaisia panssariosastoja.

27.6.-41 Kello 8.00 oli vastaanotolla 4 potilasta m.m. luut. Huotari. Hommasimme naamiomis- ja siivoustöissä. Kello 13.00 saimme ensimmäisen saksalaisen potilaan hiertymä jalassa. Näillä yksiköillä oli päävallan kuva kauluslaatassa. Nuoria 18-20 vuotiaita poikia. Suuria terveitä miehiä. Päivällä piti meidän käydä tarkastaan kenraali, mutta ei näkynyt, ajoivat ohi. Lähetimme yhden potilaan B.osastolle henkilöautolla. Tein iltapäivän toimistotöitä. Kello 17.00 oli päivällinen. Hernekeittoa, voita ja faneria. Kirjoitan tätä uuden ruokailupöydän ääressä, jonka päivällä teimme. Naamioidimme sen koivulla. Saimme oikean juhannustunnelman. Jatkan teltassa kello 11.20. Kävin kello 18. katsomassa saksalaisia panssariosastoja, jotka ovat tässä lähellä. Niitä on yli 30 tankkia ja panssariautoja. Samoin kävi täällä Suomussalmen lotta-auto, tarjosivat koko illan autosta korviketta ja mehua pullan kanssa. Tarjoilu kesti 18.00-23.30. Lottia oli 4 ja 2 sotilasta, samoin oli Oulun varuskunnan soittokunta, joka piti musiikkia yllä. Saksalaiset olivat kunniavieraina musiikkia

kuuntelemassa. Keitimme vielä kello 23.30 kahvit teltassa, se oli hyvää. Sain lotilta ostettua rinkiä 4:75 kpl.

28.6.-41 Aamu oli kaunis. Aurinko paistoi lämpimästi. Heräsin kello 8.00. Piti kiirettä, että kerkesin pestä kasvoni ja juoda aamutee sekä mitata potilaita lämpö. Hyvin kerkesin. Tohtori Unonius otti potilaat vastaan. Saksalaisia potilaita kävi 3. Valittivat tippuria. Ruokailun jälkeen lähti toht. Lahti ja kuorma-auto (Savukoski) hakemaan muonaa ja postia Taivalkankaalta. Päivällä kävi saksal. yliluutn. kuuntelemassa uutisia, jolloin lotat tarjoilivat kahvia. Rokotimme päivällä kello 14.00 lähtien tohtori Granberg, tohtori Unoniu ja neiti Siitonen sekä allekirjoittanut noin 650 miestä. Illalla kello 18.00 lähtivät toiset vielä etuvartioasemiin rokottamaan miehiä. Rokotus oli lavantautia vastaan. Illalla kello 20.45 saapui Mikkola tuoden B.osaston hoitajia ja apteekkarin. Laitoimme auton radioon antennin ja kuuntelimme lauantai-illan musiikkia. Samoin kuuntelimme uutiset. Automme saapui ajosta vasta kello 24.00. Olimme kaikki valveilla varrtoen postia, jota ei tullut. Pettymys monelle. Keitimme sakin kahvit ja porisimme sota-asioista.

29.6.-41 Kello 8.00 oli herätys. Olen vielä unenpöpperössä tätä kirjoittaessani, mutta saamme luultavasti kahvia, mustana ja ilman pullaa. Arvasin oikein kahvia, faneria ja juustoa. Päivä on rauhallinen ja oikein lämmin. Potilaita kävi 14 miestä, joista saksalaisia 4. Aamiaisen jälkeen naamioidimme vieraita parakkeja ja lottien teltat. Meidän tehtävämme näkyy olevan kaikkien mökkien ja pömpelien naamiominen. Miehet eivät näy tykkäävän siitä. Kuuntelimme uutisia, joissa Saksa ilmoitti saavutuksistaan. Ne olivat valtavat. Ryssä oli käynyt yön aikana tervehtimässä kaupunkejamme pudottamalla pommeja. Ryssä oli myös sytyttänyt Enson tehtaata tuleen. Sotamarsalkka Mannerheim antoi yöllä päivä- ja yöhyökkäyskäsynsä. Saksalaiset sotilaat ja aliupseerit ovat käyneet meillä vierailulla. Saimme kahvia kello 14.30 jossa oli koko KS 24-jän henkilökunta upseerit ja heidän vieraansa eri pöydässä ja pojat ja lotat eri pöydässä. Meidän pöytäkunta piti laulua yllä. Lauloimme marssi- ja kansanlauluja. Vitsiä puhuttiin lujasti. Tunnelma oli kotoinen ja rattoisa. Kello 18.00 laitoimme toht. Lahden käsystä kaminan lottien telttaan ja muutimme miehistöteltan edemmäksi, koska se oli liian lähellä toisia telttoja. Olen hoitanut stm Kostetia, joka on sairaana teltassa. Kello 22.30 saapui Suomussalmen lotta-auto, joka möi tupakkaa ja mehua rinkiä kera. Miestä kertyi lujasti ympärille. Touhua kesti 12.45 (= 0.45) saakka, jolloin auto lähti paluumatkalle. Sain ostettua 23 rinkiä, joista riittää pitkäksi aikaa. Keitin teetä teltassa ja lueskelin salapoliisiro-

"Tie huononi sellaiseksi, että Suomessa ei ole karjapolutkaan niin huonossa kunnossa", totesi Veikko Tiainen Venäjän puolen teistä, joista monet jouduttiin käytännössä rakentamaan uudelleen suomalaisvoimin. Kuva Olga Kallion arkisto.

maania. Kävin nukkumaan kello 2.30.

30.6.-41 Kuukauden viimeinen päivä. Maanantai. Saa nähdä, milloin ryminä alkaa. Uutisissa ei uutta. Vastaanotolla vähän miehiä. Pojat lepäilivät tuolla kankaalla yläpuoli paljaana ja kirjoittelivat kotiin. Aamiainen on aivan heti. Itsekkin olen puolialasti. Käymme välillä katsomassa ohi marssivia miehiä ja osastoja. Niitä on kulkenut yhtenä. Jalkaväkeä, jääkäreitä, kenttätykistöä, raskasta tykistöä, kk. komppanioita ja kranatinheitteitä. Tämä kulku on jatkunut toista vuorokautta yhtäjaksoisena jonona. Välillä kulki saksalaisia muodostelmia ja kolonoita. Kello 20.30 saimme teetä. Kello 21.45 kuulumme uutiset. Tunnelma oli sellainen, että taitaa yöllä paukahtaa. Join vettä ja otin pulveria (Codeinia), sillä yskä on luja, en tiedä mistä olen saanut. Lope-tan sillä tuli käsky majurin puheille kello 23.15. Oli laitettava lamput kuntoon. Pääsin nukkumaan 24.00.

1.7.-41 Kello 3.00 tuli herätys. Menin Majurin puheille ja hän ilmoitti, että on oltava valmiina, sillä alkamishetki on lähellä. Herätin 2:si sairaankantajaa ja päivystäjä herätti keittäjät. Kello 4.25 ylitti olinpaikkamme 11 saksalaista syöksypommittajaa.

Tasan 4.30 alkoi pommitus sekä tykistötuli. Noin tunnin ajan kesti tykistökeskitystä ja heti sen jälkeen ylitti panssari- ja jalkaväkiosastot rajaviivan. Meillä oli kaikki rauhallista, ei kuulunut edes ammuntaa. Olimme kaikki valmiina toimintaa. Huhuina kuuluu, että vastarintaa ei ole nimeksikään, että joukkomme on edenneet suunnitelman mukaisesti. Kello 12.05 tuli määräys, että sairaauto lähetettävä hakemaan potilaita matkaa 14 km Venäjän puolelle. Sinne lähti toht. Lahti, kulj. Mylly sekä Saukko, sairaank. Kytökörpi ja Kurki. Kävin uimassa kello 14.00, koska auto ei ollut vielä palannut. B.osastolta tuli auto. Sen mukana talousups. sekä Törmälä ja Torkkola ja autonkuljettajat. Saimme päivärahat ja JSP teltan, joka heti pystytettiin osastomme jakautuen kahtia, toinen puoli jää tänne, toinen puoli ylittää rajan. Jakoa en tiedä. Pakkaamme tavaroita lähteille. Kello 16.05 saapui ensimmäiset potilaat. Toiselta kuula lävistänyt käden kyynärvarren kohdalta. Asetettiin kipsiside. Toiselta iso varvas pois. Ruokailuun ja kello 17.30 saapui 2si potilasta kummallakin käsi särkynyt. Nuoria poikia. Potilaat lähetettiin B:osastolle kello 19.30. Kello 20.15 tuli

määräys, että etuvaljakko Laukola KS 24:stä tuli läheteä Latvalahteen. Sinne määrättiin lähtemään majuri Laukola, res.luut. Hedman, hoit. Kurikka, hoit. Jaakkola sekä allekirjoittanut. Pakkasimme heti reppumme side ja lääketarpeilla sekä verta ja valovälineet, että pystyy suorittamaan leikkaukset. Saimme lääk. komp. henkilöauton, joka lähti meitä vieämään. (Neiti Jaakkola lähti aikaisemmin pyörällä) Ajoimme 6 km rajaa kohti, jossa oli rajav. kasarmit. Otimme sieltä kasarin keittämistä varten. Jatkoimme matkaa ja noin 20.45 sivuutimme rajaviivan. Nyt alkoi kolonien sivuutus. Meillä oli etuajo-oikeus, mutta sekään ei aina auttanut, sillä tiellä oli 3-4 autoa tai hevosta rinnakkain menossa. Pääsemme noin 1 km rajasta menemään, mutta sitten loppui automatka. Tie huononi sellaiseksi, että Suomessa ei ole karjapolutkaan niin huonossa kunnossa. Tie kulki kaikki suopaikat joihin piti olla myötäänsä panemassa puita, että ei se vajottaisi. Koetimme saada ratsuja käytettäväksemme, mutta emme saaneet. Oli siis pakko ruveta kävelemään. Matkaa oli 22 km. Matkanteko alkoi. Tien kehnoutta ei voi kuvata. Tiet piti suorastaan tehdä alusta alkaen. Kävelimme reput selässä petrooli- ym. astioita käsissä. Se oli hikiä hommaa ja meillä oli kiire. Teiden varsille oli hevos-, auto- ja tankkikolonat, varttuen tien kuntuomista. Työkomppaniat tekivät ja korjasivat kulkemaamme tietä. Olimme kulkeneet noin 2 km, kun majuri Laukola sai viestik. 5 miestä kantamaan meidän reppuja. Nyt jatkui matka puikkelehtimalla hevosten ja autojen välistä, joita oli tie täynnänsä. Noin 5 km ennen Latvalahtea saimme autokyydin, sillä tie vähän parani. Kello 0.30 olimme perillä. Olimme viipyneet matkalla 4,30 tuntia.

2.7.-41 Täällä Latvalahdella oli siis ollut ensimmäiset taistelut. Paikka oli kaunista seutua, mutta erittäin edullinen puolustajalle. Taistelu oli ollut lyhyt, mutta tulinen. Käytettiin käsikranaattia. Tapiot 11 kaatunutta ja 26 haavoitt. Vihollinen menetti 30 miestä kaatun. Täällä näimme ensimmäisen karjalaiset asujat. Osa oli paennut metsiin. Nyt alkoi työmme laittimme tavaramme pöydälle (rakennus johon majoituttiin oli vanha sairaala ja samalla synnytyslaitos. Muuten koko kylässä ei ollut kuin 10 taloa, kaikki kolhoosiin kuuluvia) ja 2:ta pikkupöydästä tehtiin leikkauspöytä. Ei ollut aikaa tuumia eikä katella oli ryhdyttävä heti töihin. Suoritettiin verensiirto kahdelle potilaalle. Suoritus kesti 4 tuntia. Toisella potilaalla oli valtimo kädestä poikki. Toisella oli luoti läpäissyt maksan keuhkon ja repinyt muitakin elimiä. Sitten suoritettiin vatsaleikk. Poistettiin sirpale. Nyt lähti luut. Hedman takaisin Likoharjulle hommaamaan koko KS 24. Latvalahdelle. Kun ei ollut enää niin kiireellisiä tapauksia joiimme kahvit välillä. Jatkoimme työtämme, siellä

oli toiselta kuula läpäissyt istumalihaksen - Käsivarvipotilaita oli 5 miestä. Pääpotilaita oli 2:si jalkap.4. Venähtymiä ja murtumia oli 3. Teimme koko päivän vielä töitä, muuttaen siteitä - leikaten haavoja ja paistaen sirpaleita sekä antaen lääkettä. Taistelu oli käyty aivan sen talon lähellä, jossa me pidimme sairaalaa. Kun nukkumaan menosta ei ollut tietoa, menin katselemaan ryssän ruumiita. Samalla kävin saksalaisten ja suomalaisten hautoilla. Saksalainen tankki oli ajanut miinaan, jolloin 1:si mies oli kuollut ja 2si haavoittunut. Pojat haudattiin ulkomaille. Keitimme itsellemme kahvia ja söimme voileipää. Kello 18. tuli osa KS:än henkilöstöstä, joka oli jäänyt Likoharjulle. Heidän autonsa oli jäänyt tulemaan kolonassa. Itse he tulivat kävelen. Luovutimme potilaat heille kaikkine ohjeineen tohtori Lahti jäi valjakon päälliköksi. Saimme lähtökäskyn lähtöön kello 18.30. Käsky koski majuri Laukolan valjakkoa, johon liitettiin luut. Hedmannin sijalle kapt. Unonius. Pakkasimme varusteemme valmiiksi, sillä lähtö tapahtuu vasta 5 t. kuluttua. Saamme lääk. komp. sairausauton meitä kyytiin. Söimme perunoita ja säilykelihaa, voita, leipää, vettä ja kahvia päälle. Saimme maitoa kolhoosin lehmästä. Otimme mukaan 1 lt. Loput potilaille. Potilaiden evakoiminen tullaan suorittamaan seuraavasti: Vaikeasti haavoittuneet lentokoneella. Käsijalka ja lievästi haavoittuneet hoidetaan kuljetuskelpoiseksi ensiapupaikalla, joista ne evakuoidaan sairausautolla sotasairaalaan. Siirtyessämme jätämme 2:si lottaa potilaita hoitamaan.

3.7.-41 Läksimme liikkeelle Latvalahdella kello 01.15. Vastaamme tuli h.autolla kevyen osaston komentaja, jota oli ryssän partio ampunut. Kevyen os. komentaja, adjutantti, ryk. pastori, J.S.P. lääkäri ja autonkuljettaja olivat olleet matkalla etulinjoille autolla. Autonkulj. ollessa tarkastamassa tietä oli paikalle ilmestynyt ryssän 3 miehen partio. Se avasi tulen autoa kohden, jolloin pastori ja lääkäri pääsi pakenemaan, mutta komentajan ja adjutantin saadessa osumia. Adjutantti kuoli komentajan haavoituttuessa vakavasti. Partio pääsi pakenemaan. Sivutimme matkalla 2.si autokolonaa. Saavuimme Ilvesvaaralle. Tässä saimme lähempiä ohjeita JR 11 Esik. Kävimme kapt. Unoniuksen kanssa katsomassa tietä, jota moitittiin huonoksi. Havaitimme sen ajokelpoiseksi ja lähdimme jatkamaan matkaa kello 05.15. Ajoimme noin 6 km, kun edessämme oli hevuskolonna emme päässeet sivuuttamaan, joten panimme tavaramme hevosiin ja laitoimme auton hakemaan meille lääk- ja sidetäydennystä. Itse pääsimme Jsp.autossa edelleen. Autoa saimme auttaa vähän päästä, sillä näillä teillä ei autoja ole kulkenut koskaan ennen. Teimme uutta tietä, kun vanhaa ei voinut kulkea.

Olimme kello 8.15 Karkujärvellä, jossa joukkomme sijaitsivat. Etuvartio komppania oli kylläkin edennyt Vuokkiniemelle saakka. Läksimme kello 8.30 kapt. Unoniuksen kanssa etsimään toht. Granbergiä ja rykmentin Esikuntaa. Kyselimme, mutta kukaan ei oikein varmaa tiennyt. Löysimme viimein Patalj. Esik. josta saimme selville Rykm. Esik. olinpaikan. Matkalla tapasimme saksal. tankkiosaston poikia. Kapt. Unonius puhutteli poikia. Esikunta oli paljaan taivaan alla. Siellä oli herraa lujasti. Saimme selville asiamme ja tapasimme myös tohtori Granbergin. Palatessamme tuli jo majuri Laukola vastaan, hän oli lähtenyt meitä etsimään. Kello 9.40 saapui saksal. tankkiosasto, joka oli matkalla Vuokinlahteen. Meidän tehtävänämme oli perustaa KS 24 Vuokinlahteen, mutta olimme vielä matkan varrella, eikä meillä ollut ajoneuvoja, joten lepäilimme tämän päivään. Majuri ja kapteeni kävi soittamassa Latvalahteen ja hommaamassa ajoneuvoa siirtymistämme varten. Söimme perunaa ja joiimme kahvia aivan esi-isien tapaan.

4.7.-41 Koko yön söivät itikat, että olimme aamulla kaikki pahkoja täynnä. Saimme kahvia kello 7.00. Vartuimme sairausautoa, joka olisi vienyt meidät edelleen. Kun autoa ei kuulunut 9 mennessä, niin pää-

timme käydä ohimenevään kolonaan. Se oli viestikolona. Matkanteko oli hidasta, sillä tie oli kuin ennenkin, siis hyvin huono. Meidän sairausautomme tapasivat meidät puoli välissä Vuokkilahdetta. Muutimme tavarat omiin autoihin, joita oli 2:si sekä 2 valjakon henkilökunta. Jatkoimme matkaa. Vastaamme tuli paikallista väkeä, jotka olivat olleet pakomatalla palaten nyt kotiinsa. Enin osa naisia ja lapsia. Muutama vanha mies. Lähellä Vuokkilahdetta tie korjautui melkolailla, joten loppumatkan pääsimme nopeasti. Vuokkilahde (Vuokkiniemi) on kauniilla paikalla. Kaunis harjanne jakoi sen kahteen osaan. Taloja täällä on aikalailta. 10 taloa on täällä poltettu. Perille päästyämme kello 16.00 pystytimme heti teltat. Yksi teltta piti luovuttaa Divisioonan lääkärin määräyksestä Kevyen osaston sairaille. Kävimme sen pystyttämässä.

Söimme kello 18.00. Kesken ruokailun tuli ilmahälytyys ja 3 ryssän pommikonetta saapui lännestä pudottaen pommeja kyläryhmään. Pommit osuivat lähelle sotalippua. 2 miestä kuoli heti 6 haavoittui, 2si vakavasti. Yhdeltä aukesi pää, yhd. istumalihakset kokonaan pois, yhdestä jäi jällelle vain käsi ja jalka. Päähän haavoittui 2, käteen 2si. Heti perään tuli uusi pommiläivue tehden pahojaan. Ampuen

Tohtori Zilliacus suorittamassa umpisuolileikkausta kenttäsaaralassa. Kuva Olga Kallion arkisto.

m.m. räjähtäviä kuulia. Syntyi pieni sekarorto. Sotilaat juoksentelivat pitkin peltoja ollen siis koneille hyviä maaleja. Vielä saapui 1:si kone kääntymisen hetimiten takaisin. Illalla kuoli yksi potilas, joka haavoittui selkärankaan. Potilaita etsiessä putosi minulta rahapussi. Sain sen takaisin 2 tuntia myöhemmin, oli rehellinen löytäjä. Meille tuli etulinjoilta toistakymmentä potilasta suurin osa paripotilaita, jotka piti kantaa 20 km (Hikinen urakka). Kaikki tarkastettiin ja leikattiin tai sidottiin. Kello 03.15 oli käsitelty ja siirretty teltaan.

5.7.-41 Pyysin kello 3.30 päästä nukkumaan, mutta kapt. Unonius ilmoitti, että 2:si lentokonetta tulee evakuoimaan potilaita kello 3.45. Saapui 2:si J.U. konetta, joihin mahtui 4 potilasta. Yksi potilas kuoli koneeseen pantaessa. Koneet starttasivat kello 5.40 Vuokkilahdesta. Kello 5.45 saapui saksalainen tankki 5 miestä. Tarjosimme neiti Rannan kanssa kahvit pojille. Neiti Ranta oli yövuorossa. Minä en ole nukkunut 5 vuorokauteen. Toivottavasti pääsen nyt nukkumaan. Kello 8.15 kävin peseytymässä ja join teetä. Kello 8.30 kävin nukkumaan kirkkaan taivaan alle. Heräsin kello 11.30 sain aamiaista ja sen jälkeen menin pesulle. Kävin rantahiekalle loikomaa ja nukahdin. Kello 16.00 heräsin. Ihoni paloi melko pahoin. Kello 12.00 oli lentokoneet hakeet loput potilaat. Kello 17.15 oli vainajien tarkastus. Kello 21.00 oli vainajien hautaus. Siunaus tapahtuu myöhemmin.

* * * * *

17.7.-41 Työnkulku: Kun potilas lähtee JSP:lta huolehtii siitä lääk.komppania joka kuljettaa sen käytettävissä olevilla ajoneuvoilla tai kantaen meille kenttäsaairaalaan. Täällä ne heti luokitellaan kiireysjärjestykseen ja neiti Köyste tai Karavirta vievät kirjoihin ja tekevät sairaskertomuksen. Nyt minä poikien kanssa riisun vuorossa olevan potilaan ja se vietään leikkauspöydälle. Joku sairaankantajista kokoaa varusteet ja ne niputetaan ja pannaan nimi päälle sekä vietään säilöön. Avaan tai joku hoitajista avaa siteet ja lääkäri tarkastaa haavan (haavat). Haava (haavat) puhdistetaan. Jos haava on pinnallinen, lääkäri leikkaa reunat siistiksi ja kuolleen kudoksen pois sekä ompelee sen, jolloin se sidotaan ja potilas on valmis teltaan menemään. Jos sirpale tai kuula on kulkenut läpi ruumiin tai sen osan taikka jäänyt ruumiiseen, seuraa leikkaus. Potilas nukutetaan tai tehdään paikalliskuoletus. Instrumenttipöytä siirretään leikkauspöydän viereen. Tohtori on jo valkoisessa kaapussa käsineet kädessä. Hoitajilla on valkoinen puku yllä. Avustava lääkäri on myös pukeutunut. Jos veren hukka on ollut suuri, suoritetaan veren siirto ennen leikkausta. Vatsaleikkauksissa se suoritetaan leikkausten aikana taikka jälkeen, sillä veri useimmiten vuotaa sisäänpäin, jo-

ten vatsan avattua se vuotaa ulos ja potilas heikennee. Tohtori tutkii mihin suuntaan sirpale on mennyt (jos se kerran ei ole tullut ulos) ja avaa niiltä kohdin vatsan auki. Tutkii mitkä sisäelimet se on rikkonut ja etsii sirpaleen sekä poistaa sen. Nyt alkaa leikkeleminen ja ompelaminen. Jos sirpale on läpäissyt munuaisen, on se poistettava. Jos se on läpäissyt maksan, on sen läpäisykohta leikattava ja ommeltava. Jos se läpäisee suolen, leikataan reiän reunamat ja ommellaan. Jos se on läpäissyt keuhkot, poistetaan läpäisykohta ja ommellaan aukko. Näin on tultu tulokohdan ihokudokseen. Ensimmäinen ommellaan vatsakalvo, sitten lihaskudos ja lopuksi ihokudos. Sitten puhdistetaan sisääntulo reikä ja haavat peitetään sterilli plakateilla sekä sidotaan. Raajat lastoitetaan tai kipsataan tarpeen vaatiessa. Annetaan ruiske ja potilas siirretään sairashuoneeseen joka on JSP. telta. Siellä hoitajatar valvoo potilaan vointia ja tekee ilmoituksen lääkärille. Jos sirpale tai kuula on mennyt raajoihin, eikä ole tullut ulos, eikä se myös millään lailla haittaa, jätetään se sinne, ellei sitä voi helposti poistaa. Jos sirpale tai kuula läpäisee vain ihokudoksen tullen ulos tai jääden ihon alle, poistetaan se ja haavat puhdistetaan ja laitetaan side. Jos se rikkoo luita, on luiden sirut poistettava leikkauksen avulla ja raaja on joko kipsattava tai lastoitettava. Suurissa leikkauksissa tarvitaan seuraavia henkilöitä: Lääkäri, joka suorittaa leikkauksen. Apul. lääkäri, joka avustaa leikkausta. Hoitaja, joka antaa ja huolehtii leikkausvälineistä. Hoitaja, joka nukuttaa ja huolehtii nukutuksesta. Potilaan kiinnipitäjä, joka lukee myös valtimon. Useimmiten näitä on kaksi. Toinen jalkopäässä, toinen pään puolella pitäen käsiä. Olen ollut lukemassa valtimoa suurissa leikkauksissa. Kun potilas selviää narkoosista siirretään se sairassaliin ja ensimmäisessä lentokoneessa se lähetetään sotasairaalaan, jossa suoritetaan tarkastus ja läpivalaisu sekä annetaan jatkuvaa hoitoa. JSP:llä potilaat vain sidotaan.

* * * * *

3.8.-41 Kirjoittelen teltassa. Joimme äsken saunakahvit. Ja hyvät oli noin omaksi keittämäksi. Teltassamme on 6 Oulaisten poikaa, jotka on tullut edestä hakemaan heinää autolla hevosille, sillä ei ole sitä saatavissa. Pojat kuuluvat Pst. 16:ta. Heitä on Olli Törmälä y.m. Pakina luistaa, kun kerrotaan kuuluisia. Telta on tupakan savua täys. Jalka hiki haisee ja tunnelma on muutenkin kodikas. Petromax antaa valoa teltaan. Sisiliskot rapisevat telttakankaalla ja muut pikkueläjät pitävät huolen, että käsillä on työtä. Sunnuntaiaamu. Kuinka monella tavalla voi viettää sunnuntaita. Siitä ei monella ole aavistustakaan. Täällä muistuu mieleen kotoinen sunnuntai. Kuinka lauantaista, viikon aherruksen jälkeen saa lepuuttaa uupuneet jäsenet saunan suloisessa löy-

Uhtuan suunnan taistelut kesällä 1941 työllistivät runsaasti kenttäsaairaalan väkeä. Kymmenet ristit Pistojoen kenttähautausmaalla kertoivat mytös siitä, että moni tapasi tiensä pään täällä. Hautausmaalle tehtiin havuista sankariseppele. Kuva Olga Kallion arkisto.

lyssä. Juoda iltateetä tuoksuvien pikkuleipien kanssa. Radion soidessa jotakin kaunista ja mieltä liikuttavaa. Sunnuntaiaamuna saa lojua vuoteessa mielensä mukaan. Syödä pyjama päällä kotiväen kanssa aamiaista (Karjalan paistia ja piirakoita). Entäs nyt. Toiset makaavat tuliasemissaan. Vettä sataa. Vaatteet läpimärät, jotka tarttuvat ihoon aiheuttaen epämukavan tunnun. Luotien vinkuessa pään päällä. Kranaattien pitäessä helvetillistä elämää. Aina kuolema pään päällä vaanien kenet ottaisi. Kun juotuu kotoinen lauanta mieliin ei voi kuin hynähtää ja purra hammasta. Puristaa konepistoolin perää niin että rystyset vaalenevat paksun noen ja lian alta. Monelle kihoaa vesi väkisin silmiin. Ja hän kääntää päänsä toveristaan tähyestä edessä olevaa vihollista. Monella on mielessä kotiin jäänyt vaimo ja lapset. Monella morsian, vanhemmat, siskot ja veljet. Kun katselee kaikkia näitä miehiä ja heidän kasvojaan, huomaa toisella olevan silmissä alistuneen välinpitämättömän katseen. Toisella on suu suorana viivana, silmät iskevät tulta, otsa kurtussa. Melkein arvaa mitä kenenkin aivoissa liikkuu. Sota on julmaa, muuta ei voi sanoa.

* * * * *

Oulaistalainen Nata (Natanael) Aittola palveli 16.6.1941-1.4.1942 III/JR 32:n kranaatinheitinjoukkueessa ja osallistui suuntaajana taisteluihin muun muassa Vuonnisissa, Pistojoella, Korpivaarassa, Tetrivaarassa sekä Uhtuan länsi- ja pohjoispuolella.

16.6.1941 Astuin palvelukseen Oulaisten yhteiskoululle sekä sieltä 19.6. lähtimme Ouluun junalla ja tulimme likelle Oulua Hintanperälle, siellä oli silloin paljon saksalaista motorisoitua joukkoa. Oulusta lähtimme 22.6. autolla Taivalkoskelle sekä sieltä 30.6. Juntusrannalle, siis sotatoimialueelle, 1.7. kaatui yksi luutnantti ja yhdeksän miestä, yksi haavoittui tällä Iohkolla. Oulusta oli matkaa Taivalkoskelle 183 kilometriä ja Taivalkoskelta Juntusrannalle 160 kilometriä. 2.7. Kello 9 lähtimme Wenäjän puolelle hyökkäämään. 3.7. Ylitimme rajan kello 2.10, kello 5.30 jäimme levähtämään noin 2 km päähän vihollisesta. Alotimme ammunnan 3.7. kello 22.45, jota kesti 1/4 tuntia ja ammuimme 88 ranaattia heittimellämme siinä ajassa. 4.7. Kello 20 aloimme taasen ampua ja ammunnan loputtua saimme tulikas- teen. 5.7. Saimme jonku tunnin levätä vain kello

11.30 lähtimme taas tulilinjalle, kello 18.45 vielä ototimme tulikäskyä. Olimme silloin jo kolme vuorokautta valvonu ja tapellu. 6.7. Kello 2 yllätti meitä vihollinen noin 30 metrin päähän tullen ja alko tulittaa kiväärillä ja silloin aloimme ampua, joka kesti puoleen päivään, sitten saimme jonku tunteron. 8.7. Kello 12 aloimme - 60 ranaattia 10 min ampua rumputululta ja heti alko vihollinen peräytyä, kello 23.30 taasen lähtimme muuttamaan asemaa etulinjalle vihollisen jälesä. 9.7. Kello 3 saimme aseman valmiiksi ja saimme sitten nukkua 8 tuntia kun olimme koko viikon valvonut. 10.7. Kello 2 lähtimme taasen Vuonisen kylään ja siellä oli meitä vastaan raskas tykistö siinä lepäsimme 11.7. vielä illalla kauniin joen törmällä. 12 päivää vasten yöllä tuli ranaatteja likelle teltaamme että joutuimme lähemmään hyppyyn ja sitten kaivamaan sirpalesuojan yöllä. 12.7. Kello 9.35 lenti ensikerran vihollisen lentokone, joka ampu kkoolla ja putotti pommeja. Yöllä sattui ranaatti yhteen teltaan josta kuoli 4 ja 2 haavottui. Illalla tein pyykin, pesin paitan, housut ja 2 nenäliinaa. 13.7. Sunnuntaiaamuna taasen lähtimme toiseen paikkaan, kannoimme heittimijä ja oli tavattoman lämmin ilma. Miehet hikoili, että olivat sulata. Matkaa oli noin 20 kilometriä ja saimme kantaa heittimet olalla, emme ampuneet heittimillä yhtään ja vihollinen ei peräytynyt ollenkaan (se oli tien katkasu), vaan alkoi hyökätä sillä meitä oli vähä miehiä sillä lohkolle. 14.7. Kello 12 joutuimme peräyttymään sekasorron vallasa ja silloin eksyin pahasti Venäjän laajoin metsiin ja sitten seuraavana yönä satoi vettä koko yön. Olin läpimärkä eikä ollut tulitikkua mukana että olisi voinut nuotion tehtä. 15.7. Olin metäsa etelleen väsyny kovin ja nälkiintynyt sillä koko yö piti kävellä kylmän takia. Sitten seuraavana yönä panin tuohia alleni ja päälle peitoksi ja nukuin jonku tunnin mutta kun vaatteet oli märät tuli siinä hirviän kylmä. Ylös siitä noustuani ei minun jalkani ottanut yhtään vastaan vaan kaatuin kuin märkä vasikka maaha sitte viimein päästyäni liikkeelle taasen lähtin näin matkaan siellä salaa. Tämä heikkous oli minusa nälän ja väsymyksen takia sillä minulla ei ollut koko reissulla kuin 200 rammaa leipää eikä muuta, vähän sokeria. Näin sitten tällä reissulla sitten 16.7. iltapäivällä alkoi paistaa päivää toisinaan että rupesin tietämään ilman suunnista, sitten taasen seuraavana yönä nukuin pari tuntia vain kylmä ajoi liikkeelle kello 23 aikaan. 17.7. Sitten kun aurinko nousi ja oli sekeesä osasin ottaa suunnan ja lähtin omiin joukkoihin päin. Matka kävi hitaasti, sillä en enää jaksanut kuin vähäsen kävellä ja taasen istua. Kello 10 aikaan pääsin omien joukkojeni tykö, kaiken muun lisäksi mäkärät tahto syötä sisäänsä. Tällä reissulla joutuin olemaan toisinaan aivan vihollisen seasa ja aseettomana, sillä aseeni

joutui hukkaan jo 14.7. Tämän reissun kestin Jumalan avulla josta olkoon hänelle yksin kiitos. Kävin vastaanotolla ja sain 2 päivää vapaata palveluksesta. 19.7. Olin etelleen vapaa palveluksesta, sillä rupesi varvastani särkemään märille. Pesin paitan housut ja nenäliinan. 20.7. Etenimme taasen jalkani oli etelleen kipiä. 21.7. Taasen siirryimme eteenpäin jälkeemme jäi palanut palanut kylä. Olimme pakotetut jäämään metsään otottamaan siksi kun miinat raivattiin tieltä pois, vihollisen lentokoneet ahistivat meitä. Majoituimme metsään ja olimme siinä 22+23+24 päivänä. Kello 19 lähtimme taasen matkalle eteenpäin, tulimme lossilla joen yli, etenimme noin 10 km. Jäin taasen erään metän kukkulalle misä olimme. 25.7. Kello 22 lähti miehet linjalle, minä jäin v.p:hen. Savua oli ilmaa niin paljon että aurinko vain vähän punotti monta päivää. 26.-28.7 Olin vähä levosa, kun toiset oli linjalla. Vapaheutoisesti kävin 28.7. Vuonisesta heinäsa. 29.7. Olin taasen majapaikasa ja pesin alusvaatteeni, samoin 30.7. 31.7. Klo 1 lähtimme taasen Uhtuaa kohten 15 kilometriä kun vihollinen oli perääntynyt vielä illalla siirryimme 3 kilometriä. Panimme nukkumaan vain heräsimme yöllä ranaatisateeseen ja joutuimme pakoon vähän matkaa. 1.8. Kello 5 ammuimme taasen pikatululta heittimillä ja tykistömme ampu rumputululta hirviän kovasti, aivan kauhiasti. Nukuin Haallion kansa hirviän pienesä roopisa sirpalesuojasa. Päivä oli rauhallinen. Kello 17 aloimme ammunnan ja justiin tuli soppa söimme siinä ammunnan välisä. Yön sitten nukumme pienesä korsun tapasesa ja silloin ei kumpikaan puoli ampunut yhtään kertaa. 3.8. Tuli iso ranaatti 5 metrin päähän meistä, vain ei kukaan haavoittunu, kello 19.45 kävi 5 saksalaista syöksypommikonetta jotka pommitti niin mahtavasti vihollisen linjoja. Kello 20 sain kuulla, että Weikko oli saanut täysosuman. Kello 21.45 kävin häntä katsomasa. 4.-5.8. Olimme vielä samasa asemasa. Kello 14.30 ammuimme taas kello 18.00 alkoi tykistömme ampua hirveästi sekä me heittimillämme. Yö oli rauhallinen ja 6.8. kello 3.30 yöllä vihollinen hyökkäsi, ammuimme heittimillämme sekä tykistömme ampui. Päivä oli rauhallinen paitsi vihollinen ampui jonku laukauksen johon me vastasimme. Kello 22 aikaan taas ammuimme. 8.8. Jonku verran vihollinen ampui sekä me vähä kranaattia. 9.8. Kello 00.30 vihollinen hyökkäsi ja me ammuimme heittimillä 85 k/ranaattia. Meiltä kaatui siinä kahakasa yksi mies kiväärin luotista. Päivällä ammuimme vähäsen. Yö oli rauhallinen. 10.8. Kello 15 ammuimme taasen 35 laukausta. Yö oli rauhaton ammuntaa koko yön. 11.8. Kello 4.30 ammuimme heittimellä teltaamme tuli täysosuma vaan siellä ei ollut ketään. Kävimme telttasaunassa. Yö oli rauhallinen. 12.8. Kello 10 muutimme asemia päivällä tykistötoimin-

taa vähän kivääritululta. Yöllä vähän ranaattitululta. 13.8. Päivä erittäin rauhallinen yöllä melko paljon ranaattitululta. 14.8. Jonku verran kranaatteja. Yö rauhallinen. 15.8. Vähän ranaatteja yö melko rauhallinen. 16.8. Kranaatteja melko paljo yöllä hyökkäsi vihollinen, tuli ranaatteja hirviästi ja kiväärin luoteja. Olin juuri vartiosa. 17.8. Kranaattitululta. Kello 14.30 ammuimme 50 ranaattia, yö oli taas rauhallinen. 18.8. Ammuimme 50 kranaattia, yöllä. 19.8. Ammuimme taasen 30 kranaattia yöllä vähä kivääri ja tykistötululta. 20.8. Ranaatti + kivääritululta, yö rauhaton. 21.8. Paljon ranaatteja ja kivääritululta, yö rauhaton. 22.8. Kävimme saunassa. Oli tykistö ja vähä kivääritululta, yö rauhaton. 23.8. Tykistötoimintaa ja kivääritululta, yö melko rauhallinen. 24.8. Vähän ranaattia yöllä sekä päivällä. 25.8. Samoin. 26.8. Samoin. 27.8. Samoin. Teimme uuten korsun sekä siihen raasutakan ynnä kamiinan. 28.8. Ranaatti tululta 29.8. 30.8. Ranaatti tululta sekä kylvimme. Yöllä kova ryminä. 31.8. Ranaattitululta. 1.9. Ammuimme 150 k/ranaattia. Saimme ranaatti tululta yö rauhallinen. 2.9. Aamulla kello 3.30 ammuimme k/ranaattia sekä vihollinen ampui myös. 3.9. Ammuimme vähän. 4.9. Ammuimme vähän sekä kävimme saunasa. 5.9. Vähän ranaattia yöllä kova ryminä. 6.9. Vähä ammuimme ranaattia sekä oli ilonen hetki kun kävi kirkkoherra Peura vierasana. 7.9. Vähän ammuimme ranaattia saimme kirkkoherra Peuran tuomat lahjat. 8.9. Ranaatti tululta. 10.9. Vähän ranaattia, ammuimme vähäsen. 11.9. Siirryimme 30 kilometriä Uhtuan sivulle autolla. 12.9. Olimme levosa sekä oli kirkonmeno ja Herran ehtoollinen. 13.-18.9. Olimme levosa. 19.9. Olimme levosa sekä oli meillä juhla. 20.9. Olimme levosa, saunasimme + pesin pyykin. 21.-25.9. Olimme levosa. 26.9. Olimme levosa anoin lomapäivää en saanut. 27.9. Menimme uusiin aseisiin tykistötoimintaa ammuimme vähä heittimillä. 28.9. Molemmiin puolin kovaa tykistö + heitin toimintaa tuli ranaatteja likelle noin 10 metrin päähän. 29.9. Heitin + tykki toimintaa. 1.-7.10. Heitin + tykkitululta yöllä + päivällä.

8 p. Heitin + tykkitululta yöllä + päivällä ammuimme 1 minuutisa 30 laukausta. 9-11 p. Heitin + tykki tululta. 12 p. Kello 4.30 ampui ensin konetuliaseet ja sitten me 30 ranaattia tunnissa sekä vähän ampu tykistö. Yksistään omalla heittimillämme ammuimme 290 ranaattia. 13-14 p. Heitin + tykistötululta. 15 p. Heitin + tykki tululta 16 p. Heitintululta sekä yöllä heitintululta. 17 p. Viholliset parveilemassa konetuliase + kivääritululta kovasti. Ammuimme omalla heittimillämme 320 laukausta sekä tykistötululta. 18 p. Konetuliasetuista vähäsen. 19 p. Pääsin 10 vrk lomalle. 28 p. Joutuin Oulaisten sotasaairaalaan. 6.11. Pääsin 5 vrk toipumislomalle. 11.11. Kävin vastaanotolla ja määrättiin Ouluun sotas. 12 p. Matkustin Ou-

luun. 13 p. Menin sairaalaan. 30 p. Pääsin kotia 7 vrk. toipumislomalle. Joulukuun 7 pnä lähtin Raahen, sieltä määrättiin Hyrysalmeille. 10 pnä lähtin Oulusta kello yksi junalla Hyrysalmeille. 11 pnä lähtimme autolla Taivassaloon. Pääsin sieltä 15 p. lähtemään Tivisioonaan. 16 p. Pääsin yksikköön perille. 17 p. Jo ammuimme heittimellä. 18 p. Häiritä tululta. 19-21 p. Ammuimme vähän heittimellä. 22 p. Rauhallista. 23 p. Rauhallista illalla kello 17 jouduin kenttävartiioon josta Jouluaattua vasten yöllä tallet tuikki ja palo revontulet. Tuijotin vasten vihollista. 24 p. Olimme etelleen vartiosa. Oli hirviän kova pakanen. Otimme vastaan joulua tämmösisä olosuhteissa. Joulua meni rauhallisesti vartiosa. Saimme hyvät jouluannokset. 26 p. Vähän ammuimme heittimillä sekä vähän tykkitululta molemmiin puolin kello 10 ammuimme 61 kranaattia. 27 p. Vihollinen hyökkäsi ammuimme 181 k/ranaattia heittimellä sekä tykit ampuvat monta sarjaa. 28 p. Heittimellä ammuimme aina vähän päästä. 29 p. Samoin. 30 p. Kello 5 ammuimme 75 ranaattia klo 7.30. 75 Ranaattia sekä koko päivän väliin ammuimme sekä tykkitululta. 31 p. Toisinaan joku ranaatti. 1-4 p. tammik. 1942 oli rauhallinen. 5 p. Ammuimme 20 ranaattia. 6 p. Rauhallista. 7 p. Vähän ammuntaa. 8 p. Iltana kello 17 jouduin kenttävartiioon 2 vuorokauteksi siellä oli toisinaan melko ropinaa. 11-21 p. Oli rauhallinen. Kaikkina näinä päivinä oli kivääritululta ja vähä tykki sekä heitintululta. 22-24 p. Rauhallista. 25 p. Kenttävartiosa 2 vuorokauteksi vihollinen tulitti kivääreillä kovasti pakasta oli 40 astetta. 26 p. Kenttävartiosa. 27 p. Rauhallinen kiv + konetululta! 28 p. (k.k tululta) pesin pyykin 29 p. Tulitoiminta toisinaan melko vilkasta. 30 p. Samoin. 31 p. Samoin. 1.2. k.k.tululta. Meidän joukosta lähti 1912 syntyneet ja sitä nuoremat sekä tilalle 1911 syntyneet ja sitä vanhemmat. 2-3 p. Keveitten aseitten tululta. 4 p. Keveitten aseitten tululta jouduin kenttävartiioon 2 vuorokauteksi.

6 p. Iltana vartiosta tultua ammuimme heittimellä 30 k/ranaattia 7 p. Rauhallinen. 8 p. Aamulla ei ollut mulla mitään syä tänään. Ammunta vähän heitintululta muuten rauhallista. 9 p. Rauhallista vähä tulitoimintaa. 10 p. Rauhallista vähä tulitoimintaa illalla jouduin 2 vr. kenttävartiioon tuli tieto että 1904 syntyneisiin asti pääsee siviiliin. Kyllä tuntu elämä niin raskaalta että se painoi mielen maata alemmaksi, kun olin 1906 syntynyt etten vielä päässyt. 11 p. Rauhallinen. 12-13 p. Ammuntaa vähän. 14 p. Rysä ampu kk. ja tykillä + ammuimme heittimellä. 15 p. Melko rauhallinen. 16 p. Aamulla ammuimme tulleiskun 50 + 30 kranaattia + tykit ampuvat. 17 p. Tulitoiminta vilkasta toisin ajoin. Illalla ja yöllä ammuimme 80 ranaattia. 18 p. kk. tulitoimintaa ammuttiin joku ranaatti. 19 p. Vihollinen ampu likelle ranaattia. -Me ammuimme 25 ranaattia klo 23 ampu

omat tykit kovin. 20 p. Vähä tulitoimintaa 21 p. am-
mumme illalla k/ranaattia. 22-24 p. Melko rauhal-
lista. 25 p. Melko rauhallista ammuimme yöllä 20
ranaattia. 26-27 p. Melko rauhallista. 28 p. Ammut-
tiin 140 ranaattia. 1 p. Melko rauhallista yöllä am-
muttiin 35 ranaattia. 2 p. Rauhal. yöllä 30 ranat. 3-
5p. Melko rauhallista. 6 p. Vähä ammunne. 7 p.
Melko rauhallista. Huom. 3 p. aloimme aseveli sau-
nan teon tässä asemisamme. 8 p. Melko rauhallista.
9 p. Melko rauhallista vähä ammuimme. 10 p. Yöl-
lä ammunne 40 ranatia. 11 p. Päivällä rauhallista
yöllä ammunne monta kertaa ainaki 100 ranatia.
12-13p. Päivä rauhallinen yöllä ammunne kovasti.
14 p. Ammunne päivällä melko paljon sekä vielä
yölläkin ranatia. 15 p. Oli melko rauhallinen. Otin osaa
Uhtuan hiihtoin Ikämiesten sarjasa joka oli koko
rykmentin hiihto. Sain siinä palkinnon. 16 p. Rau-

hallinen. 17 p. Päivällä ammunne eri monta kertaa
sekä illalla. 18 p. Siirryimme ensimmäiseen patal-
joonaan noin 10 kilometrin päähän tulilinjasta. 19 p.
Olimme Tivisioonan tykönä asemisa. 20 p. Samoin.
21 p. Samoin. Kotiin pääsy. 22 p. Oli meillä juhla
Valkeojärven jäällä. Sain siinä II luokan vapauten
mitallin. 23 p. Olimme Tivisioonan varmistuksesa.
24 p. Samoin. 25 p. Muutimme 3 kilometriä linjoin
päin Toisen pataljoonan tekemiin rakennuksiin. 26-
28p. Samasa paikasa. 29 p. Kello 3.30 lähtimme
autoille kohti Hyrysalmea kello 16.30 lähtimme
sotilasjunalla Hyrysalmea Raaheen. Tulimme 30p.
Raaheen 11.40 kello 16 kävimme kirkosa ja sankar-
rihautalle. 31 p. Luovutimme heittimet kiväärit ynnä
liiat varusteet. 1. p. huhtikuuta 1942 kello 13 läh-
timme sotilasjunalla siviiliin. Kiitos Jumalalle kai-
kesta.

Vuonnisen kaunista järvi- ja vaaramaisemaa kesällä 1941. Kuva Olga Kallion arkisto.

Uuno Niemi

PYHÄJOKIALUEEN MIESTEN KOKEMUKSIA TALVISODASSA

Kerron seuraavassa talvisodan pataljoonasta II/JR 26, joka muodostui Oulaisten ja sen lähipitäjien Merijärven ja Vihannin miehistä. Pataljoonan komen-
tajana oli kapteeni Leppälax ja adjutantina Timo Tiitola. Komppanianpäällikköinä toimivat Kupiainen, Salmi, Pietarila ja Väisänen sekä talouspsee-
rina Matti Huotari Oulaisista. Minun joukkueese-
ni kuului neljä ryhmänjohtajaa: Raudaskoski, Ruu-
sunen, Haikola ja Piilola sekä kaksi taistelulähet-
tiä Eilola ja Poutinen. Osa miehistäni oli vanhoja kan-
sakoulutovereita, kuten Tammisen Oiva ja Putilan
Voitto.

Pataljoona koottiin Oulaisissa lokakuun puolessa
välissä 1939 ja kuljetettiin Ouluun "härkävaunu"
kuljetuksena, kuten tapaan kuului. Täällä yritettiin
täydentää varusteita "Tipalan" suojissa, mutta ko-
vin vähiin ne jäivät, jokaisella oli ainakin kokardi
ja kivääri sekä suojeluskuntaan kuuluvilla täydelli-
nen sotapuku. Pataljoonan vahvuus oli 730 miestä.
18.10.1939 kello 16.00 alkoi yksikön lastaus junaan.
Menosuunasta emme tienneet mitään, ennenkuin
eversti Siilasvuo tuli hyvästelemään ja ilmoitti suun-
nan etelään. Seuraavana päivänä kello 7.00 juna
pysähtyi Nurmeksessa, jossa nautimme aamuteen.
Seuraavat pysähdyspaikat olivat Lieksa, Uimahar-
ju, Joensuu ja Matkaselkä, jossa ruokailimme ja ta-
pasimme entisen oulaistalaisen ja luokkatoverini
Helvi Heinon junanlähettäjänä.

Purkausasema oli Sairala. 20.10.1939 kello 15.00
alkoi marssi Räisälään, jossa oli telttamajoitus Mik-
kolan kylässä. Harjoitukset ja linnoitustyöt vaihte-
livat eri paikkakunnilla, kunnes saavuimme 25.10.
Vuoksenan Virkkilän kylään, joka rajoittuu etelässä
vuolaaseen Vuoksen jokeen Äyräpään ja Kiviniemen
puolessa välissä. Kylän asukkaat suhtautuivat mei-
hin erittäin ystävällisesti. Yhdessä kuuntelimme
radiota ja teimme omia askareitamme, he karjata-
loustöitä ja me linnoitustöitä. Joku taisi löytää tule-
van aviopuolisonsakin täältä Virkkilän kylästä.

Linnoitustöissä oli kova materiaalipula, ja kaikki
olivat pyytämässä talouspuseerilta apua milloin mi-
hinkin. Yleensä Matti Huotari kiitettävästi pystyi
kaikkien tarpeet tyydyttämään, mutta kerran Matil-
la välähti, kun komppanianpäällikkö kysyi puheli-
messa, että mitä mieltä olet sellaisesta jos... - Odo-
tappa vähän!, sanoi Matti, pani puhelimen luurin
takapuolensa alle ja pieraisi äänekkäästi. Sitten hän

kysyi, että kuulitko mitä mieltä olin vai pitääkö tois-
taa. Hyvällä huumorilla selvittiin kaikista puutteis-
ta ja henki oli koko pataljoonassa aivan loistava.
Rykmentin kolmas pataljoona (III/JR 26) oli Nois-
niemessä. Sitä komensi kapteeni Hausila. Tämä
pataljoona oli myös Pohjois-Pohjanmaalta koottu.

SOTATOIMET KÄYNNISTYVÄT

Seuraava lainaus on II/JR 26:n sotapäiväkirjasta:
"29.10.1939 kello 22.30 tuli puhelinsanoma: Neu-
vostoliitto on katkaissut diplomaattiset suhteensa
Suomeen ensi kerran 20 vuoden jälkeen. Tästä syys-
tä komppaniat siirtyvät ensi yönä uusiin majapaik-
koihin puolustusasemien välittömään läheisyyteen.
30.11.1939 kello 7.00 sää lauhaa, yksi aste pakkas-
ta. 8.30 tuli puhelinsanoma: Vihollinen ylittänyt
rajan kello 6.45 Metsäpirtissä ja kello 7.00 Rau-
dun alueella. Ensi luokan hälytysvalmius. Autetta-
va siviiliväestön evakuoitua Vuoksen yli. Viholli-
sen lentokoneita tulossa Uudeltakirkolta iso määrä.
Kaikki yksiköt siirtyivät puolustusasemiin Vuok-
sen pohjoisrannalle, josta oli rajalle noin 30 kilome-
triä."

Asevelvollisista muodostetut ns. suojajoukot oli-
vat rajalla vastaanottamassa ja torjumassa venäläis-
ten etenemistä. Viivytystaisteluja käyden he ve-
täytyivät pääpuolustuslinjalle, jossa me JR 26:n
miehet olimme. Oravaniemen ja Noisniemen välis-
sä Vuoksen leveys on yleensä noin 200 metriä, pait-
si ensiksi mainitun kohdalla noin 50 metriä ja siinä
lauttayhteys. Oravaniemen kärjessä olevaa pesäkettä
ja lohkoa betonikk-pesäkkeineen sanottiin Lauttanie-
meksi, vähän taempaan oli tykkikasemaatti Väinä-
möinen. Samanlainen tykkikasemaatti oli Noisnie-
messä nimeltä Ilmarinen. Molemmissa kasemaateissa
oli miehistölle täydellinen majoitusmahdollisuus.

Kun viimeiset evakot ja suojajoukot olivat tul-
leet kohdaltamme Vuoksen yli ja kertoneet, ettei enää
tule muita kuin ryssiä, asemamme olivat täysin
miehitettyinä ja odottelimme vain, mitä seuraavaksi
tapahtuu. Lautat ja veneet olivat meidän puolellam-
me virtaa. Ihmetyksemme oli suuri 4.11. 1939 kello
18.00, kun suomea puhuva sotilasjoukko haki vas-
tarannalla veneitä tullakseen yli. Onneksi meillä oli
luutnantti Kupiainen, joka oli palvellut Kuopion
Pohjan Rykmentissä vakinaisessa palveluksessa ja

tunsi äänestä yli pyrkivän joukon johtajan kapteeni Lääkön. Varmistaakseen kuulemaansa Kupiainen huusi: "Onko siellä Lääkkö Kuopiosta? Täällä Kupiainen." Vastaus kuului: "On perkele ja tule helvetissä hakemaan, kun olet vienyt kaikki veneet ja lautakin tässä oli vielä viime viikolla." Porukka oli osa III/3P:sta eli osa Pohjan Rykmentin asevelvollisista joukoista, jotka muodostivat sodan aikana kolmannen prikaatin eli 3Pr:n. Alkoi valtava ylisoutu sillä, miehiä oli yli 200. Joukossa oli paljon ouslaistelaisia asevelvollisia mm. Hemmilän Aarne, joka kolmea kuukautta myöhemmin kaatui Leipäsuolla.

ENSIMMÄISET UHRIT

Kun viimeiset sotajoukot olivat saapuneet Vuoksen pohjoiselle rannalle, alkoi vihollisen liikkeiden seuraaminen. Se tapahtui partioiden avulla. Niitä lähetettiin päivittäin eri tehtäviin. Milloin seurattiin hyökkäysvalmisteluja, milloin tuhottiin tuliasemia tai räjäytettiin siltoja, jopa poltettiin rakennuksia, jotka olivat jääneet vihollisen puolelle. Jokainen yksikkö asetti vuorollaan partion. Se oli vahvuudeltaan yksi upseeri, kaksi alipuseeria ja kymmenen miestä, joka sotilaskielellä merkitään 1+2+10 tai pienempi partio 1+5. Erikoisesti partioinnissa kunnostautuivat vänrikit Mannermaa, Kostet, Ängeslevä, Rantala ja kersantti Merikanto. Kukin partio teki 5-10 retkeä. Kohtalokkaaksi muodostui vänrikki Mannermaan partioretki 26.1.1940. Kun partio aamuhämärissä oli palaamassa omaan rantaan Vuoksen yli, etummaisena kulkeva K.Laitala astui omaan miinaan. Hän ja Mannermaa kaatuivat ja L. Erkkilä haavoittui. Ylipäällikön päiväkäskyn No 14 mukaan jaettiin 4. luokan vapaudenristi vänrikkelle Mannermaa ja Kostet sekä 2. luokan vapaudenmitali kersantti Merikannelle. Valitettavasti Mannermaa ehti kaatua ennen kunnianosoitusta. Oli harvinaista, että talvisodan kestäessä jaettiin kunniamerkkejä.

Helmikuun 6. päivänä 1940 pataljoonamme siirrettiin lepoon ja divisioonan reserviksi. Olimme olleet jo pari kuukautta asemassa, joten lepo ja uni olivat paikallaan. Viikon verran ehdimme olla sisämajoituksissa, kun 13.2. klo 22.00 tuli hälytys. Alkoi hiihtomarssi kirkkaassa kuutamossa ja 25 asteen pakkasessa 15 kilometrin päässä olevaan Äyräpääjärven itäpuolella sijaitsevaan Mainiemen kylään. Saavuimme perille vasta 14.2. klo 14.00 usean ilmahälytyksen saattelemina. Kupiaisen komppania alistettiin JR 5:n I pataljoonalle, 5. komppania III/JR 5:lle ja se siirtyi heti eteen ja vastahyökkäykseen. 6. komppania, johon minäkin joukkueineni kuuluin, alistettiin II/JR 5:lle. Viidennen komppanian hyökkäys alkoi myöhästyneenä ja ilman sovittua

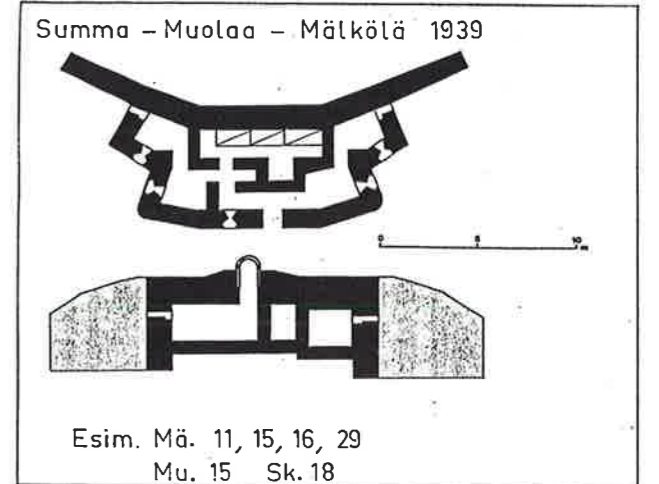
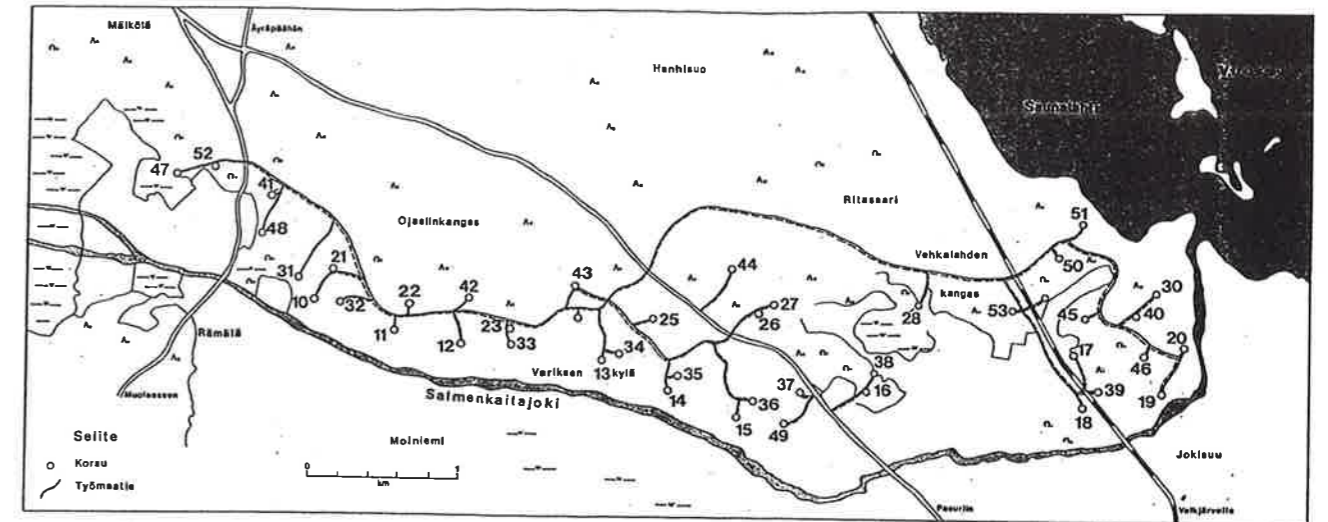
tykistötulta. Kun vielä komppanian päällikkö Salmi haavoittui, epäonnistuminen oli selviö. Vihollisen tykistön kuuden ja kahdeksan tuuman patterit ampuivat alueellemme jatkuvasti. Kupiaisen neljä komppania teki Punnuksen kylässä onnistuneen hyökkäyksen Koskelan taloryhmään, sekä kk-koulu ja Mikkolan seutu vallattiin vastaiskulla.

Helmikuun 16. päivänä olimme viivytystaisteluja käyden vetäytyneet noin viisi kilometriä Punnuksen pysäkillä. Tässä rautatie ja maantie kulkevat yhdensuuntaisesti noin 30 metrin etäisyydellä toisistaan lähes kilometrin matkan. Punnuksen pysäkillä sai joukkueeni erillisen viivytystehtävän: näiden teiden, rautatien ja maantien, suunnassa viivytätte vihollista aamukuuteen ja vetäydytte sitten taistellen Salmenkaitajoelle. Tehtävä tuntui niin yliluonnolliselta, etten kertonut siitä joukkueelleni mitään. Kerroin vain vihollisen olevan väsynyt ja levon tarpeessa ja ettei se yleensä pimeässä etene. Seurataan, ettei pimeässä yllätä ja poltetaan nämä talot vetäydyttäessä. Tehtävä onnistui hyvin, eikä peloissaan tarvinnut olla muiden kuin minun. Pataljoonamme komppanit kokoontuivat, kun alistussuhteet olivat päättyneet, Äyräpään länsipuolella olevaan metsään, missä majoituimme teltoihin.

SALMENKAITALINJALLA

Saman päivän - 17.2.1940 - iltana kello 21 tienoissa meidät alistettiin JR 6:lle, joka oli miehittänyt Salmenkaitalinjan. Olimme edelleen reservissä ja odottelimme hälytystä. Tähän mennessä pataljoonan tappiot olivat 12 kaatunutta, 2 kadonnutta ja 33 haavoittunutta. Osa komppanioista ehti käydä Vuokselassa asti odottaessaan hälytystä. Kun se viimein annettiin, tuli niin kiire, että osa matkasta kuljettiin autoilla.

24. päivä helmikuuta kello 21.00 miehitimme osan Salmenkaitalinjaa Punnus-Mälkölä -tien molemmin puolin ja vapautimme siten osan JR 6:n miehistä. Tämä puolustuslinja oli rakennettu betonikasemaatteja ja katettuja kkpesäkkeitä maastoon sijoittaen, jotta jokainen voi eristettynä ja saarrettunakin taistella pidemmän aikaa. Minun joukkueeni sai kasemaatti 37:n asuttavakseen. Tykistön tulenjohtaja jäi meille seuraksi, vaikka he eivät olleet ampuneet yhtään laukausta tästä paikasta, eivätkä ampuneet nytkään. Ne vähät kranaatit, mitä oli käytettävissä tarvittiin jossain Summan-Leipäsuon tienoilla, missä oli juuri tapahtunut läpimurto. Poislähtevä joukkue oli aina yöllä vallannut etumaastossa olevat talorauniot ja vihollinen otti ne päivällä takaisin. Yritimme tehdä samoin, mutta katsoin parhaaksi palata takaisin, ennenkuin ehtivät suunnata valojuo-

Salmenkaitajoen varrelle rakennettiin 1930-luvun lopulla kymmenittäin siipimuurilla varustettuja koruja eli kasematteja. Ne joutuivat kovaan testiin talvisodan taisteluissa.

Kuvat kirjasta *Talvisodan historia 2*.

va kk-suihkut alemmaksi. Nyt suihkut muodostivat vaalean "katon" yläpuolellemme.

Salmenkaiden taistelut muodostuivat pataljoonamme (II/JR 26) raskaimmiksi koko talvisodan aikana. Kaikki viestiyhteydet olivat tykistön rumputulessa katkenneet. Lähettyyhteyttä ei voinut käyttää, kun se aina oli miehen meno. Näkö- ja valomerkeillä yritimme pitää yhteyttä eri kasemaattien välillä. Olimme venäläisen patterin (4 tykkiä) suorasuuntaustulen alla. Tähänkään loistomaaliin ei oma tykistö ehtinyt, vaan sain sitten psttykistön avuksi. Käskin tykkimiesten ottaa tykin heti suojaan, kun ovat laukausten ampuneet. Mutta pojat innostuivat, kun tuli niin hyvä osuma ja latasivat uuden kranaatin. Sitä he eivät ehtineet ampua, kun tuli täysosuma ja tykki hajosi.

Tähystystä varten pidimme kasemaatin molemmissa päissä kaksi tähystäjää sen tähden, että kaksi näkee aina enemmän kuin yksi ja pysyy hereillä paremmin, kun on puhekaveri. Helmikuun 26. päivänä lentopommi putosi kasemaattimme oikeaan päähän ja hautasi kraatteriinsa kaksi tähystäjää H. Merenlahden ja K. Keskitalon. Noin tunnin kaivamisen jälkeen saimme molemmat ylös, mutta Kes-

kitaloa emme saaneet virkoamaan tekohengityksellä huolimatta. Lentopommin johdosta painui kasemaatin toinen pää noin metrin syvemmälle ja vesi alkoi virrata sisään. Suorasuuntaustykistö jauhoi jatkuvasti. Vänrikki Kettusen kasemaatti tien toisella puolella oli saman tulen alaisena. Oma tykistö ei ehtinyt auttaa. Osasto Palmroth (III/JR 6:sta) teki vastahyökkäyksen etuoikealla olevaa kasemaatti 15:ttä vastaan ja valtasi sen. Jo seuraavana päivänä vihollinen valtasi sen kuitenkin takaisin.

Samana iltapäivänä eli 27. päivä tuli täysosuma kasemaattiimme no 37. Katto murtui ja meitä useita loukkaantui. Minun oli jätettävä joukkueeni kersantti Kauno Raudaskosken varmoihin käsiin. Luulin palaavani pian takaisin, mutta toisin kävi. Myöhään yöllä alkoi vihollisen painostus olla niin kovaa, että pimeän turvin ja onnekaan lumisateen saattelemana pääsi pesäke kerrallaan vetäytymään ennen päivännousua Salmenkaidalta.

Kettusen joukkue ja sen mukana oleva kk-puolijoukkue, jotka olivat kasemaatti no 16:ssa, olivat saaneet samanlaisen ilmoituksen vetäytymisestä. Kun heitä ei kuulunut, aloimme pelätä, että he ovat jääneet saarroksiin. Raskaita tappioita kärsinyt pa-

Maaliskuun 14. päivä vuonna 1940. Rauha on solmittu edellispäivänä ja suomalaiset joukot perääntyvät Säkijärven Vilajoelta kohti kotimaata. Kuva Heino Suvanto.

taljoona vetäytyi sitten oman komentajansa johdolla Vuoksen yli aina Uuteenkylään saakka. Täällä parin päivän kuluttua Matti Huotari luuli näkevänsä näkyjä, kun kaukana maantiellä kulki iltahämärissä laahustava miesjoukko vetämässä kelkkaa perässään. Matti huusi: "Oletteko Kettusen miehiä?" Kettunen vastasi: "Kyllä ollaan, mutta onko sulla ruokaa?" "Kyllä!", sanoi Matti ja lähti korjaamaan muonavahvuusilmoitusta, josta hän oli jo Kettusen osaston poistanut. Vänrikki Kettunen kertoi, että kersantti Ilmari Taanila Ylivieskasta ryntäsi ensimmäisenä ulos kasemaatista heittäen käsikranaatteja ja ampuen konepistoolilla ja muut seurasivat perässä ja selviytyivät taistellen, mutta Taanila uupui välille saaden useita osumia.

Maaliskuun 2. päivänä sai pataljoona uuden tehtävän asettua puolustukseen Vuoksen pohjoisrannalle Selkeenmäki-Karhusaari välille (vastapäätä Pölläkkälää). YH:n aikana monta kertaa ihmette-

limme, miksi tätä rantaa ei linnoiteta ja nyt se sattui meidän kohdalle. Tykistötuli ja lentopommitukset olivat niin ankarat, ettei mistään varustelu-olista tulut mitään, hyvä, jos ehti oman poteron lumeen kaivaa. Onneksi 7.-9. päivät olivat pilvisiä, ja lentotoimintaa ei ollut ollenkaan. Pojat sanoivat, että kyllä ryssä nyt harmittaa. Mutta kun 10. päivä valkeni kirkkaana, taivas täyttyi sadoista vihollisen pommi- ja hävittäjäkoneista. Epätoivoiset vastaiskut ja torjuntataistelut jatkuivat uuvuttavina useita päiviä, kunnes viimein koitti maaliskuun 13. päivä kello 11.00 ja kaikki hiljeni.

Pataljoonan vahvuus täydennysmiehineen oli taistelujen tauottua 577 miestä. Vetäydyimme sitten uudelle rajalle ja asetuimme Ruoholahdelle Inkerilänmäelle, josta suurin osa miehistä kotiutettiin kesään mennessä. Meidät opiskelijat haluttiin pitää koulutustehtävissä vielä useita kuukausia. Olihan uusi sota pelättävissä, joten koulutus oli tarpeen.

Tapani Tirilä vpi

KORPRAALI ONNI ESKELINEN – ERÄS TALVISODAN SANKAREISTA

Muistelukseni käsittelee pääosin talvisodan Suomussalmen taisteluihin liittyviä asioita. Aivan erikoisesti haluan kertoa korpraali Onni Eskelisestä. Hän oli syntynyt Muuruvedellä vuonna 1918 ja astunut suorittamaan asevelvollisuuttaan Pohjan Rykmenttiin Kuopiossa tammikuussa 1939. Eskelinen kuului hyvistä hiihtäjistä koottuun erikoisryhmään, sillä hän oli Pohjois-Savon lupaavimpia nuoria hiihtäjiä. Palvelin itse samaisen Pohjan Rykmentin konekiväärikomppaniassa ja astuin riviin syyskuussa 1939. Tutustuin Eskeliseen kuitenkin vasta Kemissä, johon meidät koottiin JR 64:n perustamista varten. Tällöin hänet määrättiin konekivääriryhmämme johtajaksi.

Kun saavuimme Suomussalmelle, taistelut olivat olleet käynnissä jo useita viikkoja. Aluksi meidät vietiin kirkonkylän reunaan. Kylä oli taisteluissa lähes täysin tuhoutunut. Osa sen eteläisestä laidasta oli hallussamme, mutta suurin osa oli venäläisillä, jotka olivat puretuneet talojen kellareihin ja raunioihin. Joulukuun 28. päivän aamuna vihollinen aloitti ankaran kranaatinheitintulituksen ja ilmapommituksen. Oletimme ilman muuta, että venäläiset valmistelivat hyökkäystä. Yllätyksemme olikin suuri, kun vihollinen irtautui tämän rajun tulituksen suojassa kirkonkylän maastosta ja raunioista.

Tulituksen lakattua havaitsimme, että venäläisiä oli kokoontunut ryhmiin Kiantajärven jäälle. Voi sanoa, että tuolloin tapahtui kuin jääpadon murtuminen keväisessä joessa. Vihollisella tuntui olevan ainoana päämääränä päästä surkeasta tilanteesta takaisin omaan kotimaahan. Sotatilanne on kuitenkin sellainen, että perääntyvää vihollista ei saa päästää karkuun. Meidät komennettiin samana iltana Kiantajärven jäälle odottamaan jotain, mistä emme tienneet, sillä tavallista rivimiestä ei informoitu tällaisista asioista.

Seisoessamme pakkasessa Kiantajärven jäällä järveltä alkoi kuulua voimakasta moottorien jyrinä. Johtajien mielestä se johtui mahdollisesti vihollisen hyökkäysvaunuista. Sen vuoksi meidät komennettiin nopeasti maastoutumaan rantametsikköön. Rantaan juostessamme kuopiolainen vänrikki Veli Eero Tuomikoski astui miinaan, ja tämän sympaattisen upseerin elämä päättyi siihen. Kun jyrinä läheneä, havaitsimme sen johtuvan kolmesta kuorma-autosta. Ne oli lähetetty kuljettamaan meidät Kian-

tajärveä pitkin vihollisen perääntymisen estämiseksi.

Nousimme aseinemme lavalle ja matka pohjoista kohti alkoi. Meitä kehoitettiin makaamaan lavalla, jotta säästyisimme vihollisen mahdolliselta tulta. Ammuntaa tapahtuikin, sillä perässämme tullessa autossa haavoittui pari sotilasta. Ajettuamme 10–15 kilometriä — matkaa oli vaikea arvioida — laskeuduimme alas autoista, hiihdimme yödyssä pitkin rantaa ja majoituimme järven länsirannalla olleeseen tuvan ja kahden pienen kamarin autiotaloon. Ensi töiksi pihapiiriin asetettiin tiivis vartiointi, olimmehan perääntyvän vihollisarmeijan keskellä. Samanaikaisesti osa miehistä ryhtyi lämmittämään huoneita liiteristä löytyneillä koivuhalloilla. Lattialla täysissä pukeissa maaten ehdimme vielä nukahtaa muutamia aamuyön tunteja.

Aamulla oli kirpeä pakkas, ja taivas oli täysin sees. Kirkkaassa auringonpaisteessa suuri vihollisjoukko lähti hangessa kahlaten ylittämään Kiantajärveä. Se oli ruskeissa puvuissa liikkuneille venäläissotilaille äärimmäisen tuhoisa yritys, sillä suomalaisilla oli konekiväärejä kuorma-autojen lavoilla. Kun tätä ammuntaa tuettiin vielä rannoilta, vihollisen menetykset olivat todella suuret.

Ryhmänjohtajamme Onni Eskelinen seurasi tapahtumia sivusta. Kun tulitus lakkasi, havaitsimme, että lähin vihollinen makasi vain noin 150 metriä rannasta. Jotkut ehdivät juoksemalla kauemmaksi järvelle ja kaatuivat tai haavoittuivat sinne. Jotkut pääsivät vahingoittumattomina järven yli. Eskelisen käsitys oli, että jäällä lähimpänä makaavaan mieheen ei osunut mikään, vaan hän heittäytyi hankeen heti tulituksen alettua. Onni kysyi, menisikö kukaan katsomaan, mikä tilanne jäällä oli. Kun kukaan ei ollut halukas lähtemään, hän ilmoitti lähtevänsä itse.

Hän jätti sauvat rannalle, otti konepistoolin kainaloonsa ja hiihteli hiljalleen miestä kohti. Tämä osoitti sankarillista rohkeutta. Olimmehan vihollisarmeijan joukkojen keskellä, ja minkä tahansa rantapensaan tai tuuhean kuusen takana saattoi olla venäläisiä. Hangessa makaavalla sotilaalla saattoi myös olla ase vatsan alla, joten lähestyminen voisi muodostua kohtalokkaaksi. Seurasimme rannalla jännittyneinä tilanteen kehittymistä. Kun Onnin pääsi miehen luo, tämä nousi ylös vaivalloisesti ja lähti ontuen tulemaan rantaa kohti. Oletimme, että hän oli

vaikeasti haavoittunut. Mies oli parrakas, iältään ehkä 40-vuotias lääkäri ja tulkintamme mukaan everstilutnantin arvoinen. Lopulta kävi ilmi, että hän ei ollut haavoittunut, vaan hän näytteli haavoittunutta herättääkseen sääliä itseään kohtaan. Mies kantoi kupeellaan lääkintälaukkuja, jossa oli lääkkeitä ja kuumemittareita.

Vankimme sai asuttavakseen toisen kamareista. Ja oimme hänelle osan niukoista ruokavaroistamme. Joukossamme oli nykyinen helsinkiläinen oikeusneuvos Eero Manner, joka saattoi kielimiehenä keskustella vankimme kanssa saksaksi. Venäläislääkäri tiedusteli heti aluksi, ovatko englantilaiset tulleet suomalaisten puolelle. Myöhemmin saimme kuulla, että tällainen luulo oli liikkeellä venäläisten keskuudessa. Emme tunteneet vähäisintäkään vihaa lääkäreitä kohtaan. Päinvastoin keskustelimme poikiensa kanssa, että olisipa nyt jotain sairautta, niin voitaisiin pyytää lääkäreitä tekemään tutkimuksen.

Pakkaspäivän ilta hämärtyi, ja taistelun äänet vaikenivat. Ilta oli kuitenkin kaamea, sillä järveltä kuului haavoittuneiden valitusta ja ympäröivistä metsistä vihollissotilaiden puhetta ja huutelua. On syytä mainita, että meikäläisilläkin olisi ollut halua haavoittuneiden vihollissotilaiden auttamiseen, mutta aavan järven jälle ei uskallettu lähteä vihollisarmeijan takia.

Vartiolla ollut nivalalainen Väinö Ojalehto antoi seuraavana yönä kiväärinlaukauksella vaaran merkin. Nousimme nopeasti ylös tuvan lattialta ja juoksimme kivääreillemme. Väinö selitti, että hangessa oli kahlannut mies, joka oli Väinön ampuman laukauksen pelästyttämänä piiloutunut läheisen ison kuusen juurelle. Onni Eskelinen hiihti arvelematta kuusen luo ja siirteli sauvoillansa oksia sivuun osoittaen näin jälleen rohkeutensa. Kuusen alta kömpi esiin mies, jonka nopeasta puheesta erotimme moneneen kertaan toistetun venäjänkielisen ei-sanon. Nähtävästi hän selosti, ettei hänellä ollut asetta tai sitten hän pyysi, ettei hänelle tehtäisi mitään pahaa. Uusi vankimme oli nuori ukrainalaispoika. Kävin myöhemmin päivällä hiihtäen katsomassa hänen jälkiään. Hän oli harhaillut ja mutkitellut yksin syväs-

sä hangessa ja maannut väsyneenä monessa kohdin.

Saimme sittemmin vielä kaksi vankia. Heidät otti kiinni lumijokinen Viljo Männikkö. Hän oli hake-massa vettä purosta, joka virtasi muutamien kymmenien metrien päässä majoituspaikastamme. Viljo itse kertoi, että kun hän oli lähestymässä avantoa, hän havaitsi siellä kaksi venäläistä sotilasta. Viljon huomattuaan nämä lähtivät pakoon, mutta kun Viljo ampui ilmaan ja huusi stoppia, miehet pysähtyivät ja nostivat kätensä pystyyn. Kun palasimme hevosskyydillä Suomussalmen keskustaan, mukanaamme oli siis neljä venäläistä sotilasta. Luovutimme heidän hyvästelyjen kanssa eteenpäin. Onnea heille, jos ovat vielä elossa!

Suomussalmen ja Raatteen taisteluiden jälkeen tulimme hiihtämällä Hyrynsalmen asemalle, josta meidät härkävaunussa kuljetettiin Pitkärannan rajuihin taisteluihin. Niissä Onni Eskelinen haavoittui ja kuoli sotasairaalassa 21. tammikuuta 1940. Itse en enää tuolloin ollut paikalla, sillä olin joutunut muutamaa päivää aiemmin sotasairaalaan vaikeiden palletumien vuoksi.

Korpraali Onni Eskelinen oli 8-lapsisen maalaiskodin vanhin lapsi. Hän oli iloinen ja elämänmyönteinen savolaispoika, joka oli kihloissa Liisa-nimisen tytön kanssa. Ollessani muutama vuosi sitten kuntoutuksessa Siilinjärven Vuorelassa, tapasin Onnin Viljo-veljen. Tällöin selvisi, että Liisa elää ja asuu leskenä Juankoskella. Viljon autolla ja opastuksella kävimme Liisaa tervehtimässä. Hän oli erittäin iloinen käynnistämme, tarjosi kahvit ja kuunteli kyynelsilmin kertomustani Onnista. Liisa Leskinen ja Viljo Eskelinen eivät olleet kuulleet aiemmin Onnin urotöistä. Hän ei ollut maininnut kirjeissään niistä sanaakaan.

Siinä tarina korpraali Onni Eskelisestä, sympaattisesta ja urhoollisesta savolaissotilaasta. Sankaritarinana tämä voi olla monien mielestä vähäinen, mutta näiden yksittäisten sankaritarinoiden summana syntyi se kokonaisuus, jonka ansiosta isänmaamme säilytti sotien hirvittävässä kurimuksessa kansallisen vapautensa.

Armo Vaismaa

PÄIVÄN KOKEMUKSET RINTAMALLA

Jauhinkankaan koululla vuosina 1927-1944 opettajana toimineen Armo Vaismaan oheinen kirjoitus on julkaistu vuonna 1940 Rauhan Tervehdys -lehdessä.

*****

Oli tammikuinen taistelutalven tiukka pakkanen. Miehet valmistautuivat parhaillaan vuorolleen etulinjoille menoa varten. Mieliä oli vakava, melkein päjuhällinen, sillä lähestyvä kuolemanvaara painoi leimansa miesten katsantoon ja olemukseen. Ei niin, että kukaan olisi näyttänyt aralta tai osoittanut pelkuruutta. Päinvastoin uhkui jokaisen sisimmästä sitkeätä taistelutahtoa ja isänmaallista innostusta saada täyttää suomalaisen miehen tavoin velvollisuutensa siinä tehtävässä, joka meitä odotti. - Olen varma, että jokainen tunsi tunnossaan iloista tyydytystä tietäessään olevansa oikealla asialla taistelemassa kodin, isänmaan ja uskonnon puolesta. Ainoa, mitä saattoi epäillä, oli sydämen huolestunut kysyntä: "Onko kaikki asiani ihmisten ja Jumalan edessä täysin selvät, ja olenko valmis, jos niin vaaditaan, astumaan tästä ajasta iankaikkisuuteen."

Ensimmäiseen puoleen kysymystä on helppo vastata, sillä jo kotoa lähtiessä oli jokainen pyrkinyt selvittämään parhaan kykensä mukaan välinsä kanssaihmistensä kesken. Ja olihan jokaisella ollut lisäksi tilaisuus niitä kirjeellisesti korjata. Toista oli vakuututtava siitä, oliko kelvollinen kaikkietävän Jumalan edessä. Oma syntisyyden ja kelvottomuuden tunne siinä selvänä eteen kuvastui. Uskon, että sellainenkin mies, joka ei koskaan ennen ollut tullut niitä asioita vakavammin ajatelleeksi, nyt tunsi kaipaavansa sisäistä varmuutta ja omantunnon rauhaa. Onnellinen oli se sotilas, jolle syntisten vapah-taja ja pelastaja Jeesus Kristus oli saanut tulla läheiseksi Lunastajaksi ja Armahtajaksi, jonka verihaavain turvin saattoi rohkeasti katsella kuolemaa silmästä silmään. Kuolema väijyikin jo joka puolella saalistaan, sillä vihollisen turmiota tuottavat kranaatit räjähtelivät metsätien kahta puolin revivästi räiskähdellen; kiväärin luodit vonkuivat ilkeästi korvissa, ja ympärillä olevassa aamuhämärässä näyttivät puitten kannot ja pensaat vaanivilta vihollisilta.

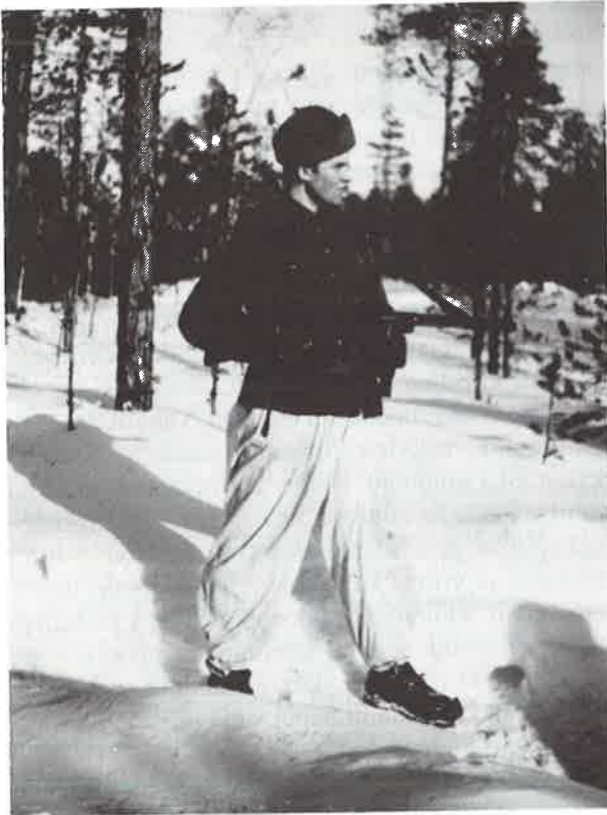
Olimme lähestymässä omien joukkojen miehittämiä etuvartioasemia, joissa meidän oli suoritettava miesten vaihto. Eteneminen näytti kuitenkin vaikealta, sillä pakkasessa narskuivat suksen sommat

niin kuuluvasti, että vihollinen osasi sen mukaan suunnata tykistökeskityksen aina siihen missä liikuimme. Tämän vuoksi täytyi meidän edetä varovaisesti kävellen ja kantaa suksiamme. Näin saavimme erään suoaukean reunaan. Tähyilimme ympärillemme näkyisikö missään lentokoneita. Ei näkynyt eikä kuulunut. Mutta ehdittyämme juuri parahiksi keskelle aukeata, ilmestyivät viholliskoneet näköpiiriin. Ei auttanut muu kuin heittäytyä lumihankeen ja yrittää kaivautua siihen. Jotain liikettä ne ehtivät kuitenkin huomata, koskapa pudottivat läheisyyteemme jonkun pommin ja ampuivat konekiväärillä. Mitään vahinkoa ei meille kumminkaan tullut, vaikka jouduimmekin siinä pitkän aikaa kylmässä värjötteleämään.

Notkelmassa panimme sitten sukset uudelleen jalkaan jouduttaaksemme matkaamme. Niin saavuummekin pian puron rantaan, jonka molemmat reunat oli miinoitettu samoin kuin sen yli johtava silta. Ainoastaan yhdestä kohden oli kulkutie jätetty vapaaksi polkusiltaa varten. Jätimme sukset toiselle puolen ja menimme yli. Edessä kohosi jyrkkä mäkirinne. Sen harjanteella sijaitsivat miehitetyt asemamme.

Vaikeata oli suorittaa vaihto, sillä viholliset olivat ajaneet tankkinsa harjanteen vastakkaiselle lahden toisella puolella olevalle mäelle, josta pystyivät suoralla suuntauksella tulittamaan asemiamme. Lisäksi kuului mäeltä kovaa huutoa ja melua sekä tankkien liikehtimistä, joten vaikutti siltä kuin siellä valmistauduttaisiin hyökkäykseen. - Asemat miehitettiin siitä huolimatta nopeasti ja ryhdyttiin samalla niitä parantamaan ja korjaamaan. Silloin tällöin annettiin joku tuli-isku peloitukseksi ja niin saatiin rauhassa työskennellä. Tuuli oli onneksi kääntynyt meidän puolelta vastaiseksi ja ilma muuttunut sumuiseksi, joten eivät äänet meidän puoleltamme viholliselle kantautuneet.

Jätimme puolet miehistä aseisiin toisen puolen ryhtyessä kaivamaan korsua. Sattui toki hiekkainen rinne, joten kuoppa saatiin puoleen päivään mennessä valmiiksi. Joka tunnin perästä vaihtuivat miehet vartiioon. Lepoa ei näin ollut, mutta lämpimänä pysyttiin. Siinä ohessa saatiin myös matalat ampumakuopat syvennetyiksi seisolta ampumista varten, josta ne valmistettiin yhdyshaudoiksi. Toisaalla jatkettiin korsun tekoa. Siinä touhussa kaatoivat miehet liiallisella ryminällä muutamia "niskapuita", jolloin heti

saatiin muutamia kranaatteja lähettyville, kuitenkin niin etäälle, ettei - ihme kyllä - mitään vahinkoa tullut. Matalana oli joka tapauksessa hetken aikaa oltava. Illan hämärtyessä saatiin korsu vihdoinkin kateuksi ja ainakin pienempiä ammuksia ja pommeja kestäväksi.

Tällä välin saapui myöskin ruoka, jota miehet olivat käyneet ahkiolla hakemassa. Hyvältä maistui lämmin makaronikeitto kaiken työn jälkeen omin käsin valmistetussa kämpässä, jonka ristimme "Simpsoniksi". Jykevältä se näyttikin kattoa kannattavine paksuine pilareineen. Keskellä oleva kamina lämmitti suloisesti, joskin se aiheutti sen, että lumiset ja jäätyneet puut katossa alkoivat sulaa ja tippua vettä. Mutta hyvä oli sittenkin tietää, että sai viettää yön lepohetket lämpimässä, turvallisen katoksen alla. Ruoan mukana saapui myöskin kaivattu posti. Se toi rakkaita ja rohkaisevia viestejä kotoa omaisilta. Oli lohdullista kuulla, että kotona voitiin hyvin ja uskottiin meidän voittoomme. Mieltä liikkuttavalta ja lämmittävältä tuntui ajatella, että kotona muistettiin ja rukoiltiin meidän puolestamme.

Viimeisen vartiovaihdon aikana oli kuulunut joitain laukauksia. Saimme selville, että vihollisen pienempi partio oli iltapimeässä yrittänyt tulla lahden yli oikealta, mutta valppaan vartiomiehen konepistooli oli tehnyt tehtävänsä. Siihen loppui heidän yrityksensä, ja nyt oli taas täysin rauhallista. Miehet puhdistivat parhaillaan aseitaan ja kirjoittivat kirjeitään.

Samassa astui rykmentin tuttu pastori oppaan mukana korsuumme kätelleen meitä jokaista veljellisesti. Keskustelimme ensin päivän tapahtumista. Lauoimme sitten virren 335 yhteisesti. Hartaina otivat miehet siihen osaa. Tuntui vähän ihmeelliseltä, että saimme viettää rauhallista jumalanpalvelusta keskellä sodan melskeen. Juhlatunnelmaa lisäsivät vielä muutamit kynttilät, jotka nyt valaisivat perimmätkin sovet, jonne öljylampun himmeä valo ei ulottunut. Tämän jälkeen puhui pastori Roomalaiskirjeen kahdeksannen luvun johdolla, alkaen sen 31:stä jakeesta, lukien luvun loppuun asti.

Nyt asetettiin meidän eteemme suora kysymys: "Olemmeko me Kristuksen omia ja Jumalan valittuja? Tunteeko hän meidät omikseen?" Jumalan rakkaus ja pitkämielisyys tuntui kyllä aivan käsittämättömältä ja ansaitsemattomalta itse kunkin omistaa kohdalleen. - Suurta oli todella Jumalan rakkaus. Hän kun ei säästänyt omaa Poikaansaakaan, vaan antoi Hänet alttiiksi meidän kaikkien edestä. Tähän rakkauteen oli meidän turvauduttava. Syytöksiä saattoi kyllä olla monenlaisia, mutta Jeesus tuntee ja Hän myös rukoilee meidän edestämme. Ei voi mikään vaara eikä sodan miekka eroittaa meitä Kristuksen rakkaudesta, sillä vaikka olisimme uskottomat, pysyy hän uskollisena.

Näin tahtoo Jumala hyvydellään vetää meitä parannukseen. Sillä kaikki ovat tosin syntiä tehneet ja ovat Jumalan kirkkautta vailla, mutta voivat saada lahjaksi vanhurskauden Hänen armostaan sen lunastuksen kautta, joka on Kristuksessa Jeesuksessa. Autuas on silloin se, jolle Herra ei lue syntiä. Ja meidän on oltava täysin varmoja siitä, että minkä Jumala on meille ja jokaiselle syntiselle luvannut, sen Hän voi myöskin täyttää. Uskon kautta voimme mekin kaikki vanhurskauden omistaa ja silloin on meillä oleva rauha Jumalan kanssa. Jos me siis olemme kuolleet Kristuksen kanssa, niin uskomme saavamme elääkin Hänen kanssaan. Mutta synnissä me emme saa elää, sillä synnin palkka on kuolema. Meidän on annettava Jumalan Hengen kuljettaa ja hallita itseämme, niin saamme elää. Silloin Henki itse todistaa meidän henkemme kanssa, että olemme Jumalan lapsia. Yksistään Hänen avullaan me voimme voittaa.

Kun pastori oli mennyt päätettyään puheensa rukoukseen, oli kotvan aikaa hiljaista. Näytti siltä, että kuultu sana jäi askarruttamaan ajatuksia kantaakseen aikanaan hyvää hedelmää.

Kauan ei saatu rauhassa olla, sillä vihollisen hyökkäysvaunut alkoivat jälleen liikehtiä, ammuksiset räjähtelivät ympärillämme ja konekiväärien valojuovapatruneet leikkasivat talvisen taivaan hämärää. Jokaisen miehen oli mentävä aseisiin.

Heino Suvanto

TALVISODAN MUISTOJA

LÄHTÖKÄSKY SAAPUU

Oli itsenäisyyspäivän ilta vuonna 1939. Talvisotaa oli kestänyt viikonpäivät, kun minä sain käskyn ylimääräisiin kertausharjoituksiin. Olin tätä käskyä jo kaivannutkin. Kävin jopa yhden kerran tarjoutumassa Oulaisten aluepäällikön luona, mutta hän sanoi vain, että kyllä se käsky aikanaan tulee. Saat mennä vielä kotiin odotelemaan. Asuin silloin Piipjärven Hietalanperällä. Olin edellisenä vuonna päässyt pois armeijasta.

Kun yöllä saavuin Oulaisten asemalle, huomasin, että en minä yksin ole lähdössä, vaan meitä myöhemmin kutsuttuja oli Oulaisissakin monta kymmentä miestä. Kun siihen aikaan olin vielä sellainen mies, että saatoin joskus ryypynkin ottaa, kavereiden kanssa tuumittiin, että mennään herättämään Oulaisten apteekkari. Kyllä kai hän sen verran heltyy, että jotain tippoja myy meille sotaanlähtöryppyiksi. Apteekin yöpäivystäjä osoittautuikin oikein lupsakkaaksi ihmiseksi. Hän möi meille jokaiselle 100 gramman pullon Hokmannin tippoja. Se oli sellainen annos, että siinä ei sotaanlähtö enää tuntunut ollenkaan hankalalta.

Juna tuli viimein ja nousimme härkävaunuun, joka kuljetti meidät Oulun asemalle. Oulussa majoituimme suurelle koululle, jossa meistä alettiin muodostaa joukko-osasto. Siitä porukasta tuli osasto Perksalo komentajansa nimen mukaan. Rykmentin numero oli JR 40. Minä jouduin 2:seen pataljoonaan, jonka komentajana oli kapteeni Saarela. Oulussa majailimme viikonpäivät. Sotilaan varusteita oli niukasti, harvoille miehille löytyi asetakki tai manteli. Oulun liikkeistä takavarikoitiin sarkapuseroita, housuja ja kaikkea lämmintä talvivarustetta, mitä vain löytyi. Sotilasvyö ja kokardi taisivat olla ainoat varusteet, jotka muistuttivat, että sotilaita tässä ollaan. No olihan se kapinanaikainen kivääri rotanhäntäpistimineen. Lumipuvut olivat uusia ja niitä oli riittävästi.

Joulukuun 14. päivänä, kun ilta alkoi hämärtää, pataljoonamme marssitettiin Oulun asemalle. Lastaus junaan alkoi. Huhut kiersivät, että lähdetään Suomussalmelle, mutta lähdettiinkin pohjoista kohti. Kun aamulla oltiin Kemijärven asemalla, alkoi jo selvitä mihin ollaan menossa. Me majoituimme palokunnan talolle. Saimme nähdä sodan esimakua, kun evakkoja tuli Sallan suunnalta karjoineen. Heitä tuli tien täydeltä. Kyllä oli sääliä näköistä po-

rukkaa. Lapset itkivät ja evakuoitu karja huusi, sillä lehmien utareet olivat jäässä.

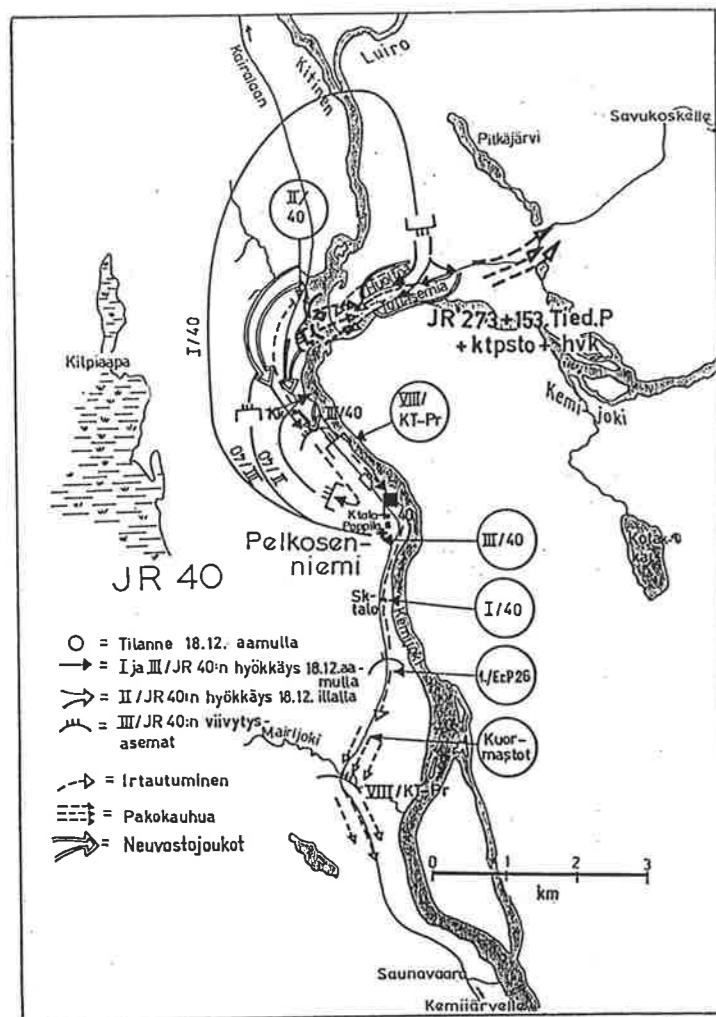
TULIKASTE PELKOSENNIEMELLÄ

17. päivä joulukuuta illalla tuli yhtäkkiä hälytys. Varusteet piti saada äkkiä kasaan ja miehet marssi-valmiiksi. Kuorma- ja linja-autoja ajoi palokunnan talon pihaan. Tuntui kummalliselta, kun milloinkaan ei sanottu, mihin ollaan menossa. Aina piti pelata arvausleikkiä. Nousimme autoihin noustiin, ja matkaan lähdettiin heti. Selvisihän se sitten, mihin on tultu, kun autot purettiin melkein vihollisen sekaan. Pelkoseniemi se oli, ja vihollinen oli jo kirkonkylässä. Kyllä siinä melkoinen sähköä syntyi, kun piti saada joukot puolustusasemiin. Pimeäkin oli kaiken lisäksi.

Kun joulukuun 18. päivä oli saatu iltaan, Oulaisten miehiä oli kaatunut puoliväliin toistakymmentä, 15-16 miestä. He kaikki olivat tuttuja miehiä, osa entisiä työkavereita. Se järkytti minua kovasti. Unissa tahtoo vielä kymmenien vuosien perästä nähdä painajaisia. Vihollinen oli tullut Kitisenjoen yli. Kun joessa ei ollut siltää, vihollinen yritti ajaa hyökkäysvaunulla jäätä pitkin joen yli. Mutta jää ei kestänyt-kään raskasta rumilusta, vaan se upposi. Vain tykkitorni jäi näkyviin.

Jalkaväki tuli jäätä myöten aivan kirkonkylään asti. Pappilan kohdalla maantiellä näin sellaisen voimainkoituksen, joka ei vähällä unohdu. Viisi vihollista yritti ottaa yhtä suomalaista sotilasta vangiksi, mutta siinä tuli Venäjän miehille pahemman kerran erehdys. Vastassa sattui olemaan sellainen mies, jolla oli ripeyttä ja voimaa. Hänellä oli kiväärin nokassa pistin. Sillä hän löi keskiruumiista läpi sen vihollisen, joka oli lähimpänä ja pauskasi olkansa yli kuin olisi hangonnut heiniä. Samoin kävi toiselle, kolmannelle ja neljännelle. Viidettä miestä hän potkaisi ensin jalkojen väliin, ja kun mies siitä suistui maahan, hän iski pistimen selkään. Kahakka ei kestänyt minuuttiakaan. Sanoivat miehen olleen jostain Raahan lähipitäjistä. Hänen nimensä olen unohtanut. Joku tiesi, että hän oli myöhemmissä taisteluissa kaatunut. Pelkosenniellä kaatui paljon suomalaisia. Haa-voittuneita ja paleltuneita oli satoja.

Vanhat oulaistelaiset varmaankin muistavat sotamies Kustaa Peltolan, Pelto-Kustin. Hän joutui Pelkosenniemen taistelussa venäläisten vangiksi. Venä-

Pelkosenniemen taistelut joulun alla vuonna 1939 vaativat 16 oulaistalaisen hengen. Liki 40 asteen pakkasessa käydyt taistelut kääntyivät lopulta suomalaisten eduksi ja venäläiset pakenivat kohti Savukoskea. Kuva kirjasta Talvisodan historia 3.

läiset olivat vieneet vähän matkaa taaksepäin, tehneet nuotion ja kohdelleet hyvin antamalla ruokaa ja mahorkkasätkän suuhun. Yksi miehistä oli jäänyt vartioon, kun toiset olivat alkaneet nukkua. Vartiomies oli antanut ymmärtää käsin puhumalla, että Kustin piti hommata nuotioon puita. Kyllähän Kustilta sellainen homma kävi laatuun, hän kun oli vanha metsätyömies. Kusti piteli hyvää nuotiota ja huomasi, että vartiomiestäkin rupesi nukkuttamaan. Kusti haki nuotiopuita joka kerta aina vähän kauempaa. Samalla hän piti vartiomiestä silmällä. Lopulta hän totesi vartiomiehenkin olevan täydessä unessa ja päätti lähteä. Varovasti Kusti siirtyi vähän kerrallaan kauemmas nuotiosta. Kun nuotiolla olivat eivätkä tajunneet lähtöä, hän otti vauhtia ja suunnisti omien puolelle. Kun Kusti saapui suomalaisten linjoille, hän joutui sairaalaan, oli sen verran saanut paleltumavammoja jalkoihinsa ja käsiinsä. Vammat eivät kuitenkaan olleet kovin pahoja, koskapa hän oli jatkosodassa jälleen mukana.

Kun venäläinen perääntyi pois Pelkosenniemeltä, suomalaisten sitä piti lähteä ajamaan takaa. Se, jos

mikä oli väsyttävää hommaa. Silmissä alkoi näkyä kaikenlaisia harhanäkyjä, kun joutui monta vuorokautta yhtämittaamaan valvomaan. Minäkin näin korkeita valaistuja kivitaloja synkässä korvessa, missä lähimmät asumukset olivat monien kymmenien kilometrien päässä. Muutama kilometri ennen Savukoskea venäläinen viivytti jonkin aikaa, mutta irtaantui aika vähällä. Yhden hyökkäysvaunun venäläinen menetti vielä ennen Savukoskea.

JOULUNVIETTOA RINTAMALLA

Savukoskelle saavuimme aivan joulun kynnyksellä. Vietimme joulua erään kauppiaan kaupakartanossa. Aattona jaettiin siviilipaketit. Viinaakin saatiin pullo viiteen mieheen. Jouluhartauden piti Karsämäeltä kotoisin ollut Armas Karsikas, joka asuu nykyisin Oulaisten Lehtopäässä. Joulupäivänä oli Savukoskella kirkas ilma ja hyvä lentosää. Venäläinen käyttikin tilaisuutta hyväkseen ja häiritsi hävitäjillään meitä aika tavalla.

Oli juuri saatu kenttäkeittiöllä rusinasoppa valmiiksi, kun hävittäjät tulivat päälle ja ampuivat konekiväärillä soppakattilan rikki. Siinä meni hyvä soppa maahan. Keittiömiehet kynsivät päätään, että milläs nyt uusi soppa keitetään, kun vihulainen ampui kattilan rikki? Silloin huomattiin, että kauppiaan saunassa oli iso muuripata. Kun sitä tutkittiin lähemmin, huomattiin että venäläinen oli käyttänyt pataa käymälänään. Se oli laitojaan myöten täynnä ihmistä, joka oli lujasti jäässä. Pataan oli onneksi jäänyt pyykkäritä yksi survinpuu, joka oli jäänyt kiinni sontaan. Kun pataa hiukan lämmitettiin, sontaköntti irtosikin helposti, eikä tarvinnut sitä kirveellä ruveta irrottamaan. Survinpuulla se sonta sitten nostettiin padasta kuin jäätelötikku. Sen jälkeen pata pestiin ja keitettiin uusi soppa, joka maistui oikein hyvältä.

Tapaninpäivänä vihollinen häiritsi lentokoneineen monta kertaa. Tappioita se ei kuitenkaan saanut aikaan. Tapaninpäivän iltana meille annettiin taas lähtömääräys. Saimme oikein linja-autokyydin. Nytkään ei sanottu, mihin ollaan matkalla. Kun poistuimme autoista, huomasimme, että olimme Kemijärvellä Halosenrannan kylässä. Siinä saimme olla yhden yön ja päivän, mutta pimeän tultua lähdimme marssimaan Joutsijärveä kohti. Sanoivat siellä vihollisen rynnistävän tosissaan. Jos sinne ei saataisi äkkiä tulppaa, Kemijärvi olisi vaarassa. Vihollinen oli jo päässyt Mäntyvaaraan, joka on Joutsijärven ja Kemijärven välillä. Se oli koukannut Kemijärvi-Salla-tien vasemmalta puolen yrittäen katkaista suomalaisten selustayhteydet. Mäntyvaarassa sattui olemaan joku pieni suomalainen joukko-osasto, kun huomattiin mitä oli tapahtumassa. Tämä pieni suomalaisjoukko sai venäläiset saarretuksi Mäntyvaaran rinteeseen ja vihollinen tuhottiin viimeiseen mieheen. Siinä kaatui useampia satoja miehiä. Heidän joukkohautansa on löydettävissä, kun Kemijärveltä mennään Sallan suuntaan toistakymmentä kilometriä. Vähän ennen Mäntyvaaraa on viitta, jossa on maininta; Mäntyvaaran taistelupaikka. Siinä oli heidän matkansa pää.

Meidän pataljoonamme joutui etulinjaan Sallaan menevän tien kahden puolen Joutsijärven eteläpuolelle. Kylässä oli paljon isoja taloja. Suurin osa taloista oli venäläisten tykistön rikkiampumia. Joutsijärvellä käytiin toisinaan kovaa asemasotaa. Venäläisellä oli tykistön ja kranaattiheitinten ylivoima, mutta eivät ne vain päässeet etenemään.

VIHOLLISEN TULIASSEMISSA

Sitten vaihtui vuosiluku, tuli tammikuu 1940. Me suomalaisetkin yritimme eräänä iltana hyökätä Joutsijärven yli, mutta saimme sellaisen tuliryöpyyn vas-

Joulutunnelma pyrittiin luomaan myös rintamaloissa. Kuva Arvo Tirilän kuva-albumi.

taamme, että takaisin tulimme verissäpäin. Meidän joukkueesta sotamies Matti Huhtala Oulaista ei palannut takaisin. Me jo pelkasimme, että Matti on tainnut kaatua, mutta eikös vain Matti seuraavana yönä saapunut terveenä, mutta kovasti kylmettyneenä omille linjoille. Hän sanoi, että ei kovan tulituksen vuoksi päässyt irtaantumaan, vaan joutui jäämään siihen venäläisten tuliasemien eteen lopuksi yötä ja vielä seuraavaksi päiväksi. Eivät olleet venäläiset Mattia huomanneet, vaikka olivat aivan vierestä kulkeneet. Matti sanoi, että oma tykistö häntä auttoi, kun ampui niin lyhyiksi jääneitä tuli-iskuja, että ne tulivat toisinaan aivan hänen viereensä ja räjähtäessään syytivät hänen päälleen muraa ja lunta. Se mura ja

lumi naamioivat Matin niin hyvin, että venäläiset eivät häntä siinä aseimensa edessä huomanneet.

Hän oli maatessaan seurannut venäläisten touhua. Joukossa oli ollut paljon Suomen kieltä puhuvia. Matti oli kuullut heidän sanovan, että huonoja ovat Suomen lahtarien tykit, kun eivät kanno perille asti. Kun sitten Matti pimeään tultua pääsi siitä irtaantumaan, hän sanoi varovasti kontanneensa pitkän matkaa, ennenkuin uskalsi nousta kävelemään. Sitten lähestyessään suomalaisten linjoja, hän oli tulla ammutuksi omien miesten taholta. Hän ei tiennyt kuin edellisen päivän tunnussanan, ja sehän ei meinannut suomalaisille riittää. Pentti Haanpää Korpisotaa-kirjassaan kertoo tapauksesta. Hän ei kuitenkaan mainitse Mattia nimeltä, mutta todennäköisesti tapaus on sama. Haanpää kirjoittaa myös siitä avunhuutajasta, joka Joutsijärven taistelujen jälkeen jäi väli-maastoon huutamaan apua. Se avunhuuto oli karmeaa kuunneltavaa, ja se jatkui koko yön. Vasta aamun sarastaessa se avunhuuto alkoi heikkenemään ja viimein loppui kokonaan. Kyllä sinne yritettiin lähteä auttamaan montakin kertaa, mutta aina oli auttajien palattava takaisin.

LYHYT ASEMASOTAVAIHE

Sitten alkoivat ne kuuluisat talvisodan pakkaset. Liekö ollut pakkasen syytä, että venäläinen eräänä yönä tammikuun alkupäivinä oli lähtenyt perääntymään Sallaa kohti. Se irtaantuminen tapahtui niin salaa, että meidän puolella ei heidän lähtöään huomattu ennenkuin seuraavana päivänä. Silloin pakkannen nousi yli 50 asteen. Meidän lääkäriillä sanoivat olleen sellaisen mittarin, jolla saatiin niinkin korkea pakkannen mitatuksi.

Peräänhän meidän piti heti lähteä. Venäläisten asemien edessä oli miinoitettu murros, joka piti purkaa ensin. Siinä ei kuitenkaan sattunut mitään isompaa vahinkoa. Ensimmäistä marssitaukoa pidettiin muutama kilometri Joutsijärveltä Sallaan päin. Siinä oli jäänyt talo polttamatta. Miinoitettu se kyllä oli, mutta pioneerit purkivat miinoituksen pois. Ryhdyimme keittämään kahvia, ruokailemaan ja syöttämään hevosia. Talon pihalla oli syvä kaivo. Kun vedenottajia oli paljon, vesi alkoi loppua kaivosta. Pohjalta kyllä näkyi vettä, mutta ämpäriin sitä ei saatu. Kaivoon laskettiin mies köyden varassa tutkimaan tilanetta. Kohta alkoi kaivosta kuulua kovaa kiroilemista ja muutakin käsittämätöntä meteliä. Mies nostettiin pois kaivosta. Kun aloimme kysellä oudon käyttäytymisen syytä, mies selitti, että siellä kaivonpohjalla on huopatossuja pohjat ylöspäin ja tuntui siltä, että niissä on vielä jalatkin sisällä. Kyllä minäkin siihen kaivoveteen keitettyä kahvia join, eikä tuosta mitään

seurannut, mutta sen kaivon käyttö loppui sillä kertaa siihen.

Venäläinen perääntyi pahemmin vastaanpanematta Märkjärvelle saakka. Siihen linjat pysähtyivätkin rauhantekoon asti. Vihollisen lentotoiminta kiihtyi kovasti. Meidän huoltoporukkamme sijaitsivat takanapäin Salmijärven ja Kursun kylissä. Huoltomme joutui kärsimään kovasti tappioita venäläisten lentopommitusten takia. Asealiupseerimme Arvi Pokela oli Pyhäjoen miehiä. Pokela kertoi, että kun hän oli tuomassa etulinjaan patruunoita, hän joutui lentopommitukseen. Pommituksessa yhden patruunantuojan, Erkki Kokon, hevonen kaatui. Miehillä ei sillä kertaa aiheutunut tappioita. Pokela kertoi, että kun hän makasi pommituksen aikana hangessa, hänen viereensä oli tullut aivan erikoislaatuinen lentopommi. Se oli ollut rautainen kaivoämpäri kiviä täynnä ja pitkä kettinki perässä. Pokela arveli, että taitaa sota pian loppua, kun pommitkin alkavat tuollaisiksi muuttua. Meidän sotamme jatkui asemasotana helmikuun loppupuolelle. Silloin alkoi kuulua huhuja, että ruotsalaiset tulevat ja ottavat meidän rintamaosamme haltuunsa. Huhuissa tosiaan oli perää. Ruotsalaiset tulivat ja me saimme lähteä marssimaan kohti Kemijärven rautatieasemaa.

KOHTI KANNASTA

Se lyhyt aika, mitä Kemijärvellä viivyttiin, oli vaarallisemman tuntuista kuin Märkjärvellä etulinjassa. Lentopommituksia oli aamusta iltaan. Meidät lastattiin muutaman päivän kuluttua junaan ja matka etelää kohti alkoi. Siinä taas arvuuteltiin, että mihin nyt mennään. Toiset arvelivat, että päästään Raaheen tai Oulaisiin levähtämään. Mutta kun Ylivieskasta käännyttiin Iisalmen suuntaan, niin arvattiin, ettei tässä mihinkään lepoon olla menossa, vaan Kannakselle ja kiireesti. Sen verran oli saatu tietää, että Kannaksella oli suurtaistelut parhaillaan käynnissä. Mitä lähemmäs Kannasta tultiin, sitä hankalammaksi kävi matkanteko. Lentopommituksia oli jatkuvasti ja rata oli poikki. Välistä saatiin jollakin metsätaipaleella odottaa tuntikausia, kun rataa pommitusten jäliltä korjattiin. Kaipiaisten asemalla saatiin kokea todellinen pommisade, kun 90 viholliskonetta yritti pommittaa meidän kuljetusjunaamme. Oli se kumma, että yhtään pommia ei osunut junaamme. Mutta siviili-kohteen kärsivät kovasti, taloja hajosi ja syttyi suuria tulipaloja.

Pulsan asemalla meidät purettiin pois junasta. Nouisimme suksien päälle ja lähdimme hiihtämään kohti rintamaa. Enää ei tarvinnut kysellä, missäpäin on rintama, sillä se kuului ja pimeällä myös näkyi. Koko eteläinen taivaanranta oli laajalta alalta punainen ja

jyrinä oli valtava. Se kuului kymmenien kilometrien päähän. Me hiihimme Ylämaan kirkonkylän ja Säkijärven kautta kohti Vilajokea. Siviiliväkeä tuli karjoineen vastaan tien täydeltä, olivat lähteneet kotoaan sodan jaloista.

Haavoittuneita ja kaatuneita tuotiin hevosilla. Ne hevosjonot olivat pitkiä. Heikoimmat tahtoivat pyörtyillä jo menomatalla, kun näkivät ne hevoskolonnat. Leikkihän siinä oli kaukana, mutta joku rämääpää saattoi siinäkin tilanteessa vielä jonkinlaista leikkiä laskea. He saattoivat pahimmille pyörtyilijöille sanoa, että yrittäkää nyt edes mennessä jaksaa hiihtää. Niinkuin näette takaisin päästään jo hevosen kyytissä.

Meitä vietiin Vilajokea kohti. Venäläiset olivat nousseet mereltä maihin Viipurinlahden länsipuolelta. Meren jää oli niin lujaa, että se kesti jopa hyökkäysvaunut. Oli 11. päivä maaliskuuta, ja alkoi olla jo pimeä, kun puheliniinja katkesi. Lähdin sitä yksinäni korjaamaan. Se oli pataljoonan komentajalle menevä linja. Linjan suunnalla oli huoltotie, joka meni pataljoonan komentopaikalle ja edelleen meidän huoltoon. Huoltotien varressa oli tauolla joukkueen verran miehiä, eikä heillä ollut lumipukua. He tupakoivat kaikessa rauhassa. Luulin ensin, että he olivat suomenruotsalaisia, joita oli linjassa meistä oikealle. En ymmärtänyt heidän puhettaan. Sitten hoksasin, etteivät nämä mitään ruotsalaisia olleet. Haju, mikä heistä lähti oli samanlainen kuin siinä vihollisen kolonnassa, joka Pelkosenniellä vallattiin. Tupakka, mitä he polttivat haisi selvälle kessulle. Ajattelin, että nyt ei sovi hermostua. Hiihtelin rauhallisesti heidän ohitse ja he antoivat minun jatkaa matkaa. Lienevätkö pimeässä luulleet omaksi miehekseen? Kun saavuin pataljoonan komentopaikalle, selitin herroille, minkälaisen porukan ohi olin hiihtänyt. Komentaja sanoi, että se on vihollisen partio, joka on tullut suomalaisten vasemmalle puolen läpi, kun ruotsalainen yksikkö oli joutunut jättämään kovan painostuksen alla asemansa.

Talo, jossa komentopaikka sijaitsi, oi maalaistalo, jossa vielä edellisenä päivänä oli ollut omistajakin paikan päällä. Omistajille oli tullut niin kiire lähtö evakkoon, että karja oli jäänyt navettaan ja hevonen

talliin. Komentaja määräsi saatuaan minun tuomani tiedon vihollisen partiosta, että komentopaikka muutetaisiin kauemmas etulinjasta. Komentaja sanoi Haaviston Veikolle, joka oli muistini mukaan Haaviveden poikia, että menkää navettaan ja ampukaa talon karja. Se oli Veikko-pojalla vastenmielinen homma, mutta tapahtuihan se, kun määräys oli sellainen. Matti Huhtala, josta tässä olen aikaisemmin kirjoittanut, sai määräyksen valjastaa talon hevonen ja seurata komentajaa.

ASEET VAIKENEVAT

Niinä päivinä sota kehittyi sellaiseen vaiheeseen, että näytti siltä, että jos tätä ei saada pian loppumaan, tässä käy huonosti. Jonkinlaisia huhuja oli tietoomme tullut, että rauhaa hierottaisiin Moskovassa. 13. päivä maaliskuuta aamulla kuultiinkin uutinen, että sota loppuu tänään kello 11. Ei sitä millään tahtonut uskoa, kun tulitus tuntui vain kiihtyvän, mutta määräminuutilla tuli aivan hiljaista.

Meidän joukkueestakin muutamat tapasivat heti rauhan tultua vastapuolen miehiä. Hekin olivat olleet kovasti iloissaan siitä, että sota päättyi. Sitä vain he olivat ihmetelleet, että kun teitä suomalaisia on niin vähän, niinkin hyvin jaksoitte puolianne pitää. Vihaa ei kannettu toisiaan kohtaan sen jälkeen, kun aseet vaikenivat. Tarjottiin toisille tupakkaa ja tehtiin jopa kellokauppoja.

Sota oli sodittu. Siitä piti sitten lähteä hiihtelemään kotia kohti. Tulimme Haminan kaupunkiin, jossa paljon tappioita kärsinyt joukkomme lastattiin junaan. Juna toi meidät Kemijärvelle, josta vielä saimme hiihtää Kuusamon kirkolle. Siviiliin pääsy näytti aivan toivottomalta. Sodan käyneet miehet alkoivat käydä kärsimättömiksi. Mentiin esikunnasta tiedustelevaan, missä siviiliinpääsy viipty. Vasta huhtikuun lopulla alkoi Kuusamoon tulla kuorma-autoja, jotka veivät paluukuormana Ouluun siviiliin pääseitä. Meidän joukko-osastomme oli muodostettu pääasiassa Raahan ja Oulun sotilaspiirien miehistä, jonkun verran oli miehiä muistakin sotilaspiireistä. Muun muassa porilaisia oli paljon.

UHTUAN KESÄ 1941

Seuraavat tapahtumat sattuiivat III/JR 32 pataljoonassa, joka oli muodostettu Oulaisissa kesäkuun puolivälissä 1941. Miehistö koostui pääasiassa haapavetisistä ja oulaistelaisista.

*****

Meidät oli määrätty koukkaamaan neuvostojoukkojen sivustaan ja valmistauduimme siihen huolella. Varasimme muun muassa krh-kranaatteja tarpeeksi. Jokainen jalkamieskin otti niitä kantaakseen. Muistaakseni minäkin sidoin neljä kranaattia kaulaani roikkumaan. Vajaat kymmenen kilometriä taivallettuaamme saimme yllättäen ”tulikasteemme”. Asetuimme puolustukseen ja krh:t aseisiin, mutta komentaja kielsi ampumasta ja ryhdyttiin vetäytymään. Komentajan hermot taisivat pettää, kun hän sanoi, että kukin saa pelastua niinkuin parhaaksi näkee. Pakokauhunomainen perääntyminen, Salo etunenässä, alkoi. Kaikki kantamukset krh-kranaatit, ammuslipaat heitettiin metsään ja retken ainoa kaatunut Juho Aakko peitettiin sammalilla kuusen juurille kauas ”ei kenenkään maalle”.

Jo saman päivän iltana tulivat Juhon veli Yrjö Aakko ja pataljoonan pastori Aarno Seppo luokseni pyytämään, että lähtisin miehineni hakemaan Aakon ruumista. Niin lähdimme noin viiden kilometrin taipaleelle rintamalinjojen väliin. Perillä järjestimme lähivarmistuksen ja nostimme Aakon ruumiin paareille. Tämän jälkeen ryhmityimme parien ympärille ja pastori Seppo esitti laulettavaksi hiljaisella äänellä virren ”Sun haltuus rakas Isäni...” Sitten Seppo puhui liikuttavasti aseveljemme muistolle. Niin lähdimme hiljaisina kulkemaan omalle puolelle. Mieliinpainuvan koruttoman tilaisuuden synkässä kuusimetsässä illan hämärtyessä muistaa varmasti jokainen mukana ollut ikuisesti. Myöhemmin Haapaveden sankarihauudalla käydessäni olen todennut, että Juha Aakko on siunattu kentälle jääneenä. Nähtävästi KEK (kaatuneiden evakuoimiskeskus) ei voinut kuumana kesänä hoitaa sankarivainajaa kotiin.

Toista viikkoa Salon retken jälkeen lähdimme uuden komentajamme kapteeni Simo Mäkisen komennossa uudelle koukkaukselle. Etenimme yöllä noin 25 kilometriä palavia metsiä ja soita pitkin vihollisen selustaan ja Eldankajärven itäpuolella nousimme Uhtualle menevälle tielle. Näin suljimme vihollisen vetäytymistien. Sattui vielä niin, että paikalla, jossa nousimme tielle, oli venäläinen 70 hevosen huoltokolonna levähdystauolla matkalla

etulinjaan. Kuormat olivat täynnä muonaa ja ammuksia, hevoset oli riisuttu valjaista ja vartiointi vähäistä. Pidimme tätä tienkohtaa hallussamme useita tunteja, mutta iltaa myöten alkoi painostus molemmilta puolilta olla niin kova, että katsoimme parhaaksi ryhtyä valmistelemaan irtautumista. Tietenkin täydensimme ruokavarastojamme ja erityisesti sokeri oli hyvin haluttua tavaraa. Mitäs teemme hevosille? Otamme mukaan niin monta kuin tarvitsemme ja loput ammutaan, oli käsky. Näin alkoi hevosten hävittäminen ja jätimme tien kunnes parin päivän kuluttua palasimme sinne uudelleen saatuamme lisävoimia. Lopputulos oli, että linjat siirtyivät Eldankajärven maastoon, mutta lunnaat olivat kalliit: 11 kaatunutta ja 51 haavoittunutta koko pataljoonalla.

Päällikkömme luutnantti Anttilan haavoituttua jouduin tähän tehtävään. Joukkomme etenivät, kunnes saavuttiin KisKis-kukkuloille, mihin eteneminen pysähtyi pitkäksi aikaa. Elokuun puolivälissä otimme rintamavastuun Munalla ja Makkaralla, kuten Erkki Tiesmaa laulussaan näitä Kis-Kis kaksoisjärvien välissä olevia kukkuloita nimittää. Munakukulan puolustus oli hyvin hankalasti järjestettävissä ja niin lähellä vihollislinjaa, että käsikranaatteja pystyi heittämään vastapuolen aseisiin. Kaivautuminen oli vaikeaa ja asemissa piti olla aina täysi miehitys. Järjestimme siellä olevalle joukkueelle vaihdon 24 tunnin välein. Huolto Munalle oli aluksi hankalaa, kun piti ylittää vihollisen tulen alla oleva aukea. Myöhemmin pioneirit kaivoivat sinne yhdyshaudan. Komppanian vääpeli Koskelan Vilho lähetti säännöllisesti ”sapuskat” Makkaralle, josta jokainen joukkue haki ruuan itselleen. Samoin iltaisin toi ”töpinä” termosastiallisen kuumaa vettä Munalle vietäväksi. Vain yksi hevosmies, muistaakseni Vilho Kannus, uskalsi viedä kuumaa vettä perille Munakukulalle. Hänet palkittiin II luokan vapauden mitalilla.

Erikoisesti on mieleeni jäänyt seuraava tapahtuma Munalta. Pataljoonan komentaja soitti minulle ja kysyi, kenen joukkue nyt on Munalla, kun majuri Järvi sanoi jonkun luutnantin käyttäytyneen siellä ”ylimielisesti”. Menin Munalle Jurveliuksen Ollin luo ja kysyin, että kuuluuko mitään erikoista. Eipä juuri muuta kuin normaalia käsikranaatin heittelyä. Jaa, kävihän täällä yksi majuri ryömimässä. Minä tunsin hänet entiseksi RUK:n opetusupseeriksi, joka piti minua koko RUK:n ajan ”litteralinjalla”.

Sodassa riitti paljon korjattavia aseita ja laitteita. 12. asekorjaamo huolehti korjaustoiminnoista Hyrynsalmen Hietakankaalla. Kuva Martta Jääskö.

No mitä täällä sitten tapahtui?, kysyin minä. Eihän täällä muuta kuin, että majuri liikkui vähän varomattomasti. Ryssä rupesi ampumaan ”piikstykillä”, jolloin majuri löi maihin ja lähti ryömimään taakse. Minulla vanhat muistot ja sisu nostattivat ajatuksen, että enpä suojaudu ja kävelin majurin yli ja käänsin selkäni ryssään päin ja rupesin kuselle. Olikohan tämä tempu sitten sitä ylimielistä käyttäytymistä? Myöhemmin luutnantti Jurvelius kertoi, että opetusupseerille RUK:ssa kerättyyn lahjaan ja adressiin hän halusi merkinnän, että oppilas Jurvelius ei osallistunut.

Toinen tavanomaisesta sotarutiinista poikkeava tapaus oli, kun kk-komppanian vänrikki Antti Puntala valitti, ettei heidän jakoviina-kenttäpullo tahdo säilyä vaan vähenee itsestään. Viimein Antti ja Eskolan Kalle keksivät keinon. He olivat täyttäneet kenttäpullon kusella ja seuranneet seuraavana yönä mitä tapahtui. Yöllä kello 3.00 maissa palasi vartiomies vartiosta. Hän katseli ympärilleen todetakseen, nukkuvatko kaikki. Asiasta varmistuttuaan hän

otti pitkän ryypyn ja ryntäsi ”suinpäin” korsusta ulos. Tämän jälkeen jakoviinat säilyivät.

Seuraava äidin huolenpidosta kertova tapaus sattui, kun olin lähdössä lomalle. Erkki Hedmanson tuli luokseni ja pyysi viemään kirjeen kotiinsa ja tuomaan sieltä paketin palatessani. Tietenkin lupasin toimia välittäjänä. Palasin lomalta ja Oulun asemalla Erkin äiti oli odottamassa paketin kanssa. Äiti kyseli, että kun Erkki on niin nuori ja juuri tullut sotaväestä, mitenkä hän siellä pärjää. Olen pannut tähän (konjakki)pulloon ohjeen siitä, miten sitä nautitaan. Mukana on myös lusikka, jolla lääkettä otetaan. Ohje oli, että lusikallinen, jos on vilustunut ja kaksi lusikallista, jos on oikein pahasti vilustunut. Kun pääsin omaan yksikköni, Erkki oli jo ”töpinässä” vastassa. ”Toitko sen pullon?”, hän kysyi. ”Kyllä toin ja tässä on äidin reseptikin mukana”, vastasin. ”Tämä on loukkaus nuorta upseeria kohtaan, mutta pitäähän sitä äitiä ymmärtää.” Todellisuudessa lusikkana käytettiin ”römpsän” kantta.

UHTUAN VALTAUSYRITYS

Jatkosodan alussa heinäkuussa 1941 III Armeijakunnalla oli etenemissuuntana Uhtua ja Kiestinki, joista ensin mainittu oli painopistesuunta. Elokuun alussa Kiestingin suunta muuttui tärkeämmäksi ja sen tähden Uhtuan taistelujoukkoja siirrettiin Kiestingin suunnalle. Siellä tilanne oli muodostunut kriittiseksi nopean etenemisen takia. Niinpä useita pataljoonia muun muassa III/JR 11 ja SissiP 3 määrättiin sinne.

Joukkojen siirrot aiheuttivat 3.D:n komentajalle eversti Fagnäsille uusia vaikeuksia. Hän päätti jatkaa hyökkäystä puolustusrintaman heikentymisenkin uhalla ja selustajoukkojen kustannuksella, sillä Uhtua, päätavoite, oli vielä saavuttamatta. Omia puolustusasemia, jotka kulkivat Kuittijärvi-Tsirnijärvi-Kiskisjärvi-Kontiojärvi-linjalla, ryhdyttiin vahvistamaan ansoilla ja piikkilankaesteillä ja täydennettiin huoltoja täydennysmiehillä. Etelässä Tsirnijärven maastossa puolusti luutnantti Klassin komppania ja siitä pohjoiseen oli Fossin pataljoona, jota komensi kapteeni Kl. Pirhonen. Ns. ”päätien” suunnassa Kiskisjärvien kannaksella oli III/JR 32 kapt. S. Mäkisen komennossa. Tähän puolustuslohkoon kuuluivat Muna- ja Makkarakukkula, jolla allekirjoittaneen komppania puolusti vaihtaan joka toinen vuorokausi Munalle uuden joukkueen. Kiskisjärvestä pohjoiseen puolustivat I/JR 11 majuri Ranisen ja II/JR 11 majuri Veijolan komennossa. Röhön suuntaan hoidettiin puolustus kenttävartioiden ja partioilla. Edellä mainittu puolustuslinja muodosti noin 25 kilometrin pituisen ja puolikaaren muotoisen ketjun Uhtuan länsi- ja pohjoispuolelle.

Pitkä puolustuslinja ja siirrot Kiestinkiin aiheuttivat sen, ettei joukkoja viimeiseen yritykseen Uhtualle tahtonut löytyä mistään. Viimein päädyttiin divisioonan esikunnassa siihen, että osa huoltojoukkojen miehistä (pioneerit ja viestimiehet) irroitettiin linjaan sekä linjasta puolestaan taisteluyksiköitä koukkaamaan Uhtualle pohjoisesta.

HYÖKKÄYS ALKAA

Hyökkäysosastoksi perustettiin Osasto Saku, jonka joukot oli irroitettava silloisista tehtävistään ja koottava Röhö-Uhtuan- ja Malviaisten-Uhtuan-tienhaaran pohjoispuolen maastoon valmiina hyökkäämään Regojärvi-Saarijärvi-kannaksen kautta saartaen Regojärven eteläpuolitse Uhtuan tielle (lainaus 3.Div. hyökkäyskäskestä) ja edelleen yhteistoiminnassa Os. Ankkurin (patl. Veijola) kanssa

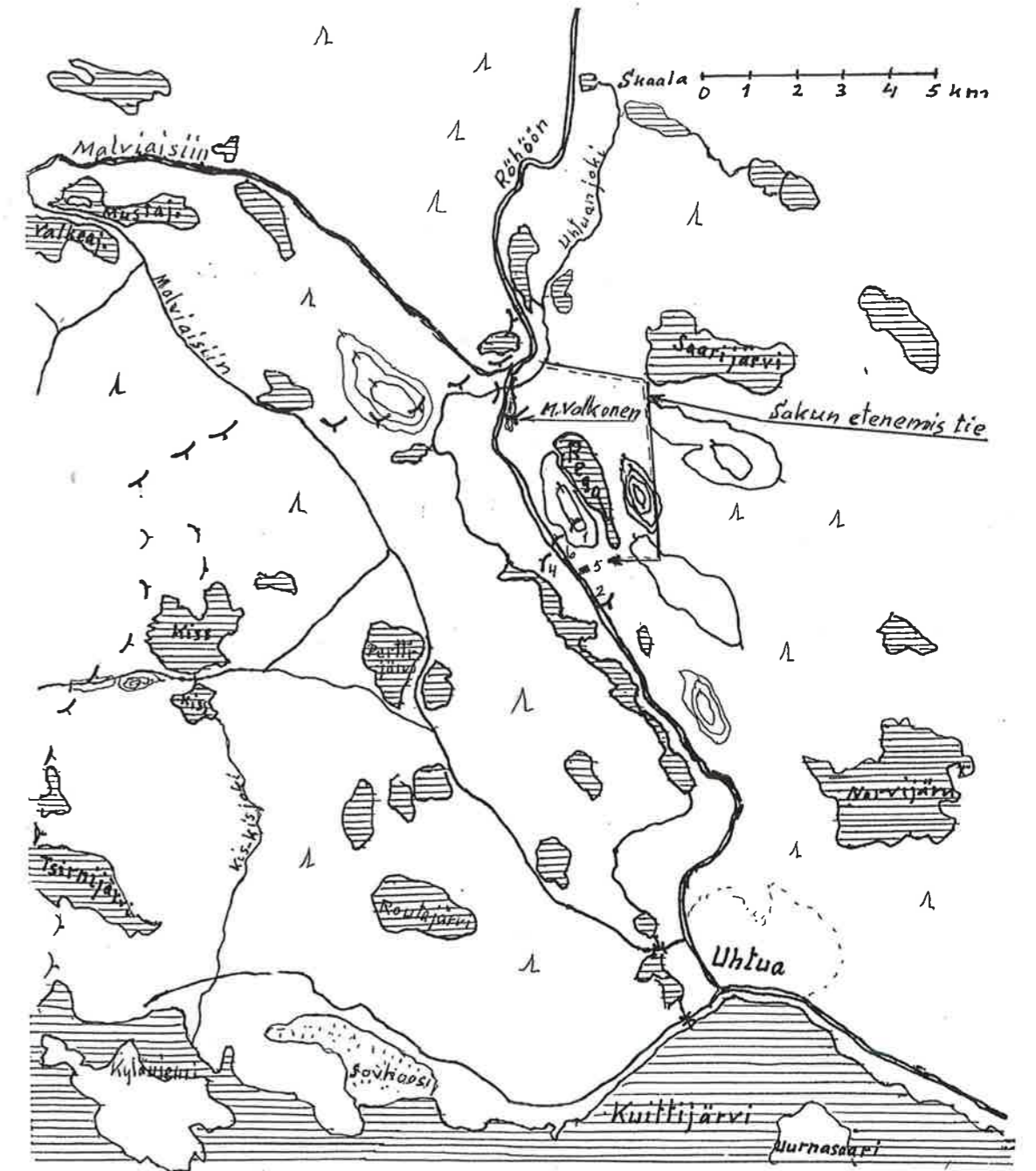
tuhoamaan osastojen välimaastossa olevan vihollisen ja sen jälkeen mahdollisesti jatkamaan eri käskyllä Uhtuan suuntaan. Tuntia hyökkäyksen jälkeen osastot Mäkinen ja Raninen aloittaisivat sitovan toiminnan kaistoillaan. Reservissä I./JR 11 (luutn. Mauri Valkonen) siirtyisi tienhaaran pohjoispuolen maastoon ja olisi valmiina toimimaan Os. Sakun hyökkäyssuunnassa tai Uhtualle johtavan tien suunnassa.

Osasto Sakun kokoonpano oli: komentaja majuri Sakari Tenhunen (adjut. luutn. Ylirisku), E/JR 11 (Tenhunen esikunta), I/JR 32 (1K luutn. Sive ja 2K luutn. Syrjänen) kapt. Pietarila, II/JR 32 (koko pataljoona) komentajakapteeni Rajakaltio, Tyk.K/JR 11 päällikkö vänr. Noponen, Savustusjoukkue/JR 11, Saksal. panssari os. Walter (viisi raskasta ja neljä kevyttä vaunua). Osaston reservinä oli, kuten jo aikaisemmin mainittu luutn. Mauri Valkosen komppania teiden Malviainen-Uhtua-Röhö-risteyksessä. Tykistö: I/KTR 16 ja Rask. Psto 16 ja 8./KTR 16 komentaja Lepikkö. Joukoille jaettiin kolmen päivän sissimuona (varalle kaksi päiväannosta).

Tehtävän suoritus tapa oli sotapäiväkirjan mukaan: ”Os. Rajakaltio, jonka muodostavat II/JR 32, yksi pion. joukkue, savustusjoukkue ja Krh.K/JR 11 etenee ensimmäiseen tavoitteeseen Saarijärven luoteisrantaan haravoiden noin 200 metrin väylän. Jääkärijoukkue/JR 11 ja Sakun esikunta seuraavat Rajakaltiota ja näiden jälkeen tulee pataljoona Pietarila. Pion.K tekee tien ottaen huomioon, että Tyk. K/JR 11 etenee sitä mukaa, kun tie valmistuu. Panssarit etenevät odotusasemastaan erilliskäskyllä.” Hyökkäys lähti käyntiin

1.9.1941 klo 4.00 sumuisena aamuna. Jo klo 5.45 tuli Saarijärvi näkyviin. Pari miestä oli mennyt miinaan, mutta loukkaantumista ei tapahtunut. Etenemisen aikana alkoi tiikusade. Klo 7.45 alkanut pysähdys kesti useita tunteja suunnistuksen tarkistuksen vuoksi. Läheisyydessä ampui ryssän haupitsipatteri.

Samoihin aikoihin tuli tieto, että viestimiehet olivat huoltotiemme varrella tavanneet vihollisen partion. Vihollisen aktiivisuus oli nähty jo aamulla ennen lähtöä, kun ryssän partio valtasi linjan edessä olleen panssariauton ja ampui tykillä, kunnes ”nor-supysymme” tuhosi sen. Klo 12.00 edettiin etelään päin vielä noin 200-300 metriä ja patl. Rajakaltio siirtyi hyökkäysryhmytykseen edessä 5K vasemmalla ja 6K oikealla. 4K 5K:n takana suuntaa

suoraan länteen. Regojärven länsipuolella kohtasi pataljoona hyvin jyrkkärinteisen kukkulan, jossa majuri Tenhunen tavoitettiin. Hän oli patalj. Pietarilan mukana suunnistanut paremmin.

Etenemisen aikana oli käynyt selväksi etteivät tankit pystyneet seuraamaan soisessa ja louhikkoisessa maastossa, joten ne siirrettiin reservin käyttöön tien suunnassa. Kovasti vaikeuksia maasto aiheutti myös pst.tykkikomppanialle, joka jäi Regojärven itäpuolelle odottamaan tientekoa. Pst-tykkikomppanian hevosvetoiset tykit eivät voineet seurata jv.kolonaa, vaan leiriytyivät sotapäiväkirjan mukaan teltoihin ja asettivat lähivarmistuksen.

Alkuperäisen käskyn mukaan os. Sakun ensimmäinen tehtävä oli edetä Uhtuan tielle ja sieltä pohjoi-

seen sekä os. Veijolan kanssa tuhota osastojen välimaastossa oleva vihollinen. Taisteluryhmytys oli aivan suunnitelman mukainen eli Regojärvestä länteen 1K luutn. Sive, 6K luutn. Salosaari ja 4K kapt. Kerttunen tiestä vasemmalle ja kaikilla kolmella komppaniialla suunta pohjoiseen. 5K korn. Jääskö oli reservissä. Pataljoona Pietarilan 2K luutn. Syrjänen sai käskyn varmistaa etelään Uhtuan suuntaan.

Os. Rajakaltion miehet olivat tielle tullessaan katkaisseet vihollisen kaikki puhelinyhteydet. Noin 16-17 maissa kuultiin ensimmäiset kiväärinlaukaukset tien suunnasta. Luutn. Siven komppania oli Regojärven länsipuolella pohjoiseen ja oli tavannut ryssän vikapartion noin 6-7 miestä, joista saatiin yksi vanki. Vanki kertoi haupitsipatterin asemat ja että

haavoittuneiden poiskuljetusta.

Tykistön tulta ei voinut käyttää huonojen yhteyksien takia ja myös krh:n käyttö tilanteen epäselvyyden vuoksi oli vaarallista; tosin pienoisheitintä käytettiin. Haupitsipatteria kohti etenevät komppaniat 1 ja 6 olivat melko rauhallisen yön jälkeen seuranneet etelärintaman tapahtumia pääasiassa venäläisten uraahuutojen äänen perusteella. 9.30 antoi majuri Tenhunen käskyn vetäytyä pohjoisesta alkaen, mutta samalla tuli tieto, että vihollinen vetäytyy etelässä Kerttusen vastaiskujen ansiosta ja panssariautot on tuhottu. Tällöin Tenhunen otti henkilökohtaisen vastuun yksiköistä ja antoi käskyn joukoille ottaa entiset asemat. Patruunoita saapui ja yhteys taakse saatiin kuntoon. Paluu entisiin aseisiin ei niin vain onnistunut.

Kello 11.00 kapt. Rajakaltio antoi sekä 4K:lle että 5K:lle käskyn hyökätä tielle. Hyökkäys onnistui osittain, mutta samanaikaisesti tuli tieto, että vihollispartio oli katkaissut huoltotien. 4K sai tehtäväkseen aukaista tien taakse. Etenemistä odottava pst. tykkikomppania oli leiriytynyt huoltotien varteen lähelle ATP:tä (ampumatarkiverastoa) ja odotti toimitettua tehtävää ja vapaachtoisella partioitokella mm. komppanian päällikkö haavoittui vaikeasti. Lienee ollut sama ryssän partio, joka haavoitti päällikön ja katkaisi pääjoukon huoltotien. Ajallisesti kyllä sopivat yhteen.

RESERVI HYÖKKÄÄ POHJOISESTA

Samaan aikaan, kuin Sakun komentaja Tenhunen antoi ”motin” vartijakomppanialle (1K ja 6K) peräytymiskäskyn, aloitti noin kolme kilometriä pohjoisempaa Röhö-Malviainen-Uhtuatien risteyksestä reservinä ollut komppania 1./JR 11 luutn. Mauri Valkonen hyökkäyksen etelään! Hyökkäystä tuki viisi raskasta ja neljä kevyttä hyökkäysvaunua luutn. Bergsedtin johdolla ja yhdysupseerina oli luutn. Laurila. Ennen hyökkäystä piti pioneerien rakentaa silta niin komppanialle kuin hyökkäysvaunuillekin. Uhtuanjoki oli noin 20 metriä leveä. Luutn. Timonen saattoi varmistaa komppaniailaan, että komppania M. Valkonen pääsi hyvään alkuun ylittäessään Uhtuanjoen.

1./JR 11 luutn. M. Valkosen komppanian sotapäiväkirjan mukaan hyökkäys alkoi 2.9. kello 9.15 tykistötulen tukemana ja heti joen ylittyään tuhosivat joukot 30-40 vihollisen korsua ja pesäkettä. Vihollisen puoleinen ranta oli vahvasti miinoitettu 3-4 kg:n rotulimiinoilla. Ne aiheuttivat tappioita ja hidastivat etenemistä. Kaksi joukkueenjohtajaa, Ranta ja Kauppila, haavoittui. Pioneerit yrittivät raken-

taa siltaa myös tankeille, mutta vihollisen kk-tuli ja krh-tuli oli niin ankaraa, ettei rakentamisesta tullut mitään, vaikka kaksi tykkivaunua tuki ammunnilaan koko ajan. Olisipa nyt ollut mukana se pst-tykkikomppania, joka unohdettiin huoltotielle. Varmasti olisi silta tankeille tullut valmiiksi.

Klo 10.30 oli M. Valkonen yhteydessä rykmentin komentajaan ja pyysi että hv.vaunut ylittäisivät joen ja liittyisivät tukemaan hyökkäystä. Siltaa ei vain pystytty rakentamaan. Valkonen oli jo ankarasta vastarinnasta huolimatta edennyt noin 500 metriä ja pyysi kk-joukkuetta apuun ja se hänelle lähetettiin. Vihollisen kaikki vastaiskut torjuttiin. Noin kello 17.00 kutsuttiin Valkonen rykmentin komentajan puheille, jolloin hän lupasi pitää asemat, mutta ei voinut jatkaa hyökkäystä vihollisen tulivoiman jatkuvasti kasvaessa. Mm. konetuliaseiden lukumäärä lisääntyi. ”Motissa” oleva vihollinen oli huomannut, että etelässä meikäläiset vetäytyvät, jolloin tulivoimaa voitiin siirtää maanteitse 2,5 kilometriä pohjoisemmaksi.

Allekirjoittaneen komppania oli, kuten alussa mainitsin Makkara- ja Munakukkulalla Sakun koukkauksen aikana, mutta emme tienneet Sakun operaatiosta mitään. Ehkä operaatio haluttiin pitää mahdollisimman salassa. Joka tapauksessa sain pataljoonan komentajalta S. Mäkiselältä käskyn vetää 2.9. kello 3.10 Munakukkulalla miehityksen Makkarakukulan itäreunaan suojaan Munalle annettavan tykistökeskityksen ajaksi. Keskitys oli 300 krh-kranaattia ja 350 tykistön kranaattia. Kello 4.20 hyökkäyksen alettua edettiin helposti omiin aseisiin, mutta yrityksistä huolimatta emme päässeet siitä eteenpäin. Oma keskitys oli mennyt johonkin muualle. Jos olisin tiennyt Sakun koukkauksen olevan meneillään samaan aikaan, olisi se ilman muuta velvoittanut minua yrittämään, jopa näyttämään omalla esimerkillä rynnäköä Munakukkulalla huipulle ja edelleen Uhtuaa kohti. Tietämättömyys tässä tapauksessa koi-tui komppaniani onneksi.

Sakun retkellä kaatuneet jäivät kentälle ja haavoittuneet kannettiin paareilla. Paarinkantajista tahtoi olla puutetta, kun vetäytyminen oli pakokauhunomaisesti. Vihollisella ei onneksi ollut aikaa takaa-ajoon, sillä kun Mauri Valkonen samanaikaisesti hyökkäsi panssarivaunujen tukemana Röhö-Malviainen-Uhtua-teiden risteyksestä etelään, tarvittiin kaikki ryssät torjumaan tätä hyökkäystä. Pioneeriveljekset Kalle ja Yrjö Keränen räjäyttivät ammusvaraston seuraavana päivänä 3.9. kello 9.00.

Sakun koukkauksesta voisi olla aihetta pitkäänkin kritiikkiin, mutta jätän sen lukijan tehtäväksi. Olen kuullut Sakun retkellä mukana olleiden upseerien kokoontuvan usein asevelikouksiin ja aina kääntyy puhe loppuillasta Sakun retkeen.

Marjaana Knuutila

OULAISISTA HEINJOELLE

JR 32:n kolmannen komppanian miehet viettivät asevelijuhlaansa Oulaisissa kesällä 1981. Juhlan alla 13. kesäkuuta julkaistiin Pyhäjokiseudussa kahden oulaistelaisen veteraanin, Kalle Takalo-Eskolan ja Matti Pirkolan, haastattelu. Seuraava artikkeli perustuu tähän lehtijuttuun.

* * * * *

Kolmas pataljoona koottiin Oulaisissa 15. kesäkuuta 1941. Samat miehet olivat olleet yksissä jo talvisodan aikana. Kun määräpäivä koitti, Kalle Takalo-Eskola jätti perheensä, vaimon ja kaksi lasta sekä maatyöt ja lähti joukkojen kokoamispaikalle koulun kentälle. Matti Pirkola taas polki pyörällä pitkin Oulaista ja Merijärveä kuljettamassa miehille liikettä kannallepanomääräyksiä. Ikänsä vuoksi Pirkola ei ollut vielä rintamajoukkoihin lähtevä, mutta hän matkasi pian perässä vapaaehtoisena.

Koulun kentällä muodostui pataljoona, johon kertyivät miehet Pyhä- ja Siikajokilaaksoista, lähinnä Haapavedeltä, Kärämäeltä, Oulaisista, Piippolasta ja Pyhäntältä. Kentällä meni useampi päivä. Viimein matkattiin Ouluun ja majoituttiin Tuiraan, josta tuli lähtö myöhään juhannusaattona Kuusamon suuntaan. Matkalla majoituttiin Taivalkoskella. Sota syttyi 26.6.1941. Kun siitä tuli ilmoitus, iloisimmankin miehen kasvot menivät totisiksi ja joukot hiljensivät täysin. Matka jatkui Suomussalmen Juntusrantaan ja edelleen kohti itärajaa. Viimeisenä miehet näkivät Suomen puolella Lehtovaaran talot.

PISTOJOEN KURIMUS

Maastossa ei juuri ollut teitä. Joukot rakensivat niitä edetessään, jotta kuormastokin pääsi eteenpäin. Kapulasillat rakennettiin autot kestäviksi. Myös tiepohjaa raivattiin. Lähin kylä naapurin puolella oli Lonkka, jonne rakennettiin hevostallit. Ne palvelivatkin sodan loppuun saakka.

Ensimmäinen yhteys viholliseen saatiin Kursman kasarmilla, mutta matka jatkui nopeasti eteenpäin. Vasta Pistojoen ylitys antoi miehille kuvan sodan todellisuudesta. Joen takana olivat jyrkät kalliot, joilta suomalaisia oli hyvä tulittaa. Pyhäjokiset ja merijärviset miehet joutuivat pahimpaan kurimukseen Pistojoella. Heitä kaatui ja haavoittui siellä suuri joukko. Oulaistelaiset tulivat paikalle vasta, kun pahin oli ohi.

Pistojoen ylityksen jälkeen 28. heinäkuuta joukot, joissa Kalle Takalo-Eskola palveli, tekivät koukka-

uksen katkaistakseen tien. Siinä onnistuttiin, mutta suuri motti jäi valtaamatta, kun apuvoimia ei saatu ajoissa. Välillä tieltä tuli kiire lähtö ja Oulaisten miehiä jäi kaatuneina tien varrelle. Haavoittuneet saatiin pois ja kaatuneetkin myöhemmin, kun tie jälleen katkaistiin.

Eldankajärven jää -laulusta tutut Muna- ja Makkarakukula olivat näissä maisemissa. Munakukula oli kalliainen, Makkara taas hiekkamaata, joten siihen pystyttiin kaivamaan juoksuhautaa ja poteroita. Suomalaiset valtasivat Munakukkulaa, mutta sen pitäminen vaati uhreja. Kukkulasta jouduttiin luopumaan sen jälkeen, kun kolmannen pataljoonan miehet olivat luovuttaneet rintamavastuun muille. Tuossa maastossa linjat olivat niin lähellä toisiaan, että juoksuhaudoista saattoi kivittää vastapuolta. Lähellä olivat myös sellaiset tutunnimiset paikat kuin Kiskis-kukkula, Turisti, Jääkäri ja Kivikukkula sekä Kiskis-järvi, jossa menetettiin jääle aikamoinen joukko miehiä. He joutuivat venäläisen partion tuleen.

Kukkulamaisemista ei enää päästy eteenpäin. Maasto on siellä todella vaikeakulkuista ja vastarintatuukeni. Pataljoona siirtyi vasemmalle Röhön tien varteen, johon vakiintuivat linjat. Sinne perustettiin paljon korsuja, jotka ovat lauluista tuttuja. Kalle Takalo-Eskola, kuten monet muutkin oulaistelaiset, asusti Mannakorven korsussa. Tässä korsussa oleskeli paljon myös kuuluisa Punntala, joka edellisen päällikön kaaduttua toimi komppaniapäällikkönä ja jonka miehet tunsivat lupsakkana miehenä. Joku kuvailee hänet Linnan ”Tuntemattoman sotilaan” Koskelan tyyppiksi.

ASEMASODAN AIKAA

Näissä maisemissa Pyhäjokialueen miehet pysyivät kevätalvella 1942 saakka. Maaliskuussa JR 11:sta nuorennettiin siirtämällä siihen vuonna 1911 ja myöhemmin syntyneitä miehiä JR 32:sta, johon määrättiin vastaavasti vanhempia miehiä. JR 32 koostui sitten enimmäkseen yli 30-vuotiaista miehistä, ja se saikin nimen joulupukkipataljoona. Tätä nimeä se kantoi sodan loppuun saakka.

Miehet joutuivat Hevosenkengään, joka oli hankala paikka. Vihollinen saattoi ampua vaikka selustaan, sillä Hevosenkengän solmukohta oli hyvin kaipa. Alituisena uhkana oli mottiin joutuminen. Vastuualue oli suureksi osaksi suota. Vettä tuli korsui-

Oulaisten naisia saattamassa jatkosotaan lähtijöitä kesäkuussa 1941, vas. Betty Nyberg-Lastumäki, Lempi Immonen, Lempi Huotari, Immosen mamma ja Signe Nirviö.

Valokv. Ahti Nirviö. Kuva Signe Braithwaite.

hinkin, eikä varsi aina riittänyt pitämään sitä saappaan ulkopuolella. alkoi asematovaihe. Siihen joutuivat mukaan uudetkin miehet, joukossa Matti Pirkola, joka tuli rintamalle tammikuussa 1942.

Maaliskuussa 1944 asemat luovutettiin saksalaisille. He pelkäsivät metsää ja suksia, joita suomalaiset taas pitivät parhaina pelastuskeinoinaan. Saksalaiset pysyivät mieluummin tiellä. Heillä oli hyvät aseet, mutta Suomen talvea ajatellen huonot varusteet. Sen vuoksi moni lakki sekä sukka- ja kintaspari vaihtoikin omistajaa. Myyjä sai hyvää saksalaista konjakkia. Rykmentit hiihtivät Kuusamoon ja majoituivat Korpilohvella ja Vanttajalle. Siellä pysyttiin kesäkuulle 1944 asti. Tosin välillä tehtiin retkiä kohteisiin, joissa tarvittiin apua. Tuohon aikaan pääsivät jotkut vaimot ja morsiamet sotilaitaan tervehtimäänkin, ja se oli tietysti suurta juhlaa molemmiin puolin.

SIIRTO KANNAKSELLE

Kesäkuussa 1944 alkoi marssi eteenpäin - Kannakselle - kuten myöhemmin todettiin. Kesäkuun 6. päivänä mentiin junalla Oulaisten ohitse, ja miehet näkivät kotitänhuviaan ensimmäisen kerran pitkästä ajasta. Yöllä 8. kesäkuuta oltiin perillä. Seuraavana päivänä alkoi Kannaksen Teräsmysky. Pohjoisesta tulleet miehet ihmettelivät yöllä sitä, että Kannaksella oli jo kesä, kun Kuusamossa elettiin vielä talvea. Aamulla he totesivat, että Kannaksen taivas oli revennyt äänen, ilmanpaineen ja ammusten voimas-

ta. Siviileitä tuli tien täydeltä rintamalle kiirehtineitä sotilaita vastaan.

Ensimmäinen vakava yhteenotto näillä joukoilla oli Kivennavalla. Sen jälkeen jouduttiinkin ottamaan taka-askelia aina Heinjoen pohjoispuolella, jonne asemat pysähtyivät. Joukot, joissa Matti Pirkola palveli, tulivat reittiä Muolaa-Kyyrölahti-Salmenkaita. Vuoksen vesistön alueella ja Heinjoella menetettiin runsaasti miehiä, sillä kalliiseen maastoon ei saatu juoksuautoja. Erityisen raskaana mieliin on jäänyt 26. kesäkuuta. Silloin kaatui paljon Pyhäjokialueen miehiä ja myös komppanian päällikkö Punttala.

Kannaksella suomalaiset joukot joutuivat todelliseen kasteeseen. Miehet väsyivät ja nälkiintyivätkin. Joskus tuli mieleen pelko, kuinka tässä loppujen lopuksi käy, kun todettiin vastustajan suuri aseellinen ylivoima. Sotaa käytiin myös psykologisesti. Psykologinen merkitys oli suuri esimerkiksi urkupyssyillä ja räjähdyspaukuilla, jotka eivät olleet läheskään niin vaarallisia kuin monet muut aseet, mutta pitivät pahaa ääntä.

SODASTA RAUHAAN

Joukot olivat Ihantalassa, kun valtaisa meteli yhtäkkiä lakkasi. Miehet rohkenivat nostaa päätään poteroista vasta monen minuutin odottamisen jälkeen. Viimein uskallettiin pystyyn, ja tieto aselevosta kiersi mieheltä miehelle. Pystyyn nousivat myös vastapuolen miehet ja kuuluvat ihmetelleen, että noin vähän-

kö suomalaisia olikin.

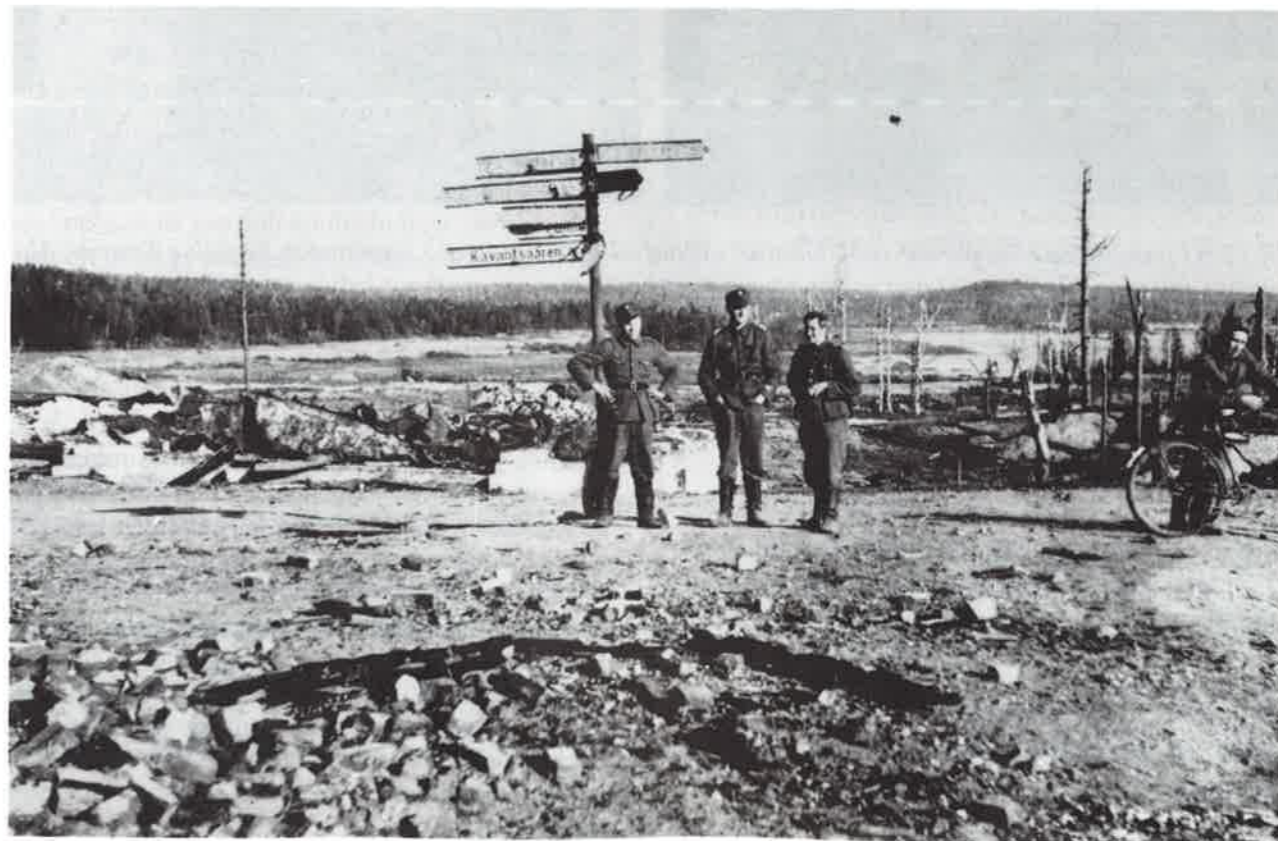
Matti Pirkolan sotatie ei vielä päättynyt, vaan hän joutui ajamaan saksalaisia Suomesta. Miehet kuljettiin Tornioon, jossa käytiin raskaita taisteluita ja kaatui paljon miehiä. Matka jatkui aina Rovaniemelle, mistä Pirkola pääsi palaamaan takaisin. Silloin elettiin lokakuuta 1944.

Kalle Takalo-Eskola, joka joutui käymään myös talvisodan toteaa, että sotien välissä oli kehitys naapurissa Neuvostoliitossa ollut todella suurta. Aseet ja taistelutekniikka olivat parantuneet huomattavasti. Talvisodassa suomalaisilla oli kyllä aseita, mutta ammuksista oli huutava puute. Jatkosodassa vastustajan materiaallinen ylivoima kasvoi jatkuvasti. Kannaksen taivas oli muun muassa jatkuvasti täynnä lentokoneita. Loppuvaiheissa maataistelutekniikat tekivätkin pahaa jälkeä, sillä ne laskeutuivat jopa puiden latvojen alapuolelle ja ampuivat tarkasti.

RINTAMAANKIN TOTTUI

Ihminen on sopeutuvainen. Hän tottuu jopa rintamallaoloon, vaikka tietysti koko ajan toivoo ja odottaa rauhan aikaa. Rintamatottumus alkoi jo silloin, kun matkalla etulinjaan miehet näkivät ensimmäiset haavoittuneet ja kaatuneet. Se oli ehkä pahin vaihe. Kun edessä oli itse taistelutilanne, oli toimittava.

Ihantalan seutua välirauhan teon jälkeen syyskuussa 1944. Hiljattain käytyjen taistelujen jäljet näkyvät selvästi maastossa. Kuva Heino Suvanto.

JR 11:n I pataljoona lähtöparaatissa Uhtualla kevättalvella 1944 uuteena suuntanaan Karjalan Kannas. Alakuvissa pussitappelia Vaaralassa ja kenttävartiosta haavoittuneen sotilaan kuljetusta lautalla. Kuvat Usko Halmet, Harri Turunen ja Hertta Pienipaavola.

ENEMMÄN KUIN VELJIÄ

Sotakaverit kokivat yhdessä niin paljon, että heistä tuli keskenään kuin rakkaita veljiä. Poikkeusolosuhteissa syntynyt ystävyys ja läheisyys, vastuu toisistaan, on sellaista, jota rintamaa kokematon tuskin voi ymmärtää.

Miehet antavat tunnustusta naisille ja sanovat, että heidän panoksensa oli mittaamaton niin kentillä kuin kotirintamalla. Lottatyöllä autettiin haavoittuneita,

huoltoa, ja ainakin yhtä arvokasta oli se ruokatavara- ja vaatehuolto, jota naiset tekivät jatkuvasti talokoiden kotosalla sen lisäksi, että hoitivat kodeissa naisten ja miesten työt ja kasvattivat ohessa lapset.

Kalle Takalo-Eskola ja Matti Pirkola ovat iloisia, että nuorisokin on alkanut taas suhtautua asiallisesti Suomen historiaan ja sotaveteraaneihin. Muutama vuosi sitten vielä sanottiin, että oliko sinne pakko mennä? Nyt tuntuu taas suurin osa tajuavan, että pakko se oli. Velvollisuus.

Heino Suvanto

OULAISISTA PISTOJOELLE

Kun raskas talvisota päättyi 13. maaliskuuta 1940, alkoi välirauhan aika, jota kesti vähän toista vuotta. Se aika oli Suomen kansalle kuin paha painajaisunta. Vaikka Neuvostoliiton kanssa oli tehty selvä rauhansopimus, vastapeluri esitti jatkuvasti uusia vaatimuksia. Syyskesä 1940 oli levotonta aikaa varsinkin pääkaupungissa. Tuolloin alkoivat monet levottomuudet pinonpolttajaisineen yms. Mutta levotonta oli maaseudullakin. Sen sai allekirjoittanutkin kokea. Olin nuoruudessani liittynyt suojeluskuntaan, ja jouduin sen takia monta kertaa kotikommunistien hampaisiin. Vähällä oli, etten saanut selkääni. Suunsoitto oli jatkuvaa lahtariksi haukkumista.

VARTIOPALVELUSTA RAUTATIESILLALLA

Jouduin olemaan välirauhan aikana useaan otteeseen vartiopalveluksessa rautatiesillalla. Kun öisin alkoi liikkua sotilasjunia, pelättiin sabotaasia, mutta mitään ei koskaan tapahtunut. Toisinaan synkinä syysöinä meinasi vähän pelottaa, vaikka meitä oli mies konepistoolin kanssa kummassakin päässä siltaa. Eräänä yönä yllätyin kaverini kanssa kovasti. Sotilasjunan oli kerrottu tulevan etelästä. Kun juna lopulta tuli, se pysähtyi rautatiesillalle. Junan veturi tarvitsi vettä, ja Oulaisten rautatiesillan pohjoispääsähän sijaitsi vedenottoaika. Siinä se oli saksalainen sotilasjuna, josta oli kuultu huhuja jonkin aikaa. Juna oli pitkä ja raskaasti kuormattu. Silloin tuntui, että olisi ollut helpompi hengittää, ja että Suomi ei enää olisikaan yksin, jos sota uudestaan alkaisi.

Vuosi 1941 alkoi kevyemmässä ilmapiirissä. Neuvostoliitosta kuului kyllä yhä vaatimuksia Suomelle, mutta Hitlerin kerrottiin sanoneen Neuvostoliiton ulkoministerille Molotoville, että Neuvostoliitto jättäisi Suomen rauhaan. Suomessakin oltiin varuillaan, sillä Neuvostoliiton aiheet maamme kohtaan tunnettiin. Aseita saatiin hankituksi lisää. Niinpä keväällä 1941 oltiin varustauduttu paljon paremmin kuin talvisodan alla. Kun Hitlerin Saksa kesäkuussa 1941 aloitti sodan Neuvostoliittoa vastaan koko itärintaman pituudelta, Suomessakin oli suoritettu liikekannallepano. Kun Neuvostoliitto aloitti Etelä-Suomen kaupunkien ilmapommitukset, Suomen silloinen johto katsoi meidänkin olevan

sodassa, ja armeija saatiin taisteluvalmiuteen.

Oulaisten ja Haapaveden miehet koottiin Oulaisten kirkonkylän kouluille. Heistä muodostettiin JR 32:n 2. pataljoona. Upseerit tulivat Raahen sotilaspiirin alueelta. Haapavedellä miehet koottiin kirkonkylän läheisyyteen. Niilo Piilinen kertoi minulle seuraavan tapauksen: Kun miehet olivat marssivalmiina, tuleva jääkärijoukkueen johtaja luutnantti Holger Selin oli nähnyt vaimonsa ja äitinsä saattajien joukossa. Silloin Selin oli komentanut asennon ja kävellyt vaimonsa ja äitinsä luo, halannut heitä ja suudellut vielä vaimoan kaikkien nähden. Tätä suutelemista Piilinen piti siihen aikaan vähän outona. Nykyäänhän sitä jo näkee liiankin kanssa. Kun hyvästelyt oli suoritettu loppuun, Selin oli kävellyt joukkueensa luo ja komentanut: "Käännös oikeaan päin! Tahdissa mars! Matka Oulaisiin alkoi.

Oulaisissa saatiin pataljoona marssivalmiiksi kahden päivän kuluessa. Lähtökatselmus pidettiin yhteiskoulun kentällä. Lähtöhartauden piti Oulaisten kirkkoherra Einari Peura. Tämän jälkeen alkoi marssi asemalle, missä tyhjä juna vaunuineen odotti meitä. Lastaus kesti kaikkineen noin kaksi tuntia. Asemalle oli kerääntynyt valtavasti omaisia ja ystäviä: itkeviä vaimoja ja lapsia, isiä ja äitejä. Kun junalle annettiin lähtömerkki, kajahti koko junan pituudelta: "Oi kallis Suomenmaa..." Kun seurasin asemalaiturilla olevia saattajia, eipä tainnut olla yhtään ihmistä, joka ei olisi ollut jollain tavoin liikuttunut. Osa itki hiljaa. Miesväki oli totista joukkoa, mutta olipa muutamalla miehelläkin nenäliina kädessä. Näin jäi Oulainen itkevine saattajineen. Monelle lähtö oli viimeinen. He palasivat sankarivainajina siunattaviksi kotikirkon multiin.

LIUKUMIINA TOI SANTSIMARSSIN

Noin kolmen tunnin kuluttua juna pysähtyi Tuiran asemalle. Purkaus saattoi alkaa. Tuolloin olimme jo varmoja siitä, että olimme menossa sotaan. Kun aloimme siirtyä Tuirasta Kuusamontien varteen, huomasimme, että kaupungissa oli saksalaisia joukkoja hyökkäysvaunuineen ja suurine kuorma-autoineen. Tuntui jotenkin epätodelliselta. Talvisodassa Suomen oli pitänyt taistella yksin ja kaikesta oli ollut pulaa. Nyt oli suurvalta rinnalla taistelemassa.

Alikersantit Heino Suvanto ja Yrjö Kantola (oik.) Uhtuan suunnan Hevosenkengässä vuonna 1942. Kuva Heino Suvanto.

JR 32:n oulaistelaisia vas. Reino Ylitalo, Aarne Mäyrä, Väinö Haaranieni ja Toivo Tukala. Kuva Esko Haaranieni.

Pataljoonamme majoittui teltoihin paikalle, missä nykyisin sijaitsevat Kemiran tehtaat. Saksalaisten majoitusalue oli aivan vieressä. He kutsuivatkin meidät tulopäivänä illanviettoon. Heillä oli monenlaista ohjelmaa. Ruokaa ja konjakkia tarjoihin, ja kyllähän suomalaiselle aina konjakki on maistunut. Seuraavana päivänä keskustelin edellispäivän tarjoilusta oulaistelaisen Matti Roukalan kanssa. Matti sanoi minulle: "Pane merkille ja muistiin, että saksalaiset vielä juottavat meille käärmeen!" Oikeassa Matti oli, sillä saksalaisethan piti loppujen lopuksi ajaa Suomesta. Tämä saksalaissota vaati monen sadan suomalaisen sotilaan hengen. Matti Roukala ei itse saanut nähdä sodan loppuvaiheita, sillä hän sai sankarikuoleman elokuussa 1941 pataljoonamme ollessa koukkaamassa Eldankajärven koillispuolella.

Palaan vielä Oulun majoitusalueelle, missä odotimme kuljetusta eteenpäin. Juhannusaattona meidät siirrettiin kuorma-autoilla Taivalkosken Jokijärven kylään, missä majoituimme teltoihin. Taivalkoskella saimme saunoa kylän saunoissa. Uusia vastojakin yritettiin tehdä, mutta koivunlehti oli vielä niin pientä, ettei se onnistunut. Niin meidän piti "hakata" itseämme männynhavuilla. Juhannuspäivän olimme vielä Jokijärvellä Päätalon Kallen maisemissa. Siellä jouduimme juhannuksena 10 kilometrin "santsimarssille", jonka syy selvisi vasta myöhemmin. Pataljoonan komentaja oli juhannusyönä mennyt komentoteltasta ulos tarpeilleen ja astunut teltan ulkopuolella "liukumiinaan". Junilan Aimo Oulaisista oli meidän komppaniapäällikkömme. Hän lähti vetämään porukkaamme. Kun olimme marssineet noin kilometrin, hän komensi meidät Iijoen rantaan tauolle. Siinä vierähtikin nopeasti pari tuntia. Aimo sanoi sitten, että palataan teltoille takaisin ja sanotaan, että olipa kova marssi.

Pataljoonan komentajamme oli kovin sotaisaa herraa vielä menomatalla. Häntä voisi verrata miesten käsittelyssä Väinö Linnan Tuntemattoman sotilaan luutnantti Lammioon. Lammio oli kuitenkin tositalanteessa sotilas, mutta meille jouduttiin kesken koukkausreissun vaihtamaan komentaja. Saimme uudeksi komentajaksi kapteeni Simo Mäkisen, joka oli ollut talvisodassa kenraali Siilasvuon joukoissa Suomussalmella. Hänellä oli siis kokemusta tienkatkaisu- ja motitushommissa. Kapteeni Simo Mäkinen oli tositalanteissa hyvin rauhallinen, ja hän kykeni myös rauhoitteluun miehiä puhuttelemalla heitä ystävällisesti silloin, kun miehiä näytti pelottavan.

ITÄRAJA YLITETÄÄN ILMAN VASTARINTAA

Menin tässä komentaja-asiansa vähän asioiden edelle, sillä Taivalkoskelta meidät siirrettiin Kuusamon Murtovaaran kautta Juntusrantaan, missä majoituimme jälleen teltoihin. Juntusrannasta oli matkaa itärajalle enää noin 10 kilometriä. Tässä joukkomme siirrossa oli kulunut aikaa niin paljon, että kuukausi oli ennättänyt vaihtua heinäkuuksi. En muista tarkkaa päivämäärää, jolloin ylitimme rajan Juntusrannan kohdalta. Se oli joko 1. tai 2. päivä aamulla kello 4. Aurinko oli jo noussut. Oli tulossa kaunis päivä.

Emme kohdanneet minkäänlaista vastarintaa, eikä yhtään laukausta kuulunut. Muutaman kilometrin päässä rajalta oli Lonkan kylä. Kaikesta näki, että se oli ollut autiona pitkään. Kylässä lienee joskus asunut suomenkielistä väkeä, koska talojen seinät oli tapetoitu suomenkielisillä sanomalehdillä. Seuraavaksi edessä olivat Kursmajärven rajavartiokasarmit. Siellä oli ollut etummaisilla joukoilla hieman laukausten vaihtoa. Kiire oli tullut venäläisille sieltäkin, sillä lasten vaatteet olivat jääneet päälle pukematta. Rajavartiolla oli nähtävästi olleet perheet mukana. Kasarmilta löytyi muun muassa kehoja.

Venäläiset perääntyivät jatkuvasti. Seuraava pysähdyspaikkamme oli Vuonnisenkylä, missä Juntusrannasta ja Raatteen suunnasta tulevat tiet yhtyivät. Nyt venäläisten vastarinta alkoi vähitellen tiivistyä. Syntyi rajujakin taisteluita, ja tappioita tuli molemmiin puolin. Kylä oli jäänyt ainakin karjan osalta evakuoimatta, sillä kolhoosin karjaa juoksenteli kymmenittäin vapaana pitkin peltoja.

Matka jatkui kohti Pistojokea, missä odottivat ankarat taistelut. Monien vaiheiden jälkeen sekin joki ylitetiin. Minun osakseni tuli syöksyvenekyyti. Siinä ylityksessä ei montakaan sekuntia mennyt, mutta tappioita ehti silti tulla. Koska kesä oli lämmin, kaatuneet siunattiin väliaikaisesti Pistojoen sankarihautaan. Syksyllä ilmojen vähitellen jäähtyttyä vainajat siirrettiin kotiseura-kuntiansa sankarihautoihin. Matkamme jatkui Pistojoelta eteenpäin. Monta koukkausta ja kahakkaa piti käydä, kunnes taistelulinjat pysähtyivät. Kolmatta vuotta oltiin Uhtuan edustalla, mistä siirryttiin Karjalan Kannakselle. Kaikkiaan se reissu kesti kolme vuotta ja neljä kuukautta, kun piti lopuksi ajaa vielä ne saksalaisetkin Suomesta.

KIESTINGISTÄ KANNAKSELLE

Reservin kapteeni Aaro Häivän (1922-1994) ensikosketus sotaan tapahtui hänen synnyinpitäjässään Iissä, missä Häivä osallistui 17-vuotiaana nuorukaisena paikallisen suojeluskunnan riveissä muun muassa rautatiesiltavartioon. Jatkosotaan Häivä osallistui JR 53:n riveissä taistellen Kiestingin ja Uhtuan suunnalla sekä Kannaksella, samoilla seuduilla, joilla sotivat myös monet Oulaisista palvelukseen komennetut. Sotien jälkeen Häivä muutti Oulaisiin, missä suoritti elämäntyönsä puutavaran hankintaan liittyvissä tehtävissä. Seuraavat muistelmat pohjautuvat Aaro Häivä omiin kokemuksiin.

* * * * *

Astuin vakinaiseen palvelukseen syyskuun 22. päivänä vuonna 1941 Oulussa konekiväärikomppaniaan. Komppania oli sijoitettu "Tipalaan" eli tyttökoululle. Oulun vanhalla kasarmilla kävin kuusi viikkoisen aliupseerikoulun. Vuodenvaihteessa 1941-1942 meidät siirrettiin rintamalle Kiestingin suunnalle. Yksikköni oli 4/JR 53 ja tehtäväni konekivääriryhmän johtaja.

Jouduin kunnan tulikasteeseen keväällä 1942, jolloin vihollinen oli valloittanut Kiestingin kauppalan. Meidät määrättiin Jelettijärven suunnalle, missä tehtiin noin 25 pitkä vastahyökkäys. Sieltä ehjänä selvitäni palasin Kangasvaaraan. Marskin 75-vuotisjuhla 4.6.1942 oli juuri käsillä. Juhlun kunniaksi ryhmäni, seitsemän miestä, sai kenttäpakin kannenpohjan peitoksi leikattua konjakkia.

Sota jatkui asemasotana, kunnes meidät marssitettiin Uhtuan suunnalle. Marssitauoilla yritimme aina kiehauttaa korvikkeet, mutta usein sattui kuitenkin, että juuri kun römpä saatiin kiehuaan, kuului huuto tai käsky. Marssi jatkui, ja korvike jouduttiin juomaan kävellessä. Pitemmillä tauoilla, jotka yleensä pidettiin vesien varsilla, uitiin ja pyydettiin haukia pistoolilla ampumalla. Marssi kulki Röhönrannan kautta. Alueen järvet olivat erittäin kalarikkaita. Suuret hauet makoilivat päiväsaikaan rantaruohikoissa, mistä ne oli helppo havaita.

Tämä koko marssioperaatio oli nähdäkseni jonkinlainen kurinpalautus- ja kuntotapahtuma. Odotettavissa oli edelleen asemasotavaihe, jonka pituudesta ei kenelläkään ollut tietoa. Me asetuimme aseisiin Hevosenkengän ja Röhön väliselle seudulle. Talvella 1943 siirryimme Hevosenkengään. Se oli vaarallinen tukikohta. Sanottiin, että keskimäärin mies viikossa joutui tarkka-ampujien uhriksi. Hevosenkengässä vihollisen ja meidän asemien väli oli vain sadasta kahteensataan metriin. Minä asuin konekivääripuolijoukkueen kanssa syystalvesta tehdyssä hyvässä korsussa.

Talvi sujui rauhallisen asemasodan merkeissä, kunnes Helluntaiaamuna klo 4.00 alkoi tapahtua. Vartiomies teki etulinjan pesäkkeestä hälytyksen nykimällä vaijeria, joka johti korsuun ja aiheutti kauhean räminän. Kaikki 15 miestä heräsivät hetkessä. Vihollinen aloitti tulituksen korsuihimme ja pesäkkeisiimme kranaatinheitinkeskityksellä. Olin puolijoukkueen johtaja. Heti, kun vihollinen siirsi tulta vähän syvemmälle meidän puolelle, ryntäsin aseisiin tarkoituksena saada konekiväärit toimimaan. Kun näin, että vähän poteroistamme vasemmalle kiilsivät "vanjojen" kypärät, palasin takaisin korsulle hakemaan apuvoimia. Mutta vihollinen oli jo korsun katolla panemassa jatkareffiä asemaan tarkoituksena avata tuli korsustamme purkautuvia miehiä kohti. Minulla ei ollut mukana muuta asetta kuin parabellum. Ehdin kuitenkin saada sen toimimaan, ennenkuin pikakivääri avasi tulen.

Tilanne oli ensi alkuun toivoton, koska kaikki yhteydet tykistöille ja heittimille olivat poikki. Niinpä alussa oli turvaututtava lähettiyhteyteen, jotta saatiin sulkutulta tykistöltä ja heittimiltä. Jouduimme jättämään asemamme ja korsut siksi aikaa, kunnes ehdimme saada tapsiyhteydet ja vastaiskun kuntoon. Asemat saatiin takaisin noin klo 14. Meidän korsussakin oli naapuri ehtinyt jo asustella muutama tunnin. Minua harmitti se, että aamulla korsusta lähtiessäni jätin kiireessä kelloni roikkumaan seinälle. Se oli 17-kivinen taskukello, jonka äitini oli ostanut minulle rippilahjaksi kelloseppä Hirvoselta Iin Haminaassa. Kello ei näkynyt enää seinällä, mutta kun vastaiskun jälkeen tutkiskelimme kentälle jääneitä vihollisia, niin eiköhän erään taskussa ollut minun kelloni. Tässä rytkäksä kaatui omia miehiämme 16, mutta naapuri sai maksaa yrityksestään 138 miehen hengellä.

Helluntaiaamun jälkeen tilanne rauhoittui meidän lohkollamme. Alkoi Eldankan lyseo. Kirjoitaduini kuudennelle luokalle. Koulu sijaitti noin viiden kilometrin päässä etulinjasta, ja siellä käytiin kerran-kahdesti viikossa. Koulutarvikkeina olivat ase, leipälaukku kirjoineen sekä tietenkin halu opiskeluun. Oppiaineina olivat vieraat kielet, matematiikka ja äidinkieli. Suomenkielen lehtori Erkki Tiesmaa piti ainekirjoituksen kokeen, joissa aiheena oli muun muassa "Sodan vaikutus nykyhetken nuorisoon".

Kun Tiesmaa palautti kokeen, hän sanoi, että kyllä te pojat olette hyviä aineen kirjoittajia, mutta ei näitä paljon vanhan rajan tuolla puolen viitsisi lukea. Myöhemmin koulunkäynti keskeytyi, kun joukot siirrettiin Karjalan Kannakselle.

Saksalaiset Stuka-koneet ovat saaneet aikaan paha jälkeä Kiestingistä itään kulkevalla rautatiellä. Kuva Vernerin Virtanen.

Lomani helmikuun lopulla 1944 osui yksiin Oulun kovien pommitusten kanssa. Oli hyvä, että saatuin olemaan lomalla, sillä jouduin evakuoimaan vanhimman veljeni, veturinkuljettajana toimineen Erkin, vähäisen omaisuuden Oulusta Linnankadun ja Kajaaninkadun välissä olevasta asunnosta. Kun vetelin kerkalla 24. helmikuuta veljeni tavaroita Oulun asemalle, annettiin ilmahälytys aina vähän ajan päästä. Minuakin kehoitettiin ja lopulta pakotettiin pommisuojaan lääninhallituksen kellariin. Siellä oli paljon väkeä ja sotilaiden piti tietenkin vääntää laitetta, joka huolehti ilmanvaihdosta. Koska en katsanut olevani Oulussa sen suuremmissa vaarassa kuin rintamallakaan, karkasin pommisuojusta jatkamaan veljeni tavaroitten evakuoimista. Kello viiden junassa matkustin sitten tavaroiden kanssa lihin. Ja niinhän siinä kävi, että seuraavan yön kovissa pommituksissa paloi koko se kortteli, josta olin tavarat noutanut.

Kun loma loppui, palasin yksikköni. Maaliskuun 3. päivänä järjestettiin Eldankajärven jäällä paraati.

Sen otti vastaan kenraali Pajari, joka karautti JR 53:n keskelle ratsulla ja piti puheen. Pian paraatin jälkeen alkoivat joukkojen siirrot, jotka tapahtuivat hiihtomarssina Hyrynsalmelle. Matkaa kertyi noin 160 kilometriä. Hyrynsalmella joukot lastattiin junaan, ja matka Karjalan Kannakselle alkoi.

Huhtikuun 16. päivänä 1944 pääsin upseerikoulun valmennuskurssille Siesjärvelle. Kurssi kesti kaksi viikkoa, minkä jälkeen pääsin pian lomalle. Lomalta palatessani kuulin Kouvolassa, että ryssä oli aloittanut suurhyökkäyksen Kannaksella. Lomilta palailevat sotilaat vietiin 11. kesäkuuta kaikki Viipurin Tervaniemeen, koska Kannakselle ei kulkenut enää junia. Kuitenkin illalla klo 22.30 lähti yksi juna yrittämään kohti Kannasta, ja siinä junassa minäkin pääsin Kanneljärvelle asti. Kuulin, että yksikköni oli asettunut aseisiin johonkin Kuuterselän ja Mustanmäen välille. Sinnehän sitä oli yritettävä päästä. Miestä lappoi vastaan. Osa oli verissä päin ja monet hokivat, että palaa takaisin, ei siellä pysy hengissä.

Kuuterselässä oli kova taistelu. Maataistelukoneiden pyöri päällä jatkuvasti 500-600. Löysin yksikköni miehet sekä konekiväärit, jotka olivat asemassa betonibunkerissa ns. Mannerheimin linjalla. Meillä ei ollut vielä suurta hätää, vaikka molem-

milla puolillamme taisteltiin kovasti - vasemmalla Kuuterselässä ja oikealla Uudellakirkolla. Kuitenkin kesäkuun 14. päivänä klo 12 paikkeilla minulle tuli lähettiyttyydellä käsky: "Yleinen vetäytyminen suunta 45.00."

Lähtö olikin odotettua vaikeampi, sillä olimme pahasti motissa. Karttani mukaan ainoa mahdollisuus oli ylittää edessä aukeneva laaja Merisuo. Haavoittuneet otettiin mukaan tekemällä vöistä ja seipäistä paareja. Sitten tuli eteen Vammeljoen ylitys. Raskas aseistus, kuten kaksi konekivääriä, oli upotettava jokeen. Eräs jalkansa menettänyt haavoittunut pelkäsi, että hänet jätettäisiin siihen. Niinpä hän ryömi ensimmäisenä jokirantaan ja ui toiselle puolelle. Onneksi mies saatiin Uudellakirkolta päin tulleseeseen tykistön autoon ja sairaalaan.

Nyt seurasivat viivytystaistelut Kivennapa-Muolaa-Heinjoki -suunnassa. Linjat saatiin asettumaan torjuntataisteluissa Noskuan-Vuoksen lohkolla. Meillä oli uudet konekiväärit. Jouduin aseisiin juhannusaattona Noskuassa Kalliokukkulalle. Maasto oli kalliota, joten kaivautumaan ei pystynyt. Edellisen porukan miehet olivat tehneet irtonaisista kivistä ja kallion lohkareista jonkinlaisia näkösuojapesäkkeitä. Kun oli saanut konekivääreille mielestäni hyvät asemat, katselin itsellenikin jotain poteron

tapaista. Silloin minua kohtasi järkyttävä näky. Poterossa oli kirje ja kotoa tulleen paketin jäännökset. Siinä oli koulutoverini Tauno Katajamäki kaatunut vähän aikaisemmin.

Iltapäivällä vihollinen aloitti taas hyökkäyksen asemiamme vastaan. Kranaattituli kiihtyi kiihtymistään. Me täytimme vöitä minkä kerkesimme, ja kiväärit niittivät maastoa ja maaleja jatkuvasti. Anoin käskyn, että nämä vyöt ammutaan ja sitten lähdetään. Pentti Kotila, joka oli lähimmän kiväärin ampuja huusi takaisin, että ei mihinkään, sillä nyt hän niitä on maaleja, mitä ampua. Heti sen jälkeen tuli kranaatti, joka vaiensi Pentin sekä ampujan apulaisen Toivo Puusniekan ikiajoiksi. Silloin kuului huuto kaukaa takaa: "Onko siellä kalliolla vielä omia? Vuoksen takaa on tilattu tulipeite 12-tuumaiselta tykistöltä, ja ne on kai ammuttu jo." Sanoin lähimmille miehille, että nyt äkkiä alas. Hyppäsimme kalliolta rotkoon ja samalla alkoi kuulua suhina ja räjähtely kalliolla. Se oli oman tykistömme mahtava tulipeite, joka vaiensi naapurinkin koko päiväksi.

Riittihän niitä monia kovia paikkoja Kannaksella myöhemminkin. Yksi pahimmista oli Vuosalmen sillanpää, jossa minäkin olin 21 vuorokautta.

Niilo Hussa

PÄIVÄT, JOTKA EIVÄT UNOHDU KOSKAAN

Minun sotareissuni alkoi 12. huhtikuuta vuonna 1943. Olin ollut kutsunnassa neljä päivää aikaisemmin. Olin silloin kahdeksannellatoista. Valapäivä oli 16. toukokuuta.

Keväällä 1944 jouduin Jyvälahteen, josta meidät muutaman viikon kuluttua, kun venäläisten suurhyökkäys alkoi Kannaksella, lastattiin saksalaisten ponttooniveneisiin. Veneet toivat saksalaisten kalustoa Jyvälahteen. Meidät kuljetettiin paluulastissa Vuonmisiin, missä nousimme kuorma-autoihin ja jatkoimme matkaa Ilomantsiin. Siellä oltiin yksi yö. Sanoivat vanhainkodiksi paikkaa, jossa olimme majoitettuna. Talo oli ollut kylmillään, ja kun keittämiehet rupesivat muuripadalla keittämään hernerokkaa, valtava russakka-armeija nousi muurin halkeamista. Kyllä niitä muutama ui siellä rokkapadassakin.

Aamulla matka jatkui Värtsilän kautta Äänislinnan tietä Suojärvelle ja edelleen läpi Hirsylän mutkan Säämäjärven eteläpäässä olevaan Jessoilan kylään. Siellä naapurin voimat tulivat vastaan ja näin ensi kerran vihollisen. Pääsimme kuitenkin irtautumaan tilanteesta ilman taistelua. Monien vaiheiden jälkeen siirryimme Vuonteleenjoen (Aittojoen) itäpuolelle. Vuonteleenkylään menevän tien haarassa olimme päivän metsässä. Vihollisen maataistelukoneet kävivät meitä "suolaamassa". Monta miestä haavoittui ja hevosia kuoli. Jotkut sanoivat, että otakaa lihaa syötäväksi, mutta ei tuntunut maistuvan kenellekään. Illalla lähdimme tien oikeaa sivustaa kohti etelää ja Vuonteleen rantamaisemaa. Metsään oli hakattu tieaukko ja nevalle oli rakennettu kapulasiltoja. Oikealla vilahteli Vuonteleenjärvi.

Aamulla saavuimme perille ja jäimme lepäämään mäkrinteeseen, johon aurinko jo mukavasti paisteli. Meille ilmoitettiin, että täällä ei ole nähty kuin pieniä vihollispartioita. Me hieman ihmettelimme, että onpa pienillä partioilla vähän isonlaiset aseet, kun naapuri jostain kaukaa "huokaili" meitä kohti, tarkisti maalejaan ja häiritsi meidän aamu-uniamme.

Illalla pantiin heittimet aseisiin, minkä jälkeen meitä lähti kolme miestä – minä ja kaksi turkulaista kersanttia – tulenjohtopaikalle. Minulla oli tapsikela selässä telineessä. Yhteys vedettiin mennessä. Toisella kersanteista oli kartta, johon oli merkitty tulasema ja tulenjohtopaikka. Tulenjohtopaikaksi tuli pikakivääripesäke. Se oli vain äärettömän ne-

van laitaan kaivettu ojannaveron, jossa mies sopi makaamaan kyljellään puoli vartaloa maanpinnan yläpuolella. Edessä oli puita kasvava neva, takana männikköharjanne, joka johti järveä kohti. Harjanteen takana oli aava neva, jonka kohdalta näkyi järven takana länsipuolella Annantehtaan pitkä piippu. Tulenjohtopaikalta pidimme yhteyttä vasemmalle viereiseen pesäkkeeseen.

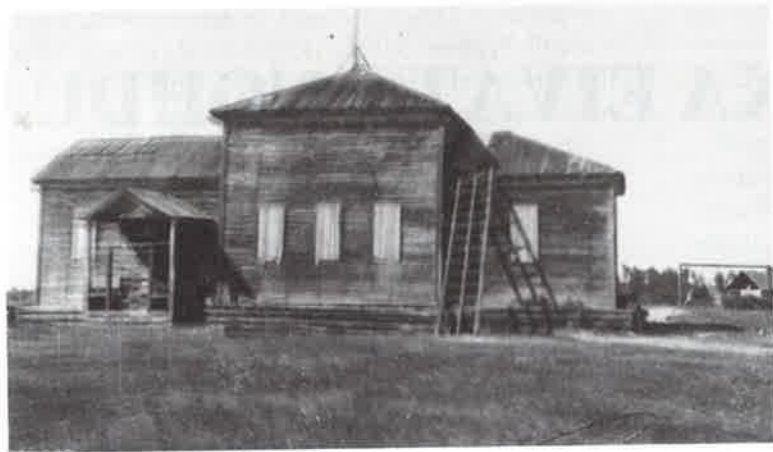
Kello 2 aamuyöllä alkoi yhteislaukauksella hervittävä keskitys. Maanpäällinen helvetti oli irti, yksittäistä laukausta ei erottanut. Puhelinyhteys katkesi välittömästi. Yhteyttä vasemmalla ole-vaan viereiseen pesäkkeeseen pidettiin vuoron päältä ryömi- en 10-15 metrin matka. Kohta tuli toinen pk-miehistä luoksemme, ja viereinen pesäke jäi tyhjäksi. Kävimme pikaneuvottelun. Päätimme nousta takanamme olleen harjun päälle. Yö oli raittiin oloinen. Vihollisen ampumat valoraketit näkyivät korkealla taivaalla. Kun pääsimme harjanteen päälle, huomasimme, että takanamme oli pitkin aavaa ja usvatonta suota tulossa samaa harjannetta kohti vihollinen. Matkaa oli vain 150-200 metriä.

Samalla saapui paikalle kaksi miestä, jotka kantivat paareilla haavoittunutta jalkavaen miestä. Häneltä olivat vasemman käsivarren luut poikki. Käsi oli tuettu puukepillä, mutta "lastoitus" oli epäonnistunut, ja luunpäät töröttivät pusakan hihan repeämästä. Nuorukainen oli kalpea runsaan verenvuodon takia ja pyysi, että ampuisimme hänet, sillä hän ei pääsisi koskaan pois harjanteelta. Sovimme, että me krh-tulenjohtomiehet lähtisimme kantamaan haavoittuneen pois. Aioimme mennä samaa polkua, jota olimme illalla tulleet. Tämä ei kuitenkaan onnistunut, koska keskitys jatkui kovana, ja meidän oli pakko vähän väliä lyödä maahan. Äkkiä paareilla maannut mies pomppasi ylös ja juoksi aavalle suolle, jota pitkin venäläiset olivat tulossa. En tiedä, mihin hänen matkansa pää lopulta päättyi.

Meidän kantajiksi lähteneiden tiet erkanivat myös jostain syystä. Minä lähdin seuraamaan polkua. Kun oli juossut jonkin matkaa heitinasemalle päin, avattiin edestä erään kumpareen takaa tuli minua kohti. Huusin: "Älkää ampuko omia!" Vastaus tuli kielellä, jota en ymmärtänyt. Heittäydyin maihin ja huomasin, että kaksi miestä seisoi petäjän näreitten takana ja ampuivat "lonkalta" konepistooleillaan. Kynsiä poltteli, kun makasin mahallani kanervi-

Suomalaisotilaita postipaikalla Röhöntien seudussa talvella 1941-1942. Kuva Toivo Kortesoja.

Niilo Hussan varsinainen sotareissu alkoi vuonna 1944 Jyväskylästä. Kuvassa Jyväskylän kirkko. Kuva Olavi Laulumaa.

kossa. Tähtäsin kiväärillä oikeanpuoleista miestä, mutta koska olin hengästynyt juoksusta, kivääri ei rauhoittunut ja näkyvyyskin oli huono kanervikon vuoksi.

Kävin muutamassa sekunnissa läpi vaihtoehdot. Miten pääsisin irti tilanteesta, jossa kaksi konepistoolimiestä oli 20-30 metrin päässä? Nostin käteni ylös, jolloin he lopettivat ampumisen. Sitten löin äkkiä takaisin maihin ja ryömin nopeasti kanervikossa taakse- ja sivullepäin. Korpikanervikko ja aamu-yön hämryys suojasivat minua, joten he eivät huomanneet paikkaa, missä pomppasin pystyyn ja lähdin juoksuun. Venäläiset alkoivat hirveän molotuksen, ja kone-pistoolit lauloivat, minkä kerkesivät. Minusta tuntui, että jalkani olivat reikiä täynnä, kun pyrhäidin ”elämäni satasten”. Yksikään luoti ei kuitenkaan osunut. Minulla oli vielä siinä vaiheessa mukana olkaremmissä roikkuva puhelin. Luuri, jonka olin lähtiessäni laittanut vyön alle, oli kuitenkin hävinnyt. Johto vain venyi perässäni. Viskasin koko puhelimen menemään. Kun minulta myöhemmin kysyttiin puhelimesta, kerroin totuuden, eikä siitä sen enempää puhuttu.

Kun olin päässyt irti tilanteesta, yksi jalkaväen mies tavoitti minut. Hänellä ei ollut asetta eikä lakia. Lähdimme yksissä tuumin juoksemaan vasemmalle ja etsimme mahdollisia aukkoja, josta pääsisimme läpi. Tavoitimme pian toisen jalkaväkimiehen. Hän kyseli, onko meillä patruunoita. Häneltä itseltään ne olivat jo loppuneet. Sanoin, että vyössäni olevat patruunataskut olivat täynnä ja lupasin, että hän saisi ne. Kivääriin jätin kuitenkin oman tarpeen. Kun siinä jaettiin patruunoita, huomasin, että käsiselästäni vuoti verta. Silloin, kun olin tuntenut kädessä polttelua, sirpaleet olivat raapaisseet kaksi pintaverisuonta. Otimme esille ensiapulaukkuni. Patruunat saanut mies satoi käteni ja pääsimme jatkaamaan matkaa.

Kuljimme yhä vasemmalle. Vastaa tuli tie. Palasin ensin tapaamani jalkaväkimiehen kanssa takaisin päin. Kaiken aikaa tavoitteenani oli päästä heitinasemaan. Kun tulimme paljaan mäennyppylän päälle, välissämme räjähti kranaatti - emme tiedäneet mistä päin ja kenen ampumana. Ylös kömmittyämme huomasin, että jyrkän rinteessä alla oli lähes puuton suo. Sanoin kaverilleni, että siellä eivät sirpaleet lentelisi. Laskeuduimme suolle ja lähdimme juosten ylittämään sitä. Silloin vasemmalta suon reunasta ryhdyttiin tulittamaan meitä. Matkaa oli ehkä 100 metriä. Kaverini pyörähti takaisin, mutta minä juoksin yli ja - mikä Raamatun ihme! - satuin suoraan heitinasemaan. Tuliaseman miehet olivat suon reunassa varmistuksessa. He kertoivat myöhemmin, että eipä meinannut Niilo juoksua lopettaa, vaikka he kuinka huusivat, että perillä ollaan. Niistä kahdesta turkulaiskersantista toinen juoksi vihollisen kk-tulen eteen ja joutui makaamaan 10 tuntia, ennen kuin vastaiskunt tekneet suomalaiset saivat hänet omalle puolelle. Toinen kersantti joutui todennäköisesti vangiksi. Juuri hänellä oli kartta, johon oli merkitty sekä tulenjohtopaikka että heitinasema. Seuraavana aamuna, jolloin alkoi uusi rumputus, heitinasema sai kovan keskityksen.

Sieltä sivustasta tultiin pois, miten itse kukin pääsi. Jalkamiehet tulivat pitkin metsiä. Raskas kalusto joutui käyttämään kapulasiltaa, jota vihollisen maataistelukoneet ja konekiväärät tulittivat. Tulimme lopulta tielle samassa paikassa, josta vajaa kolme vuorokautta aikaisemmin lähdimme. Juuri kun oli nousemassa tielle, näin linja-auton, jossa oli haavoittuneita. Heidän joukossaan oli setäni Kauno Raudaskoski, joka istui ikkunan kohdalla pää siteessä. Koitin antaa hänelle merkkiä, että täällä ollaan, mutta auto ennätti lähteä, ennenkuin hän huomasi minut.

Tällaista oli elämän karu todellisuus armon vuonna 1944.

Väinö Savukoski

OUTO MIINAN RÄJÄYTTELIJÄ

Oli kaunis ilta Kuittijärven maastossa vuonna 1942. Linjassa oli rauhallista. Illan hämärtyessä kuuluu kuitenkin äkkiä kova räjähdys, mikä merkitsi sitä, että joku liikkui etumaastossa. Vartiomies avasi pikakiväärin ja ampui ilmaan valoraketteja nähdäkseen, mikä aiheutti miinan laukeamisen linjojen välissä. Komppanianpäällikkö puki nopeasti ylleen kampeet ja sanoi meille: ”Aseet mukaan! Lähdetään pojat paikalle!” Joukkueenjohtaja vänrikki Tiainen oli vienyt joukkueen aseisiin ja havainnut, ettei linjassa ollut enää mitään liikettä. Vartija sanoi luulleensa, että liikkeellä oli partio, joka pyrki läpi meidän linjasta. Vartija väitti myös, että vihollisia oli ainakin ryhmän verran, koska he pitivät kovaa rytinää.

Aamun valjetessa lähdimme tutkimaan puron toiselle puolelle ja totesimme, että kyseessä olikin ollut karhu, joka oli vihastunut, kun kannon lähellä oli räjähtänyt miina. Karhu oli repäissyt vihoissaan kannon irti ja paiskannut sen monen metrin päähän paikalta. Muutaman päivän päästä tapahtui sama uudelleen. Meille tuli jälleen hälytys aseisiin. Menimme puron yli ja kohtasimme yllätyksen: ison kuolleen uroskarhun. Pian alkoi karhun ruhon nylkeminen. Vartiomies asettui eteen, jottei vihollinen yllättänyt nykijöitä työssään. Karhu paloiteltiin ja lihat vedettiin köysillä puron ylitse omalle puolelle. Lihat jaettiin joukkueille. Olipa meillä silloin ruokaa. Pataljoonan komentaja oli vailla karhun ”nappulaa”, se kun on luuta. Hän aikoi teettää siitä joko tupakan holkin tai kynänvarren.

Suurikokoinen uroskarhu tapasi tiensä päin Uhtualla vuonna 1942. Kontion epäonni oli miesten onni, sillä karhun lihoista saatiin tuntuva lisä päivittäisiin ruoka-annoksiin. Kuva Väinö Savukoski.

JALKAPUOLENA VIHOLLISEN SELUSTASSA

Jono eteni Pohjolan vaaleassa sumuisessa yössä teerenlaulun aikaan. Osasto oli lähtenyt liikkeelle iltayöllä tehtävänä vihollisen tärkeän perääntymis- ja huoltotien katkaisu. Poika tarpoi jonon keski- vaiheilla miettien. Ei tuntunut elämä helpolta. Näistä tarpomisistakaan ei tuntunut tulevan loppua. Oli vielä lumisohjoakin ja märkyyttä kaikkialla. Sama tilanne oli kestänyt jo kuukauden. Väliin oli hyökätty, väliin taas peräännytty. Alkuun oli ollut kovia yöpakkasia. Siihen vain havuja hangelle ja yritä nukkua. Nukuitkin, kunnes heräsit ”läpi jäässä”. Nuotiotakaan ei voinut tehdä, sillä se tiesi kranaatteja niskaan.

KRANAATTEJA SATAMALLA

Sana tuli edestä kuiskauksena mieheltä miehelle: Tähystys vasemmalle. Hetken päästä toinen: Tähystys oikealle. Sitten: Tähystys taakse. Oltiin selustassa. Rintaman suhteellinen turvallisuus oli jäänyt taakse. Miten lie? Kuolemakin tuntui sakissa paljon helpommalta kuin täällä erämaassa, missä hiljaisuus alkoi vähitellen painostaa. Se ei ollut siviili-elämässä koettua erämaan rauhoittavaa hiljaisuutta, vaan painajaismaista kauhua, kauhua, johon ei totu koskaan.

Jostain kuului heittimen lähtölaukaus, sellainen leppoisa öhkäisy, mitä emakko osoittaa porsaalleen. Sumuinen ilma nieli äänen, mutta poika tiesi, että leppoisuus oli petollista. Todellisuudessa heitin oli vaarallinen ase. Maastossa sen kranaatilta ei ollut turvassa missään. Ei ollut niin jyrkkää rinteeseen taustaa. Kranaatti tuli lähes kohtisuoraan taivaalta - pakene sitä sitten. Onneksi kranaatti putosi sivummalle. Poika aprikoi, oliko heidät huomattu. Vaistomaisesti hän katseli mättäänkoloa, mihin voisivat suojautua. Mutta hiekkakangas oli tasainen. Missään ei näkynyt kolon koloa.

Taas kuului lähtölaukaus, pian toinen ja kolmas...Sitten latoivat kranaatteja yhtämittaa ainakin kolmeen putkeen, minkä kerkesivät. Jos nuo tulisivat tässä alas, olisi leikki kaukana jäisellä ja tasisella kangasmaalla. Kova suhina alkoi kuulua taivaalta suoraan pään päältä. Poika ei lyönyt vielä maahan. Lähistöllä näkyi pieni syvennys. Hän yrit-

tijuosta sinne, muttei ennättänyt, sillä helvetillinen räjähdysten sarja ulisi jo ympärillä. Äkkiä poika tunsu reidessä iskun. Samalla lähinnä ollut mies parkaisi ja kouraisi kädellä silmänsä. Toisella puolella kaatui joku ääntä päästämättä. Keskitys loppui yhtä äkkiä kuin oli alkanutkin, mutta se oli tehnyt tehtävänsä. Poika makasi miettien, toimisiko jalka ylösnoustessa. Tuntui toimivan, eikä kipukaan vaivannut paljoa. Kyllä tällä kävelisi.

Miehet - ne jotka olivat selvinneet tilanteesta - koontuivat vähitellen. Kymmeniä oli kuitenkin pois pelistä. Osa oli haavoittunut, osa tuijotti lasittunein silmin sumuista taivasta. Hetken hän tunsu kadehtivansa kaatuneita, mutta vain hetken, sillä elämä voitti nuorena mielessä - ei vielä pois. Jonkinlainen järjestys syntyi vähitellen. Läheisessä tiheikössä lääkäri satoi jo haavoittuneita ja sadatteli maailman mielettömyyttä. Poikakin sai reitensä sidottua ja odotteli lähtöä sairaalaan. Ennenkokematon onnen tunne täytti hänen mielensä. Pääsivät lepoon ihmisten ilmoille. Näkisi naisiakin, luojan luomia.

Osaston hajaantumisen aika oli käsillä. Kaatuneet jäivät odottamaan poiskuljetusta. Heiltä olisi- vat toistaiseksi kiireet ohi. Pahimmin haavoittuneet pääsivät hevosten vetämillä purilaille ja lievemmin haavoittuneet, joihin poikakin kuului, kulkivat omin avuin. Jalka oli vähän tunnoton, mutta sillä pystyi kuitenkin kävelemään. Mutta sota ei odottanut. Terveet olivat jo valmiina lähtemään uusiin tehtäviin. Työ oli saatava päätökseen. Jono eteni taas Pohjolan vaalenevassa sumuisessa yössä.

RUOKAILUHETKI MUUMION KANSSA

Haavoittuneiden kulkue oli kirjava ja vapaamuotoinen. Edellä hevoset kiskoivat purilaille makaavia irvisteleviä ja valittavia haa-voittuneita. Poika roikui omin voimin kulkeneiden joukon hännillä vähän nilkuttaen, mutta yrittäen pysyä mukana. Hän seurasi tapansa mukaan toisten kasvojen ilmeitä. ”Kuolinnaamio” oli kadonnut tai ainakin lieventynyt. Kasvohihin oli tullut toivo: ”Kunhan tästä päästään sairaalaan, on elämää taas joksikin aikaan tiedossa.” Mutta vielä ei oltu turvassa, vaan vihollisen

selustassa, missä partio saattoi yllättää ja ”roiskia” kovilla.

Pojan jalka kipeytyi kipeytymistään ja hän alkoi jäädä joukosta jonkin verran. Mutta jättihän joukko jälkensä, joita saattoi seurata. Pimeä ei tulisi näin pohjoisessa, sillä kevät oli pitkällä. Repussa oli lihapurkki, joten nälkää ei tulisi aivan heti. Poika tuijotteli maahan, jottei kompastuisi. Maata tarkkaillessaan hän ei huomannut, että viimein mies katosi edestä. Hän ei kuitenkaan ryhtynyt huutelemaan. Mitenpä ne rammat häntä kantaisivat? Nyt olisi vain pidettävä huoli siitä, ettei eksyisi jäljiltä eikä lähtisi vieraiden partioiden jäljille.

Kipu kävi yhä kovemaksi. Sirpale tuntui nirhaisevan joka askeleella reisiluuta. Muutaman tunnin kuluttua oli pakko istahtaa kaatuneen hongan harmaalle kyljelle. Kipu hellitti heti. Onneksi oli evästä. Poika otti lihapurkin repusta. Puukonterä purkille ja kämmenellä päälle. Rasvainen liha suli pian suussa kuin sokeri. Hiljaisuus oli täydellinen. Se suorastaan kohisi korvissa. Mutta äkkiä poika säpsähti. Kaatuneen hongan oksien lomassa makasi kaatunut vihollinen, viimeisyksinen, jäätä silmäkuopissa, pikimustine käsineen ja karvoineen. Talvi ja kevätahava olivat tehneet hänestä muumion. Tuntui melkein helpottavalta, kun ei tarvinnut olla ihan yksin. Kaatuneen toinen käsi oli jäänyt ylös oksien päälle kuin tienviitta. Syödessään poika jutteli kaatuneelle: ”Sinä veljeni suuressa sodassa, sinulla ei ole enää hätäpäiviä. Sinä viittaat tuonne itään. En mene sinne. Äläkä mene sinäkään! Isä Aurinkoinen on ankara herra, toruu sinua, kun olit varomaton ja kuulan eteen juoksit.”

Poika mietti, että hänellekin voisi käydä samoin, jos huonosti kävisi. Ajatus puistatti. Kyllä vainajanakin olisi parempi olla ihmisten ilmoilla. Aurinko oli noussut ja lämmitti mukavasti. Poika nukahti pieneksi hetkeksi, mutta huoli matkan jatkamisesta ei antanut rauhaa. Miten tästä eteenpäin? Ottaisiko jalka enään ollenkaan päälleen? Jalka oli pahoin tulehtunut, eikä tahtonut kantaa. Kivääristä ei ollut kainalosauvaksi, mutta olihan honganoksia vaikka millä mitalla. Poika etsi sopivan oksan kainaloon, vilkaisi vainajaa vielä kerran ja jatkoi vaivalloista matkaansa. Heikosti näkyivät edellä menneiden jäljet, näkyivät kuitenkin, ja pahimpia mättäitä kierrellen ja kivusta irvistellen matka eteni jotenkuten.

Ei ole henkeni paljon arvoinen, mietti poika. Mutta niin kauan, kun on evästä ja lumen alta paljastuneita puolukoita, elämä kuitenkin jatkuu. Kaukainen ääni, joka vaikutti autolta, toi lisää toivoa pojan turtuneeseen mieleen. Tie lähestyi ja avautui lopulta pojan silmien eteen. Itse tie oli yhtä kuravelliä, mutta sen laidassa oli poluntapainen, jota pit-

kin saattoi kulkea. Jonkin ajan kuluttua kuului taakpäin auton ääntä, ja saksalainen kuorma-auto pysähtyi pian pojan kohdalle. Kaksi alppijääkäriä nosti haavoittuneen nuorukaisen lavalle. Lavalla kipu hellitti ja poika nukahti. Kauaa hän ei saanut nukkua, sillä kaksi punatähtitunnuksin varustettua konetta lensi puiden latvojen tasalla tien suunnassa. Tekisivätkö nuo lopun minusta? Koneet jättivät auton rauhaan, ja poika nukahti jälleen.

Seuraavan kerran poika heräsi sairaalan pihalla, kun alppijääkärit nostivat häntä auton lavalta ja tallettivat odotushuoneeseen, jossa oli muutamia haavoittuneita odottamassa vuoroaan. Pojan auttajat kolauttivat ”Heil Hitlerin” saksalaiselle upseerille, joka kulki huoneen poikki. Sitten auttajat marssivat ulos, kaksi komeaa Saksan poikaa. Kun pojan vuoro lopulta tuli hänestä hyvin kauniilta näyttänyt sairaanhoitaja talutti pojan sidottavaksi. Sen jälkeen oli edessä matka sairaalaan, missä jalka alkoi parantua nopeasti. Sairaala- ja niitä seuranneet lomapäivät olivat onnellista aikaa.

Suomalaisten tykistö toiminnassa Uhtuan suunnalla. Kuva Olavi Laulumaa.

LAPIN SODAN MUISTOJA

KANNAKSELTA LAPPIIN

Kun vihollisuudet ison naapurin kanssa lopetettiin, olimme kuuluisalla Ihantalán lohokolla. Kyllähän se mukavalta tuntui, kun ei enää tarvinnut pelätä eikä käyttää maastoa hyväkseen. Sitä ei meinannut oikein todeksi uskoa, sillä sotaa oli kestänyt kauan. Mutta sitten alkoi kuulua Pohjois-Suomesta kummia. Aseveljenä pidetty saksalainen ei lähtenyt kukaan pois, vaan ryhtyi tekemään pahojaan, polttamaan ja hävittämään Pohjois-Suomen kyliä, teitä ja siltoja. Kuuluin niihin joukkoihin, joiden tehtäväksi annettiin entisen aseveljen pois häätäminen. Meille tuli kova kiire. Marsittiin muistaakseni Simolan asemalle, jossa pataljoonamme lastattiin junaan. Se oli nopeaa tuloa. Saavuimme Oulun pohjoispuolelle. Muistaakseni se oli Tuiran asema, missä junamme purkaus tapahtui. Siitä siirryttiin johonkin nykyisen typpitehtaan paikalla olleelle kankaalle, jossa teltoissa majoitimme kaksi vuorokautta ja odottelimme, mitä tuleman piti.

Muistiini on jäänyt kuva, että oli lauantai 29. päivä syyskuuta, kun saimme hälytyksen. Kukaan ei saa poistua telta-alueelta. Kohta tuli käsky, että aseet piti puhdistaa ja laittaa taistelukuntoon. Ampumatarvikkeita piti jokaisen varata niin paljon kuin jaksoi kantaa. Upseerit ilmoittivat, että täydennys oli epävarmaa. Muonittaja jakoi meille neljän päivän muonat. Kun me siinä telta-alueella kovasti touhussimme, minulle tuli kesken kaiken mieleen, että pitäisi saada henkilökohtainen aseeni vaihdetuksi johonkin tehokkaampaan. Minulla oli koko sota-ajan ollut suomalainen pystykorva, joka oli ollut hyvä ase. Mutta tunne oli sellainen, että nyt ei taida entisellä aseella pärjätä. Lähdin asealiupseerin puheille ja onnistuin häneltä saamaan kunnossa olevan Suomi-konepistoolin ja seitsemän täyttä lipasta. Otin lisäksi irtopatrunoita leipälaukkuun. Se oli hyvin onnistuneeksi osoittautunut aseenvaihtokauppa ja taisi pelastaa ainakin oman henkeni. Luuloni oli, että siinä pelastui oman porukkani muitakin miehiä, mutta kerron siitä vähän myöhemmin.

Kun kaikki oli saatu lähtökuntoon, lähdettiin marsimaan Toppilan satamaan, jossa meitä oli odotamassa kolme laivaa. En muista enää laivojen nimiä. Meidät komennettiin välittömästi laivoihin, pataljoona kuhunkin laivaan. Meidän rykmenttimme oli JR 11 ja sitä komensi everstiluutnantti Wolf Halsti. I pataljoonan, johon minäkin kuuluin, komentajana oli

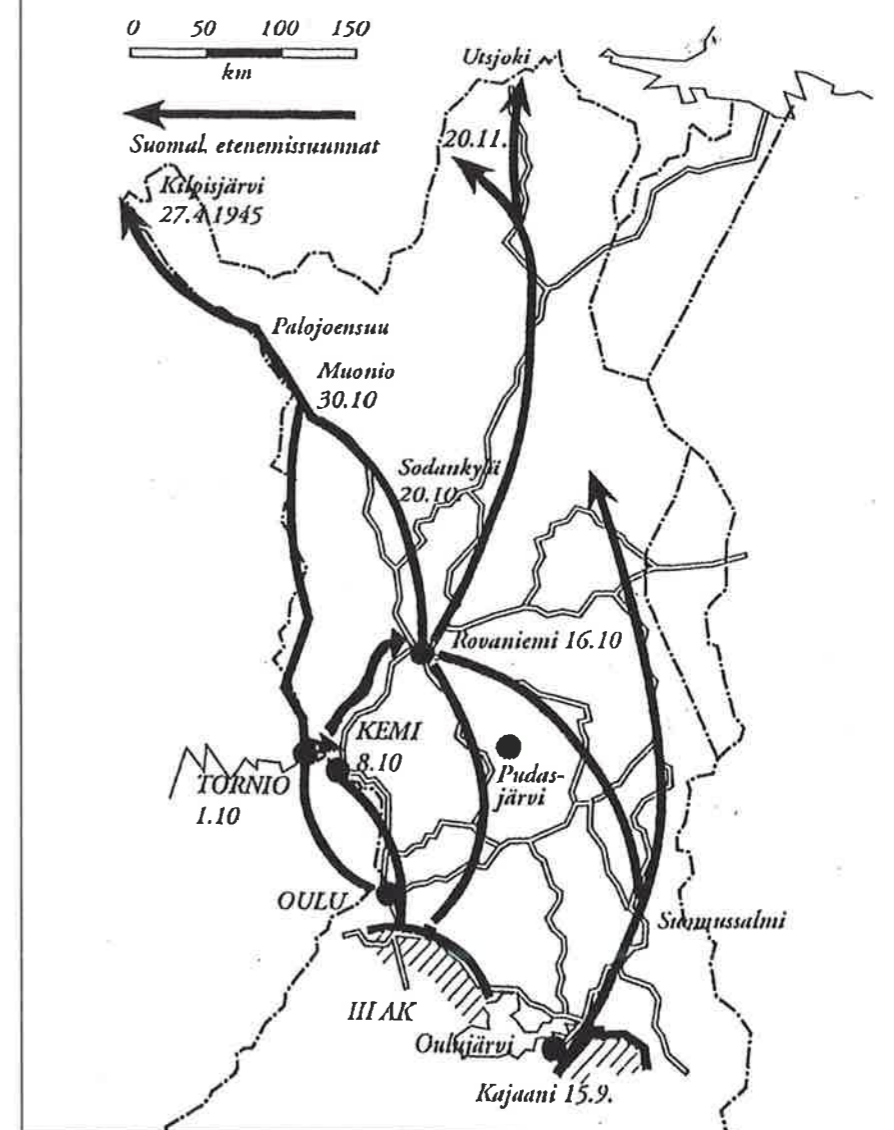
majuri Malmivaara, adjutanttina raahelainen luutnantti Oesch. Kapteeni Mauri Valkonen oli 1. komppanian päällikkö. Hänen veljensä majuri Pentti Valkonen kaatui Tornion taisteluissa. Lastatut laivat suuntasivat keulansa merelle. Kun oli oltu matkalla useita tunteja, jaettiin miehille päiväkäskey. Siinä sanottiin matkamme päämäärä: Tornio. Päiväkäskeyssä kerrottiin myös meidän tehtävämme, ja se ei tuntunut lainkaan huviretkeltä. Komentajamme everstiluutnantti Halsti oli suorapuheinen mies. Hän ei kaunistellut asioita, vaan sanoi suoraan, että jos onnistutaan pääsemään maihin Torniossa, siellä ollaan ja tapellaan tosissaan nyrkit veressä. Hän sanoi, että meidän on vallattava Tornio ja pidettävä se hallussamme. Avun saannistakin hän antoi hyvin vähän toiveita.

KOHMELOISIA TAKAA-AJAJIA

Oli 1. päivä lokakuuta 1944, sunnuntiaamu, kun laivamme ankkuroivat Tornion edustalle Röytän satamaan. Pääsimme aivan rauhassa nousemaan maihin. Satamassa oli odotamassa raiteella veturi ja muutamia avonaisia rautatievaunuja. Me nousimme vaunuihin, ja veturi vei meidät kohti Torniota. Me pääsimme aika mukavasti lähelle Tornion rautatieasemaa ja saimme sen kuuluisan viinavarastonkin vallattua. Sitä aluetta kutsuttiin pikku Berliiniksi; oli kai saksalaisten huoltokeskus. Siellä oli viinaa aivan valtavia määriä, ja kyllähän siinä kauppa kävi, kun rahaa ei tarvinnut käyttää. Ennen iltaa alkoi näkyä merkkejä, että viinaa oli mennyt kurkusta alas. Satoja miehiä oli aivan ympärillä. Osa nukkui juopuneen unta, osa reuhasi ja oksensi. Vaan eipä arvannut entinen aseveli tehdä vastaiskua: se olisi varmasti onnistunut. Meidänkin joukkueesta suurin osa oli juovuksissa. Joukkueenjohtajamme luutnantti Olavi Hellen oli selvin päin. Yritimme pitää jonkinlaista järjestystä yllä, mutta ei siitä mitään tahtonut tulla. Onneksi saksalainen pysyi rauhallisena. Se taisi yön aikana perääntyä.

Kyllä oli monella ankea herätys seuraavana aamuna, kun piti kohmeleisena lähteä saksalaista takaa ajamaan. Joillakin oli vielä pullon pohjalla sen verran lääkettä, että saivat pahimpaan kohmeleonsa ryyppy. Seurasin erästä sotamiestä, kun hän takaa-ajoon lähtiessään yritti kuljettaa mukanaan 50 litran konjakkitynnöriä. Kyllä oli poikarukka epätoivoisen näköinen, kun täytyi jättää tynnöri maantienojaan. Si-

SUOMALAISTEN JOUKKOJEN LIIKKEET LAPIN SODASSA vv. 1944-1945

Saksalaisten karkoittamiseksi käyty Lapin sota merkitsi suomalaisille sodan pitkittymistä yli puolella vuodella. Kuva kirjasta: Alamäki Yrjö, Lapin sota ja evakointi 1944-45. Tornio 1994.

viili-ihmisetkin osasivat tulla sinne viinamakasiiniin asioimaan. Eräs torniolainen pariskunta kuskasi rautatietä myöten resiinalla useampia kuormia kotiinsa kätkeväksi. Viinan kanssa hulinointi loppui, kun sotapoliisit rupesivat varastoa vartioimaan.

Kuten jo aikaisemmin mainitsin, saksalaiset olivat yön aikana perääntyneet noin 10 kilometriä. Vasta Alavojakkalassa Iisakan mäellä panivat tosi kovasti vastaan. Me majoituimme Alavojakkalassa Jaakko Lehdon taloon. Siitä oli hyvä näköala Ruotsin puolella. Oli siinä ruotsalaisten jännittävää katsella, kun

Suomessa oli tosi sota käynnissä. Emme kovin kauan saaneet majoittua talossa, sillä osa meidän pataljoonastamme komennettiin katkaisemaan ns. Paakolan tietä, joka oli Alavojakkalasta itään muutamiin kilometrien päässä. Tie yhdistää koillissuunnassa Kemi-Rovaniemi tien ja pohjoisessa Tornio-Kilpisjärvi tien. Tätä tietä saksalaiset pitivät hallussaan. Se oli heille tärkeä tie. Tietä saatiin suomalaisten haltuun kilometrin verran. Siinä täytyi pitää rintamalinjaa Rovaniemen ja Muonion suuntaan.

AVUNHAUSSA ALUSHOUSUSILLAAN

Me saimme majapaikaksemme pienen talon aivan katkaistun tien vierestä. Siinä oli iso ja lämmin tupa. Olimme läpimärkiä, kun saavuimme taloon. Heitimme vaatteita pois päältäämme ja laitoimme niitä kuivamaan. Kun tupa oli lämmin, minullekaan ei jäänyt muuta päälle kuin alushousut. Kun oli asetettu taloksi, joukkueenjohtaja esitti, että laitettaisiin vartiomies ulos. Esitys ei tuntunut poikia miellyttävän, vaan he sanoivat, että joka ei uskalla panna nukkuamaan, vartioikoon itse. Sanoin pojille, että pannaan 15 minuutin vuorot. Silloin ensimmäiset miehet pääsevät pian pois vartiosta ja viimeisetkin saavat nukkua aika pitkään.

Oli vasta kolmas 15 minuutin tuuri menossa, kun vartiossa ollut sotamies Otto Pitkänen tuli tupaan ja hälyytti sanoen, että saksalainen ajoi panssariautolla tuvan taakse. Se oli Muonion suunnasta murtautunut läpi. Siinä alkoi kova säpinä ja sekamelska, kun jokainen yritti löytää varusteitaan. Minä jäin kaaoksessa jän niihin varusteisiin, jotka sillä kertaa olivat päälläni. Ne olivat armeijan alushousut. Löysin kuitenkin aseeni, jossa oli täysi lipas paikoillaan ja vyöni, jossa loput 6 lipasta olivat. Kypäräkin löytyi ja iskin sen päähäni.

En ollut aivan ensimmäisten joukossa, kun aloimme purkautua ulos. Ovi ei onneksemme ollut maantien puolella. Kun minun vuoroni oli päästä ulos, saksalaisia oli jo pihalla. Aivan porraseteen syöksyi sivuvaunullinen moottoripyörä, jossa oli kolme saksalaista käsikranaatteineen ja aseineen. Siinä oli pakko antaa Suomi-konepistoolille töitä. Sen tulella saatiin pihamaalle sen verran tilaa, että kaikki miehet pääsivät ehjinä ulos. Rakennusten takana oli pellon oja, joihin asetuimme aseisiin. Ojissa oli vettä, joten alushoususillaan ja kengittä olo ei tuntunut mukavalta. Pimeässä tulitettiin kovasti. Saksalaiset toivat lisää joukkoja ja panssariautoja. Kahakan aikana ryömi suomussalmelainen alikersantti Eero Huttu luokseni. Hän sanoi konepistoolistaan patruunoiden loppuneen. Annoin Hutulle kaksi täyttä lipasta. Hän lähti hyvillä mielin asemaansa sanoen, että siellä on sitten hyviä maaleja. Ei mennyt 10 minuuttiaakaan, kun tuli tieto, että Eero Huttu oli kaatunut, samoin hänen vieressään asemissa ollut joensuulainen sotamies Erkki Leskinen.

Minun taakseni aseisiin tuli kemiläinen luutnantti Kuuselo. Kun hän näki varusteeni, hän sanoi, että teidän on parasta lähteä taaksepäin hakemaan suojaa. Aloin ryömiä Alavojakkalaa kohti. Kun pääsin metsän reunaan, uskalsin jo nousta ylös. Tapasin pataljoonamme komentajan majuri Malmivaaran,

joka alkoi kysellä minulta, että mikäs intiaanisolitas sieltä saapuu? Tein hänelle seuraavan ilmoituksen: "Herra Majuri, alikersantti Suvanto viestijoukkueesta saapuu pataljoonan komentopaikalle luutnantti Kuuselon käskystä". Olin varmaan erikoisen näköinen sotilas, kun yläruumis paljaana, kypärä päässä ja konepistooli kaulassa roikkuen saavuin siihen komentopaikalle. Majuri Malmivaara antoi minulle määräyksen mennä heti Alavojakkalan kylään ja hälyttää kapteeni Valkonen komppanioineen avuksi. Matkalla olin joutua saksalaisten vangiksi. Pääsin kuitenkin saartorenkasta onnellisesti läpi omien puolelle.

Valkosen komppaniakin lähti aikanaan Malmivaaran terveiset saatuaan avuksi. Saksalainen pani niin suuret voimat liikkeelle, että suomalaisten täytyi perääntyä 10 kilometriä. Tultiin taaksepäin Tornion kansanopiston alueelle asti. Kun suomalaiset saivat lisää joukkoja, täytyi viimein saksalaisten raskaita tappioita kärsittyään antaa periksi ja lähteä perääntymään pohjoista kohti. Kyllä suomalaistenkin tappiot olivat suuret. Kaatuneita ja haavoittuneita oli paljon. Meidän joukkueesta kaatui aikaisemmin mainitut alikersantti Huttu ja sotamies Leskinen. En muista enää, montako haavoittui. Useampia niitäkin oli. Kaksi loikkasi Ruotsin puolelle.

Kun Tornion taistelut päättyivät, meidän piti vielä Kemin pohjoispuolitse marssia Rovaniemelle. Nähtiin sekin, kun Pohjanhovi nousi ilmaan, samoin Ounaskosken sillat, ja paljon muita suuria rakennuksia. Rovaniemeltä lähdettiin ajamaan saksalaisia takaa Kittilän suuntaan. Meidän joukkueemme osallistui takaa-ajoon Meltauksen asti. Siinä annettiin porukalle kotiuttamiskäsky. Kyllä tuntui jalat kevyeltä, vaikka kävelemällä lähdettiin Kemiä kohti tulemaan. Kemissä saimme nousta laivaan, joka toi meidät Lapaluodon satamaan Raaheen. Raahessa tapahtui kauan odotettu siviiliin pääsy. Saimme sotilaspassin kouraan ja 3 000 markkaa sen ajan rahaa.

Yhteenvetona kesän 1944 taisteluista mainitsen, että vaikka joukkueemme ei ollut varsinainen taistelujoukkue, tappiomme olivat suuret. Viestijoukkueestamme kaatui 11 miestä ja haavoittui toistakymmentä. Pataljoonamme oli koottu pääasiassa Oulaisen, Merijärven, Haapaveden, Kärsämäen sekä Sirkajokivarren miehistä.

Aune Köyste

LOTTANA UHTUAN SUUNNALLA

Seuraavat autenttiset muistikuvat III AK:n 3. D./JR 11:n ja JR 32:n Uhtuan suunnan Os. A/24 KS:sta ajalta 10.6.-3.12.1941 perustuvat Oulaisissa neljä vuosikymmentä opettajana toimineen Aune Köysten (alunperin Kröger) rintamalla kansliatolana tekemiin muistiinpanoihin sekä kirjeisiin rintamalla kotiin. Kirurginen A/24 KS sijaitsi lähimpänä joukkosidontapaikkaa. A/24 KS:sta leikatut haavoittuneet ja sairaat siirrettiin B/24 KS:aan tai vaikeimmissa tapauksissa lentokoneella 31. SotaS:aan Kajaaniin. Myöhemmin Eldankajärven maastossa rakennettiin oma parakkisairaala.

III AK:n komentajana oli kenraalimajuri Hjalmar Siilasvuo ja 3. D:n komentajana eversti Uno Fagernäs. Os. 24 KS:n päällikkönä oli lääkintäkapteeni U.J. Matinolli, A/24 KS:n everstiluutnantti Ilmari Laukola ja B/24 KS:n lääkintäkapteeni K. Savonen. A/24 KS:n lääkärivahvuus oli yleensä kuusi, joukossa oulaistalainen lääkintäluutnantti Alpo Lahti.

10.6.1941 Klo 13.55 saapuu lennätinsanoma 1240:n käsky, että lottien on kokoonnuttava seuraavana päivänä Oulaisten suojeluskuntatalolle A/24 KS:n henkilökunnan kokoamista varten.

11.6.1941 Me lotat seisomme reppuinemme, sairaanhoitajat ja miehistö lähtövalmiina junalla kohti Hyrynsalmia. Aurinkoinen sää. Oulaistalaisia lottia ovat muonituslotat Vieno Heikkilä ja Elisa Kantola, lääkintälotat Olga Kallio ja Toini Ranta sekä kansliatolot Ilmi Karavirta ja Aune Köyste. (Myöhemmin saapuivat lotat Aune Keränen ja Helinä Hilten sekä Oulusta lotta Hilja Mällinen emännäksi.) Toiset lotat ovat lähikunnista. Sairanhoitajat oululaisia, yliohtaja Ester Pekkala. Naisvahvuus noin 20. Miehistöä Oulaisista korpaalit Martti Rintala ja Olavi Saikkala, sotamiehet Kaarlo Kytökorpi, Otto Kurki, Vilho Sallmén, Lauri Rahkola, Väinö Pirtti-järvi, Kaarlo Savukoski, Niilo Soukka, Paavo Matiskainen, Teodor Koivisto, Tuomas Kalliokulju, Edvin Ahola, Voitto Isojärvi, Uuno Kostet, Väinö Jokela, alikersantti Veikko Tiainen sekä nostomies Ville Mylly. Pyhäjoelta korpraali Sulo Ek, postimies ja ajomies Vilhelm Pirttijärvi. Lisäksi Oulusta apteekkari, sotilaskirjuri Paavo Nikka. Myöhemmin vahvuudet vaihtelivat. B/24 KS:ssa noin 48 miestä Oulaisista. Aurinkoa Hyrynsalmella. Aina mihin KS sijoitetaan, pitää leikkaushuone pestä lattiasta kattoon.

31.6.1941 Taivalala-Likoharju-Suomussalmi. Kaikki 3. D:n yksiköt ja osastot odottavat käskyä

rajan ylitykseen. Tapasimme täällä eri yksikköjen tuttuja oulaistalaisia, mutta ei enää kaikkia myöhemmin. JR 32:n miehistö viedään pohjoisemmaksi JR 11 jäädessä Raatteen tielle. Asumme teltoissa ja talvisodan aikaisissa parakeissa. Käki kukkuu. Tuomen kukkia juomamukissa.

1.7.1941 H-hetki. Kolmessa eri kohdassa hyökkää armeijamme rajan yli. Kenraali Hj. Siilasvuo on Raatteen pataljoonan mukana, samoin 3. D:n komentaja U. Fagernäs taaempana. Klo 2.20 aloittaa tykistöemme Vasovaaran pommituksen. Klo 3.30 saksalaiset tankit ylittävät rajan. Klo 4.20 Stukat, 11 kpl, syöksypommittavat Vasovaaraa. Klo 5.05 kenraali Hj. Siilasvuo seurueineen ylittää kävellen rajan ja kävelee kylään. Sotamies Haukipuro on käskystä nostanut Suomen lipun punalipun tilalle kasarmin torniin.

2.7.1941 Klo 1.00 I-leikkausvaljakkomme – everstiluutnantti Ilmari Laukola, lääkintäluutnantti Verner Hedman, sairaanhoitajat Minna Kurikka ja Salli Jaakkola sekä alikersantti Veikko Tiainen – lähtee Vasovaaraan. Siellä on kaatunut 1 u + 3 au + 7 stm. Ratsumestari S.J. Talaskivi on vihollispartion yllättämänä ensimmäinen kaatunut. Klo 5.00 lähtee II-valjakkokuoorma-autoilla. Tie on keho. Perillä on jo 20 haavoittunutta, jotka lähetetään lastoitettuina Likoharjuun. Etenemisvaiheessa on kuollut E. Maikkula sydänhalvaukseen. Kansliatolan tehtävänä on ensiksi kirjoittaa kaatuneista ja haavoittuneista saapumisilmoitus, jossa ovat kaikki tiedot lähiomaisista, tuntelevyn n:o jne. sekä lähettää kaatuneiden mukana oleva tavara Raahan Suojeluskuntapiirille.

3.7.1941 Klo 1.00 lähtee A/24 Ks ylittämään rajan kuorma-autoilla. Ennen ylitystä on maasto suota, jossa on miljoonittain iniseviä sääskiä. Olemme lääkintäluutnantti Alpo Lahden komennuksessa. Klo 2.30 ylitämme raja-aukon, jonka molemmin puolin on sinivalkoiset pylväät. Leveä, puuton raja-aukeama jatkuu etelään ja pohjoiseen. Vasovaaraan on noin 5 kilometriä. "Tildun tie" on keho, jos sitä tieksi voi kutsua. Keikumme kuorma-auton lavalla ja eteneminen käy madellen, sillä miesten täytyy metsästä kaatamallaan puilla pohjustaa tien upotus. On kuuma päivä. Leikkausta varten pestään sikäläisen synnytystalon huone. Odottamassa on jo 20 haavoittunutta, jotka lähetetään Likoharjuun. Kaksi vie-nankarjalaista tyttöä tulee piilostansa tervehtimään ja kertovat vihollisen tykistön ajaneen kylän vanhat miehet, naiset ja lapset keskeltänsä pakoon peloitel-len suomalaisten kiduttavan vankeja. Asukkaita oli

ollut noin 20. Kuulemme, että ryhmä F on valloittanut Vuokkiniemen.

4.7.1941 Latvajärvelle on kulku yhtä vaivalloista. Pääsemme Ilmi Karavirran kanssa henkilöautossa. Piiloutuneita naisia lapsineen kävelee vastaamme. Haavoittuneita ei tuotu.

5.-6.7.1941 Klo 2.00 lähtö Vuokkiniemeen. Kaatuneita ja haavoittuneita kymmenkunta. Miehet olivat tuoneet heidät noin 20 kilometrin takaa joukkosidontapaikalta. Kolhoosin lastenkodista pestään suurin huone (luteita!) leikkauksia varten. On aurinkoinen kuuma ilma. Viholliskoneet lentävät järven yli useaan kertaan pommittaen taaksemme sijoitettua tykistöämme. Tuodaan mustaksi palanut sotamies vailla vatsaa ja osaa rintaa. Pyydetään lakanaa, jolla hänet kannetaan ulkorakennukseen. Saan "Rätti-Mikolta" lakanan tilalle. Sairaanhoidaja Elina Siitonen istuu piharinteellä ja tukee haavoittuneen päätä sylissänsä pommituksen kestäessä. Olemme kiireessä suojautuneet mikä minnekin, osa kuorma-autojen alle sirpalevaaran takia. (Elina Siitonen sai myöhemmin Helsingissä Florence Nightingale -mitalin Mannerheimin jakamana.) Vaikeasti haavoittuneet viedään lentokoneella SotaS:aan Kajaniin, lievemmin haavoittuneet B/24 KS:aan. Koko

Matka kohti itää kulki läpi Suomussalmen, jonka lousin seudussa oli tehty linnoitustöitä. Likoharjussa Aune Köyste joutui pyykinpesupuuhiihin. Kuvat Aune Köysten arkisto.

yön tuodaan paljon kaatuneita ja haavoittuneita mm. sotamiehet Lauri Pyy ja Kalle Saukko. Klo 23.00 lähtö Ponkalahteen noin 15 kilometriä. Sää +30 astetta päivällä.

7.7.1941 Klo 3.00 Ponkalahtessa, jossa siivotaan Punanurkka leikkaushuoneeksi. Telttamme niityllä. Saunan padassa keitetään ruoka, jonka syömmme ulkona nurmikolla. Olemme saaneet maitoa puoli mukillista kukin. Vieno Heikkilä ja Elisa Kantola lypsävät irrallisia tuskissaan ammuvia (utareet halkeamaisillaan) lehmiä, jotka otetaan mukaan siirryttäessä seuraavaan paikkaan. Sijaintimme on noin 4 kilometriä etulinjasta. Vihollishävittäjä lentää tuon tuostakin äänettömästi yltämme matalalla ampuen, mutta ei osu telttamme eikä ojaan, johon kiireesti suojaudumme. Lehmänkellon kalkatus ilmaisee ilmavaaran. Vihollisen pommikoneet tulevat ja pudottavat lastinsa saksalaisten puolelle, jotka ovat kapean joen takana. Punanurkka vavahtelee. Leikattavan haavoittuneen päälle levitetään lakana suojaaksi katosta irtoavalle roskalle. "Vaara ohi!", rämisee kello. Leikkausvaljakko irroitetaan vesistön taakse. Yötä päivää tuodaan kaatuneita ja haavoittuneita Pistojoen ankarista taisteluista. Kaatuneet on viety latoon. Heidät haudataan ja kymmenet valkoiset ristit vain lisääntyvät. Miehet laskevat itse valmistamansa, tulen mustaamista havuista tehdyn suuren seppelleen toveriensa haudalle. Ei itkemättä voi olla sen nähdessään. Vuonninen vallattu. Pientareilla kukkivat orjanruusut.

8.-14.7.1941 Tykistö tulittaa jatkuvasti. Kaatuneita, haavoittuneita ja sairaita tuodaan. Vuonnisen kylä palaa vihollisen sytyttämänä. Kapteeni Erkki Väisänen käväisee ja kertoo palauttaneensa noin 200 takäläistä asukasta takaisin koteihinsa. Kenraali Sii-

Matkalla Latvajärveltä Vuokkiniemeen pidettiin kahvitauko. Kenttäsairaalan päällikkö U. J. Matinolli (oik. ylh.) ja sairaalan henkilöstö Ponkalahtessa. Kuvat Aune Köysten ja Olga Kallion arkistot.

lasvuo on etulinjalla. Olemme valvoneet monta yötä ja päivisin noin tunnin unia välillä vuorotellen. Ankaru ukonilma. 14.7. kaatuneita 11 ja haavoittuneita 17. Kuoli 12.7. sotamies Viljo Mattila KS:ssamme.

15.-23.7.1941 Stukat pommittavat. Kaatuneita ja haavoittuneita niin paljon, ettei ennätetä kaikkia leikata, vaan osa lähetetään suoraan SotaS:aan Kajaniin ja lievemmat B/24 KS:aan. Yön ja päivän kuluessa on ollut 130 potilasta. Haavoittunut, mutta kuoli myöhemmin, sota-mies Matti Kuusirati meillä ja kaatui sotamies Ernest J. Hihnala. Haavoittuneita muun muassa vänrikki Aarne Härö, Martti Pavilsson ja Eino Salmela, korpraali Ahti Kantola ja sotamies Nestori Färm. 20.7. kansalaisjuhla Vuokkiniemessä, jossa perustettu Vienankarjalaisen vapausliikkeen johtokunta, kertovat potilaat.

24.-25.7.1941 Klo 16.00 lähtö Vuonnisiin. Majoituspaikka kylän laidalla korkeiden petäjien varjossa. Punaupseerin resuisella puuaidalla ympäröity hauta, jonka rautaristin huipussa on ylinnä punatähti. Tien toisella puolella on entinen kirkko, joka on nyt nuorisotanssitalo. Uusi leikkaus- ja poliklinikkaparanki toimistoinen on valmiina. Telttamme ovelta on kaunis näkymä Ylä-Kuittijärvelle ja avaraan maastoon. Ulkona keitetään ja syödään uuden pitkän pöydän ääressä. Säätilanne +30 astetta.

26.-27.7.1941 Oulaisten miehet ovat etulinjassa. Luutnantit Veikko Helpinen, Matti Huotari, Aarne Immonen, Ilmari Laasonen ja Armo Vaismaa miehineen ym. Kolme vihollisen konetta lentää ylitsemme matalalla ja samassa putoaa pyörivä pommin

varmuussokka ikkunan edessä maahan. Valtava räjähdys – parakki tärisee, ikkunat helisevät ja lääketarpeet putoavat hyllyltä lattialle. Onneksi ei osunut huoltotien risteykseen, jota yritti. Sairasautot tuovat yhtenäin kaatuneita ja haavoittuneita. Huoneet täynnä lattialla makaavia tulipalon mustamia, nokisia, märkiä, verisiä ja likaisia haavoittuneita, mutta valitusta ei kuulu. Kukin odottaa luotavaisena lääkärin apua. Leikkaamassa on useampi lääkäri mm. lääkintäluutnantti Alpo Lahti, joka operoi ammuksen sirpaleen repimää polvea. Lattialla makaavan vatsa on auki ja alikersantti Veikko Tiainen tukee haavoittunutta nilkoista leikkauksen aikana. Veikko nyökkää väsyneenä - herätys! Pääni vaipuu samoin pöydälle kesken diagnoosin kirjoituksen. Everstiluutnantti Ilmari Laukola lopettaa työnsä ja mennessään ohitseni sanoo minulle: "Tunniksi nukkumaan!" Ovelle päästyään hän antaa ylen tässä veren ja hien ellottavassa ilmassa. Samassa oven avauksessa kannetaan jo seuraavaa haavoittunutta sisään. Kaatuneita viedään suoraan KEK:iin ja osa entisen kirkon sakaristoon. Illalla tulee erimielisyyttä kaatuneiden lukumäärästä. Menen pimeään sakaristoon ja avaan taskulampun valossa arkujen kannet. Yksi arkku on tyhjä ja se selvitti tilan-

Elokuussa 1941 Vuonnissa vieraili viihdytyskiertue, jonka tähtinä olivat Martta Kontula, Uno Laakso (keskellä) ja Onni Laihanen. Näyttämöksi sai kelvata kuorma-auton lava. Kuva Olga Kallion arkisto.

teen. Everstiluutnantti A. Vuokon ilmoitus ajalta 14.-23.7. kaatuneita 17 u + 31 au + 237 stm. 23.7. lentokoneet hakevat monta kertaa päivässä vaikeasti haavoittuneita SotaS:aan Kajaaniin. Kadonnut 1 au + 5 stm. Kaatunut 27.7. mm. Hugo V. Saraniva.

28.7.-1.8.1941 Ankarat taistelut jatkuvat. Eversti U. Fageräs on esikuntineen valloitetussa viholliskorsussa seuraamassa tilannetta. Haavoittuneet kertovat: "Enonsuu ja Jyväskylä vallattu." Kaatunut mm. kersantti Väinö J. Keränen, alikersantti Matti Roukala, korpraalit Otto Papinaho ja Erkki E. Lehtikangas sekä sotamies Otto E. Roth. Kadonnut mm. sotamies Taisto H. Siirtola.

2.-10.8.1941 Tykit jylisevät ja Stukat pommittavat. KS:mme kautta on käynyt noin 1 000 potilasta ja SotaS:aan on viety 368 haavoittunutta. Vettä sataa päivästä toiseen. Viholliselta valloitettu komentokorsu on saunamme. Kaatunut mm. sotamiehet Heikki Antikka ja Veikko I. Kellokoski sekä alikersantti Kauno J. Mäyrä. Kuollut sairaalassamme vänrikki Ahti V. Hautamäki ja luutnantti Viljo K. Savolainen.

11.-14.8.1941 Yhtenäin tuodaan kaatuneita ja haavoittuneita, kadonneita 14. Viihdytyskiertue saapuu. Uno Laakso ja Martta Kontula esittävät ohjelmaa kuorma-auton lavalla. Edessämme ammottavat vihollisen mustat korsujen aukot rivissä. Takanamme taistelut jatkuvat raivokkaina ja tykistö

jylisee. Hevoslammella kaatuneiden hautaus.

15.-18.8.1941 Sataa. Saamme uutisperunoita karjalaisesta pellosta. Lääkintäeversti Wallenius ja lääkintäkapteeni Savonen tarkastavat KS:mme. Haavoittunut luutnantti Armo Waismaa, Juho J. Jorma ja Urho V. Porma sekä vänrikki Eino Salme-la. Kaatunut August Sadinmäki. 16.8. klo 15.00 lähtee leikkausvaljakko Eldangalle. Raamattuni on niin kostea, että saan uuden. 20.8. kuollut mm. sotamies Otto Jylkkä Uhtualla.

21.-22.8.1941 Sataa. Toinen yövalvonta. Yöllä jo 21 haavoittunutta. Klo 7.00 pääsemme eversti V.J. Oinosen autossa uuteen sijoituspaikkaamme Eldankajärven maastoon Vaaralaan. Järvi sijaitsee tien oikealla puolella metsien keskellä, samoin KS:mme. Heti pystytetään suuri vettä vuotava telta, jossa lääkärin, hoitajat ja lotat nukumme, mutta lääkärit ovat pahviseinällä erotettu meistä. Parakkeja rakennetaan. Valmiina on jo parakki, jossa on leikkaushuone, poliklinikka, eteinen ja toimisto. Lautarakennus on keittiönä. Kamina savuaa, patja on kastunut märästä maasta, sade rapisee ja on kylmä. Nukumme jalat sojottaen keskustaa kohti puolipukimissa. Kaatunut upseeri ja sotamies, haavoittuneita 23.

23.-25.8.1941 Tykistö tulittaa yölläkin. Aurinkoista. Siirrymme pienempiin teltoihin. Kamina savuaa. Kokeilemme uutta hirsisaunaa. Riisuuntuminen ja pukeutuminen auton takana luonnossa. Sau-

nassa kynttilänvalossa, mutta löyly oli tosi kprakkaa. Ruokailu ulkona uuden pitkän pöydän ääressä. Oulaistelaiset Eino Järvi, Ylikulju ja ratsain Uno Niemi vieraina. Kaatunut 4 upseeria ja haavoittunut 75 miestä. Kaatuneet sotamiehet Toivo J. Tikkala, Uno Olavi Törmälä ja Väinö H. Koistinen, joka kuoli KS:ssa.

26.8.1941 Oulaisten miehet etulinjalla. Sataa. Yhtämittaista tykistön jylinää. Kapteeni Eljas Tasa (intendetti) käymässä vieraana. Kaatuneita ja haavoittuneita paljon.

27.-31.8.1941 Sataa. Tykistö tulittaa nyt 20 kilometrin päässä. Yöllä tuodaan paljon kaatuneita ja haavoittuneita, myöskin sairaita ja hammaspotilaita. Muutamme uusiin parakkeihin asumaan. Nukumme lattialla. Saamme myöhemmin kerrossängyt. Eversti U. Fageräs vierailulla. Korpraali Veikko Koskinen käy tervehtimässä meitä. Sotamies P. Matiskainen lämmittää savuavia kaminoita. Yövar-tiossa korpraali Sulo Ek ja sotamies Otto Kurki. Postimiehenä sotamies Väinö Pirttijärvi. Everstiluutnantti A. Vuokon ilmoitus: tappiot 288 miestä.

1.9.1941 Klo 4.00 ankaraa tykistötulta. Vihollisen koneet lentäneet kolme kertaa ylitsemme. It-tykistö ampuu. Lääkintälotta Toini Ranta yövuorossa uudessa potilasparakissa (sairaala).

2.-5.9.1941 Kirkas kuutamoinen. Tykistö ampuu vain päivällä. Luutnantti Veikko Helpinen haavoittuu ja vietään SotaS:aan. Korpraalit Paavo Ruokola ja Juhani Leskelä vierailulla. Lotat T. Ranta, A. Keränen ja Olga Kallio menevät käymään etulinjalla. Paljon kaatuneita, haavoittuneita ja sairaita. Väliaikaisesti haudatut evakuoitaan Suomeen kotiseuduilleen.

6.9.1941 Päivällä tykistö tulittaa. Vähemmän kaatuneita, haavoittuneita ja sairaita. Oulaisten rovastin Einari Peuran vierailu. Hän pitää hartaushetken KS:an sairaalaparakissa kaikille ja jatkaa matkaa etulinjalle. Eversti S. Malm ja lääkäri K. Savonen vierailevat. Meiltä lotta Ilmi Karavirran kanssa kielletään yövalvonta, ainoastaan kriittisissä tapauksissa oltava. Miehistölle valvonta. Kaatunut mm. alikersantti Eino Lastumäki.

7.-19.9.1941 Pilvistä. Syömme kalakeittoa. Lääkärimme Erik Unonius pyydystää kalaa. Lomat alkavat. Kapteeni Matti Huotari lomalle tyttärensä ristäisiin. Tykistö siirretty toiselle suunnalle. Haavoittuneet kertovat, että vihollisella on krh-naisia joukossa. T-ilmoitus: 46 haavoittunutta ja 6 sairasta. Kaatunut 2 u + 2 stm, haavoittunut 1 upseeri ja vaikeasti sotamies Olavi Tenkula, joka illalla kuolee. 17.9. haavoittuu toisen kerran vänrikki Martti

Olga Kallio, Ilmi Karavirta, Sylvi Nissilä, Aune Köyste ja Vieno Heikkilä yhteisellä kahvihetkellä naamioidun teltan edustalla Ponkalahdessa heinäkuun alkupuolella 1941. Kuva Olga Kallion arkisto.

Kenttäsaaraalan pyykkien lajittelua Vuonnisissa ja "perunateatteria" Vuokkiniemen sairaalan saunalla. Vaikeimmin haavoittuneet kuljetettiin jatkohoittoon Kajaaniin vesitasolentokoneella. Kuvat Aune Köysten ja Olga Kallion arkistot.

Pavilsson Malviainen-Röhössä. Hyvin paljon sairaita. Lomani 20.-29.9. Kaatunut mm. sotamiehet Väinö A. Kalliokulju, Ville Ylikulju ja Aapo Lampela.

20.-29.9.1941 Lähtö lomalle klo 5.30 B/KS:aan, josta kolonnassa eteenpäin. Suuria lumihuutaleita putoilee hitaasti pimeässä. Kolonnassa olemme panssariautojen keskellä Juntusrantaan saakka, sillä vihollispartiot ovat käyneet yksinäisten autojen kimppuun. Moottorivenematka kesti 7 tuntia. Tai-valalassa rovasti Åke Launialalla kahvit. Hyryn-salmella lumisateessa junaan. Lomalta palatessa loppumatka ns. myrkkypurkissa, autossa, jossa tuotiin lääkkeitä. Kaatunut mm. alikersantti Johan A. Suvanto.

30.9-6.10.1941 Yöllä kuutamo, päivällä aurinkoista. Lomalle lähtijöitä. 3.10. haavoittui 4. Kaatuneita 3, haavoittuneita 8.

7.10.1941 Haavoittunut 1 u + 1 au + 4 stm ja sairastunut 4 stm. Haavoittunut vänrikki Antti Ihamuotila. KS:n päiväkahvilla ovat everstiluutnantit Joel Walldén ja Juho Seppä.

8.10.1941 Klo 5.30 heräsimme. Aurinkoa. Vänrikki Urho Aurio näytti vaurioitua polveansa. Kaatunut 1 u + 1 stm, paljon sairaita. Illalla saapuu ker-

santti Ahti Nirviö hakemaan sairaanhoitajia ja lottia kapteeni Matti Huotarlin parakkiin vierailulle. Juomme kahvit ja kuuntelemme, kun Oulaisten miehet esittävät hauskan show'n huuliharpuilla ja sotamies Kaarlo Keiskanderin keksimillä vitseillä jne. Palatessa kaunis kuutamo. Sää kylmenee.

9.-11.10.1941 Maa valkoisena lumesta auringon paisteesta. Tuodaan kaatuneita 1 au + 1 stm, haavoittuneita 2 au + 10 stm ja sairaita. Hirsimökkejä rakennetaan lääkäreille ja miehistölle. Parakkien lattioita ja seiniä vuorataan. Kaatuneille on pieni rakennus. Everstiluutnantti A. Vuokon ilmoitus ajalta 12.7.-11.10: kaatuneita 5 u + 41 au + 149 stm = 195, haavoittuneita 53 u + 112 au + 641 stm = 806. Pastori Hyvösen iltahartaus. Haavoittunut 2 sotamiestä ja vänrikki Albert E.O. Jylhä, sairastunut 4 stm. 11.10. tähtitaiivas ja pakkaneen. Haavoittuneina 2 vankia, jotka hoidetaan. Lähdemme lotta Toini Rannan kanssa katsomaan (n. 2 km) uusia tykkejä. Lääkärit metsästävät ja saavat pyytetä aterian vaihteluun. Kenraali Siilasvuo tarkastuksella.

12.10.1941 Sunnuntai. Kylmää. Tuodaan vaikeasti haavoittunut, joka oli ollut peseytymässä rannassa, kun vihollismies ampui. Sairaankantajat hakevat miehen, mutta saavat itsekin keskityksen. Toinen valittaa ja hänelle annetaan verta. Illalla leikataan eräältä umpisuoli. Kaatunut 1 u, haavoittunut 1 au + 5 stm, sairastunut 1 au ja 1 stm. Sairaalaraparakissa 33 potilasta.

13.10.1941 Klo 2.30 lähdemme lääkintäkapteeni Erik Unonius ja sairaanhoitajavaimonsa, Hannes Heilala ja ylihoitaja Ester Pekkala 75 km:n päähän A/17 KS:aan Valkjärven rannalle. Uusi huoltotie on vuoroin rämettä, vuoroin matala- ja korkeakasvui-

sia puita kasvavassa maastossa. Osasto on lääkintäkapteeni Ville Variksen komennossa. (Tähän osastoon vihollinen hyökkäsi, mutta torjuttiin.) Lottien pienet korsut ovat kodikkaita. Palatessamme sää muuttuu ankaraksi lumisateeksi. Panssariauto järjestetään suojaamaan henkilöautoamme.

14.-17.10.1941 Klo 6.00 lähdimme emännän Hilja Mämmelän kanssa katsomaan raskaan tykistön toimintaa. Taivas loimottaa 6-tuumaisen tykkien tulituksessa. Meidän pitää suojata käsin korvamme ja avata suomme. Tykit potkaisevat taaksepäin - tuli ja leimaus - valtava räjähdys ja ammus lentää tulisessa kaaressa taivaalle. Tuntuu kuin keho hajojaisi kappaleiksi. Palatessa tikka hakkaa vimmatusti ja mustat korpit raakuvat. Kaatunut 2 u + 3 au, haavoittunut 2 u + 1 au + 23 stm. 17.10. lunta ja maa jäässä. Radiossa Jahvetin juttuja. Tykistö tulittaa aamuin ja illoin.

18.-19.10.1941 Kaatuneita 1, haavoittuneita 4, sairastuneita 17. Potilaita para-kissa 37. Eri yksikköjen lääkäreitä mm. V.J. Rantala vieraina. Lähdemme 5 lottaa Makkarakukkulalle. Sivuutamme jsp:n ja puomilla on vastassa vänrikki Urho Aurio. Kävelemme lumisissa juoksuhaudoissa, joiden oikealla puolella on miehistön poteroita, korsuja; reuna-vallissa on vähän väliä krh-aukkoja, joista näemme lumisen, matalaa harvaa puustoa kasvavan laakson, jonka takana sijaitsee Munakukkula. Vihollisen liikehdintää ei näy kiikarillakaan. Yht'äkkiä pamahtaa edessämme. Miehet ovat tahallaan laukaisseet krh:n meitä säikäyttääkseen. Onneksemme vihollinen ei vastaa tulitukseen. Juomme kahvit potterossa, jossa huuliharpuilla soitetään taidolla jotakin kaihoisaa sävelmää. Lotta Toini Ranta on käynyt lumessa vatsallaan ryömien aivan etulinjalla. Myöhemmin tulee ankara kielto naisten pääsystä etulinjoille.

22.-30.10.1941 Pakkasta. Kamina savuttaa ja Kipinä-Mikko yrittää korjata sitä. Tykistön ammunta kiivasta. Kaatuneiden hautoja avataan ja vainajat evakuoidaan kotimaan multiin. Kuittijärvellä loppuu laivaliikenne. Kaksi miinaan mennyttä tuodaan, toisella on silmän menetys. Kun sirpaleita poistetaan, pyytää haavoittunut saada sirut itsellensä muistona. Tarkastuksella lääkintäeversti Wallenius, majuri Rantala ja päämajasta Somer. Haavoittuneita 13, sairaita 55. Potilasparakissa vahvuus 27-47.

1.11.1941 Tykistö tulittaa ankarasti niin, että tavarat putoilevat hyllyiltä. Kuutamossa vihollinen hyökkää voimakkaasti. Kaatunut alikersantti Viljo V. Vuorinen.

2.-13.11.1941 Klo 1.00 lentää 6 viholliskonetta oikealta ja 15 vasemmalta. It-tykistö ryhtyy ampumaan. Vihollisen 6 konetta palaavat takaisin ja pommittavat noin 2 kilometrin päässä. Kuutamossa on

liikkeellä vihollispartioita. Sallan suunnalta tuodaan vartiomiestöä. Lääkärimme H. Zilliacus kertoo vihollispartion pukeutuneen suomalaisen sotilaan pukuun. Munakukkula yritetään vallata 50 miehen voimalla, mutta tuloksetta. Rynnäkössä kaatui 4 ja haavoittui 18. Pakkasta -21 astetta. 10.11. Miehemme hyökkäivät ankarasti. Yöpartiota tehostettu. Paljon kaatuneita upseereita ja miehistöä, samoin haavoittuneita ja sairaita. 11.11. saapuu viihdytyskierue. Taiteilija Eero Salola esittää Sven Dufvaa, on hanurin soittoa ja lisäksi lauluesityksiä. Vänrikit Samuel Strömmer (pastori) ja Mauno Hurnasti vierailulla. Kaatunut 2.11. kersantti Tauno M. Heilala. Öisin kirkas kuutamo. Klo 5.00 vihollisen pommitukset näkyvissä - pommit metsään. Päivällä lisää koneita lentäen korkealla. Kaatuneita ja haavoittuneita sekä sairaita hyvin paljon. Potilaita parakissa 41.

14.-23.11.1941 Tykistön tulitusta. Maa tärisee. Kaatunut 5 u + 3 au + 8 stm, haavoittunut 2 u + 1 au + 32 stm, sairaita muutamia. 15.11. haavoittunut 2 u + 6 au + 8 stm, sairastunut 3 stm. Potilaita parakissa 37. Postimatalla tapaamme sotamies Lauri Pietarilan, joka palaa lomalta Oulaisista, josta tulee myöskin alikersantti Veikko Tiainen kihlalomalta. Vihollisen partioita liikkeellä. 17.11. eteinen ja klinikka täynnä haavoittuneita ja sairaita. Everstiluutnantti Ilmari Laukola leikkaa päähän haavoittuneen. Hiusten ajelu, pääkuoreen neliömäinen aukko ja lääkäri nostaa kuulan pois. Luuaukko kiinni, mutta jonkun ajan kuluttua haavoittunut kuolee. Enonsuusta tuodaan 2 haavoittunutta. III AK:n ilmoitus: 83 upseeria kaatunut viikon aikana.

24.-30.11.1941 On adventin aatto. Kirkas kuutamo. Viholliskone lentää korkealla. Ruokaparakissa syömme juhlavamman aterian ja laulamme adventtinvirren. Viholliskoneita, jotka pommittavat kauempana. It-tykistö tulittaa ja samoin raskas tykistömmme. Oulaisten kirkkoherra Einari Peura soittaa koulujen alkamisesta ja siitä syystä lotat Ilmi Karavirta ja Helinä Hilden kotiutetaan. Kaatuneita, haavoittuneita ja sairastuneita 30.

31.11.1941 Adventti. Kaunis auringonnousu, mutta kylmää. Radiossa aamuhartaus. Tykistön ammutaan koko päivän. Lääkintäeversti Wallenius ja majuri Veli V. Rantala tarkastuksella. Paljon sairaita.

1.-2.12.1941 Tykistö ampuu jatkuvasti. Uusi kansliatonta saapuu tutustumaan työhönsä. Sairaita muutama. Yht'äkkiä syntyy valtavan ankara myrsky, tuiskuaa lunta, tuulee kuin "Hornan kattilassa". Tällaista hirmumyrskyä kestää 15 minuuttia. Muutama lotta ja sairaanhoitaja lähdemme jäähyväisille kapteeni Matti Huotarlin parakille nauttimaan kotipaketin makeuksista. Istumme reslareessa ns. sontareissa heinien päällä hevoskyydissä. Haus-

ka matka syystä, että hevonen pysähtyy vähän väliä ja seisoo paikallaan oman päättämänsä ajan, eikä liikahda millään keinolla. Vihollisen kone yllämme. JR 32:n ilmoitus ajalta 1.11.-1.12. kaatunut 18, haavoittunut 87. KS:ssa paljon potilaita.

3.12.1941 Suuria lumihuitaleita satelee. Klo 5.30 reppu selkään ja lähtö panssariautokolonnassa Juntusrantaan. 7 t. proomussa. Taivalalassa kahvit rovasti Åke Launialalla. Hyrynsalmesta junassa Oulaisiin ja kotiin - "noidankehä umpeutuu".

Lottia Eldankan sairaalaparakin ja keittiöparakin (yllä) edustalla. Kuva Aune Köysten arkisto.

Erkki Tiesmaan laulusta tutun Eldanka-järven maisemia. Kuva Olga Kallion arkisto.

Minna Kurikka, Ester Pekkala, Salli Jaakkola, Elna Siitonen, Nasti Terola, Irja Puupponen ja Meri Kanninen Amerikasta saaduissa pyjamissaan. Kuva Aune Köysten arkisto.

Aune Keränen

OULAISTEN LÄÄKINTÄLOTAN MUISTELMIA

Samoilla seuduilla kuin Aune Köyste palveli lääkintälottana myös Aune Keränen, joka toimi vuosina 1934-1939 Oulaisten yhteiskoulussa suomenkielen ja historian lehtorina. Keränen kirjoitti tuoreeltaan kokemuksistaan Kuormarenki-lehteen. Muistelmat ilmestyivät yllä mainitulla otsikolla lehden kaksoisnumerossa 7-8 vuonna 1942. Aune Keräsen "Lääkintälotta" -nimimerkillä laatima kirjoitus täydentää Köysten antamaa kuvaa rintamalottien työstä. Samalla se kuvastaa niitä ajatuksia ja asenteita, jotka elivät lottien parissa voimakkaina jatkosodan puhjetessa. Lotta Aune Keräsen kirjoitus julkaistaan seuraavassa lyhentämättömänä:

Oli lämmin, kaunis sunnuntaiamu, kun odottelimme kotipitäjän asemalla junaa. Hyvästelimme iloisina tuttaviamme, jotka olivat meitä matkalle saattamassa. Jokaisen mielessä tuntui lähtö suurenmoiselta ja ylevältä, sillä olimmehan lähdössä Suomen kansan yhteiselle asialle. Saavuttuamme määränpaikkaan oli etujoukko iloisesti ja lämpimästi meitä vastaanottamassa. Oli siinä hälinää ja touhua. Sattuipa muutamille tuttujakin, joita ei ollut tavannut pitkään aikoihin. Järjesteltiin siinä yhtä ja toista, siivottiin ja pestiin monta päivää. Olimme iloisia ja ihmettelimme, kuinka sotaretki voi olla niin hauskaa.

Kesäkuun lopussa siirryimme lähemmäksi rajaa. Tuntui niin ihmeelliseltä lähestyä outoa, kammottavaa rajaa, mutta kaikkien kasvoilla oli tyyni ja luja päättäväinen ilme. Oli matkalla suunnattomat kolonnat hevosia, autoja ja miehiä ja minä ihmettelin hiljaa mielessäni, kuinka suurenmoista on sota. Ei aavista sitä muut kuin ne, jotka ovat mukana olleet sekä rajan kansa, joka on näinä kahtena viime vuotena nähnyt ja kokenut sodan julmuuden.

Heinäkuun toisena päivänä ylitimme Suomen ja Neuvostoliiton, siis kahden eri maailman rajan. Oli suorastaan liikuttavaa lähestyä kesäisenä, kauniina yönä sitä rajaa, joka on ollut niin kohtalokas Suomen kansalle kautta aikojen. Kahden puolen tietä seisovat paksut, sinivalkoiset pylväät jyrkästi ja varmasti. Niin kuin Suomen sotilas on itsetietoinen iskussaan, niin näyttivät rajapylväätkin takaavan meille oikeuden mennä eteenpäin. Tie oli mitä huonointa, ei näkynyt niistä 'viertoteitä', joista Tiltu oli haastellut. Tulimme ensimmäiseen kylään, jossa vain sivumennen oli aikaa ihaila luonnon kauneutta. Pistimme kenttäsaaralan pystyyn, tuossa tuokiossa oli nimittäin saatava apua ensimmäisille haavoittuneil-

le. Tuntui niin ihmeelliseltä katsella ensi kertaa Suomen miestä, joka oli haavoittunut sodassa. Sellaista rauhallisuutta ja tyyneyttä, ei yhtään valitusta kuulunut kenenkään huulilta. Tuntui, että ei voinut astua huoneeseen, jossa noita sankareita lepäsi, eikä osannut toisaalta heitä kyllin palvella. Kuitenkin huomasi heti, kun pää kääntyi ja hiljaa kuului: 'Jos lotta olisi hyvä...'

Vain kolme päivää olimme siinä kylässä. Potilaat siirrettiin lentokoneella sotasaaraalaan saamaan tavannut hoitoa. Pakkasimme tavaramme siirrettäväksi. Kiire tuntui meilläkin olevan, miesten jäljessä täytyi mennä. Päivällä oli äärettömän kuuma ja tiet pölysivät kovasti. Seuraavassa kylässä taas hoidettiin muutamia haa-voittuneita, jotka myöskin lentokoneella evakuoitiin. Emme viipyneet sieläkään kauan, sillä rintama eteni nopeasti ja meidän täytyi mennä perässä. Tuli sateiset ilmat, tie oli melkein mahdotonta kulkea autolla. Oli siinä työtä ja vai-va automiehilläkin, kun autot tarttuivat suohon ja liejuun, mutta kuitenkin aina etenemään päästiin. Välillä oli hiekkaisia järvikannaksia; ne olisivat olleet kauniita paikkoja, jos metsät olisivat olleet hoidettuja. Paljon oli puita kaadettu ja jätetty korjaamatta. Pitkät kannot töröttivät pystyssä. Oli sen näköistä kuin tahallaan olisi metsää haaskattu.

Kylä, johon nyt tulimme, oli hyvin kaunista seutua. Pian oli taas K.S. pystyssä ja työtä oli kaikkialla riittämiin. Kuulimme, että seuraavassa kylässä oli ollut raju hyökkäys. Tulen ja savun läpi mursivat Suomen miehet rintamaa eteenpäin. Etujoukko oli ollut koko yön työssä. Monta oli saanut ensimmäisen hoidon, sillä he olivat kovin tyytyväisen ja onnellisen näköisiä suoritettuaan kunnialla tehtävän, joka oli heille uskottu. Kiirettä oli päivittäin. Tämä kylä oli tyhjä siviiliasukkaista, minne lienevät ihmispoloiset joutuneet! Karjaa sensijaan oli aika paljon. K.S. sai luvan käydä lypsämässä lehmiltä maitoa, mutta taisipa siellä olla luvattomiakin lypsäjiä, sillä ensimmäiset näkyivät menevän jo aamulla auringon noustessa. Maitoa saatiin pitkästä ajasta ja hyvältä se maistui. Saunasta oli kova puute. Ainahan löytyi jokin saunan tapainen, mutta senkaltaiset eivät tahtoneet kelvata meille, jotka olimme tottuneet hyvään saunaan. Kurjalta ja viheliäiseltä näyttävät ihmisasunnotkin, joissa Vienan karjalaiset olivat asuneet. Meille sattui eräs 60-vuotias ukke- li hoidettavaksi; hän kun oli nyrjäyttänyt jalkansa.

Hilja Mällinen, Taimi Nissinen, Elisa Kantola ja Vieno Heikkilä keittiöaskareissa Vuonnisissa. Alakuvassa Aune Keränen, Ilmi Karavirta ja haavoittunut sotilas Eldankalla. Kuvat Aune Köysten arkisto.

Ukko haasteli tyytyväinen ilme kasvoillaan: "On hyvä nyt, kun saa nousta aamulla ylös ja illalla mennä nukkumaan, milloin itse haluaa. Ei ole ketään käskemässä." Hän kertoi myöskin maanviljelyksestä. "Ka, eihän ne maat kasva mitään kun ei ole kahteen vuosikymmeneen lannoitettu ja jos yhdenkään laudan ostaa, jolla aikoisi korjata asuinrakennustaan niin verot heti nousevat ja mistäs enempää enää kykenee maksamaan. Entisissäkin on monin verroin liikaa."

Miehet olivat reippaita ja iloisia. Kuulin kuinka eräs sotamies arveli: "Viime kerralla oli kuin oltaisiin matkalla hautajaisiin, mutta nyt mennään häihin." Siltä todellakin tuntui. Kauniit Karjalan maiseimat olivat niin juhlallisen näköisiä monine järvi- ja lahtineen ja kuitenkin täällä oli asunut kansa, joka ei ehkä tuntenut sitä luonnon kauneutta, kovan ja raskaan kolhoosityön rasittamana. Ehkä oli joskus puutekin lisänä tähän taakkaan, jota Vienan-Karjalan kansa oli joutunut kantamaan.

Monenlaista sai nähdä ja kokea tällä kesäisellä so-

taretkellä. Oli suurenmoista saada olla siellä matkassa, missä apua tarvittiin. Suurenmoista oli saada auttaa ja hoivata suomalaista haavoittunutta soturia. Näin tunsin pieni, vaatimaton lotta palvelevansa "hivenen verran" isänmaataan. Kuinka kiitollinen olenkaan siitä kesästä! Tunnen itseni niin kiitolliseksi, vaikka tuo ihmeellinen suvi riisti rakkaan, ainoan veljeni. Sanonpa surustani huolimatta jonkinlaista kiitollisuutta tuntien tämänkin asian johdosta, että hyvän ja kunniakkaan uhrin sai isänmaa hänestä, jota siunaten muistan.

Tuon kesän kokemusten pohjalta tajuan omakohtaisesti ja selvästi tuntevani, mitä on kansamme tulevaisuus tällä hetkellä. Käsitän sen olevan sitä suurten päämääriin toteuttamista, jossa jokainen mies paikallaan täyttää velvollisuutensa. Hän saa intoa siitä aavistuksesta, josta on mielissä välkkynyt jo kauan. Hän panee kaikki voimansa, jopa henkensäkin kysymättä mitään muuta kuin että yhteisrintamassa tulisi hänen kohdaltaan suoritetuksi täyden miehen täysi työ.

LOTTAMUISTELUITA

Olimme nuoria ja ihanteinamme olivat Jumalan pelko ja isänmaan rakkaus. Meidän oli helppo omak-sua Lotta Svärdin kultaiset sanat. Olimme kokeneet lapsuudessaamme todellisen lama-ajan, joten olimme vähään tyytyviä sekä ahkeruuteen ja oma-aloit-teisuuteen tottuneita. Koulussa meitä oli kehoitettu siveyteen ja raittiuteen teemalla: ”Suu nappiin, eikä tippaakaan!” Omatunto oli kuin vierellä kulkeva, joka hyväksyi hyvän työn ja tuomitsi pahan.

Juuri sodan edellä saimme käydä Oulaisissa muo-nitus- ja lääkintä-jaoston kurssin. Liikekannallepa-non aikana annoimme vaatimattoman panoksemme isänmaamme hyväksi kotirintamalla. Kun isäni joutui lähteemään täydennysjoukkoihin, teimme nuoremman siskoni kanssa kotityöt. Kuljin myös kirkonkylällä muonittamassa ”sinne jonnekin” läh-teviä sotilaita. Oli turhauttava, outo tunne joka kerta, kun nuoret miehet joutuivat matkustamaan härkävau-nuissa tuntumattomaan määränpähän kuin teuraak-si vietävät karitsat. Jokainen heistä olisi varmasti ollut mieluummin rauhan töissä. Monilla jäi morsian tai jo perustettu perhe itkemään ja kaipaamaan. Mutta isänmaan kutsuun oli vastattava.

Meillä kotirintamanaisilla olivat omat tehtäväm-me. Varmaan jokaisella oli ideat valmiina, jotta rin-tamat kestäisivät. Kukaan ei halunnut olla jouten. Maalla oli töihin pystyvien tehtävä ympäripyöreitä päiviä varsinkin kylvö- ja korjuuaikoina. Työtä riitti myös mottitalkoissa sekä karjan hoidossa ja re-hujen hankkimisessa. Puhdetöinä kehräsimme villat langoiksi, useimmiten talkoilla. Neuloimme sotilaille sukkaa, kaulureita, polvensuojuksia ja sormikkaita. Lamppuna oli pottu- tai nauristuiju. Lamppuöljyä sai vain rajoitetusti. Ikkunat oli peitettävä raanuilla. Se oli määräys. Koska ei ollut rahaa uusiin vaat-

teisiin, eikä juuri kankaitakaan. Niinpä Honkaran-nan koulullakin pidettiin ”vanhasta uutta” -kursseja. Vanhoista vaatteista saatiin yhdistelemällä ommel-tua hyvinkin käyttökelpoisia ja tyylikkäästi asuja meille siviilissä eläneille.

Harrastuksia riitti, mutta vapaa-aikaa ei. Käyt-tökelvottomista nailoneista kudottiin kangaspuilla kauniita seinävaatteita. Siivilävanut pestiin ja keh-rättiin langaksi. Mitään ei pantu hukkaan. Käyttö-vaatteet paikattiin moneen kertaan, ennenkuin ne leikattiin matonkuteiksi. Teurastuksen aikana tuli ”roskataleja”, joista keitettiin lipeäkiiven kanssa saip-puaa. Ei ollut juuri muita pesuaineita.

Sain säkillisen sotilaiden rikkinäisiä alusvaat-teita. Vaatteet olivat pestyjä. Paikkasin ne ja joku haki ne edelleen käytettäväksi. Oulaisissa oli tarvi-kevarasto, josta vaatteet välitettiin minulle. Monissa taloissa leivottiin leipää rintamalle. Minullekin tuo-tiin noin 50 kilon säkki ruisjauhoja. Niistä piti lei-poa ohuita ruisleipiä, reikäleipiä, jotka kuivattiin orsilla. Sitten leivät pakattiin laatikoihin.

Ei koskaan tullut mieleenkään, että olisi pitänyt saada palkkaa näistä monista tehtävistä. Oli hyvä mieli, kun sai auttaa ja toimia. Mattilansaarella asui 12 lapsen äiti. Kun mies oli sodassa, perheen äiti teki kylvöt hevosella, hoiti karjan, kasvatti ja jalosti pellavat sekä opetti lapsilaumansa tekemään töitä. Pienet tytöt kutoivat kankaita, neuloivat ja ompeli-vat kaiken mahdollisen äidin opastuksella. Miten ihanan kauniita olivatkaan ikkunaverhot, pyyheliinat, vuodevaatteet, pöytäliinat, sängynpeitteet ja kaikki muut heidän itsensä tekemät kodin tekstiilit. Mitä pitäisi tapahtua, jotta nykyajan ihmiset saatai-siin kasvattamaan ja jalostamaan pellavaa?

RINTAMALOTAN JOULU VUONNA 1943

On joulukuu vuonna 1943. Lämpömittari näyttää muutaman asteen pakkasta. Lunta ei ole juuri ollen-kaan, maa on vain paikka paikoin hiukan valkoisena. Odotamme lumisadetta, koska joulu lähes-tyy. Kaksi viikkoa enää joulun! Sehän on jo aivan ovella. Joka vuosi sama juttu, mutta jo aivan tuttu. Viime tippaan aina joulun valmistelu jää. Totean työille, että painun pesulle ja nukkumaan. Unta odotellessa teen ajatuksissani työnjaon huomisaamuksi itselleni.

Heräänkin aikaisin vaikka aamupäivä on vapaata. Ehkäpä tekemättä jääneet työt toimivat herätys-kellona. Ennen kuin sytytän valot, kohotan pimennysverhoa katsoakseni, minkälainen ilma on. Oi! Maa on valkoinen ja lunta sataa edelleen suurina pehmoisina hiutaleina. - Ihanaa!, hihkaisen. - Mitä sinä?, kuuluu Toinin uninen ääni. - Nouse nopeasti ja tule katsomaan ”suuri valkoisia kinttaita sataa”.

Sataa kuin suuria kinttaita, niin meillä sanotaan, kun tulee noin suuria hiutaleita. Riemumielin aloitamme päivän työt. Toinin keitettyä aamuteen käyn juomassa sitä. Etsin ne muutamat lahjat, jotka olen varannut kotiin lähetettäväksi. Paketoin ne huolel-la ja rakkaudella ajatuksieni viipyessä heidän luo-naan. Välillä kohentelen takassa hiillosta, joka hoh-taa lämpöä luoden joulutunnelmaa. Vien paketit postitettavaksi ja siivoan huoneemme. Aamupäivä on mennyt nopeasti. Työvuoroni alkaa. Olen kantiiniin lotta. Kantiinimme on iso. Se on venäläisten vanha kasarmi, Mainilan kantiini. Se seisoo suure-na ja jykevänä Pietarin tien varrella Mainilan mä-ellä.

Eräät sotilaat kertovat pääsevänsä jouluksi lomalle ja ovat iloisia. Joillakin on loma takanapäin, mut-ta he ovat siitä huolimatta iloisia ja reippaita. Sel-lainen on suomalainen sotilas, reipas ja rohkea. Joku istahtaa pianon ääreen ja pienen hetken kuluttua pim-pahtavat ensimmäiset sävelet. On niin rattoisaa teh-dä töitä iloisten sävelten soidessa. Menen sulkemaan ulko-oven. Kello on jo 21. Seisahdun ulkoportaille ja vedän keuhkojen täydeltä raitista ulkoilmaa. Ihail-len puhtaata valkoista luontoa. Etsin tähtien siker-mästä Otavaa. Siellähän se onkin. Seitsemän tähteä...äiti, isä ja viisi siskoani katselevat minua. Hymyilen heille ja ajatuksissani sanon: Kaikki on hyvin. Hyvää yötä teille rakkaat siellä kaukana koti-Kontiolta. Rakkaudesta isänmaahani ja kansaani

olen tullut täyttämään oman osuuteni täällä.

Olen jälleen rohkea ja uskon vakaasti isänmaame voittoon. Vielä kerran rauha koittaa ja saamme elää normaalia vapaata elämää vapaassa Suomessa. Tykkien jylinä kuuluu. Se on niin jokapäiväistä, et-tei se enää mitenkään peloi eikä häiritse. Niin sul-jen ovet ja tulen sisälle. Siivoan pöydät, vien likai-set astiat keittiöön tiskattavaksi. Päivät menevät omalla painollaan, ei erikoisempaa vaihtelua. Va-paa-aikoina valmistelemme joulua, siivoamme ja leivomme, mitä nyt voimme. Tavallisesti teemme lanttuseella, joskus harvoin jollain ryynipuurolla täytettyjä piirasia. Ihmeen hyviä nämä ovat, ja mie-lellään sotilaat niitä ostavat. Päämämämme Aino Paavilainen on tehnyt työnäistäkin jouluvalmi-steluista. Kantiiniin tiskillä on iso samovaari. Sen kiilloittaminen tuli muun muassa minun työkseni.

Niin vihdoinkin koitti jouluaatto. Saimme sen valke-an joulun. Aamulla oli vielä kiirettä kantiinissa, mutta illan lähestyessä ei syntynyt jonoa tiskin taa. Oli toivoteltu hyvää ja rauhallista joulua puolin ja toisin. Osittain oli kantiini jo laitettu joulukuntoon. Suuren kuusen latvassa oli joulutähti. Kulta- ja hopealankaakin oli jostain löytynyt. Pumpulipalloja oli kuudessa, katossa ja vähän siellä täällä, muuta-mia kynttilöitä. Osa perunoista oli saanut kreppipa-peripäällysteen ja kuudessa oli punaposkisia ome-noitakin. Istumme hetken hiljaa. Sen jälkeen Aino lukee jouluevankeliumin. Yhteisesti veisaamme: ”Enkeli taivaan lausui näin...” Aloitamme joulu-aterian. Alkupalaksi on silliä, rosollia ja leipomaamme joululimppua. Sen jälkeen ojennamme toinen toiselle suuret kiviupit. Niissä on peruna- ja lanttu-laatikkoa sekä uunissa paistettua sianlihaa. Nautti-essamme tätä kaikkea hyvää kuulen itkun purskah-duksen. Mitä nyt? Saara itkee pöydän päässä sydäntä särkevää itkua. Olen ymmällä, ehkä toiset-kin. Aikansa itkettyään hän saa itkunsa tyrehtymään. Kyyneleisin silmin hän sanoo: ”Oi suokaa anteeksi, en voinut mitään. Tuli mieleen kotona vietetyt joulut. Siellä on niin erilaista.”

Jatkamme ateriaamme hiukan haikeammalla mie-lellä kuin äsken. Joku ehdottaa, että lauletaan vielä ennen puuroa. ”Joulupuu on rakennettu...” Hyvin se meni. Ja nyt on joulupuuron vuoro. Puuro tuodaan pöytään, ei riisipuuro vaan hirssiryneistä keitetty ja se on todella hyvää. Aivan kuin viimeksi syö-

Sotilaita ja Lucia-asuisia lottia joulunvietossa rintamalla vuonna 1941. Kuva Aune Köysten arkisto.

dyn kunniaksi laulamme: "Joulu on taas, astiat täynnä puuroo...." Juttelemme siinä jonkin aikaa ja sen jälkeen Saara menee pianon ääreen. Hänen säestäessä laulamme virren 21 kokonaan. Täällä tuikkivat kynttilät luoden hämyisen lepattavan valon ja ihanan joulun tuoksun. Ulkona on kylmä. Nyt on kahvi paikallaan.

Joulupäivänä avaamme kanttiinin iltapäivällä. Olen työvuorossa. Ensin on hiljaista. Vähitellen miehiä tulee korsuista ja ajaapa jo autokin pihaan. Eräs heistä viivähtää muita kauemmin, katsoo ja hymyilee. Menee sitten pöytään toisten joukkoon. Katson, olisiko hän joku tuttu. En muista. Jotakin tuttua hänessä kyllä on. Hän hymyilee jälleen. Jotenkin kiu-

saannon, kun en muista, kuka hän on. Samassa eräs lotista tulee ja kuiskaa: "Olavi Virta on täällä." Jo välähti minullekin, kuka tuo hymyilevä mies oli. Siinä touhuillessani hän on jälleen siinä ja pysähdyn palvellekseni häntä. Olavi Virta laulaa edessäni. Hämmennyn, mutta pysyn kuitenkin paikoillani. Unohdan ajan ja paikan, kuuntelen ja nautin niin hänen laulustaan. Lopetettuaan hän sanoo: "Tämä oli yksin sinulle." Hymyilee, kumartaa ja poistuu. En tiedä, osasinko edes kiittää. Ehkä ujo hymy riitti kiitokseksi. Tämä oli yksi suuri hetki elämässäni. Ajattelen, että muistan varmasti aina tämän joululahjan. Joulupäivä on päättynyt, kanttiini suljettu ja samoin päivän muistot sydämeni sopukoihin.

Harri Turunen

SEURAKUNTA- JA KUNNALLISELÄMÄÄ

UUSI PAIMEN SEURAKUNNALLE

Oulaisten seurakunta valmistautui syyskesällä 1939 tuleviin poikkeusoloihin uuden paimenen johdolla. Seurakunnan kirkkoherrana vuodesta 1905 toiminut rovasti Paavo Martikainen oli luopunut korkean ikänsä vuoksi virastaan keväällä 1938. Saman vuoden syksyllä järjestetyissä kirkkoherranvaaleissa olivat ehdokkaina Oulaisten seurakunnan pitkäaikainen apulainen Niilo B.N. Räsänen, kansanopiston johtaja Jaakko Lammi ja Sievin kirkkoherra Einari Peura. Osa seurakuntalaisista olisi halunnut neljänneksi vaalisarnaajaksi Kivijärven kirkkoherran Väinö Havaksen, joka oli toiminut aiemmin pappina Merijärvellä. Havaksen äänimäärä ei riittänyt

kuitenkaan varsinaiseen vaaliin. Seurakuntalaisten kiinnostuksesta vaalia kohtaan kertoo yli 60 prosentin äänestysviikkaus. 2 215 äänensä antaneesta runsas kolme viidesosaa asettui kannattamaan Peuraa Lammin ja Räsäsen saadessa viidenneksen ääniosuuden kumpainenkin.

Mainittakoon, että vapaussoturina sekä Viron ja Aunuksen kävijänä tunnettu Väinö Havas osallistui niin talvi- kuin jatkosotaan. Hän kaatui komppaniapäällikkönä Suojärven Suvilahdessa elokuussa 1941. Havas oli etevä sanankäyttäjä. Hänen runoistaan on tunnetuin Testamentti pojalleni, jonka Havas kirjoitti talvisotaan lähdön tunnelmissa. Sulho Ranta teki siihen sävelen vuonna 1941. Sotavuosina runoa esitettiin lausuttuna tai laulettuna monissa sankarihautajaisissa, ja tänä päivänäkin se kuuluu

Sota siirsi monia seurakunnankin investointeja, muun muassa uusien urkujen hankintaa. Niinpä vuonna 1901 rakennetut pienet urut palvelivat seurakuntalaisia vuoteen 1949 saakka. Kuva Harri Turunen.

Pappien raskaana velvollisuutena oli saattaa rintamalta kiirineet suruviestit omaisten tietoon. Valkoiset puuristit hautausmaalla kesällä 1940 kertoivat oulaistelaisten uhrista talvisodassa. Kuva Oulaisten kirkonarkisto.

isänmaallisten juhlien perusohjelmistoon. Erkki Kansanahon mukaan Väinö Havas on tulkinnut runossaan unohtumattomalla tavalla suomalaisen miehen suhdetta isänmaahan ja Jumalaan: ”Perinnökseni, poikani annan tyhjt taskut ja isänmaan, kalasaunan välkkyvän rannan, pyhän uskoni Jumalaan.”

Einari Peura otti Oulaisten seurakunnan kirkkoherran viran vastaan toukokuussa 1939. Varsinainen virkaanasettaminen tapahtui sodan vuoksi vasta lokakuun 13. päivänä vuonna 1940. Virkaanasettamisen suoritti piispa J.A. Mannermaa. Jo ennen Peuran paikkakunnalle tuloa virallinen apulainen Niilo Räsänen oli muuttanut Temmekseen. Peuran apuna papin toimen hoitamisessa oli kuitenkin Oulaisissa vuodesta 1936 lähtien asunut Oulun hiippakunnan pyhäkoulupappi Åke Launiala. Kun seurakunnan kirkkoväärtin toimi muutettiin 1.5.1939 alkaen taloudenhoitajan toimeksi, Launiala sai hoitaakseen myös tämän tehtävän. Ennen häntä oli kirkkoväärtinä toiminut liki 25 vuotta Emil Niemelä. Launialan muuttaessa Oulaisista keväällä 1941 taloudenhoito uskottiin Oulaisten Säästöpankille. Muita sotavuosien kirkonpalvelijoita olivat kanttori Kustaa Penttilä, suntio Vilho Sallmén sekä haudankaivajan ja urkujenpolkijan tehtäviä hoitaneet Johan ja Kalle Sall-

mén. Vilho Sallménin ollessa jatkosodan rintamilla suntiona toimi Johan Sallmén.

Tuleva suursota ei heijastunut vielä kesällä 1939 millään tavoin Oulaisten seurakunnan luottamuselinten päätöksiin. Päinvastoin tulevaisuuteen katsottiin hyvin luottavaisin mielin. Kirkkohallintokunta valtuutti heinäkuussa 1939 kanttori Kustaa Penttilän hankkimaan piirustukset ja kustannusarvion uusia ns. sähköpneumaattisia urkuja varten. Kirkkovaltuusto antoi puolestaan virkatalolautakunnan tehtäväksi toteuttaa vuoden 1940 aikana pappilan uuden sementtitiilisen navetan rakentamisurakka. Myös hautausmaan laajennus oli esillä. Ainoa sotaan viittava päätös liittyi vuoden 1918 kansalaissodan veteraanien perustaman Oulaisten ja lähiympäristön rintamamiesyhdistyksen anomukseen saada ilmaisia hautasijoja varattomille rintamamiehille. Kirkkovaltuusto suostui anomukseen 24.7.1939 lupaamalla tarkoitukseen 50 hautasijaa ehdolla, että ”hautapaikka anojan toimesta kunnostetaan ja pidetään sen arvoa vastaavassa asussa”.

Talvisota vei pohjan edellä mainituilta rakennus- ja investointihankkeilta. Uuden navetan rakentamisesta luovuttiin lopulta kokonaan. Hautausmaan laajennus toteutui monien vaiheiden jälkeen vuon-

na 1947. Tässä tapauksessa harkinta-aika saattoi olla hankkeelle pelkästään eduksi. Sotavuosina pohdittiin näet vakavasti uuden hautausmaan perustamista Pyhäjoen eteläpuolelle kirkkoa vastapäätä. Suunnitelma kohtasi kuitenkin ankaraa vastustusta, ja lopulta päädyttiin uuden hautausmaa-alueen hankkimiseen kirkon länsipuolelta. Alueen käyttösuunnitelman laati taiteilija Ilmari Virkkala. Urkukysymyksessä päästiin myönteiseen lopputulokseen vuonna 1949, jolloin liki viisi vuosikymmentä käytössä olleet kolmiäänikertaiset urut saivat tehdä tiestä Venni Kuosman suunnittelemlle ja Kangasalan Urkutehtaan valmistamille uruille. Niissä oli kolme varsinaista ja kolme ns. siirtoäänikertaa. Urut olivat sähkökäyttöiset, joten urkujenpolkijan toimi voitiin lakkauttaa. Vanhat, vuonna 1901 käyttöön otetut urut myytiin Lumijoen seurakunnalle.

Varautumisesta tulevaan kriisiin kertoo kirkkovaltuuston päätös marraskuun 28. päivältä 1939 merkitä obligatioina 15 000 markan edestä puolustuslainaa. Sotatoimien käynnistyminen marraskuun viimeisenä päivänä merkitsi työntäyteistä aikaa seurakunnan henkilöstölle. Heti talvisodan alkuvaiheissa vakiintui jo kansalaissodassa valkoisten joukoissa omaksuttu tapa kuljettaa kaatuneet haudattavaksi kotiseudulle. Tätä varten perustettiin tammikuussa 1940 Kaatuneiden evakuoimiskeskus (KEK). Rintamilla toimineet sotilaspapit sekä joukko-osastojen esimiehet lähettivät osanottokirjeitä kaatuneiden omaisille. Varsinaisen suruviestin perillevieminen ja ensimmäisten surunpurkausten vastaanottaminen oli kunkin seurakunnan oman papiiston raskaana tehtävänä. Sama käytäntö jatkui vuosina 1941-1945. Sankarihautajaisten järjestelyistä vastasivat seurakunnat.

HENKISTÄ TUKEA JA AINEELLISTA APUA

Suomalaisten uskonnollisuus syveni talvisodan aikana. Tämä näkyi sekä rintamilla, sotilassairaaloissa että kotiseudullakin. Karjalasta sodan seurauksena muuttamaan joutuneet siirtolaiset ottivat myös aktiivisesti osaa uusien kotiseurakuntiensä toimintoihin. Oulaisten kirkkoherra Einari Peura arvioi lokakuussa 1940 Rauhan Tervehdys -lehdessä talvisodan vaikutuksia hengelliseen elämään:

”Näyttää siltä, että nykyinen vakava aika on ollut omiaan lisäämään seuraharrastusta, joka on ollut runsas jo ennen sotaakin. Ilahduttavaa on myöskin, että seuraväestä on usein huomattava osa nuorisoa. Kaunista kirkkoansa käyttävät seurakuntalaiset runsaasti. On monia, jotka tulevat sinne joka sun-

nuntai, satoi tahi paistoi. Merkille pantavaa myös on, että monet n.s. sivistyneet näyttävät ahkerasti käyttävän kirkkoa. Tuntuu lisän kirkkoväkeen sekä seuraväkeen on tuonut paikkakunnalle rauhanteon jälkeen muuttanut siirtoväki, joka on Sortavalan maaseurakunnasta. Selvästi huomaa, että sille on kirkko rakas paikka, ja voimistunut seurakuntalautu osoittaa, että siirtoväki kuuluu Karjalan laulajakansaan.

Sielunhoitoa joutuu pappi luonnollisesti myös harjoittamaan. Siinä suhteessa ovat monet osoittaneet hämmästyttävää lähestymistä ja luottamusta uuteen paimeneensa. Tavan takaa kääntyvät seurakuntalaiset sielunsa ahdistuksissa papin puoleen. Viime talvikausi oli tässä suhteessa aivan erikoinen. Ankarakoettelemus ahdisti monissa esiin salatun hädän, niin että oli lähdeävä parannuksen askelille. Näin oli varsinkin monien rintamamiesten laita. Luottamus omaan sielunpaimeneen ilmeni mm. siinä, että rintamilta sodan kestäessä eräät sotilaat lähettivät yhteisen kirjeen, jossa pyysivät neuvoja hengellistä elämää koskevissa kysymyksissä.”

Kaiken kaikkiaan Peura näki oulaistelaisten suhteen kirkkoa kohtaan suopeaksi ja luottavaksi. Kirkkoherran murheena oli kuitenkin seurakunnan työntekijöiden vähälukuisuus, mikä esti muun muassa tehokkaan työskentelyn nuorison parissa. Laajassa seurakunnassa ei aina ehditty myöskään vastata kaikkiin sielunhoito- ja seuranpitotarpeisiin. Keväällä 1940, jolloin paikkakunnalla toimi jalkaväen koulutuskeskus, osallistui keskuksen pastori mahdollisuksiensa mukaan seurakuntatyöhön. Myös Sortavalan maaseurakunnan henkilöstö otti osaa seurakuntaelämään julistamalla sanaa, jakamalla sakramenteja ja suorittamalla kirkon pyhiä toimituksia. Sortavalalaiset ryhtyivät pian paikkakunnalle saavuttuaan virittämään myös pyhäkoulutyötä.

Henkisen tuen ohella seurakunta pyrki auttamaan sodasta kärsineitä monilla konkreettisilla tavoilla. Joulukuun lopussa 1939 suostui kirkkohallintokunta maksamaan seurakunnan varoista kirkkoherran kyytikulut varattomien reserviläisten perheissä tapahtuviin kaste- yms. kirkollisiin toimituksiin. Tammikuussa 1940 kirkkovaltuusto päätti puolestaan, että sankarivainajille luovutetaan maksutta hautasija, ja että seurakunta vastaa sankarivainajien osalta hautojen kaivamisesta ja kellojen soittamisesta aiheutuvista kuluista. Elokuussa 1940 luovutettiin varattomille kansalais- ja talvisodan rintamamiehille maksutta 100 hautasijaa. Kahta vuotta myöhemmin kirkkovaltuusto päätti, että sankarivainajien ristit teetetään seurakunnan varoilla. Talvisodan aikana kolehti kerättiin jumalanpalveluksissa säännöllisesti reserviläisten hyväksi. Tapa jatkui aina alkukesään 1940. Myös jatkosodan aikana kolehtitulot osoitettiin usein

reserviläisten ja heidän perheidensä tukemiseen.

Hengellistä kirjallisuutta hankittiin seurakunnan toimesta rintamalla taisteleville ja keväällä 1940 myös lottien Oulaisissa ylläpitämiin kanttiineihin. Jatkosotaan lähteville sotilaille lahjoitettiin virsikirjat. Kirkkoherra Einari Peura osallistui seurakunnan edustajana Vapaan Huollon paikallistoimikuntaan sekä Oulaisten sotaorpojen ja -invalidien huoltorahaston johtokuntaan. Molemmat yhteisöt saivat sotavuosina seurakunnalta taloudellista tukea, josta pääsivät osallisiksi niinikään suojeluskunta, lotat, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Oulaisten osasto, sankaripatsasrahasto, Oulaisten ja lähiympäristön rintamamiesyhdistys, Kirkkoja Karjalaan -yhdistys sekä Oulaisten talkootoimikunta. Keväällä 1942 seurakunnalle päätettiin ottaa Mannerheimin Lastensuojeluliiton aloitteesta oma kummilapsi. Kesällä 1942 tuettiin taas Raahen suojeluskuntapiirin uskonnollisen työn rahastoa 200 markalla. Samalla luvattiin osallistua kirkkoherra Peuran rintamalle ja koulutuskeskuksiin tekemien tervehdyskäyntien matkakustannuksiin.

TIUKKA TALOUS LUO ONGELMIA

Piispantarkastuksessa lokakuussa 1940 piispa J.A. Mannermaa oli kehoittanut Oulaisten seurakuntaa palkkaamaan palvelukseensa diakonissan. Seurakunnan taloustilanteen vuoksi hanke jäi kuitenkin toteutumatta. Samoin kävi toisen papinviran, josta keskusteltiin kesällä 1941 Oulaisten kirkkokokouksessa. Hanke kariutui äänin 46-39. Oulun hiippakuntakaan ei luvannut helpotusta kirkkoherra Peuran työpaineisiin, vaan ilmoitti 19. kesäkuuta 1941, että apupapin saaminen Oulaisiin oli mahdotonta, koska yhä useammat papitkin joutuivat lähtemään kertausharjoituksiin. Tilanteen ratkaisuksi löytyi kuitenkin jo heinäkuussa 1941 kanslia-apulaisen palkkaaminen kirkkoherranvirastoon. Päätökseen vaikutti varmasti osaltaan se, että Einari Peuran piti toimia kirkkoherran tehtäviensä ohessa kesäkuusta 1941 tammikuuhun 1942 Oulaisissa sijainneen sotasairaala 60:n pappina. Vuoden 1944 lopulla Einari

Kunnalliselämän keskuksena toimi sotavuosinakin kunnanhuone eli kuntala, joka oli siirretty vuonna 1900 pappilan alueelta Niskanmäelle nykyisen kaupungintalon seudulle. Kuva Oulaisten historia.

Oulaistenkatua kesällä 1939. Vas. Oulaisten osuuskaupan vanha puuosa ja vuonna 1937 valmistunut kiviosa, jonka takaa näkyy kirjakaupan pääty. Oik. alunperin vuonna 1895 reservikasarmien kahvipaviljongiksi pystytetty rakennus, jossa toimi kahvila myös 1930-luvun lopulla. Kuva Harri Turunen.

Peura sai apulaisekseen pastori Sulo Nevalan. Sodan viime vaiheissa kirkkoherran työruuhkaa helpotti myös Oulaisiin evakuoitujen Kuusamon seurakunnan kappalainen Antti Poukkula.

Jatkosodan alussa kirkon toimet sotaponnistusten tukemisessa ja henkisen hädän lievittämisessä rintamalla ja kotirintamalla kulkivat talvisodan aikana vakiintuneissa uomissa. Sodan pitkittyessä alkoivat erilaiset kansan moraalia nakertaneet piirteet - juopottelu, sukupuolimoraalin löystyminen, säännöstelyrikkomusten arkipäiväistyminen jne. - nousta esille. Einari Peura valitti, että jatkosodan aikana myös Oulaisissa ilmeni tapain turmelusta. Kuitenkin seurakuntalaisilla riitti voimia ja halua läpi raskaiden sotavuosien auttaa talkootoimien ja keräyksiin sodan uhreja. Avustustoimintaa hoitivat käytännössä Vapaan Huollon, Punaisen Ristin ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikalliselimet. Henkistä huoltoa tarjottiin seuroissa sekä suojeluskuntalaisten ja lottien valistustilaisuuksissa.

Vuosina 1942-1944 joukko-osastoissa tehdyt tiedustelut osoittivat, että valtaosa sotilasta suhtautui uskuntoon myönteisesti. Syvä uskonnollisuus tuli esiin monien oulaistelaisten sankarivainajien kirjeissä omaisille ja ystäville. Pelkosenniemen ankarissa taisteluissa 18. joulukuuta 1939 haavoittunut ja samana päivänä menehtynyt alikersantti Matti Hintsala toteasi perheelleen osoittamassaan kirjeessä: "Olen ihmetelty Jumalan voimaa kohdalleni. Se on vahvis-

tanut minua kaikkea vastaanottamaan aivan rauhallisesti." Poralahden Kuutamolahdella 23. elokuuta 1941 kaatunut teologian opiskelija, korpraali Johannes Hakalahti kirjoitti runsas viikko ennen kuolemaansa opiskelutoverilleen: "Olen koettanut aina jättäytyä Jumalan armon varaan, hänen tahtoonsa tyytyä ja se on antanut turvallisuuden tunnetta. Huono omatunto tekee miehestä pelkurin, on totta, mutta on myös totta, että Karitsan veri puhdistaa omantunnon. Herralla on valta meidät ottaa tai jättää, ja hänen tahtonsa on aina hyvä ja vanhurskas. Ei hän tahdo onnetonta kuolemaa kenellekään. Onnellinen kuolema olisi taas vain muutto puolinaisesta, kärsimysten täyttämästä elämästä todelliseen, iankaikkiseen elämään." Karjalan kannaksella kesäkuun 21. päivänä 1944 matkansa päänsä saavuttanut sotamies Niilo Lahti kiteytti ajatuksensa kaatumispäivänään: "Ei ole muuta turvaa kuin Jumala. Turvatkaa teki koko perheeni häneen."

Edellä on käynyt ilmi, että Oulaisten seurakunta joutui sota-ajan vuoksi siirtämään monia suuria hankkeita, kuten hautausmaan laajennusta ja urkujen hankintaa. Täysin ilman investointeja ei tultu toimeen sotavuosinakaan. Mittavin hanke oli alkukesästä 1941 alkuun pantu kirkkoherranviraston tulenkestävän arkistosuojan rakennuttaminen. Seuraavana kesänä oli edessä kirkon lämpöjohtoremontti. Huonokuntoisten lämpöjohtojen vuoksi jumalanpalveluksia jouduttiin pitämään kevättalvesta 1942 kansakou-

lulla. Ilmeisesti tästä syystä nousi samoihin aikoihin pinnalle myös kysymys seurakuntatalon rakentamisesta. Tämä asia sai ratkaisunsa kuitenkin vasta kahta vuosikymmentä myöhemmin.

Alhaiseen investointihalukkuuteen vaikuttivat merkittävällä tavalla asutuslait. Vielä syksyllä 1940 kirkkoherra Einari Peura oli voinut todeta, että ”seurakunnalla on virkatalojen, erittäinkin pappilan, metsissä huomattava pääoma, jota voidaan käyttää suurempiin rahantarpeisiin”. Jo seuraavan vuoden alussa seurakunta joutui kuitenkin myymään pika-asutuslain nojalla valtiolle noin 357 hehtaaria kirkkoheran ja lukkarin virkatalojen maista. Asutustoiminnan jatkuessa seurakunnan alunperin lähes 1 200 hehtaarin metsäomaisuus supistui alle puoleen. Mittavat maanluovutukset koettiin seurakunnan taholta epäoikeudenmukaisiksi. Niinpä asiasta valitettiin aina korkeimpaan oikeuteen, joka kuitenkin vuonna 1949 hylkäsi valituksen.

SOTA TYÖLLISTÄÄ KUNNALLISHALLINTOA

Sota merkitsi kunnille uusia tehtäviä muun muassa taloudellisen puolustusvalmiuden, väestönsuojelun, kansanhuollon, elintarvikesäännöstelyn, sotaväen majoituksen ja sosiaalihuollon alalla. Samalla niiden resurssit tehtävien hoitamiseen huononivat, kun moni viranhaltija ja luottamusmies joutui asepalvelukseen. Myös kunnallistalous supistui. Kuntien keskimääräiset reaali-menot asukasta kohti lasivat noin kolmanneksella vuodesta 1938 vuoteen 1946. Sotatilana vuoksi vaadittiin kuitenkin asioiden tehokasta hoitamista. Sota-aikaan liittyvässä lainsäädännössä kunnallisten elinten tehtävät määriteltiin tarkoin. Lakeihin – muun muassa väestönsuojelua, kansanhuoltoa ja työvoima-asioita koskevat lait – sisältyi myös hyvinkin pieniin yksityiskohtiin ulottuva viranomaisvalvonta.

Yli 400 000 siirtolaisen sijoittaminen sotien jälkeen tiesi sijoituspaikkakunnille paljon työtä, olihan esimerkiksi luovutettujen alueiden eri laitoksissa noin 7 500 henkeä, jotka piti sijoittaa muun Suomen huoltolaitoksiin. Taloudellisen kantokyvyn jännittäminen äärimmilleen näkyi ennen kaikkea rakennusinvestoinneissa. Sotavuosina ei juurikaan rakennettu uusia laitoksia tai kouluja, ja vanhatkin jäivät usein vaille tarpeellisia korjaustoimia. Sotien jälkeen useimmilla kunnilla olikin edessä mittava rakennusohjelma.

Vuoden 1936 kunnallisvaaleissa, joissa oulaistelaisten äänestysvilkkaus oli noussut vain 21,8 prosenttiin, kunnanvaltuustoon oli valittu seuraavat 19:

Ville Honkala, Jaakko Laulumaa, Mikko Kiviranta, Jaakko Saari, Artturi Hautamäki, Tapani Tirilä, Emil Niemelä, Antti Immonen, Matti Epäily, Matti Käkelä, Heikki Rautio, Vihtori Kangaspyrrö, Janne Lammaskoski, Joel Erkkilä, Vihtori Kortesoja, J.A. Maunula, Ilmari Viitala, Frans Keränen ja Juho Asunmaa. Sodan vuoksi vuonna 1936 valitun valtuuston merkitys muodostui poikkeuksellisen suureksi, sillä seuraavat kunnallisvaalit järjestettiin vasta vuonna 1945. Näin joka viidennen äänioikeutetun oulaistelaisten valitsema ”pitkä valtuusto” sai päättää kunnan asioista yhdeksän vuoden ajan. Kuolemantapaukset toivat joitain henkilömuutoksia valtuustoon. Maanviljelijä Matti Epäily kaatui Säkijärven Vilajoella maaliskuun 6. päivänä 1940. Nahkatehtailija Frans Keränen kuoli vuonna 1942.

Kunnanvaltuuston puheenjohtajana toimi vuoden 1939 loppuun Emil Niemelä, vuosina 1940-1943 Antti Immonen sekä vuosina 1944-1945 Jaakko Saari. Varapuheenjohtajan posti oli uskottu vuosina 1937-1943 Saarelle ja hänen jälkeensä vuoden 1945 loppuun Ilmari Viitalalle. Kunnallislautakunnan eli kunnanhallituksen puheenjohtajan nuijaa piteli koko sota-ajan Lauri Pietarila. Varapuheenjohtajana oli vuoden 1939 loppuun Lauri Jaakola ja siitä eteenpäin aina vuoteen 1954 Kalle Huotari. Puheenjohtajan tehtävien hoito vaikeutui kesällä 1941, kun Lauri Pietarila kutsuttiin ensin kertausharjoituksiin ja sitten rintamapalvelukseen. Koska myös Kalle Huotari oli monien muiden tehtäviensä vuoksi estynyt hoitamaan tointa, kunnallislautakunnalle ei jäänyt muuta mahdollisuutta kuin anoa Pietarilalle ensin vapautusta harjoituksista ja myöhemmin lomaa rintamalta. Kunnan kevyen virkakoneiston tärkein lenkki oli kunnankirjuri, jona toimi läpi sotavuosien Jaakko Vuori. Kirjanpitäjäksi vuonna 1927 palkattu kersantti Väinö Keränen kaatui Uhtuan suunnalla vuoden 1941 heinäkuussa.

UUSIA LAUTA- JA TOIMIKUNTIA

Kunnallishallinnossa tehtiin jo kevään ja kesän 1939 aikana joukko toimia, joilla valmistauduttiin mahdolliseen sotaan. Ylivieskan sotilaspiirin vaatima hevos- ja ajoneuvokortiston tarkistus suoritettiin huhtikuussa. Elokuussa täytettiin kaavakkeet, jotka puolustusministeriö tarvitsi mahdollista liikkannallepanoa varten. Tiedonantojen mukaan paikkakunnalta löytyi tuolloin kolme traktoria: E.J. Varilan Fordson -hankintavuosi 1934, Lauri Jaakolan Farmal 12 -hankintavuosi 1937 sekä J.H. Virtasen Fordson -hankintavuosi 1939. Hevosottomiehinä mainittiin Adolf G. Sipilä, Väinö Ranta, Matti

Honkala, Janne Lammaskoski, Heikki Takalo, Heikki Honganpuhto, Arvi Välimaa, Lauri Jaakola, Eino Heikkilä ja Osvald Kivioja.

Elokuun loppupuolella 1939 jakoi kunnallislautakunta kunnan neljään työnjohtopiiriin. Toimenpide tähtäsi siihen, että maatilat eivät jäisi työnjohtajien rintamalle joutuessa vaille hoitoa. Matkanivan piiriin johtoon nimitettiin Antti Hyytinen ja J.H. Virtanen, Oulaisten piiriin Sakari Maunula ja Matti Rinta, Petäjäskosken piiriin Juho Myllykangas ja Juho Koistila sekä Piipsjärven piiriin Herman Ilomäki ja Heikki Kurki. Kullekin johtajalle nimitettiin lisäksi yksi tai kaksi apulaista. Syyskuussa kunnanvaltuusto vahvisti majoituslautakunnan ehdottamat takat kunnan alueelta rauhan aikana sotalaitokselle luovutettaville elintarvikkeille. Samalla työttömyyslautakunnan tehtävät säilytettiin kunnallislautakunnalle. Työttömyyskortistoa hoidettiin entiseen tapaan kunnantoimistossa Jaakko Vuoren toimiessa asiamiehenä. Kokouksessaan kunnanvaltuusto joutui toteamaan, että paikkakunnan työllisyystilanne oli huono ja kunnan talous heikolla pohjalla.

Sodan uhan kasvaessa kunnanvaltuusto nimesi lokakuun 27. päivänä 1939 poikkeuslakien edellyt-

tämät kansanhuolto-, työvelvollisuus- ja väestönsuojelulautakunnat. Kansanhuoltolautakunnan puheenjohtajaksi valittiin Jalmari Luhtavaara (ent. Engberg), varapuheenjohtajaksi Sakari Maunula ja jäseneksi Kalle Huotari. Kansanhuoltotoiminnasta kerrotaan toisaalla kirjassa. Kunnallislautakunta oli valinnut nelihenkinen väestönsuojelutoimikunnan jo syyskuun puolivälissä, mutta kiinteämmät muodot vss-toiminta sai, kun kunnanvaltuusto valitsi väestönsuojelulautakunnan, johon tulivat kunnan edustajana Lauri Pietarila, poliisin edustajana Juho Puska, suojeluskunnan edustajana Kalle Huotari ja palolautakunnan edustajana Valter Lahti. Vss-päällikönä toimi aluksi Väinö Teerijoki ja syksystä 1942 Jaakko Vuori. Teerijoki laati vuonna 1942 kunnallisen suojelusuunnitelman, mistä hänelle maksettiin 1 000 markan korvaus.

Työvelvollisuuslain mukaan kaikki 18-54 -vuotiaat Suomen kansalaiset ja Suomessa asuvat ulkomalaiset olivat työvelvollisia. Kotiseudulla tapahtuvaan työhön voitiin määrätä eräissä tapauksessa myös 15-17 -vuotiaat sekä 55-70 -vuotiaat. Työvelvollisuutta voitiin soveltaa maanpuolustukselle tai väestön toimeentulolle tärkeisiin sekä talouselämän

Kunnallis- eli vanhainkodin ns. kivipuoli valmistui talvisodan alla. Sotavuosina kunnalliskodin tiloja tarvittiin muun muassa sotasairaalan ja siirtoväen sairaalan tarpeisiin. Vuonna 1945 Oulaisten kunnanvaltuusto päätti sijoittaa sen suojiin 20-paikkaisen kunnansairaalan, joka sai sittemmin vuonna 1953 uudet tilat parantolan naapurissa. Kuva Harri Turunen.

Vuoden 1934 palolaki vauhditti palotoimen järjestelyjä myös Oulaisissa. Uusi palojärjetytys, joka jakoi kunnan neljään palopiiriin, hyväksyttiin kesällä 1935. Aluksi kunta teki sammutussopimuksen Oulaisten sahan palokunnan kanssa. Kun Oulaisten Kunnan Vapaaehtoinen Palokunta perustettiin lokakuussa 1936, siirtyi päävastuu palotoimen käytännön asioista pian sen vastuulle. Koska useimmat täysi-ikäiset vapaapalokuntalaiset määrättiin rintamapalvelukseen, toimi sahan palokunta jälleen sota-aikana kunnallisena palokuntana. Kunnan palopäällikön tehtävää hoitivat sotavuosina Antti Immonen ja J.A. Maunula. Kullakin kyläkunnalla oli lisäksi yksi-kaksi sammutuspäällikköä. Kevättalvella 1944 Oulaisten VPK:n palomiehet osallistuivat kahteen otteeseen Oulun pommitusten aiheuttamien tulipalojen sammuttamiseen. Kuvassa Oulaisten vapaapalokuntalaisia ja palokunnan kalustoa vuonna 1939 sahan alueella, joka tarjosi lautatarhoineen ja monine rakennuksineen erinomaisen harjoitusympäristön. Oikealla näkyy palokunnan ensimmäinen "Teppanaksi" kutsuttu auto, joka myytiin 1950-luvun puolivälissä peräkärriksi Kauhajoen Kainastolle. Hevosta tarvittiin Köbe-moottori-ruiuskun vetämiseen. Vas. seisomassa kunnan palopäällikkö Antti Immonen, VPK:n päällikkö Matti Roukala ja ensimmäinen varapäällikkö Arvo Immonen. Kersantti Matti Roukala kaatui heinäkuussa 1941 Eldankajärven koillispuolella.

Sotavuosien energiapulasta kertoo Oulaisten kansanhuoltolautakunnan jakama valopetroolikortti vuodelta 1942. Kuva Seija Tanskala.

ylläpitämiselle välttämättömiin töihin. Oulaisten työvelvollisuuslautakunnan puheenjohtajaksi valittiin syksyllä 1939 Lauri Jaakola, varapuheenjohtajaksi Janne Lammaskoski sekä jäseniksi Yrjö Valkama ja Juho Tolonen. Lautakunta nimitti maaliskuussa 1940 viljelyspäälliköt: Matkanivassa Matti Ojala, Ville Salonpää, Joel Erkkilä, Tapani Tirilä ja Mikko Kiviranta, Piipsjärvellä Vilho Honkala, Väinö Hietaharju, Väinö Turula ja Juho Pasanen, Petäjäskoskella Viljami Palokangas ja Jaakko Laulumaa sekä Oulaisissa Tuomas Kallio, Sakari Maunula, Lauri Aro, Edvard Lehtikangas ja Arvi Valkjärvi. Ylipäällikkönä toimi Yrjö Valkama.

Talvisodan aikana ei työvoimasta ehtinyt syntyä puutetta muualla kuin halonhakkuissa. Jatkosodan vuosina työvoimatilanne sen sijaan kärjistyi erityisesti sotatarviketeollisuudessa sekä elintarvike- ja polttoainehuollossa. Työvoima-asioita hoiti siviiliorganisaationa kulkulaitosten ja yleisten töiden ministeriö ja sotilasorganisaationa Kotijoukkojen Esi-kunta. Asemasodan aikana loppuvuodesta 1941 aina vuoteen 1944 työvoimatilannetta helpottivat vanhimpien ikäluokkien kotiutukset. Tilanne alkoi huonontua jälleen keväällä 1944 Neuvostoliiton sotilaallisten toimien tehostuessa Suomen suunnalla.

Työvoimahallintoa koskevaa lainsäädäntöä uudistettiin alkuvuodesta 1941. Uusien lakien edellyttämä työvoimalautakunta valittiin Oulaisiin huhtikuussa. Lauri Jaakolan johtaman lautakunnan työntajajedustajia olivat Antti Immonen ja Janne Lammaskoski sekä työntekijäedustajia Juho Asunmaa ja Yrjö Valkama. Lautakunnan tehtävänä oli huolehtia rauhana aikana työttömistä ja sodan aikana työvoiman

siirroista. Sotavoimien ja talouselämän sopeuttamisen rauhan aikaan ennakoitiin merkitsevän ongelmia työvoimaresurssien kannalta. Niinpä tilanteeseen ryhdyttiin valmistautumaan hyvissä ajoin ennen syksyn 1944 rauhaa. Oulaisten kunnanvaltuusto valitsi kesäkuussa 1944 työvalmiustoimikunnan: Huugo Koivu, Jaakko Vuori, Lauri Pietarila, Martti Penttilä ja Ukko Rytönen. Sen tehtäväksi määriteltiin yleisen työmarkkinakehityksen seuraaminen, yleishyödyllisten töiden suunnittelu ja yhteydenpito valtion työmaiden avaamiseksi paikkakunnalla.

RAKENNUSINVESTOINNIT "JÄISSÄ"

Energiahuollon järjestäminen sodan jaloissa vaati paljon vaivaa ja työvoimaa. Joulukuussa 1941 valittiin kunnan polttoainepäälliköksi maanviljelijä Väinö Kääntä. Kääntää seurasi toimessa vuoden 1946 alussa maanviljelijä Emil Perkiömäki. Polttoainepäällikön tehtävät liittyivät lähinnä polttopuun hankintaan ja jakeluun. Kääntä piti huolehtia siitä, että Miettimäellä Pakolan tontilla sijainneella varastomaisalueella oli aina riittävä puuvarasto. Jakelu tapahtui siten, että puuntarvitsija lunasti pankista etukäteen halkomäärää vastaavan maksulipun, jonka hän luovutti halkoerän mittaamisen toimittaneelle polttoainepäällikölle. Keväällä 1944 käynnistyivät Oulaisissa polttoturvetutkimukset. Aloitteentekijöinä olivat Väinö Kääntä ja Arvi Välimaa, joiden ohella asiaa valmistelleeseen toimikuntaan tulivat Aarne

Neimala, Eino Heikkilä ja Urho Kuokkanen. Luopaavimmiksi polttoturvesoiksi osoittautuivat Joutsenenneva ja Honganpuhdonneva. Turpeennostossa ei kuitenkaan edetty käytännön toimiin.

Sota-ajan tuomiin uusiin kunnallisiin toimieliimiin kuului myös heinäkuussa 1940 pika-asutuslain varalle nimetty toimikunta, jossa istuivat Lauri Pietarila, Emil Sakarinen, Eino Torkkola, Vihtori Heikkilä ja Arvi Valkjärvi. Toimikunnan esityksestä kunnanvaltuusto hyväksyi äänestyksen jälkeen Paratiisi-nimisen tilan myynnin siirtoväen asuttamistarkoituksiin. Sosiaaliministeriön huoneenvuokrasäännöstelyn toimeenpanoa koskenut päätös kesäkuussa 1941 edellytti huoneenvuokralautakunnan valitsemista. Lautakunnan kokoonpanoksi tuli Kauno Martikainen, Väinö Teerijoki ja Rosa Koskinen. Helmikuussa 1944 nimetyn pitäjän-toimikunnan - Paavo Ruokola, Otto Eskola ja Juho Nikula - tehtävänä oli viljelyskelpoisten maiden inventointi ja uudisasutusmahdollisuuksien selvittäminen. Kunnan sodanaikaista hankintatoimintaa johtavaksi hankintapäälliköksi valittiin lokakuussa 1940 Matti Hint-sala, apulaispäälliköksi Juho Tolonen ja päällikön apulaiseksi Matti Pirkola. Jalmari Korkeakangas sai puolestaan seuraavana kesänä hoitaakseen kuljetuspäällikön toimen.

Sotilasavustusten jakaminen reserviläisten perheille työllisti runsaasti kunnallislautakuntaa. Esimerkiksi vuoden 1939 joulukuun 15. päivän kokouksessa lautakunta teki 91 avustuspäätöstä. Varatomia reserviläisperheitä tuettiin myös muilla tavoin. Lokakuussa 1939 valtuusto myönsi tähän tarkoitukseen 5 000 markkaa. Lisäksi luvattiin 2 000 mark-

kaa reserviläisille sekä väestönsiirtojen alaisiksi joutuneille järjestettävien ompeluiltojen tarveaineisiin. Pyhäjokilaakson Osuusliikkeen lahjoittamat 36 ostokorttia jaettiin kunnallislautakunnan toimesta reserviläisperheille marraskuussa 1939. Talvisodan alkuvaiheina päätettiin vähävaraisille sankarivainajille myöntää 500 markan hautausavustus. Vuoden 1942 alussa kunnalle otettiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton suosituksesta kummilapsia. Monet avustus- ja huoltotoimintaa harjoittaneet yhteisöt - Oulaisten talkootoimikunta, Nuorten Talkoot, rintamamiessyhdistys, Kansanapu jne. - saivat niinkään taloustukea kunnalta.

Suuret kunnalliset rakennusinvestoinnit olivat ”jäissä” Oulaisissakin sodan aikana. Ahonperän ja Käpylän kansakoulut valmistuivat juuri talvisodan alla. Sotavuosina toimintansa aloittaneet Laulumaan ja Hanhelat kansakoulut joutuivat sen sijaan toimimaan vuokratiloissa vielä vuosia sodan jälkeenkin. Vuonna 1943 keskusteltiin tuloksetta Oulun läänin eteläosaa palvelevan keskussairaalan perustamisesta. Vielä samana vuonna ryhdyttiin toimiin Oulaisten, Vihannin ja Merijärven yhteisen sairaalan perustamiseksi Oulaisiin. Kun tämäkin hanke kariutui, Oulaisten kunnanvaltuusto päätti kesällä 1945 avata väliaikaisen 20-paikkaisen sairaalan kunnalliskotiin. Jo edellisenä vuonna kunnallistettiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisosaston toimesta Väinölässä pidetty lastenneuvola. Vuonna 1944 perustetun kodinhoitajan toimen osalta kunta lupasi vastata asunto- yms. eduista Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisosaston huolehtiessa palkanmaksusta.

Lähteet:

Oulaisten kirkonarkisto, Kirkkohallintokunnan, kirkkoneuvoston ja kirkkovaltuuston pöytäkirjat 1939-1945 sekä Kertomukset Oulaisten seurakunnan tilasta. Oulaisten kaupunginarkisto, Kunnanvaltuuston ja kunnallislautakunnan pöytäkirjat 1939-1945. Soikkanen Hannu, Kunnallinen itsehallinto kansavallan perusta. Helsinki 1966. Turunen Harri, Oulaisten historia. Oulainen 1986.

Harri Turunen

VUOROLUKUA JA MAANPUOLUSTUSOPPIA

KOULUT SOTILASKÄYTÖSSÄ

Oulaisissa toimi syksyllä 1939 kaikkiaan 12 kansakoulua: kirkonkylä, Matkaniva, Jauhinkangas, Turula, Lehtopää, Kulju, Rautioranta, Mäyrä, Ahonperä, Rautionen, Honkaranta ja Käpylä. Erityisen hyvillä mielin voitiin koulutielle lähteä sodanuhasta huolimatta Ahonperällä, missä opiskelu voitiin aloittaa ensi kertaa oman koulutalon suojissa. Ahonperän kouluhuoneisto oli aiemmin sijainnut Taavetti Penttilältä vuokratuista tiloissa. Oulaisten ja Vihannin kuntien yhteisessä Käpylän koulussa, jonka toiminta käynnistyi opettaja Aili Brunnin (myöh. Kallio) johdolla syksyllä 1939, työ päästiin aloittamaan myös juuri valmistuneessa koulurakennuksessa.

Käpylän piirin koululaiset pääsivät aloittamaan koulutyönsä syksyllä 1939 opettaja Aili Brunnin johdolla uuden koulurakennuksen suojissa. Valokuv. Oulaisten Kuvaamo. Kuva Oulaisten kaupunginarkisto.

Sodan alla puuhattiin Matkanivaan Pyhäjoen eteläpuolisille alueille uutta Pirnesojan koulua. Sota-ajan vuoksi hankkeen käytännön toteutus siirtyi kuitenkin aina vuoteen 1950. Petäjaskosken Laulumaan koulupiirissä päästiin koulutyön alkuun välirauhan aikana tammikuussa 1941. Tilat vuokrattiin Heikki Uusitalolta, ja opettajaksi valittiin 13 hakijasta Martta Keinänen. Syksyllä 1944 Oulaisten kouluverkosto laajeni entisestään, kun kyläläisten jo vuosia ajama aloite Hanhelan koulunperustamisesta toteutui. Erkki Änkilän omistaman Intiön tilan asuinrakennuksessa syksyllä 1944 käynnistyneeseen kouluun ilmoittautui 38 oppilasta. Opetuksesta vastasi Aira Viitasaari.

Oulaisissa kansakoulut sulki ovensa talvisodan vuoksi vuoden 1939 joulukuun 1. ja 20. päivän

välisenä aikana. Ensimmäisenä koulutyö lopetettiin Honkarannalla. Pisimpään toimintaa jatkettiin Jauhinkankaalla, Matkanivassa, Mäyrässä ja Turulassa. Lähes kaikki Oulaisten koulurakennukset tarvittiin talvisodan aikana lyhyemmäksi tai pitemmäksi aikaa sotilasmajoitukseen. Koulutyö käynnistyi keväällä 1940 hyvinkin eri aikaan. Käpylässä pääsivät yläkoululaiset opintielle jo maaliskuun 27. päivänä, kun taas kirkonkylällä, missä sotaväen majoitus oli suurimittaisinta, luokat saatiin siivotuksi ja kalustetuiksi koulukäyttöön vasta toukokuun 6. päivänä. Petäjäskoskella Kuljun koulupiirissä 3. toukokuuta alkuun päässyt koulutyö loppui jo kolme päivää myöhemmin epäillyn isorokkoepidemian vuoksi.

OULAISTEN KOULUJEN TYÖPÄIVIEN (ALAKOULU/YLÄKOULU) MÄÄRÄ 1939-1945

Koulu	1939- 1940	1940- 1941	1941- 1942	1942- 1943	1943- 1944	1944- 1945
Ahonperä	70/127	68/158	72/138	72/159	72/153	72/154
Hanhela	—	—	—	—	—	50/121
Honkaranta	127/126	201/201	196/174	201/181	203/174	200/168
Jauhinkangas	126/126	200/200	127/83	137/175	200/179	155/138
Kirkonkylä	112/112	200/200	130/130	167/167	176/176	138/138
Kulju	118/112	200/200	173/173	177/181	200/176	200/166
Käpylä	51/104	68/154	65/160	66/148	71/159	72/153
Laulumaa	—	33/82	69/160	68/168	66/160	68/160
Lehtopää	122/118	200/202	200/201	200/165	204/175	187/154
Matkaniva	129/131	201/201	200/195	181/160	195/172	185/158
Mäyrä	128/133	200/203	198/204	204/186	200/180	205/168
Rautioranta	119/119	201/201	195/184	205/177	73/160	201/170
Rautonen	46/88	67/163	59/140	67/157	68/162	66/165
Turula	128/131	200/200	180/180	201/183	200/182	204/166

Suurimmat hankaluudet sodasta aiheutuivat kirkonkylän ja Jauhinkankaan kouluille. Syksyllä 1941 kirkonkylän koulun tilat tarvittiin Sotasairaala 60:n käyttöön. Kirkonkylän lapset pääsivät opintielle vasta marraskuun 17. päivänä. Tuolloinkin osa joutui kulkemaan Jauhinkankaalla, missä opetus järjestettiin vuorolukuna sikäläisten luokkien kanssa. Syksyllä 1944 kirkonkylän koulun työskentely käynnistyi niinikään marraskuussa. Normaalista toimintaa vaikeutti vielä parin viikon ajan tilojen valjastaminen kotiutettujen kokoamis- ja majoituspaikaksi. Lopullisesti kirkonkylän koulu vapautui sotilaskäytöstä kesällä 1945, jolloin Väinö Rannan tehtäväksi annettiin yhden yhä lääkevarikko 3:n tavaroita sisältäneen luokan tyhjentäminen.

Jauhinkankaan koulu oli myös syksyllä 1944 pit-

Uusi startti Kuljussa otettiin 14. toukokuuta.

Sotilaiden ja siirtoväen majoittaminen, opettajapula, opettajien komennukset reserviin ja lottatehtäviin, polttopuupula, oppilaiden työomat sekä erilaiset epidemiat aiheuttivat katkoksia koulujen toimintaan myös muina sota-ajan lukuvuosina. Oheisesta asetelmasta nähdään, että vain harvoin yllettiin täysimittaiseen 200 työpäivän kouluvuoteen. Yksiopettajaisissa eli ns. supistetuissa kouluissa, joita olivat Ahonperä, Hanhela, Käpylä, Laulumaa ja Rautonen, alakoulun normaali kesto oli 12 viikkoa eli 72 päivää ja yläkoulun 28 viikkoa eli 168 päivää. Kouluhan käytiin tuohon aikaan kuutena päivänä viikossa.

Hanhelan piirissä saatiin avata oma koulu syksyllä 1944. Alkuvuosina tilat vuokrattiin Intiö ja Hanhelan taloista, kunnes vuonna 1950 piiri sai uuden varsinaisen koulurakennuksensa. Kuvassa Hanhelan koululapsia lukuvuonna 1947-48, jolloin heidän opettajanaan toimi Jaakko Sippola. Kuva Harri Turunen.

tolautakunnalta lupaa 30 kenkäparin hankintaan. Siirtoväen ja sotilaiden majoittaminen häiritsi syksyllä 1944 myös Rautiorannan ja Lehtopään koulujen toimintaa.

Helmi-maaliskuussa 1942 tulirokko aiheutti yhden-kolmen viikon katkeaman Ahonperän, Honkarannan, Rautiorannan ja Turulan kouluilla. Rautiosessa koulutyö keskeytyi kurkkumädän ja tulirokon vuoksi vuoden 1943 marraskuun 7. ja 18. päivän väliseksi ajaksi. Poltto-puu- ja lamppuöljypula vaikeuttivat niinikään täysipainoista koulutyötä. Kevättalvella 1943 pidettiin parin viikon ns. puiden säästämis- eli pakkasloma ainakin Käpylässä, Lehtopäessä, Matkanivassa ja Mäyrässä. Lamppuöljyn vähäisyys pakotti monen koulun järjestämään jatko-opetuksensa valoisana aikana joko joululomalla tai loppukeväästä. Varttuneemmille oppilaille haluttiin antaa mahdollisuus osallistua tehokkaasti ”työhön maan elintarvikehuollon hyväksi”. Yläkoululaiset lähtivätkin useana vuotena koulutielle vasta lokakuun alussa, ja lukuvuosi loppui toukokuun käynnistyttyä.

OPETTAJAPULA ONGELMANA

Oulaisten kansakoulujen ala- ja yläkoululaisten sekä jatko-opetusta saaneiden määrät kehittyivät lukuvuosina 1939-1940 seuraavasti:

Lukuvuosi	Oppilaita	
	Ala- ja yläkoulut	Jatko-opetus
1939-1940	930	171
1940-1941	1 080	185
1941-1942	997	187
1942-1943	954	166
1943-1944	899	144
1944-1945	1 216	213

KANSAKOULUJEN OPPILASMÄÄRÄT OULAISISSA LUKUVUOSINA 1939-1945

Koulu	1939-1940	1940-1941	1941-1942	1942-1943	1943-1944	1944-1945
Ahonperä	23/9	33/8	27/8	28/8	29/5	25/6
Hanhela	-	-	-	-	-	18/20
Honkaranta	61/11	58/15	57/18	58/16	53/10	91/20
Jauhinkangas	131/26	133/32	130/34	128/24	110/14	130/26
Kirkonkylä	211/17	260/20	215/12	197/18	188/19	236/29
Kulju	71/15	100/18	80/-	81/8	81/18	87/16
Käpylä	42/-	47/-	53/5	50/-	43/13	36/13
Laulumaa	-	49/-	49/7	46/7	46/8	47/13
Lehtopää	66/16	79/17	63/16	62/13	56/8	96/16
Matkaniva	95/17	91/13	91/23	83/18	83/14	122/25
Mäyrä	89/26	93/25	92/20	89/19	83/11	125/27
Rautioranta	54/12	55/15	56/14	47/11	45/3	69/6
Rautonen	39/8	37/9	37/16	39/13	40/7	54/7
Turula	48/14	45/13	47/14	46/11	42/14	60/9

Oheiset koulukohtaiset luvut (ala- ja yläkoulu/jatko-opetus) kertovat samansuuntaisesta kehityksestä. Lukuvuosien 1940-1941 ja 1944-1945 "hyppäykset" selittyvät sillä, että Oulaisten kouluihin ilmoitautui runsaasti siirtoväkipereiden lapsia. Jatko-opetukseen hakeuduttiin entistä hanakammin ajanjakson loppupuolella, koska vuonna 1943 säädettiin, että oppilas sai kansakoulun päästökirjan vasta suorittuaan jatko-opetusvelvollisuutensa. Vuosien 1942-1944 alhaisten jatko-opetuslukujen taustalla oli koti- ja maatalouksien työvoimapula. Kaikki "kynnelle kykenevät" tarvittiin arkisiin töihin.

Oppilasluvun kasvu ei merkinnyt automaattisesti opettajakunnan lisääntymistä. Päinvastoin rintamaja lottatehtävät aiheuttivat sen, että monessa koulussa jouduttiin tulemaan toimeen entistä pienemmän henkilöresurssien. Mäyrän yläkoulun opettaja Uno Paavola kutsuttiin palvelukseen heti talvisodan alussa. Alma Kivistö hoiti yksin yli 60 yläkoululaisen opetuksen aina toukokuun puoliväliin 1940, jolloin Uno Paavolan sijaiseksi saatiin Simo Jaatinen Sortavalan Tulolan koulusta. Kun jatkosota syttyi, kulki Paavolan tie jälleen rintamalle, ja opetusvastuu jäi yksin Kivistölle. Yläkoulun III-IV luokat kävivät vuoden 1942 elo-syyskuussa koulua vain yhtenä päivänä viikossa. Lokakuusta alkaen siirryttiin yläkoulussa vuorolukuun, eli I-II ja III-IV luokat saivat opetusta vuoropäivinä kuusi tuntia päiväs-

sä. Helpotusta tilanteeseen saatiin vasta loppuvuodesta 1943, jolloin Matkanivan koulun opettaja Helmi Teerijoki siirrettiin Mäyrään. Poikien veistonopettajaksi palkattiin Joel Erkkilä. Lukuvuonna 1944-1945 Mäyrän yläkoulun toisena opettajana oli Anni Pimiä Muolaasta.

Kutsun armeijan harmaisiin sai myös Jauhinkankaan yläkoulun opettaja Armo Waismaa, joka haavoittui varsin vaikeasti. Hänen sijaisenaan toimi lukuvuoden 1943-1944, Jauhinkankaalla sittemmin pitkän päivätyön tehnyt Lauri Peuralahti. Edellisenä lukuvuonna Jauhinkankaallakin oli ollut pakko turvautua vuorolukuun Irja Simojoen vastatessa yksin yläkoululaisten opettamisesta. Veistonopettajista astuivat riviin Viljo Lämsä Lehtopäästä, Juhani Leskelä Rautosista sekä Iivari Rautio Rautiorannalta. Lämsän sijaisena toimivat Miika Honkimaa ja Kosti Sivula. Leskelän "tuuraajaksi" palkattiin Ville Mäntylä ja Raution Herman Ilomäki.

Lähes kaikki Oulaisten kansakoulujen naisopettajat olivat aktiivisia lottia, joten moni naisopettaja lähti erilaisiin sota-ajan lottatehtäviin. Honkarannan yläkoulun opettaja Aili Heino palveli syksyllä 1941 sotasairaalassa. Koska koulun ainoaksi opettajaksi jäänyt Taimi Väisänen ei pystynyt yksin ala- ja yläkoulun täysipainoiseen opettamiseen, turvaututtiin Honkarannallakin vuorolukuun. Lottakomennuksella olivat syksyllä 1941 myös Aune Köyste kirkonkylän koululta, Hanna Kainulainen Kuljusta ja Iida

Tunti	Oppiaineet	Käsitelty kohta		Opettaja
		I vuosiluokka	II vuosiluokka	
9-10	Äidinkieli-äidinkieli	Jesuseselle	laulet Kosionmaa	Väisänen
10-11	Äidinkieli-äidinkieli Lasku-lasku	Lapsen puu, äitiä Ämm. taululta	Joulukuukortit Sanaulaasku Ämm. taululta	
11-12	Äidinkieli-äidinkieli Äidinkieli-äidinkieli	Ämm. taululta	Sanaulaasku Joulukuukortit	
12-13	Käsittely	Pannulappu	Pölyliina	
Saapuvilla:		Polssa olivat:		
Poikia 7				
Tyttöjä 15				
Yhteensä 22		Muistutuksia: Sota alkoi, koulu loppui		

Talvisota merkitsi pisimmillään liki viiden kuukauden katkosta Oulaisten kansakoulujen toimintaan. Honkarannan alakansakoulun ovet sulkeutuivat samana päivänä, kun talvisota syttyi. Kuva Oulaisten kaupunginarkisto.

Leskelä Rautosista, missä koulutyö alkoi komennuksen vuoksi vasta lokakuun alussa.

Oman pienen helpotuksensa opettajapulaan toivat siirtoväkeen kuuluneet opettajat. Olga Haimakainen Suistamosta opetti Matkanivan lapsia lukuvuonna 1941-1942 helmikuuhun asti, jolloin hän sai määräyksen palata entiseen työpaikkaansa. Lahjaksi Suistamon koululle Haimakainen sai mukaansa Suomen seinäkartan. Lukuvuonna 1944-1945 Matkanivan koulun palkkalistoilla olivat kuusamolaiset Helena Pitkänen ja Ida von Ruthenhielm, joka palveli sittemmin parin vuosikymmenen ajan Jauhinkankaan koulua. Samana lukuvuonna Honkarannan koulu pyöri Aunuksen Tuuksin koulun entisten opettajien Hilka Mentun ja Elli Lokan voimin. Mäyrän yläkoululaisia opetti muolaalainen Anni Pimiä ja Turulan alakoulululaisia Sirkka-Liisa Jaatinen Terijoelta. Lehtopään yläkoulun ns. lisäopettajana toimi lokakuusta 1944 helmikuuhun 1945 Kyllikki Pipinen Kuusamon Penttilän koululta. Martta Erkkilän sijaisena Lehtopäässä oli taas lukuvuonna 1944-1945 useampaankin otteeseen kuusamolainen ylioppilas Helly Launér. Niinä vuosina, jolloin siirtoväen lapset kasvattivat voimakkaasti kirkonkylän koulun oppilasmääriä, väliaikaisiksi opettajiksi palkattiin Lempi Huotari, Aili Laikari ja Lauri Peuralahti.

Kun Suomen armeija ylitti kesällä 1941 vanhan Venäjän ja Suomen rajan, ryhdyttiin Itä-Karjalassa järjestämään määrätietoisesti muun muassa

kouluoloja. Opettajat kautta Suomenniemen tunsivat suurta mielenkiintoa Itä-Karjalaa kohtaan, ja alueen opettajanvirkoihin ilmoitautui runsaasti halukkaita. Tähän joukkoon kuuluivat Taimi Helin Lehtopäästä ja Armo Waismaa Jauhinkankaalta. Itä-Karjalaan matkaavien opettajien ensimmäiselle valmennuskurssille matkusti myös Oulussa opettajana toiminut, mutta Oulaisten Matkanivasta kotoisin ollut Erkki Tuomikoski. Hän julkaisi vuonna 1982 kokemuksistaan Äänisrannan vepsäläisalueella "Rakensimme Baabelin tornia" -nimisen kirjan.

SÄÄSTÄVÄISYYSTUNTEJA JA TÄITARKASTUKSIA

Koska Oulaisten kansakoulujen työpäivien määrä jäi sotavuosina usein normaalia pienemmäksi, jouduttiin opetussuunnitelmia "rukkaamaan", jotta edes keskeisimmistä oppiaineissa - äidinkielessä ja laskennossa - ehdittiin käydä kutakuinkin läpi suunnitellut oppimäärät. Esimerkiksi Mäyrän yläkoulussa ei pidetty keväällä 1940 lainkaan piirustuksen, voimistelun eikä laulun tunteja, ja historian, luonnontieteiden ja mittausopin oppimääriäkin tyypistettiin voimakkaasti. Käpylässä poikien käsityö ei kuulunut yläkoulun opetusohjelmaan keväällä 1940. Laskennon ja äidinkielen "rästejä" pyrittiin tekemään ko-

titehtävänä niinä viikkoina, kun opettajavoimat oli sidottu alakoulun opetustyöhön. Samantapaisia oppikurssien tiivistämis- ja työstämistoimia jouduttiin tekemään myös jatkosodan vuosina.

Puute oppimateriaalista ja tarveaineista vaikeutti niinikään koulutyötä. Lehtopään koulun johtokunta päätti lokakuussa 1942, että poikien piti tuoda käsityötarpeensa kotoa. Mäyrän alakoulun vuosikertomuksessa 1942-1943 todetaan taas, että lähes kaikki käsityöt olivat tarveaineiden puutteessa paperitöitä. Yläkoulun käsityötuntien ohjelmassa olivat aikakaudelle tyyppilliset ”vanhasta uutta” -työt. Niillä kouluilla, joilla opettajan käytössä oli radio, voitiin osa tunteista korvata ns. radiotunneilla. Honkarannan yläkoululaiset tutustuivat keväällä 1943 radion välityksellä Vepsän poikien puuhiin, Unkarin kansallisjuhlaan, ensiapuun tapaturmissa, Amiraalin Spoofin rumpalipoikaan, maakuntalauluihin, talkoo- ja keräystoimintaan sekä Suomen lippuun. Aiheet olivat kansallisia ja isänmaallisen hengen värittämiä. Maanpuolustusoppi kuului sotavuosina useimpien jatkokurssien ohjelmaan. Opetukseen sisältyi muun muassa suunnistusta sekä kompassin käytön ja ensiavun opettelua. Oppikirjoina käytettiin joko Kivistön-Oksalan tai Rautavuoren-Karakosken maanpuolustuksen oppikirjaa, Väinö Valorinnan Pientä maanpuolustajaa ja Väestönsuojelutietoa kouluja varten -kirjasta.

Koulujen mittava keräys- ja talkootoiminta, josta kerrotaan toisaalla, merkitsi sitä, että koululaisetkin saivat kantaakseen osansa sodanaikaisen polttoaine-, elintarve- ja vaatehuollon hoitamisesta. Ns. säästäväisyystunnit, joilla käsiteltiin energiakysymyksiä sekä jalkineiden, vaatteiden ja työkoneiden hoitoa, kuuluivat koulun arkeen. Vuonna 1942 kouluille lähetetyssä ”Viitteitä säästäväisyystuntia varten” -lehtisessä opastettiin koululaisia jalkineiden ja vaatteiden oikeaoppiseen hoitoon seuraavin neuvoin:

”Kun illalla tulemme kotiin jalkineet märkinä ja likaisina, ei niitä saa sellaisina heittää nurkkaan vaan ne täytyy puhdistaa ja panna kuivumaan. Mutta ei kuumaan paikkaan, sillä nahka menee pilalle. On hyvä muistaa vanha sananlasku, että missä voi sulaa, siinä nahka palaa. Jokainen poika ja tyttökin voi myös vuolla puupalikasta lestit, jotka aina yöksi pannaan kenkiin. Siten kengät pysyvät uuden näköisinä ja kestävät kauemmin. Aina silloin tällöin on kenkiä myös voideltava hyvällä kenkärasvalla tai kiillotettava kenkävoiteella. Näin hoitaen jalkineet kestävät paljon kauemmin kuin muuten. Samalla pysyvät jalkamme kuivina ja säästymme monelta yskältä ja nuhalta.

Myöskin vaatteita täytyy hoitaa huolellisesti. Jokainen poika ja tyttö voi vuolla itselleen vaatepuun

tai taittaa sellaisen kaarevasta oksasta. Takit ja päällystakit olisi aina ripustettava tällaiselle puulle, että ne säilyttävät ryhtinsä. Märkiä vaatteita ei saa jättää kasaan, jossa ne helposti homehtuvat ja menevät pilalle, vaan ne täytyy panna kuivumaan vaatepuulle. Jos vaatteisiin tai sukkiin tulee reikä, on se heti korjattava niin kauan kuin se on pieni. Pienen reiän korjaaminen on paljon helpompaa ja vaatii vähemmän työtä ja lankaa kuin suuren. Sitäpaitsi pientä korjausta tuskin huomaakaan, mutta iso paikka pistää heti silmään.”

Vuonna 1905 maahan perustettu Koulukeittolayhdistys otti tavoitteekseen, että jokaiselle koululaiselle voitaisiin tarjota lämmin keitto päivittäin. Oulaisissa ei tähän yltänyt 1940-luvulle tultaessa yksikään koulu, joskin Matkanivassa, Mäyrässä ja kirkonkylällä oli aika ajoin tarjottu lämmin ateria tai leipä ja maito ainakin varattomimmille oppilaille. Suurempaa kiinnostusta koulukeittolaitoihin alettiin tuntea sotavuosina. Suomen Punaisen Ristin Oulun piirin kirje syksyllä 1942 ei vielä johtanut konkreettisiin toimiin muualla kuin kirkonkylällä, missä koulukeittolan järjestäminen annettiin ”niin pian kuin mahdollista” Maunu Laikarin, Janne Lammaskosken ja koulun opettajien tehtäväksi. Keittolaa varten päätettiin veistoluokkaan muurauttaa isompi hella ja muuripata.

Koulukeittolaitoiminnan läpimurto tapahtui Oulaisissa ja koko maassa vuonna 1943. Kouluhallitus antoi tuolloin esityksen kouluaterian pakolliseksi tekemisestä. Kansakoululaitoksen kustannuslakiin tehtiinkin muutos, jolla kunnat veloitettiin järjestämään maksuton kouluateria kaikille koululaisille viimeistään vuonna 1948. Ylivieskan piirin kansakouluntarkastaja Verner Varpelaine täsmensi uusia säädöksiä syyskuussa 1943 lähettämässään kiertokirjeessä:

”Voimaanastuneen lain mukaisesti on koulukeittola pantava heti käyntiin kunnissa, joissa se on aikaisemmin toiminut, ja kaikissa niissä kouluissa, joissa on keittolahuone. Muissakin kouluissa kehoitan sen heti järjestämään, jotta piirissä toimisi jokaisessa koulussa koulukeittola. Opettajien ja johtokuntien yhteistyöllä uskon asian hyvin järjestävän. Keittolan hyväksi tapahtuvaa ruokatarpeiden keräilyä on jatkettava. Keräilyssä ovat oppilaat mukana opettajan johdolla. Varisheet tähkät, marjat ja sienet sekä juurikasvit on saatava varastoihin talven varaksi. Johtokuntaa kehoitan kunnostamaan koulun kellarin, jotta koulukeittolan ja opettajien elintarpeet siellä hyvin säilyvät.”

Valtiovallan ja Varpelaiden kehoituksista otettiin vaarin useimmissa Oulaisten kouluissa. Lukuvuonna 1943-1944 koulukeittolaitoiminta käynnistyi Ahonperällä, Honkarannalla, Käpylässä, Lehtopääs-

Kunnan syrjäisimpien seutujen lasten opetus oli vielä sotavuosinakin kiertokoulun varassa. Opettajana toiminut Hilja Heiniö tarkkailee kuvassa Kytökorven lasten talvisia puuhia. Heiniön opettajan ura kesti kolme vuosikymmentä aina kiertokoulujärjestelmän lakkauttamiseen eli vuoteen 1947 saakka. Kuva Harri Turunen.

sä, Matkanivassa, Mäyrässä, Rautiorannalla, Rautosissa ja Jauhinkankaalla, missä jakelu alkoi jo kevätlukukaudella 1943. Jauhinkankaalla ja kirkonkylällä joutui osa oppilaista suorittamaan aluksi pienen ateriamaksun. Syksystä 1943 ruokailu oli kaikille ilmainen.

Keittolaitoiminnan käynnistämiseen liittyi monia vaikeuksia. Pulaa oli sekä elintarvikkeista että astioista. Matkanivassa keitto porisi aluksi saunan muuripadassa. Käpylän koululle tilattiin astiasto Oulaisten osuuskaupasta, mutta Rautosissa lapset jouduivat keräämään talkoilla varoja keittokuppien tekoon. Lehtopäessä hankittiin keittolan tarpeiksi: kaksi rautapataa, neljä ämpäriä, kaksi hämmennyskauhaa, neljä ammennuskauhaa, kolme tiskivatia sekä leikkuuveitsi.

Elintarpeiden hankinnassa apuna olivat koulupuutarhat sekä marja- ja sieniretket. Kirkonkylän koulun perunamaaksi vuokrattiin seitsemän aarin palsa. Jauhinkankaalla veloitettiin ne yläkoulun III-V luokan oppilaat, jotka olivat saaneet ilmaisen keiton, työskentelemään kesäloman 1943 aikana koulun viljelypalstalla. Mäyrässä piti jokaisen oppilaan kasvattaa kesällä 1944 juurikasveja ja hernettä koululta jaetuista siemenistä. Kevätalvella 1944 monet koulut kärsivät maitopolusta. Jauhinkankaalla tiedusteltiin ensin vapaaehtoista ”maitotinkiä”. Kuntulos oli huono, johtokunta päätti maksaa koulun maitohuollosta vastanneelle Eeva Kalliolle erityisen tuontikorvauksen. Maito piti kuljettaa koululle yli kuuden kilometrin päästä. Honkarannalla ratkaisuksi maitopulaan nähtiin kääntymisen kansanhuoltolautakunnan puoleen.

Ruokailujärjestelyjen sujuminen taattiin sillä, että koululle palkattiin keittäjä tai keittäjä-vahtimestari. Näitä alansa uranuurtajia olivat ainakin Helmi Käri Honkarannalla, Aili Simojoki ja Lydia Ranta-Eskola Jauhinkankaalla, Maria Luoto ja Vieno Siljanen kirkonkylällä, Helvi Kosola Lehtopäessä, Liina Murto, Tyyne ja Anna-Liisa Knuutila Matkanivassa sekä Elina Pimeskoski Mäyrässä. Joskus myös elintarvikkeiden hankintaan nimettiin oma erityinen vastuuhenkilönsä: Honkarannalla Jaakko Rantala ja Matkanivassa Matti Nurmela.

Kouluruokailun järjestäminen paransi olennaisella tavalla koululaisten ravitsemusta ja vaikutti terve-

ystilanteen paranemiseen. ”Yleisvaarallisten tautien leviämisen ehkäisemiseen” tähtäsi myös sisäasiainministeriön käsky, jolla lääkintöhallitus velvoitti kuntien terveydenhoitolaitekunnat toimiin täiden hävittämiseksi. Oulaisten kunta jaettiin marraskuussa 1942 täidentappoa varten 13 piiriin, joiden rajat noudattelivat kansakoulupiirejä. Kunnalliskodin kivipuolen pohjakerrokseen varustettiin täidentappo- ja vaatteiden puhdistussauna sekä sauna ihmisten peseytymistä varten. Täisaunassa ehdittiin puhdistaa vuorokaudessa vähintään 60 vaatekertaa. Henkilösaunaan mahtui kerralla kylpyyn kymmenkunta ihmistä. Ns. varasaunoina toimivat kansakoulujen saunat, joita saivat käyttää ne ”puhdistukseen” määrättyt, joilla ei ollut omaa saunaa.

Kunkin koulupiirin opettajat veloitettiin toimittamaan vähintään kahdesti kuukaudessa täitarkastus, jossa tuli kiinnittää huomiota erikseen vaate- ja päätäiden esiintymiseen. Tarkastusten tuloksista piti raportoida kerran kuukaudessa terveysisarelle, rouva Räisäselle. Opettajien tehtävänä oli myös jakaa täiden hävittämiseen liittyvää valistusta. Tarkastusten kattavuuden turvaamiseksi määrättiin terveydenhoitolaitekunnan työsuunnitelmassa: ”Niskoittelevat

Oulaisten yhteiskoulun johtokunta jatkosodan alussa: vas. istumassa Justinus Haglund, E.J. Varila, Kustaa Penttilä ja Kalle Huotari, seisomassa vas. Ilmari Laasonen, Ilmari Viitala, Väinö Oksala, J.A. Maunula, Einarri Peura ja Janne Lammaskoski. Kuva yläaste-lukion arkisto.

puhdistettaviksi määrätty päätettiin toimittaa poliisiviranomaisten virka-apua käyttäen kunnalliskodissa olevaan keskussaunaan puhdistettaviksi." Taitarkastusten tarpeellisuudesta kertoo joulukuun 1942 raportti: tarkistettuja koteja 493 ja henkilöitä 2 212, vaate- 15 ja päätäitä 31 kodissa, vaate- 25 ja päätäitä 72 sekä saivareita 34 henkilöllä. Kuukautta myöhemmin laadittu raportti osoitti täiden selkeästi vähentyneen, joten "täisota" tuotti niitä tuloksia, joita sille oli asetettu.

YHTEISKOULUN ARKI HÄIRIINTYY

Sota-ajan jännitteet heijastuivat myös vuonna 1927 perustetun Oulaisten yhteiskoulun toimintaan. Lukuvuosi 1939-1940 pääsi tosin alkamaan normaalisti syyskuun 1. päivänä, mutta vain kolmisen viikkoa myöhemmin oppilaille jaettu kouluhallituksen vihkonen "Ohjeita ilmahyökkäyksen varalta" muistutti konkreettisesti tavalla niin opettajia kuin oppilaita äskettäin puhjenneesta suursodasta. Yli-

määräiset harjoitukset lokakuussa 1939 vaikeuttivat erityisesti matematiikan ja luonnonopin opetusta, koska molemmat kyseisten aineiden opettajat, koulun johtaja Ilmari Laasonen ja maisteri Veikko Helpinen, matkustivat kertausharjoituksiin. Väliaikaisesti johtajaksi nimitettiin maantiedon ja luonnonhistorian opettaja Aili Heinonen. Helpisen sijalle koulun suojelupäälliköksi valittiin suomen kielen opettaja Pentti Kalela, jonka tehtäväksi annettiin myös "vaaranaikaisen palovartiointisuunnitelman laatiminen". Koulun piano, harmoni ja muut arvokkaat opetustarvikkeet päätettiin siirtää turvaan kellariin.

Poliittisen tilanteen kärjistyessä oppikoulu saivat toiminnan lopettamiskäskyn 11. lokakuuta. Oulaisten yhteiskoulu sulki ovensa seuraavana päivänä. Työskentely käynnistyi Oulaisissa uudelleen 13. marraskuuta, mutta kuukauden viimeisenä päivänä alkanut talvisota keskeytti jälleen toiminnan. Kevätlukukaudella 1940 yhteiskoulu tarvittiin sotilasmajoituskäyttöön, eikä koululle löytynyt paikkakunnalta minkäänlaisia väliaikaistiloja. Ns. itseopiskelun todettiin hankalaksi, koska koulun opettajat ja suuri osa oppilaista olivat erilaisissa maanpuolustustehtävissä: asevelvollisina, lottina, pikkulotti-

na ja sotilaspoikina. Koulutilat vapautuivat sotilaskäytöstä loppukevästä 1940, minkä jälkeen koululla tehtiin muun muassa maalaus- ja rappaus- sekä ikkunoiden ja ovien korjaustöitä. Lopulta kevätlukukausi 1940 pääsi alkamaan vasta elokuun ensimmäinen päivä jatkuen sittemmin 21. päivään syyskuuta.

Lukuvuosi 1940-1941 alkoi lyhyen loman jälkeen lokakuun alussa ja jatkui ilman ylimääräisiä keskeytyksiä toukokuun 21. päivään saakka. Jatkosodan puhkeaminen merkitsi jälleen normaalin koulurytmin häiriintymistä. Koulu otettiin kesällä 1941 sotasairaala 60:n käyttöön. Lisäksi peräti viisi yhteiskoulun opettajaa - Aili Eskola, Terttu Piispanen, Aili Heinonen, Sointu Nokkala ja Pentti Kalela - osallistui sotasairaalan eri tehtäviin. Viiden alimman luokan työ pääsi alkamaan 27. marraskuuta vuokratiloissa. I-II ja IV-V luokille löytyivät tilat kirkonkylän vanhalta kansakoululta ja III luokalle nuorisoseurantalo Soihtulan ravintolahuoneesta. Varsinkin vanhan koulun tilat osoittautuivat ahtaiksi ja kylmiksi. Kovilla pakkasilla huonelämpötila laski 6-12 asteeseen, joten koulutyö oli pakko keskeyttää, ja oppilaat siirtyivät itseopiskeluun.

Omat riesansa aiheutuivat polttoainepulasta sekä Pyhäjoen vähävetisyydestä johtuneesta huonosta sähkövoimatilanteesta. Eräillä seuduilla voitiin valaistusta jakaa vain kolme tuntia vuorokaudessa. Kevätlukukaudella tilanne normalisoitui. Viisi ylintä luokkaa lopetti työskentelynsä kuitenkin jo 1. toukokuuta ja I-III luokatkin 13. toukokuuta, jotta oppilaat voisivat osallistua tehokkaasti keruu- ja talokotoimintaan.

Oulaisten yhteiskoulun koulupäivien ja oppilaiden määrät (lukuvuoden lopussa) vaihtelivat kokonaisuudessaan vuosina 1939-1945 oheisen asetelman osoittamalla tavalla. Asetelmassa on erotettu omaksi ryhmäkseen jatkosodan aikana asepalveluksessa olleet koululaiset.

Lukuvuosi	Työpäiviä	Oppilaita	Asepalveluksessa
1939-1940	89	179	—
1940-1941	156	193	—
1941-1942	117	178	18
1942-1943	149	179	26
1943-1944	173	182	44
1944-1945	136	256	22

Lukuvuodet 1942-1943 ja 1943-1944 voitiin viädä läpi kutakuinkin etukäteiskaavailujen mukaisesti. Ongelmia aiheutui kuitenkin siitä, että Ilmari Laasonen ja Veikko Helpinen kutsuttiin harmaisiin. Asepalveluksessa oli niinkään vahtimestari Martti Rintala. Suomen kielen opettaja Pentti Kalelakin puuttui vahvuudesta, koska hän hoiti Oulaisissa toimineen sotavammaopoliinikan talouspäällikön tehtäviä. Keväällä 1943 Ilmari Laasonen irtisanoutui Oulaisten yhteiskoulun palveluksesta. Hänen tilalleen matematiikan ja luonnonopin opettajaksi valittiin FK Toivo Aalto Kittilästä. Koulun johtajana toimi lukuvuoden 1943-1944 Pentti Kalela. Seuraavana syksynä koulun kannatusyhdistyksen johtokunta nimitti johtajaksi Toivo Aallon. Syksyllä 1944 Oulaisten yhteiskoulun alkaminen jouduttiin siirtämään marraskuulle, koska koulu oli muutettu jälleen sotasairaalaksi. Oppilasmäärän nopeaa kasvua lukuvuonna 1944-1945 selittivät osin Karjalan sekä Kuusamon siirtoväkeen kuuluneet oppilaat.

Opetuksen pohjana oli läpi sotavuosien kouluhallituksen Oulaisten yhteiskoululle joulukuussa 1933 vahvistama lukusuunnitelma. Koulupäivien vähentämisen vuoksi lukusuunnitelmaa jouduttiin kuitenkin työstämään aika ajoin harjoitusaineiden osalta. Myös ylioppilaskirjoituksiin oli sovellettava poikkeusmenettelyä. Vuosina 1940 ja 1942 kirjoituksia ei pantu toimeen lainkaan, vaan koulut saivat julistaa harkintansa mukaan ylioppilaisiksi lukion ylimmän luokan oppilaat. Vuosina 1941 ja 1943 kaikki asepalveluksessa olleet ylioppilaskokelaat hyväksyttiin ilman kokeita, mutta muiden abiturienttien oli osallistuttava normaalisti ylioppilaskirjoituksiin.

Jatkosodan muututtua asemasodaksi ryhdyttiin valmisteluihin rintamaopiskelun käynnistämiseksi. Rintamalla olleille miehille annettiin tilaisuus sekä keskikoulu- että lukiokurssin suorittamiseen. Lukion oppimäärän suorittaneille järjestettiin ensimmäiset ns. sotilasylioppilaskirjoitukset maaliskuussa 1944. Samankaltainen ylioppilastutkinnon suoritusmahdollisuus tarjoutui rintamaopiskelijoille marraskuussa 1944 sekä vielä kolmesti vuonna 1945 ja vuonna 1946. Vuosien 1944-1946 sotilasylioppilaskirjoituksissa hyväksyttiin koko maassa 3 843 kokelasta. Oulaisten yhteiskoulusta sai valkolakin vuonna 1940 poikkeusmenettelyllä yhdeksän sekä kahta vuotta myöhemmin 19 lukiolaista. Keväällä 1943 ylioppilaskirjansa sai rintamapalveluksessa ollut O.M. Isohanni. Sotilasylioppilaskirjoitukset läpäisi vuonna 1945 kahdeksan ja vuonna 1946 kuusi Oulaisten yhteiskoulun kasvattia.

Marraskuussa 1946 järjestettyihin viimeisiin varsinaisiin sotilasylioppilaskirjoituksiin kokelaat tulivat ns. Niinialon internaatista. Jo tammikuussa 1945 opetusministeriö oli antanut määräyksen erityisen

Oulaisten yhteiskoulun ylioppilaat kunnikäynnillä sotien 1939-45 sankaripatsaalla. Valokuv. Oulaisten Kuvaamo. Kuva yläaste-lukion arkisto.

valtion sisäoppilaitoksen perustamisesta lähinnä ylioppilaskirjoituksiin valmistautuneita sotilasopiskelijoihin varten Taavettiin. Työskentelyolosuhteet Taavetissa osoittautuivat kuitenkin pian ala-arvoisiksi, ja maaliskuussa samana vuonna sisäoppilaitos siirrettiin puolustusvoimilta vapautuneisiin tiloihin Niinisaloon. Internaatti toimi kaksi vuotta, minä aikana pantiin toimeen kaikkiaan kuuset kurssit. Oppilasmäärät vaihtelivat ensimmäisen kurssin reilusta 100:sta viimeisen kurssin noin 200:aan. Yksi neljän kuukauden kurssi vastasi yhtä normaalia lukuvuotta. Viikkotuntimäärät nousivat korkeiksi. Yhtä ainetta saatettiin opiskella 10-12 tuntia viikossa.

Myös Oulaisten yhteiskoulussa opiskelleet ja rintamalla palvelleet koululaiset tunsivat kiinnostusta Niinisalon internaattia kohtaan. Niinpä internaattiin ilmoittautui ainakin 16 Oulaisten yhteiskoulun kirjoissa ollutta. Niinisaloon matkaaville lähetetyssä tiedonannossa todettiin, että jokainen sai talon puolesta "sängyn, patjan, pieluksen, kolme lakanaa, kolme pieluksenpäällistä, pyyheliinat ja huovan". Mukaan tuli taas ottaa "viimeiset todistukset, rehtorin todistus siitä, että oppilas oli koulun kirjoissa varsinaisena tai yksityisoppilaana, mahdollinen erivapaustodistus, sotilaspassi, elintarvikekortit ja oppikirjat". Lisäksi sai mukaansa ottaa muita varusteita "sen verran, että pystyy ne itse kantamaan". Matkaa rautatieasemalta Niinisalon internaattiin oli noin kilometri.

Oulaisten yhteiskoulussa kirjoilla olleista oppilaista kaatui talvi- ja jatkosodassa kaksi: sonkajärveläinen

Kalle Artturi Juntunen ja oulaistelainen Viljo Väinö Vuorinen. Kalle Juntunen kuoli sotasairaalaan 4.2.1940. Viljo Vuorinen kaatui puolestaan 19-vuotiaana Uhtuan suunnalla Malviaisten tien varressa marraskuun 1. päivänä vuonna 1941. Oulaisten yhteiskoulussa ennen sotavuosia opiskelleita oulaistalaisia sankarivainajia olivat Johannes (Jussi) Hakalahti, Kalle Heikki Huotari, Esko Johannes Lintula, Eino Matias Ranta ja Aarne Johannes Raudas Koski.

Lähteet:

Oulaisten kaupunginarkisto: - Kansakoulujen johtokuntien pöytäkirjat - Kansakoulujen vuosikertomustoistheet - Kansakoulujen tilastojen toistheet - Kansakoulujen opetussuunnitelmat - Kansakoulujen päiväkirjat - Kansakouluille saapuneet kirjeet - Terveystiedonannokset - Kansakoulujen pöytäkirjat - Terveystiedonannokset - Kansakoulujen pöytäkirjat - Terveystiedonannokset - Kansakoulujen pöytäkirjat - Terveystiedonannokset

Keskustan ala-asteen arkisto: - Kirkonkylän kansakoulun johtokunnan pöytäkirjat - Vuosikertomukset - Opetussuunnitelmat - Saapuneet kirjeet

Yläasteen ja lukion arkisto: - Yhteiskoulun kansantutkimuksen pöytäkirjat - Yhteiskoulun vuosikertomukset - Yhteiskoulun syystiedonannot - Yhteiskoulun lähetettyjen kirjeiden toistheet - Asepalveluksessa olleiden kirjeitä

Kansakoulu 1866-1966. Keuruu 1966. Kiuasmaa Kyösti, Oppikoulu 1880-1980. Oulu 1982. Turunen Harri, Opintielä Oulaisissa. Oulainen 1986.

Harri Turunen

PARANTOLASTA SOTASAIRAALAKSI

Kesäkuussa 1941 sai Oulaisten suojeluskunnan esikunnan jäsen apteekkari Kaarlo Riku Sarriola ottaa vastaan Raahen suojeluskuntapiirin kautta käskyn, joka velvoitti ryhtymään toimiin sotasairaalan perustamiseksi Oulaisten parantolan tiloihin. Parantolan luovuttaminen sotilaskäyttöön tiesi monenlaisia ongelmia talvisodan jälkeen uudelleen hyvään vauhtiin päässeelle tuberkuloosityölle. Yliääkäri Eljas J. Varila kuvasi tilannetta vuosikertomuksessa:

"Vuoden alku näytti hyvin lupaavalta parantolan toiminnalle, kun oli ehditty saada edellisen sotavuoden häiriöt poistetuksi ja parantolan elämä jatkui jo säännöllisissä uomissaan, mutta tämän lupaavan toiminnan katkaisi taaskin ryssä. Jo kesäkuun puolivälissä täytyi parantola tyhjentää siviilisairaista ja tänne sijoitettiin Sotasairaala 60. Tämä tyhjentäminen oli niin perinpohjaista, ettei tuberkuloosityön suureksi vahingoksi jäänyt ainuttakaan huonetta tai vuodetta keuhkotautisia varten. Niinpä kuumeiset, avonaiset tuberkuloottiset, samoin kuin vasta aletut ilmarintapotilaatkin, täytyi armotta lähettää koiteihinsa maakuntaan levittämään tartuntaa ja sortumaan tautiinsa."

Tohtori Varilan johdolla ryhdyttiin parantolan tyhjentämistöimiin 16. kesäkuuta. Potilaat siirrettiin koteihinsa 17.-18. päivinä. Kun tilat oli siivottu ja steriloitu lysoolilla, oli parantolassa valmiina 60 kirurgista paikkaa, kaksi leikkaussalia, streliseeraus-huone sekä poliklinikka. Esikunnalle löytyivät tilat parantolan sivurakennuksista. Kun osasto ahdettiin täyteen sänkyjä, parantolaan saatiin 124-150 potilapaikkaa. Sittemmin sotasairaalan käyttöön otettiin myös kunnalliskoti, yhteiskoulu ja kirkonkylän kansakoulu Oulaisissa sekä kansanopisto, yhteiskoulu ja kirkonkylän kansakoulu Haapavedellä. Näin sairaansijojen määrä nousi enimmillään 800:aan.

Sotasairaala 60:n päällikkölääkärinä toimi kaikille ystävällinen, pitkää piippua polteltut lääkärimajuri Adolf Wasenius. Ylihoitajana oli joulukuun alkuun 1941 maisteri, sairaanhoitaja Ebba Valpio sekä hänen jälkeensä diakonissa Tyyne Äikäs. Sotasairaalan talouspäällikön postia hoiteli maisteri Pertti Kalela. Lääkäreitä oli kahdeksan. Heidän joukossaan oli ruotsalaisia vapaaehtoisia, joiden tulkkina toimi parantolan ylihoitaja Aino Hakalahti. Henkilökunnan hankinta sujui helposti. Lotta-Svärdin Oulaisten paikallisosaston riveistä osallistui sotasairaalan

toimiin lyhyemmän tai pitemmän ajan 12 lääkintälottaa ja 5 sairaanhoitajataria sekä 11 muonituslotta. Sairaalan potilaiden ja henkilökunnan muonituksen ohella sotasairaalan keittiö vastasi Oulaisissa palveluiden siltavahtien ruokahuollosta. Sotasairaalan varastoissa työskenteli viisi varustusjaoston lottaa, minkä lisäksi useat oulaistelaislotat ottivat osaa sotilaiden varusteiden korjaamiseen ja kansliatehtäviin. Lottia tarvittiin myös sotasairaalan kanttiineissa: parantolassa, yhteiskoululla, kansakoululla ja kunnalliskodissa. Oulaisten lottien avuksi saapui sairaanhoitajaoppilaita, apusisaria ja lottia muun muassa Oulusta.

Oman työpanoksensa antoivat niinkään Oulaisten pikkulotat, jotka toimivat apulaisina toimistossa, keittiössä ja kanttiineissa. Varastonhoitajia pikkulotat avustivat esimerkiksi siteiden teossa ja tuntelevyjen nauhoituksessa. Heillä riitti myös aikaa, innostusta ja voimia hoitaa "lähetteinä" haavoittuneiden sotilaiden asioita, kuten tupakka-, sanomalehti- ja karamelliostoksia. Lottien ja pikkulottien uhrautuva työpanos saikin paljon kiitosta sotasairaalan johdon taholta. Sen sijaan risuja jaettiin apumiehiksi komennetuille reserviläisille, jotka lääkintämajuri Wasenius komensi "haluttomina suorittamaan tehtäviään" takaisin suojeluskuntapiiriin.

Ennen sotasairaalan varsinaisen työn käynnistymistä lääkintämajuri Wasenius piti parin viikon ajan henkilökunnalle joka päivä tunnin luennon. Sairaanhoitajat opastivat puolestaan kahdesti viikossa lottia käytännön harjoituksissa. Ensimmäiset potilaat - 307 haavoittunutta - saapuivat Oulaisiin heinäkuun 18. päivänä 1941. Potilaat kuljetettiin Oulaisten asemalle S-junilla. Paaripotilaat siirrettiin asemalta sotasairaalaan kuorma-autoilla. Sotasairaala 60:n potilasmäärä oli suurimmillaan elokuun 25. päivänä, jolloin sairaalan seitsemään toimipisteeseen oli sijoitettu yhteensä 741 potilasta.

Vuonna 1941 sotasairaala 60:ssä hoidettiin 2 914 potilasta, joista 1 963 oli sotavammaisia. Hoidon hyvästä tasosta kertoo se, että sairaalassa menehtyi vain kuusi potilasta. Lääkintämajuri Wasenius kiinnitti suurta huomiota murtumien hoito-ongelmaan pitäen ensisijaisena tehtävänä tulehduksen hoitoa. Haavatulehduksen hoidossa käytettiin Streptolysiiinia, Prontosilia ja M.B. 693:a.

Verensiirto oli yksi tärkeimmistä hoitokeinoista.

Myös lääkintävoimistelun tarpeellisuus ymmärrettiin. Kuntouttava hoito pyrittiin aloittamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Amputatiomenetelmistä lääkintämajuri Adolf Wasenius piti parempana plastiikka-amputatiota kuin ns. Gilliotin menetelmää. Amputoidut raajanosat poltettiin parantolan pannuhuoneessa.

Kevään ja kesän kuivuus toi omat murheensa Oulaisten sotasairaalan toimintaa. Kaivojen tyhjessä talousvetenä piti käyttää jokivettä. Tästä oli seurauksena lavantautiepidemia, jonka kouriin osa sotasairaalan henkilökunnasta ja potilaista joutui. Vesipulan takia sotasairaalan pyykki pesetettiin aika ajoin Oulussa asti. Alhainen vesikorkeus aiheutti myös kiusallisia sähkökatkoksia syksyllä 1941, koska Maunulan myllyn sähkölaitos ei voinut "jauhaa" sähköä täydellä teholla.

Varsinais-Suomesta Lotta-Svärdin Muurlan paikallisosastosta komennettiin lokakuussa 1941 Sotasairaala 60:een lääkintälotta Anna Maria Heinäkari. Hän oli antanut lottalupauksensa huhtikuussa 1938 Perttelissä pidettyjen lääkintälottien iltakurssien päätteeksi. Heinäkari julkaisi vuonna 1972 muistelmateoksen, jossa hän kuvaa ensivaikutelmiaan Oulaisista:

"Vastaanotto on miellyttävä ja rohkaiseva. Työ on aluksi helppoa, sillä joudun osastolle, jossa on lievemmin haavoittuneita ja terveempiä potilaita, reippaita Pohjanmaan poikia. Työ rajoittuu aluksi ruoan jakeluun, kuumeen mittaamiseen ja sidetarpeiden valmistamiseen sairaanhoitajien opastuksel-

la. Se onkin tavallaan harjoitteluaikaa. Osastoilta ja huoneista, joihin en pääse vielä, tulee jatkuvasti hoitajia ja lottia, jotka kertovat nuorten miesten siellä makaavan 'vedossa'. Poikkinainen jalka on asetettu telineeseen tai katkennut käsi (tai ruhjoutunut) on 'lentokoneessa' tai on keuhkoissa tai muualle sattunut vaikeasti haavoittumisen yhteydessä. Miten sellaiseen huoneeseen voisi mennä katsomaan? Jo ajatuskin kauhistuttaa. Nuorta ja kokemattonta! Mutta kokeneilta saan vastauksen, joka on selvä ja asiallinen: 'Meidän täytyy hoitaa heitä. Emme saa tunteilla. Täytyyhän heidän itsensäkin kestää tuo kaikki ja kärsiä.'

Päivät kuluivat ja alan tottua sairaalan ilmapiiriin. Pohjolan lyhyet ja pimeät päivät kiittävät nopeasti työn mukana. Vihdoin valkenee päivä, jolloin joudun aukaisemaan oven, missä on vaikeasti haavoittuneita sotilaita. Vähän pelottaa, kun toinen lotta aukaisee oven. Mutta mitä näenkään! Ensimmäisenä nuori jalaton sotilas. Mutta meitä vastaan tulvahaata hymy. Ja tuolla toinen - ja kolmas! Kaikki haavoittuneet näyttävät päältäpäin rauhallisilta, vieläpä jaksavat jakaa valoisuuttaan niillekin, joiden oikeastaan pitäisi itse jakaa elämänuskoa ja toivoa heille sodan ruhjomille miehille. Karaisen mieleni ja huokaan itsekseni: Siis pelko pois ja työhön käsiksi siihen, missä voin olla edes pieneksi avuksi."

Anna Maria Heinäkarin komennus Oulaisissa kesti kolmisen kuukautta. Komennuspäivät olivat työntäyteisiä, ja joutuipa nuori lotta toimimaan vuorolleen yövalvojanakin. Yön hiljaisina hetkinä ennä-

Parantolan ohella sotasairaalan käyttöön tarvittiin aika ajoin kunnalliskodin ja koulujen tiloja. Kuvassa hoitajia ja potilaita Oulaisten kirkonkylän kansakoulun seinustalla vuonna 1944. Kuvat Meeri Kyytsönen.

tettiin kirjoitella kirjeitä "sinne jonnekin", ja soruttiinpa joskus pieneen pahaankin. Yövalvojat valoivat nimittäin valtion parafiinista oikeita isoisän-aikaisia kynttilöitä, jollaisia ei saanut mistään kaupasta. Osa parafiinikynttilöistä matkasi rintamalle ilahduttamaan sotapoikien mieliä. Erityisen voimakkaana muistona Heinäkarin mieleen iskostui Sotasairaala 60:n joulujuhla, jota vietettiin pitkin pöydin varustetussa yhteiskoulun salissa:

"Heikoimmat potilaat kannetaan paareilla tähän juhlasaliin, jossa on suuri kattoon asti ulottuva joulukuusikin. Ne potilaita, jotka pystyvät syömään pöydässä, ovat saaneet paikkansa. 'Lentokoneessa' olevat käsipotilaat on asetettu siten, että he ovat sairaahoitajien ja lottien vieressä pöydässä niin, että hoitajattaret ja lotat kykenevät auttamaan heitä ruokailussa. Minäkin joudun istumaan eräältä vieraalta osastolta tuodun käteen haavoittuneen potilaan viereen. Mutta ihmeellistä: ruokailun aikana tämä haavoittunut mies ehtii toisella, terveellä kädellään tarjoilemaan minullekin, jonka pitäisi auttaa häntä ruokailussa. Sotasairaalan ylilääkäri esittää juhlassa joulutervehdyksen. Ylihoitajatar lukee jouluevanke-liumin. Ja sitten lauletaan yhdessä joululauluja, tuttuja vuosien takaa. Ne herkistävät mielen. Onpa saatu kokoon kuorokin sairaanhoitajattarista. Ja kuusen äärellä kuoro virittää ilmoille juhlaan liittyviä kauliita ja herkkiä lauluja. Harrastunnelmainen jouluilta Pohjolan hiljentyneessä talviyössä on päättynyt, mutta jäänyt samalla monelle unohtumattomaksi jouluaatoksi monien entisten joulujuhlien ketjuun.

Eräällä osastolla on muutamia saksalaisia sotilaita, jotka ovat joutuneet myös Suomen rintamalle. Ja sieltä haavoituttuaan tänne sairaalaan. Illan päättyessä saksalaiset pyytävät meitä tulemaan vierailulle heidän osastolleen - katsomaan joulukuusta. Kun astumme heidän osastolleen, miehet sytyttävät kuusen kynttilät ja ylevän hartaana kajahtaa saksaksi

tuo yli kaikkien kristikansojen yhteinen, tuttu joululaulu: 'Jouluyö, juhlayö, päättynyt kaikk' on työ....' Kun kuulin tämän tutun sävelen vieraalla kielellä, se oli sitäkin vaikuttavampaa. Ainakin minuun. Kaikuihan siinä joulun suuri sanoma tavaltaan yli maitten!"

Yhteensä 57 saksalaissotilasta oli saapunut Oulaisiin marraskuun 17. ja 19. päivän potilasryhmissä, jotka olivat samalla viimeiset rintamalta Sotasairaala 60:een lähetetyt potilasryhmät. Sotasairaala 60:n "alasaajo" alkoi loppuvuodesta 1941. Jouluaattoon mennessä potilaat oli keskitetty parantolaan tai Oulaisten yhteiskoululle. Tammikuun 2. päivänä 1942 evakuoitiin 85 potilasta 29. Sotasairaalan. Oulaisiin jäi ainoastaan kymmenen vedossa ollutta potilasta parantolaan sijoitetun sotavammapoliklinikan hoitoon.

Poliklinikka aloitti toimintansa tammikuun 19. päivänä lääkintä-kapteeni Harry Waseniuksen päällikkyydessä. 28.5.1942 päällikkö-lääkäriksi määrättiin Oulaisten kunnanlääkäri, lääkintämajuri Väinö Oksala. Aluksi sotavammapoliklinikan käytössä oli 12 potilashuonetta, ruokasali, keittiö ja leipomo. Huhtikuusta 1942 lähtien tultiin toimeen viidellä potilashuoneella. Muut tilat luovutettiin takaisin parantolakäyttöön. Sotavammapoliklinikan välineistö koostui UKW-laitteesta sekä Sollux- ja kvartsi-valolampuista. Fysikaalista hoitoa antoivat sairausvoimistelija ja hieroja. Vuoden 1942 aikana hoitoa sai 531 potilasta. Sotavammapoliklinikan toiminta jatkui kevääseen 1945 saakka. Lopullisesti puolustusvoimain käytössä olleet tilat vapautuivat parantolan toimintoihin toukokuun puolivälissä 1945.

Lähteet: Heinäkari Anna Maria, Entinen lotta kertoo. Helsinki 1972. Törrönen Sirkka, Oulaisten keuhkotautisparantolasta Oulaskankaan sairaalaksi 1914-1984. Kokkola 1984. Turunen Harri, Oulaisten historia. Oulainen 1986.

Oulaisten sotasairaalan potilaita ja henkilöstöä. Etualalla vas. istumassa Oulaisten seurakunnan kirkkoherra Einari Peura, joka toimi myös sotasairaalan pappina. Kuva Oulaisten historia.

LOTTA SVÄRD

Lotta Svärdin Kultaiset sanat

- 1. Jumalan pelko olkoon elämäsi suurin voima!
- 2. Opi rakastamaan maatasi ja kansaasi!
- 3. Aseta korkealle lotta-ihanteesi. Vain oikeamielisenä, puhtaana ja raittiina voit olla oikea lotta!
- 4. Vaadi aina enin itseltäsi!
- 5. Ole hyvä!
- 6. Ole uskollinen vähäisimmässäkin!
- 7. Muista vastoinkäymisten kohdatessa päämäärämme suuruus!
- 8. Kunnioita ja auta lotta-sisariasi heidän työssängä, siten vahvistuu yhteistunto!
- 9. Muista menneitten sukupolvien työ. Kunnioita vanhuksia, he ovat tehneet enemmän kuin me!
- 10. Ole vaatimaton esiintymisessäsi ja puvussasi!
- 11. Alistu itsekuriin, siten korostat järjestökuria!
- 12. Lotta, muista edustavasi suurta, isänmaallista järjestöä. Varo tekemästä mitään, mikä sitä vahingoittaa tahi sen mainetta loukkaa!

Harri Turunen

SOSIAALINEN HERÄÄMINEN

Perinteiseltä köyhäinhoidon hallitsemalta sosiaalipoliittiselta ajattelulta, jonka mukaan huoltoapuun turvautunut ihminen oli tavalla tai toisella itse syylinen ahdinkoonsa, romahti pohja suursodan myötä. Jo YH:n aika syksyllä 1939 pakotti suomalaiset uudenlaiseen ajatteluun. Rajoille keskitettyjen reserviläisten velat, heidän perheidensä toimeentulo sekä evakuoitujen taloudellinen hätä olivat kaikki uusia ennen kokemattomia asioita, joihin eivät olleet syy-päitä vaikeuksiin joutuneet. Tämä sosiaalinen herääminen synnytti useita vapaaehtoisia huoltojärjestöjä. Silvo Hietasen mukaan sosiaalinen herääminen oli myös tärkeä osa ns. talvisodan henkeä, joka jäi sittemmin elämään vapaaehtoisen huoltotoiminnan osalta koko sota-ajaksi.

SUOMEN TURVAN TYÖSEURA

Lokakuun 19. päivänä 1939 eli runsas viikko sen jälkeen, kun kutsu ylimääräisiin kertausharjoituksiin oli annettu, järjestettiin Oulun läänin maaherran E. Y. Pehkosen johdolla neuvottelukokous. Tilaisuudessa edustettuina olleet Oulun ja Raahen suojeluskunta- ja Lotta Svärd -piirit, Oulun Läänin Talousseura, Pohjois-Pohjanmaan Marttipiiriliitto, Pohjois-Pohjanmaan Nuorisoseurojen Liitto sekä Oulun osuiskaupan Naiset mukaan -toimikunta päättivät perustaa Suomen Turva -nimisen työseuran. Raahen suojeluskuntapiirin esikunta kehoitti kirjelmässään alueensa suojeluskuntia toimiin paikallisten työeli ompeluseurojen perustamiseksi. Työseurojen tarkoituksena oli valmistaa varusteita puolustusvoimien tarpeisiin sekä kerätä vaatteita, ruokaa ja rahaa varattomien reserviläisten perheille.

Oulaisissa kysymys paikallisesta työseurasta otettiin esiin suojeluskunnan esikunnan kokouksessa 22. lokakuuta. Asialle lämmitettiin, ja näin perustettiin Suomen Turvan Oulaisten työseura, jonka pitäjänjohdon puheenjohtajana ja rahastonhoitajana toimi kunnankirjuri Jaakko Vuori, valistusohjaajana kirkkoherra Einari Peura, sihteerinä Lotta Svärd -paikallisosaston puheenjohtaja Ilma Helpinen sekä jäsenenä Väinö Vuorinen, joka edusti Oulaisten suojeluskuntaa.

Jotta toiminta saataisiin mahdollisimman tehokkaaksi, kunta jaettiin etupäässä kansakoulupiireittäin 12 kyläosastoon. Kyläosastojen johtoon nimettiin:

Matkanivaan Aleksii Reinilä ja Nanni Rapinoja, Mäyrään Hilda Laakso ja Ville Tuomikoski, Lehtopäähän Anna Jokisalo ja Antti Hyytinen, Jauhinkankaalle Irja Simojoki ja Taimi Vaismaa, Rautoseen Iida Leskelä ja Eero Ketonen, Petäjäskoskelle Fanny Junila ja Osvald Kivioja, Rautiorannalle Siiri Ripatti ja Herman Ilomäki, Ahonperälle Signe Roni ja Jaakko Aho, Turulaan Sally Tammikko ja Matti Höylä, Honkarannalle piiriin Aili Heino ja Ville Honkala, kirkonkylälle Rauha Keskitalo sekä Junttipäähän Tilda Penttilä ja Aili Kortesoja.

Kirkonkylän ompeluseura toimi jo Suomen Turva Oulaisten työseuraa perustettaessa Lotta Svärd -paikallisosaston voimin. Myös muiden kyläosastojen työ lähti liikkeelle ripeästi, kun pitäjänjohdon organisoima rahakeräys tuotti nopeasti yli 21 000 markkaa. Varoilla hankittiin ompelutarvikkeita, kankaita ja lankoja, joita myös monet työseuroissa kävijät toivat mukanaan. Oman taloustukensa antoivat Oulaisten lotat, jotka samalla muodostivat ompeluiltojen kantajoukon. Kotirintaman miehetkin vierailivat illoissa ja käyttivät ahkerasti hyväkseen työseurojen järjestämiä kahvilapalveluja. Työnteon ja kahvitte-lun lomassa pantiin toimeen isänmaallista ja tulevaisuuden uskoa vahvistavaa ohjelmaa.

SUKKIA JA LAPASIA

Tarkemman kuvan käytännön toiminnasta antaa Iida Leskelän kertomus Suomen Turvan Rautosen työseurasta:

"Aluksi kerättiin piirin eri nurkilta villoja, suk-kia, lapasia, kaulaliinoja y.m. Valmiit tavarat vietiin LS-paikallisosastolle Oulaisiin. Villoista alettiin valmistaa työseurassa lankaa, mistä sitten kudottiin sukkia ja lapasia. Työseura kokoontui talven aikaan kaikkiaan n. 25 kertaa, kotona myös valmisteltiin työseuratöitä. Kokoontumispaikkana oli koulu siihen asti, kunnes koulu joutui helmikuun alkupuolella kasarmiksi. Sen jälkeen kokoonnuttiin taloihin.

Työseurassa kävivät yksimielisesti kaikki koulu-piirin ihmiset vanhemmista koululapsiin asti. Työskentely oli pääasiassa villatyötä. Villat hankittiin keräämällä ja ostamalla. Jonkun verran ommeltiin flanelisia alapukujakin. Kyllä oli koulun luokkahuoneessa aina työseurailtoina karstojen ritinää ja

KANSANAVUN MERKKI

on annettu Teille,

Eevald Oksanen

tunnustukseksi ja kiitokseksi lahjoituksestanne, jonka Kansanavun kautta olette antanut sodan johdosta vaikeuksiin joutuneille

Kansanapu

S. Mattson

Senni Saarinen

rukkiin surinaa, kun väliin parikymmentä karstaparia oli villoja selvittämässä ja toistakymmentä rukkia pyöri langan valmistuksessa. Koulutyöt kutoivat sukkaa ja lapasia, samoin pikkulotat. Myöhemmin, kun lankaa valmistui, kudottiin joukon miehissä. Mutta kyllä sitä lankaa täytyi melkein joka työseurassa kehretä ja karstata ja aina se vaan oli kaikki, niin olivat pikkulottamme ahkeria kutojia. Sukan varsia ja lapasen suita kudotettiin kutojalla tehtaalangasta, niihin kudottiin työseurassa lämpöiset lampaanvillaterät.

Jokaisessa työseurassa suoritettiin ohjelmaa. Luettiin Suomen Turvan ohjelmavihkoset ja muutakin isänmaallista ohjelmaa suoritettiin. Laulettiin isänmaallisia lauluja ja virsiä. Seurakunnan kirkkohera E. Peura kävi kerran työseurassa puhumassa ja lohduttamassa ja rohkaisemassa kotirintamalla olijoita. Työseurassa myytiin kahvia ja pullaa. Aluksi saatiin taloista kahvileipä lahjaksi. Myöhemmin ostettiin. Voittorahoilla ostettiin villoja, flanellia, tupakkaa joulupaketteihin, karamelliä, nenäliinoja, saippuuta y.m. Rautosen työseura lähetti joulupakettiin jokaiselle oman piirin sotilaille. Niihin pantiin sukat, lapaset, tupakkaa, karamelliä, saippuaa y.m. ja pieni tervehdys oman kylän työseuralta. Saimme useita vastauksia ja kiitoskirjeitä pakettien

saajilta. Osa paketeistamme joutui harhateille tapamatta milloinkaan omistajaansa.”

Työseuran aktiivisuudesta pääsivät osallisiksi myös kotirintamalla olijat. Esimerkiksi Rautosissa työseura huolehti piirin reserviläisten perheiden välttämättömistä tarpeista. Taloja, joista miesväki oli rintamalla, autettiin heinien ja polttopuiden hankinnassa. Lisäksi puutteessa eläville jaettiin vaate ja ruoka-avustuksia.

Suomen Turva Oulaisten työseuran ompeluilloissa saatiin valmistettua ja kerättyä huhtikuun 1940 loppuun mennessä armeijan tarpeisiin 3 413 vaatekappaletta - enimmäkseen sukkaa, flanellipaitoja ja -housuja, lapasia, jalkarättejä sekä pää- ja polvensuojuksia. Näiden raha-arvoksi arvioitiin noin 116 000 markkaa. Varusteet lähetettiin yleensä materiaalivarikolle Ouluun. Joskus lähetykset osoitettiin suoraan joukko-osastoille, joissa oli runsaasti oulaistalaisia, kuten JR 26. Myös rintamalta lomalle päässeet sotilaat pääsivät joskus osallisiksi lahjoituksista. Varustetoimitusten ohella Oulaisten työseura lahjoitti siirtoväelle talouskaluston ostoon 1 058 markkaa ja sankarivainajien omaisten avustamiseen 943 markkaa. Toimintansa rahoittamiseksi työseura sai lahjoituksina runsaat 63 000 markkaa, josta Lotta Svärdin 40 311 ja Oulaisten Osuuskaupan 10 000

markan lahjoitukset kattoivat pääosan. Ompeluiltojen tulot ja työn arvo kohosivat hieman yli 34 000 markkaan.

ORPOJEN JA -INVALIDIEN HUOLTORAHASTO

Suomen Turvan Oulaisten työseuran varsinainen toiminta loppui 30. huhtikuuta 1940. Jo tätä ennen - joulukuussa 1939 - oli paikkakunnalle perustettu Vapaan Huollon Oulaisten osasto, joka pyrki noudattamaan samoja periaatteita kuin Suomen Turva. Järjestelyjen taustalla oli se, että valtakunnallinen Vapaa Huolto sai yksinoikeuden ulkomaisen avun jakamiseen. Näin ainoastaan Pohjois-Suomessa operoineen Suomen Turvan toiminta ajettiin alas. Näiden kahden järjestön hyvästä yhteistyöstä Oulaisissa kertoo se, että Suomen Turvan pitäjänjohtajan puheenjohtaja Jaakko Vuori kuului Vapaa Huollon Oulaisten osaston johtokuntaan osaston perustamisesta lähtien. Lopullinen piste Suomen Turva Oulaisten työseuran toiminnalle lyötiin 13. kesäkuuta 1941, jolloin työseuralle jääneet varat 1 009 markkaa ja 30 penniä lähetettiin Raahen suojeluskuntapiirin esikunnan kehoituksen mukaisesti piiriin ylläpitämään Sankarivainajien Muistorahastoon.

Läheisesti Suomen Turvan historiaan liittyi 30.10.1940-16.11.1942 toimineen Oulaisten sotaorpojen ja -invalidien huoltorahaston työ. Rahaston perustaminen lähti liikkeelle huhtikuussa 1940, jolloin Lotta Svärdin Oulaisten paikallisosasto järjesti Suomen Turvan nimissä keräyksen paikkakunnan sotainvalidien sekä sankarivainajien omaisten avustamiseksi. Keräys onnistui erinomaisesti, sillä lokakuussa 1940 Suomen Turvan Oulaisten pitäjänjohto luovutti lottien hallintaan 64 545 markkaa. Rahaston hoitajaksi nimettiin johtokunta, johon tulivat puheenjohtajaksi kunnankirjuri Jaakko Vuori, varapuheenjohtajaksi kirkkoherra Einari Peura, sihteeriksi Ilma Helpinen sekä jäseniksi Ilmari Viitala ja Pekka Räisänen. Näin johtokunnassa olivat edustettuina kunta, seurakunta, Lotta Svärd, Oulaisten ja lähiympäristön rintamamiesyhdistys sekä suojeluskunta.

Ensimmäisessä kokouksessaan 30. lokakuuta 1940 rahaston johtokunta päätti maksaa kahdeksan sotainvalidin lainoja yhteensä 2 850 markalla. Niinikään päätettiin jakaa 16 kerta- tai kuukausiavustusta, joiden suuruus vaihteli 200-1 000 markkaan. Lahjoituksia osoitettiin invalideille, reserviläisille, työvelvollisille sekä kaatuneiden omaisille. Keväällä 1941 avustukset suunnattiin siemenviljan ja väkilotteiden ostoon maatalousneuvoja Hemmilän esitysten pohjalta. Rahasto tuki myös talkootoimintaa

kustantamalla talkookahvit silloin, kun mikään järjestö ei ryhtynyt kahvituksen järjestämiseen. Lisävaroja rahasto sai lahjoituksista, joita tekivät seurakunta, paikkakunnan reserviläiset, Keski-Pohjanmaan Puhelinosuuskunta, Köyhien jouluapurahasto, Huugo Koivu ja Oulaisten Palovakuutusyhdistys. Lahjoituksia kertyi noin 38 000 markkaa. Marraskuussa 1942 Oulaisten sotaorpojen ja -invalidien huoltorahaston johtokunta saattoi todeta, että varat, joita oli koko toiminnan aikana saatu kokoon 103 121 markkaa, oli käytetty loppuun. Johtokunta ei nähnyt syytä huoltorahaston toiminnan jatkamiseen, joten rahasto päätettiin lakkauttaa.

VAPAAN HUOLLON OSASTO

Kansanhuoltoministeri Rainer von Feandt aloitteesta lokakuussa 1939 järjestetyssä eri viranomaisien ja kansalaisjärjestöjen kokouksessa perustettiin Vapaa Huollon keskuustoimikunta. Uuden järjestön tärkeimmiksi tehtäviksi tulivat aluksi evakuoitujen huoltaminen ja asepalvelukseen kutsuttujen miesten perheiden avustaminen. Jo ennen valtakunnallisen toimikunnan perustamista oli syntynyt joukko lääninkeskuksia, joiden puheenjohtajina toimivat maaherrat. Oulun läänin keskus perustettiin vasta marraskuun 13. päivänä 1939. Paria viikkoa myöhemmin kuntien huoltolautakunnat saivat kehoituksen organisoida Vapaa Huollon paikalliskeskustoja. Vuodenvaihteessa Oulun läänissä toimi 20 paikallisosastoa, ja seuraavan vuoden puolivälissä luku oli jo 57. Heinäkuussa 1941 valtioneuvosto nimitti tuolloin vielä varsin hajanaisen vapaaehtoisen huolto- ja avustustoiminnan keskuselimeksi Suomen Huolto -yhdistyksen. Sen jäseniksi tulivat kaikki keskeiset yhteiskunnassa vaikuttaneet järjestöt. Vapaan Huollon läänin keskuksista tuli Suomen Huollon lääninjohtaja. Myös paikalliskeskukset jatkoivat työtään osana Suomen Huoltoa.

Oulaisissa Vapaan Huollon paikalliskeskustojen syntyanat lausuttiin joulukuun 19. päivänä 1939. Keskuksen ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin maanviljelijä Vihtori Heikkilä, sihteeriksi sac. min. kand. Kirsti Launiala ja rahastonhoitajaksi opettaja Arvo Lahtinen. Heikkilää seurasi keskuksen puheenjohtajana huhtikuussa 1942 pankinjohtaja Ilmari Viitala. Sihteerinä toimi kesäkuusta 1941 huhtikuuhun 1942 ylioppilas Anna Huotari sekä hänen jälkeensä opettaja Anna Jokisalo. Rahastonhoitajan tehtävät siirtyivät Lahtiselta ensin opettaja Tilda Penttilälle sekä häneltä huhtikuussa 1942 kanttori Kustaa Penttilälle.

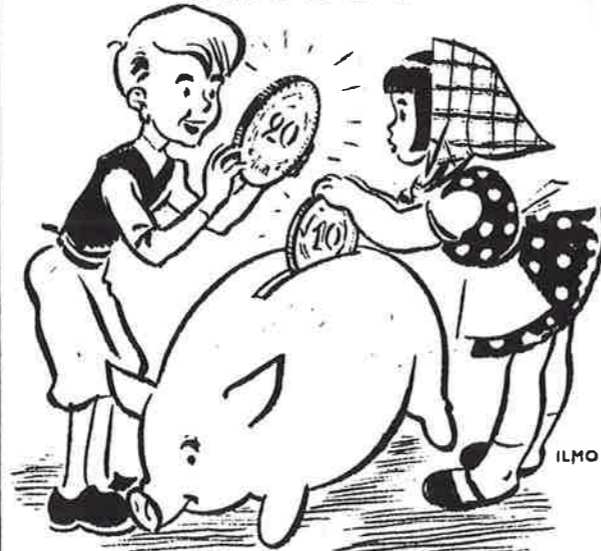
Vapaan Huollon Oulaisten keskuksen johtokunnassa olivat eri aikoina edustettuna kunnan huoltolautakunta, aseveliyhdistys ja sen naisosasto, rintamamiesyhdistys, lotat, maamiesseuraliitto, Martat, Mannerheimin Lastensuojeluliiton Oulaisten osasto, seurakunta, sotainvalidit ja sen naisosasto, työväenyhdistys, sotakummivaliokunta, SPR, koti- ja maatalousnaiset, SKD:n työläisnaisliitto sekä Kaatuneiden omaiset. Myös siirtoväellä oli edustajia johtokunnassa: vuonna 1941 Pekka Saharinen, vuosina 1944-1946 Ida von Rutenhjelm sekä vuonna 1945 Pekka Alavuotunki, Toivo Kempainen ja Reino Tammi. Johtokuntaan saattoi kuulua myös asian tuntijäseniä, ja aika ajoin keskukselle nimettiin erityiset kyläasiamiehet eli kylähuoltajat.

Vapaan Huollon Oulaisten keskuksen toiminnasta on säilynyt tarkempia tietoja vuosilta 1941-1951. Kesäkuun alussa 1941 toiminta oli lähes nollapisteessä, sillä keskuksen vaatevarasto oli jaettu kokonaisuudessaan apua tarvitseville kevään mittaan. Kun miehet kutsuttiin uuden uhkaamassa olleen sodan vuoksi jälleen reserviin, kävi avustustoiminnan jatkaminen kuitenkin välttämättömäksi. Päätös toiminnan jatkamisesta tehtiin kesäkuun 22. päivänä maaherra E. Y. Pehkoselta tulleen puhelinsanomana innoittamina. Varastotilat löytyivät kauppias Huotarilta ja kunnantoimiston ullakkohuoneesta.

Paikalliskeskus sai varansa pääasiassa läänintoumikunnalta, joka välitti myös Suomen Punaisen Ristin avustukset Oulaisiin. Vaikka keskus ei voinut jakaa ulkomaisen avun vähetessä sellaisia tavaramääriä kuin edellisvuonna, saivat oulaistalaiset jaettavakseen kuitenkin suurehkon erän flanellia ja paksua pumpulikangasta. Syyskesällä ja joulun alla keskus jakoi yli 1 000 kiloa Ruotsista saatua sokeria, josta pääsivät osallisiksi muun muassa viiden säilöntäkurssin osanottajat. Kaikkiaan avustuksia elintarvikkeet, kankaat, polttopuut, ostokortit, lääkäri- ja apteekkilaput sekä raha erityisesti polttopuiden ostoon - voitiin antaa liki 400 perheelle. Keskuksen hankkimat halot ajettiin talkoilla avustuskoteihin. Avustustarpeen kartoituksessa keskuksen johtoa auttoivat Oulaisten 12 koulupiirin opettajat. Keräystoiminta rajoittui vuonna 1941 Itä-Karjalan hyväksi suoritettuun maatyökalukeräykseen, jonka tuloksena kertyi eteenpäin lähetettäväksi viikatteita, sirpejä ja hankoja.

Vapaa Huollon toimimuotoihin kuuluivat tavara-, vaate- ja raha-avustukset, neuvontatyö, kurssit, vanhushuolto, lainopillinen neuvonta sekä terveystalojen, sairastupien ja sairaaloiden perustamisen tukeminen. Oulaisten vuonna 1950 vihitty terveystalokin sai Vapaan Huollon avustuksena 400 000 markkaa. Työmuotoihin kuului myös ns. henkinen huolto, joka tähtäsi muun muassa kansankunnan yh-

NUORISON KERÄYSTYÖ JATKUU

ANSIOT siitä nyt itsellesi!

Koulutyö on loppunut. Koulujen välityksellä suoritettu jätte- ja raaka-aineitten keruu on päättymässä — täätä alkaen jatkat työtä omaksi hyväksesi.

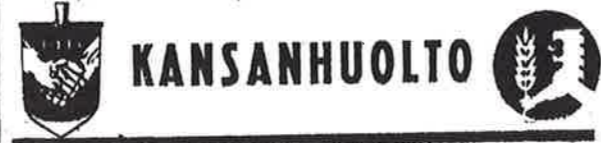
KERÄÄ lumppuja — luffa — pihkaa — kumia! Kaikkia näitä tarvitsee teollisuutemme rajattomasti.

Älä vähäksy pienimpiäkään erä, sillä «pienistä puroista syntyvät suuret joet». — Keräämällä tavara myyt kotipaikkasi kauppa-liikkeisiin ja rahat viet luonnollisesti johonkin rahalaitokseen omalle säästötilillesi.

Keräystyölläsi ansaitset myös pisteitä nuorten talkoolapiota varten, joka tänä kesänä on jokaisen suomalaisen pojan ja tytön kaunein kunniamerkki. Talkoolapioita on kolme: rautainen, hopeoitu ja kullattu.

Jätte- ja raaka-aineita keräämällä autat maatasi, kotiasi ja itseäsi.

Keräystyössä ja talkoolapion hankkimisessa ohjaa Sinua «Nuoren väen talkookirja 1943». Sen saat kotipaikkakuntasi nuorten talkoojohtajalta tai tilaamalla os. Nuorten Talkoot, Postilokero 205, Helsinki.

teenkuuluvaisuuden lujittamiseen, sosiaalisen vastuuntunnon lisäämiseen sekä sodan aiheuttaman henkisen paineen helpottamiseen. Avustettavia riit-

ti, kuten suoranaisten avustusten saajien määrät vuosilta 1942-1944 osoittavat:

Avustettavat perheet	Perheiden lukumäärä			Avustussumma yhteensä mk		
	1942	1943	1944	1942	1943	1944
Siirtoväki	30	1	35	6 915	800	20000
Sotainvalidit	4	8	—	2 000	2 676	—
Reserviläiset	215	97	190	44 575	45 720	54685
Kaatuneiden omaiset	14	24	27	3 800	14 802	6872
Muut	62	125	14	16 300	55 617	2950
Yhteensä	325	255	266	73 590	119 615	85157

Avustustarve ei loppunut sodan päättymiseen. Esi-merkiksi vuonna 1945 avustusvaroista pääsi osalliseksi 141 perhettä. Lisäksi jaettiin lääninkeskuksen lähettämiä vaatteita 320 siirtoväkiperheelle ja 20 oulaistalaisperheelle. Vapaan Huollon Oulaisten keskuksen viimeisenä kokonaisena toimivuonna 1951 lääninkeskukselta saadut 100 000 markkaa jaettiin 25 avuntarpeessa olleen vanhuksen kesken. Tavara-avustusten kirjo oli suuri: astioista, siivousvälineistä ja työkaluista vaatteisiin, kenkiin, leikkikaluihin, kankaisiin ja ompelutarvikkeisiin. Avustus voitiin antaa myös polttopuina, siemenviljana, perunan-siemenenä, apulantana, rakennusapuna tai lääke- ja lääkäriapuna. Elintarvikkeina jaettiin muun muassa sokeria, vehnäjuuhoja, voita ja lihasäilykkeitä.

Suomen Huollon keräystoimintaa varten organisoitiin vuonna 1942 Kansanapu-niminen keräyselin, jonka toiminta jatkui aina vuoteen 1949. Kansanavun Oulaisten toimikunnan paikallisjohtajana toimi koko ajan kirkkoherra Einari Peura ja yhdysmiehenä pankinjohtaja Ilmari Viitala. Kansanavun keräys ei avustustoiminnasta vastanneiden mielestä sujunut Oulaisissa aina toivotulla tavalla. Totta onkin, että keräystulokset vaihtelivat suuresti: 41 719 markasta vuonna 1949 aina 117 794 markkaan vuonna 1947. Vapaan Huollon Oulaisten keskuksen sihteeri Anna Jokisalo kirjasi toiveena vuoden 1944 vuosikertomukseen: "Ja kun oma apu on paras apu, niin olisi Kansanavun keräystä tehostettava niin, että paikkakunnan hyväksi jäävä osuuskin tulisi mahdollisimman suuri." Vaikka Jokisalo näin hie-man kovisteli oulaistalaisia, ylitettiin valtakunnallinen keräystavoite selvästi kaikkina niinä vuosina, joina Kansanavun keräyksiä järjestettiin. Suurimmillaan tavoite ylittyi vuonna 1946 noin 3,5 kertaisesti.

Kansanavun keräyksillä kootun raha-avustukset välitti Oulaisiin lääninkeskus, jolta saatiin myös mit-tavaa tavara- sekä vaateapua.

Kansanavun keräysten rinnalla Oulaisissa pantiin vuonna 1943 toimeen vaatekeräys siirtoväen hyväk-si. Vaate- ja elintarvikeapu saatiin myös Ruotsista. Oman panoksensa antoi niinkään YK:n alaisuudessa toiminut UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration), jonka lahjapaketeista pääsi nauttimaan esimerkiksi vuonna 1946 yhteensä 89 Oulaisissa asunutta siirtoväkiperhettä.

Erikoisuutena mainittakoon, että Vapaan Huollon Oulaisten keskus sai vuonna 1948 poliisilaitokselta lahjana viisi säkillistä varastettua tavaraa, joka jaettiin 16 sotainvalidi- ja 16 siirtolaisperheelle.

Vapaan Huollon kurssitoiminta käynnistyi Oulaisissa vuonna 1944, jolloin johtokunnan alaisena toiminut vaateaputoimikunta järjesti 2-viikkoiset ompelukurssit kirkonkylällä ja Lehtopäässä. 48 kurssilaisista olivat opastamassa käsityönopettaja Lotta Ring ja kotitalousopettaja Aino Isola. Kylätoimikunnat panivat toimeen ompeluseuroja Mäyrän, Lehtopään, Honkarannan ja Rautosen koulupiireissä. Ompeluseuroissa karstattiin ja kehrättiin lankaa sekä korjattiin ja paikattiin vanhoja vaatteita. Seuraavana vuonna ompelukurssien pitopaikkoina olivat Honkaranta, Rautioranta, Matkaniva ja Jauhinkangas. Kurssille osallistui etupäässä siirtoväkeä, joka sai työtarpeikseen 20 pakkua uutta talviginghamia (= puuvillakangasta). 1940-luvun jälkipuoliskolla Oulaisten keskuksen hoidossa oli kolme ompelukonetta, joita lainattiin lähinnä siirtoväkeen kuuluville perheille.

Henkisen huollon johtajana Oulaisissa toimi kirkkoherra Einari Peura. Hän piti sotavuosina yhteyttä

rintama- ja kotijoukkojen välillä lähettämällä lehtiä ja sielunhoidollisia kirjeitä sekä käymällä tervehtimässä asepalveluksessa olevia. Vuonna 1942 pastori Viljo Mikkonen vieraili ”Kodinviikon” aikana Oulaisissa puhuen kolmessa kodinjuhlassa ja käyden tervehtimässä sotaeskiä. Yhteistyössä paikkakunnan muiden järjestöjen kanssa järjestettiin kotirintamajuhla ja itsenäisyyspäivänjuhla. Vuonna 1943 kotirintamajuhlia järjestettiin kolmesti. Niinkään pantiin toimeen äitienpäiväjuhla, vainajien muistopäivä sekä aseveliseuroja. Viimeksi mainituissa tilaisuuksissa kuultiin asevelipappi Koukkaria. Syksyn 1944 kohokohdiksi nousivat kotiuttamisjuhlat, joissa puhujina olivat kirkkoherra Einari Peura sekä maanviljelijät Eeli Erkkilä ja Nestori Peurajoki.

1940-luvun alussa Oulaisissa toimi myös Vapaan Huollon ylläpitämä sairasmaja, jonka toiminta lakkasi kesällä 1942 lähinnä siirtoväkeen kuuluneiden potilaiden puutteeseen sekä kunnan päätökseen olla osallistumatta sairasmajan kustannuksiin. Koko vapaan huoltotyön lopettamista ryhdyttiin valmistelemaan pikku hiljaa vuonna 1949, mutta vasta kahta vuotta myöhemmin Suomen Huolto teki virallisen päätöksen toiminnan alasajamisesta 31.12.1951 mennessä. Oulun läänissä toiminta jatkui pienessä mittassa kuitenkin aina syksyyn 1952.

ASEVELITOIMINTAA OULAISISSA

Talvisodan yksimielisissä taisteluissa syntynyt ase-kumppanuus oli henkisenä perustana elokuussa 1940 Suomen Aseveljien Liitoksi järjestäytyneelle aseveliliikkeelle. Liiton syntyyn päädyttiin kahta tietä. Ensiksin vuonna 1929 perustettu Rintamamiesliitto (nimi kesäkuuhun 1940 Vapaussodan Rintamamiesten Liitto) alkoi koota riveihinsä talvisodassa mukana olleita miehiä. Toisaalta maahan ryhdyttiin talvisodan päätyttyä perustamaan omatoimisesti paikallisia aseveliyhdistyksiä. Nämä paikallisyhdistykset huomasivat pian valtakunnallisen keskusjärjestön tarpeellisuuden. Vahvasti oikeistolaiseksi leimautunut Rintamamiesliitto ei kuitenkaan pystynyt voimien yhdistämiseen. Niinpä Säätytalossa 4. elokuuta 1940 pidetyssä kokouksessa päädyttiin Suomen Aseveljien Liiton perustamiseen. Liiton puheenjohtajaksi valittiin kenraalimajuri Paavo Talvela ja ensimmäiseksi yliasiamieheksi L. Arvi P. Poijärvi. Pääsihteerinä toimi aluksi Veikko Loppi. Kun Loppi siirtyi vuonna 1943 toiminnanjohtajaksi, pääsihteerin toimen sai hoitaakseen Väinö Leskinen.

Pian Suomen Aseveljien Liiton perustamisen jäl-

keen käynnistynyt asevelipiirien muodostaminen noudatteli pitkälle maakunnallisia rajoja. Kaikkiaan piirejä perustettiin 19, joista kolme oli maan ruotsinkielisillä alueilla. Pohjois-Pohjanmaan Asevelipiirin syntysanat lausuttiin 13.10.1940. Sen puheenjohtajana toimi koko piirin elinajan kenraaliluutnantti Hj. Siilasvuo ja sihteerinä kapteeni Lauri Järvi. Heti talvisodan jälkeen spontaanisti syntyneet aseveliyhdistykset järjestäytyivät yleensä joko joukko-osaston, taistelupaikan, rintamalohkon, aselajin tai sodanaikaisten erikoistehtävien pohjalle. Valtakunnallinen liitto ryhtyi kuitenkin alusta alkaen ponnistelemaan paikkakunta-kohtaisten yhdistysten puolesta. Liiton ensimmäisen toimintavuoden lopussa paikallisyhdistysten osuus olikin yli neljä viidesosaa kaikkiaan 458 aseveliyhdistyksestä. Suurimmillaan jäsenyhdistysten lukumäärä kohosi 700:aan vuonna 1944. Tuolloin niiden riveissä toimi noin 200 000 aseveljeä. Ensimmäiset aseveliyhdistysten naisosastot perustettiin vuoden 1940 lopulla. Vuonna 1944 maan 289 naisosastossa oli mukana noin 35 000 asevelinaista.

Oulaisissa ensi tunnustelut aseveliyhdistyksen perustamiseksi tehtiin syyskuussa 1940. Asiaa valmistelleen toimikunnan toimesta koolle kutsuttuun kokoukseen 29. syyskuuta saapui kuitenkin varsin vähän osanottajia. Kokouksen puheenjohtajana toimi Ilmari Laasonen ja sihteerinä Matti Huotari. Osanottajista noin kolmannes oli vuoden 1918 sodan rintamamiehiä. He esittivät toiveenaan, että talvisodassa taistelleetkin voisivat liittyä vuonna 1936 perustettuun Oulaisten ja lähiympäristön rintamamiesyhdistykseen. Talvisodan rintamamiehet empivät ensin hiukan ehdotusta, mutta kun vanhemmat veteraanit tarjosivat paikkansa rintamamiesyhdistyksen johtokunnassa käytettäväksi, esitykseen suostuttiin. Näin vältettiin kahden rinnakkaisen yhdistyksen synty paikkakunnalle. Oulaisten ja lähiympäristön rintamamiesyhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin kokouksessa edelleen Ilmari Viitala. Varapuheenjohtajaksi nousi Armo Vaismaa.

Jostain syystä yhteistyö rintamamiesyhdistyksessä ei pelannut toivotulla tavalla, minkä vuoksi Oulaisissakin ryhdyttiin toimiin uuden aseveliyhdistyksen aikaansaamiseksi. Oulaisten Aseveljet ry:n perustava kokous pidettiin Soihtulassa helmikuun 14. päivänä vuonna 1941. Kokouksen avannut yhteiskoulun opettaja, maisteri Veikko Helpinen muisteli talvisodan kokemuksia ja sodassa syntyneitä aseveljeyttä. Suomen Aseveljien Liiton edustajana kokoukseen osallistui liiton asiamies, reservin luutnantti Veikko Remes. Hänen puheensa jälkeen myymälänhoitaja Eino Järvi käytti aseveliyhdistyksen perustamisen tarpeellisuutta korostaneen puheenvuoron ja sai ajatuksilleen kokouksen puolen sadan

osanottajan yksimielisen tuen. Paikallisyhdistyksen puheenjohtajaksi valittiin Veikko Helpinen, varapuheenjohtajaksi myymälänhoitaja Pauli Toppi, sihteeriksi rahastonhoitajaksi konttoristi Matti Huotari ja muiksi johtokunnan jäseniksi Eino Järvi, työmies Pentti Röyttä, rakennusmestari Maunu Laikari, maanviljelijä Nestori Peurajoki, myymälänhoitaja Aukusti Rautiainen ja maanviljelijä Heikki Hautala. Johtokunnan lisäksi nimettiin 10-jäseninen huolto- ja 7-jäseninen ohjelmatoimikunta.

Veikko Helpistä seurasi puheenjohtajana vuosina 1943-1944 Martti Penttilä. Matti Huotarin rintamallaoloaikana sihteeriksi rahastonhoitajan tehtäviä hoitivat Vilho Hemmilä ja Maunu Laikari. Vuonna 1943 sihteerinä oli Jalmari Kuusisto ja vuonna 1944 Maunu Laikari. Rahastonhoitajan posti oli vuosina 1943-1944 Lauri Pietarilan hoidossa. Kesällä 1942 perustettiin lähinnä huoltotyön tehostamiseksi erilliset kylätoimikunnat. Näiden edustajina kuuluivat johtokuntaan vuosina 1943-1944 Lauri Luimula Petäjaskoskelta, Heikki Sieppala Piipsjärveltä, Eeli Erkkilä Matkanivasta ja Akseli Törmälä Oulaisista.

Kysymys naisosaston perustamisesta nousi esille jo Oulaisten Aseveljien johtokunnan ensimmäisissä kokouksissa maaliskuussa 1941. Sanoista teko-

hin päästiin seuraavan vuoden syksyllä. Naisosaston perustamistoimet annettiin toimikunnalle, johon kuuluivat Ilmi Karavirta, Aune Köyste, Tyyne Koistinen, Esteri Rautio, Eeva Lämsä, Armo Vaismaa ja Martti Penttilä. Oulaisten Aseveljien naisosaston varsinainen perustava kokous järjestettiin 13. joulukuuta 1942. Osaston johtokunnan kokoonpanoksi tuli: Sointu Väisänen, Betty Lastumäki, Iida Leskelä, Hellin Kalela ja Irja Penttilä, josta tuli osaston ensimmäinen puheenjohtaja. Vuonna 1944 puheenjohtajana oli Iida Leskelä ja sihteerinä Inga Roukala. Johtokunnan ohella valittiin erilliset juhla- ja ravintolatoimikunnat. Naisosasto tuki omilla toiminoillaan Oulaisten Aseveljien työtä.

Aseveliliikkeen käytännön työ rakentui niin valtakunnan, piiri- kuin paikallistasolla sosiaaliselle huollolle, joka kohdistui kaatuneiden aseveljien omaisiin, sotainvalideihin ja ahdinkoon joutuneisiin aseveljiin. Vuosina 1944-1945 asevelijärjestön jakamien huoltoavustusten rahallinen arvo 91,1 miljoonaa markkaa vastasi yli 10 prosenttia valtion sosiaalimenoista. Huoltotyön mittavuuden vuoksi Aseveljien Liitto nauttikin laajaa arvonantoa aina lakkauttamiseensa asti. Varoja asevelijärjestön eri portaat hankkivat lahjoituksilla, keräyksillä, talkoilla, ar-

Rintamalla rakennettiin sekä miehistön omiin että kotirintaman tarpeisiin. Ns. asevelitaloja nousi runsaasti eri puolille maata. Kuva Aune Köysten arkisto.

pajaisilla, kukkasrahastolla sekä erilaisella liike- ja myyntitoiminnalla. Erityisen merkittävä varainhankintakeino olivat ns. maanantaitalkoot, joita ryhdyttiin organisoimaan vuonna 1941. Talkoiden haasteellinen motto oli: he verellä, me työllä. Käytännössä talkoohenkeä toteutettiin siten, että kukin sitoutumuksen tehnyt palkansaaja luovutti jokaisen maanantain ensimmäisen tunnin palkkansa kolmen kuukauden ajan aseveljien huoltotyöhön. Itsenäisen alun jälkeen maanantaitalkoot liitettiin osaksi Kansanavon keräystä. Muusta keräystoiminnasta mainittakoon rintamalla toimeenpannut keräykset, radio-kuuntelumaksukeräys vuonna 1942, Sodan uhrin jouluapukeräys vuonna 1943 sekä panssarimarkka- ja Pojat palaavat kotiin -keräys vuonna 1944.

Oulaisten Aseveljet ry jakoi ensimmäiset siemen-, lannoite-, maanhankinta- ja rakennusavustuksensa keväällä 1941. Sittemmin avustuksia osoitettiin myös polttopuiden, hevosten ja rehujen hankintaan sekä sairaus- ja hautauskuluihin. Toiminnan laajuudesta kertoo se, että yksin vuonna 1944 avustuksia jaettiin 129 oulaistelaiselle aseveliperheelle. Toukokuussa 1942 paikallisyhdistykselle päätettiin ottaa kummilapsi. Varoja yhdistys sai aseveljien valtakunnalliselta liitolta ja Pohjois-Pohjanmaan piiriltä, keräyksistä, vappumyyjäisistä, polttopuiden myynnistä ja muusta myyntitoiminnasta sekä liikelaitosten, yksityisten ja yhteisöjen lahjoituksista. Helmikuussa 1942 Oulaisten yhteiskoulun teinikunta järjesti musiikkia, runoa, tanhua ja näytelmää sisältäneen yleisöjuhlan, jonka tuotosta osoitettiin 1 500 markkaa aseveljien huoltotyöhön.

Huoltotoimen ohella Oulaisten Aseveljet osallistuivat ahkerasti itse ja olivat innostamassa esimerkiksi kauppojen ja teollisuuslaitosten henkilöstöä motti-, maatalous- ja pilketalkoisiin. Vuonna 1944 yhdistys organisoivat yhdessä naisosaston kanssa vaate- ja taloustarvikekeräyksen siirtoväelle. Niinikään yhdistys oli järjestämässä kotirintama-, sadonkorjuu- ja itsenäisyyspäivänjuhlia sekä aseveliseuroja ja hengellisiä aseveli-iltoja, joissa puhuivat piirin asevelipapit ja vieraili muun muassa Uhtuan suunnan hengellinen rintamakuoro.

Rintamajoukkojen miehet halusivat myös auttaa kaatuneiden ja haavoittuneiden aseveljien perheitä kotirintamalla. Tämän aktiivisuuden näkyvin muoto oli asevelitalojen rakentaminen. Toiminta sai alkunsa asemasotavaiheen aikana Kiestingin ja Uhtuan suunnan rintamamiesten parissa. Oikeaksi ”tyyppitalotehtailuksi” toiminta kehittyi Kannaksella, missä asevelitalot helpottivat osaltaan Karjalaan palaneiden evakkojen asunto-ongelmia. Oulaisten Aseveljet -yhdistys sai tiedon oman paikkakunnan rintamamiesten rakentamasta kahdesta asevelitalosta keväällä 1942. Sittemmin taloja valmistui kaksi li-

sää.

Asevelitalot pystytettiin aseveliyhdistyksen toimesta. Kaksi taloista kohosi Miettimäelle, yksi Irvanperälle ja yksi Matkanivaan. Talojen virallinen luovutus Svante ja Tyyne Rättyälle, Lauri ja Hilda Härölle, Valerius ja Anna Soukalle sekä Saimi Lahdelle tapahtui vuoden 1945 alussa. Kun Oulaisten aseveliyhdistys anoi maaliskuussa 1943 kunnanvaltuustolta asevelitalotonttia Pakolan tilasta, todettiin anomuksessa: ”Asevelitalot, jotka paikkakunnallemme pystytetään, tulevat olemassaolollaan muistuttamaan tuleville polville niiden miesten työstä, jotka urhoollisuudellaan pelastivat maamme ja jotka samalla tulevaisuutta ajatellen turvasivat aseveljiensä toimeentulon.”

Moskovassa syyskuussa 1944 allekirjoitettu rauhansopimus merkitsi tien päätä myös Suomen Aseveljien Liitolle. Liiton lakkauttamiseen oli vaikea mukautua, olihan se 240 000 jäsenineen maan suurin kansalaisjärjestö. Puolue- ja luokkarajat ylittävänä järjestönä Aseveljien Liitolla oli myös suuri poliittinen merkitys. Neuvostoliiton painostuksen alla Juhon Kusti Paasikiven johtama Suomen hallitus taipui kuitenkin lopulta 25. tammikuuta 1945 aseveliliiton lakkauttamiseen. Oulaisten yhdistyksen alasajo tapahtui samoihin aikoihin. Yhdistyksen viimeiset pöytäkirjamerkinnot ovat vuoden 1945 tammikuun 22. päivästä.

RINTAMAYHDISTYKSEN TOIMINNASTA

Sotainvalidien ja rintamamiesten asioiden ajaksi perustettiin vuonna 1924 Vapaussodan Invalidien Liitto. Pian jouduttiin kuitenkin toteamaan, ettei liitto kyennyt ratkaisemaan kaikkia kysymyksiä. Suurimmat ongelmat liittyivät rintamamiesten yleiseen arvostukseen, sosiaalisiin kysymyksiin sekä työmaaterroriin, johon sisältyi valkoisten joukossa taistelleiden sulkeminen ammattiliittojen ulkopuolelle.

Konkreettisen aloitteen rintamamiesten oman järjestön perustamiseksi teki ulvilalainen maanviljelijä K. V. Huhtala Satakunnan Kansassa 27.7.1927 julkaistussa artikkelissa ”Valkoisen armeijan aseveikoille!”. Vuonna 1928 pantiin toimeen mittavia koukousia Porissa, Kuopiossa ja Hämeenlinnassa. Sanoista tekoihin päästiin maaliskuussa 1929, jolloin syntyi Tampereen seudun Rintamamiesyhdistys. Se ryhtyi puuhaamaan valtakunnallista rintamamiesten kokousta, joka järjestettiin Tampereella toukokuun 25.—26. päivinä. Tässä kokouksessa perustet-

Kansakunnan vakavat ajat löivät leimansa myös mainontaan, jossa vedottiin usein kaikkien velvollisuuteen toimia isänmaan hyväksi. Kuva Kalajokilaakso.

Ojenna kätesi ystäväälle. Tee velvollisuutesi isänmaatasi kohtaan!

OSUUSKASSA
tahtoo ostaa sinua säästämöön. Se maksaa säästöille 4 %:n koron ja tarjoaa löyden varmuuden.

Kysymys ei ole vain sinun ja minun elämästä, vaan koko kansakuntamme tulevaisuudesta. Yksimielinen yhteistyö, osuustoiminnan perusajatus, tuottaa pysyvät tulokset. — Säästä ja opeta lapsesi säästämöön! Sinua auttaa kotiseurasi osuuskassa, miesten oma pankki.

Talleta säästösi paikkakuntasi omaan OSUUSKASSAAN

Oulaisten seudun Osuuskassa

Toimisto avoinna joka päivä 10—14.

tiin Vapaussodan Rintamiesten Liitto. Liiton jäsenysehdoit olivat aluksi tiukat, eli jäseniksi kelpuutettiin vain kansalaissodan varsinaisiin rintamapahtumiin osallistuneet. Myöhemmin ehtoja lievennettiin siten, että jäseniksi voitiin hyväksyä myös esikunnissa ja erilaisissa rintamantakaisissa tehtävissä olleet sekä heimosotiin osallistuneet. Liiton ensimmäiseksi puheenjohtajaksi valittiin everstiluutnantti Onni Purhonen.

Vapaussodan Rintamamiesten Liiton perustamisvuonna 1929 aloitti toimintansa kaikkiaan 12 rintamamiesyhdistystä. Kahta vuotta myöhemmin paikallisyhdistysten luku nousi yli sadan, ja liiton täytessä 10 vuotta jäsenkuntaan kuului jo 219 rintamayhdistystä. Pohjois-Suomen ensimmäinen paikallisyhdistys Tornionlaakson Rintamamiehet perustettiin toukokuussa 1929. Pyhäjokilaaksossa asialle lämmitettiin ensimmäisenä Haapavedellä, minne yhdistys saatiin toukokuussa 1935. Saman vuoden joulukuun 22. päivänä perustettiin Oulaisten ja lähiympäristön Rintamamiesyhdistys toimialueenaan

Oulainen ja Merijärvi sekä osa Pyhäjoen kuntaa. Kärämäki ja Pyhäjärvi saivat oman rintamamiesyhdistyksensä vuonna 1936, Vihanti vuonna 1937 ja Pyhäjoki vuonna 1938.

Vuonna 1939 julkaistussa Vapaussodan Rintamamiesten Liiton 20-vuotishistoriassa mainittiin Oulaisten ja lähiympäristön Rintamamiesyhdistyksen jäsenmääräksi 139. Yhdistyksen puheenjohtajana toimi pankinjohtaja Ilmari Viitala, varapuheenjohtajana liikemies Väinö Teerijoki ja sihteerinä asioitsija Janne Lammaskoski, kaikki Oulaisista. Johtokuntaan kuuluivat lisäksi kunnankirjuri Jaakko Vuori, teatterinomistaja Vilho Knuutila, metsätalousneuvoja Eino Torkkola, maanviljelijä Väinö Kosola, maanviljelijä Matti Rinta, kunnanlääkäri Väinö Oksala ja liikemies Matti Pirkola Oulaisista sekä maanviljelijä Ville Pohjanen Merijärveltä. Yhdistys oli jakanut vuoteen 1939 mennessä 35 000 markkaa avustuksia 56 perheelle eli noin 300 henkilölle. Lisäksi oli muualta saapunut avustuksia 49 perheelle noin 20 000 markan edestä. Taiteilija

Uuno Eskolan suunnittelema yhdistyksen lippu oli vihitty käyttöön Helsingissä 15.5.1938.

Vielä lokakuussa 1939 Oulaisten ja lähiympäristön Rintamamiesyhdistys järjesti syysjuhlan ja urheilukilpailut Piipsjärven nuorisoseuralla. Pian tämän jälkeen puhjennut sota asetti yhdistyksenkin yhä vaativimpien tehtävien eteen. Toukokuussa 1943 Oulaisten kunnanvaltuustolle osoitetussa anomuksessa pitkäaikainen puheenjohtaja Ilmari Viitala kuvasi toimintaa seuraavasti: "Oulaisten ja lähiympäristön Rintamamiesyhdistys on jo yli 7 vuoden ajan Oulaisissa harjoittanut vanhojen puutteessa olevien rintamamiesperheiden keskuudessa laajaa avustus- ja huoltotyötä, jota on lähinnä pidettävä ehkäisevänä köyhäinhoitona. Kun valtiovallan vuoden 1918 sodan varattomille rintamamiehille, sotaleskille ja sotainvaliideille myöntämät eläkkeet ovat huomattavasti pienemmät kuin nykyisten sotien aikana myönnetty eläkkeet, niin ovat vanhat varattomat rintamamiesperheet jatkuvien avustuksien tarpeessa. Varat tähän avustustyöhön yhdistys on saanut lahjoituksilla, yleisillä keräyksillä, huvitilaisuuksien järjestämisellä j.n.e." Sodan jälkeen Rintamamiesten Liitto koki suojeluskuntien, lottien ja aseveljien kohtalon, eli se lakkautettiin väli- rauhan sopimusehtojen mukaisesti.

TAVARA- JA RAHA-APUA KUMMIKUNNASTA

Talvi- ja jatkosodan avustustoiminnasta puhuttaessa ei voida unohtaa Mannerheimin Lastensuojeluliiton työtä erityisesti sotakummi- ja kummikunta-asiassa. Talvisodan jälkeen Suomessa oli noin 20 000 sotaorpoa. Mannerheimin Lastensuojeluliitto käynnisti näiden lasten auttamiseksi sotakummien välittämisen. Sotakummi — yksityishenkilö, yhdistys tai yhteisö — sitoutui tukemaan taloudellisesti sotaorpoa. Kotimaan lisäksi kummeja ilmoittautui Englannista, Sveitsistä, Kanadasta, Yhdysvalloista, Tanskasta, Norjasta sekä erityisesti Ruotsista. Suurimmillaan ruotsalaisten sotakummien määrä oli vuonna 1945 noin 13 300. Vuonna 1923 perustettu Mannerheimin Lastensuojeluliiton Oulaisten osasto käynnisti myös aktiivisen sotakummien välitystoiminnan, jonka käytännön järjestelyistä vastasi pitkälle opettaja Tilda Penttilä. Työsarkaa riitti, sillä vuonna 1946 paikkakunnalla oli 148 sotaorpoa. Osasto itse avusti kolmea kummilasta.

Vuoden 1940 helmikuussa syntynyt adoptiokaupunkijärjestelmä laajeni kahta vuotta myöhemmin kummikuntatoiminnaksi, jolla tuli olemaan suuri

merkitys erityisesti sotavuosina ja sodan jälkeisenä jälleerakennuskautena. Mannerheimin Lastensuojeluliiton Oulaisten osaston puheenjohtaja, kunnanlääkäri Väinö Oksala sai vuoden 1943 alkupuolella tehtäväkseen laatia pitäjäkuvauksen kummikunnan etsimistä varten. Kuvaus sisälsi tietoja muun muassa Oulaisten sijainnista, väestöstä, elinkeinorakenteesta, terveysoloista, kouluista ja seurakunnasta. Mukaan liitettiin myös rouva Rosa Koskisen kokonainen laajahko valokuvakokoelma. Valmistelutyöt johtivat toivottuun tulokseen jo saman vuoden elokuussa. Tuolloin paikallisosasto sai ilmoituksen, että kummikunnaksi oli löytynyt Leksand Ruotsin Taalainmaalta.

Lokakuusta 1943 lähtien leksandilaiset ryhtyivät maksamaan 500 kruunun kuukausiavustusta. Avustus mahdollisti vuonna 1944 kodinhoitajan palkkaamisen sekä Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisosaston aloitteesta vuonna 1939 alkaneen äitiysneuvolatoiminnan laajentamisen syrjäkylille. Lisäksi voitiin varattomille maatalouskerholaisille osoittaa 5 000 markkaa lampaiden ostoon. Suomen Punaisen Ristin ylläpitämä lastenkoti sai 1 300 markkaa joululahjoihin. Lastenkoti oli perustettu vuonna 1940 belgialaisilla lahjavarjoilla Ylivieskan Raudaskylään, mistä se siirtyi Oulaisiin lähinnä siirtoväen lasten ja äitien avuksi. Oulaisissa 30-paikkainen lastenkoti toimi rouva Ratamolta vuokratuissa vanhan apteekin tiloissa (nyk. Koivukedon kerrostalon paikalla). SPR ylläpiti lastenkotia vuodesta 1941 lähtien. Vuonna 1946 etsittiin toiminnalle uutta mallia kuntainliittopohjasta Pyhäjokialueen kuntien yhteisneuvottelussa. Toiminnan tarpeellisuus tunnustettiin laajasti, mutta kuntien tiukka taloustilanne kaatoi kaavailut. Lastenkoti lakkautettiin ja vanha apteekki sai joulukuussa 1946 uudeksi vuokralaisekseen saman vuoden keväällä perustetun Revon Sähkö Oy:n.

Raha-avun ohella Leksandista lähetettiin syksyn 1944 ja kevään 1945 aikana Oulaisiin vauvanpakkauksia, saippuaa, karamelleja ja elintarvikkeita: kahvia, kahvinkorviketta, sokeria, voita, margariinia, herneitä, makaroonia, kaura- ja riisirynejä sekä jauhoja. Ruokatavarat jaettiin 88 suurperheelle. Kahvi käytettiin äitienpäiväjuhliissa eri puolilla pitäjää sekä arpajaispalkintoina ja myyjäisten vetonaulana. Karamellit jakoi kansakouluilla lääkärintarkastuksia pitänyt Väinö Oksala. Osa karamelleista säästettiin vappukukkien ja osaston muiden myyntiartikkeleiden myyntipalkkioiksi. Saippua jaettiin kunnansairaalaan ja yksityisperheisiin. Väinö ja Sylvi Oksalan vierailu Leksandissa kesäkuussa 1945 lisäsi entisestään leksandilaisten kiinnostusta suomalaista kummikuntaa kohtaan. Syksyllä Oulaisiin saapui 16 laatikollista vaatetavaraa ja

Mottitalkoissa tarvittiin niin naisten kuin miesten, niin nuorten kuin vanhojen panosta. Aino ja Aarne Pikkumäki mottitalkoissa Saukon metsissä. Kuvat Aino Pikkumäki.

jalkineita. Tästä ”vaatevuoresta” pääsi osalliseksi noin 400 kansa- ja yhteiskoululaista sekä 70 perhettä. Raha-apu mahdollisti vuonna 1945 kodinhoitajan ja maatalouskerhoneuvojan palkan maksamisen. Oulaisten Maatalouskerholiitolle myönnettiin lisäksi 15 000 markan avustus.

Leksandilaiset jatkoivat mittavaa avustustoimintaa sodan tauottuakin. Keväällä 1946 lahjaksi saatiin 15 kollia elintarvikkeita ja saman vuoden marraskuussa 50 kollia vaatteita ja kenkiä. Erikoisuutena mainittakoon, että Oulaisiin lähetettiin myös puhelin ja kolme polkupyörää. Puhelinkone ja yksi pyöristä luovutettiin Törmäperällä kunnalliskodin suojissa toimineen kunnansairaalan käyttöön. Oman pyörän saivat niinkään kodinhoitaja ja kunnanlääkäri.

Vuonna 1946 Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisosaston johtokunta teki päätöksen, että Leksandista saatavilla raha-avustuksilla rakennettaisiin terveystalo. Rakennustyöt kunnanlääkärintalon eteläpuolella sijainneella tontilla alkoivat vuonna 1949, ja juhlava vihkiäistilaisuus järjestettiin heinäkuun 2. päivänä 1950. Rakennuskustannukset olivat noin 6,5 miljoonaa markkaa (= 1,2 miljoonaa nykymarkkaa). Lähes puolet katettiin ns. sokerikruunuilla. Nimityksen taustalla oli kansanhuoltoviranomaisten kanssa vuonna 1947 tehty sopimus, joka mahdollisti ruotsalaisilla lahjoituskruunuilla hankitun sokerin myynnin korkealla hinnalla virallisen elintarvikesäännöstelyn ulkopuolella. Koska säännöstelyt sokeriannokset olivat varsin pieniä, menekki oli taattu. Parhaimmillaan sokerikruunusta saatiinkin 775 markkaa virallisen kurssin ollessa 37,50 markkaa. Sokerikruunuja virtasi näin Suomen terveystalohankkeisiin satojen miljoonien markkojen edestä. Kaiken kaikkiaan leksandilaisten auttamishalu konkretisoitui hienolla tavalla Oulaisten terveystalossa.

Kuten edellä todettiin Mannerheimin Lastensuojeluliiton Oulaisten osasto pani vuonna 1939 alulle äitiys- ja lastenneuvolatoiminnan, jonka päävastuu siirtyi syksyllä 1944 kunnan harteille. Vuonna 1945 osasto palkkasi kodinhoitajan. Tointa hoiti aluksi Jenny Männikkö ja elokuusta 1945 lähtien Ida Saari. Kodinhoitaja helpotti terveyssisaren työpaineita hoitamalla sairaita vanhuksia ja auttamalla lapsivuoteessa olevia äitejä. Vuonna 1946 paikallisosaston suunnitelmissa oli perustaa paikkakunnalle myös päiväkotia, mutta hanke kariutui tilakysymykseen. Paikallisosaston johtokunnassa herännyt ajatus keittokurssien järjestämisestä toteutui sen sijaan syksyllä 1945.

Mannerheimin Lastensuojeluliiton Oulaisten paikallisosasto huolehti myös SPR:ltä saatujen kotija ulkomaisten avustusten jakamisesta oulaistelaisille

ja paikkakunnalla olleelle siirtoväelle. Vuonna 1946, jolloin saatiin mittavaa vaate-, jalkine- ja lääkeapua Yhdysvalloista ja Sveitsistä, nimettiin erityinen jakotoimikunta. Siinä olivat edustettuina Mannerheimin Lastensuojeluliiton paikallisosaston lisäksi Vapaan Huollon Keskus, sotainvalidit, Sotaleskien Huolto, SKDL:n naisosasto, Siirtoväen Huolto ja siirtoväki. Varsinaisesta jaosta huolehtivat pääasiassa paikallisosasto ja SKDL:n naisosasto. Toimikunnan vuoden aikana jakamien tavaroiden rahallinen arvo nousi lähes miljoonaan silloiseen markkaan. Jakourakan työläyttä kuvaa se, että avustusta sai kaikkiaan 4 181 henkilöä. Vaate- ja jalkineavun ohella tarjolla oli kalanmaksäilyä, vitamiinitabletteja, maitopulveria, kalkkitabletteja, vaseliinia, parafiinia ja saippuaa. Sveitsin Punaisen Ristin lahjoittamista lääkaineista koottiin lääkevarasto kunnan kaikille kansakouluille.

Oman panoksensa huolto- ja valistustyöhön antoivat maatalousnaiset ja Martat. Maatalousnaiset järjestivät syksyllä 1942 Mäyrän koululla näyttelyn, jossa oli esillä käsitöitä, säilykkeitä ja puutarhatuotteita. Tarjolla oli myös keittokurssilla valmistettuja kasvisruokia.

MOTTITALKOITA JA MERKKISUORITUKSIA

Sota-ajan aiheuttamaan työvoima- ja raaka-ainepulaan pyrittiin vastaamaan myös talkootoiminnalla. Syyskuussa 1940 perustettiin maan jälleenrakennustyötä tukemaan Suomen Talkoot r.y., jonka tehtävänä oli organisoida talkootoimintaa siirtoväen, sankarivainajien omaisten, sotainvalidien, aseveljien sekä vähävaraisten suurperheiden hyväksi. Tammikuussa 1942 Suomen Talkoiden työtä ryhtyi jatkamaan Suurtalkoot r.y. Sen tarkoituksena oli ”saada mahdollisimman laajat kansalaispiirit vapaaehtoiseen avustus- ja rakennustyöhön tukemaan valtiolta sotien aiheuttamien vaikeuksien poistamiseksi”. Vuoden 1944 alussa Suurtalkoisiin kuului 57 jäsenjärjestöä, jotka edustivat laajoja yhteiskuntapiirejä. Kesällä 1940 ryhdyttiin myös järjestämään nuorille omia talkoita. Toiminta sai järjestäytyneemmät muodot vuonna 1941, jolloin perustettiin ensin Suomen Nuorison Iskujoukot ja marraskuussa Nuorten Talkoot. Maaliskruussa 1942 siitä tuli Suurtalkoot r.y:n itsenäinen osasto.

Suomen Talkoiden paikallistoimikunta perustettiin Oulaisiin alkuvuodesta 1941. Toimikunnassa olivat edustettuina alkuvaiheessa kunta, seurakunta, huoltolautakunta, maamiesseuraliitto, lotat, suojeluskunta, aseveliliitto, rintamamiesyhdistys, palo-

Sotavankeja käytettiin helpottamaan työvoimapulaa. Alekski Belyh oli kotoisin Kurskista. Kuva Lauri Tamminen.

kunta sekä urheiluseura Voima. Toimikunnan työkentästä ja ensimmäisistä toimista kerrottiin Kalajokilaaksossa 20. maaliskuuta 1941: ”Talkootoimikunta tulee järjestämään kylätalkoita työapuna jatkuvasti niille kuntalaisille, joiden taistelua elämänmahdollisuuksiensa parantamiseen erikoisesti työmuodossa annetulla avulla voidaan pysyvämmin tukea. Jotta tämä toimintamme saataisiin mahdollisimman suurta hyötyä tuottavaksi jälleenrakennustyössämme myös täällä Oulaisissa, vetoaa talkootoimikunta kaikkiin kansalaisiin kunnassamme. Toimikunta odottaa Teidän kaikkien auliisti tukevan työllänne vaikeuksissa taistelevia lähimmäisiänne. Jotta niilläkin, jotka eivät syystä tai toisesta voi osallistua talkootöihin suorastaan, olisi tilaisuus kantaa kortensa yhteiseen kekoon, on siihen varattuna tilaisuus siten, että he voivat vapaaehtoisella rahalahjoituksella tukea talkootoimikunnan työtä. Tämän lahjan voi antaa kunkin kyläkunnan talkoopäällikölle ja tullaan rahat käyttämään toimikunnan rahallisten menojen peittämiseen. Talkoista mukana olleista ja suoritettua työtä, samoin kuin lahjoituksista, tullaan pitämään tilastoa. Näin saadaan selville suoritettujen työn arvo ja kunkin kyläkunnan harrastus yhteistä velvollisuuttamme kohtaan.”

Ensimmäiset talkoot järjestettiin 26. maaliskuuta. Ahonperällä ja Pyrrönkankaalla kokoonnuttiin rakennuspuiden ajoin sekä Raudasperällä ja Petäjäs-koskella lannanajoon ja polttopuutalkoisiin. Talkoopäälliköinä olivat Väinö Kaskela Ahonperällä, Matti Käkelä Pyrrössä, Arvi Valkjärvi Raudasperällä ja Osvald Kivioja Petäjäs-koskella. Kevät 1942 oli vilkasta talkookautta. Maalis—huhtikuun aikana pantiin toimeen 26 polttopuu- ja 16 lannanajo- sekä yhdet hirsi-, kyntö- ja rehujuhottalkoot, joihin osallistui yhteensä 521 miestä ja 480 hevosta.

Sotavuosina järjestetyt mottitalkoot saivat väen hyvin liikkeelle myös Oulaisissa. Talkoot muuttuivat pian kilpailuksi, jossa kunnat ja yksittäiset talkoolaiset kisailivat hyvässä hengessä paremmuudesta. Syksyllä 1942 oulaistelaiset haastoivat kisaan ylivieskalaiset. Jotta kaikki voisivat vaikuttaa lopputulokseen, Oulaisten kaupat pitivät ovensa kiinni keskiviikkona 11. marraskuuta ja tarjosivat näin henkilökunnalleen tilaisuuden oman mottiurakkansa suorittamiseen. Torstain ja sunnuntain välisenä aikana talkookutsu kävi myös rautatieläisille, valtion virkamiehille, pankkivirkailijoille, käsityöläisille sekä sahan ja apteekin henkilökunnalle. Aktiivisuus palkittiin, sillä joulukuun puoliväliin mennessä Oulaisten tulos oli 2 523 kuutiometriä Ylivieskan 1 725 kuutiometriä vastaan. Seuraavana kesänä kilpaa käytiin voitokkaasti Raahan kaupungin kanssa. 29. kesäkuuta 1943 käydyssä kylien välisessä mottikisassa järjestykseksi muodostui Petäjäs-koski, Piipsjärvi, Matkaniva ja kirkonkylä. Parhaisiin henkilökohtaisiin tuloksiin ylsivät Petäjäs-koskella Viljami Ylikulju ja Vieno Myllykangas, Piipsjärvellä Matti Lehtola ja Hilda Murto, Matkanivassa Matti Hietala ja Martta Pernu sekä kirkonkylällä Matti Koskela ja Taimi Kuusisto.

Kun Lapin sota päättyi, järjestäytyi Oulaisten talkootoimikunta uudelleen maamiesseuraliiton kutsusta toukokuussa 1945. Kunnan, seurakunnan ja maamiesseuraliiton lisäksi toimikuntaan tuli nyt edustajia maamiesseuroista, nuorisoseuroista, kauppaliikkeistä, Martoista, pienviljelijäosastosta ja Rauma-Raaha Oy:stä. Talkootoimikunnan puheenjohtajaksi nimettiin Arvid Valkjärvi, talkoopäälliköksi Y. Hakala sekä kyläpäälliköiksi Heikki Honganpuhto kirkonkylälle, Joel Erkkilä Matkanivaan, Herman Ilomäki Rautiorannalle, Matti Honka Honkarannalle ja Viljami Laulumaa Petäjäs-koskelle. Vuoden 1946 tammi—huhtikuussa kirjattiin hevos- ja miestunteja rakennuspuunajossa 1 653, polttopuunajossa 290, lannanajossa 239 ja heinäajossa 66.

Nuorten talkootoiminnan organisoimiseksi maa jaettiin piireihin, joiden lukumäärä vaihteli 25—40. Oulainen kuului vuosina 1942—44 Raahan piiriin.

päällikkö Untamo Utrion toimittama ja osin kirjoittamakin "Pois pula ja puutteet — Keinot ja korvikkeet käyttöön", josta otettiin kolme painosta. Muista säännöstelyvuosien opaskirjoista mainittakoon Jalkineet kestäväksi, Kahvikullan korvikkeet, Köydet kotoisista aineista, Lämmintä käteen, Miten nyt puhdasta?, Pula-ajan ruokaohjeita, Särvintä suoraan luonnosta ja Toiveita ilman lestiä.

Tiukka elintarvike-, polttopuu- ja rehutilanne edellytti puutavara-, vilja-, karja- ja heinäluovutuksia sekä yhteiseen että puolustusvoimien käyttöön. Ne eivät tietenkään olleet kansan mieleen. Luovutusmäärien täyttäminen osoittautui myös aika ajoin mahdottomaksi. Vuonna 1942 oulaistalaisille jäi "heinärästi" noin 41 500 kiloa kaikkiaan luovutetuksi määrätystä noin 450 000 kilosta. Kunnallislautakunta antoi puuttuvan heinäerän hankkimisen maan ylituotantoalueilta Oulaisten Osuuskaupan tehtäväksi kunnan tiliin. Luovutusten sujuvuuden takasivat paikallistasolla kansanhuoltoviranomaiset sekä erikseen nimetyt hevosenottolautakunta, heinien paalausryhmät ja lihanpunnitsijat.

Kansanhuoltoviranomaisten päätökset koettiin yksityisten kansalaisten taholta usein epäoikeudenmukaisiksi, mikä oli omiaan aiheuttamaan kitkaa viranomaisten ja kansalaisten välillä. Joulukuussa 1942 eräs oulaistalaisäiti kuulutti kirjeessään oikeudenmukaisuutta suoraan kansanhuoltoministeriltä: "Arvoisa kansan huoltoministeri. Ajattelin kysyä teiltä kansanhuollon ministeri tätä yhden lehmän kohtalua, millaista oikein on vai onko se tämän Oulaisten ministerin vika. Sellainen perhe jolla on vain yksi lehmä joka on poikunut Huhtikuussa v. 1942 ja poikii ensi vuonna Huhtikuussa 1943 ja lypsää päivässä nykyään 3 1/2 litraa niin eikö sellaiselle perheelle jossa on 5 hengiä kuuluisi rasvakortti kaikille kunnes lehmä poikii sillä sehän on aivan nälkäkuolema edessä sellaisella perheellä kuin viiren hengen perheellä. Ellei tähän apua tule on edessä pelkkä kuolema sillä eihän se ole häppösti tämä elämä tällaisella yhden lehmän asukkaalla riippuu elämän ja kuoleman välillä. Lapset ei jaksa kulkea koulua kun ei ole voita leivällä eikä maitoa pullossa. Koulussa opettajat ovat vihassa lapsille ja kyselevät että miksi ei sinulla ole evästä ja voita leivällä että sitä pitäis olla ja mistä sitä ottaa kun ei ole voikorttia eikä kaupasta anneta ilman korttia. Hampsraamaankaan ei pysty tällainen köyhä perhe. Sillä minun mielestäni on pantu tällainen yhden lehmän pitäjä niin kurjaan jamaan että ei sellainen jolla on useampi lehmä ole lähestulkoonkaan niin lujilla tämän elämän kans että pyytäisin armahusta tähän synkkään elämään. Kyllä se ei ole kovinkaan hauska kutsua nälissään itkeviä lapsia. Itse olen 3 vuotta sairastanut keuhkovikaa ja sellainen sairaus

tarttisi etes joskus voita leivällä. Lapset ovat alle ravituita. Pyyrän kohteliaasti. Kunniottaen."

Korttiannokset takasivat pienimmillään vuonna 1942 kevyen työn tekijöille 1 000—1 500 kaloria päivässä. Raskaan työn tekijöillä kalorimäärä oli 1 900—2 800. Vajaus oli peitettävä vapaassa kaupassa olevilla elintarvikkeilla, joista tärkeimmät olivat juurekset ja peruna. Kalorivajaus antoi myös eräänlaisen moraalisen oikeutuksen mustan pörssin kaupalle. Suomalaisen korttijärjestelmän kunniaksi on sanottava, että se oli hyvin lapsiystävällinen. Esimerkiksi maidon ja kananmunien jakelussa pyrittiin ottamaan huomioon nimenomaan lasten tarpeet. Säännöstelyn vähitellen purkautuessa väheni myös kansanhuoltoviranomaisten työ ja organisaatiota voitiin ryhtyä purkamaan 1940-luvun lopulla. Oulaistalossa kansanhuoltolautakunnan tehtävät otti hoitaakseen kunnallislautakunta. Kun viimeisetkin sokeria, kahvia ja margariinia koskevat rajoitukset poistettiin vuonna 1954, voitiin kansanhuoltoelinten toiminta lakkauttaa. Oulaisten kansanhuoltotoimiston arkiston järjestäminen ja seulominen päätettiin toimittaa tilapäistyövoiman avulla. Seulonta oli ilmeisen tehokas, sillä kaupunginarkistosta löytyy erittäin vähän kansanhuollon asiakirjoja.

HUVITKIN "KORTILLA"

Sodan vuoksi joutuivat myös yhdistys- ja harrastustoiminta sekä huvitukset "kortille". Teatterit sulki ovensa viimeistään joulukuussa 1939. Tuolloin astui voimaan myös kielto järjestää huveja, joissa oli tanssia. Tanssikielto astui uudelleen voimaan kesäkuussa 1941 jatkuen sittemmin lokakuun 1944 loppuun. Kieltoa kierrettiin kuitenkin yleisesti järjestämällä lato- ja nurkkatansseja.

Urheilurintamalla suurin pettymys oli Helsinkiin vuodeksi 1940 kaavailtujen olympialaisten peruuntuminen. Saman kohtalon kokivat monet pienemmät kisat. Muun muassa yleisurheilun piirimestaruuskilpailuja ei voitu järjestää vuosina 1941—1944 Oulun piirissä. Toukokuussa 1941 organisoitu maaottelumarssi Ruotsia vastaan sai suomalaiset liikkeelle. Suorituksia kertyi kaikkiaan noin 1,5 miljoonaa, ja maaotteluvoitto oli selviö. Piirin aktiiviyleisurheilijoita kaatui talvi- ja jatkosodassa ainakin 150, joukossa Oulaistalossa ja Haapavedellä asunut yli 14 metrin kolmiloikkatulokseen yltänyt Esko Hatermaa. Täysin pysähdyksissä urheilutoiminta ei ollut sotavuosiinakaan. Erikoisuutena mainittakoon Oulaisten naisten jalkapallo-ottelu yliveskättä vastaan kesällä 1943. Kalajokilaakson kommentit ottelusta olivat: "Pitkän naisellisen sähäyksen jälkeen päästiin vihdoinkin alkamaan, mut-

Sikurin juurta voitiin käyttää paahdettuna ja jauhattuna kortilla olleen kahvin lisukkeena. Sirkka Kosola tutkii sikurisadon onnistumista Jokelassa. Kuva Sirkka Halmet.

ta selvyyttä ei sittenkään saatu, sillä tämä ottelu päättyi maaleita 0—0." Sodan jälkeen urheilu innosti liikkeelle suuret massat, ja piiriin perustettiin runsaasti uusia seuroja. Oulaisten Huima, Piipsjärven Reippaat ja Oulaisten Voima (vuodesta 1947 Taru) saivat rinnalleen Lehtopään Lennon ja Törmäperän Urheilijat. Pian sodan jälkeen käynnistettiin Oulaistalossa myös toimet keskusurheilukentän rakentamiseksi. Tämä urheiluväen pitkäaikainen haave toteutui vuonna 1954.

Ennen sotia vilkkaasti toimineet nuorisoseurat hiljenivät sotavuosina. Oulaisten nuorisoseura järjesti kesällä 1940 urheilukilpailut. Sittemmin hiljaisempaa kautta jatkui vuoteen 1943, jolloin aloitettiin opintokerhotoiminta, järjestettiin iltamia ja avustettiin vapaaehtoisjärjestöjä. Matkanivassa esitettiin kesäjuhliissa 1940 "Saaristolaisia" -näytelmä, ja seuraavana talvena toimintatilastoon kirjattiin muun muassa hiihtokilpailut ja vierailuiltoja. Sittemmin toiminta lamaantui noin kolmeksi vuodeksi. Keväällä 1944 matkanivalaiset järjestivät iltamat Karjalakeräykselle, äitienpäiväjuhlat ja ompeluseurat siirtoväen hyväksi. Samankaltainen kehityksen kävivät läpi myös Petäjäskosken ja Piipsjärven nuorisoseurat. Sodan jälkeen toiminta koki suorastaan rä-

jähdysmäisen nousun. Esimerkiksi Petäjäskosken nuorisoseura järjesti vuonna 1945 peräti 41 iltamat.

Elokuvia tarjottiin oulaistalaisille läpi sotavuosien parhaimmillaan kahdenkin teatterin voimin. Niistä toisen omisti Vilho Knuutila ja toisen suojeluskunta, joka myöhemmin vuokrasi laitteistonsa yksityisille. Oulaisten teatterien elokuvatarjontaan kuuluivat kotimaiset suosikit Avoveteen, Tukkijoella, Siltalan pehtoori, Miehen tie, Kulkurin valssi, Jääkärien morsian, VMV 6, Valkoiset ruusut, Yrjänän emännän synty, Katariina ja Munkkiniemen kreivi jne. Tarjolla oli myös yllättävän paljon ulkomaisia elokuvia pääasiassa Saksasta ja Yhdysvalloista: Taranin pako, Vaalea Carmen, Merten urhoja, Taivaan viha, Merihaukka, Tanssin kuningaspari, Tonavan laivuri, Häämatkalla kolmisin ym. Valkokankaalta voitiin seurata myös Majakan ja Perävauunun, Ohukaisen ja Paksukaisen sekä Marx-veljesten edesottamuksia. Elokuvahistoriaa tehtiin heinäkuussa 1940, kun Oulaisten elokuvat esitti värillisen elokuvan Lumikki ja seitsemän kääpiötä. Lehti-ilmoituksessa elokuvaa luonnehdittiin "maailman kahdeksanneksi ihmeeksi". Elokuvateattereiden vakio-ohjelmistoon kuuluivat myös TK-kuvaajien filmaamat Puolustusvoimien katsaukset sekä Fin-

◆◆◆◆◆ Kino-Motti Oulainen ◆◆◆◆◆

pub. kot. 110, kassa 162.
23 — 25. 11. tiist. keskiv. torst.
Hilja Valtos komedia

„HÄTÄVARA”

Helena Kara — Kullervo Kalske — Reino Valkama.

◆◆◆◆◆ Teatteri Oulaskino, Oulainen ◆◆◆◆◆

SF -uutuus Yrjänän emännän
synti

Näytännöt tiistaina klo 7 ja 9, keskiv. klo 8, lauant. klo 8.30, sun-
nuntaina klo 6 ja 8.

landia-kuvan kotirintaman elämästä tuottamat Finlandia-katsaukset.

Radio löytyi 1940-luvun alussa vielä varsin harvasta taloudesta. Vuonna 1941 tehdyn maataloustiedustelun mukaan radion ohjelma-annista päästiin nauttimaan vain 79 oulaistalaisella maatilalla. Uutisten ja asiaohjelmien lomassa soivat sota-ajan suosikkisävelmät. Rintaman ja kotirintaman välisenä siltana palvelivat puolestaan radioidut asemiesillat. Sota-aika muutti selkeästi iskelmälaulajan asemaa, koska sanat ja laulaja niiden tulkkina nousivat tärkeiksi. Jo ennen sotia suosioon nousseet Georg ja Eugen Malmsten, A. Aimo, Harmony Sisters jne. säilyttivät asemansa. Heidän rinnalleen nousi kuitenkin monia uusia nimiä: Eero Väre, Henry Theel ja Olavi Virta. Sotavuosina alkoi myös Toivo Kärjen nousu suomalaisen iskelmän perussäveltäjäksi. Kivihreiksi yltäneitä sota-ajan sävelmiä olivat muun muassa Elämää juoksuhaudoissa, Liljankukka, Äänisen aallot, Kun ilta ehtii, Yölintu, Kodin kynttilät ja Kielon jäähyväiset. Spontaanisti syntyneitä korusaulua edusti parhaimmillaan Erkki Tiesmaan Eldankajärven jää, virallisen propagandakoneiston suosimia sävelmiä taas Sillanpään marssilaulu sekä Pallen (Reino Hirvisepän) sanoittamat marssilaulut Kaarina, Orvokki ja Tellervo.

Näytelmätarjonta jäi nuorisoseurojen hiljaiselon kautena lähinnä Oulaisissa vierailien kiertueiden varaan. Lokakuussa 1940 Teatteri Bror Niska esitti Soihtulassa näytelmän ”Loikkaus avioliittoon”, jonka tuotto käytettiin invalidien hyväksi. Seuraavana keväänä Oulun näyttämö vieraili Oulaisissa Wilhelm Mobergin ”Neitsytkammio” -näytelmällä, jonka pääosissa olivat Pentti Pääkkönen ja Maija Lepänen. Ohjaajana oli Eino Weckström. Bror Niskan teatteri nähtiin Soihtulassa uudemman kerran lokakuussa 1942. ”Korpraali Möttönen viihdystyskiertueella” -näytöksen esiintyjäkaartiin kuului muun muassa tanssipari Armand & Mildred. Helsingin

Maakuntateatterin ”Lapatossu-iltamia” Soihtulassa heinäkuussa 1943 mainostettiin kolmiosaisena ilotteluna lauluineen ja tansseineen. Vakavampaa juhla-antia tarjosi Karjala- ja Kalevalajuhla 28.2.1941. Maaliskuussa 1943 pidetyssä kotirintamajuhlissa kuultiin Oulun varuskunnan soittokuntaa ja Oulaisten naiskuoroa. Lausuntaa esitti maisteri Pentti Kalela, ja puheita pitivät maatalousneuvoja Vilho Hemmilä, luutnantti Ilmari Laasonen ja kapteeni Järvi. Loppuvuodesta 1943 järjestettiin Murheentorjuntailta ja itsenäisyyspäivän juhla. Seuraavan vuoden helmikuussa yhteiskoulun teinikunta pani toimeen musiikkia, runoa, tanhua ja näytelmää sisältäneen juhlan, jonka tuotosta lahjoitettiin 1 500 markkaa Oulaisten aseveljille.

Lähteet:

Bagh von Peter—Hakasalo Ilpo, Iskelmän kultainen kirja. Keuruu 1986. Hannus Matti, Sisupusseja ja sankareita — Pohjoispohjalaisen yleisurheilun historia. Oulu 1986. Hietanen Silvo, Kansanomaistuva viihdekulttuuri — Kansakunta sodassa 2. Vyö kireällä. Helsinki 1990. Kalajokilaakson vuosikerrat 1939—1945. Korppi—Tommola Aura, Terve lapsi — kansan huomen. Mannerheimin Lastensuojeluliitto yhteiskunnan rakentajana 1920—1990. Jyväskylä 1990. Korppi—Tommola Aura, Ystävyyttä yli Pohjanlahden. Ruotsin ja Suomen välinen kummikuntaliike 1942—1980. Vammala 1982. Kukkonen Einari, Elämää juoksuhaudoissa. Suomalaisen levyiskelmän vaiheita 1940—44. Jyväskylä 1985. Naisten aseet — suomalaisena naisena talvi- ja jatkosodassa (Toim. Riikka Raitis—Elina Haavio—Mannila). Kuva 1993. Oulaisten kaupungin-arkisto, Kunnanvaltuuston ja kunnallislautakunnan pöytäkirjat 1939—1954, Saapuneet kirjeet sekä Kunnalliskertomukset 1947—1954. Oulun kansanhuoltopiirin arkisto, Tarkkailuraportit. Rusetti-iltamia ja pukkitappeluja — Nuorisoseuratoimintaa

Iloinen ja reipas

MURHEENTORJUNTAILTA

OULAISTEN NUORISOSEURANTALOSSA
sunnuntaina 5. 12. 43 klo 20.

Elokuvatähti

LEA JOUTSENO

Levylaulaja

EUGEN MALMSTÉN

Harmonikkamestari

LASSE PIHLAJAMAA

Tampereen nuorin hurmuri

PAULI RASANEN

Tampereen huumorimestari

ILMO MEROMA

Harmoniikkaportio, Toivekonsertti.

Liput ennakolta 30.—, ovella 35.—. Ennakkomyynti Oulaisten Kirjakaupassa
TAMPEREEN ASEVELIYHDISTYS.

Pyhäjokisuulta (Toim. Raili Viirret—Heiskari). Kokkola 1994. Salovaara Karli, Säännöstellen selvittiin — kansanhuoltoa 1939—1949. Jyväskylä 1977. Turunen Harri, Ystävyyden viisi vuosikymmentä — Oulainen-Leksand 1943—1993. Oulainen 1993. Utrio Meri—Utrio Untamo, Pois pula, pois puute — Kun kansa selviytyi. Hämeenlinna 1994. Uusitalo Kari, Suomalaisen elokuvan vuosikymmenet. Johdatus kotimaisen elokuvan ja elokuva-alan historiaan 1896—1963. Helsinki 1965. Vapaussodan Rintamamiesten Liitto 1929—1939. Tampere 1939. Varjo Kerttu, Nuorten talkoot. Suomen nuorison työliike 1940—1948. Vammala 1979. Viisi vuotta kansanhuoltoa. Helsinki 1945.

Oulaisten kaupunginarkisto: - Muut yksityiset kirjelmät 1871-1952. - Kertomus Suomen Turvan Oulaisten työseuran toiminnasta ajalta 1939-1940 - Vapaan Huollon Oulaisten keskuksen toiminta-

kertomukset 1941-1951. Sota-arkisto (Helsinki): - Lotta Svärdin Oulaisten osaston arkisto, Suomen Turvan Rautosen koulupiirin toimintakertomus. - Oulaisten Aseveljet ry:n arkisto 1941-45. - Oulaisten suojeluskunnan arkisto, Sisältää mm. Oulaisten sotaorpojen ja -invalidien huoltorahaston neuvottelukunnan pöytäkirjat.

Hietanen Silvo, Sodan luomat uudet sosiaaliset ongelmat -Kansakunta sodassa 2. Vyö kireällä. Helsinki 1990. Hietanen Silvo, Yksimielisyyttä ehdoita - kesä 1940 -Kansakunta sodassa 1. Sodasta so-
taa. Helsinki 1989. Kalajokilaakso 1940-1945. Kansanaho Erkki, Papit sodassa. Juva 1991. Kotkansalo Pirkko-Ronkainen Antti-Widell Ellen, Vapaata huoltotyötä Oulun läänissä vv. 1939-1951. Oulu 1951. Kulha Keijo K., Aseveljien aika - Suomalaisen asevelihengen ja aseveliliikkeen historiaa 1940-1945. Porvoo 1980. Vehviläinen Olli, Liittoutuneiden valvontakomission armoilla - Kansakunta sodassa 3. Kuulun yli. Helsinki 1992.

Arv. asiakkaillemme

pyydämme ilmoittaa, että 1. 8. 43 alkaen olisi asiakkaan tuotava mukanaan pyyheliina, tullessaan kampaamoon ottamaan pesua ja vesikampausta.

Haapajärven, Oulaisten, Nivalan, Ylivieskan,
Kalajoen ja Kannuksen k a m p a a m o t

Maunulan Mylly ja Sähkölaitos

Oulainen. Puhelin 10.

Ottaa vastaan jauhatusta. Varastossa sähkötarvikkeita. Akkumulaattoreita ladataan.

Kansallis-Osake-Pankki

Maan suurin talletus- ja liikepankki

Oulaisten konttori

Avoimna klo 10—14.

Pohjolan Osake-Pankki

Oulaisten konttori

Avoimna klo 10—14.

Liha- ja Leikkeleliike

VILJA

Oulainen

SUOSITELLAAN

F. O. Penttilä

SEKATAVARAKAUPPA

OULAINEN

Oulaisten Osuusmeijeri

Oulainen

Vehnän-jauhattajat!

Otamme jatkuvasti vastaan vehnäjauhatusta lokakuun 10 p:stä lähtien.

Oulaisten Vehnämylly.

Harri Turunen

KARJALAN JA KUUSAMON SIIRTOVÄKEÄ

SORTAVALASTA POHJANMAALLE

Jo syyskuussa ja erityisesti ylimääräisten kertausharjoitusten alkaessa lokakuussa 1939 ryhdyttiin Suomessa evakuoimaan rajaseutujen ja suurimpien kaupunkien asukkaita sodan varalta. Monista asutuskeskuksista siirryttiin myös oma-aloitteisesti turvallisemmaksi koetulle maaseudulle. Osa evakoista ennätti kuitenkin matkustaa takaisin kotiseudulle ennen talvisodan alkamista.

Talvisodan aikaiset toimet koskettivat myös Sortavalan maalaiskuntaa, missä huollettiin ja sijoitettiin sodan aikana maan itärajalta päin tulleita ihmisiä ja eläimiä. Rauhan koitettua maaliskuun 13. päivänä 1940 sortavalaisillakin oli edessään lähtö "mieron tielle". Opettaja Mikko Rätty muisteli vuosikymmenen takaisia lähtötunnelmia 1950-luvun alussa: "Melkein sattumalta avasin radion päiväuutisten aikana ja heti sieltä kuului ulkoministeri Väinö Tannerin sanat: 'Rauha on tehty ja raja siirtyy suunnilleen v. 1721 tehdyn Uudenkaupungin rauhajan rajaviivalle. Näin on suurin osa Karjalasta jouduttu luovuttamaan.' Vetäisin seinällä olevalle kartalle tuon viivan ja sanoin: 'Nyt ollaan Venäjän puolella.' Ei siinä itkettykään. Oltiin vain äänettämiä. Kiireinen muuttopuuha alkoi koko pitäjässä."

Kiireen värittävä lähtö talvipakkasessa kohti tuntemattomia seutuja jäi ikuisesti mieleen kaikille siirtoväkeen kuuluville. Matka oli koettelemus niin ihmisille kuin karjalallekin: "Kaikilla rajalle johtavilla teillä kuorma kuorman jälkeen lähti liikkeelle. Toiset veivät moneen kertaan tavaroitaan rajan yli. Jos ei ollut ihmisillä hyvät oltavat, oli eläinparkoja suorastaan surku, sillä lehmät oli ajettava tielle pakkaseen ja lumeen. Aluksi niitä koetettiin omistajien puolesta ohjailla, mutta pian ne sekaantuivat yhdeksi suureksi laumaksi, joka ilman ohjausta ja ruokaakin vyöryi pää- ja sivuteitä myöten kohti rajaa. Vastään tulevat ja myötämenevät autojonot tukkivat tiet, joten karjalaumat erkanivat sivuteille. Hyvätuottoisimmat ja poikivat eläimet väsyivät ja niitä ammuttiin tienvieriin. Osa pääsi rajalle ja sen yli. Siellä niitä teurastettiin, toisia sijoitettiin taloihin, joista omistajat pitkin kevättä ja kesää niitä haeskelivat." Lähdön kiivautta kuvastaa, että koko Sortavalan laaja maalaiskunta oli tyhjänä jo 17. maaliskuuta.

Sortavalan maalaiskuntalaisten sijoitusalueeksi määrättiin Kokkolan ja Oulun väliset Pohjanmaan pitäjät. Varsin moni Sortavalan maalaiskunnan liki 19 000 asukkaasta sai uudeksi kotiseudukseen Oulaisten kunnan, sillä väestötilastojen mukaan Oulaisissa asui vuonna 1941 yhteensä 883 siirtoväkeen kuuluvaa. Tällaisen väkimäärän vastaanottaminen edellytti luonnollisesti järjestelyjä Oulaisissa. Oulun lääninhallitus nimesi 1. päivä maaliskuuta alkaen paikalliseksi siirtoväen huoltojohtajaksi Eino Heikkilän 1 000 markan kuukausipalkalla. Määräys perustui parisen viikkoa aiemmin hyväksytyyn asetukseen siirtoväen huollon perustamisesta. Lääninhallitus määräsi niinkään pidettäväksi siirtoväen vastaanotto- ja sijoituskokouksen, jollainen pantiin toimeen Oulaisten kunnantalolla 23. maaliskuuta 1940. Kokoukseen otti osaa poliisin, huoltojohtajan, suojeluskunnan, Lotta Svärdin ja Vapaan Huollon edustajia. Siirtoväen vastaanottoaika päätettiin käyttää kirkkoa, rauhanyhdistyksen ja pelastusarmeijan toimitaloja sekä Hakalan, Rinnan ja Äkäslompolon taloja. Kuhunkin vastaanottoaikaan nimettiin 3—8 -henkinen toimikunta. Kokouksessa sovittiin myös sairaanhoidon sekä ruoka- ja vaatehuollon järjestelyistä. Hevosomistajille annettiin määräys saapua tiedon saatuaan siirtoväen kuljetustehtäviin. Matkanivaan majoitettavat kuljetettaisiin ensin Tirilään, Koistilaan, Kosolaan ja Ylitähteen sekä edelleen kyläpäällikön määräysten mukaan muihin taloihin. Petäjäskoskelle ja Piipjärvelle nimettiin myös omat kokoontumistalot.

Sortavalan maaseurakunnan papisto ja kirkkoherrankanslia matkasi ensin Liminkaan, mistä siirryttiin pian Oulaisiin. Kanslian hoidosta vastasi sodan alla vt. kirkkoherraksi nimitetty rovasti Toivo Multanen seurakunnan toisen papin Eino Pirisen asettuessa asumaan Liminkaan. Multanen "tuurasi" sairastellutta rovasti Kaarle T.N. Hulkkosta, joka oli valittu Sortavalan maaseurakunnan kirkkoherraksi vuonna 1928. Pappien lisäksi kanttori Kalle Sipilä liikkui ahkerasti siirtoväen parissa eri puolilla sijoitusalueita. Maanviljelijät Lauri Jaatinen ja Onni Soininen toimivat Oulun tuomiokapitulin palkkaamina hengellisen huoltotyön tekijöinä siirtoväen parissa. Sortavalan Evankelisen Seuran matkahuojana Oulun—Kokkolan seuduilla kierteli maanviljelijä Paavo Pulkkinen. Sortavalan maaseurakun-

Omaisuu den kuljetustodistus N:o .....

palaamisluvan N:o 105774

Kotiseudulle en palaamaan oikeutettu siirtoväkeen kuuluva *Taimo*

Fabritius

(täydellinen etu- ja sukunimi)

Sortavalan mlk kunnan *Kuohkajärven* kylästä

on oikeutettu kuljettamaan maksuttomasti

Oulainen asemalta *Kuohkajärven* asemalle

*1 heinä, rehua 500 kg 2 lammasta
2 Palkupyörää sekä ruoka vaate ja
talous tarvike.*

1.)

ssa *huhti* kuun *4* p:nä 194*2*

Einari Peura
Huoltojohtajan teima

1) Kuljetettava omaisuus mainitaan.

PM. Sot. hall. os. Kaava V-6.

nan hallinto matkasi kirkkoherrankanslian mukana Oulaisiin. Maaseurakunnan kirkkovaltuusto kokoontui vuosina 1940—1941 Oulaisissa kolmesti. Seurakunnan virkailijat palasivat Sortavalan marraskuussa 1941. Jumalanpalvelukset jouduttiin pitämään Evankelisen Seuran toimitalossa, koska Sortavalan 1800-luvun alussa valmistunut kirkko tuhoutui ilmapommitusten aiheuttamassa tulipalossa helmikuussa 1940.

Sortavalan maalaiskunnan toimisto virkailijoinen siirtyi monien vaiheiden jälkeen myös Oulaisiin. Kunnallinen päätätä- ja toimeenpanovalta siirrettiin 27.4.1940 annetulla asetuksella hoitokunnalle, jonka puheenjohtajaksi määrättiin Kalle Simola, varapuheenjohtajaksi kunnansihteeri Jaakko K. Turunen sekä jäseniksi Antti Tiainen, Juho Tiainen ja Emil Karpola. Karpola erosi kuitenkin pian hoitokunnasta, koska hän asui kaukana Oulaisista. Hänen tilalleen valittiin Alex Saarikivi. Myös Ruot-

sinpyhtäällä asunut Simola jätti hoitokunnan samasta syystä. Hänen paikkansa puheenjohtajana peri 1.11.1940 alkaen Juho Tiainen. Kunnansihteeri Jaakko K. Turunen erosi virastaan vuodenvaihteessa 1940—41 ja siirtyi Kuusankoskelle.

Myös Sortavalan maalaiskunnan kunnanvaltuusto kokoontui Oulaisissa kolme kertaa. Elokuussa 1940 se myönsi tili- ja vastuuvapauden tilivelvollisille vuoden 1939 toiminnasta. Samalla annettiin ohjeita hoitokunnalle asioiden selvittämiseksi ja kuntalaisten etujen valvomiseksi. Marraskuun 25. päivänä pidetyssä kunnanvaltuuston kokouksessa myönnettiin tili- ja vastuuvapaus hoitokunnalle ajalta 1.1.—30.9.1940. Valtuuston mielestä ehdotetun kolmen omaisuuden arvioimislautakunnan lisäksi tuli perustaa vielä kaksi lautakuntaa, jotte arviomistyö aiheuttaisi tappioita ja vaikeuksia laajan kunnan asukkaille. Toive toteutuikin osin, sillä korvauslain tultua lopullisesti vahvistetuksi, Sorta-

valan maalaiskuntaan asetettiin neljä arvioimislautakuntaa. Marraskuun kokouksessa valtuusto otti kantaa myös valtiovallan aikeisiin lakkauttaa evakuoitujen alueiden hoitokunnat vuoden 1940 lopussa. Sortavalalaisten mielestä hoitokuntia ei saanut lopettaa missään nimessä, koska siirtoväen sijoittamisesta ei ollut mitään päätöksiä. Myös kunnanvaltuuston tulisi sallia kokoontua ainakin pari kertaa vuodessa siihen asti, kunnes kunnan asukkaat oli saatu lopullisesti sijoitetuksi. Monista muistakin karjalaiskunnista lähetettiin samansuuntaisia viestejä sisäasiainministeriölle. Tammikuussa 1941 eduskunta päättikin jatkaa siirtokuntien toimintaa vuoden 1942 loppuun. Valtuusto sai uuden lain mukaan valita hoitokunnan. Sortavalan maalaiskunnan valtuuston viimeisessä Oulaisten kokouksessa 10.2.1941 valitun uuden hoitokunnan puheenjohtajana jatkoi Juho Tiainen.

Siirtoväen mielissä väikkynyt toive paluusta Karjalaan toteutui odottamattoman pian. Hoitokunta sai heinäkuun 1941 lopulla päämajasta määräyksen esittää sopivia henkilöitä viljelyspäälliköiksi ja varautua lähtemään kotiseudulle heti, kun käsky kävisi. Sortavalan maalaiskuntaan nimitettiin kolme alue-neuvojaa ja 31 viljelyspäällikköä. Oulaisiin jäävän hoitokunnan muodostivat Antti Tiainen puheenjohtajana sekä Juho Moilanen ja Aleks Pitkänen jäseninä. Noin 300 hengen ”etujoukon” matka kotiseudulle alkoi junalla 23. elokuuta klo 15.30. Matka kulki Joensuun kautta Matkaselkään. Sieltä jatkettiin autoilla Sortavalan, missä käynnistyivät heti sodan tuhojen korjaustyöt. Oulaisiin jääneet hoitokunnan jäsenet pääsivät matkustamaan kotiin maaliskuussa 1942. Oulaisten kirkkoherra Einari Peura lähetti samana vuonna tervehdyksen kaikille Sortavalan maaseurakunnan jäsenille Sortavalan Evankelisen Seuran toimittaman julkaisun välityksellä. Peura rohkaisi sortavalalaisia uudisrakennustyöhön ja kiitti heitä aktiivisesta panoksesta seurakuntatyössä todeten muun muassa:

”Tervehdin teitä, jotka olitte siirtoväkenä Oulaisissa Moskovon pakkorauhan jälkeen siksi kunnes nyt olette päässeet takaisin rakkaalle kotiseudullenne, psalmin 126 sanoilla....Kaksi vuotta olette olleet poissa rakkaista kodeistanne ja siirtyneinä kuniista Karjalasta Pohjanmaan tasangoille jäyhän pohjalaisen kansan keskuuteen. Sydämen tuskalla jätitte kotikontunne ja läksitte taivaltamaan tuntematonta tulevaisuutta kohti. Monet teistä kuitenkin läksivät kotoansa rukouksen hengessä ja mukanaan pyhät kirjat, jotka olivat kotona ollessa käyneet rakkaiksi. Olotilanne täällä Pohjanmaalla oli monessa suhteessa puutteellinen ja kohtelu ehkä joskus ynsä. Jotakin voimme kuitenkin täällä teille tarjota. Se oli: Herran huone, kirkko, jossa osa

teistä vietti ensimmäisen yönsä Oulaisissa. Näimme teidät säännöllisesti jumalanpalveluksissa ja muuallakin sananharjoituspaikoissa. Kirkosta tuli tänä ajaksi teidän kirkkonne. Osanottolanne ja laullanne toitte tervetulleeseen lisän jumalanpalveluksiimme ja annoitte hyvän esimerkin pohjalaiselle väestölle. Pappinne ja kanttorinne ottivat säännöllisesti myös osaa paikkakunnan yhteisiin seurakunnallisiin rientoihin, julistaen sanaa, sakramentteja jakaen sekä toimittaen kirkon pyhiä toimituksia. Sortavalan pyhäkoulunopettajat ryhtyivät kohta tänne tultuaan pyhäkoulutyöhön antaen siinäkin kohden seurattavan esimerkin paikkakuntalaisille....Nyt olette palanneet takaisin kotiseudullenne, joka tosin on sodan raastama. Elämä on monessa tapauksessa aloitettava alusta. Mutta sittenkin: olette kotona....Vaikkakin sodan synkkä pilvi on edelleen päällämme, alkaa nyt Karjalassa kiihkeä työ. Se on kylvötyötä kahdessa merkityksessä. Pellot on kylvettävä, jotta saataisiin leipää tulevan talven varalle. Jumala antakoon maan kasvulle suotuisat ilmat, kuten kirkkorukouksessa rukoilemme, erittäinkin Karjalassa. Mutta me olemme kristittyinä kutsutut myös toisenlaiseen kylvötyöhön, näin erittäinkin kaikki lasten vanhemmat. Me olemme kutsutut kylvämään iäisyyden katoomatonta siementä, Jumalan sanaa, lastemme ja muun perheväkemme sydämiin....Muistamme teitä, Sortavalan maaseurakunnan jäsenet, kiitollisella rakkaudella ja toivottamme teille kaikille Jumalan runsainta siunausta elämänne loppuun asti.”

Pitkään eivät sortavalalaiset saaneet kuitenkaan kotiseutuaan rakentaa. Syyskuussa 1944 oli edessä uusi siirtolaistaival. Tällä kertaa pääsijoitusalueeksi määrättiin Jyväskylä ja sen 23 ympäristökuntaa, mutta joitain kymmeniä sortavalalaisia asettui asumaan myös Oulaisiin.

KUUSAMO ”PYÖRIEN PÄÄLLE”

Kuusamo joutui rajakuntana kärsimään sodan vaurioista ja seurauksista monin verroin enemmän kuin sisämaan pitäjät. Jo talvisodan alkaessa kuusamolaiset joutuivat evakkoon Pudasjärvelle, Haukiputaalle, Iihin ja Yli-Iihin. Kirkkoherran virasto oli ”paossa” Haukiputaalla. Talvisodassa tuhoutui useita satoja rakennuksia. Myös kotieläintuhot olivat huomattavat. Rauhanteossa Kuusamosta lohkaistiin Neuvostoliitolle Paanajärvi, Tavajärvi, Vatajärvi, Enojärvi, Pukari, Kenttikylä ja kaistale Lämsänkylää eli yhteensä runsaat 165 000 hehtaaria. Kirkonkylä säästy pommituksissa suuremmilta vahingoilta, ja näin elämä saattoi pian rauhansopimuksen jälkeen palata tuttuihin uomiinsa. Rauhan aikaa ei kestänyt kuitenkaan kuin runsaan vuoden päi-

vät, kunnes jatkosota syttyi. Kuusamo oli sotatomi-
mialuetta, mikä heijastui monella tavalla. Rauhatto-
muus kasvoi kasvamistaan sodan loppuvaiheessa,
ja jo kesällä 1944 ryhdyttiin rajakyläin asukkaita
siirtämään vilkastuneen desanttitoiminnan jaloista
länneempään sijaitseviin kyliin. Suomen ja Neuvos-
toliiton sotatoimet keskeytyivät aselepoon syyskuun
4. päivänä. Vuorokautta myöhemmin annettiin ra-
jakyläin lopullinen evakuointimääräys, ja 8. syys-
kuuta määräys ulotettiin koskemaan koko Kuusa-
moa.

Varhain syyskuun 8. päivän 1944 aurinkoisena aa-
muna Kuusamon seurakunnan virallinen apulainen
Antti Poukkula saattoi Anja-vaimonsa ja kolme las-
taan Oulun postiautoon. Vastaan tullut nimismies
Niilo Keskiäho totesi lähdön osuneen oikeaan aikaan,
sillä hän oli saanut aamulla määräyksen Kuusamon
evakuoinnista. Samana päivänä Kuusamon jättivät
seurakunnan kirkkoherra, rovasti Lauri K. Eerola ja
ruustinna Alma Eerola. Hyvästellessään apulaisen-
sa rovasti sanoi: "Minä annan sinulle nyt kaiken
vastuun." Eeroloiden oma evakkotie kulki Oulun
kautta Mikkeliin.

Vastuu oli painava, sillä Kuusamo asukkaineen
(asukasluku vuonna 1939 oli noin 14 200), sotasai-
raaloineen, virastoinneen ja kauppoineen oli evaku-
oitava muutamassa päivässä. Tavallisen yksityis-
perheen matkaan lähdön oli tapahduttava kahdessa
päivässä. Kunnan, seurakunnan ja sairaalan evaku-
ointi kesti syyskuun 13. päivään asti. Evakuoinnin
kiireellisyttä ja traagisuutta kuvaa Antti Poukku-
lan muistikuva: "Haudankaivaja oli lähtenyt jo 8.9.
ja lähtiessään kävi minulle sanomassa, että siellä on
11 vainajaa, jotka pitäisi siunata, ja hän on pannut
merkit. Kävin yksinäni suorittamassa siunaukset.
Tuntui oudolta puhua yksinäni, mutta Jumala aina-
kin kuuli. En muista ketä nuo vainajat olivat, joitten
saattajat olivat menneet evakkoon. Linnut olivat
lukkarina....Multaniemen vanhaisäntä oli kuollut
kärryyn evakkoon lähtiessä. Pojat kaivoivat hau-
dan ja kävivät minua pyytämässä siunaamaan. Tie-
tysti tein sen palveluksen, ja kun oli omaisia siellä
haudalla, oli tilaisuus luonnollisempi kuin tuo edel-
linen." Ennenkuin Antti Poukkula pääsi lähtemään
Kuusamosta, hän ennätti suorittaa vielä neljän vai-
najan siunaamisen. Heistä kaksi oli saanut surman-
sa saksalaisotilaiden yliajamina. Kaksi muuta oli-
vat keskosenä syntynyt lapsi sekä oman käden kautta
kuollut sotilas.

Karja kuljetettiin pääasiassa reittiä Meskusvaa-
ra—Lohiranta—Yli-Ii, mistä matka jatkui Oulun
ympäristöpitäjiin sekä Oulaisiin, Merijärvelle, Haapavedelle,
Vihantiin, Saloisiin jne. Kun siviiliväki oli poistunut,
alkoivat aseveljistä vihollisiksi muut-
tuneet saksalaiset kairata reikiä sähkö- ja puhelin-

pylväisiin ja valmistella siltojen tuhoamista. Rovasti
Eerola oli valtuuttanut Antti Poukkulan pelasta-
maan Kuusamon seurakunnan arkiston kirkonkir-
jat ja muut asiakirjat. Nämä korvaamattomat tie-
tolähteet pakattiin puulaatikoihin. Pakkausurakan
päätyttyä nousi esiin ajatus myös seurakunnan muun
omaisuuden pelastamisesta. Kanttori Lauri Martti-
sen, kelloseppä Reino Tammen, opettaja Janne Jy-
rävän ja kansanopiston johtaja Reino Pajarin kans-
sa Poukkula käynnisti pelastusoperaation. Ensim-
mäisenä irrotettiin seinältä alttaritaulu. Kruunut,
kynttiläjalat, lampetit, alttarivaatteet, messukasuk-
ka ja paljon muuta pakattiin laatikoihin, jotka läh-
tivät kuorma-auton lavalla kohti Oulua. Jokaisen
laatikon päällä luki osoite: Kuusamon Seurakunta,
Oulainen pappila. Poukkulan oli seurattava pian
tavaralahetystä. Näin Kuusamon seurakunta oli "rat-
taiden päällä".

Kuusamon kirkkoherranviraston sijoituspaikka oli
Oulaisten pappila, josta Poukkulan viisihenkinen
perhe sai käyttöönsä yhden vinttihuoneen ja oikeu-
den keittää pappilan keittiössä samaan aikaan, kun
talonväellekin keitettiin. Perheen talousapulainen
nukkui piharakennuksessa, joka oli samalla kuusa-
molaisen Ville Nissin perheen evakkoasunto. Pouk-
kulan hoitama Kuusamon kirkkoherranvirasto oli
sijoitettu Oulaisten viraston yhteyteen. Oulaisten
viraston hoitamisesta vastasi kanslisti.

Kaikki Kuusamosta matkaan lähtenyt seurakun-
nan omaisuus löysi tiensä perille. Kun Poukkula
oli purkamassa lastia Oulaisten asemalla, eräs kuusa-
molainen huudahti: "Onpa Poukkula saanut tar-
kasti tuoduksi roskansa Kuusamosta, kun on noin
paljon laatikoita!" Tähän vt. kirkkoherraksi nimi-
tetty Poukkula vastasi, että tavarat eivät suinkaan
olleet hänen omiaan, vaan kuusamolaisien yhteistä
omaisuutta. Ville Nissi kuljetti laatikot pappilaan,
missä kirkon tavarat purettiin makasiiniin ja arkis-
to kirkkoherranvirastoon. Koska seurakunnallisten
elinten normaali toiminta oli evakuoinnin vuoksi
mahdotonta, tuomiokapituli määräsi Kuusamon
seurakunnan johtoon kolmihenkisen hoitokunnan.
Siihen tulivat Antti Poukkula, rakennusmestari Jan-
ne Rissanen ja yliopettaja Teofilus Kukkonen.

Oulaisten ohella kuusamolaiosta siirtoväkeä asui
parissakymmenessä kunnassa eri puolilla Pohjois-
Pohjanmaata. Pääkirkko oli kuitenkin Oulaisten kirk-
ko, missä saarnavuorot oli jaettu vuoropyhinä Pouk-
kulan ja Oulaisten kirkkoherran Einari Peuran kes-
ken. Kanslian hoito työllisti paljon Poukkulaa, sillä
suurin osa asioinnista tapahtui postin välityksellä.
Oulaisten ohella Poukkula kävi suorittamassa kuusa-
molaisien hautauksia ja pitämässä seuroja Ou-
lussa, Oulujoella, Haapavedellä, Pyhäjoella, Meri-
järvellä ja Saloisissa.

YHTEISYMMÄRRYSTÄ JA RISTIRIITOJA

Evakuointisuunnitelmien mukaan Oulaisiin esitet-
tiin sijoitettavaksi runsaat 3 100 kuusamolaista. To-
dellinen luku lienee jäänyt hieman pienemmäksi.
Vuoden 1945 alussa asui Oulaisissa henkikirjan
mukaan 2 711 siirtoväkeen kuulunutta. Heistä val-
taosa oli kuusamolaisia. Karjaa kuljetettiin Oulai-
siin yli 2 000 eläintä.

Näin suuren väki- ja eläinmäärän sijoittaminen
8 000 asukkaan paikkakunnalle toi mukanaan luon-
nollisesti monenlaisia ongelmia, jotka puolestaan
aiheuttivat mielipahaa puolin ja toisin. Antti Pouk-
kulan mukaan Kuusamon evakot kääntyivät huo-
lissaan mielellään oman pappinsa puoleen. Koti-ikä-
vä vaivasi monia, ja usein saatiin kohdata ymmär-
tämättömyyttä, nimittelyä, jopa loukkauksia. Omat
vikansa oli evakoissakin. Toiset olivat kärsivällisiä
ja vähään kiitollisia, mutta toiset taas aina tyyty-
mättömiä "tyhjän ruikuttajia". Antti Poukkulankin
piti nuhdella kuusamolaiosta Anna-Maria, joka ar-
vosteli ilkein sanoin Oulaisten nimismiestä ja
Pyhäjoen ruskeasävyistä vettä. Kun oulaistelaiset
taas moitiskelivat samaa Anna-Maria, Poukkula to-
tesi: "Onhan siinä Anna-Marissa kantamista. Mei-
dän on kuitenkin mukanaamme kuljetettava omat
Anna-Marimme, niin kuin Oulaisten myös omansa."

Kaiken kaikkiaan kuusamolaiset ja oulaistelaiset
pystyivät kuitenkin sopimaan asioista hyvässä yh-
teisymmärryksessä, kuten seuraava Kalevassa jou-
luukuussa 1944 julkaistu nimimerkki Naapurin jut-
tu kertoo: "Tutustuimme kuusamolaisen siirtoväen
oloihin Oulaisten Piipsjärvellä, jonne on majoitettu
n. 600 henkeä. Tämä henkilömäärä on majoitettu
tasapuolisesti kylän alueelle niin, että suurempi ma-
joitusahaus on voitu välttää. Asuntohygieenisesti
eivät olot ole sillä tasolla, mihin ennen väljemmis-
sä oloissa on totuttu, mutta hyvällä tahdolla ja yh-
teisymmärryksellä voidaan nämäkin vaikeudet voit-
taa. Keskustelimme siirtoväen kylähuollon johtajan
Herman Mäkipenttilän kanssa siirtoväen asioista
Piipsjärvellä. Samalla tavalla kuin paikkakunnan
väestöllä on siirtoväellä tilaisuus hoitaa asioitaan
kunnan yhteisissä virastoissa ja laitoksissa. Kan-
sakouluissa on siirtoväkeen kuuluvilla lapsilla
mahdollisuus jatkaa lukujaan, jos heidän vanhem-
pansa niin tahtovat. Pulmallisimman kysymyksen
kuitenkin asettaa siirtoväen karjan ruokinta, sillä
rehuannokset ovat aivan liian niukat ja riittämättö-
mät." Samainen ongelma sai nimimerkki Kuusa-
mon Jukan kiirehtimään kevättälvella 1945 toimia
kuusamolaisien takaisinpaluun mahdollistamiseksi.
Jukka kirjoitti: "Toiseksi täällä Oulaisissa alka-
vat talonvaarit kohta tarjota puntarin päästä, jos

menee heiniä pyytämään, niin että joka tapaukses-
sa pyydämme huoltoviranomaisiakin tahi niitten
ylivetoja tekemään toisen tahi toisen tempun! Tie
auki Kuusamoon, kyydit karjalle ja välle tahi luo-
vutuksia suurennettava paikkakunnan heinävarois-
ta."

PALUU JÄLLEENRAKENNUSTÖIHIN

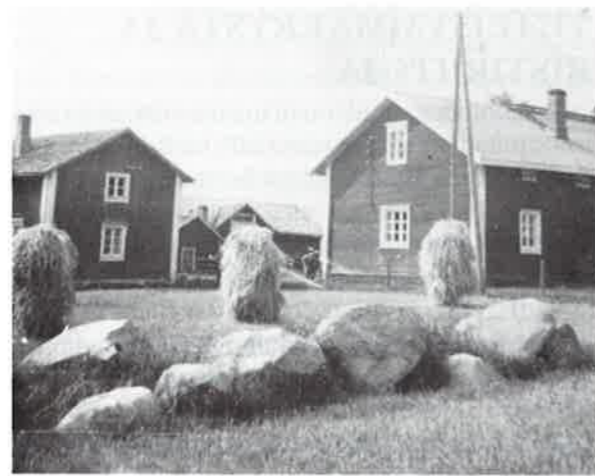
Kuusamon alueen evakuoinnin käynnistyessä
Oulun läänin maaherra määräsi, että nimismiehen
ja kolmen kunnan edustajan oli jätävä paikkakun-
nalle evakuoinnin jälkekin. Koska Kuusamon
silloinen nimismies oli ennättänyt lähteä jo evak-
koon, lähetettiin paikalle Kempeleen nimismies
Väinö Isola, joka toimi sittemmin pitkään nimis-
miehenä Oulaisissa. Isola, kansanopiston johtaja
Reino Pajari, talonmies Emil Räisänen, mökkiläi-
nen Aaro Määttä ja tilallinen Kustaa Lohilahti sekä
sotilaallinen neuvonantaja, luutnantti Seppo Alan-
ne saapuivat Kuusamoon 17. syyskuuta. Tällä vä-
lin suhteet entisiin aseveljiin olivat kiristyneet, ja
niinpä Kuusamoon jääneet saksalaiset vangitsivat
valtuuskunnan ja kuljettivat sen jäsenet Rovanie-
melle. Kun vangittu valtuuskunta poistui Kuusa-
mosta 23.9., venäläiset joukot olivat vain 20 kilo-
metrin päässä kirkonkylästä.

Nimismies Väinö Isola ja kunnan edustajat hä-
lytettiin Kuusamoon uudemman kerran lokakuun
alussa. Lokakuun 21. päivänä paikkakunnalle saa-
pui konsulentti Niilo Ryhtä mukanaan lääninhalli-
tuksen venäjänkielinen kirje Kuusamossa olevien
venäläisjoukkojen komentajalle. Ryhtä ja hänen
matkakumppaninaan ollut konstaapeli Vilho Vää-
täinen saivat luvan kulkea vapaasti Kuusamon kun-
nan alueella, ja näin he saivat hyvän käsityksen kun-
taa kohdanneesta hävityksestä. Ryhtä päätyikin laa-
timassaan raportissa siihen lopputulokseen, ettei
evakkojen kotiinpaluu ollut mahdollinen talven ai-
kana Kuusamon kirkonkylään ja sen pohjoispuolel-
la sijaitseviin kyliin. Koti-ikävä oli kuitenkin anka-
ra, ja lupa ensimmäisten työkuuntoisten miesten
lähettämiseksi Kuusamoon saatiinkin jo 20. lokakuu-
ta 1944.

Ensimmäiset palaajat saapuivat kunnan lounais-
osiin, korjasivat kiireesti sen osan perunasadosta,
mikä oli vielä pelastettavissa sekä ryhtyivät kun-
nostamaan pahoin vaurioituneita asuinrakennuk-
sia. Todella vauhtiin kotiinpaluu pääsi keväällä 1945,
ja toukokuun alkuun mennessä kotikonnuilleen
oli palannut jo liki 9 000 kuusamolaista. Kotiinpa-
luun riemua himmensi kuitenkin se, että useimpi-
en kodit olivat saksalaisten ja venäläisten sotilaiden
jäljiltä raunioina. Lähes 2 300 erilaista rakennusta

Monet evakkomatkoilla syntyneet ystävyysuhteet ovat kestäneet vuosikymmeniä sotien jälkeenkin. Kuvat Oulaisten Piipsjärveltä.

oli tuhottu, niistä asuinrakennuksia liki 650. Asunnoiksi jouduttiin alkuvaiheessa sisustamaan jopa venäläisten korsuja. Leivät paistettiin monin paikoin taivasalla maan tasalle palaneiden talojen uuneissa. Ensimmäiset kaupat toimivat parakeissa. Lavantautiepidemian vuoksi perustettiin kulkutautisairaala Penttilänvaaralle, missä talot olivat säilyneet. Maaliskuun loppupuolella perustettiin Kuuselan taloon Kuusamonjärven pohjoisrannalle väliaikainen sairaala, koska Kuusamon aluesairaala oli vielä tuolloin Oulaisissa.

Vt. kirkkoherra Antti Poukkulan vaimo ja lapset olivat muuttaneet vuoden 1945 tammikuun alussa Ouluun, mistä Anja Poukkula sai yhteislyseon biologian ja maantiedon opettajan paikan. Poukkula itse jätti Oulaisten seudut maaliskuun 7. päivänä, kun piispa Malmivaara oli määrännyt hänet palaamaan virastoiheen Kuusamoon. Lämpimistä suhteista oulaistelaisiin ystäviin kertovat näiden Poukkulan vieraskirjaan lähtötunnelmissa kirjaamat ajatukset: ”7.3. -45. Suurella rakkaudella jäämme Teitä muistamaan, ja lausumme Taivaalliselle Isälle kiitoksemme ja Teille niistä monista kalliista hetkistä, joita olemme saaneet yhdessä viettää. Kaikkivaltias Ju-

mala varjeltiin Teidän sielunne ja ruumiinne. Jääkää Jumalan rauhaan. Jumala varjeltiin koko matkanne.” Kuusamossa Poukkulaa odottivat aluksi hyvin puutteelliset työskentelymahdollisuudet. Kansliana toimi pieni ”koppero” parakissa. Jumalanpalvelukset pidettiin sodan tuhoilta säästyneissä taloissa, Kansanhuollon isännöimässä parakin suurimmassa toimistohuoneessa ja kesäkuukausina saksalaisten sotilaiden polttaman kirkon raunioilla.

INKERILÄISIÄ JA KARJALAISIA

Kun saksalaisjoukot tunkeutuivat Leningradin porteille syyskuussa 1941, Inkerinmaa muuttui sotatoimialueeksi. Inkeriläisten siirtoa turvallisemmille alueille ryhdyttiin valmistelemaan vielä samana syksynä. Tuolloin nousi esille ajatus noin 50 000 inkeriläisen lähettamisestä Suomeen, mutta hanke raukesi. Viroon siirtyi vapaaehtoisesti heinäkuuhun 1942 mennessä pitkälti toistakymmentä tuhatta inkeriläistä. Keväällä 1943 käynnistyivät vapaaehtoiset siirrot Suomeen. Saman vuoden lokakuussa Saksa ryhtyi sotilaallisista syistä Inkerinmaan evakointiin, ja Suomi lupasi ottaa evakuoitavat vastaan. Näin Suomeen saapui kesään 1944 menses-

sä joko vapaaehtoisesti tai evakuoituina lähes 63 000 inkeriläistä. Valtaosa heistä sijoitettiin Turun ja Porin, Hämeen ja Uudenmaan lääneihin. Oulun läänin matkusti noin 2 500 inkeriläistä. Vähintään sata inkeriläistä sai uuden asuinpaikan Oulusta, Haukiputaalta, Nivalasta, Oulujoelta, Paavolasta, Tyrnävältä ja Pyhäjärveltä. Oulaisiin sijoitettiin puolen sataa inkeriläistä. He olivat kotoisin enimmäkseen Skuuritsasta ja Markkovasta. Sukuniminä esiintyivät muun muassa Humalainen, Hyvönen, Inki, Kivikko, Levikko, Pakkanen, Soikka, Tiikkiläinen ja Timberg.

Inkeriläisten evakko aika Suomessa päättyi kuitenkin pian, sillä välirauhansopimus syksyllä 1944 määräsi Suomen luovuttamaan neuvosto- ja liittolaisvankien ohella kaikki ne Neuvostoliiton ja liittoutuneiden kansakuntien kansalaiset, ”jotka on internoitu ja tuotu väkisin Suomeen palautettaviksi heidän kotimaahansa”. Maahan perustettiin marras—joulukuun aikana 21 kokoamiskeskusta, joista yksi sijoitettiin Ylivieskaan. Loka—marraskuun vaihteessa Oulaisissa asuvat 50 Neuvostoliiton kansalaista — 49 inkeriläistä ja yksi Äänislinnasta kotoisin ollut nainen — saivat seuraavan ilmoituksen: ”Oulaisissa asuville Neuvostoliiton kansalaisille tiedoitetaan, että kotimaahansa palamista koskeva ilmoittautuminen toimitetaan Ylivieskassa kelloseppä Saarelan talossa marraskuun 9, 10 ja 11 päivänä klo 10—18, johon jokaisesta palaavasta perheestä yhden, mieluummin perheen päämiehen, on henkilökohtaisesti ilmoitettava tiedoilla perheensä lukumäärästä, nimistä, syntymäajoista, tavaramäärästä ja mukanaan seuraavista elintarpeista.”

Paluuhalukkuutensa ilmoitti ensi vaiheessa noin 40 000 inkeriläistä, mutta kun valvontakomission neuvostoliittolaiset edustajat tekivät kierroksen, nousi luku keppi-porkkana -menetelmällä lopulta noin 55 000 henkeen. Suomeen jäi asumaan vajaat 4 000 inkeriläistä ja suunnitteen saman verran inkeriläisiä pakeni Ruotsiin. Ylivieskan kokoamiskeskuksesta matkusti Vainikkalan raja-aseman kautta takaisin

kotiseuduilleen 1 031 inkeriläistä.

Kuusamolaisien ja inkeriläisten ohella Oulaisiin matkasi kymmenittäin siirtoväkeä Karjalasta, Sallasta ja Petsamosta. Vuonna 1947 siirtoväen kokonaismääräksi Oulaisissa mainittiin 507. Heistä 155 oli kotoisin Kuusamosta, 106 Sortavalasta, 62 Sallasta, 23 Harlusta, 21 Lumivaarasta, 21 Petsamosta, 18 Jaakkimasta ja 11 Salmista. Muita lähtökuntia olivat Enontekiö, Inari, Rovaniemi, Kemin maalaiskunta, Koivisto, Muolaa, Uukuniemi, Metsäpirtti, Lahdenpohja, Jääski, Kaukola, Kivennapa, Parikkala, Sakkola, Soanlahti, Johannes, Uusikirkko, Äyräpää, Pyhäjärvi (Vpl.), Vuoksenranta, Viipuri, Impilahti sekä Ruskeala. Vuonna 1960 Oulaisissa asui runsaat 150 yli 20-vuotiasta siirtokarjalaisia. Saman vuosikymmenen lopulla karjalaiset perustivat paikkakunnalle oman yhdistyksen, joka on siitä lähtien toiminut Oulaisten karjalaisien yhdyssiteenä.

Lähteet: Ervasti Seppo—Vasari Yrjö, Kuusamon historia I. Kuusamo 1978. Hietanen Silvo, Siirtolaisväkikysymys syntyy — ennakkonäytös vuosina 1939—41. — Kansakunta sodassa 1. Sodasta sootaan. Helsinki 1989. Kansakunta sodassa 2. Vyö kireällä. Helsinki 1990. Seuraavat artikkelit: Hietanen Silvo, Karjala nousee tuhkaista, Laine Antti—Hietanen Silvo, Inkeriläisten vaellus — Suomen seisake. Nevalainen Pekka, Inkeriläinen siirtoväki Suomessa 1940-luvulla. Keuruu 1990. Kuusamolaisien evakkotaival syksyllä 1944 (Toim. Meimi Mäntyniemi ja Vesa Rinne) — Koillissanomien erikoisnumero 1994. Sortavalan Maalaiskunta. Muistojenkirja. Pieksämäki 1954. Seuraavat artikkelit: Jääskin Arvo, ”Takaisin kotiin”, Rätty Mikko, Ensimmäinen lähtö kotiseudulta, Rätty Mikko, Seurakunnallinen elämä, Rätty Mikko, Toinen lähtö kotiseudulta, Rätty Mikko — Linnakallio Edv., Kunnallinen elämä. Tuuli Erkki, Inkeriläisten vaellus. Inkeriläisen väestön siirto 1941—1945. Juva 1988.

KUUSAMOSTA OULAIISIIN

Painajaismainen kesä 1944 läheni loppuaan. Varsinkin rajaseudun sotatoimialueen kylissä, jotka muutenkin olivat olleet suurten tapahtumien näyttämönä vuosikausia, odotettiin tai pikemminkin vaiettiin lopullisen ratkaisun olevan tulossa. Saksalaisia, noita kolmannen valtakunnan komeita sotilaita oli alueella tuhansittain. Heidän lauluhiinsa oli tullut vakavampi sävy ja heidän liikehdintänsä oli tullut levottomammaksi. Siinä oli lopun alun tuntua. He toki kävivät vielä Mäkelän taloissa kauppaa tekemässä - vaihtoivat kahvinsa ja riisinsä maitoon ja tuoreeseen kalaan. Konjakkikauppa oli asia erikseen. Monen suomalaisen sotilaan mielestä saksalaisilla ei ollutkaan muuta virkaa tässä maailmassa kuin hyvän konjakin kauppaaminen. Saksalainen ja konjakkia oli yksi ja sama asia.

Mäkelässä oltiin leikkuupellolla, kun sotapoliisit toivat määräyksen, että evakkoon oli lähdeävä - ja pian. Karja oli saatava tielle ja kylät autioiksi, sillä saksalaiset olivat muuttuneet vihollisiksi. Evakoiden, jotka olivat naisia, lapsia ja vanhoja miehiä - nuoret miehethän olivat sodassa - oli kuljettava karjoineen erämaita, selkosia myöten kohti länttä ja etelää. Päämäärästä ei ollut tietoa. Siinä vaelsi Mäkelän tyttökin karjansa jäljessä, katsoi vielä kerran taakseen. Sinne jäi koti. Näenkö sitä koskaan enää? Tilanne tuntui täysin mielettömältä, mutta nuori mieli ei lannistunut täysin - selvittiinhän sitä talvisodan evakostakin.

Usean talon karjat yhdistettiin laumoiksi. Se oli turvallisempaa sekä kuljettajille että eläimille. Jo ensimmäisenä päivänä ohitettiin kirkonkylä sivuteitä kulkien. Pääteille ei ollut asiaa, sillä niitä pitkin "ajoi" sota. Sitten loppuivat sivutietkin ja alkoivat Suomenmaan rannattomilta tuntuvat metsät sekä peninkulmaiset suot, joihin lehmien jalat tahtoivat upota. Onneksi ilma oli lämmin syyskuuksi, joten vilu ei vaivannut. Poromiehet, nuo selkosten tuntijat, olivat pilkoitelleet polun, joka kiersi suurimmat vesistöt. Pienempiä jokia täytyi kuitenkin ylittää. Sinne vain karja veteen. Urheasti pienimmätkin vasikat uivat turpa veden päällä jokien poikki. Illan hämytyessä tultiin erämaatalon läheisyyteen ja leiriäydettiin. Eläimille löytyi heiniä. Ajajat söivät eväitään ja hakeutuivat yösijoille kuka mihinkin. Ennen unen tuloa Mäkelän tyttö muisteli elämänsä ja kotiväkeä sekä kylän tyttöjä ja poikia, joiden kanssa hän oli joskus viettänyt yhteisiä onnen hetkiä.

Niin meni ensimmäinen päivä, ja tällaisia päiviä tuntui riittävän loputtomiin. Pahinta oli se, kun ei

tiennyt, mikä olisi päämäärä. Riittäisikö edes kotimaa, ja mihinkä karja lopulta joutuisi? Päivä päivältä oltiin väsyneempiä. Jalat menivät vereslihalle. Lehmiäkin poiki keskelle erämaata. Joskus kuultiin kaukaa pääteiltä alppijääkäreiden saksankielistä laulua: "Iltahuudon hetki, liian pian sai, voi tulla kalliiksi retki ja siksi lähden kai..." Heidänkin iltahuutonsa Suomenmaassa olivat päätymässä.

Erämaavaelluksen aikana ei tiedetty juuri mitään maailman menosta. Synkkänä huhuna kuultiin, että sota oli syttynyt suomalaisten ja saksalaisten välillä. Nyt oltiin siis vihollisen alueella. Suuren Iijoen sillat oli katkaistu. Onneksi yksi silta oli räjäyttämättä, joten kuljettajat ja karjat pääsivät joen yli. Siitä oli vielä korpitaival ennen Oulujokea, joka ylitettiin Laukan lossilla. Sitten alkoivat Pohjanmaan tasangot, joita vaara- ja järvimaisemiin tottunut Mäkelän tyttö ihmetteli. Tuntui siltä kuin kävelisi montun pohjalla. Silloin saatiin tietää, että edessä olisi vielä sadan kilometrin matka, joka päättyisi Oulaisiin, mikä olisi heidän lopullinen sijoituspaikkansa. Vielä muutama raskas päivä ja he olisivat perillä. Niistä maisemista, talosta, mihin Mäkelän tyttö ohjasi karjansa ja sen talon pojasta tuli hänen kohdalonsa, mutta se onkin jo toinen juttu.

EVAKKOPOIKA

Pompitusta, kaartoa, kierrätystä, vauhdin hurmaa! 5-vuotias pojannassikka jalkapallon perässä. Hän oli saanut pallon edellisenä päivänä saksalaiselta sotilalta. Tuskin malttoi syödä aamupuuroa, ennenkuin riensi jo ulos pelaamaan.

—Jussi tänne nopeasti! Heti! Jätä se pallo siihen pihalle, ei sovi mitään ylimääräistä! Kyyneleitä ja epätoivoa. Pallo jäi pihalle hylättynä. Seitsemän henkilöä istui "pirssissä" kiireesti koottuine tavaroineen. Pian matkaan, pakoon.

Pelkoa Oulun asemalla, pommien pauketta. Juoksu pommisuojaan, sen minkä pienistä jaloista pääsi.

Matka tuntemattomaan. Viimein juna pysähtyi Oulaisten asemalla. Kyselyä. Äidin, isoäidin "herajumalaa", kunnes hevoskyyti Matosaareen järjestyi. Mihin nämä lehmänkantturat?

Tuo katto vuotaa heti, kun se lämpiää, tiputtaa lautaselle. Huurre tiivistyy. Ulkona naapurin evakkoemäntä äkistää viereisessä "kaksireikäisessä". Ujotuttaa, mutta minkäs teet?

Bertta aurassa, minä suitsissa. Laajan pellon kääntäminen vei suitsimiehen voimat niin, että kynnyksen yli astuttua uupumus voitti ja äiti kanto pienen peltomiehen sänkyyn.

— Siellä se koti-Kuusamo palaa. Taivaan rannal-

la velloo vahva savupilvi. Kysymyksiä. Kysymyksiä. Itkua.

Tiukujen helskettä. Maa on niin kaunis. Kuusijuhla Piipsjärven koululla. Kohta koittaa minullekin kouluunlähtö. Vinhaa vauhtia joulukirkkoon. Raisun hevosen saa pysähtymään vain ajamalla sen seinää kohti.

— Oikea tupakkamies "pruikauttaa" sylen, neuvoo Mehtälän Eero. Istumme säpin takana keittiössä nauttien sanomalehteen itsekäärytyitä ensi tupakoita. Ne on tehty hirrenvälistä revityistä riiveistä. Lähes läpinäkymätön savu täyttää huoneen, kun voimakas koputus tärisyttää ovea ja äiti vaatii päästä huoneeseen. Tupakkalakko on jatkunut tähän päivään saakka.

Hanuri soi. Tanssittiin Vilma/ja Maunon häitä. Kaksi nassikkaa — sisko ja minä — jauholaarin päällä silmä ja korva tarkkana, kunnes äiti toimitti "ylimääräiset" nukkumaan.

Pieni hiiri arkana, säikkynä, vei pientä pehmusetta kiviröykkiön sisään. Seurasimme sen pesän rakentamista. Pienen miehen ensi tutustuminen luonnon ihmeellisyyksiin alkoi.

Kotiinpaluun riemua, junalla, rekan lavalla. Palaneita, hiiltyneitä raunioita, luhistuneita savupiippuja, korsuelämää. Täältä alkoi uusi elämä!

TALVI-, JATKO- JA LAPIN SODAN VETERAANIT:

AALTO, Toivo, yhteiskoulun johtaja, s.4.7.1909 Kiikka. Pso Alli o.s.Mäkivirta, s.17.9.1912 Kiikka. Lapset: Sirkku 1940, Pekka 1943, Heikki 1945. Asui Oulaisissa 1943-1947.

AHLHOLM, Aarne Henrik, mv., s.10.10.1909 Oulainen, k.31.12.1976 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Eeva o.s.Kosola, s.7.7.1918. Lapset: Taimi 1939, Toini 1945, Juhani 1949, Jouni 1957. TS: JR 40; Kiv.mies; Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märcäjärv, Vilajoki. JS: JR 32, Er.P.20; Ryhmänj.,joukk. va-

raj.; Uhtuan suunta, Rajajoki. Vm 1 ja 2. Kersantti. Luottamustoimet: kauppalanhallitus.

AHO, Sulo Oskari, rakennustyömies, s.5.12.1907 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Hilda o.s.Rytty, s.1909 Haapavesi. Lapset: Kirsti 1946. JS: JR 11, 8/JR 58, 31. Avar., HTK; Vilaniemi, Pistojoiki, Juntusranta, Uhtuan suunta. Sotamies. (Tiedot: SR 1939-45 3.Div.)

AHO, Toivo Matias, mv., s.31.3.1911 Oulainen. Pso vuodesta 1935 Senja o.s.Käkelä, s.21.8.1915 Oulainen, k.20.5.1985 Oulainen. Lapset: Aila 1938, Sisko 1942, Markku 1947. JS: III/JR 32, 44.SotaS., HTK/III AK, Krh.J.; Ajomies; Juntusranta, Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Uhtuan suunta, Kannas, Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi. Haavoittunut Kannaksella 23.6.1944. Kot.27.11.1944. Vm 2, Jsmm. Korpraali.

AHOLA, Aimo Antti, mv., s.8.4.1923 Oulainen. Pso vuodesta 1949 Iija o.s.Rinne kangas, s.21.6.1919 Haapavesi. Lapset: Kalervo 1950, Jorma 1955. JS: JR 12; Pst tykkimies; Äänisniemi, Hiisjärvi, Matkaselkä, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.19.11.1944. Jsmm. Korpraali.

AHOLA, Matti, mv., s.13.3.1915 Oulainen, k.30.8.1991 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Tyne o.s.Vinkki, s.2.11.1911 Oulainen. Lapset: Sirkka 1945, Aila 1946, Terho 1951. TS: 3 Er.KKK; Varasto- ja kk-mies; Pitkäranta, Kollaanjoki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. JS: II/JR 11 EK; Aseseppä; Hiirelä-Romunkylä-Metsäkylän suunta, Kivennapa, Länsi-Kannas, Kivennapa-Muolaa-Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Vuosalmi. Kot.23.11.1944. Jsmm. Alikersantti.

AHVENLAMPI, Niilo Leonard, mv., s.9.2.1924 Pyhäjoki. Pso vuodesta 1951 Aune o.s.Yppäri. Lapset: Tuula, Risto, Jussi. JS: JR 53, JR 1; Kiv.mies; Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.30.11.1944. Sotamies. (tiedot: LS II 1944-45)

AHVENLAMPI, Valentin Arvid, metsätyömies, s.22.4.1916 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Hilda o.s.Kämäräinen, s.23.10.1914 Pyhäjoki, k.13.1.1970 Oulainen. JS: JR 26, Jr 32, 6/ Jv.Koul.K.19 ja 20, 8.SotaS., 32.SotaS.; Muolaa, Vuoksela, Pistojoiki, Vuoninen, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtua. Haavoittunut syyskuussa 1941 Uhtuan pohjoispuolella. Kot.30.11.1944. Vm 1 ja 2, Tsmm, Jsmm, sotavammaisuusmerkki. Sotamies. (tiedot: SR 1939-45 3 Div.)

AIKIO, Jouni, s.7.2.1915, k.1.3.1980 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Fanny o.s.Siekkinen, s.23.9.1900 Himanka, k.17.1.1989 Oulainen.

AITTAMAA, Reino Johannes, kirvesmies, s.9.4.1918 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Helmi o.s.Luonua, s.11.5.1917 Haapajärvi. Lapset: Seija 1944, Reino 1947, Jouko 1948, Kaija-Leena 1952. TS: JR 65; Lääk.au; Raate, Suomussalmi, Näljänkä, Kiantajärvi, Kuhmo, Saunajärvi. JS: JR 32, JR 11; Joukk.j., joukk.varaj.; Pistojoiki, Vuoninen, Uhtuan länsipuoli, Kiestinki, Louhi, Tuoppajärvi, Jyväskylä, Alajärvi, Enonsuu. Haavoittunut 9.2.1943 Alajärvellä. Kot.4.4.1945. SVR, Vm 1 ja 2, Saksan risti, Kainuun muistoristi, Pohjois-Vienan risti, sotavammaisuusmerkki. Kersantti. (tiedot: SR 1939-45)

AITTOLA, Natanael, mv., s.2.5.1906 Oulainen, k.3.3.1983 Oulainen. Pso vuodesta 1929 Senja o.s.Kellokoski, s.19.9.1910 Oulainen, k.6.12.1991 Oulu. Lapset: Viljo 1929, Sauli 1934, Marjatta 1945, Maija 1949. TS: JS: III AK/JR 32/Krh.J.; I/JR 32/ Krh.J.; HTK, 13/JR 7; Suuntaaja, apusuuntaaja; Juntusranta, Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kannas Äyräpää, Vuosalmi. Kot.5.10.1944. Tsmm, Jsmm, Vm 2, Pohjois-Vienan risti. Korpraali. Luottamustoimet: kirkkovaltuusto.

AITTO-OJA, Aarne Anselmi, työmies, s.8.12.1922 Oulainen, k.11.11.1992 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Sylvi o.s.Hurri, s.28.11.1921 Mikkeli. Lapset: Pirjo 1946, Tarmo 1948, Raimo 1949, Rauno 1952, Kari 1954, Päivi 1957. JS: Jv.Koul.K 16; Muonittaja; Hiisjärvi, Poventsa, Kontuspohja, Kenttäjärvi, Rovämäki. Haavoittunut 15.7.1944. Kot.8.11.1944. Korpraali.

AITTO-OJA, Veikko, Aatos, linja-autonkuljettaja, s.4.4.1925 Kemi. Pso vuodesta 1948 Eeva o.s.Murto, s.14.11.1927 Oulainen. Lapset: Helena 1948, Jorma 1949, Marketta 1956, Jussi 1973. JS: Jv.Koul.K.25., HTK 13, 13.Krh.K/3 D, Krh.K/JR 1; Krh-mies,lähetä; Karjalan kannas, Lintula-Kivennapa-

Muolaa-Heinjoki, Noskuan-Vuoksen lohko, Kuolismaan ja Ihantalan suunta,Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 26.6.1944 Noskualla. Kot.31.7.1945. Vm 2, Jsmm, Lapin sodan mm, Kannaksen risti. Korpraali.

ALAKASTARI, Toivo Jaakoppi, mv., s.6.7.1909 Oulainen, k.2.3.1985 Oulainen. Pso vuodesta 1933 Hilda o.s.Mehtälä, s.29.4.1913 Oulainen, k.2.9.1985 Oulainen. Lapset: Unto 1941, Uolevi 1944. TS: Karjalan kannas. JS: Vm 2, Tsmm. Sotamies.

AITTOLA, Paavo Nestori, s.28.2.1909, k.30.11.1991 Oulainen. Pso vuodesta 1943 Ingrid o.s. Kangasniemi, s.28.1.1913 Jepua, k.27.10.1987 Oulainen. Lapset: Aarne 1945, Aulis 1947, Sauli 1949, Reino 1951. TS: Kannas. JS: Uhtua, Pohjois-Suomen taistelut.

ALAKULJU, Niilo Oskari, mv., s.28.4.1916 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Siiri o.s.Kortesoja, s.13.4.1918 Oulainen. Lapset: Jorma 1945, Pertti 1948, Hilka 1950, Reijo 1953, Liisa 1958, Seija 1961. TS:II/JR 26; Taistelulähetä; Vuoksela, Punnus, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: II/JR 32; Taistelulähetä; Juntusranta, Vuonninen, Pistojoiki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Rovämäki, Myläjärvi, Tolvajärvi. Haavoittunut 27.2.1940 Salmenkaidassa. Kot. 25.11.1944. Keski- ja Itäkannaksen ristit, Jsmm. Alikersantti.

ALAKULJU, Otto Erland, mv., s.1.8.1918 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Senja o.s.Korkiakoski, s.26.4.1916 Oulainen, k.23.12.1979 Oulainen. Lapset: Aino 1946, Annikki 1948, Arja 1953. JS: 2/ Krh.Koul.K., Krh.K/JR 24, Krh.K/6 Pr., Krh.Joukk. /I 6 Pr., Krh/JR 6, HTK 1, 13/JR 6; Krh.heittimen johtaja; Vuoksenlaakso, Miettälä, Jääskö, Enso, Mainila, Valkeasaari, Suursaari, Kaltovesi. Haavoittunut 7.9.1941 Kivennavalla. Kot.15.11.1944. Vm 2, Jsmm. Kersantti.

ALAKULJU, Väinö Mattias, mv., s.28.3.1923 Oulainen. Pso vuodesta 1958 Aili o.s.Sillankorva, s.24.2.1938 Merijärvi. Lapset: Kajja 1960, Ulla 1962, Eeva 1964, Matti 1965. JS: Jv. Koul.K.16, 8/3 Pr., Järj.K 1, HTK 1; Kk-mies; Krivi, Salla, Kanneljärvi, Peippala, Tienhaara. Haavoittunut 17.6.1944 Peippalassa. Kot. 26.11.1944. Vm 2, Jsmm. Korpraali.

ALAKULJU, Yrjö, mv., s.3.4.1921 Oulainen. JS: Os. Salpo Pst/HTK 11, 25 Rj.K., 11/Rj.P 8; Pst.mies; Uhtuan länsipuoli, Vuokkiniemi, Tolvajärvi. Haavoittunut 27.3.1943 Uhtuan suunnalla. Kot.25.11.1944. Vm 2, Jsmm. Alikersantti. Luottamustoimet: maa- ja metsätalouden lautamies.

ALANEN, Augusti, mv., s.20.1.1906 Nurmo. Pso vuodesta 1938 Lyyli o.s.Kivelä, s.23.5.1913 Nurmo. Lapset: Ritva 1938, Pentti 1940, Martti 1943, Kerttu 1945, Kalle 1948. JS: 24 KS; Muonavaraston hoitaja; Vasovaara, Uhtuan suunta. Kot. 21.4.1942. Sotamies, aseellinen ratsuri.

ALANEN, Erkki Johannes, mv., s.13.11.1921 Oulainen, k.12.12.1971 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Aune o.s.Nevanperä, s.4.12.1923 Oulainen. Lapset: Matti 1946, Markku 1949, Esa 1954, Eero 1956. JS: JR 33; Hevosmies, rehumestari, krh-mies; Syväri, Maaselkä, Suulahti, Liistepohja, Sonkajärvi, Loimola. Kot.25.11.1944. Vm 2. Kersantti.

ALARANTA, Pentti Erkki,postimies,s.2.8.1922 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Lilja o.s.Tuominen, s.27.3.1912 Alahärmä. Lapset: Hilka 1946,Elisa 1953. JS:JR 53; Kiv.mies; Kuutilahti, Kivennapa, Kuuterselkä, Uhtuan länsipuoli.Haavoittunut 15.6.1944.Kuuterselässä. Kot.29.10.1945. SVR.Sotamies. (tiedot: SR 1939-45)

ALATALO, Niilo Matti, tiehöylänkuljettaja, s.11.9.1909 Vihanti. Pso vuodesta 1961 Lyydia o.s.Vierimaa, s.8.1.1917 Oulainen, k.26.1.1993 Oulainen. Lapset: Lempi 1962. TS: 10.TienKorj.K; Aura-autonkuljettaja; Tolvajärvi, Kollaa, Ilomantsi. JS: 24 LK, JR 52, JR 32; Kiestinki, Uhtua. Kot.16.11.1944. Kersantti. (tiedot: SR 1939-45)

ALATALO, Toivo Johannes, s.13.5.1913 Vihanti. Pso vuodesta 1937 Bertta o.s.Koskela, s.12.7.1918 Vihanti, k.17.7.1973 Oulainen. Lapset: Kyllikki 1937, Tuulikki 1947, Annikki 1950, Matti 1958. TS: 38.AutoK; Henkilöautolähetti; Pelkosenniemi, Salla, Petsamo, Karjalan kannas. JS: Taisteluosasto Fossi saksalaisen Panssariyrykmentin alaisena. Pion.P 34; Lähetti ja autonkuljettaja; Uhtua, Kiestinki, Kannas, Vuosalmi. Korpraali.

ALAVAIIKKO, Joonas, mv. s.4.11.1902 Oulainen, k.2.1.1995 Oulainen. Pso vuodesta 1929 Hilda o.s. Myllykangas, s.25.5.1903 Oulainen. Lapset:Eira 1930, Aino 1932, Viena 1933, Jouni 1937, Juhani 1940, Mauno 1944, Pentti 1950. TS:KTR 9; Suomussalmi, Kuhmo. JS: EIII/JR 32, II/JR 11; Ajomies; Vuonninen, Pistojoeki, Korpi-vaara, Tetrivaara, Uhtua, Vuosalmi. Kot.8.10.1944. Tsmm, Jsmm. Sotamies. Luottamustoimet: kirkkovaltuusto.

ALAVAIIKKO, Matti Johannes, mv., s.3.6.1912 Oulainen. Pso vuodesta 1936 Emmi o.s.Hiitola, s.17.1.1914 Merijärvi. Lapset: Irma 1936, Matti 1942. TS: 2 KKK/JR 26; Kiväärinjohtaja; Vuonninen, Punnusjoki. JS: 3 KKK/JR 32; Puolijoukkueen j.; Vuonninen, Pistojoeki, Tetrivaara. Haavoittunut 16.2.1940 Punnusjoella, 20.7.1941 Tetrivaarassa. Vm 1 ja 2. Kersantti. Luottamustoimet: kirkkovaltuusto.

ALAVAIIKKO (Lähekangas), Matti Johannes, mv., s.22.2.1912 Oulainen, k.11.7.1989 Oulainen. Pso vuodesta 1959 Elsa o.s.Kauppinen, s.20.9.1924 Pulkkiila, k.30.10.1977 Oulainen. Lapset: Tauno 1959, Jukka 1960, Pekka 1960. Vm 2, Jsmm, Tsmm. Korpraali.

ALAVAIIKKO, Niilo Johannes, mv., s.9.7.1914 Oulainen, k. 17.5.1995. Pso vuodesta 1937 Anna o.s. Ketonen, s. 27.2.1912 Oulainen. Lapset: Martti 1937, Aimo 1945. TS: II/JR 26; Keskusryh.j.; Äyräpää, Punnus, Vuosalmi, Salmenkaita. JS: E/III/JR 32, III/JR 11; III viestijoukkovaraj.; Uhtuan suunta, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Antrea, Vuosalmi, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.20.11.1944. Vm 1 ja 2. Vääpeli. Luottamustoimet: kaupunginhallitus.

ALAVAIIKKO, Otto Yrjänä (Yrjö), mv., s.9.4.1920 Oulainen, k.27.8.1980 Oulainen. 2.puoliso vuodesta 1956 Taimi o.s.Mainio, s.18.12.1918 Paavola, k.6.8.1990 Oulainen. Lapset: Irma 1939, Sulo 1948, Seppo 1958, Tuula 1961, Veijo 1964. JS: 10/Pp.Koul.1, Kev.os 9/9D, Vaho, Pp-komp./10 Pr.; Hevosmies; Lentiira, Snoveskajärvi, Milsovaara, Lapasalmi, Klyyssivaara, Jeparajoki, Kuutamolahti, Nurmesjärvi, Porajärvi, Paatene, Suontale, Särkijärvi. Haavoittunut 25.10.1941 Paatenessa. Kot.15.2.1943. Vm 1. Sotamies.

ALAVAIIKKO, Väinö Andreas, s.15.3.1908 Oulainen, k.30.3.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1928 Helmi o.s.Myllykangas, s.16.4.1909 Oulainen, k.11.8.1991 Oulainen. Lapset: Olavi 1929, Kalevi 1932, Tauno 1940, Ilpo 1944. TS: Työk. Luottamustoimet: lautamies.

ALILA, Vilho Johannes, mv., s.17.12.1916 Vihanti. Pso vuodesta 1943 Bertta o.s.Lehtola, s.4.3.1913 Oulainen. Lapset: Raija 1945, Esko 1947, Raakel 1948, Rauni 1949, Markku 1952, Pekka 1954. TS: Pohjan R, E/3 Pr.; Ajomies; Nurmijärvi, Kämärä, Karisalmi, Tali. JS: 8/JR 32, 2/JR 11; Pst- ja riv.mies; Vasovaara-Latvajärvi, Vuokkiniemi-Ponkalahti, Vuonninen-Pistojoeki, Korpi-vaara-Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot.10.10.1944. Kersantti.

ANTIKA, Antti Vilhelmi, mv., s.4.8.1919 Oulainen, k.24.10.1994 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Impi o.s. Kanasaari, s.7.6.1914 Oulainen, k.10.3.1989 Oulainen. Lapset: Maila 1945, Irja 1948, Eila 1953. TS: PP/Koul.K., Er.K; Puhelinmies. JS: JPr. 4; Puhelinmies; Kokkari, Vilojoki, Kairinga, Salmi, Tuulas, Aunus, Syväri, Petroskoi, Karhumäki, Kivennapa, Kuuterselkä, Tali, Vuosalmi, Saukkojärvi, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.17.11.1944. Vm 1 ja 2. Korpraali.

ANTIKA, Janne Leonard, s.27.4.1907 Oulainen, k. 1949. Lapset: Heikki, Eeva, Martta, Veikko, Heikki. TS: 5/II/JR 40; Ajomies; Pelkosenniemi, Savukoski, Märkäjärvi. JS: 14/JR 11, JR 32, HTK, 14/JR 58, 31.Av; Pst-tykkimies, ajomies, varastomies; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonninen, Pistojoeki, Korpi-vaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Vilaniemi. Kot.10.11.1944. Sotamies.

ANTIKA, Väinö Albert, mv., s.21.3.1922 Oulainen, k.11.10.1992 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Anna o.s.Ohukainen, s.4.8.1921 Oulainen. Lapset: Hilka 1946, Toivo 1948, Lauri 1949, Sisko 1951, Tarja 1954, Ari 1956, Arvo 1958, Arja 1962, Jari 1964, Erja 1966. JS: 3D/3.KKK/JR 11, III/JR 11; Kk-pst- ja kp-mies; Uhtuan länsipuoli, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.24.11.1944. Korpraali.

ANTTILA, Adolf Vilhelm, mv., s.9.3.1904 Paavola. Pso Vilma o.s.Viiankorpi, s.20.3.1910, k.30.6.1994 Oulainen. Lapset: Ilmari 1933, Matti 1937, Niilo 1941, Martti 1942. JS: KKK/III/JR 32; Patalj. kanttiini; Uhtuan suunta. Kot.19.1.1942. Vm 1. Sotamies.

ANTTILA, Ville Kalevi, autonasentaja, s.29.8.1923 Oulainen. Pso vuodesta 1948 Alli o.s.Vihma, s.28.8.1924 Teuva. Lapset: Tapio 1949. JS: JR 53; Tjuem.; Uhtuan suunta, Kuuterselkä, Viipuri, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 24.6.1944 Karjalan kannaksella. Kot.9.11.1944. Sotamies. (tiedot: LS II 1944-45)

ANTTILA, Väinö, mv./sekatyömies, s.8.6.1911 Oulainen, k.28.10.1993 Oulainen. Pso Asta o.s.Piilola, s.13.3.1912 Oulainen. Lapset: Eila 1938, Jouko 1939, Leena 1945, Liisa 1947, Kaija 1950. TS: 10.Tienkorj.K, Pion.P/IV AK. JS: 3 KKK/JR 32, 4/Er.P 13; Pst-kiv.mies, ajomies; Vuoninen, Pistojoeki, Korpi-vaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.25.11.1944. Jsmm. Korpraali.

AROLA, David, mv., s.19.6.1904 Oulainen, k.14.12.1985 Oulainen. Pso vuodesta 1930 Fanny o.s.Hanhikorpi, s.14.4.1907 Oulainen, k.7.4.1980 Oulainen. Lapset: Anneli 1930, Aino 1932, Olavi 1934, Martti 1936, Anni 1938, Veikko 1942, Juhani 1944.

AROLA, Tauno Matias, kirvesmies, s.14.7.1921 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Siiri o.s.Laitala, s.8.1.1924 Oulainen. Lapset: Matti 1947, Martti 1949, Marja-Terttu 1950, Merja 1953, Markku 1960. JS: Jv.Koul.K Krh/Jv.Koul.K 13, I/JR 33/Krh.J., I/12 Pr. Krh.J., I/JR 33 Krh.J.; Krh.ammusmies; Vuolijärvi,

Vienan kanava, Karhumäki, Mäntyselkä, Hyrsylä, Kivatsu-Tsacki, Suojärvi, Vuontele, Ägläjärvi, Tolvajärvi, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut helmikuussa 1943 Pirunsaarella. Kot.20.11.1944. Jsmm, RaaSp:n ansiolveike, Rintamamiesvet. ansiomitäli ja -merkki. Korpraali.

AROLA, Toivo Henrikki, työmies, s.26.12.1919 Oulainen, k.24.11.1977 Oulainen. Pso vuodesta 1972 Helmi o.s.Erkkilä, s.25.5.1928 Oulainen. JS: Kiv.mies, ajomies; Kontupohja, Ääninen, Karhumäki, Puhallusjärvi, Säämälä, Nuijamaa, Ihantala, Ala-Patojärvi, Viitama, Summa, Maa-selkä, Krivi. Sotamies.

ARVIO, Oiva Aarto, pankinjohtaja, s.14.8.1920 Karunki. Pso vuodesta 1948 Alli o.s.Kurttila, s.7.11.1915 Ii. TS: Oulun läänin liikkuva poliisikomennuskunta; Ylim.konstaapeli. JS: TyK.K/JR 11, UK kurssi 55, 6/JR 48, 12/JR 6, Ps.DE; Joukk.joht., lähettiups.; Uhtuan länsipuoli, Rajajoki, Valkeasaari, Aleksandrovska, Pohjois-Suomen taistelut. Toiminut kenraali Laguksen lähettiupseerina.

Kot.29.11.1944. SVR I; Jsmm; Sotainvalidien ansioristi; Pohjois-Vienan-,Panssaridivisioonan-, 18. Divisioonan- ja Sininen risti. Kapteeni. Luottamustoimet: HTM, kunnan- ja kirkkovaltuustot.

ARVIO, Oma Aatos, mv., s.6.1.1922 Karunki. Pso vuodesta 1947 Inkeri o.s.Nuojua, s.9.5.1926 Oulu. Lapset: Kari 1948, Kai 1949, Ari 1951, Aki 1956, Jari 1958. JS: Rask.It.Psto; Tj-mies; It.taistelut Helsinki. Kot.12.10.1944. Jsmm. Sotamies. Luottamustoimet: Kunnanvaltuusto ja -hallitus.

ARVOLA, Heikki Alarik, mv., s.11.5.1919 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Armi o.s.Harja, s.3.6.1925 Oulainen. Lapset: Martti 1947, Marja-Leena 1950, Hannu 1953,

Seppo 1955, Hilikka 1960, Heli 1966. TS: JR 27; Aseellinen rivimies; Kuhmo, Löytynvaara. JS: Le.R.4, Khj.43, Khj.21, Le.R.1; Aseellinen rivimies ja lähetti; Aunus, Nurmoila, Sortavala, Kosinhäntä. Kot.18.11.1944. Tsmm, Jsmm. Alikersantti.

ASUNMAA, Esko Gabriel, kirvesmies, s.19.5.1921 Oulainen. Pso vuodesta 1954 Tyyne o.s.Aho, s.8.8.1920 Oulainen. Lapset: Tuomo 1955, Heikki 1956, Paavo 1959. JS: JR 33 Krh.J., I/12 Pr.Krh.J.,I/JR 33 Krh.J.; Puh.mies; Krivi, Vuolijärvi, Vienan kanava, Pirunsaari, Karhumäki, Mäntyselkä, Hyrsylä, Kivatsu, Tsacki, Suojärvi, Vuontele, Ägläjärvi, Tolvajärvi, Kuluntalahti, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.20.11.1944. Korpraali.

ASUNMAA, Martti Benjami, mv., s.10.11.1925 Oulainen. Pso vuodesta 1968 Aune o.s.Sepponen, s.14.5.1935. JS: Jv.Koul.K.15, 8/Täyd.P.13, 4/Er.P.12, 1/R 2; Vuosalmi. Kot.30.10.1945. Alikersantti.

ASUNMAA, Niilo Matias, mv., s.9.2.1919 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Lempi o.s. Karjalainen, s.1922. Lapset: Pauli 1947, Kyllikki 1946, Kaija 1948, Tapio 1950, Tuula 1951, Matti 1952, Jouni 1954, Antti 1955, Leena 1960, Hannu 1961, Sirpa 1962, Martti 1964. JS: Korpi-selkä, Salmi-Tuulos, Aunus, Syväri, Latva, Äänislinna, Karhumäki, Poventsa, Syväri, Karjalan kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.30.11.1944. Vm 1 ja 2. Korpraali.

ASUNMAA, Olli Yrjö, mv., s.25.2.1917 Oulainen, k.11.1.1970 Oulainen. TS: 3 PPP 7; Aitojoki, Ägläjärvi, Tolvajärvi, Ilomantsi. JS: 13/JR 32, Krh.K./JR 11, II/JR 11, Krh/V.H.SP, III/31 SotaS., Krh.J./Er.P.; Juntusranta, Vuoninen, Pistojoeki, Uhtuan suunta, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.25.11.1944. Ylikersantti.

ASUNMAA, Pauli Antti, mv., s.3.5.1923 Oulainen, k.29.4.1945 Oulainen. JS: Jv.Koul.K.16/13 K. Sotamies.

AUTIO, Lauri Akseli, työmies, s.2.1.1911 Sievi, k.14.4.1990. Pso vuodesta 1932 Helmi o.s.Kivisaari, s.1913 Rautio, k.13.8.1964. Lapset: Helli 1935. TS: Kv.Os 8; Kiv.mies; Muolaa, Punnus, Äyräpää. JS: JR 29, JR 32, JR 11; Kiv.mies; Ilomäki, Värsilä, Koirivaara, Hyrsylä, Kinnasvaara, Teru, Vilga, Homosavitsa, Uhtuan pohjoispuoli, Ihantala, Pohjois-suomen taistelut. Kot.16.11.1944. Korpraali. (tiedot: LS II 1944-45)

EILOLA, Ahti Immanuel, s.26.3.1920. (tarkemmat tiedot: Merijärven matrikkeli)

EILOLA, Niilo Valtteri, s.7.12.1922 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Eevi o.s. Vallin, s.19.3.1925 Oulainen. Lapset: Sirkka 1945, Anneli 1947. JS: Jv.Koul.K 16, Järj.K 1, JR 50; Kk-mies; Vadrusjärvi, Kärskilänjärvi, Lavola, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 6.10.1944 Tornion pohjoispuolella. Vm 2. (tiedot: LS 1944-45)

ELSILÄ, Eero Johannes, s.18.3.1922 Oulainen, k.6.4.1982 Oulu. Pso vuodesta 1950 Aune o.s.Pehkonen, s.31.3.1912 Viipuri. Lapset: Marjatta, Mervi. TS: Linnoitustyöt. JS: JR 53/AutoK; Kiestinki, Uhtua, Kannas. Sotamies.

ENKOVAARA, (Engelberg), Antti Gunnar Eliel, FK,geologi-kirjakauppias, s.30.9.1915 Juankoski, k.14.8.1988 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Eeva o.s. Maunula, s.1.11.1915 Oulainen. Lapset: Liisa 1943, Ilkka 1945, Maarit 1946, Erkki 1950. TS: VP 17, VP 18; Joukk.j. JS: E/KTR 4, VP 32; Viestiupseeri, keskusjoukk.j, kompp.pääll.vs.; Mantsi, Säämäjärvi, Laaja, Äänislinna, Kuuttilahti, Juksova, Juustila, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.30.11.1944. VR 4, SVR:n rr, Jsmm, Tsmm, Sininen risti, Kiiladiv.risti. Kapteeni.

Kersantti. Luottamustoimet: Pyhäjokiseudun Kustannus Oy:n hallitus.

ERKKILÄ, Armas Heikki, mv., s.31.7.1910 Nurmo, k.13.10.1994 Oulainen. Pso vuodesta 1935 Saimi o.s. Kivilahti, s.15.9.1906 Oulainen, k.20.8.1982 Oulainen. Lapset: Kaarina 1935, Martti 1939. TS: Koulutuskeskus; Tiedustelija, tähtystäjä. JS: Koulutuskeskus. Kot.19.10.1944. Väätä. Luottamustoimet: kirkkovaikkuusto.

ERKKILÄ, Eeli Johannes, mv., s.21.11.1909 Oulainen, k.1.4.1963 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Martta o.s. Jääskelä, s.23.3.1910 Haapavesi. Lapset: Leena 1939, Pekka 1941, Paavo 1944, Tuula 1946, Annikki 1951. TS: JR 26; Aseau; Karjalan kannas, Viipuri. JS: JR 32; Aseau; Uhtuan länsipuoli. Vm 1 ja 2. Kersantti.

Luottamustoimet: Keskustapuolueen ministeri ja kansanedustaja, Imatran Voiman johtokunta, kunnanvaltuusto.

ERKKILÄ, Kusti Johannes, mv. s.30.7.1908 Oulainen, k.25.5.1995. Pso vuodesta 1943 Iida o.s. Perkiö, s.8.9.1905, k.8.1.1995. Lapset: Paavo 1945, Sisko 1946, Sirkka 1948. JS: Jr 32, 13SotaS; Uhtua. Sotamies. (tiedot: SR 1939-45 3 Div.)

ERKKILÄ, Lauri Jaakko, mv., s.21.11.1911 Nurmo, k.1.8.1961 Oulainen. Pso Linda o.s. Kiviranta, s.25.7.1910 Oulainen, k.7.5.1969 Oulainen. Lapset: Aili 1933, Aila 1935, Pentti 1938, Kauko 1944. TS: JR 26; Kannas, Vuoksi.

ERKKILÄ, Pauli Johannes, mv., s.28.8.1913 Nurmo, k.1.11.1984 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Lyyti o.s. Pirttijärvi, s.28.3.1917 Oulainen. Lapset: Helvi 1940, Eino 1943. TS: Pohj.R/Krh.os.; Krh.aliupseeri; Vuoksi, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: Juntusranta, Vuoninen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 15.6.1944 Kivennavalla. Kot.19.11.1944. Kersantti.

ESKO, Matti, mv., s.7.10.1917 Alatornio, k.22.4.1968 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Senja o.s. Mehtälä, s.25.12.1920 Oulainen. Lapset: Jouko 1945, Jyrki 1946, Jukka 1949, Sirpa 1951, Salme 1954, Jouni 1958, Jarimo 1960, Sirkka 1962, Seppo 1966. JS: TUK/Koulutuskeskus, Sv.leiri 9, Sv.leiri 2; sotavankileirin vartija. Kot.21.11.1944. Sotamies.

ESKOLA, Antti, Henrikki, työmies, s.1918 Taivalkoski, kuollut Tampereella. Pso vuodesta 1942 Helli o.s. Paavola, s.25.9.1916 Oulainen. Lapset: Kai 1939. JS: eri rintamalohkot. Haavoittunut Uhtualla.

ESKOLA, Toivo Jalmari, mv., s.22.8.1909 Alavieska, k.18.12.1975 Oulainen. Pso vuodesta 1955 Vieno o.s. Koivisto, s.28.4.1922 Alavieska. Lapset: Hannu 1956, Matti 1967. Sotamies.

HAARANIEMI, Andreas Eemil, mv./suutari, s.2.6.1902 Oulainen, k.12.9.1979 Oulainen. Pso vuodesta 1924 Bertta o.s. Torkkola, s.5.8.1905 Haapavesi, k.24.7.1981 Oulainen. Lapset: Elsa 1926, Arvo 1928, Elvi 1930, Eila 1932, Taimi 1934, Tauno 1938, Martta 1942, Toini 1942, Terttu 1946. TS: Osallistui talvisotaan. JS: HuoltoK; Suutari. Korpraali.

HAARANIEMI, Väinö Matias, mv., s.29.1.1913 Oulainen. Pso vuodesta 1932 Anna o.s. Taskila, s.19.6.1910 Oulainen, k.17.10.1994 Oulainen. Lapset: Laura 1933, Esko 1936, Aino 1938, Eino 1941, Eeva 1943, Mirja 1945, Eero 1948. TS: JR 26; Salmenkaita. JS: JR 32, 11.Pr.; Kk-mies, ajomies; Vuoninen Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Karjalan Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.15.11.1944. Korpraali.

joki, Uhtua. Alikersantti.

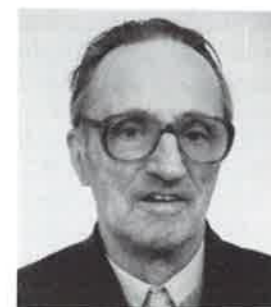
HAAVISTO, Iikka, autoilija, s.10.10.1905 Lapua, k.15.10.1970 Oulainen. Pso vuodesta 1941 Alli o.s. Paavola, s.6.7.1920 Oulainen. Lapset ed. avioliitosta: Raili 1935, Anna 1937, Hilka 1939. TS: I/KTR 9; Autokuljettaja; Suomussalmi, raate, Kuhmo. JS: III/JR 32; Autokuljettaja, asesepä; Pisto-

HAIKOLA, Aimo Abraham, mv., s.27.11.1923 Ylivieska, k.30.12.1977 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Aune o.s. Korkiakoski, s.5.6.1930 Oulainen. Lapset: Aila 1947. JS: JR 5; Kiv.mies; Perkjärvi, Leipäsuu, Vääräkoski, Pilpula, Näätälä, Karisaari, Pyöräsaari. Kot.13.11.1944. Jsmm. Korpraali.

HAIKOLA, Niilo Jaakko, mv., s.12.3.1909 Oulainen, k.23.2.1987 Oulainen. TS JR 26; Kk-ampuja; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita. JS: JR 32; Kk-ampuja; Uhtuan suunta, Vuoninen, Pistojoeki, Korpivaara. Haavoittunut Korpivaarassa 28.7.1941. Vm 2. Alikersantti. Luottamustoimet: kunnanvaltuusto.

HAIKOLA, Toivo Antreas, kirvesmies, s.4.6.1920 Sievi. Pso Helmi o.s. Riihimäki, s.26.1.1913 Oulainen. Lapset: Yngve 1939, Ingali 1952, Irja 1955. JS: JR 53/ 44.D; Pst-mies; Kiestinki, Louhi, Syväri. Kot.20.10.1944. Vm 1 ja 2, Jsmm. Kersantti.

HAIKOLA, Vilho Mikael, mv., s.19.12.1909 Oulainen, k. 5.9.1983 Oulainen. Pso vuodesta 1941 Vieno o.s. Isokangas, s.1.10.1919 Oulainen. Lapset: Esko 1948, Seppo 1955. TS ja JS: Karjalan Kannas, Uhtua. Haavoittunut 1944 Juustilassa. Vm 2, Jsmm, Sotaveter.merkki. Korpraali. (tiedot: SR 1939-45 3 Div.)

HALMET, Heikki Erland, mv., s.11.9.1905 Oulainen, k.6.5.1995 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Maria o.s.Pyykölä, s.6.11.1912 Oulainen, k.23.7.1971. JS: Krh.K/JR 32; Hevosmies, keittäjä; Juntusranta, Vuonninen, Pistojoiki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Laotkan-Karjala. Sotamies.

HALMET, Usko Henriki, autonkuljettaja, s.12.12.1922 Oulainen. Pso vuodesta 1950 Sirkka o.s.Kosola, s.27.2.1923 Impilahti. Lapset: Irja 1951. JS: JR 11; Krh-tähtystäjä; Uhtuan länsipuoli, Kiestinki, Ahvenlahti, Karjalan Kannas, Noskua, Vuoksi, Ihantala, Tornio. Haavoittunut 22.6.1944 Noskualla ja 6.10.1944 Torniossa. Kot.10.11.1944. Vm 2. Korpraali. Luottamustoimet: kirkkovaltuusto.

HALMET (ent.Nikitys), Uuno Johannes, autonkuljettaja, s.4.6.1917 Oulainen. Pso vuodesta 1940 Linnea o.s.Mäntylä, s.27.8.1920 Haapavesi. Lapset: Vuokko 1942. TS: HelKK. JS: JR 32, JR 11; Kengitysseppä, rehumestari, ryhmänj.; Lonkka, Karhuvaara, Pistojoiki, Tetrivaara, Uhtuan länsipuoli, Kivennapa, Heinjoki, Muurola. Haavoittunut 26.6.1944 Heinjoella ja lokakuussa 1944 Muurolassa. Kot.15.11.1944. Ylikersantti.

HANHELA, Lauri Taa-vetti, mv., s.16.4.1912 Oulainen, k.10.2.1989 Oulainen. Pso vuodesta 1935 Aino o.s.Haapakoski, s.27.7.1912 Ylivieska. Lapset: Aimo 1935, Anni 1939, Niilo 1941, Ahti 1942, Airi 1944, Aarne 1945. TS: 2 KKK/JR 26; Kk-mies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita. Alikersantti.

HANNILA, Johan Jaako, työnjohtaja, s.30.3.1921 Kalajoki, k.9.1.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Stiina o.s.Tikka, s.8.1.1915 Kiuruvesi, k.1.1.1986 Oulainen. Lapset: Pentti 1945, Pauli 1947, Kari 1950, Kauko 1951, Eija 1954, Kaija 1958. TS: Er.P 7;

Vapaaehtoinen. JS: 3/Jv.Koul.k 14, 2/Er.P 23, E/er.P 23, JR 12,17.SotaS, 20.Sotas; Koulutusau, joukk.j., ryhmänj.; Leppäjoki, Hiisjärvi, Ihantala. Haavoittunut 3.7.1944 Ihantalassa. Kot.31.1.1946. Vm 2, Jsmm. Ylikersantti.

HANNUS, Ferdinand, mv., s.12.5.1908 Oulainen, k.2.5.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1931 Vieno, s.18.10.1912 Oulainen, k.13.5.1995 Oulainen. Lapset: Timo 1934, Reijo 1936, Martti 1938, Ritva 1941, Mauno 1943, Oiva 1946, Mauri 1948, Taito 1951. TS: JR 40; Kiv.ryhmän j.; Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. JS: JR 32, Täyd.P 8; Pst.kiv.ryhmän j.; Vuonninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Haavoittunut Uhtualla. Kot.6.11.1944. Vm 2. Kersantti.

HANNUS, Johan Elmer (Janne), liikemies, s.9.2.1903 Oulainen, k.4.2.1973 Oulainen. Pso vuodesta 1929 Aino o.s.Rautalin, s.26.6.1905 Urjala, k.22.12.1978 Oulainen. Lapset: Voitto 1929, Taisto 1931, Raili 1936. TS: JR 40; Pelkosenniemi, Savukoski, Viipurinlahti. Kot.15.4.1944. Korpraali. Luottamustoimet: uskottu mies.

HANNUS, Väinö Yrjö, rakennusmestari, s.13.2.1916 Oulainen, k.13.7.1982 Oulu. Pso vuodesta 1937 Anna o.s.Pirttikoski, s.14.8.1916 Merijärvi, k.8.3.1944 Oulu. Lapset: Raakel 1937, Keijo 1939, Raija 1944. TS: EK/II/JR 26; Rad.au; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: E/III/JR 32, 11.Pr., 3/JR 11, E/JR 11; Radioryhmänj.; Vuonninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Vuoksela, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Vm 1 ja 2. Ylikersantti.

HARJA, Pauli Johannes, kirvesmies, s.16.1.1924 Oulainen, k.2.11.1985 Oulainen. Pso vuodesta 1943 Anni o.s.Riihimäki, s.17.11.1922 Oulainen, k.2.11.1985 Oulainen. Lapset: Aino 1945, Aila 1948, Eeva 1951, Eila 1954, Sisko 1956, Pekka 1957, Sirkka-Liisa 1959, Seija 1961, Paavo 1963, Päivi 1967. JS: JR 12; Viestimies; Vienan kanava, Hiisjärvi, Ihantala. Haavoittunut 28.6.1944 Ihantalassa. Kot.30.11.1944. Vm 2. Alikersantti.

HARJA, Väinö Nikolai, kirvesmies, s.16.9.1922 Oulainen. Pso vuodesta 1951 Saimi o.s.Lammassaari, s.7.4.1918 Ranua. Lapset: Auli 1951, Pentti 1956. JS: Jv.Koul.K 15, 3 D/JR 11; Pst-tykkimies; Uhtuan länsipuoli, Kivennapa, Heinjoki, Ihantala, Tornio. Haavoittunut 24.6.1944 Heinjoella ja 4.10.1944 Torniossa. Kot.30.11.1944. Sotamies.

HAUTALA, Aarne Jakob, mv., s.1.8.1920 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Airi o.s.Alaranta, s.28.2.1926 Oulainen. Lapset: Helena 1949, Hannu 1951, Heikki 1955, Erkki 1959. JS: 9.KevOs/Vahvist.PP K, Er./JR 10; Kiv.mies, lähetti; Repola, Rukajärvi, Tuulivaara, Virta, Omalia, Ontrosenvaara, Outajärvi. Vm 2. Alikersantti.

HAUTALA, Eino Johannes, työnjohtaja, s.2.7.1912 Oulainen. Pso Hulda o.s.Lehtikangas, s.30.12.1910 Vihanti. Lapset: Anneli 1937, Voitto 1940, Vieno 1941, Seija 1952. TS ja JS: JR 26, JR 32, JR 11; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi, Vasovaara, Vuokkiniemi, Pongalahti, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtua, Kiestinki, Kivennapa, Ihantala. Vm 1 ja 2, Tsmm, Jsmm. Kot.11.11.1944. Korpraali. (tiedot: SR 1939-45 3 Div.)

HAUTALA, Kalevi, s.20.9.1924 Oulainen, k.7.6.1976 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Saima o.s.Karjalainen, s.20.8.1923 Kuusamo. Lapset: Heimo 1945, Raija 1948, Ulla 1964. JS: Rj.P 8; Keittäjä; Vuokkiniemi, Tolvajärvi. Kot.25.11.1944. Sotamies.

HAUTALA, Toivo Ilmari, mv., s.13.12.1913 Oulainen, k.12.6.1985 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Martta o.s.Lämsä, s.18.9.1914 Piipola, k.29.9.1990 Oulainen. Lapset: Helena 1943, Martti 1948. TS: JR 26; Kiv.mies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 32; Kiv.mies; Uhtua. Haavoittunut syksyllä 1941. Vm 1, Tsmm, Jsmm. Sotamies.

HAUTALA, Uuno Matias, puhelin asentaja, s.6.9.1908 Vihanti. Pso vuodesta 1934 Lilja o.s.Peltonen, s.8.2.1905 USA. Lapset: Eila 1934, Kaija 1936, Pekka 1937, Pentti

1939, Reijo 1941, Liisa 1944, Seija 1946. JS: E/VP 13, I/VP 13; Vikapartiomies; Uhtuan länsipuoli. Kot.17.11.1944. Alikersantti.

partiomies. Kot.6.10.1944. Vm 2. Kersantti.

telut. Kot.7.11.1944. Jsmm. Sotamies.

HAUTAMÄKI, Antti, työmies, s.23.7.1904 Oulainen, k.12.9.1985 Oulainen. Pso vuodesta 1937 Elvi o.s.Vakkala, s.18.5.1911 Simo, k.26.3.1983 Oulainen. Lapset: Mauno 1941, Maila 1946, Maire 1950. TS: KTR 9; Tykkimies; Vilajoki. JS: JR 32, Er.P 15; Krh-mies; Juntusranta, Vuonniinen, Pistojoeki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Pitkäranta, Lemetti, Mursula. Kot.5.10.1944. Sotamies.

HAUTAMÄKI, Eino Eevald, mv., s.29.3.1922 Oulainen, k.12.8.1976 Oulainen. Pso vuodesta 1943 Vilma o.s.Kalliokulju, s.1.5.1925 Oulainen. Lapset: Sulevi 1945, Annikki 1946, Aira 1948, Irma 1949, Pekka 1950, Helena 1952, Vuokko 1954, Esko 1959, Juha 1960, Matti 1961, Aini 1963, Tiina 1969, Kaisa 1970. JS: 4/I/JR 11; Kk-ampuja; Uhtuan länsipuoli, Kiestinki, Ahvenlahti, Länsi-Kannas, Ihantala, Tornion valtaus. Kot.18.11.1944. Vm 2. Korpraali.

HAUTAMÄKI, Paavo Johannes, mv., s.26.1.1924 Oulainen, k.15.2.1992 Oulu. Pso vuodesta 1945 Lahja o.s.Visuri, s.22.5.1922 Alavieska. Lapset: Marjatta 1946, Tuulikki 1949, Terho 1951, Merja 1953, Tarja 1964. JS: HTK 8, Rask.Täyd.A 9, JR 12; Vienankangas, Hiisjärvi, Maaselkä, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Jsmm. Korpraali.

HAUTAMÄKI, Martti Johannes (Jussi), työmies, s.6.8.1911 Oulainen, k.29.4.1976 Merijärvi. TS: JR 26; Kiv.mies, pk-mies; Vuoksela, Oravaniemi. Sotamies.

HAUTAMÄKI, Viljo Matias, mv., s.21.9.1914 Oulainen, k.28.8.1973 Oulainen. Pso vuodesta 1933 Vieno o.s.Ylikauppila, s.28.11.1914 Merijärvi, k.1.10.1982 Oulainen. Lapset: Sirkka 1934, Laine 1937, Laura 1941, Kaija 1947, Tauno 1950. TS: VP 15; Puhelinmies; Kuhmo, Suomussalmi. Raate. JS: 3/JR 32, EK/III/JR 11; Viestimies; Uhtuan suunta, Karjalan Kannas, Tornio. Haavoittunut Torniossa 6.10.1944. Kot.30.11.1944. VR, Vm 2, Tsmm, Jsmm. Korpraali. Luottamustoimet: uskottu mies.

HAUTAMÄKI, Väinö Andreas, mv., s.27.8.1917 Oulainen, k.27.2.1990 Oulainen. Pso Elma o.s.Pääkkö, s.24.10.1916 Ylivieska, k.18.1.1991 Oulainen. TS: SissiP 2; Kiv.mies; Ilomantsi, Möhkö. JS: E/III/JR 32, 11.Pr., III/JR 11; Ajomies; Vuonniinen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Heinjoki, Kivennapa, Muolaa, Vuosalmi, Ihantala. Kot.19.11.1944. Vm 2, Jsmm. Korpraali.

HEIKKILÄ, Aarne Johannes, vanhempi konstaapeli, s.7.3.1920 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Irja o.s.Kittilä, s.13.5.1926 Oulu. Lapset: Raija 1946, Paula 1949, Marja-Liisa 1954, Riitta 1959. TS: Vartiointitehtävät Oulaisissa, Jv.Koul. K 5. JS: 2/JR 11; Ryhmänj., joukk.varaj.; Uhtua,

an suunta, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonniinen, Pistojoeki, Korpjärvi, Kiestinki, Ahvenlampi, Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut Kannaksella 23.6.1944 ja Torniossa 3.10.1944. Kot.30.11.1944. Vm 1 ja 2, Tsmm, Jsmm, SVR 1, Pohjois-Vienan Risti, Valtion virka-ansiomerkki, Suomen Poliisil.hop.am. Väpäli.

HEIKKILÄ, Edvard Jaako, piiriesimies/metsätekniikko, s.6.7.1923 Rantsila. Pso vuodesta 1946 Lyyli o.s.Sippola, s.27.9.1925 Rantsila. Lapset: Veijo 1946, Kallervo 1947, Irene 1949, Anne-Marie 1959, Matti 1964. JS: Jv.Koul.K 16, 1/Täyd.P 13, JR 11; ryhmänj., joukk.j.; Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Vuosalmi, Ihantala, Tornion valtaus. Haavoittunut Heinjoella 26.6.1944 ja Torniossa 1.10.1944. Kot.15.11.1944. Vm 1 ja 2. Kersantti.

HEIKKILÄ, Kaarlo Johannes, työnjohtaja, s.19.5.1915 Jaakkima, k.4.3.1995 Oulainen. Pso Kerttu o.s.Kalapudas, s.23.5.1922 Merijärvi. Lapset: Liisa 1947, Matti 1949, Pertti 1955, Seppo 1957, Anna-Maija 1964. TS: Suvanto. JS: JR 12, EK/Laat.RPr., Laat.RPr.E; Salla, Kiestinki. Kot.29.11.1944. Vm 1 ja 2. Ylikersantti.

HEIKKILÄ, Matti, mv., s.28.7.1902 Oulainen, k.29.8.1982 Oulainen. TS: 3 KKK/JR 26; Kss-mies. JS: E/SissiP 3, HTK, 5/JR 11, EK/JR 11; Tstlähetti, kiv.mies; Uhtua, Kiestinki, Louhi, Vuosalmi, Ihantala, Tornio. Haavoittunut Kyläjoella 6.10.1944. Kot.30.11.1944. Vm 2. Korpraali.

HEIKKILÄ, Otto Albert, mv., s.24.4.1910 Oulainen, k.12.6.1989 Oulainen. TS: Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. JS: 14/JR 11, 14/JR 32, Järj.K 2, 3.AKE, PstK; Pst.tstlähetti, pst-tykkimies; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonniinen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Lintula, Kivennapa. Haavoittunut 11.6.1944 Lintula-Kivennavalla. Kot.15.11.1944. Vm 1 ja 2. Alikersantti.

HEIKKILÄ, Toivo Johannes, mv., s.27.12.1912 Oulainen. Pso vuodesta 1936 Lyyli o.s.Hirvi, s.5.6.1916 Kalajoki, k.17.11.1991 Oulainen. Lapset: Alvari 1937, Pentti 1943, Toivo 1945. TS: Motorisoitu komppania; Ryhmänj.; Ruhtinaanmäki, Pitkäranta. JS: JR 32, JR 11, Rj.P 8; Heittimen tulenj.; Juntusranta, Vuonni-

nen, Pistojoiki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Vuokkiniemi, Tolvajärvi. Haavoittunut talvisodassa. Kot.17.11.1944. Vm 2, Jsmm, Tsmm. Ylikersantti.

HEIKKILÄ Yrjö, sorvaaja, s.16.2.1921 Oulainen. Pso vuodesta 1948 Taimi o.s.Göös, s.4.7.1926 Muurame. Lapset: Pirjo 1949, Päivi 1964. JS: JR 53; Ajomies, ammusmies; Louhi, Uhtua, Karjalan Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.20.11.1944. Vm 2. Sotamies.

HEIKKILÄ, Veikko Henrik, mv., s.25.12.1909 Oulainen, k.12.10.1995 Oulainen. Pso vuodesta 1933 Eeva o.s.Perkiömäki, s.9.8.1910 Kurikka. Lapset: Pekka 1933, Paavo 1936, Leena 1941. TS: Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. JS: Jv.Koul.K 15, Jv.Koul.K 24, 1.TalJ., EK/Roi, Tyk.K/19; Vuonni-

HEIKKILÄ, Väinö, mv., s.18.12.1908 Oulainen, k.5.1.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1943 Ester o.s.Marjakangas, s.3.1.1918 Ylivieska, k.24.4.1994 Oulainen. Lapset: Pirkko 1944. TS: PPP 7; Kk-mies, ajomies; Viipurinlahti, Aittojoki, Ägläjärvi, Tolvajärvi, Ilomantsi, Kuukkausjoki. JS: 14/JR 32, 4/JR 1, 2/Er.P 20; Psttykkimies; Vasovaara, Latva-

järvi, Lauttalahti, Vuonni-

HEILALA, Väinö Olavi, sekatyömies, s.8.5.1918 Oulainen, k.28.9.1978 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Linnea o.s.Laitala, s.26.12.1922 Merijärvi. Lapset: Marja-Leena 1945, Eija 1946, Raija 1948, Erkki 1950, Saara 1952, Sinikka 1955. TS: III/JR 64; Kk-mies, Suomussalmi, Pitkäranta. JS. Haavoittunut 1941.

HELANDER, Lauri Mikael, vanh.konstaapeli, s.3.10.1921 Paavola, k.2.11.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Taimi o.s.Kuusisto, s.6.7.1915 Oulainen. Lapset: Marjatta 1946, Hannu 1949, Matti 1955.

HELLMAN, Toivo Olavi, kirvesmies, s.4.2.1916 Paavola. Pso vuodesta 1943 Fanny o.s.Murto, s.24.4.1920 Oulainen. Lapset: Raimo 1943, Leena 1946, Erkki 1951, Kari 1952, Eero 1954, Markku 1958, Esa 1961. TS: 3/PPP 7; Kiv.mies; Aittojoki, Ägläjärvi, Tolvajärvi, Ilomantsi. JS: 7/JR 11, 8/JR 11,3/JR 12, Joens. Kv.virasto, Päävartio;

Kiv.mies; Kiestinki, Uhtua. Haavoittunut Kiestingin Lohivaarassa 4.9.1942. Kot.30.11.1944. Tsmm, Jsmm, Vm 2. Alikersantti.

HELPINEN, Risto Veikko, yhteiskoulun opettaja, s.22.10.1909 Laihia. Pso Ilma o.s.Ketola, s.3.6.1912 Viipuri. Lapset: Harto 1937, Risto 1939, Arja 1941, Jaakko 1943. Asui Oulaisissa vuosina 1928-1944.

HEMMILÄ, Esko, metsähoidonneuvoja, s.10.11.1923 Oulainen. TS: Vartiointi- ja lähettitehtävät, Oulainen. JS: Jv.Koul.K 16, 12/III/JR 11; Kk- ja pst-ryhmänj.; Uhtuan länsipuoli, Muolaa, Heinjoki, Kuparsaari, Noskua, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 27.6.1944 Heinjoella. Kot.21.11.1944. Tsmm,

Vm 1 ja 2, Jsmm, SVR I lk kr, Sininen risti, Lapin solki, Kersantti.

HIETAHARJU, Juho Ilmari, mv., s.27.12.1902 Kälviä, k.18.2.1991 Oulainen. Pso vuodesta 1930 Aune o.s.Mylly, s.23.3.1905 Oulainen, k.3.8.1988 Oulainen. Lapset: Ilmi 1931, Irma 1933, Inkeri 1940. Ratsumies.

HIETAHARJU, Kaarlo Jalmari, mv., s.19.11.1916 Oulainen, k.30.4.1988 Oulainen. Pso vuodesta 1940 Laina o.s.Lampinen, s.19.12.1921 Nurmo. Lapset: Ritva 1942, Mauri 1943, Sisko 1944, Pirkko 1949, Markku 1953, Teuvo 1954, Anssi 1960. TS: III/3 Pr.EV.os 3; Radiomies; Nurmijärvi, Muolaa, Leipäsuo,

Kiltu, Kämärä, Karisalmi. Alikersantti.

HIETAHARJU, Kalle Aleksanteri, mv., s.13.9.1906 Kälviä. Pso vuodesta 1944 Lyyli o.s.Sippola, s.9.10.1916 Alavus. Lapset: Liisa 1937, Juhani 1945, Marja-Leena 1947, Jouni 1952, Ulla 1954. TS: Kk-mies, sairaanajaja; Vuoksi, Kiviniemi. JS: 1/JR 32; Rask.heit.mies, puh.mies; Juntusranta, Vuonni-

joki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot.6.10.1944. Sotamies.

HIETAHARJU, Niilo Nestori, mv., s.26.10.1914 Oulainen, k.23.11.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1934 Taimi o.s.Mylly, s.23.5.1915 Oulainen. Lapset: Erkki 1934, Eino 1934, Martti 1938, Mauno 1942, Lea 1947. TS: Tst-lähetti; Lauttaniemi, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS. Kot.16.2.1945. Vm 2. Alikersantti.

HIETALA, Aarne Alvari, s.12.9.1926 Alavieska, k.27.11.1984. Pso vuodesta 1951 Aira o.s.Isokääntä, s.4.8.1930 Alavieska. Lapset: Reijo 1951, Pekka 1953, Olavi 1957, Marja-Liisa 1962, Leila 1964. JS: Jv.Koul.K 15; Pk-ampuja. Kot.4.10.1944. Korpraali. (tiedot: SR 1939-45)

HIETALA, Kauno, s.6.3.1923 Oulainen, k.13.2.1980 Laukaa. Pso vuodesta 1954 Sirkka o.s. Lindén. Lapset: Armi 1954, Mauri 1955, Terttu 1957, Teuvo 1960, Kalevi 1963, Irma 1966. JS. Haavoittunut heinäkuussa 1944 Vuosalmella.

HIETASAARI, Olavi Eemil, seppä, s.10.9.1920 Ylivieska, k.29.10.1981 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Anna o.s.Laurila, s.4.1.1918 Oulainen. Lapset: Liisa 1943, Veikko 1945, Raija 1948, Aila 1954, Juhani 1957, Esko 1959, Pauli 1960. TS: JR 11; Ryhmänj.; Viipuri, Johannes. JS. Vm 1, Tsmm, Jsmm. Alikersantti.

HIITOLA, Martti, mv., s.20.1.1924 Oulainen, k.31.5.1982 Oulainen. Pso vuodesta 1951 Eila o.s. Honkala, s.17.7.1929 Oulainen. Lapset: Kauko 1952, Helena 1953, Helinä 1957, Matti 1959, Hellevi 1962, Hannele 1966. JS: 13/JR 11; Krv.mies; Uhtuan länsipuoli, Kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Summa, Noskua, Vuosalmi, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.30.11.1944. Vm 2. Korpraali.

HIITOLA, Toivo Ilmari, hankintapäällikkö, s.27.9.1917 Turku, k.19.12.1979 Oulainen. Pso vuodesta 1943 Helena o.s.Kuusela, s.31.8.1921 Jyväskylä. Lapset: Leena 1944, Marja 1947. TS: Tulenjohtue; Summa, Kollaa. JS: 6/KTR 5, KmK, 5/KTR 5, 3/KTR 5/EK; Puh.au., tulenjohtue; Korpiselkä, Vieljärvi, Nirikka, Pyhäjärvi, Prääsä, Äänislinna, Suojunniemi, Kontupohja, Karhumäki, Tulvoja, Voljärvi, Krivi, Saajärvi, Kuusa, Juustjärvi, Veskelys, Suojoki, Suojärvi, Vuonte, Ägljärvi, Tolvajärvi. Kot.19.11.1944. Vm 1 ja 2. Ylikersantti.

HIITOLA, Väinö Johannes, mv., s.1.1.1911 Oulainen. Pso Aino o.s.Mellilä, s.6.8.1921 Ahlainen. Lapset: Seija 1945, Saara 1949. JS: Jv.Koul.K 6, 8/JR 25, KVK/K/10, 11 HTK, 5.SotaS, 9.SotaS, 4.SotaS, HTK/KotiJ, 3/JR 32, 41.SotaS, 1/JR 32, 2.Kev.5, 2/JR 32; Keittäjä, ajomies; Vuoninen, Pistojo, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtua. Haavoittunut Uhtuan länsipuolella 3.8.1941. Kot.5.10.1944. Sotavammaismerkki, Suuransiomerkki, Sot.inv.velj.kult.am, Tsmm, Jsmm, Vm 1 ja 2. Korpraali. Luottamustoimet: kirkkovaltuusto,-neuvosto.

HILLILÄ, Eero Kalervo, maatyömies, s.7.2.1921 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Taimi, s.29.7.1925 Oulainen, k.9.1.1995 Oulainen. Lapset: Helena 1948, Harto 1951, Heimo 1954. TS: LinnoitusK; Linnoitustyöt, Kannas. JS: 11.Pr., II/11 Jr 53; Ammusmies; Karjalan Kannas, Lintula, Kivennapa, Sulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi. Kot.24.11.1944. Vm 1 ja 2, Tsmm, Jsmm, Lapin solki. Sotamies.

HILLUKKALA, Toivo, mv., s.30.10.1924 Oulainen. JS: Jv.Koul.K 15, HTK 1, 8/JR 11; Kk-ampuja; Uhtuan länsipuoli, Jyvälahti, Hiirelä, Korvola, Metsäkylä, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.22.11.1944. Jsmm. Sotamies.

HILLUKKALA, Uno Valde, mv., s.12.7.1911 Oulainen, k.12.3.1989 Oulainen. Pso vuodesta 1948 Helli o.s.Arola, s.26.10.1923 Oulainen. Lapset: Paula 1949, Vesa 1951, Seppo 1952, Salme 1954, Hannu 1958, Jukka 1960. TS: 2 KKK/JR 26; Kk-mies, tähyistäjä; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 32, JR 53; Ryhmänj.; Uhtuan suunta, Karjalan Kannas, Tornio. Haavoittunut 6.10.1944. Kot.30.11.1944. Vm 2. Kersantti. Luottamustoimet: kirkkoneuvosto.

HOLAPPA, Armas Henrik (Heikki), mv., s.27.3.1917 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Kirsti o.s.Sjöberg, s.15.9.1921 Oulainen, k.19.10.1985 Oulainen. Lapset: Helmi 1947, Martti 1951, Kerttu 1952, Kyllikki 1953. TS: 3.Pr.; Kk-ampuja; Nurmijärvi, Muolaanjärvi, Karisalmi. JS: JR 32; Kk-ampuja; Vuoninen, Pistojo, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Haavoittunut 25.2.1940 Muolaanjärvellä ja 10.11.1941 Uhtualla. Kot.24.11.1944. Tsmm, Jsmm, Vm 1 ja 2. Alikersantti.

HOLAPPA, Toivo Matias (Matti), työmies, s.20.8.1924 Oulainen, k.30.8.1979 Oulainen. Pso vuodesta 1955 Kaisa o.s.Järvikangas, s.15.4.1929 Oulainen. Lapset: Pirkko 1955, Matti 1956, Pekka 1961. JS: Jv.Koul.k 15, 5199, 3/JR 53, 5393, JR 53, JR 1; Kk-mies; Uhtua, Länsi-Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.26.11.1944. Korpraali.

HONKAKOSKI, Johan (Jussi) Olavi, liikk.harjoitt./seppä, s.28.10.1919 Oulainen, k.13.7.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1958 Kaisa o.s.Uusitalo, s.25.8.1928 Oulainen. Lapset: Ari 1961, Jukka 1966. JS: JR 53; Aseseppä; Kiestinki, Kapustajoki, Louhen maantie, Kangasvaara, Uhtua, Karjalan Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Jsmm. Alikersantti. Luottamustoimet: OP:n hallinto.

HONKAKOSKI, Veikko Jaakko Olavi, mv., s.25.7.1926 Oulainen. Pso vuodesta 1955 Esteri o.s.Syrjä, s.25.3.1931 Haapavesi. Lapset: Hannu 1956, Hannele 1959, Outi 1969. JS: Rask.Krh., Rv.Koul.K, Jv.Koul.K 15; Aseellinen palvelus. Kot.6.3.1947. Korpraali.

HONKALA, Niilo Uolevi, metsuri, s.6.12.1924 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Helli o.s.Kulppi, s.8.2.1921. Lapset: Timo 1948, Veli-Pekka 1950, Seppo 1951, Marjatta 1953, Jukka 1956, Leila 1959, Heikki 1961, Päivi 1965. JS: 6/JR 11, 7/JR 11; Kp-mies, tslähetti; Karjalan Kannas, Uhtua, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 24.7.1944 Vuosalmessa. Kot.22.11.1944. Vm 2, Jsmm. Sotamies. (tiedot: SR 1939-45 3 Div.)

HONKIMAA, Aarne Joo-seppi, mv., s.12.12.1922 Oulainen. Pso vuodesta 1949 Eeva o.s.Suvanto, s.7.10.1925 Oulainen. Lapset: Kerttu 1950, Kirsti 1952, Aila 1955, Heikki 1963. TS: Vartiointitehtävät; Oulainen. JS: 3/JR 11; Tulenjohtou, heittimenj.; Länsi-Kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala, Tornio. Haavoittunut 3.10.1944 Tornion valtauksessa. Kot.19.11.1944. Vm 2. Kersantti.

HONKIMAA, Sulo Johannes, kirvesmies, s.15.7.1914 Oulainen, k.28.12.1984 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Aune o.s.Mikkola, s.21.4.1927 Oulainen. Lapset: Jouko 1948, Jouni 1951, Anitta 1955, Marita 1961. TS: KKK/JR 26; Kk-mies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 32, 12/JR 11, 2/JR 53; Kk-ampuja; Vuoninen, Pistojo, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Harjula, Pohjois-Suomen taistelut. Vm 2. Korpraali.

HONKIMAA, Viljo Emil, kirvesmies, s.25.12.1913 Oulainen. 1.pso Laina o.s.Lehtola, s.1914, k.26.4.1955. 2.pso vuodesta 1971 Vieno o.s.Jauhiainen, s.8.4.1929 Haapavesi. Lapset: Mauno 1943, Raimo 1950, Jouko 1950. TS: JR 26; Pk-ampuja; Vuoksenranta, Salmenkaita, Punnusjoki. JS: JR 11/Pst.Tyk.K; Pst-tykkimies; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojo, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Haavoittunut 27.8.1941 Uhtuan pohjoispuolella. Kot.27.10.1944. Vm2. Korpraali.

HONKIMAA, Väinö Aukusti, mv., s.27.2.1919 Oulainen, k.13.10.1978 Kuusankoski.

HUHTALA, Niilo Ernst, työnjohtaja, s.1.10.1923 Oulainen, k.30.8.1976 Oulainen. Pso vuodesta 1949 Helli o.s.Savela, s.11.7.1922 Pudasjärvi. Lapset: Annikki 1950, Kirsti 1954, Pirkko 1957. JS: Sininen prikaati; Tst-lähetti; Itä-Karjala, Kemi, Peippola, Summa, Tammisuo, Terenttilä, Juustilankangas, Tienhaara. Kot.20.11.1944. Vm 2. Korpraali.

HUHTALA, Veikko Herman, mv., s.17.8.1925 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Anna, s.22.4.1925 Kortesjärvi. Lapset: Anneli 1948, Timo 1951, Ahti 1959, Pirkko 1961. JS: 3/JR 6; Kk-ampuja; Ino, Humaljoki. Haavoittunut 15.6.1944 Vitikkalassa. Kot.15.11.1945. Korpraali.

HUHTALA, Vilho Aarne, mv., s.12.5.1907 Ylihärmä, k.12.11.1986 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Enni o.s.Takalo, s.1.1.1909 Oulainen. Lapset: Juho 1940, Taimi 1942. TS: Kk-mies; Viipurinlahti, Tolvajärvi, Korpi-

selkä, Suojärvi. JS: JR 11, JR 32; Kk-mies; Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot.16.11.1944. Vm 2. Korpraali.

HUHTELIN, Aarne Rudolf, mv., s.30.5.1916 Ylitorio, k.15.5.1977 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Kerttu o.s.Vähäkangas, s.2.8.1923 Pyhäjoki, k.12.8.1991 Oulainen. Lapset: Raimo 1944, Martti 1949. JS: KTR 9, JR 32, JR 10, HTK 111; Radisti, kiv.mies; Vilajoki, Vuonainen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtua, Kiestinki, Ahvenlahti. Kot.28.11.1944. Vm 2, Jsmm. Alikersantti.

HUOTARI, Matti Johannes, kauppias, s.13.1.1914 Oulainen, k.24.10.1980 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Lempi o.s.Alakarvia, s.11.12.1912 Karvia. Lapset: Marja-Leena 1941, Esa 1947. TS: JR 26; Talousups.; Vuoksela, Punusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 11, 25.TykK, 3.Pr.E; Pst-joukk.j., k-pääll., tstoups.; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonainen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kuuterselkä, Muolaanjärvi, Heinjoki, Vakkila, Tornio. Haavoittunut 1941 Vuokkiniemessä. VR 3, VR 4 mk, VR 4 tlc. Majuri.

HURNASTI, Johannes, mv., s.24.6.1906 Oulainen. Pso vuodesta 1936 Fanni o.s. Kurki, s.2.12.1908 Oulainen. Lapset: Reino 1937, Elli 1939, Veikko 1942, Seppo 1956. JS: Jv.Koul. K 22, 121.LinnK; Linnoitustyöt; Luumäki. Sotamies.

HURNASTI, Kauno Evert, autoilija, s.25.2.1914 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Irene o.s.Somero, s.20.2.1920 Kalajoki, k.8.6.1984 Oulainen. Lapset: Alpo 1938, Sirkka-Leena 1939, Sauli 1941, Eila 1942, Raimo 1946. JS: 2/Rask.Psto 40; Autonkuljettaja; Syväri, Pogosta, Viipurin lahti, Tolvajärvi. Kot.12.11.1944. Sotamies.

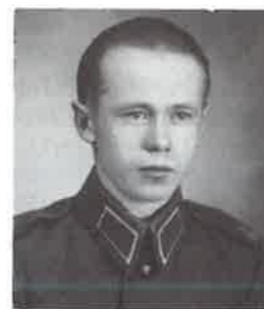

HURNASTI, Launo Ilmari, s.27.12.1919 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Annikki o.s.Aho, s.28.3.1920 Oulainen. Lapset: Anna-Liisa 1949, Pirkko 1961. TS: 13.SPolK. vapaaehtoisena; Suomussalmi, Kuhmo. JS: Jv.Koul. K 5, 3/JR 32, 2/III/11.Pr., Krh.K/JR 32, Pst.Tyk.K/JR 11; Kiv.mies, heitinmies, pst-tykkimies, tslähetä; Juntusranta, Vuonainen, Pistojoiki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kivennapa, Länsi-Kannas, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala,

Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 23.2.1943 Uhtuan länsipuolella. Kot.18.11.1944. Jsmm. Korpraali.

HURNASTI, Mauno Jal-mari, kunnanjohtaja, s.1.10.1917 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Elli o.s.Tuomaala, s.31.10.1919 Saloinen. Lapset: Pertti 1947, Kaija 1948, Tuula 1954. TS: 7/JR 64; Kp-mies; Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. JS: 8/JR 11, 11/JR 32, HTK 11; Joukk.j., adjutantti, esik.kompp.päällikkö; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonainen, Uhtuan länsipuoli, Kiestinki, Veturipuro. Haavoittunut Vuonnisessa 14.7.1941, Kiestingissä 25.8.1941 ja Uhtuan pohjois-puolisessa maastossa 24.5.1942. Kot.30.11.1944. Tsmm, Jsmm, VR 4, VR 4 tlc, SLR, Sotavammaismerkki, Kunnallisliiton hop. ja kult.am. Kapteeni. Luottamustoimet: lukuisia luottamustoimia mm. eri kuntainliitoissa.

HURNASTI, Tauno Vih-tori, kauppias, s.7.11.1915 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Anna o.s.Huhtala, s.31.1.1917 Oulainen. Lapset: Vesa 1941, Arja 1945, Hannu 1946. TS: EK/II/JR 26; Puh.kesk.hoitaja; Vuoksela, Punnus, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 32, 11.Pr., Järj.keskus 2, 53.SotaS, Sv.L.31, HTK/KotiJ.; Puh.mies, puh.kesk.hoitaja, varastonhoitaja; Vuonainen, Pistojoiki, Kenisga, Letsina, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Haavoittunut Vuonnisessa länsipuolisessa taistelussa kesällä 1941. Kot.11.11.1944. Vm 2, Keski-Kannaksen Risti, Pohjois-Vienan Risti, Tsmm. Alikersantti.

HUSSA, Johannes, mv., s.10.2.1906 USA, k.12.6.1972 Oulainen. Pso vuodesta 1934 Saima o.s.Yliniemi, s.19.3.1912 Oulainen. Lapset: Pentti 1935, Vilma 1936, Alpo 1937, Eila 1941, Matti 1943, Kauko 1944, Paavo 1946, Leena 1950. TS ja JS: E/III/JR 32, I/JR 32, 3.KS; Lääkintämies; Virkkilä, Salmenkaita, Summa, Vuosalmi, Vuonainen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtua, Kannas. Korpraali.

HUSSA, Niilo Henrikki, mv., s.6.6.1925 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Siiri o.s.Rajala, s.20.6.1924 Oulainen. Lapset: Tuula 1946, Toivo 1948, Tuomo 1950, Tarja 1953, Taina 1959, Timo 1962, Tapio 1964. JS: Jv.Koul.K 25, 20.SotaS, 11.Er.P; HTK 8, 6/JR 5; Krh.rj.; Uhtua, Säämäjärvi, Suo-Kota, Tolvajärvet, Vuonte. Kot.1.8.1945. Vm 2, Jsmm, SVR 1.lk, Sos.turvan Benevolentia mitali. Kersantti. Luottamustoimet: sosiaalilautakunta.

HYVÄRINEN, Ahti Leonard, mv., s.22.6.1920 Oulainen, k.3.2.1989 Oulainen. Pso vuodesta 1949 Alli o.s.Mehtälä, s.31.1.1920 Oulainen. Lapset: Kaarina 1950, Keijo 1951. JS: JR 10; Tslähetä, pp-lähetä; Repola, Ruokajärvi. Kot.10.11.1944. Vm 2, Jsmm. Alikersantti.

HYYTINEN, Vilho Antero, mv., s.13.8.1902 Lappajärvi, k.6.1.1962 Oulainen. 1.pso vuodesta 1924 Elvi o.s.Olli, s.19.3.1906 Purmo, k.26.3.1932. Lapset: Anna 1925, Olli 1926, Mailis 1929, Pirkko 1931. 2.pso vuodesta 1934 Tyyne o.s.Silvasti, s.20.7.1908 Isokyrö, k.25.7.1980 Oulainen. Lapset: Juhani 1935, Matti 1936, Jaakko 1938, Sakari 1940, Viena 1942, Pekka 1944, Esa 1946, Seppo 1947, Marja-Leena 1950, Aulis 1952. TS ja JS: JR 32; Kuhmo, Suomussalmi, Raate. Vm 2, Tsmm, Jsmm. (tiedot: SR 1939-45 3 Div.)

HYYTÄINEN, Aimo Kallervo, mv., s.27.12.1926 Oulainen. Pso vuodesta 1951 Toini Elisabet o.s. Mattila, s.11.8.1926 Oulainen, k.14.8.1962 Oulainen. Lapset: Markku 1951, Pirjo 1953, Merja 1955, Anne 1950. JS: Panssarivaunumies.

HYytiäinen, Reino Olavi, mv., s.24.5.1918 Oulainen. Pso Taimi o.s.Pentinlehto, s.4.9.1929 Oulainen. Lapset: Rauno 1962. TS: SissiP 2; Lääkintäajoneuvon ajaja; Aittojoki. JS: JR 32; Lääkintäau; Uhtuan suunta. Haavoittunut Uhtualla 19.6.1943. Kot.31.3.1944. Vm 2, Tsmm, Jsmm, VR mk. Alikersantti.

HYytiäinen, Uuno Bernhard, puuseppä, s.10.7.1914 Oulainen. Pso vuodesta 1988 Eeva o.s.Tähkä, s.3.1.1922 Merijärvi. TS: JR 26; Virkkilänniemi, Vuoksen varsi, Punnusjoki, Salmenkaita. Haavoittunut Pölläkkälässä. Vm 2, 4 lk vapaudenristi miekkokojen kera, Tsmm, Keski-Kannaksen risti, Sotavammaismerkki, SVR 1 lk, Suuri ansiomerkki, Sotainvalidien ansioristi. Sotamies.

maismerkki, SVR 1 lk, Suuri ansiomerkki, Sotainvalidien ansioristi. Sotamies.

HYytiäinen, Veikko Armas, metsätyönjohtaja, s.9.10.1912 Oulainen, k.22.2.1955 Oulainen. Pso vuodesta 1937 Maria o.s.Pyykölä, s.6.11.1912 Oulainen, k.23.7.1971 Oulainen. Lapset: Urho 1937. Haavoittunut 16.2.1940. Sotamies.

HYytiäinen, Vilho Edvard, työmies, s.13.9.1923 Oulainen, k.26.3.1990 Oulainen. Pso vuodesta 1959 Ilmi o.s.Hietaharju, s.24.5.1931 Oulainen, k.9.2.1981 Oulainen. Lapset: Veijo 1961. Vm 2. Sotamies.

HÄivä, Aaro Johannes, metsäteknikko, s.1.6.1922 Ii, k.24.5.1994 Oulainen. 1.pso Bertta o.s.Kortti, s.15.7.1925, k.3.1.1967. 2.pso vuodesta 1969 Eeva o.s.Penttilä, s.16.1.1926 Oulainen. Lapset: Juha 1950, Liisa 1959, Leena 1961. TS: Siltavartiotehtävät lissä. JS: 4/JR 53; Kk-ryhmänj., tslähettiau, kk-joukk.j.;

Uhtuan länsipuoli, Karjalan Kannas, Länsi-Kannas, Ki-

vennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi. Kot.28.11.1944. Vm 1 ja 2, Tsmm, Jsmm, Res.ups.liit.kult.am. Kapteeni.

HÄKKILÄ, Aale Kaarle, metsäteknikko, s.28.10.1905 Oulainen, k.20.12.1976 Oulainen. Pso vuodesta 1936 Aino o.s.Käkelä, s.26.9.1911 Oulainen, k.24.7.1992 Oulainen. Lapset: Matti 1939, Terttu 1941, Leena 1945, Maija-Liisa 1951. TS. JS. VR 4, Vm 2, Jsmm. Luutnantti. Luottamustoimet: kirkkovaltuusto, SP:n isännistö.

HÄKKILÄ, Aimo Torsti, mv., s.28.2.1908 Oulainen, k.6.6.1969 Oulainen.

HÄKKILÄ, Holger Jalmari, työnjohtaja, s.4.12.1917 Oulainen. Lapset: Pirkko 1944, Ritva 1947, Jorma 1949, Marja-Leena 1952, Irma 1959. TS: SPol.KK 1, SPol.K Raate. JS: 4.SPol.J: JR 32, Sissi-Os Larvo: Rj.P 8: 4.SPol.J.; Sotapoliisi, kiv.mies; Uhtua, Karjalan Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.29.11.

1944. Vm 2, Jsmm. Korpraali.

HÄKKILÄ, Jaakko, autonkuljettaja, s.27.2.1910, k.17.6.1968 Oulainen. Pso vuodesta 1957 Terttu, s.29.10.1932 Oulainen. Lapset: Harri 1958, Hely 1961, Maarit 1966. TS: JR 26; Ryhmänj.; Kannas, Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: 17.SAutoK, 12.SAutoK; Ryhmänj., sairas-

autonkuljettaja; Uhtua, Karjalan Kannas, Tornio. Kot.26.11.1944. Vm 2, Jsmm, Tsmm, Lapin solki. Alikersantti.

HÄKKILÄ, Paavo Einari, liikeneharjoittaja, s.12.1.1921 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Vieno o.s.Keskikastari, s.8.10.1919 Oulainen. Lapset: Seija 1945, Risto 1947, Esko 1953, Irmeli 1958. JS: 11.Pr., 2/11.Pr, 1/JR 53, AutoV 1; Etulinjan ajomies ja huoltomies; Louhi, Uhtua, Karjalan Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.21.11.1944. Vm 2. Alikersantti

HÄKKILÄ, Pentti Pietari, konstaapeli, s.14.7.1926 Oulainen. Pso vuodesta 1951 Neimi o.s.Mällinen, s.16.4.1926 Tyrnävä. Lapset: Tapio 1953, Anne 1961, Hannu 1962. TS: Vapaaehtoisena vartiointitehtävissä Oulaisissa. JS: Kotirintamajouk., Santah.V.Koul.K., ryhmänjoht.koulu; vartiotehtävät Oulaisissa; erik.koul.

puh.keskusmies. Kot.8.10.1944. Jsmm, SVR 1 lk, SKL:n kult.m., OKO:n am. Alikersantti. Luottamustoimet: kaupunginvaltuusto ja lukuisia muita kunnallisia luottamustehtäviä.

HÄNNINEN, Aatos Armas Johannes, piirityönjohtaja, s.19.6.1920 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Aune o.s.Karjalainen, s.15.2.1924 Kemi, k.7.9.1988 Kuhmo. Lapset: Markku 1949, Merja 1955. JS: 4/Tyk.K, Jv.Koul.K.12,4/JR 40, 6/II/11.Pr., 1/JR 53, 12.ja 14.AutoKorj.; Ryhmänj., tslähettiau, moottoritston hoitaja;

Sohjana, Kapustajoki, Kiestinki, Kangasvaara, Lohivaara,

ra, Sevettijärvi, Rantatie. Haavoittunut 12.10.1942 Kiestingissä. Kot.18.11.1944. Vm 1 ja 2, Jsmm. Kersantti. Luottamustoimet: SP:n hallitus.

HÄNNINEN, Ahti Aadolf, piirityönjohtaja, s.5.10.1915 Paavola, k.26.10.1977 Oulu. Pso vuodesta 1946 Elli o.s.Kautto, s.12.10.1922 Reisjärvi. Lapset: Liisa 1947, Pekka 1949, Pertti 1951, Pentti 1952, Pirjo 1954, Erja 1960. TS ja JS: Jv.Koul.K 5, 3/JR 25, 3.EK/10.Ptri, JR 32, EK/JR 11; Kirjuri; Vuoninen, Pisto-

joki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Länsi-Kannas, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Summa, Vuoksi, Eldanjärvi, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut Eldanjärvellä 30.7.1941. Kot.7.11.1944. SVR 1 lk kr, Kauppak.kult.-ja hop. am., Tsmm, Jsmm, Vm 2. Yliväepeli.

HÄRÖ Eino, s.17.8.1924 Oulainen, k.27.3.1969 Oulainen.

HÄRÖ, Lauri Viljami, työmies, s.16.4.1908 Oulainen, k.31.5.1970 Oulainen. Pso vuodesta 1926 Hilda o.s.Stenbäck, s.7.9.1903 Oulainen, k.26.5.1990 Oulainen. Lapset: Erkki 1927, Elsa 1928, Elvi 1930, Martti 1934, Paavo 1935, Anja 1937, Veikko 1940, Aune 1942, Helena 1948. TS ja JS: Pelkosenniemi, Uhtua. Sotamies.

HÄRÖ, Yrjö Johannes, mv., s.10.2.1921 Oulainen. Lapset: Raimo 1950, Reijo 1952, Reino 1959, Risto 1965. JS: 6 D/EKM, 1/Rj.P 7, 2/Rj.P 7; Pk-ampuja; Alakurtti, Uhtua, Kotajärvi, Kivijärvi, Tuoppajärvi, Ristijärvi, Märkäjärvi. Kot.27.11.1944. Vm 2. Korpraali.

HÄRÖ, Toivo Edvard, sekatyömies, s.14.4.1911 Oulainen, k.2.2.1979 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Martta o.s.Lepsu, s.4.11.1920 Oulainen, k.23.12.1975 Oulainen. Lapset: Silja 1945, Rauha 1947, Veli 1950, Pentti 1951. TS: JR 40; Pelkosenniemi, Savukoski, Märkäjärvi, Säkki-järvi, Vilaniemi, Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi. JS: 14/JR 11, JR 32, 45.Ps.TykK; Vuoninen,Ponkalahti,Uhtua,Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 1941 ja 1943. Kot.14.11.1944. Vm 2.Korpraali.

HÄTÖNEN, Pentti Johannes, työmies, s.3.9.1917 Heinjoki, k.16.5.1985 Oulainen. Pso vuodesta 1974 Lyyli o.s.Majava, s.15.3.1925 Kuusamo. TS: Karjalan Kannas. JS: JR 2; Terijoki, Taipale, Kuusmonpohja, Hiitola, Tivallahti, Käkisalmi, Pasuri, Lempaala, Veikkola, Syväri. Kot.20.11.1944. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Alikersantti.

HÖYLÄ, Lauri Jalmari, varastomies, s.12.8.1920 Oulainen, k.2.7.1989 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Reetta o.s.Valkjärvi, s.28.10.1926 Oulainen. Lapset: Ulla 1947, Tuula 1953, Tiina 1964. JS: Kev.Os 3, 2/Rj.P 7; Tstlähet-tiau, joukk.varaj.; Paanajärvi, Kelsinkäinen, Nenäpalo, Isonselänlaki, Uulaantoinvaara, Tuore- ja Nuottavaara, Voittojoki, Alavilmajoki, Alakurtti, Uhtua, Kivijärvi, Tolvajärvi, Ristijärvi,Savukoski. Kot.27.11.1944. 2 lk rr, Vm 1 ja 2. Ylikersantti.

IPONEN, Lauri Malakias, mv., s.1.10.1915 Oulainen. Pso vuodesta 1948 Jenni o.s.Törmänen, s.25.2.1917 Kuusamo, k.17.4.1992 Oulainen. Lapset: Hilka 1950, Raili 1953, Aili 1958. TS: puhelin-mies; Vuoksela. JS: 14/JR 11; Pst. tykkimies; Uhtua, Pisto-joki, Makkara, Pystyskukkula, Kuittijärvi, Kannas, Kivenna-pa, Muolaa, Heinjoki, Vuosalmi, Ihantala, Noskua, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut talvisodan aikana Vuoksella. Kot.18.11.1944. Tsmm, Jsmm. Korpraali.

IKKALA, Heino Henrik, mv., s.9.6.1925 Vihanti, k.6.10.1972 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Siiri o.s. Sivula, s.6.12.1928 Oulainen. Lapset: Ahti 1946, Sointu 1947, Vesa 1950, Asko 1951.

IKKALA, Tauno Johannes, autoilija, s.30.5.1913 Oulainen. Pso vuodesta 1934 Kerttu o.s. Ylitalo, s.7.1.1917 Kärsämäki. Lapset: Pentti 1934,Pauli 1936,Paavo 1938,Raili 1941,Ritva 1942,Tuula 1945.JS:12.AutoK/JR 32,JR 11, 64.AutoK; Juntusranta-, Vuoninen,Kämärä,Summa,Viipuri,Pistojoki, Korpivaara,Tetrivaara,Uhtua,Pohjois-Suomen taistelut. Vm2,Tsmm,Jsmm.Alikersantti. (tiedot: SR 1939-45 3.Div.)

ILOMÄKI, Eemeli Oskari, mv., s.27.11.1903 Kurikka, k.8.1.1990 Oulainen. Pso vuodesta 1932 Edla o.s. Murto, s.7.4.1910 Oulainen, k.27.3.1987 Oulainen. Lapset: Kaisu 1933, Erkki 1934, Maija 1935, Juhon 1938, Anna 1943, Simo 1944, Liisa 1946, Pekka 1948, Hannu 1950, Aino 1953. TS: Esik.K./11/JR 26; Lääkintäaliupseeri; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaija, Vuosalmi. JS: E/3/JR 32; Vuoninen, Pistojoki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Korpraali.

IMMONEN, Aarne Johannes, toimistopäällikkö, s.23.8.1912 Kestilä. Pso vuodesta 1939 Lempi o.s. Nyys-sölä, s.19.7.1920 Rantsila. Lapset: Pertti 1941, Sirkka 1943, Markku 1946, Erkki 1947, Pirjo 1949, Harri 1952, Risto 1953. TS: JR 25; jouk-kuueenjohtaja; Kuhmo. JS: JR 11/25 Tyk.K.,Täyd.P 13; jouk-kuueenjohtaja, k.pääll.; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Pistojoki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Humaloja, Ihantala. Haavoittunut 8/12 1939 ja 7/3 1940. Kot.17.11.1944. Kapteeni.

IMMONEN, Arvo Eerikki, varastonhoitaja, s.10.8.1917 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Hinni o.s.Hei-lala, s.19.12.1921 Paavola. Lapset: Arja 1943,Irma 1948,Irmeli 1948. TS ja JS:25.Ty; Autonkuljettaja, taiste-lulähetäjä; Suomussalmi, Uhtua, Onkamojärvi, Kuuter-selkä, Muolaanjärvi, Heinjoki, Kuparsaari, Pohjois-Suo-men taistelut. Vm 1 ja 2, Tsmm, Jsmm. Ylikersantti. (tie-dot: SR) 1939-45 3.Div.)

IMMONEN, Väinö Isak, vahtimestari, s.15.9.1898 Kuhmoniemi, k.10.9.1981 Oulainen. Pso Aino o.s.Ant-tiila, s.16.6.1899 Piippola, k.10.5.1992 Oulainen.

IRVA, Väinö Leonard, kir-vesmies, s.21.5.1922 Oulai-nen. Pso vuodesta 1955 Elli o.s. Rautio, s.22.2.1929 Oulai-nen. Lapset: Ismo 1955, Ilpo 1958, Seppo 1961. JS:I/JR 11; Pikakivääriampuja, lääkintä-mies; Uhtuan suunta, Kiestin-ki, Karjalan kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot. 16.11.1944. Jsmm, SVR 1 lk. Korpraali.

IRVANKOSKI, Niilo Vil-helm, liikkeenharjoittaja, s.6.12.1924 Oulainen. Pso vuodesta 1951 Ilma o.s. Huo-tari, s.9.5.1927 Kuhmo. Lapset: Tapio 1958, Päivi 1961, Ilkka 1967. JS: 12/JR 35; Ko-nekiväärimies; Ihantala, Har-jula. Kot.20.11.1944. Korpraali.

IRVANKOSKI (Sillankorva), Reino Johannes, mv., s.2.11.1914 Oulainen, k.23.8.1977 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Anni o.s. Hannus, s.16.7.1914 Oulainen, k.9.9.1990 Oulainen. Lapset: Laura 1938, Alpo 1940, Aarne 1942, Sinikka 1944, Arja 1946, Usko 1948, Tarja 1949, Hanneli 1951, Tuija 1953, Anita 1956, Tapani 1960. TS: JR 26; Pikakivääriampuja; Lauttaniemi, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 11; Pst.mies; Vuonninen, Pisto-joki, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.30.11.1944. Vm2, Tsmm, Jsmm, Alikersantti.

ISOJÄRVI, Johan Jal-mari, maa- ja metsätyömies, s.3.9.1916 Oulainen, k.9.6.1978 Oulainen. Pso vuodesta 1940 Vieno o.s. Pussinen s.1921 Sotkamo. Lapset: Liisa 1941, Terttu 1943, Ritva 1950. TS: VP9; Suomussalmi. JS: JR 32, JR 11; Uhtua, Kiestinki, Kiskiskukkula. Haavoittunut syyskuussa 1943 Uhtu-alla. Kot. kesäkuu 1947. Sotamies. (tiedot: SR 1939-45)

ISOKANGAS, Eino Antti Ernesti, liikkeenharjoittaja, s.17.3.1922 Vihanti, k.31.3.1990 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Tellervo o.s. Tikkanen, s.25.10.1926 Oulainen. Lapset: Kalevi 1947, Aila 1949, Helena 1950, Jussi 1954, Terttu 1963. TS: Jv. Koul.K., Er.P.22; Taistelu-lähetti; Vilaniemi. JS: 12/11 Pr., HTK/III AK, 12/III/JR 11; Aseseppä; Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.11.8.1944. Tsmm, Jsmm, Sotamies.

ISOKANGAS, Heino Matti Alarik, mv., s.28.10.1913 Oulainen, k.7.10.1979 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Hilma o.s. Kurola, s.1.1.1915 Revonlahti. Lapset: Hilka 1939, Keijo 1942, Seija 1944. TS: Esik.K./II/JR 26; Ajomies. JS: 14/JR 11; Taist.lähetti; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan suunta, Heinjoki, Noskua, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.18.11.1944. Tsmm, Jsmm, Vm 2. Alikersantti.

ISOKANGAS, Reino Niilo Valfrit, mv., s.30.9.1911 Oulainen, k.6.3.1995. Lapset: Pauli 1939, Anja 1942. TS: Esik.K./II/JR 26; Lähetti, ajomies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: 14/R 11, 14/JR 32, II/JR 32 Esik., Er.P.20; Ajomies, kp.mies, aseseppä; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Pisto-joki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Rajajoki, Vammelsuu, Hietala, Viipurinlahti. Kot.16.11.1944. Vm 2. Alikersantti. Luottamustoimet: kunnan- ja kirkkovaltuusto.

ISOKIVELÄ, Aimo Henriikki, kirvesmies, s.3.12.1916 Oulainen, k.1974 Puolanka. Pso vuodesta 1951 Katri o.s. Heikkinen. s.5.12.1911. Lapset Mauno, Taimi. TS: JS: JR 32, JR 11; Kurma, Vuonninen, Pisto-joki, Uhtuan suunta, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Vuosalmi, Pohjois-Suomen taistelut. Jsmm, Sotamies.

ISOKIVELÄ, Armas Toivo, kirvesmies, s.26.5.1906 Oulainen, k.17.3.1990. Pso vuodesta 1928 Marita o.s. Härö, s.4.3.1904 Oulainen. Lapset: Ilma 1928. TS: JR 25; Kiväärinmies; Kollaanjoki. JS: JR 32, JR 53; Kiväärinmies, kp-mies, kk-mies; Uhtua. Sotamies. (tiedot: SR 1939-45)

ISOKIVELÄ, Jaakko Vilhelm, mv., s.25.7.1918 Oulainen, k.15.11.1970 Haapavesi. (tarkemmat tiedot: Haapaveden matrikkeli)

ISOKIVELÄ, Reino Johannes, mv., s.20.3.1914 Oulainen, k.29.4.1970 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Annikki o.s. Lehtikangas, s.21.2.1927 Oulainen. Lapset: Tapio 1952. TS: JR 26; Karjalan kannas. JS: JR 11; Pst.tkm., ajomies, B/24 KS:n apumies; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonninen, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksenlahti, Vuosalmi, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.30.11.1944. Kersantti.

ISOKIVELÄ, Väinö Johannes, mv., s.21.6.1915, k.16.6.1981. Pso vuodesta 1941 Laina o.s. Ritola, s.20.9.1919 Haapavesi. Lapset: Taisto 1941, Toini 1944, Tuula 1947, Toivo 1950, Taina 1954, Taito 1961. TS: 7.JR, Pst.39 J., Ajomies, kiv.mies; Juutsijärvi, Nisalahti, Pelkoseniemi, Savukoski. JS: JR 32, JR 53; Uhtuan suunta, Vuotsenniemi, Pisto-joki, Korpivaara, Tetrivaara, Kangasvaara, Sevettijärvi, Uhtuan suunta. Haavoittunut 1941 Uhtuan suunnalla. Vm 1 ja 2,/. Tsmm, Jsmm, Kersantti.

ISOLA, Väinö Jaakko, nimismies, s.8.3.1909 Oulu, k.12.9.1969 Oulainen. Pso vuodesta 1937 Elsa Elina o.s. Huovinen, s.22.8.1911 Paavola. Lapset: Aila 1938, Jukka 1940. JS: III AEK:n talousupseeri. Kempeleen talkoo- ja vss-päällikkö, Kempeleen Aseveljien sihteeri. Syksyn 1944 saksalaissodan ja venäläismiehityksen aikana Kuusamon piirin nimismies. Oulaisten piirin nimismies vuosina 1947-1969. Luottamustoimet: mm. Oulaisten kunnanvaltuusto, PPO:n hallintoneuvosto, Pyhäjokiseudun Kustannus Oy:n hallitus. VR 4, SL rm, Poliisiansioristi erikoistunnuksin, Suomen Reserviupseeriliiton kult. am.

ISONIEMI, Reino Vilhelm, toimiupseeri, isännöitsijä, s.17.9.1918 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Helena o.s. Tuomikoski, s.26.6.1920 Oulainen. Lapset: Heli 1946, Irma 1953. TS: JR 36; Pk.ampujan apulainen, kiv.mies; Uomaa, Laatokan koillispuoli. JS: JR 9; Krh ryhmänjohtaja, tulenjohtaja; Sortavalaan ja Äänislinnaan johtavat taistelut, Syvärin rintama, Äänislinna, Loimolanjärven koillispuoli. Kot.14.11.1944. Vm 1 ja 2. Tsmm, Jsmm, Sotilasmestari.

ISONIEMI, Veikko Ilmari, talonmies, s.14.9.1922 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Helga o.s. Tabell, s.30.5.1926 Paavola. Lapset: Ritva 1948, Raija 1950, Riitta 1954, Raimo 1961. JS: Jv. Koul.K.15/13 K, 3 D/1 Krh.K.I/JR 11; Puhelinmies, erik.koulut. krh.mies; Uhtuan ja Kiestingin suunta, Kivennapa. Haavoittu-

nut 12.6.1944 Kivennavalla. Kot.30.11.1944. Vm 1, vammaismerkki, Jsmm, Vienanristi, Kannaksenristi. Korpraali.

ISORÄSY, Mikko työmies, s.10.9.1916 Oulainen, k.8.6.1991 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Anna-Liisa o.s. Vierimaa, s.30.8.1924 Oulainen, k.7.6.1993 Oulainen. Lapset: Elli 1946, Eero 1948, Pentti 1952, Eeva 1956. TS: E/III/3 Pr.; Nurmijärvi, Leipäsuu, Kitee, Kämärä, Karisalmi. JS: E/III/JR 32, 11 Pr.; Vuonninen, Pisto-joki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.5.11.1944. Korpraali.

ISORÄSY, Toivo Johannes (Hannes), kirvesmies, s.25.4.1914 Oulainen, k.4.4.1980 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Vieno o.s. Kumpula, s.16.11.1915 Oulainen, k.7.7.1991 Oulainen. Lapset: Tenho 1938, Anna-Liisa 1939, Osmo 1941, Aila 1942, Tapio 1945, Anneli 1949. TS: 2.KKK/JR 26; Konekivääriampuja; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 11/Tyk.K., JR 32; Konekivääriampuja, ammusajon.ajuri; Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuosalmi, Ihantala. Kot.15.11.1944. Vm 2, Tsmm, Jsmm, Vienanristi, Lapin solki. Korpraali.

ITÄPALO, Jaakko, ajomies, ratatyömies, s.15.6.1913 Oulainen, k.1.11.1992 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Aune o.s. Korpela, s.20.9.1920 Saloinen. Lapset: Eila 1939. JS: Kev.Psto 18, 9/KTR.12; Ajomies; Syväri, Vitele, Miinalanjoki, Tulemajoki, Pitkäranta, Vuoksi. Kot.9.10.1944. Sotamies.

ITÄPALO, Leo, mv., s.31.5.1917 Oulainen, k.5.2.1975 Oulainen. Pso vuodesta 1957 Helvi o.s. Koskela, s.18.1.1917 Pyhäjoki. Lapset: Anneli 1957.

JAAKKONEN, Ante Eelis, mv., s.11.1.1916 Kuolajärvi, k.12.9.1992 Oulainen. Pso vuodesta 1936 Susanna o.s. Tuutijärvi, s.19.6.1914 Salla. Lapset: Maire 1935, Antero 1937, Aimo 1941, Heimo, Markku 1944, Pentti 1946, Osmo 1947, Terttu 1949, Tuula 1950, Tuomo 1952, Marita 1954, Taina 1955, Mauri 1957,

Jarmo 1960. TS: SaHK, KKK os.11, D 23.4 VO; Kelsinkäinen, Kuolajärvi, Kalsanharju, Kampuramäki, Märkäjärvi, Repoharju, Joutsijärvi, Päävaara, Mustonen, Valtonen, Sotka. JS: Rajajääkärit 46 K; Kiv.joht., tähystäjä; Vuorikylä, Nenäpalo, Nurmitunturi, Voitajoki, Hankivaara, Alakurtti. Kot.16.11.1944. Tsmm, Jsmm, Vm 1 ja 2, SVR II lk, Suomen Kaupunkiliiton hopeinen ansiomerkki. Alikersantti.

JAAKOLA, Arvo, s. 5.1.1917 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Rauha o.s. Kangas, s.18.6. 1916 Merijärvi. Lapset: Erkki 1939, Veikko 1940, Matti 1943, Anna-Liisa 1945, Antti 1947, Eeva 1949, Kerttu 1951, Pekka 1953, Elli 1957, Heikki 1958. TS: Esik. K./II/JR 26; Sair. ajon. ajomies; Vuoksela, Punnus, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: Krh.K./JR 32; Puh. aliupseeri, puh. mies; Juntusranta, Vuonniinen, Pistojoeki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 6.9.1944. Kot.18.11.1944. Vm 1. Kersantti.

JAAKOLA, Toivo Armas, eläkeläinen, s.17.4.1917 Haapavesi. Pso vuodesta 1961 Sirkka-Liisa o.s. Wallin, s.14.4.1916 Oulainen. TS: 2/PPP 7, KKK/PPP 7; Erikoislähetti, taistelulähetti, k-ajomies; Aittojoki, Tolvajärvi, Rauhala, Kuukasjoki. JS: II/JR 32, 2/JR 11; Vuonniinen, Pistojoeki, Korpivaara, Uhtuan

länsi- ja pohjoispuoli, Tetrivaara, Karjalan kannas, Poh-

jois-Suomen taistelut. Haavoittunut Tornion aseman valtauksessa. Kot.30.11.1944. Sotamies.

JAAKOLA, Viljo Johannes, mv., s.14.5.1919 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Toini o.s. Uusitalo, s.22.7.1922 Oulainen, k.24.6.1977 Oulainen. Lapset: Vesa 1948, Leena 1948. JS: VK/JP., Esik.K/JP 4; Puhelinmies; Itäkatjala, Salmi, Tuulas, Aunus, Syväri, Petroskoi, Karhumäki, Pohjois-Suomen taistelut. Vm 1. Alikersantti.

JAKONEN, Pekka, mv., s.20.5.1914 Hiitola, k.19.8.1975 Oulainen. Pso vuodesta 1936 Lyyli o.s. Haiminen, s.16.7.1915 Lumivaara, k.28.12.1984 Oulainen. Lapset: Inkeri 1938, Antti 1942, Irene 1942, Martti 1945, Kauko 1950, Pertti 1953, Hannu 1956. JS: II/12 Pr., I/Er.P.16/6, 29 SotaS, 5/JR 12; Ryhmänjohtaja, asealiupseeri, kp-ampuja; Sohjanansuu, Pistojärvi, Ihantala, Kapustajoki, Lohilahti, Kiestinki, Louhi, Pohjois-Suomen taistelut. Sairastunut Ihantalassa 20.7.1944. Kot.21.11.1944. Vm 1. Kersantti.

JALASTO (ent. Juselius), Bror Arne, insinööri, s.1.2.1918 Kurkijoki. Pso Auli o.s. Saarenpää, s.28.9.1933 Oulu. Lapset: Riitta 1970, Raija 1971. TS: Tyk.Koul.K 5. JS: III/JR 30, III/JR 9, UK, II/JR 9; Tulenjohtaja: Laatokan-Karjala, Syväri, Ostansuunta, Loimijärvi, Uuksunjärvi. Haavoittunut 25.7.1941 Kaskankorvessa ja 1942 Syvärillä. Kot.12.11.1944. Luutnantti.

JALKANEN, Arvi Johannes, mv., s.26.11.1902 Sortavalan mlk, k.10.3.1991 Oulainen. Pso vuodesta 1927 Aino o.s. Räsänen, s.14.7.1907 Ruskeala, k.30.12.1986 Oulainen. Lapset: Pentti 1928, Pauli 1930, Atte 1933, Liisa 1943. TS: RT 3; Kiv.mies; Lunkula. JS: 3.Hev.S., 1.Hev.S. Haavoittunut 1940 Pitkärannan ja Koirinojan taisteluissa. Kot.10.7.1944. Alikersantti.

JALKANEN, Niilo Kalevi, autoilija, s.6.6.1924 Sortavalan mlk, k.9.8.1994 Oulainen. Pso vuodesta 1950 Raili o.s. Kyllönen, s.8.10.1932 Kärsämäki. Lapset: Kari 1950, Jorma 1953, Sari 1963. JS: 3/TKK 3; Autonkuljettaja; Kivennapa, Tuulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi. Kot.25.10.1944. Jsmm. Korpraali.

JOKELA, Eino, mv., s.28.3.1922 Säkkijärvi. Pso vuodesta 1950 Olga o.s. Murto, s. 7.7.1924 Oulainen. Lapset: Reijo 1952, Raimo 1955, Risto 1958, Pirjo 1960, Reima 1962. JS: JR 4; Kiväärimies; Suurlahti, Syväri, Kuuttilahti, Shemonski, Karjalankylä, Mustajärvi, Pannila, Keurunselkä, Sääksjärvi, Nurmoila, Voipajärvi, Kautjärvi. Kot.22.11.1944. Korpraali.

JOKELA, Väinö Johannes, kirvesmies, s.10.9.1913 Oulainen. Pso vuodesta 1932 Anni o.s. Majjala, s.1912 Merijärvi. Lapset: Anneli, Eero, Marja-Leena, Esko, Airi. TS: 22.SotaS; Lääkintäau; Sotkamo. JS: JR 11, JR 32, K; Lääkintäau, vääpeli; Uhtua, Kiestinki, Pohjois-Suomen taistelut. Vm 1. Ylikersantti. (tiedot: SR 1939-45).

JOKILEHTO, Tuomas Artturi, mv., s.21.12.1908, k.19.3.1973 Oulainen. Pso vuodesta 1941 Martta o.s. Mäyrä, s.19.11.1912 Oulainen, k.28.5.1985 Oulainen. Lapset: Veikko 1943, Tuomas 1948, Helena 1951, Anja 1953, Eeva 1955. TS: 2.KKK/JR 26; Patr.kant.; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: I/JR 1, III/JR 32/Krh.J.; Heit. mies; Juntusranta, Vuonniinen, Pistojoeki,

Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot.16.11.1944. Vm 2. Korpraali.

Kot.5.10.1944. Sotamies.

JOKINEN, Leo, mv., s.20.6.1915 Sortavalan mlk. Pso vuodesta 1943 Helli o.s. Kenttäkumpu, s.10.4.1923 Kemijärvi. Lapset: Aarno 1945, Kalervo 1947, Terttu 1948, Tapani 1952, Terho 1955. TS: R 96/RT 3; Tyk.johtaja; Kannas, Laatokka, Valamo, Alavimajoki. JS: RTKK 2; Tyk.johtaja, jaos.johtaja; Maa-

JOKINEN, Pentti Ensio, mv., s.3.2.1924 Nurmijärvi. Pso vuodesta 1949 Helvi o.s. Ranta-Eskola, s.7.5.1924 Oulainen, k.19.3.1993 Oulainen. JS: IV D, 7/21 Pr., II/JR 5; Kiväärimies; Maanselkä, Leppäjoki, Sarovaara, Juustjärvi, Lantojärvi, Porajärvi. Haavoittunut 13.7.1944 Porajärvellä. Kot.20.1.1946. Jsmm. Sotamies.

JOKINEN, Viljo Einari, mv., s.28.5.1923 Harlu. Pso vuodesta 1955 Raija o.s. Sillankorva, s.11.5.1933 Oulainen. Lapset: Kari 1956. JS: Jv.Koul.K.16/os.3570, 7/1 Tr, Sininen Pr,2/HTK 12; Kp.mies; Itä-Karjala, Krivi, Karhumäki, Salla, Karjalan kannas. Haavoittunut 16.6.1944 Kanneljärvellä.

Kot.30.11.1944. Vm 2, Jsmm, Sotavammaismerkki, Sotavamm. hopeinen ja kultainen ansiomerkki. Korpraali.

JUDSTRÖM, Leevi Johannes, s.26.2.1914 Oulainen. (tarkemmat tiedot: Haapaveden matrikkeli)

JUNILA, Aimo Rauto, osastopäällikkö, s.22.7.1918 Kauhava. Pso vuodesta 1946 Toini o.s. Pyykönen. Lapset: Marjatta 1947, Riitta 1948, Juhani 1955. TS: III/3 Pr.; Joukkueenjohtaja, lähetti- ja kaasu-upseeri; Nurmijärvi, Muolaa, Munasuo, Kiltte, Kämärä, Karisalmi. JS: III/JR 32, 10/JR 32, 9/JR 32, III/JR 53,

I/Er.P.13; Joukkueenjohtaja, komppanianpäällikkö, jääkäriosaston johtaja; Vuonniinen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Noskua, Vuoksi, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 1944 Muolaassa ja Laurilassa. Kot.26.11.1944. VRR 4 tlk., VR 3. Majuri.

JUNILA, Eino Ilmari, tarkastaja, s.23.9.1913 Kauhava. Pso vuodesta 1939 Aino o.s. Ohtonen, s.26.1.1913 Oulu, k.5.7.1991 Oulu. Lapset: Liisa 1941, Leena 1946, Pirkko 1947. TS: junapartioehtävät Oulu-Seinäjoki-Oulu. JS: 14 SPol.K, UK, Koul.K.15, II/JR 2, I SPol.K.; Ryhmänjoht., oppilas, joukk.joht.; Kiestinki,

Pirkiniitsi, Syväri, Pitkäranta. Haavoittunut heinäkuussa 1942 Pirkiniitsissa. Kot.27.11.1944. VR 4, Suomen Leijonan Ritarikunnan ansioristi, Sininen Risti, Jsmm.Luutnantti.Luottamustoimet: siirtoväen huoltojohtaja.

JYLHÄ, Aate Anselmi, putkiasentaja, s.11.2.1918 Oulainen. I.pso Anni o.s. Miettälä, s.12.7.1920 Oulainen, k.25.6.1970 Oulainen. Lapset: Reijo 1944, Sisko 1947, Sinikka 1952. JS: Rj.P 8; Kiväärimies, taistelulähetti; Uhtuan länsipuoli, Vuokkiniemi, Tolvajärvi. Kot.25.11.1944. Vm 2. Korpraali.

JYLHÄ, Feeliks Viljami, kuorma-autoilija, s.23.8.1906 Ylivieska, k.4.10.1987 Oulainen, k.15.12.1991 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Aili o.s. Hautala, s.22.1.1909 Lappajärvi. Lapset: Erkki 1940, Eino 1942, Marjatta 1944, Maire 1949. TS: JR 40; Kiväärimies; Pelkosenniemi, Savukoski Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. JS: JR 32; Kiväärimies; Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot.5.10.1944.Sotamies.

JYLKKÄ, Aatami Johannes, s.3.12.1916 Oulainen. Pso vuodesta 1948 Helmi o.s. Tihilä, s. 1916 Vihanti. TS: JR 26; Kiväärimies, ajomies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 11; Kiväärimies, ajomies; Kivennapa, Heinjoki, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot. 18.11.1944. Sotamies. (tiedot: SR 1939-45)

JYLKKÄ, Aimo Johannes, mv., s.19.10.1924 Oulainen, k.24.1.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1948 Anna o.s. Kätkönen, s.11.4.1928 Jaakkima. Lapset: Laila 1952, Reija 1953, Raimo 1955, Liisa 1958, Leena 1961. JS: Jv.Koul.K 15, 3/Rj.P 8; Kevyt krh-ampuja, tst. lähetti; Vuokkiniemi, Tolvajärvi. Kot. 25.11.1944. Sotamies.

JYLKKÄ, Johannes (Hannes), mv., s.4.2.1923 Oulainen, k.21.6.1992 Haapavesi. Pso vuodesta 1950 Kerttu o.s. Kostet, s.21.2.1927 Oulainen. Lapset: Jouko 1952, Veijo 1953, Pirjo 1955, Pirkko 1956, Paula 1960, Teuvo 1964. JS: Kot.27.9.1944. Korpraali.

JYLKKÄ, Heino Henrik, s.7.6.1911 Oulainen, k.31.3.1980 Oulainen. Pso vuodesta 1937 Lempi o.s. Santala, s.29.7.1913, k.25.3.1980 Oulainen. Lapset: Raili 1937, Raimo 1941, Reima 1943, Raija 1945, Risto 1948, Reijo 1951 (k.), Rainer 1956. TS ja JS: Krh.K./JR 32; Vuoksi, Äyräpää, Juntusranta, Vuonniinen, Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.24.11.1944. Vm 2, Tsmm, Jsmm.Korpraali. (tiedot: SR 1939-45 3.Div.)

JYLKKÄ, Väinö Augusti, mv., s.23.8.1901 Oulainen, k.25.8.1984 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Eeva o.s. Hanhinen, s.1.11.1905 Oulainen. Lapset: Rauno 1943. TS: puuseppä. JS: Jv.Koul.K.15, 4 Hev.S; Puuseppä. Kot. 25.4.1942. Sotamies.

JYLKKÄ, Väinö Henrikki, raudoittaja, s.1.12.1923 Oulainen. (tarkemmat tiedot: Merijärven matrikkeli)

JYLÄNKI, Eino, s.4.6.1920, k.8.1.1958. Pso vuodesta 1944 Tilda o.s.Heinonen, s.23.6.1923 Haapavesi. Lapset: Raija 1944, Eila 1945, Ritva 1947, Pirkko-Liisa 1950, Helena 1951, Tarja 1952, Armi 1955, Pirjo 1957.

JYLÄNKI, Niilo Otto, mv., s.23.4.1917 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Hilja o.s.Hietamies, s.7.10.1922. Avioliitosta on 11 lasta. TS ja JS: JR 32; Lääkintämies, väpeli; Vuosalmi, Punnusjoki, Karjalan kannas, Vuonniinen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kiestinki, Ahvenlahti, Kivennapa, Heinjoki, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 24.6.1944. Kot.18.11.1944. Tsmm. Alikersantti. (tiedot: SR 1939-45 3.Div.)

JÄRVELÄ, Toivo Antero, s.12.7.1917 Haukipudas, k.20.6.1984 Oulainen. Pso vuodesta 1941 Vieno o.s. Sallmén, s.14.2.1917 Oulainen. Lapset: Ritva 1944, Veikko 1948, Vesa 1951. JS: I/JR 11, HTK 11; Pst-kiv.ryhmänj.; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonniinen, Pistojoeki, Korpjärvi,

Uhtuan länsipuoli, Länsi-Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Haav. 14.11.1941 ja 26.6.1944. Kot.22.11.1944. Vm 1 ja 2. Alikersantti.

JÄRVENPÄÄ, Elias Jalmari, s.23.1.1914 Oulainen, k.1.6.1995 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Laina o.s. Myllylä, s.13.3.1913 Oulainen, k.15.6.1989 Oulainen. Lapset: Teppo 1947, Mirja-Liisa 1950, Terttu 1952. TS: TieK 10; Sillankorjaus-, -purkutehtävät, teiden huolto; Laatokan pohjoispuoli. JS: JR 11, Pst.K.; Vartiointi- ja huoltotehtävät; Uhtuan suunta. Kot.11.11.1945. Jsmm. Korpraali.

JÄRVENPÄÄ, Jaakko Heikki, mv., s.15.6.1908 Oulainen, k.30.8.1962 Oulainen. Pso vuodesta 1934 Tyyne o.s. Takalo, s.6.11.1912 Oulainen. Lapset: Raili 1935, Eero 1936, Irja 1938, Seija 1941, Veera 1943, Matti 1946. TS: Pelkosenniemi, Salla. JS: JR 32; Pistojoeki, Uhtuan suunta. Jsmm. Sotamies.

JÄRVI, Eino, myymälänhoitaja, s.10.1.1903 Kälviä. Pso Veera o.s. Tamminen, s.16.9.1905 Uhtua. Lapset: Eino 1936 ja Maija-Liisa 1940. Asui Oulaisissa vuosina 1931-1942.

JÄRVISALO, Aarne Jalmari, s.29.3.1915 Oulainen. (tarkemmat tiedot: Pyhäjoen matrikkeli)

JÄÄSKELÄ, Arvi, maatyömies, s.2.8.1919 Haapavesi, k.28.9.1993 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Hilda o.s. Lunski, s.27.12.1915 Vihanti. Lapset: Jaska 1943, Kaisa-Leena 1945, Matti 1947, Mervi 1949, Samuli 1950, Ismo 1953, Tapio 1955, Arto 1961. TS: Pp.KK 1, 11/VKK; Puhelinkeskuksen hoitaja, puh. mies. JS: puh. mies, keskusmies;

Korpiselkä, Tuulos, Aunus, Syväri, Karjalan kannas, Äänislinna, Karhumäki, Povents, Pohjois-Suomen taistelut. Vm 1. Alikersantti.

JÄÄSKÖ, Esko Isak, postimiesten esimies, s.3.8.1926 Oulainen. Pso vuodesta 1961 Maila o.s. Pöllä, s.4.6.1932 Sievi. JS: 5/II/R 2, Ilmavoimain viestikoulu; Radiomies, aseellinen kevytilmatorjuntatykkikoulutus. Kot.9.10.1944. Korpraali.

JÄÄSKÖ, Lauri Johannes, postimiesten esimies, s. 31.5.1912 Kemi, k. 15.8.1977 Oulainen. Pso Maritta Ilona o.s. Torkkola 28.7.1918 Haapavesi. Lapset Reijo 1938, Jouni 1939, Eija 1943, Martti 1945, Riitta 1949, Hannu 1950, Arja 1953, Anne 1954, Päivi 1957. TS: EK/II/JR 26. Aseseppä. Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: Petsamon Er.Ptri/KTR. 12. Asekorj.K.Aseseppä. Valtion kult.virka-am. Ylikersantti.

KAARRE, Kalle Evert, s.4.6.1919 Yli-Ii, k.4.7.1992 Oulu. Pso vuodesta 1942 Hilja o.s.Lepsu, s.19.6.1915 Oulainen. Lapset: Anni 1945, Heimo 1946, Esko 1948, Sirkka 1950, Hannu 1952, Alpo 1952, Hilikka 1953, Kari 1956, Veli 1957. TS: Jv.Koul.K 6, KKK. JS: 8/Er.P 36, 2 KKK/JR 65, 2 KKK/10 Pr., KKK/JR 31; Kk-mies, ajomies, suutari; Kolvasjärvi, Repola, Virrat, Omelia, Ontrasenvaara, Rukajärvi, Vilkojärvi, Ontajärvi, Klyyssinvaara. Kot.16.11.1944. Korpraali.

KAHILA, Reino Iisakki, mv., s.16.12.1917 Kurikka, k.22.10.1984 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Fiina o.s. Rautiola, s.18.8.1914 Haapavesi. Lapset: Veikko 1938, Terttu 1943, Jorma 1945, Rauno 1952. JS: 12 Pr., 2/KTP/11 D, 25/IV/12 Pr., Er.Vartio K./12 Pr., 3/II/12 Pr., 32. SotaS; Ki-vääriryhmän johtaja; Hautakylä, Tuutijärvi, Vuorikyläntie, Sallan Kelsingäinen. Haavoittunut 10.7.1941 Sallassa. Kot.28.11.1944. Vm 1 ja 2.Ylikersantti.

KAHILA, Sulo Matias, rakennusmestari, s.26.1.1923 Oulainen, k.10.1.1989 Helsinki. Pso vuodesta 1954 Anja o.s. Tuominen, s.10.11.1934 Sippola. Lapset: Kalervo 1954, Aarno 1955. JS: Pst.Koul.K.; Pst.tykkimies; Kannas. Haavoittunut 8.5.1944 Kannaksella. Kot.30.11.1944. Vm 2. Alikersantti.

KALELA, Pentti, yhteiskoulun opettaja, s.23.12.1912 Turku. Pso Hellin o.s.Hemmilä, s.8.3.1918 Kemiö. Asui Oulaisissa 1939-1947.

KALLIO, Eino Matti, mv., s.1.7.1926 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Taimi o.s. Anttila, s.8.7.1925 Haapavesi. Lapset: Timo 1947, Heino 1948. JS: 2.Alok.Ptri/Saar.RPr.; Öron linnake. Kot.5.10.1944. Korpraali.

KALLIO, Seemi Johannes, mv., s.23.11.1914 Oulainen, k.21.4.1964 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Aura o.s. Rautioaho, s.10.3.1917 Oulainen. Lapset: Kaisa 1939, Asko 1941, Liisa 1943, Seppo 1947, Saara 1948, Erkki 1959. TS: Uhtuan suunta. JS: Kokki; Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Sotamies.

KALLIO, Toivo Jalmari, mv., s.4.3.1925 Oulainen, k.17.7.1978 Oulainen. JS: E/3 D; Äänislinna, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.31.7.1945. Korpraali.

KALLIO, Veikko Ilmari, rakennusmestari, s.5.1.1923 Oulainen, k.29.4.1993 Oulainen. Pso vuodesta 1951 Taimi o.s. Korpi, s.9.11.1930 Oulainen, k.1.2.1982 Oulainen. JS: JR 12; Pst.tykkimies; Poventsa, Karhumäki, Karjalan kannas, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.5.11.1944. Alikersantti.

KALLIOKANGAS, Toivo Matias, mv., s. 12.11.1909 Oulainen, k.1.4.1989 Oulainen. Pso Alli o.s. Lepsu, s.18.3.1915 Oulainen, k.7.1.1992 Oulainen. JS: Vartiointi- ja koulutustehtävät. Sotamies.

KALLIOKOSKI, Tauno Vilhelm, s.15.9.1911 Pulkki-la, k.24.8.1966 Oulainen. Pso vuodesta 1940 Hilja o.s. Ollila, s.31.8.1922 Savukoski. Lapset: Terttu 1941, Seija 1942, Irma 1943, Virpi 1946, Riitta 1957, Ritva 1961, Matti 1962, Päivi 1964. TS: 38.AutoK.; Kuorma-autonkuljettaja; Suomussalmi, Salla, Säkkijärvi. JS: B 24 KS, 17.KEK, E/3 D, 12.SAutoK; Sairasautonkuljettaja; Vasovaara, Uhtua, Karjalan kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.30.11.1944. Tsmm, Jsmm, Vienanristi. Alikersantti.

KALLIOKULJU, Joonas Matias, mv., s.3.10.1921 Oulainen, k.18.5.1979 Oulainen. Pso vuodesta 1948 Annikki o.s. Husa, s.20.7.1928 Oulainen. Lapset: Anneli 1948, Sinikka 1951. JS: 1.Pst./Ps.Koul.K., Tyk.K., HTK 11, PsTyk.K.; Pst.tykkimies; Louhen suunta, Korpilohko, Uhtuan suunta, Kivennapa-Kanneljärvi-Muolaa-Heinjoki. Haavoittunut 26.6.1944 Kannaksella. Kot. 14.11.1944. Vm 2. Korpraali.

KALLIOKULJU, Joonas, puuseppä, s.7.3.1909 Oulainen, k.11.4.1992 Oulainen. Pso vuodesta 1928 Saimi o.s. Mäenpää, s.24.1.1906 Oulainen, k.23.12.1984 Oulainen. Lapset: Kaino 1929, Kyllikki 1932, Hilikka 1934, Jouko 1937, Jouni 1940, Aila 1946. TS: E/II/JR 26; Ajomies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: 13/MKS, S/MKS; Puuseppä; Uhtua, Kannas, Latvajärvi, Ponkalahti, Vuoninen, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.30.11.1944. Vm 2. Alikersantti.

KALLIOKULJU, Oiva, vahtimestari, s.10.4.1923 Oulainen.Pso Tuulikki o.s. Turpeinen, s.27.4.1928 Haapavesi. Lapset: Briita 1950, Sinikka 1951, Anneli 1952, Kirsi 1961, Ilkka 1964. JS: Ps.Koul.K.3/Tyk.K., Tyk.K/JR 12; Taistelulähetti; Äänisniemi, Vienan kanava, Hiisjärvi, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.18.11.1944. Alikersantti.

KALLIOKULJU, Yrjö, talonmies, s.20.11.1919 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Vieno o.s. Mämmelä, s.28.3.1927 Vihanti. Lapset: Maritta 1951, Hilikka 1955, Ari 1963, Esa 1966. JS: Krh.K/JP 3; Puhelinmies; Uuksu, Salmi, Vitele, Aunus, Syväri, Karhumäki, Poventsa, Kuuterselkä, Tali, Vuosalmi, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.19.11.1944. Tsmm, Jsmm, Vm 2.Alikersantti.

KANASAARI, Arvo Iisak, mv., s.6.3.1904 Jalasjärvi, k.3.5.1969 Oulainen. Pso vuodesta 1927 Anna o.s. Rautio, s.7.9.1909 Oulainen. Lapset: Anja 1928, Raili 1938, Raimo 1943, Liisa 1947, Pirkko 1952. TS: 11 D/M.AV; Kuormasto, suksitehdas. JS: 13/JR 32, Er.P.15; Hevosmies; Juntusranta, Vuonniinen, Pistojoiki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Pitkäranta, Lemetti, Mursula. Kot.23.10.1944. Sotamies.

KANASAARI, Toivo Johannes, mv., s.30.6.1910 Teuva, k.20.5.1972 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Taimi o.s.Laukka, s.22.8.1917 Oulainen, k.1.8.1982 Oulainen. Lapset: Erkki 1945, Esko 1950.

KANASAARI, Urho Matias, mv., s.11.2.1902 USA, k.19.9.1971 Oulainen. Pso Anna o.s.Antikka, s.10.10.1910 Oulainen, k.8.2.1941 Oulainen. Lapset: Voitto 1937.

KANGAS, Aarne Heikki, mv., 2.21.9.1921 Merijärvi, k.27.9.1980 Oulainen. JS: Krh.J./JR 33, Krh.J./I/12Pr.,Krh.J./JR 33, III/JR 33; Viestimies; Krivi, Vienan kanava, Hyrsylä, Suojärvi, Kyläjärv, Tolvajärvi, Kuluntalahti, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.20.11.1944. Vm 2.Korpraali.

KANGAS, Eino Jalmari, mv., s.8.6.1918 Merijärvi, k.15.8.1962. Pso vuodesta 1940 Dagmar o.s.Mäyrä, s.23.4.1920 Oulainen. Lapset: Eila 1941, Pentti 1943, Alpo 1946, Juhani 1950, Jouko 1956, Marita 1957, Marja-Leena 1960. JS: JR 54, 12.Pr., 21.Pr.; Viestimies; Vuorikylä, Makeankuunvaara, Alakurtti, Keski-Vilmajoki, Seesjärvi, Krivi, Vienan kanava, Leppäjoki, Poravaara, Lutikkavaara. Haav.1944. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Kot.13.11.1944. Sotamies. (tiedot: SR 1939-45 3 Div.)

KANGAS, Kaarlo Mikael, mv., s.17.5.1910 Oulainen. Pso Rauha o.s. Matila, s.14.3. 1925 Oulainen, k.1.11.1989 Oulainen. TS: E/II/JR 26; Ajomies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 32; Hevosmies, kiv. mies, ammusmies; Savukosken suunta, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.24.11.1944. Korpraali.

KANGAS, Niilo Iivari, mv., s.25.7.1926 Merijärvi, k.8.11.1967 Oulainen. Pso vuodesta 1952 Vieno o.s. Tenkula, s.3.1.1931 Oulainen. Lapset: Asko 1953, Lea 1957, Unto 1961, Heli 1963. JS: sodan aikainen nostomiespalvelus, aseellinen krh.mies. Kot.16.6.1947. Sotamies.

KANGAS, Sulo Ernesti, mv., s.4.9.1924 Merijärvi, k.28.8.1989 Oulainen. 2.puoliso vuodesta 1958 Irja o.s. Mäyrä, s.14.9.1935 Oulainen. Lapset: 1.avioliitto: Aini 1949, Aune 1950, Aulis 1952. 2.avioliitto: Anna-Liisa 1959, Ari 1961, Aila 1963, Anne 1966, Aarno 1970, Antti 1971. JS: JR 14; Taistelulähetti; Uhtuan suunta, Säämäjärvi, Suojärvi, Vuontelee, Ägläjärv, Tolvajärvi. Kot.22.11.1944. Vm 2. Alikersantti.

KANGAS, Veikko Antero, nuohooja, s.1.4.1923 Merijärvi, k.14.9.1980 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Tyyne o.s. Matkaskelkä, s.5.2.1923 Oulainen. Lapset: Oili 1947, Outi 1948, Oivi 1950, Olavi 1951, Oili 1953, Sirpa 1955, Sinikka 1957, Soili 1958, Sirkka 1963. JS: 11 HTK, 2 KKK/JR 12, 4/Er.16/6; Kk.amp.apul.; Äänisniemi, Vienan kanava, Hiisjärvi, Maaselkä, Ihantala. Haavoittunut 2.7.1944 Ihantalassa. Joutunut saksalaisten sotavangiksi Posion tien varrella 2.10.-44. Korpraali.

KANGAS, Väinö Ilmari, mv., s.13.5.1920 Merijärvi, k.19.3.1978 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Vieno o.s. Pietilä, s.14.8.1920 Oulainen. Lapset: Taimi 1947, Terttu 1949, Tuula 1950, Toini 1951, Seija 1956, Teuvo 1957, Sinikka 1961. JS: Jv.Koul.K.15, 991.Is.K, 753.Is.K; Hevosmies. Kot.8.11.1944. Sotamies.

KANGASHARJU, Eino Henrik, peltiseppä, s.28.8.1914 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Jenny o.s.Laukka s.5.5.1912. Lapset: Alpo 1946, Arvo 1952. JS: JR 32, JR 11; Laatokan koillispuoli, Vilaniemi, Juntusranta, Vuonniinen, Pistojoiki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kannas, Noskua. Haavoittunut 5.10.1942. Kot.marraskuussa 1944. Alikersantti.

KANKAANPÄÄ, Paavali Henrikki (Heikki), s.23.12.1905, k.23.3.1981. Pso vuodesta 1935 Anna o.s. Kari, s.8.12.1915, k.27.6.1978. Lapset: Heikki 1943, Heino 1945, Anja 1949, Helena 1951, Saara 1955.

KANNELIN, Mauno, suutari, s.9.10.1914, k.30.9.1964 Oulainen. Pso vuodesta 1939 Anna-Liisa o.s.Lammaskoski, s.12.7.1917 Oulainen, k.21.5.1966 Oulainen. Lapset: Marja-Leena 1939, Tarja-Liisa 1944, Martti 1949.

lut. Kot.21.11.1944. Korpraali.

KANNELIN, Vilho Johannes, traktorinkuljettaja, s.16.10. 1921 Oulainen, k.19.11. 1991 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Vieno o.s. Holappa, s.26.1.1922 Oulainen. Lapset: Erkki 1947. JS: Krh.J./I/JR 33, Krh.J./I/12 Pr., Er.P 16/6; Taistelulähetti, viestimies; Krivi, Vuolijärvi, Maansilta, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.21.11.1944. Korpraali.

KANNIAINEN, Väinö Henrik, metsätyömies, s.1.5.1914 Puolanka, k.27.8.1979. Pso vuodesta 1941 Helmi o.s.Oikarinen, s.17.5.1921 Puolanka. Lapset: Helvi 1945, Leo 1947, Viljo 1951, Anja 1953, Hilka 1957, Heli 1960. TS: Er.p 15;Kiv.mies; Kuhmo, Raate, Suomussalmi.JS: Pion.P 34, Pion.P 32; Pioneerii; Latvajärvi, Vuokkiniemi, Vuonniinen, Pistojoiki, Uhtua, Kivennapa, Kuuterselkä, Onkamongangas, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.22.11.1944. Sotamies. (tiedot: SR 1939-45)

KANTOLA, Ahti Armas, asemamies, s.30.10.1918 Kauhava. Pso vuodesta 1958 Ulla o.s. Siukola, s.7.8.1924 Teisko. Lapset: Esa 1959, Heikki 1961. TS: III/3 Pr.; Tst-lähetti; Nurmijärvi, Muolaa, Leipäsuu, Munasuo, Kiltte, Kämärä, Karisalmi. JS: JR 11, 25 Rj.K, Rj.p 8; Tykinjohtaja, konepist.mies; Uhtuan pohjoispuoli, Vuokkiniemi, Tolvajärvi, Pistojoiki. Haavoittunut heinäkuussa 1941 Pistojoella. Kot.24.11.1944. Vm 1 ja 2. Kersantti.

KANTOLA, Lauri, mv., s.7.2.1912 Kauhava, k.14.8.1993 Oulainen. Pso vuodesta 1932 Henna o.s.Säily, s.14.2.1907 Ylivieska. Lapset: Kaarina 1933, Paavo 1936, Annikki 1938, Eero 1939, Sakari 1942. TS: Esik.K./II/JR 26; Kuormastojen eläinlääk.au; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: Jv.Koul.K.15, Er.K. JR 101, HTK/JR 101, I/Er.P.23, Er.P.4, 2/Er.4; Ryhmänjohtaja, joukk.johtaja ja varajohtaja; Kuivassalmi, Salmijoki, Kontiovaara, Sovastila, Rovajärvi, Kuutamolahti, Honganvaara, Korkeavaara, Leisovaara, Lehmivaara, Miikkulanvaara, Luorijoki, Lutikkavaara, Ilomantsi. Haavoittunut 29.7.1941 Pinkojoella. Kot.15.11.1944. Tsmm, Jsmm. Ylikersantti.

KANTOLA, Reino Johannes, mv., s.7.12.1902 Kauhava, k.21.6.1993 Oulainen. Pso vuodesta 1925 Wilhelmiina o.s.Kuoppala, s.14.2.1903 Oravainen, k.30.10.1994 Oulainen. Lapset: Eila 1926, Eero 1936. 1918: Lapua, Kauhava; TS: JR 40; Kuormastomies; Pelkosenniemi, Savukoski. JS: JR 32; Kuormastomies; Uhtua, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.31.10.1944. Alikersantti.

KANTOLA, Yrjö Nikolai, mv., s.25.5.1914 Kauhava, k.9.8.1959 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Kerttu o.s. Rantala, s.31.8.1917 Vimpeli. Lapset: Liisa 1946, Markku 1950. TS: JR 26; Puhelinmies; Kannas, Vuosalmi. JS: E/III/JR 32, 11 Pr.; Puhelinmies, ryhmänjohtaja, joukk.varaj.; Vuonninen, Pistojoeki, Korpivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.20.11.1944. Vm 1, Tsmm, Jsmm. Kersantti.

KARI, Johannes, mv., s.15.4.1922 Oulainen, k.30.1.1993 Oulainen. Pso vuodesta 1941 Vieno o.s. Jylkä, s.22.12.1920 Oulainen, k.6.12.1988 Oulainen. Lapset: Pentti 1941, Heino 1944, Jorma 1947, Rauno 1949, Hannu 1951, Raili 1953, Arto 1955, Jouko 1957, Markku 1961. TS: Linnoitustyöt; Karjalan kannas. JS:

KARI, Juho Teodor (Teuvo), sähkömestari, s.17.9.1909 Oulainen. Pso vuodesta 1935 Aino o.s. Pohjolainen, s.18.8.1917 Haaparanta. Lapset: Eero 1935, Matti 1946. TS: JR 27; Aseseppä; Suomussalmi, raate, Kuhmo. JS: JR 54, JR 12; Aseau.; Salla, Kiestinki, Karhumäki, Ihanatala, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut lokakuussa 1944 Ranualla. Kot.toukokuussa 1945. Kersantti. (tiedot: LS 1944-45)

KARI, Tuomas Nikolai, mv., s.29.12.1905 Oulainen, k.28.3.1983 Oulainen. Pso vuodesta 1930 Alli o.s. Kosola, s.28.9.1905 Haapavesi, k.12.6.1990 Oulainen. Lapset: Seija 1931, Martti 1934, Veli 1938, Anja 1945. TS: 4/JR 26; Kp.mies; Oravaniemi, Muolaa, Salmenkaita. JS: Krh.K/JR 32, I/JR 32, HTK, 13/JR 7; Heitinmies, ajomies; Juntusranta, Vuonninen, Pistojoeki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kannas, Äyräpää, Vuosalmi. Kot.5.10.1944. Korpraali.

KARJALA, Niilo Johannes, tehdastyöntekijä, s.17.5.1921 Oulainen. Pso vuodesta 1950 Martta o.s. Yppärilä, s.26.7.1927 Merijärvi. Lapset: Arja 1951, Irma 1956. JS: JR 53, HTK 1, 3 TienHK; Krh.mies; Louhi, Uhtua, Sohjana, Kiestinki, Lohivaara, Pinkosalmi. Kot.14.11.1944. Vm 2. Korpraali. (tiedot: SR 1939-45)

KARPPINEN, Reino Olavi, arkistonhoitaja, s.6.9.1917 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Aili o.s. Saareisto, s.13.7.1909 Jämsä. Lapset: Leena 1947, Liisa 1950. TS: 1/KTR 1; Tied.aliupseeri; Leipäsuu, Kämärä, Karisalmi. JS: PE:n topografinen osasto; Valokuvausteknikko, sotilasteknikko, 16.1.-41 alkaen palkattuna topografiselle osastolle. Tsmm, Vm 2, Jsmm, VR am 1, Amr 30, SLR, sot.am. Tekn.yliluutnantti. Luottamustoimet: Alppilan seurakunnan kirkkoneuvosto.

KARSIKAS, Armas Nikolai, mv., s.16.9.1904 Haapavesi. Pso Anna o.s. Aakko, s.19.12.1911 Haapavesi. Lapset: Tyyne 1933, Pekka 1934, Eeli 1936, Ilmi 1938, Esko 1941, Kauno 1943, Jouko 1945, Hilikka 1947, Tuomo 1951, Sisko 1953. TS: JR 40; Pelkosenniemi, Joutsjärvi, Märkäjärvi, Vilojoki, Säkkijärvi. JS: JR 11, JR 32; Kompp. talousaliupseeri; Uhtuan suunta, Kiestinki, Vuokkiniemi, Pistojoeki, Kangasvaara, Vasovaara, Latvajärvi. Kot.29.9.1944. Tsmm, Vm 2, Jsmm. Alikersantti.

KARVONEN, Eino, rata-työläinen, s.8.4.1909 Sakkola, k.13.5.1987 Oulainen. 2.pso vuodesta 1942 Anna o.s. Matero, s.9.9.1920 Kuolajärvi. Lapset: Lauri 1935, Pentti 1938, Eeva 1944. TS: 7/JR 34; Kiväärimies; Suvilahdi, Kollaa. JS: Korpraali.

KASKI, Soini Sulo Ahti, mv., s.6.2.1918 Oulainen. Pso vuodesta 1940 Vieno o.s. Raudaskoski, s.15.6.1914 Oulainen, k.17.12.1960 Oulainen. Lapset: Aila 1943, Matti 1945, Tauno 1954. TS: Jv.Koul.K., Er.P.34, Er.P.35, EK/III/JR 67. JS: 3 KKK/JR 32, 12/11 Pr.; Vuonninen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuosalmi, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 10.10.1944 Torniossa. Kot.22.1.1945. Jsmm, Vm 1 ja 2. Alikersantti. Luottamustoimet: kaupunginvaltuusto, kaupunginhallitus.

KASTARI, Ahti Yrjö, liikemies, s.15.4.1916 Oulainen. Pso Bertta o.s. Laulumaa, s.11.12.1906. Lapset: Leo 1946. TS: Kivennapa, Vuosalmi, Heinjoki, Vuosalmi. JS: JR 32, JR 11; Puhelinmies; Juntusranta, Vuonninen, Pistojoeki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Tsmm, Jsmm.

KAUNISKANGAS, Armas Heikki, metsätyönjohtaja, s.1.5.1908 Oulainen, k.8.9.1978 Oulainen. Pso Aili o.s. Limingoja, s.6.10.1913 Pyhäjoki. Lapset: Marketta 1939, Marjatta 1944, Meeri 1944, Mirjam 1950. TS: Kivimies; Pelkosenniemi, Savukoski, Märkäjärvi, Viipurinlahti. JS: JR 32, JR 25; Kivimies, kirjuri; Kiestinki, Uhtua, Karjalan Kannas. Haav. 1944 Talissa. Vm 2, Vienan risti. Alikersantti.

KAUNISKANGAS, Jaakko Reinhold, mv., s.29.5.1906 Oulainen. Pso vuodesta 1931 Anna o.s. Nokela, s.28.12.1911 Oulainen, k.16.4.1989 Oulainen. Lapset: Toivo 1932, Bertta 1937, Pentti 1939. JS: Jv.Koul.K.32; Linnoitustyöt. Kot.17.11.1944. Sotamies.

KAUPPILA, Toivo Mathias, mv., s.10.10.1909 Ylihärämä, k.3.1.1961 Oulainen. Pso vuodesta 1931 Aili o.s. Tamminen, s.10.2.1907 USA, k.11.1.1966 Oulainen. Lapset: Milja 1931, Veikko 1934, Rauha 1939, Helena 1941, Aune. TS: 5/II/JR 40; Pk-amp. apulainen; Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. JS: 14/JR 11, 14/JR 32; Ajomies, seppä; Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonninen, Pistojoeki, Tetrivaara, Korpivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot. 21.11.1944. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Korpraali.

KEKOLAHTI, Juho Henrikki, s.13.3.1913 Merijärvi. (tarkemmat tiedot: Merijärven matrikkeli)

KELJA, Aarne, mv., s.10.6.1919 Kuusamo, k.30.9.1976 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Sanni o.s.Hiltunen, s.4.1.1918 Simo. Lapset: Seppo 1946. Sotamies

KELJA, Eino, s.10.11.1912 Kuusamo, k.24.12.1980 Oulainen. 1.pso Helmi o.s. Jokela, k.10.3.1944 Kuusamo. 2.pso Amanda o.s. Vaaramaa, ent. Pisilä, s.23.9.1907 Ylivieska. Lapset: Seppo 1942, Juhani 1947.

KELLOKOSKI, Aimo Valter, muurari, s.20.3.1913 Oulainen, k.22.4.1974 Helsinki. Pso Helmi o.s.Meriläinen, s.14.12.1917 Rovaniemi. Lapset: Allan 1943 Alikersantti.

KELLOKOSKI, Heino Artturi, liikemies, 2.9.1915 Oulainen, k.19.12.1965 Oulainen. Pso vuodesta 1925 Fiinu o.s.Arola, s.3.2.1903 Oulainen, k.28.8.1972 Oulu. Lapset: Antti 1925, Laura 1927, Helvi 1934.

KELLOKOSKI, Viljami Verner, liikemies, s.4.7.1919 Oulainen, k.11.2.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1941 Kerttu o.s. Nisula, s.18.11.1920 Oulainen, k.22.10.1964 Oulainen. Lapset: Mirja 1942, Jouni 1943, Kaisa 1945, Jouko 1948. TS: TKK 4; Ajomies. JS: KTR 1; Viipurin ympäristö, Läämäjä, Mundjärvi, Telkinniemi, Karhumäki. Kot.26.11.1944. Jsmm. Korpraali.

KELLOKOSKI, Väinö Aadolf, s.13.7.1902 Oulainen. JS: JR40; Värtsilä, Säämäjärvi, Prääsä, Pyhäjärvi, Petroskoi, Syväri.

KESKI-KASTARI, Eino Veikko, s.3.4.1912 Oulainen. Pso Bertta o.s.Hautamäki, s.8.10.1919 Oulainen. Lapset: Pirjo 1939, Jukka 1947. TS: JR 26; Tkm, hevosmies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 53, JR 32; Tkm, hevosmies; Louhi, Kapustajoki, Kangasvaara, Kiestinki, Korpilohko, Uhtua, Lintula, Kivennapa, Suulajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Ihan-

tala, Harjula, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.21.11.1944. (tiedot: LS 1944-45)

KESKI-KASTARI (Kastari), Lauri Olavi, autonkuljettaja, s.1.9.1920 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Aune o.s. Komu, s.2.8.1918 Pyhäjärvi. Lapset: Ari 1949, Antti 1948. JS: Er.PpK/14 D, 6/JR 10; Taistelulähetäjä, ajomies, eläinlääkintämies; Lentiira, Suovukkajärvi, Vitsavaara, Lupa-salmi, Klyyssiinvaara, Iporajoki, Kuutamolahti, Nurmasjärvi, Porajärvi, Paatene, Suontela, Särkijärvi, Ontajärvi, Ontajoki, Karhumäki, Omelia. Kot.9.11.1944. Vm 2.Korpraali.

KESKINEN, Huugo Johannes, mv., s.20.4.1908 Tampere, k.22.12.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1931 Aili o.s. Silvennoinen, s.2.10.1910 Sortavala mlk, k.15.1.1964 Oulainen. Lapset: Eeva 1932, Mirja 1934, Pertti 1935, Saara 1937, Sakari 1939, Pirkko 1944, Markku 1945. TS: JS: JR 56, 5/JR 60; Kiv.mies; Kol-

laa, Kirvesjärvi, Topasjärvi, Solomanni, Karhumäki. Kot.21.11.1944. Korpraali.

KESKITALO, Joonas Vilhelmi, mv., s.4.9.1919 Oulainen. JS: 7/JR 16, 5/JR 16; Kiväärimies, kp.mies; Latvasyrjä, Kuokkaniemi, Lehtomäki, Otsoistenkylä, Valkeasaari, Metsäpirtti. Kot.15.11.1944. Korpraali.

KESTI, Martti Arvo Eerikki, metsätaloustieteiden kandidaatti, s.18.6.1920 Helsingissä. Pso Aino o.s.Pirttikoski, s.1919 Merijärvellä. Lapset: Anja 1945, Simo 1949, Matti 1951, Niina 1955, Anne 1962. TS: Asevelv., Päämajan kaukopartiokurssi. JS: JR 12, ErVP 35; Viestialupseeri; Sallan suunta, Karhumäki, Ihantala, Karjalan Kannas, Lapin sota. Vm 2. Luottamustoimet: Osuuspankin hallintoneuvosto ja johtokunta, Oulaisten Sotaveteraanien puheenjohtaja. Ylikersantti.

KETONEN, Ahti Eero, mv., s.27.7.1922 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Eeva o.s. Ranta-Eskola, s.20.7.1923 Oulainen. Lapset: Veikko 1946, Pekka 1949, Seppo 1953. JS: Kev.Os.5, Rj.P 8, 32.SotaS.; Kiv.mies, lähetti, varastomies; Uhtua. Kot. 20.11.1944. Korpraali. Luottamustoimet: kunnanvaltuusto.

KETONEN, Eero Iisakki, mv., s.21.5.1903 Seinäjoki, k.27.6.1988 Oulainen. Pso vuodesta 1925 Maria o.s.Uusitalo, s.4.10.1902 Oulainen, k.12.2.1977 Oulainen. Lapset: Erkki 1926, Terttu 1928, Arvo 1932, Helvi 1932, Maija 1938, Anna-Liisa 1944.

KETONEN, Kauno Salomon, mv., s.13.1.1909 Oulainen, k.18.1.1990 Oulainen. Pso vuodesta 1932 Helmi o.s. Raudaskoski, s.6.5.1910 Oulainen, k.14.6.1992 Oulainen. Lapset: Kerttu 1933, Vieno 1935, Tauno 1941, Voitto 1942, Sirkka 1944, Reijo 1947, Aimo 1950. TS: 2/JR 26; Pk.ampujan apulainen;

Kyyrölä, Muolaanjärvi, Vuoksela. JS: Krh.K/JR 32, 7/JR 32, 13/JR 32; Tj.au, krh.taist.läh.au.; Juntusranta, Vuoninen, Pistojoensuu, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Lintula, Kivennapa, Kyyrölä, Muolaanjärvikannas, Kuolismaa, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 19.6.1944. Kot.24.11.1944. Vm 1 ja 2, Jsmm, Tsmm. Kersantti.

KETONEN, Pentti Matias, autonkuljettaja, s.25.2.1923 Oulainen, k.25.8.1981. JS: 8/Jv.Koul.K 16, II AKE, HTK 11, KKK/Täyd.P 12, H./Er.P 24; Kk.amp.apul., lääkintämies; Ontajärvi, Klyyssiinvaara. Haavoittunut 24.7.1944 Märätjoella. Kot.14.11.1944. Sotamies.

KETONEN, Väinö Eemeli, kauppias, s.22.11.1923 Oulainen, k.3.10.1981 Oulainen. JS: 13/Jv.Koul.K.16, HTK 8. VI/AK, 1 KKK/Täyd.P 4., 2/Täyd.P 4, 17 D/ Krh.J/III/JR 36, IV/SotaS., HTK/Kotij., Hel/KomVir., 4/Täyd.P 5, 5/JR 44, JR 2; Krh.mies, vartiomies, kiv.mies; Syväri, Jandela, Viitele, Nictjärvi. Kot.14.11.1944. Korpraali.

KIIMALA, Ernesti Helmeri, mv., s.22.3.1922 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Hilma o.s. Mustakangas, s.14.11.1915. Lapset: Eila 1947, Eero 1949, Eeva 1950, Esko 1953, Maria 1955, Lea 1957, Helena 1960. JS: Krh.J.II/JR 11; Kiväärimies; Uhtua, Kannas, Ihantala, Tornio. Kot.17.11.1944. Vm 2. Korpraali.

KIIMALA, Heino Henrikki, työnjohtaja, s.17.11.1908 Oulainen, k.16.4.1993 Oulainen. Pso vuodesta 1936 Saimi o.s. Rinnekangas, s.11.7.1905 Haapavesi. Lapset: Anna-Liisa 1940, Erkki 1944. JS: Työk. Kot.14.11.1944. Sotamies.

KIISKILÄ, Eino Mikael, vaatturi, s.31.12.1911 Haapajärvi. Pso vuodesta 1939 Meeri o.s.Höglund, s.4.10.1909 Oulainen. TS:PPP 7;Räätäli; Aittojoki, Ägläjärvi, Ristisalmi, Tolvajärvi, Kunkkausjoki. JS: JR 32; Räätäli; Uhtuan suunta, Kivennapa, Muolaa, Noskua, Vuoksi, Pohjois-Suomen taistelut.Kot.24.11.1944. Korpraali. (tiedot: SR 1939-45)

KIRJAVA, Veeti Johannes, s.23.12.1907 Haapavesi, k.25.5.1981 Oulainen. Pso vuodesta 1926 Ida o.s.Nikumatti, s.13.5.1905 Haapavesi, k.1.11.1967.

KITINPRAMI, Johan Arvid, sekatyömies, s.5.7.1901 Oulainen, k.5.7.1953 Oulainen. Pso vuodesta 1930 Eva o.s. Laukka, s.10.8.1906 Oulainen, k.1.1.1944 Oulainen. Lapset: Helvi 1931, Arvo 1934, Lauri 1936, Paavo 1940. JS: JR 32; Kuljetusryhmän ajomies; Juntusranta, Pistojo-ki, Korpivaara, Tetrivaara,

Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot.10.2.1942. Sotamies.

KITTILÄ, Veli Johannes, kunnossapitotyöntekijä, s.17.10.1922 Kärsämäki. Pso vuodesta 1947 Aili o.s.Ketonen, s.26.3.1921 Oulainen, k.26.6.1973 Ranua. TS: VartioK. JS: Jv.K/JR 11; Pk.ampuja; Uhtua, Kiestinki. Haavoittunut 30.8.1942 Uhtualla. Joutunut sotavangiksi Uhtualla 8.2.1943, vapautettu 26.12.1944. Kot.12.2.1945. Tsmm, Jsmm. Sotamies.

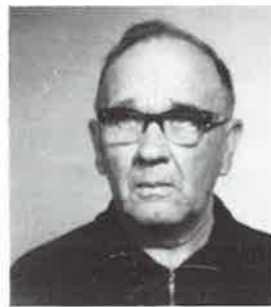

KIVELÄ, Lauri Kustaa, autoilija, s.13.10.1921 Nurmo. Pso vuodesta 1954 Irma o.s.Karppinen, s.1930 Muhos. Lapset: Riitta 1956. JS: 28.SotS. Kot.30.11.1944. Korpraali.

KIVILAHTI, Reino Eemeli, panostaja, s.14.6.1918 Oulainen, k.15.11.1973 Oulainen. Pso vuodesta 1940 Tyyne o.s.Kallio, s.2.12.1919 Oulainen. Lapset: Jorma 1940, Irma 1942.

KIVIMÄKI, Pentti Ensio, s.5.11.1919 Lumijoki. Pso vuodesta 1942 Aili o.s. Greus, s.8.3.1922 Lumijoki, k.18.6.1976 Lumijoki. Kuusi lasta.

KIVINIEMI, Eemil, mv., s.24.4.1901 Oulainen, k.25.6.1979 Oulainen. Pso vuodesta 1925 Senja o.s.Erkkilä, s.2.9.1904 Nurmo. Lapset: Rauha 1925, Airi 1926, Eila 1928, Kerttu 1930, Maili 1931, Erkki 1933, Reijo 1935, Unto 1937, Rauni 1939, Esko 1941, Seppo 1943.

KIVINIEMI, Toivo Johannes, mv., s.3.1.1913 Pyhäjoki, k.24.2.1949 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Elsa, s.23.7.1919 Merijärvi. Lapset: Leo 1939, Aku 1941, Seija-Liisa 1943, Esa 1945, Pasi 1948. TS: AutoK.38, 2 K/JR 31; Kiväärimies; Sotka Onkamo. JS: Pst.TykK/JR 11, AutoK.64, HTK/III AK; Autonkuljettaja, pst.tkm; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonninen, Pistojo-ki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot.30.11.1944. Korpraali.

KIVINIEMI, Viljami, mv./metsuri, s.27.1.1912 Oulainen, k.20.6.1956 Kanada. TS: JR 26; Punnus, Salmenkaita. JS: JR 11; Konekivääriryhmän johtaja; Uhtua, Kannas, Äyräpää, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Vm 1 ja 2.

KIVINIEMI, Väinö Henrik, mv., s.28.6.1912 Oulainen, k.2.7.1985 Oulainen. Pso vuodesta 1931 Iina o.s. Muhjola, s.23.8.1908 Nivala, k.31.10.1990 Oulainen. Lapset: Talvikki 1933, Taisto 1935, Tenho 1936, Tauno 1939, Taito 1941, Taimi 1943, Terttu 1945, Toini 1945, Taina 1948, Tarja 1950, Tuula 1952. JS: E/III/JR 32; Taistelulähetti; Uhtua, Heinjoki, Vuoksi, Ihanta. Kot.8.11.1944. Korpraali.

KIVIOJA, Kauno Henrik, tietyömies, s.6.5.1911 Oulainen, k. 5.3.1962 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Kustaa Elisabet o.s. Röyttä, s.22.5.1915 Oulainen, k.28.12.1994 Oulainen. TS: JR 26; Ajomies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 32; Ajomies; Vuonninen, Pistojo-ki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Karjalan kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Vm 2, Jsmm, Pohjois-Vienan risti. Sotamies.

KIVIOJA, Frans Kustaa, mv., s.24.12.1913 Oulainen, k.22.4.1993 Oulainen. TS: Jv.kompp./JR 26; Kiv.mies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: 3 Div./Pst.Tyk./JR 11; Taist.lähetti, pst.tykkimies; Uhtua, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.27.11.1944. Tsmm, Jsmm, Vienan risti, Lapin Solki, Vm 2. Sotamies.

KIVIOJA, Mikko, mv., s.20.2.1910 Oulainen, k.16.8.1970 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Signe o.s.Kukkohovi, s.2.6.1914 Utajärvi, k.1.7.1993 Oulainen.

KIVIOJA, Yrjö Osvald, s.22.3.1914 Oulainen, k.27.12.1992 Oulainen. Pso vuodesta 1943 Laina o.s.Lammaskoski, s.2.1.1918 Oulainen. Lapset: Anneli 1944, Hannu 1946, Tuula 1947, Jukka 1951, Veijo 1953. JS: III/Psto, 3.Kev.Psto.18, 9/KTR 8; Ratsuri; Syväri, Voimala, Mäkriä, Vitele, Salmi, Pitkäranta, Juustila. Kot.20.10.1944. Jsmm. Sotamies.

KIVIOJA, Reino Vihtori, s.23.8.1915 Oulainen, k.20.1.1974 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Marta o.s. Sallmén, s.23.3.1917, k.13.12.1986. Lapset: Airi 1938, Arja 1945, Markku 1947, Raimo 1950, Reijo 1954.

KIVIOJA, Sinfrid Arvid, mv., s.13.1.1913 Oulainen, k.25.7.1974 Oulainen. Pso vuodesta 1936 Anna o.s.Kostet, s.21.4.1911 Oulainen, k.17.2.1972 Oulainen. Lapset: Eero 1937, Helena 1940, Maija-Liisa 1941, Veikko 1944, Tuula 1946, Ritva 1947, Risto 1949. TS: 2 KKK/JR 26; Taist.lähetti; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: Taist.lähetti; Vuonninen, Pistojo-ki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot.11.11.1944. Vm 2. Korpraali.

Kot.24.11.1944. Vm 2, Jsmm. Sotamies.

KIVIOJA, Sulo Viljami, mv., s.20.5.1922 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Irma o.s.Mäenpää, s.1.9.1923 Oulainen. Lapset: Viena 1948, Sauli 1949, Maire 1951, Marja-Liisa 1953, Markku 1954. JS: JR 11, Rj.P 8; Puh.mies, krh.mies; Uhtuan länsipuoli, Vuokkiniemi, Tolvajärvi. Haavoittunut 4.3.1943 Vuokkiniemessä.

31, 24.Sv.leiri 32, VK/Sv.leiri 32; Viestimies. Kersantti. Luottamustoimet: kunnanvaltuusto.

KIVIRANTA, Matti Erilanti, mv., s.9.3.1908 Oulainen, k.26.10.1990 Oulainen. Pso vuodesta 1934 Maria o.s. Sippola, s.26.10.1908, Alavus, k.18.12.1985 Oulainen. Lapset: Irja 1935, Toini 1939, Erkki 1941, Maija-Liisa 1946, Juhani 1951. TS: EK/JR 40; Pioneerit; Pelkosenniemi, Märkäjärvi, Vilajoki. JS: VP 13, VP

KNUUTILA, Johannes, työmies, s.23.6.1921 Oulainen, k.9.7.1943 Seinäjoki.

KNUUTILA, Otto Edvard, puuseppä, s.14.1.1915 Oulainen, k.2.7.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Tyyne o.s.Lintelä, s.18.7.1904 Oulainen, k.7.11.1989 Oulainen. TS: JR 26; Kp-mies; Vuosalmi, Punnusjoki, Salmenkaija. JS: JR 32, JR 53; Hev.hoitaja, kp-mies; Vuonni-

nen, Pistojoiki, Tetrivaara, Korpivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Vuosalmi, Ihantala. Haavoittunut 4.9.1943 Uhtualla. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Kot.28.11.1944. Korpraali.

KOHONEN, Einari Johannes, s.26.4.1923 Sortavalan mlk., k.27.6.1974. Pso vuodesta 1948 Kaisa o.s. Tainio, s.23.5.1926 Kannus, k.25.9.1975 Raahe. Lapset: Reijo 1948, Tuula 1949, Seija 1951, Teuvo 1958.

KOHTALA, Artturi Valfrid, mylläri, s.1.8.1902 Peräseinäjoki, k.1.8.1973 Oulainen. Pso vuodesta 1931 Josefiina o.s.Kuoppala, s.2.6.1910 Oravainen. Lapset: Pentti 1932, Paavo 1934, Pirkko 1941, Pauli 1950, Pekka 1950. TS: I P/III; Huoltomies; Savukoski. Vm 2. Sotamies.

KOISTINEN, Reino Vilhelmi, mv., s.13.3.1914 Oulainen, k.28.5.1991 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Irja o.s. Savallampi, s.5.6.1920 Oulainen. Lapset: Vesa 1953. TS: 4/JR 26; Keittäjä; Lauttaniemi, Punnusjoki, Salmenkaija, Vuosalmi. JS: 4/JR 11, JR 32, KKK/JR 11, 4/I/11 Pr., 4/I/JR 11; Ajomies; Vuonni-

KOISTINEN, Veikko Matias, mv., s.25.9.1921 Oulainen. JS: JR 45.Krh, 29. Tal.K; Tj-mies; Maaselkä, Aunus, Kannas, Laatokan koillispuoli. Kot.24.11.1944. Sotamies.

Ponkalahti, Vuonni-

KOIVISTO, Matias Teudori, työmies, s.18.1.1903 Oulainen, k.24.7.1975 Raahe. Pso vuodesta 1927 Serafiina o.s. Alakastari, s.27.9.1906 Oulainen, k.11.2.1980 Oulainen. Lapset: Niilo 1929, Aune 1932, Aino 1935. TS: SHR 3, TKK 4, II KTR 15; Ajomies; JS: 24.KS, 17 KS, 11 HTK, 6.SPol.K, 91.Sv.leiri, 2/Sv.leiri, VK/32.Sv.leiri; Hevosmies, vartiomies; Latvajärvi,

KOIVISTO, Yrjö Olavi, suutari/putkimies, s.13.8.1916 Oulainen, k.18.1.1982 Raahe. Pso vuodesta 1941 Lilja o.s.Mämmelä, s.6.2.1922 Vihanti. Lapset: Raili 1942, Raija 1944, Ritva 1947, Riitta 1949, Päivi 1960, Pirjo 1960, Soile 1962. TS: JR 26; Kk-ampuja; Punnus, Salmenkaija, Vuoksela, Vuosalmi. JS: JR 32, JR 11; Kk-ampuja; Vuonni-

KOIVU, Johan Sanfrid, suutari, s.29.10.1911 Oulainen, k.28.6.1960 Oulainen. (tarkemmat tiedot: Merijärven matrikkeli)

KOKKI, Erkki Vilho, asemapäällikkö, s.26.1.1923 Oulu. Pso vuodesta 1946 Alli o.s. Koivikko, s.20.4.1927 Ii. Lapset: Heikki 1949, Timo 1953. JS: Jv.Koul.K 12, Rj.P 7; Sotamies; Uhtua. Kot.6.3.1944. Tsmm, Jsmm. Korpraali.

KOKKONEN, Väinö Johannes, mv., s.4.5.1919 Oulainen. Pso Siiri o.s.Isoniemi, s.29.5.1925 Oulainen. Lapset: Pauli 1945, Aila 1947, Hannu 1951, Anneli 1952, Juha 1962. TS: V 7/KTR 15. JS: V 6/KTR 16, R 6/KTR 16, R III/KTR 16, R 9/KTR 16; Tykkimies; Sohjana, Kiestinki, Kapustajoki, Kangasvaara, Louhi, Lohivaara, Ahvenlahti, Uhtuan pohjoispuoli, Kuuterselkä, Ohkamonkangas, Kivennapa, Kotämäki, Kurkijärvi, Noskua, Vuoksi, Ihantala. Kot.10.11.1944. Vm 2, Jsmm. Luottamustoimet: Vihannin P:n hallintoneuvosto.

KONTIO, Pentti Olavi, mv., s.29.8.1914 Oulainen, k.16.7.1969 Kalajoki. (tarkemmat tiedot: Kalajoen matrikkeli)

Kot.15.11.1944. Vm 2. Korpraali.

KONTIOKANGAS, Vilho Henrik, metsätyömies, s.3.8.1917 Oulainen, k.24.6.1984 Oulainen. TS: KKK/3.Pr.; Keittäjä, muonittaja; Nurmijärvi, Muolaanjärvi, Leipäsuu, Munasuo, Kilttee, Kämärä, Kerisalmi. JS: Krh.K/JR 32; Taist.lähettilä; Juntusranta, Vuonni-

Haavoittunut 5.5.1943 ja 3.8.1944. Kot.6.4.1945. Vm 2, Jsmm. Korpraali.

KOPOLA, Arvo Johannes, mv., s.5.3.1922 Haapavesi, k.15.11.1976 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Maritta o.s.Taskila, s.3.5.1922 Oulainen. Lapset: Juha 1948, Marja-Liisa 1950, Aino 1953, Heikki 1956, Elli 1958. JS: Kiv.mies, sotakoiraohj.; Kenttjäjärvi, Tolvajärvi, Hyrsylänmutka, Shemeikka, Yläjärvi.

KORHONEN, Markus Antero, mv., s.16.1.1922 Tervola, k.8.10.1977 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Toini o.s.Saarela, s.7.7.1922 Oulainen, k.6.3.1994 Oulainen. Lapset: Maija 1945, Martti 1947, Anna-Liisa 1950, Kaisa 1952, Eero 1954. Sotamies.

KORHONEN, Eliel Pietari (Pekka), kauppias, s.7.2.1914 Liminka, k.28.5.1981 Oulainen. Pso vuodesta 1937 Laina o.s.Peltoniemi, s.23.2.1916 Kaustinen. Lapset: Sirkka-Liisa 1937, Tarja 1943, Heikki 1945, Soile 1949, Iiris 1953, Iiro 1958. JS: JR 12/II; Asealiupseeri; Pistojärvi, Kiestinki, Maaselän kannas, Karjalan kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.21.11.1944. Vm 2, Jsmm. Yliker-santti. Luottamustoimet: kirkkovaltuusto.

KORKIAKOSKI, Antti Johannes, mv., s.1.7.1923 Oulainen. Pso vuodesta 1944 Kaisa o.s. Tyyskä, s.3.7.1926 Oulainen. Lapset: Aarre 1945, Hannu 1946, Seija 1948, Unto 1950, Veikko 1952, Seppo 1954, Marja 1957, Irma 1958, Aino 1959, Anna-Liisa 1964, Paul 1973. JS: JR 12, SotaS.54, SotaS.20,

Sv.Järj.Keskus 2; Kk-mies, vartiomies; Karhumäki. Kot.30.11.1944. Korpraali.

KORKIAKOSKI, Antti Verner apumies, s.28.4.1902 Oulainen, k.12.2.1977 Oulainen. Pso vuodesta 1920 Hilja o.s. Hannus, s.8.11.1902 Oulainen, k.17.5.1977 Oulainen. Lapset: Impi, Raimo, Rauno, TS: JR 27; Patr.kantaja; Suomussalmi, Kuhmo, Löytövaara. JS: JR 32, JR 11; Hev.mies, kiv.mies; Juntusranta, Vuonninen, Pistojoki, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Vuosalmi, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.31.10.1944. Sotamies. (tiedot: SR 1939-45)

KORKIAKOSKI, Eino, mv., s.6.11.1915 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Hilja o.s. Perikangas, s.31.5.1914 Oulainen. Lapset: Väinö 1939. TS: EK/JR 26; Viestimies; Vuoksela, Vuosalmi. JS: 13/JR 11; Suuntaaja; Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot. 18.11.1944. Vm 2. Korpraali.

KORKIAKOSKI, Johan Viljami, työnjohtaja, s.6.9.1920 Oulainen, k.22.3.1975 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Hilja o.s.Lappalainen, s.19.6.1919 Pyhäjärvi Vpl. Lapset: Keijo 1945, Klaus 1946, Tuire 1950, Teijo 1954, Auvo 1957. JS: 5/Pr.Koul.K, 3/JPr.3/JP 4, EK/JP 4, Krh./

JP 4; Krh-mies ja kiv.mies; Kokkari, Vilokki, Pitkäranta, Salmi, Tuulas, Aunus, Petroskoi, Karhumäki, Bulajeva, Kuutilahti, Kivennapa, Kuuterselkä, Pakkalanjoki, Portinheitto, Tali. Haavoittunut 27.6.1944 Talissa. Kot.30.11.1944. Sotamies.

KORKIAKOSKI, Niilo Valfrid, s.10.3.1918 Oulainen. Pso vuodesta 1941 Helmi o.s. Hyytinen, s.27.1.1916 Lappajärvi, k.30.3.1986 Oulainen. Lapset: Kaarina 1941, Raili 1945. TS: JP 3; Kiv.mies; Joutselkä, Lintula, Tohoslampi, Väärämäkimaa, Lähtenlohko, Summa. JS: JR 11; Pst.tyk.; Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Haavoittunut 11.2.1940 Summassa. Kot.19.11.1944. Alikersantti.

joispuoli. Haavoittunut 11.2.1940 Summassa. Kot.19.11.1944. Alikersantti.

KORKIAKOSKI, Otto Einari, mv., s.6.1.1904 Oulainen, k.2.1.1987 Oulainen. Pso vuodesta 1935 Hilja o.s.Kortet, s.11.9.1912 Oulainen. Lapset: Valma 1936, Leo 1941, Helga 1944, Eila 1950. JS: Linnoitustyöt. Kot.22.11.1944. Sotamies. Luottamustoimet: kunnanvaltuusto.

KORKIAKOSKI, Toivo Jalmari, mv., s.15.9.1913 Oulainen, k.13.2.1995 Oulu. Pso Helvi o.s.Tiainen, s.17.7.1914 Uukuniemi. Lapset: Heikki 1941, Matti 1944, Anna-Liisa 1957. TS: EK/II/JR 26; Vuoksela, Salmenkaija, Vuosalmi. JS: Tyk.K/JR 11; Vasovaara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuonninen, Pistojoki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsipuoli. Haavoittunut syyskuussa 1941 Uhtualla. Kot.7.11.1944. Korpraali.

KORPELA, Kalervo, s.21.9.1920 Oulainen, k.10.9.1983 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Aino o.s. Koponen, s.8.11.1919 Oulainen. Lapset: Raimo 1943, Reijo 1946, Olavi 1947, Maria-Liisa 1948, Anja-Helena 1953, Matti 1954, Eila 1957, Eira 1959, Leena 1961, Anne 1964. JS: 2/II/JR 9, 27.SotaS., 54.SotaS.; Kp.mies, tst.lähteti, pk.amp.; Laatokan-Karjala, Syväri. Haavoittunut 25.10.1941 Kongeritsin järvellä. Kot.14.11.1944. Vm 1 ja 2. Korpraali.

KORPELA, Tauno Ilmari, mv., s.31.1.1923 Oulainen, k.17.6.1986 Oulainen. Pso vuodesta 1948 Meimi o.s. Savallampi, s.14.8.1921 Oulainen. Lapset: Jorma 1949, Jouni 1959. JS: Jv.Koul.K 16/13 K, HTK 8, IV AK, 17 D/E/JR 22, Krh./III/2D/Pr.; Krh.ammusmies; Syväri, Viipuri, Lavola, Juustila, Tolvajoki. Kot.20.11.1944. Korpraali.

KORPI, Eemil, sekatyömies, s.26.10.1913 Haapajärvi. Pso vuodesta 1952 Toini o.s. Peltola, s.13.8.1927 Oulainen, k.14.5.1990 Oulainen. Lapset: Seppo 1952, Timo 1954, Risto 1956, Ritva 1957, Helena 1960, Riitta 1964, Eila 1967, Kirsti 1968, Päivi 1971. TS: 3 PPP/2 K; Pp-mekaanikko, kiv.mies; Viipuri, Pero, Leipäsuo. JS: JR 6; kiv.mies, lääkintämies; Kivennapa, Kannas. Kot.28.11.1944. Jsmm. sotamies.

KORPI (ent. Hillukkala), Eino Vihtori, kirvesmies/mv., s.10.7.1925 Oulainen. Lapset: Jaana 1960, Tiina 1960. JS: Jv. Koul.K.25, JR 1, JR 11; Mesterjärvi, Ino, Heinjoki, Vuosalmi, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 15.6.1944 Vusalmissa. Kot. 5.11.1945. Vm 1 ja 2, Lapin solki, Jsmm, Kannaksen risti. Korpraali.

KORPI, Eino Ilmari, mv., s.16.7.1917 Oulainen. Pso vuodesta 1942 Aino o.s. Ahola, s.8.4.1923 Oulainen. Lapset: Tarja 1942, Arto 1946. TS: Puolustusministeriö, taisteluvälineosasto, Helsinki. JS: JR 32/Krh.K, JR 11; tulenjohtue, taistelulähteti; Juntusranta, Vuonninen, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kivennapa, Heinjoki, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut 15.4.1941, 26.6.1944 ja 25.11.1944. Kot.28.11.1944. Vm 1 ja 2. Korpraali. Luottamustoimet: kaupunginvaltuusto.

KORPI, Juho Ilmari, s.14.7.1925 Oulainen, k.7.9.1989 Oulainen. Pso vuodesta 1950 Kerttu o.s. Mäkelä, s.15.9.1927 Suodenniemi. Eronnut. Lapset: Martti 1951, Irma 1954.

KORPI, Martti Julius, mv., s.8.9.1919 Oulainen. JS: Komppanianlähetti; Rukajärvi, Porajärvi. Kot.syyskuussa 1944. Korpraali.

KORPI, Sulo Eemeli, mv., s.28.4.1908 Oulainen, k.30.11.1970 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Suoma o.s. Lahtinen, s.20.7.1909 Parkano. Lapset: Kyllikki 1946, Sisko 1954.

KORTESALMI, Wiljam, kansanh.tarkastaja/kauppias, s.14.11.1905 Pudasjärvi, k.21.9.1990 Oulu. Pso vuodesta 1928 Martta o.s. Kaarre, s.18.4.1910 Pudasjärvi.

Lapset: Eino 1929, Eila 1930, Sinikka 1932, Olavi 1934, Martti 1936, Aune 1939, Aino 1940, Aila 1942, Anja 1944, Sisko 1946, Veli 1948, Osmo 1952. JS: Jv.Koul.K.32, Työk, 4/Er.J; Kirjuri, kp.hoitaja. Kot.22.11.1944. Sotamies. Luottamustoimet: kirkkovaltuusto.

KORTESOJA, Matti Vih-tori, mv., s.17.3.1923 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Rauni o.s.Jokinen, s.17.5.1926 Harlu. Lapset: Pirjo 1948, Merja 1953, Arja 1960, Juha 1966. JS: JR 12; Kk.kivääriryh.j.; Karhumäki, Maaselkä, Ihantala, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.18.11.1944. Vm 2. Alikersantti.

KORTESOJA, Reino Aukusti, kirvesmies, s.15.8.1925 Oulainen, k.29.2.1988 Kanada. Pso vuodesta 1950 Saimi o.s.Kirjava, s.1930 Kärsämäki. Lapset: Aulikki 1951, Veli-Matti 1955. Sotamies.

KORTESOJA, Toivo Vih-tori, mv., s.30.1.1916 Oulainen. Pso vuodesta 1935 Saimi o.s. Tenkula, s.27.6.1912 Alavus, k.27.11.1984 Oulainen. Lapset: Toini 1936, Arvo 1937, Esko 1938, Martta 1942, Sisko 1949. TS: EK/JR 26; Tähytjä, taist.lähetti; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaija, Vuosalmi. JS: E/III/JR 32, II/JR 11, Tal.K, Vaat.K; Kirj.postin hoito, kiv.mies, vart.mies, vaat.varast.hoitaja; Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kiskisjärvi, Kanneljärvi, Viipuri. Kot.8.11.1944. Tsmm, Jsmm, Vm 2. Alikersantti.

KORTESOJA, Veikko Akusti, mv./kirvesmies, s.13.7.1924 Oulainen, k.4.1.1991 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Eeva o.s.Koskela, s.24.12.1924 Oulainen. Lapset: Raimo 1947, Teuvo 1948, Irja-Liisa 1950, Matti 1953, Jorma 1960. JS: Pst. Koul.K, Tyk.K/JR 14, HTK; Pst.mies; Rovämäki, Vuonne, Äkläjärvi, Tolvajärvi. Kot.30.11.1944. Jsmm. Korpraali. Luottamustoimet: kirkkovaltuusto, uskottu mies.

KORTET, Arvo Joonas, mv., s.31.1.1926 Ylivieska, k.26.11.1990 Oulainen. Pso vuodesta 1947 Eila o.s. Kemi, s.10.6.1926 Ylivieska, k.27.3.1973 Oulainen. Lapset: Arto 1950, Seppo 1952, Timo 1958, Päivi 1960. JS: TTK 3, Rask.Psto 3, 6/TKK 3, 35.SotaS., 6/TKK 3 Vartio.Os./HKK, 9/HTK; Tykkimies. Kot.21.7.1946.Korpraali.

KORTET, Heikki, mv., s.11.12.1908 Oulainen, k.6.11.1983 Oulainen. Pso vuodesta 1940 Olga o.s. Mänikkö, s.11.2.1913 Pudasjärvi, k.24.1.1982 Oulainen. Lapset: Aatos 1948, Annikki 1949, Pentti 1941, Markku 1952. JS: 14/JR 11, 14/JR 32, 5/JR 1, 56.SotaS.; Pst.tkm.; Vasoara, Latvajärvi, Vuokkiniemi, Ponkalahti, Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Haavoittunut 25.8.1941 lievästi. Kot.12.11.1944. Korpraali.

KORTET, Kusti, mv., s.30.12.1904 Oulainen, k.9.9.1986 Oulainen. Pso vuodesta 1936 Taimi o.s. Ruokoski, s.1.10.1912 Ylivieska, k.17.12.1979 Oulainen. Lapset: Kaisa 1937, Eero 1940, Hannu 1941, Anna-Liisa 1943, Pauli 1945, Pekka 1947, Kaarina 1950, Leena 1953, Ari 1954. TS: 4/JR 40; Pikakiväärinmies; Pelkosenniemi, Savukoski, Joutsijärvi, Märkäjärvi, Vilajoki. JS: Krh.K/JR 32, HTK 15Pr., 7.SotaS., 60.SotaS.; Hevosmies, kranaatinheitinmies; Juntusranta, Vuoninen, Pistojoiki, Uhtua, Lemetti. Haavoittunut 13.7.1944 Lemetissä. Kot.30.11.1944. Vm 1 ja 2, Tsmm, Jsmm. Sotamies.

KOSKELA, Aarne Jaakko, s.30.7.1908 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Aili o.s. Mäyrä, s.19.8.1912. Lapset: Jouko 1941, Hilikka 1949. TS:E/JR 64; Puhelinmies; Suomussalmi, Raate, Pitkäranta. Haavoittunut 23.2.1940. Vm2, Tsmm. Kot.1.8.1940. Kersantti. (tiedot: SR 1939-45 3 Div.)

KOSKELA, Arvi Heikki, sekatyömies, s.12.2.1911 Oulainen, k.1974 Oulainen. TS: JR 26; Kannas. JS: 12/JR 32, E/III/JR 32; Patr.kantaja; Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.26.11.1944. Korpraali.

KOSKELA, Arvo Johannes, varastomies, s.24.6.1919 Oulainen, k.4.3.1974 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Kaino o.s.Raudasoja, s.20.6.1920 Ylivieska. Lapset: Reijo 1947, Vesa 1951. JS: 7/JR 32, 8/JR 11; Kp-mies, taist.lähetti; Vuoninen, Pistojoiki, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Karjalan kannas. Haavoittunut 24.6.1944 Heinjoella. Kot.30.11.1944. Vm 2. Korpraali.

KOSKELA, Daniel Artturi, mv., s.31.10.1901 Oulainen, k.6.2.1974 Oulainen.

KOSKELA, Matias, mv., s.13.7.1917 Oulainen. JS: E/I/JR 37, E/JR 58; Puhelin- ja radiomies; Karjalan kannas, Valkeasaari, Rajajoki, Uusikirkko, Viipuri. Kot.18.4.1942. Korpraali.

KOSKELA, Matias

KOSKI, Eino Johannes, työmies, s.13.3.1914 Oulainen, k.11.2.1978 Oulainen. Pso vuodesta 1946 Taimi o.s. Jylkkä, s.15.4.1917 Oulainen, k.8.11.1990 Oulainen. Lapset: Hannu 1947, Harri 1949, Marita 1950, Heikki 1956, Jukka 1959.

KOSKINEN, Jaakko Johannes, liikkeenharjoittaja, s.9.9.1912 Oulainen. Pso vuodesta 1945 Martta o.s. Aalto, s.17.6.1911 Alahärmä. TS: JR 26; Vuoksi, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi, Äyräpää. JS: JR 32, JR 11; Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Jyväskylä, Karjalan kannas, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.19.11.1944. Vm 2. Korpraali. (tiedot. SR 1939-45)

KOSKINO, Heikki, s.29.10.1908 Haapavesi, k.30.12.1991. 2. pso vuodesta 1948 Elma o.s. Kari, s.2.3.1911, k.18.12.1984. Lapset: Eeva 1944.

KOSOLA, Kalevi Toivo Ensio, sähköasentaja, s.5.7.1925 Oulainen. Pso vuodesta 1955 Alli o.s. Väisänen, s.30.10.1935 Puolanka. Lapset: Anita 1956, Ali 1958, Arto 1961. JS: HTK 8, 9/JR 1, K/JR 1, Krh.K/JR 7, I/JR 7, 2/JR 7; Krh. tj.mies. Kot. 16.12.1945. Korpraali.

KOSOLA, Toivo Anselmi, mv., s.7.11.1904 Lappajärvi, k.17.9.1974 Oulainen. Pso vuodesta 1930 Tyyne o.s. Haaranieniemi, s.13.6.1904 Oulainen, k.4.11.1987 Oulainen. Lapset: Kalevi 1925, Elvi 1928, Laila 1930, Eini 1932, Annikki 1935, Aini 1937, Juhani 1940, Matti 1942, Tuula 1947, Anja 1948. TS: Suomussalmi, Kuhmo, Raateen tie. JS: JR 11; Pst.tykk.; Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. Kot.6.10.1944. Tsmm, Jsmm. Korpraali.

KOSOLA, Väinö Vilho, mv., s.18.5.1897 Lappajärvi, k.14.2.1950 Oulainen. Pso vuodesta 1922 Elisa o.s. Vanninen, s.13.9.1896 Impilahti, k.2.1.1979 Oulainen. Lapset: Sirkka 1923, Jorma 1925, Pirkko 1931. TS: 2/ KKK/JR 26; Kompp.väapeli; Karjalan kannas. JS: JR 32; Kompp.väapeli; Uhtua. Väapeli.

KOSTET, Otto Ilmari, mv., s.25.2.1909 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Aune o.s. Sillakorva, s.25.5.1906 Oulainen. Lapset: Toivo 1944. TS: JR 26; Ajomies; Vuoksela, Punnusjoki, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: JR 32; Ajomies; Vuonninen, Pistojoensuu, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli, Lintula, Kivennapa, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.24.11.1944. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Alikersantti

KOSTET, Paavo Erkki, työmies, s.15.10.1921 Oulainen, k.2.7.1966 Oulainen. Pso vuodesta 1941 Eeva o.s. Seinämä, s.17.11.1922 Vihanti. Lapset: Leena 1941, Anna-Liisa 1944, Sisko 1946, Pentti 1949, Esa 1952, Pirkko 1954, Eeva 1956, Hilka 1959, Paula 1960, Jyrki 1964. JS: J/ 2 ELK, II/12.KHev.S., I/ 12.KHev.S., 5/JR 53, Krh.K/JR 53; Hevosten hoitaja, kiv.mies, krh.mies; Uhtuan länsipuoli, Karjalan kannas, Kuutinselkä, Heinjoki, Noskua, Vuoksi, Harjula, Pohjois-Suomen taistelut. Kot.24.11.1944. Korpraali.

KOSTET, Reino Andreas, mv., s.16.11.1912 Oulainen. Pso vuodesta 1938 Sylvi o.s. Hiitola, s.9.11.1913 Merijärvi, k.27.3.1993 Oulainen. Lapset: Osmo 1939, Raimo 1942, Reijo 1954. TS: IV K/II/JR 26; Vuoksela, Oravaniemi, Muolaa, Salmenkaita, Punnusjoki, Vuosalmi, Äyräpää. JS: Kivennapa, Suolajärvi, Muolaa, Heinjoki, Noskua, Vuoksela, Pohjois-Suomen taistelut. Haavoittunut joulukuussa 1941 ja 23.11.1942. Kot.26.11.1944. Vm 2. Korpraali.

KOSTET, Uno Henrik, työmies, s.4.4.1902 Oulainen, k.11.2.1974 Oulainen. Pso vuodesta 1926 Rauha o.s. Lukkarila, s.13.11.1905 Oulainen, k.27.1.1984 Oulainen. Lapset: Kerttu 1927, Paavo 1929, Aarne 1933, Arvo 1935, Sirkka 1937, Juhani 1943, Mirja-Liisa 1945, Jorma 1949. JS: Lääkintämies; Vuonninen, Vuokkiniemi, Latvajärvi. Sotamies.

KOSTET, Väinö, kirvesmies, s.6.5.1900 Oulainen, k.6.8.1973 Oulainen. Pso vuodesta 1926 Aina o.s. Halmet, s.10.6.1899 Oulainen, k.21.11.1967 Oulainen. Lapset: Elma 1926, Erkki 1928, Eino 1929, Elvi 1936. JS: Haav. 1.8.1941 Uhtualla. Sotamies.

KOSTET, Yrjö, Olavi, toiminnanjohtaja/sosiaalineuvos, s.10.1.1915 Oulainen. Pso vuodesta 1941 Alli o.s. Rantala, s.30.1.1912 Vaasa. Lapset: Varpu 1945, Antti 1946, Matti 1948, Jukka 1951. TS: 4/JR 26; Joukkueenjohtaja; Vuoksela, Punnus, Salmenkaita, Vuosalmi. JS: III/JR 32, III AK, Ryhmä S, Hyr.HK; Kompp.pääll., joukk.joht., patalj.adj.läh.ups., metsätalousohje; Vuonninen, Pistojoensuu, Korpivaara, Tetrivaara, Uhtuan länsi- ja pohjoispuoli. VR 4 lk, VR 4 tlk. Yliluutnantti. Luottamustoimet: mm. Ilmarisen, Eläketurvakeskuksen, Vuokra-asuntojen Tuotanto ja Rahoitus Oy:n ja Erorahaston hallintoneuvostot.

KOTIAHO, Tauno Olavi, kuorma-autonkuljettaja, s.14.7.1924 Oulainen. (tarkemmat tiedot: Kalajoen matkikeli)

KOTILA, Kaarlo Mikael, metallimies, s.2.3.1925 Vihanti. Pso vuodesta 1969 Helmi o.s. Susi, s.15.10.1912 Metsäpirtti, k.3.9.1979 Hällefors, Ruotsi. JS: Täyd.P 13, 6/JR 15, taist.osasto Oljamark, 30.SotaS., E/JR 5, Krh.K/JR 5; Konek.mies, kp.mies; Ino, Humaljoki, Ihantala, Vuosalmi. Haavoittunut 9.7.1944 Vuosalmessa. Kot.1.8.1945. Vm 2, Jsmm, Pohjois-Vienan risti. Sotamies.

KOTKA, Eino Matias, laitospöytä, s.22.2.1923 Oulainen. JS: Jv.Koul.K, 16/7. Sv.leiri 6, 32.SotaS., Sv.leiri 6, HTK 1, I/JR 46, 20.SotaS., 60.SotaS.; Kiv.mies; Rajajoki, Lempäälä, Lumisuo, Harlu, Sakkola, Äyräpää. Haavoittunut 7.7.1944 Äyräpäässä. Kot.30.11.1944. Vm 2. Sotamies.

KOTKA, Olavi Johannes, metsätyönjohtaja, s.2.4.1915 Oulainen, k.31.12.1962 Oulainen. Pso vuodesta 1940 Sylvi o.s. Raudaskoski, s.27.11.1919 Oulainen. JS: E/III/JR 32, Jv.Koul.K 19; Puhelinmies; Uhtua, Vuonninen, Eldanka, Kiskiskukkulat. Haavoittunut 23.8.1941 Pistojoella. Kot.12.11.1944. Vm 2, Tsmm, Jsmm. Sotamies.